שירי תימן

אספם ובארם

א׳ צ׳ אידלזון

ספריית אגודת חסידי חב״ד
אהל יוסף יצחק
ליובאוויטש
U.S.A. — ארה״ב

בהוספת הערות והגהות
מאת

נ׳ ה׳ טורטשינר

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ט

הוצאת בית המדרש לרבנים
סינסינטי באוהיו
ארצות · הברית · באמריקה

תרצ״א

Copyright by Hebrew Union College, Cincinati.

Printed in Palestine.

השירים נסדרו בדפוס בריטקופף את הֲרטל בליפציג
ונדפסו ממטריצות בדפוס הקואופרטיבי «הפועל הצעיר» בע׳מ, תל־אביב.
ההערות נסדרו ונדפסו בדפוס הקואופ׳ «הפועל הצעיר» בע׳מ, תל־אביב.

הקבץ הזה, שירי יהודי תימן, נועד היה בתחלת יצירתו לשמש מקור לטֶקסטים של אותם השירים, אשר נעימותיהם הובאו ב"אוצר נגינות ישראל" כרך א', ואשר עליו צריך היה לְהִסָּפֵחַ כעין הוספה. אלא משרבתה כמותו של קבץ זה, עד שעלתה הוספה זו על העיקר, החלטתי לעשותו ספר בפני עצמו. וכדי שיהיה כלי מחזיק ברכה גם לאדם שאינו מנגן, ואשר יאמר למצוא חפץ בטקסטים של שירי תימן בלבד, בלי נעימותיהם, סדרתי את הקבץ כעין אנטולוגיה, ועד כמה שאפשר באפן כרונולוגי. ובזה נתכוונתי לתת מושג מקיף משירת היהודים הנדחים בקצה תימן. אלא, מכיון שאינני בלשן בעל־מקצע, לא יכלתי לְסַפֵּק גם את רצון חכמי הלשונות הַשֵמִיוֹת ולחקר בשירים העברים והערבים מבחינה בלשנית כל צרכם.

ומכיון שרצוני היה לתת אנטולוגיה להקורא העברי ולא ספר לבעלי מדע, לכן השמטתי כמה מן החלקים הערבים שבתוך השירים, ומהשירים שהם רק בערבית לא נתתי כי אם מעט, אלה אשר לפי דעתי יש להם ערך הסטורי, או מפני אָפְיָם המיוחד.

ואף לא את כל השירים העברים הכנסתי בקבץ. ראשית, משום שאי אפשר לעולם לדלות מעין נובע זה; כי חדשים לבקרים מתגלים כתבי־יד ודיוָאנים שונים וכמעט בכל אחד מהם ישנם שירים בלתי ידועים. — ושנית, מכיון שנתכוונתי לאנטולוגיה, הרי מספיק היה לתת מכל משורר את מבחר יצירותיו עד כדי לקבל מושג שלם מהשירה הזאת בכל גווניה. והגוונים אינם כל כך מרובים; כי עולמם של המשוררים התימנים צר ומצומצם הוא, ולכן חֲזָרוֹת על אותם הנושאים כמעט באותה לשון מצויות מאד, אי לזאת, כל יתר כנטול דמי וכל המוסיף גורע. הלכך לא גבבתי חומר יותר מדי, בכדי שלא לעייף את הקורא, אשר אין כוונתו למחקר בלשני, אתנולוגי או הסטורי.

ודומני שכדאית היא השירה התימנית שיִקָּבַע לה מקום בספרות השירה העברית של ימי הבינים.

ניו יורק תרפ"ג. א. צ. אידלזון.

במצות ידידי מר א. צ. אידלזון נמסר ספר זה — אחר גמר סדורו בדפוס והגהתו ע"י ידידי — לידי, בכדי שאוסיף עליו הערות ותיקונים. ואני עיקר מטרת עבודתי ראיתי בזקוק נוסח השירים השונה ומתחלף בכתבי יד ודפוסים. כי כל החכמים באין יוצא מן הכלל שהדפיסו עד היום בספריהם ובמאמריהם משירי התימנים בחרו להם כ"י או דפוס אחד שהלכו אחריו עם שגיאותיו ולא בדקו כל צרכם אפילו במקום שהיו מצויים אצל כתבי יד אחרים, ובכן ספרנו בא להעמיד ידיעת

השירה התימנית על יסוד יותר נכון, אע"פ שעם כל עמלי עוד ימצאו אחרים מקום להתגדר באשר לא הספקתי לעבור על כל החומר הרב, או שכל כי"י גם הם מביאים כבר נוסח משובש. בפרט דורשים טפול מיוחד השירים הערביים הבאים כאן רק כטפל לשירה העברית..

בשנים תרפ"ד ותרפ"ה השויתי את חומר הספר א) עם השירים הנדפסים ע"י החכמים אידלזון, באכר, גינצבורג, ילין במקומות שונים ועם השירים המובאים בספר אבן ספיר, ב) עם שני ספרי השירים הנדפסים בעיר עדן בארץ תימן, הנרשמים בספרו של באכר על שירת יהודי תימן ע' 18 במספר II, וIV; ג) עם ארבעה כי"י, מהם השנים של ספרית הממשלה בברלין הנזכרים אצל באכר בשם Be. ו Ber., כ"י שלישי (כעת בספרית העדה בברלין) שאידלזון ע' 348 מכנהו במספר II, ועוד כ"י שלעדת היהודים בברלין, שאידלזון ע' 349 קורא לו V, וכן קראתים גם אני. — בשנת 1929 בהיותי בניויורק יכלתי להשתמש בכל החומר הרב הנמצא כעת בעיר זו, מהם שמונה כי"י של ידידי ישראל דודזון שהמציאם לידי ובינם בפרט כ"י אחד גדול (הנקרא אצלי Dav.) בגודל פוליו מועתק ע"י רפאל בן יחיא בן סאלם אלסרי, המכיל רצ"ט שירות ק"ע נשוד, נ"א הללות עם ברכות אירוסין ונשואין ועוד. — ב Jewish Institute of Religion עברתי על כ"י עשיר (הנקרא אצלי In) המתואר ע"י ר. לוי בספר J. Studies in mem. of I. Abrahams; ה Jewish Theol. Seminary וידידי אל. מארקס שם המציאו לפני י"א כי"י, ביניהם כי"י של Adler (הנקראים אצל באכר A_1 A_2 ועוד) וכי"י המצוינים בספרית במספרים 2242 ו 2243 ודפוסים (בינם הדפוס הנקרא ע"י באכר I, שאינו בברלין). מאת ה Hebrew Union College בסינסינאטי קבלתי כ"י חשוב עם פירוש וקראתיו בשם Cin. גם ידידי אידלזון מסר לי עוד כ"י שהוא בידו. על כי"י 2242, Dav., In., Cin., Ber., Be., V, II עברתי בדיוק, ביתר כי"י שאינם חשובים ככה, הספקתי לעיין רק במקום שלא היה לי יסוד בטוח ממקום אחר. — מתוך מקורות אלה עלה בידי לברר כמה מקומות סתומים ברוב השירים בספרנו ורק למספר קטן מהם (המספרים: 73, 206, 243, 260, 261, 264—266, 297—299, 340, 362—365) לא היה בידי מקור אחר להשוות אלא העתקת איד. הראשונה. גם בהם נסיתי לתקן פה ושם, מלבד טעיות דפוס שתקנתי מבלי להעיר עליהן.

לא יכלתי להכניס אלא מקצת תקוני בגוף הספר הנגמר בסדור ועל כן יואל נא הקורא לשים לבו להערותי שבסוף הספר. כמובן לא שניתי כמו כן ממטבע שטבע אידלזון בעריכת החומר ובכתיב השירים העברים והערביים ובנקודם המשתנה כפי כי"י אשר הלך אחריהן, וע"כ לא תקנתי גם חלופי הד' והת' תחת ד̄ ות̄ שגם הדבור הערבי מזלזל בהם. — את הערותי בפנים הספר ציינתי באות ט.

ברלין ראש השנה תר"ץ. נ. ח. טורטשינר.

בהמאה השלישית התחיל הערק הפיוטי לדפק בגוף השבט הנדח בקצה תימן, ושורה של משוררים בעלי כשרון קמו בקרב היהדות התימנית במשך של שלש מאות שנה שהעשירו את השירה העברית בפרי רוחם, ואשר הגדול בהם היה ר׳ שלום אלשבזי שפעל במאה החמשית. המשורר הזה עומד במדרגה אחת עם גדולי המשוררים בעברית שקמו בגלות.

מה היתה הסבה שגרמה לתימנים התעוררות לחיים חדשים ורעננים, לחיים של פעולה רוחנית ופיוטית, אחרי כמה מאות שנים, מזמן מחמד, של חיי שפלות וגלות, בדחק ובצער? — איזה מארע ארע בחייהם שפעל על רוחם הנכאה ויעוררה מתרדמה של אלף שנים, מזמן שקם להם המשורר שמואל בן עדיה? — לא שחרור והטבת מצבם החמרי גרם לזה, כי הרי שעבודם בתקופה הזאת היה מכביד עליהם בכל תקפו, בו חלו כמה גזרות קשות ובפרט „גרוש צנעא“ בזמן המשורר שבזי והוא קונן על „גלות אוזל“ — צנעא, בשיר המתחיל „אזיל דמעותי“ (ראה למטה במקומו) *. —

כפי הנראה, גרמה הקבלה, זו התסיסה הרוחנית שהתעוררה במאה השניה בכל תפוצות ישראל שבמזרח ובמערב ואשר הגיעה למרום התפתחותה והשפעתה ע״י האר״י בראשית המאה הרביעית. התסיסה הזאת, שהתחוללה ע״י הגעגועים לגאולה רוחנית וגופנית, מלאה את כל המזרח ותתגבר בפרט ע״י גולי ספרד, שבעי רגז וצרות, ותחדר עד ירכתי תימן ותפח רוח חיים בעצמות היבשות הללו.

תסיסה זו בטויה הרוחני החזק היה האר״י ובטויה המעשי ר׳ שלמה מולכו ונפלה פלאים עם שבתי צבי, שבסבתו התגברה לפולמוס אשר אחז את כל ישראל ויצרר את כל העם בכנפיו, למהמבורג ועד צנעא ומאמשטרדם ועד ירושלם, תסיסה זו עוררה גם בקרב התימנים שאיפות משיחיות עד שגם בקרבם קם משיח שקר, כמעט בזמנו של שבתי צבי

---

* ע״ד הגרוש הזה מספר גם ניבור בספרו Reisebeschreibung usw., Jemen, Kopenhagen 1772; דוד ששון, הצופה לחכמת ישראל, בודפשט תרפ״ג ח״א.

וגם הם הכו בסנורים ויתכוננו לעלות ירושלימה כאחיהם באירפה, בסוריא ובבלקן, אך הם שלמו בעד שגעונם זה בדמים יקרים והענש הקשה שנענשו מיד ישמעאל פקח עיניהם ויכירו את משוגתם. —

בכל אפן הקבלה העיונית מלאה בתקופה ההיא את הלבבות, את האויר, היא עוררה את הדמיון, הלהיבה את הרוחות, עד שכל אדם בעל רגש נסה להביע את רחשי לבו בצורת פיוטית. ההזיה, הדמיון והחלום גברו, הרגש והגעגועים התחזקו, כטל ירדה הקבלה החיה על תלמי לב הגולים המעונים ותרוה את נפשם העיפה; כנפים הצמיחה להם להתרומם מעל לעולם שחשך בעדם, עולם מלא עשן מוקדי־אש של בשר האנוסים והקדושים, של פראות ובערות — ותתן את פריה: שירת־החן. הקבלה החיתה את הרוח הלאומי בצרפה את השאיפות הלאומיות והאלהיות עפ"י הפתגם „ישראל — א"י — אוריתא וקב"ה חד הוא". ספרות גדולה ופיוט רענן נוצרו, פיוט עממי, נובע מנפש עממית בתכן עממי להעם. פיוטי ר' שמעון לביא, ר' יצחק לוריא, ר' שלמה אלקבץ ור' ישראל נג'ארה היו לקנין העם, לפיוט עממי, ולא כהפיוט שיצרו הפיטנים ביון, בצרפת ובאשכנז מהקליר ובספרד מדונש ואילך, שרק חלק קטן היה לקנין העם, ורבם נשארו חתומים בפניו מסבת תכנם העיוני, לשונם הקשה והכבדה וצורתם המשונה.

כשנתבונן אל תכן הפיוט התימני, נכיר ששירה זו רויה היא מרוח הקבלה. רבה היא לחתונה, להטכס של החתונה, כגון „הגלוח", ההובלה אל החפה, החזרה מהחפה, ושבעת ימי המשתה. שירה זו אינה שירה של שמחה ומשתה על דרך הפשט, כי אם על דרך הסוד; החתונה משמשת בה נושא מסתורי. אמנם ידבר המשורר על החתן והכלה, אך כונתו אינה להזוג של בשר ודם, כי אם: החתן הוא הקב"ה והכלה — כנסת ישראל. התכן העקרי שבכל השירים לחתונה הוא תחנוני הכלה — ישראל שגרשה מנחלת החתן — מעיר הקדש ירושלם, וכן לתוכחות מוסר של החתן הזועם (הקב"ה) וגעגועיו אל כלתו.

היסוד השלישי הוא ארץ — ישראל, בפרט ירושלם, מרכז בבית המקדש. וכך הוא מהלך הרעיון: הזוג, שלפעמים מסמן הוא בתור ארוס וארוסה ולפעמים כבר אחר הנשואים, באו לידי מחלקת ונפרדו. כמובן שהצד החיב היא הכלה או האשה. הבעל כועס על אשתו ומגרשה מביתו — מא"י ומירושלם, ומהיכלו — בית המקדש. מכיון שנשאר ערירי בביתו, קשתה עליו הישיבה ויעזב גם הוא את הבית וע"י כך נשמם ונחרב, בסור מעליו השגחת בעליו. האשה בגלותה פונה בתחנונים ובודוים אל בעלה — אדונה לכפר עונה והוא עונה בתוכחות ובהזכרת

עונה, אולם סוף הדבר שיתפיסו ואז שוב ישובו אל ביתם ויבנו את הנהרסות*.

והנה דברי התימנים ע"ד תכן הפיוט והם מתוך ההקדמות לדיואנים שונים בכ"ר**.

הקדמת ר' יהודה גספאן (תקס"ח): ישמחו החכמים ויגילו הסופרים באמרות ה' אמרות טהורים, זכים וברים, חבור החכמים המפוארים, אנשי השם המה הגבורים, ובראש כלם איש ישר מהולל בשערים, כמוהר"ר שלום מחבר השירים, שבזי מתכנת מגזע ישרים, אשר דבריו נגלים ונסתרים, מספרי רשב"י ובחיי המה מחברים, אשר היו בארץ למאורים כזוהר הרקיע מאירים, דברים מצֻדקים וברים, אהבת בחור בעלמה מעוררים, על כסית הם אמורים, דברי התחנונים אל אלהים אדירים, אשר היא בוכה ומתחננת בתמרורים, על טלטולה וחרבן הדבירים, מזכרת לפניו אהבת וזכות אבותיה הטהורים, ובכל עת ורגע מצפה לדרורים, עד כמה תהא ארצה מסורה ביד זרים, ובניה בארבע פנות פזורים, מדוכה ומעונה בארצות זרים, וגזרות קשות עליה גוזרים, מתחדשות תמיד על זרע ישרים, ובכל זאת לא סרה ועבדה לאחרים, אבל רגליה בעבותות אהבתו קשורים, ותולה כל זה בעוניה היתרים, הם הצרים הצוררים, אבל למען שמו יקימה מעפרים, כי יראה כי גברה י"ד צרים, אז יזכר לה חסד נעורים, ישמיע מבשר טוב מראש הרים, ינקֹם נקמתה מאויבים אכזרים, יגדיל כבודה וקרנה ירים, ויאהב אותה לדור דורים, יקבץ נדוחיה אשר הם נפזרים, יעלו ציונה בראשים מכתרים, ובעזרת שדי יהיו נעזרים. אמן כן יאמר קורא הדורים. אכי"ר.״ מהלך רעיון זה עובר ברוב הגדול של פיוטי תימן, בפרט בשירי החתונה. וכדי לקשט את הרעיון הזה באפן פיוטי ולבטאו בצורה שירית, השתמשו המשוררים בצורות שונות. להשירים המביעים קינות האהובה הגרושה, תחנוניה

---

* ההשתמשות בנושאים מוחשיים, כגון אהבה, אשה, יין וכ"ו במובן אליגורי לענינים דתיים — רוחניים היתה נפוצה בקרב הערביים והפרסיים עוד מהמאה השלישית להאסלם. כי מחמד אסר לשתות משקה משכר ממשרת ענבים והכתה האדוקה השעתית גזרה על חיי תפנוקים והוללות. ומכיון שאי אפשר לפיוט בלי נושאים עקריים כאהבה ומשתה, באו לידי המצאה, לבאר את הנושאים האלה באפן מסתורי, כשם שפרשו חכמינו את שיר השירים לשיר של קדש קדשים. וכן אומר הורן Horn בספרו Geschichte der persischen Poesie, ליפציג 1909 ע' 116 „מכיון שמצאו המצאה כזו מיד הותרה הרצועה וכל מי שהרבה לשיר שירי אהבה ותאוה ושכרות וכל מי שהרבה בציורים מוחשיים, חושניים המעשקים את העצבים, הרי זה היה משובח, כי הלא רחשי האהבה והחשק של האהוב לאהובתו כונתם לאללה. ע"י כך התפתח בפיוט צביעות ואי־טהרה, כי כל המרבה בזוהמא קדוש עליון יאמר לו...״

** ועיין על כ"י זה בסוף הספר ע' 348 בשם כ"י II.

וגעגועיה נתנו את צורת ה„נשיד“; לשירי החתן = הבעל הזועם — צורת ה„שירה“; לשירים הנועדים להליכת הכלה למקום הסליחה = להחפה — צורת ה„זפאת“ ולהחזרת הזוג מהחפה נתנו את צורת ה„חדויות“, לפתיחת כל שמחה וסיומו ולה„תְכְסִים“ בין שיר ושיר ובין מין ומין משמשת צורת ה„הלילות“.

א) הַלֵּילוֹת. הסוג הזה מתחיל במלה „והללויה“ וגומר בהללויה. הפיוטים שבסוג זה יש שהם מְרכבים רק מפסוקי התנ״ך ויש שהם חבורים בחרוזים. השם הלילות בא ע״ש ההתחלה והסוף (הללויה). — מספר הפיוטים שבסוג זה הוא בערך כשלשים. אחדים מהם נכנסו בסדור התפלה התימני (תכלאל א׳) לשמחת תורה וז״ל:

1

והללויה, זמרי למלכך, בת ציון, הנותן עליך בסיני הודו,
סגלך ובחרך להיותך מעם יודעי סודו, זרע אברהם ידידו,
הודו לה׳ כי טוב, כי עולם חסדו. הללויה.

סוג זה בלי משקל הוא וזמרתו ג״כ דבורית בהטעמה היא*. —

ב) זְפָאת. השם הזה ערבי הוא ופרושו „חתונה“ או הובלת הכלה לחפה בטכס ובפומביות (زف العروس الى زوجا, زفا وزفافا اذا هداها). — היחיד הוא זַף. השירים מסוג זה מושרים בשעת הובלת החתן אל בית הכלה, וידועים מזה שנים עשר שירים ששלשה מתחילים „בוא לשלום חתן“. — השירים הללו שקולים ומחֹרזים הם. שנים משירי זפאת מתחילים „בצאת חתן“ ואחד „ביצאך ציר“. שבעה שירים הם בעברית, שנים בערבית ושלשה מעֹרבים הם מעברית וערבית. — ותנה שירים מעֹרבים בשתים שלש לשונות, עברית — ארמית — ערבית נמצאים כבר אצל משוררי ספרד. בארמית „ירושלם כרמא„ לר׳ יהודה הלוי; בעברית — ערבית משתמש ר׳ אברהם אבן־עזרא בשיריו „שמש ביום וליל לא יזח“, „צורה החיתני“, „איך ישליו“, „מנדוד אמון בחיק“, „בעלי ריבי שעו נא“, „הודות עלי נבל“. — ר׳ יהודה אלחריזי בתחכמוני שער י״א בד״ה „דבר אל יאמן וטאעת אל רחמן שפר עובדיא“ משתמש בשלש הלשונות בכל בית וכיו״ב, אולם יותר מכלם השתמשו משוררי תימן בדרך זו, בפרט בעברית וערבית באפנים שונים, בסירוגין, בית או חרוזה בעברית ובית או חרוזה בערבית, או הדלת בעברית והסוגר בערבית

---

* יעויין על דבר סוג הזמירה של הלילות ושל יתר הסוגים, נשיד, שירה, זפאת וחדויות באוצר נגינות ישראל, כרך א׳ נגינות יהודי תימן, הוצאת בנימן הרץ, ברלין תרפ״ג.

ואפילו בדלת או בסוגר מלה עברית ומלה ערבית בסירוגין, כמעשה ר"י חריזי הנז'. כמעט מחצית השירה שלהם מערבת בעברית — בערבית ויחלק החמשי בערבית. סבת הדבר היא שהלשון הערבית שפתם המדֻברת היא מאז וגם התפסיר הערבי של ר' סעדיה גאון גרם להעלאת מדרגתה של הלשון הערבית, כי התפסיר הזה נתקדש כמעט כמו תרגום אונקלוס. ואומרים התימנים שבשירים הערבים טמונות כונות קדושות עפ"י הקבלה יותר מאשר בשירים העברים*.

זפאת שרים בפרט בשירת „הגלוח“ שנעשה בפאר רב בערב שלפני החפה. מתאספים בני משפחת החתן והכלה וכן החכמים והקרואים, מדליקים נרות גדולים, מושיבים את החתן ומגלחים את ראשו והמסֻבים שרים בכל הזמן שירים המיוחדים לגלוח ואוכלים ושותים. אחרי הגלוח מוסרים להחתן את הבגדים שכלתו שלחה לו במתנה והוא לובשם בשעה שכל הקהל עומד סביבו ושר בקול רם „הלילות“ והנשים מתופפות.

ג) חִדּוּיוֹת. לפי דברי התימנים השם הזה מקורו עברי ואין לו שום שיכות להמלה הערבית حوذ או خوّذ שפרושו להנהיג את הגמל במהירות. הם אומרים שמקורו מהשרש „חדה“ — לשון חדוה. — מתחילים בסוג זה תכֶף אחרי החפה, כשחוזרים ומלוים את הזוג אל בית החתן, וידועים מזה עשרה שירים, ששה מתחילים „אשירה לאהוב“ וארבעה „אהיב מהר המור“, הראשונים מסֻדרים עפ"י א"ב וכנראה הם עתיקים, האחרונים בנויים במשקל וחרוז, אחד הוא בארמית ונועד לסדר של פסח ויתרם בעברית. דוגמאות להאחרונים:

2

אהוב ממצרים ביד הוציאני, בקע מימי ים סוף תוכו העבירני
ולשמע „אנכי“ הר סיני נחני, ולשמח עם אשה חדשה צִוַּנִי,
צִוַּנִי אל לשמר דברי תחכמוני וצוו חכמים להסיר יגוני
ולשמח חתני בצח ניב לשוני, בהודות והלל וזמר לקוני. הללויה וכ"ו.

2a

אהיב מהר המור נתן לי מורשה, מורשה נחלתי וקבלתי בקדושה,
בקדושה שמעתי: כי יקח איש אשה, אשה טובת מראה, מאֹרשה, מקֻדשה.
הללויה וכ"ו.

---

* התעסקותי בקליטת הנגינות בפונוגרם הביאה אותי אל התימנים ואחפץ לקלט גם את נגינותיהם. הם פנו בשאלת חכם והיא התיר להם להכניס שירים שאין בהם תכן וכונות ע"ד הסוד, התיר תפלות יאסר שירים ובפרט שירים בערבית, משום שטמיר בהם כונות קדושות ואסור לטמאם בפונוגרם שיונק את כחו מרוחות טמאים.

ד) נְשִׁיד. שלשת הסוגים המובאים משמשים רק פתיחות ומבואות לעצם השירה, לפיכך מספרם מועט הוא, משום שאין שמים לב הרבה לסוגים הללו, המיועדים רק להלבשת החתן ולהובלתו אל החפה, כי הדרך עפ״ר רב קצרה היא (מבית החתן לבית הכלה), באותו הרחוב או הסמטא, ואין מקום איפוא להרבות בשירים אלה. לא כן הסוגים נשיד ושירה, כי מכיון שהם העקר שבחגיגות ומשתאות לכן רבה כמותן.

פותחים את עצם החגיגה, החתונה וכ״ו בהסוג נשיד. להסוג הזה ישנה צורת הקצידה, ר״ל בתים בשתי חרוזות ובכל חרוזה דלת וסוגר. הסוגרים נחרזים בחרוז אחד עובר בכל החרוזות, או חרוז בסירוגין, ר״ל שלהחרוזה א׳ בכל הבתים חרוז מְשֻׁתָּף והחרוז אחר עובר בכל חרוזה ב׳; או חרוז מיוחד פנימי, ר״ל שבכל בית שתי חרוזות המתחלקות ולכל אחת דלת וסוגר, נמצא שלדלת א׳, סוגר א׳ ודלת ב׳ חרוז משתף ורק לסוגר ב׳ שבכל הבתים חרוז עובר.

מספר השירים של נשיד הוא יותר ממאתים ורק מעטים מהם מרבעים או מְחֻמשים, כי הצורה הכללית של נשיד היא כאמור צורת הקצידה.

הנשיד משתנה מ„השירה" לא רק בצורתו אלא גם בתכנו ובנגינתו. ומפרש השירים, ר׳ יחיא קרח* מבאר את השנוי בין שני הסוגים וז״ל: אני הכותב התרתי בלבי למצוא את הענין מה הפרש יש בין השירות לנשוד ומה טעם יקראו כן. והנראה לי בזה, כי יש הפרש בהם בנגינתם ובעניַנם. בנגינה, הנה בזמנינו זה נטל טעם השיר והמשוררים בזמנינו בבתי משתאות לא ידעו נגן בכלי שיר, מפני תקנות קדמונינו ז״ל, ומפני זה יְשַׁנּוּ הנגינות וכשירצו יהפכו בשיר אחד ג׳ וד׳ נגינות. ויש מהם יאמרו כי לא הושר השיר הזה על נגינה אחת ומטילים חסרונם על המשורר. אבל אני אחזתי מן הסכלות מעט ונכנסתי במסיבת הערביים ג׳ לילות והם מזמרים בכנור ושתי לילות והם מכים בחליל והכרתי טכסיסי הנגון וידעתי ההכרח להיות בכל חרוז מהשירות „תושיח" וחלוק נגינות הכלי זמר והפרש שיש בין השירות שנקרא בלשון ערבי „מלאני" והנשוד שפרושו בלשון הקדש „מענות". וצורך הרחקו מהנשוד, גם שהנשוד אין מנגנים בהם אלא בתוף, ובאמת כן הוא והמשורר לא נעלם ממנו כל מין ניגון ומי כמהו.

ואמנם ההפרש שיש בענינם הוא כשמש, שהשירות בלשון שיר ושבח להשי״ת ודברי חשק רעיה ודוד, וחתן וכלה לבית המשתאות, ואעפ״י

---

* נפטר לפני ארבעים שנה. פרושו על השירים הוא בשני כ״י בעצם כתב ידו.

שכלם מדברים בקבה"ו, מכל מקום יפים הם לענין דבאתערותא דלתתא וכ"ו ומעוררים אנו אהבת הקב"ה לבני ישראל במקום שיש חתן וכלה. אבל הנשוד אינם אלא או שאלות ותשובות ובקשות ותחנונים ולפיכך לא מצינו בהם זכרון משתה ולא שם חתן וכלה ולא ענין שבתות ויו"ט. זהו מה שנראה לענ"ד בזה. ומה שנוהגים שלא לומר שירה אלא אם כן יקדים לה נשוד, הוא על דרך מש"ה „ענו לה' בתודה, זמרו לאלהינו וכ"ו" (מקדם „תודה" שהיא נשיד, ר"ל תחנונים והודאה ואח"כ „זמר" ר"ל „שירה").

ומה שאומרים שהנשיד רומז לזכר והשירה לנוקבא, הכוונה שהמענה שהוא של תודה הוא באבא והשירה שהיא זמרה היא באמא. עכ"ל. —

והנה השם נשיד וברבים נַשְׁוַד פרושו שירה עממית; אַנשַׁדָה נקראת שירה משקלית בנגוד לתַּרְתִּיל שפרושו זמרה בלי משקל, דבור בהטעמה. נַשַּׁד נקרא בתימן סוג של עניים — קבצנים שאינם קבצנים פשוטים, כי אם עניים שאומנתם היא לחזר על הפתחים ולקבל נדבות בעד זמרתם. הם המה המשוררים העממיים וגם ההוברים ומגידי עתידות והשפעתם מרבה ביחוד על הנשים, ומשום כך שירתם חביבה עליהן ונקראת „שירת נשים" והמשוררים התימנים הכניסו בסוג זה, עפ"י הקבלה, שירת כנסת ישראל לאביה שבשמים. — בערבית משמש השורש הזה להשבעה ולנבואה, כגון انشده الله الغاى (משביע באלהים למצוא אבדתו) ולזמרה, כגון انشده يقول (התחיל לזמר), انشده شعرا (התחיל לשיר שירה מדֻברת) וכן נקרא קול نشده = נשדה.

ח) שִׁירוֹת. הסוג הזה הוא החשוב שבסוגי השירה התימנית, הפיוטים היותר נעלים נמצאים בו והוא העקר, הטרקלין של הפיוט התימני. מקור השֵׁם העברי לא ברור, אפשר שקראו לשירתם העקרית בשם „שירה", בשעה שנתנו ליתר הסוגים שמות ערביים, משום שאלה טפלים ל„שירה", פרוזדור לטרקלין, או אפשר שלהשם ישנה איזו שיכות לה„שער" = شعر הערבי*.

להחלק היותר גדול של השירים מסוג זה צורת ה„אזור"** ובלשון התימנים, „תושיח" והוא נגזר מהמלה הערבית وشاح = אזור, תלי־החרב, وشح = לאזר כגבר חלציו, ומזה מְוַשַּׁח = موشح שמם של אותם

---

* יעוין מרטין הרטמן Das arabische Strophengedicht, Weimar 1897, ע' 3. —

** האגדה מספרת: הכליף אסר לקונן על אדם המומת על ידו בשירת ה„שער", אז שפחתו של המומת גַּפר אל ברמכי התפרצה בקינה שצורתה משונה מצורת השער המקֻבל. — הראשונים שמצאו את צורת התושיח היו, לפי הסופר הערבי כְּתבי עֲבַדִי אבן עבדללה, משורר באנדלוס. שם ע' 90. — וכן מחמד אבן מחמיד אל מקברי אצריר, ולפי דעת אחרים אבן עבד רביחי, כלם בזמן אחד.

השירים שב„שער" ש„כאזרו" חלציהם. כי מלפנים עד המאה החמשית (אספה"נ) לא היתה לערבים כי אם צורת השער, היינו משקל וחרוז אחד עובר בשיר מהתחלתו ועד סופו, אולם במשך הזמן קמו משוררים שהעיק עליהם העול הכבד של השירה המאֻבנת, השער, ויתחילו לשנות את צורתה, בשנותם את המשקל והחרוז של בתים אחדים בתוך השיר, המעיטו את מספר התנועות אשר לבתים האלה ונתנו להם חרוז מיוחד ויקראו להם „אזור", ר"ל אזרו את חלצי השער למען תהיה לו עצמה, ומדה וגזרה יפה להגוף, כי הצורה החיצונית של התושיח עושה רשם כאלו נאזר באזור באמצע גופו, יען שהחלק העליון, הבתים הראשונים, והתחתון, הבתים האחרונים, רחב עפ"י רבוי מספר התנועות, והחלק האמצעי צר עפ"י המעטת מספר התנועות. — משוררים רבים קמו להשירה הערבית שחברו שירי אזור*. בעקר נקרא תושיח = توشيح רק „האזור" של השיר, אולם במשך הזמן נקרא כל הסוג בשם זה. —

בשירה העברית-הספרדית השתמש בצורה זו ר"ש בן-גבירול ב„אהבה": לך אל חי תכסף יחידתי; ר' יהודה הלוי: „פני אדום וצח", „שלום לצביה נערה", „הא לך אנחנו אל מודים", „יפעת מלכי תרא ותגל", „כל עצמותי תאמרנה"; ר' אברהם בן עזרא: „אפרוש כף אף אכף אל אלי", „מה לי ולתנומות", „אבי הבן קרב לספוד", „צורה היתני", „מנדוד אמון בחיק", „אל אחד מה רבו עדיך", „אל בוראי, ראשית הכל מלי"; ר' משה בן עזרא: במאורה „אין בפי מלה להשיב לשואלי", בהפזמון „יה אשר אשפך לפניו כשי שיחה". וכן השתמשו בתושיח ר' יצחק אבן גיאת, ר' לוי אלתבן, ר' אנטולי בר יוסף, ר' ישראל נג'ארה ואחרים. —

מספר „השירות" עולה למאות ורבם שירי תושיח הם. אולם יש בסוג זה גם מרֻבעים (ד' חרוזות), מחֻמשים (ה' חרוזות) ושניים (ב' חרוזות). השירות הן בבחינת „שיר הבעל", געגועי הכלה לדודה, שקושרת ומאזרת אותו באזור גבורה.

ו) שירות לשבת. מכל המועדים לוקחת שבת בשירה התימנית מקום בראש; קדושה יתרה נודעת לשבת וקדושתה עלתה עוד ע"י הקבלה. מה שהיתה השבת ליהודי בזמן הגלות, שכל ימות השבוע היה נענה ונרדף, שפל ונבזה בעיני מעניו ונוגשיו ורק ביום השביעי פשט מעליו את לבוש הקלון ולבש מחלצות בן-מלכים; מה שהיתה השבת ליהודי במשך הגלות מבואר ומבֻטה בשירה העברית לכבוד שבת המלכה בכל כך רגש, עד אשר גם אחר שישוב העם היהודי אל ארצו ויחיה חיי חפש, חיי בן-

---

* הרטמן בספרו הנ"ל מונה קל"ב משוררים ערבים שחברו תושיח. ע"ש ע' 5—94.

מלכים, עוד יחוש את הרגש של אבותיו לקדושת השבת ולענגה בקראו את השירה המקדשת ליום זה. והתימנים, ככל היהודים הנְתֻנִים בצרה ובשביה, השקועים במצולת הגלות הנורא, שפכו את רגשות לבם ואת אהבתם וגעגועיהם להשבת. כי גם הם פשטו בו ביום את בגדי הקלון מעליהם שהלבישום מעניהם, הערבים, וילבשו בגדי לבן, שהם בגדי הורין להישמעאלים וליהודים אסורים הם. אך הם בחרו לשבת לבושים כבני חורין כלואים בבית ולהתענג בענג רוחני, בתפלה, בתורה ובזמירות.

השירים לשבת נקראים „שירות", יען שישראל־החתן מתגעגע על השבת — הכלה, כמו שירות החתונה.

המשוררים ושיריהם.

גורל משוררי תימן כגורל משוררי ישראל בכלל. מלבד שמם שחקקו בראשי חרוזיהם, לא נשאר שום דבר על חייהם, מתי חיו ובאיזו ארץ ובאיזו מקום. למן הראשון והגדול בפיטנים ר' אלעזר הקליר ועד משוררי תימן אין אנו יודעים על אדותם מאומה. אולם יש שלא נתנו את שמם בראשי חרוזים, ואז נשארו לנו שיריהם יתומים. לכן רבו בשירה העברית פיוטים ושירים, מהם מפרסמים כמו „אדון עולם", „יגדל", וכו' שאין שֵם מחברם ידוע. — ואמנם העם המעונה והשרוי בגלות לא יכול היה ולא מצא שהות לרשׂם לזכרון את תולדות משורריו וגדוליו, כמו בכלל מה שנשארו לנו רשימות מתולדות הספרות, הלא בנס נשארו.

וגורל השירה התימנית היה כגורל השירה העברית בכלל. רק מעט מזעיר נוכל להתחקות על שרשיה. —

מכתב יד על קלף תימני משנת רס"ח אפשר לדון שרות השירה התחילה לפעם בלב יהודי תימן בהמאה השלישית. בכ"י זה נמצאים שירים

1. מ„אביתר" וממנו שלשה שירים: „אם בסולם בין יחידה תעלי", „אמת אתה חתכנו", „נשמות ורוחות". אך ספק אם הוא תימני, כי השיר „אמת אתה" נמצא גם אצל הבבליים, אע"פ שאפשר שהבבליים הוציאוהו משירים הנדפסים ע"י תימני בכלכתה. בשירי בבל נמצא עוד שיר מאביתר „אתה חתני תמצא ברכה" שגם הוא לקוח משירי כלכתה. הסגנון אינו תימני ודומה יותר לבבלי־סורי. משקלו מפועלים, מפועלים: „הזג" וז"ל:

3*

אמת אתה חתננו, כמו סהר בתוכנו,
כמלך אַתְּי לפנינו, יברכך אלהינו.

בכלתך חתן תשמח, ברוב ממון ורוב קמח,
ותזכה לחזות צמח ואל קדשו יביאנו.

יחי זרעך כישראל, וחכמתך כגבריאל
וטובתך לכל שואל, וסימן טוב לכולנו.

תמים דעים יברככם, ויפרכם וירבכם,
ויראכם בעיניכם, בעת ביאת משיחנו.

ראו תואר חתן מוחר עלי ראשו כליל תואר,
וכלתו כאור זוהר, כמו שמש בארצנו.

חזק חתן בחפתך, וגיל ושמח בכלתך,
ואל שדי בעזרתך והוא יהיה בעזרנו.

2. **אלעזר**. מאותו הזמן. ולו שיר אחד עברי־ערבי. משיריו ידועים: „אדון עולם ומבין תעלומות“, „מתי יבֻשר עם עיניו כדל שואל“, „אשא לך משלי אנביך יא חביבי“. השיר „אדון עולם“ במשקל מפועלים, מפועלים, פעולים וסגנונו קרוב לסגנון פיטני סוריא מאותו הזמן (עיין ידיד נפש) וז״ל:

4

אדון עולם ומבין תעלומות,
בנה לי תוך חסדיך מקומות.
לחבין נפלאותיך אלהים,
אשר המה לעולמים עצומות.
עלי כסא כבודך נעלית,
ותדע מה בלב ים עם תהומות.
זמירות מהללך לי עריבות,
וחקיך בתוך לבי רשומות.
רצה נפש אשר כלתה לישעך,
בך ההוד ובימינך נעימות.
כבודי קום ואשירה לאל חי,
אשר לשמו תהלל כל נשמות.

---

* שיר זה אינו שלם, ע׳ בהערותי. ט.

3. דוד בן יוסף. מאותו הזמן. ולו שיר זפאת „בוא לשלום חתן“. ועוד לו שיר לשבת, כל חרוז מתחיל בשאלה „מה“ ובסופו „דוד ילוד יהוסף“. משקלו רגז, מתפעלים, מהפעלים, פעולים, וז"ל:

5

מה יקרה שבת ומה כבודה,
ריחה קני בשם ומֹר וְקִדה.
שומרים לתענוגה בני תעודה,
על מי מנוחות שוכנים וחונים.

מה נעמה שבת כסות ומלבוש,
כתר פאר צנוף בראש וחבוש,
שלחן וגם מטה ונר וקדוש,
חברה ותלמידים יהו הגונים.

מה נעמה שבת בבוא ידידים,
רעים מְתֵי חכמה וגם חסידים.
ישתו לבת גפן עלי ורדים
לַחִים וריח טוב ורוב עדנים.

מה נעמה שבת בבוא קהלה,
בֹקֶר להלל אל בבית תפלה,
לערֹך שבח לשמו וגם תהלה,
תוך היכלי קדש בחוץ ובפנים.

מה נעמה שבת בדֵע וחכמה,
וברוב ידידים נקבצים אלומה[1],
הם מְמתֵי שכל ובִין וערמה,
גזע חסידים מבני נבונים.

מה נעמה שבת בהוד והדר,
כובע ומצנפת בראש וסודר,
בגד מאד יפה לגוף ונהדר,
משי וארגמן ושש ושָנִים.

מה נעמה שבת בפת ובשר,
שר פרפראות אב ורב וטפסר,
יין בלא מדה אבל באכסר[2],
ישתו אנשים כל וגם קטנים.

מה נעמה שבת בכל מגדים,
אגוז וצמוקים וגם שקדים,
יראו וישמחו כלל יהודים,
נועם לתינוקות וגם זקנים.

מה נעמה שבת בבוא אשישה,
מן הזכוכית נבחרה חדשה,
יין בתוכה עז מאד וקשה,
גילו מתי שמחה בני ששונים.

זה סים דבר דוד ילוד יהוסף,
צמא למי חכמה ודֵע וכוסף
לראות נוה חכמה בראש וגם סוף,
להיות בחברת אוהבים נבונים.

---

[1] ע"ש הפסוק מיכה ד, יב: קבצם כעמיר גרנה. ט.

[2] ר"ל בלא מדה, ע' בהערותי בסוף הספר. ט.

זפאת, עלׄ משקל רמל בשנוי: פעלולים, נפעלׄ. עברי — ערבי.

6

בוא לשלום חתן ושמחה במתן.
בוא בשעת צדק, איש מחזק בדק.
הוד לכוכב שחק, נין מכונה איתן.
לך בשיר ותהלה, קום קדם בסגולה,
גם שמח בכלה, בוא לגן הביתן.
יִיטבָה לבך בין בני עמך,
יענו: אשריך שומרי משמרתך.
ביתך יבנה, תשאלה תיענה,
קנמון עם קנה מר דרור מקטרתך.
גם ותראה קומה למנורה דומה,
או כנוגה חמה, אש סביב מחנותך.
צור תהלל לשמו, יראך את נעמו,
אז תהא כשלמה או כאחיו נתן.
ושמעה בן יוסף, הוא ראותך כוסף,
(אוהבך ראש וסוף) כל סעפיו עונים, אומרים שירתך.
(זה דברי ואני בן יהוסף דוד.
המחכה ישעך אל בכל יום תמיד.
תשלחה את ינון, תמשחה בן דוד.
כׄברא פי עצרׄה מעגׄזאת ואעגובאת.
יא אלׄאה אלעאלב, יא אחב אלׄאחבאב,
אהדנא ואעננא אנתׄ רב אלׄארבאב.
ואריׄנא יומׄן פיה אנפתאח אלאבואב,
לאלׄדׄעא אן יׄקבל, פי קצך מכתובאת.)
יא כׄליל אלמחצׄר, האתׄ כאס אלגׄיהׄר,
קצדנא שא נׄסכר, פי מקאם אלחתן.
שרבׄ צׄאפי סלסאל, כׄיר מן כסב אלׄמאל,
ואלׄבהא ואלאקבאל פי חצׄור אלחתן.
האתׄ זׄהר אלׄטׄפר ואלכדׄי ואלׄענבר,
ואלמחאצׄי תׄנשר ואלחריר ואלכתאן.
תׄם הדׄא אלקולא ענד הדׄא אלׄמולׄא,
די כׄמלׄ באלׄעקלא אלׄמסמא חתן.

4. ישועה. באותו הזמן. נודעו בשם זה שני שירים „ידידים נחמדים“, „יום אזכרה עפרי“. הראשון שייך לשיר חתונה לסוג „חדויות“ ומשקלו מפועלים פעולים או מפועלים נפעל. **ח״ל:**

7

ידידים נחמדים, ראיתים נצמדים,
ולשתות נועדים, ואין מהם פורֵד.

שאלוני המשל ודמה נא חברת
אהובים אם לבך באהבתם חָרֵד.

והכוס עת יעל ביד איש יאמר לו:
לבוש בגדי שמחה וסות יגון הורד.

עניתים, הם ידמו עצי גן אלהים,
ובת גפן תוכם כמו נהר יורד.

הנהר מעדן, אשר יצא תמיד
להשקות את הגן ומשם יפרד.

שיר אזור. משקל רגז: מתפעלים, נפעל, בדלת וסוגר, **בתושיח:** מתפעלים, בחלק א׳ ג׳ חרוזות. לתושיח ד׳ חלקים וסוף. **ד׳ תושיחים,** לחלק ג׳ רק חרוזה אחת. בבית האחרון אומר לשנת **תקם תנקם נקם,** אפשר לדון שהיה בשנה ההיא כותב את הפיוט.

8

יום אזכרה עפרי, לבי מאד נחמד,
שמשי וגם סהרי, גלגל הלא נצמד,
מליו כצוף וצרי, לחושקים עמד,
רחם אֱהיב, עָף ככרוב,
ופנה ושוב וראה עֱלוב חשקד ובך **בחר.**
לך יאתה מפאתי
ובשפתי דלות ותי־אָבֹן גְרון נחר.
שְׂעָרוֹ דִיוֹ, אור לחיו
ובצְריוֹ רַפֵא ליו־נקתו עלות **שחר.**
משה שמו, אל חכמו
ורוממו ובנאמו רְכבו מאד אִחַר[1].
עלי בזאת חטא, עת מַחֲשוק שָׁטָה[2].

[1] של המשיח. כ. [2] כבר חדל.

שוחם ואחלמה, שִׁנָּיו ושפתותיו.
שמש כמו דמות עת רץ במעלותיו.
אמיר יפה קומה, דגלו באותותיו.
מתוק פרי, רוקו צרי,
לבו ארי, ולשַׁעֲרֵי סגר ולא חזר,
דודי נָסָה, מזור רִטֵּה[1],
אל תֶּחֱטָא ובמשפטי דינך אחי נעזר.
בַּד דָּד וּמָד חושק שָׁמַד,
אַל יִשְׁמָד, וכנאמד, הסר חרון לזר.
שלח נדוד, סָף[2] בַּאבוד,
רעד רְעוֹד, דודי עמוֹד, אל נא תהי אכזר.
ופנה והביטה ושמור שפת מבטא.

וַיֶּהֱמֶה לבי לראות יפה קומה,
שחרי וגם ערבי לעסיס בפיו אצמא.
אלין במשכבי, אראה דמות המה.
אסתופפה ואשאֲפה,
וארעפה גם אקטפה מִלְּחָיָו בְשָׂמִי,
רֵיח שָׂמָ — נֵיהוּ וּמָ —
תוֹק אטעמה ואנעמה עמו והוא עמי.
נשתת עסיס על תוֹר וְסִיס *
ובעת רְסִיס לַיִל וסיס[3] בו אעדה נזמי.
צמיד גְרוֹן על צוארון
ובסהרוֹן גַבר חרון ללון בבית כרמי.
אם יאריך שָׂמָה אברח ואמלטה.

עינו כעין עֹפֶר, לבו לבב אריה,
לשון כעט סופר, ממית ומחַיֶּה.
אשכול[4] הכֹּפֶר, חסדך ידיד איה?

[1] רפא. [2] גָוַע „ספו תמו". [3] מי סיסין, מיץ מין עץ מתוק מועיל לרפואה, עיין ברכות פ"ו, מ"ד, ע"ב ופה הפרוש: רסיס ליל ורסיסי סיס. [עי' שיר 818, שורה ו'. ט.] [4] מניע חלֵ לצרך המשקל.

---

* פי' צפור, ירמיה ח' ז' ותור וסיס ועגור סנוניתא בארמית הנקרא Schwalbe ופי'; נשתת עסיס על תקופת האביב שהתור והסיס יבואו. וכן שר גם ר' שמואל הנגיד: „צפצף בלשון רך, יה שען על שם פה לתור ולסיס בעת באנה." עיין שער השיר ע' 33. [עי' הערתי בסוף הספר. ט.]

חון וחמֹל עלי[1] צד שְׂמאוֹל,
גם מתמוֹל חסד גמוֹל ופדה אסיר תקוה.
חליו כָּבֵד, נשאר בְּבַד,
אל יאבד, לך יעבד תמיד ובך אוָּה.
בחיות שַׂי — כֻּם שוכני
המחנה, בחיות בני אדם וגם חַוָּה
מתאחבים, מתערבים,
מתקרבים, גם שוכבים על משכבי אַחוָה.
זִיו זהרו חִמָּה, הוד כמעיל עָטה.

הוּא מחמד עיני ושמו מֵם שִׂין הֵא[2].
לו יִפגעו סִינַי, כרע פני יוד הֵא[3].
צָעק ומעיני המתיק במֵם ריש הא[4].
אל נון אֱלִיף, ריש פֵּה אֱלִיף[5].
אל, כי אליף קוף ריש אליף[6], לך אל במר שיחי.
בזכות גביר, חטא העביר,
ופְדֵה אסיר ובנה דביר שלמי ונחוחי.
לשנת תְּקַם תנקֹם נְקַם,
אויב וקם אֱלַי דחקם, כי אַתְּ מבטחי.
החיש פדות, השב שבות,
אריה דמות זרע לרות[7], זה בית משיחי.
אדון, הביטה יד עם אשר מָטָה.

6. שלמה בן משה. מאותו הזמן ממנו נשאר שיר אחד. **זאת.** משקלו רמל בשנויו: פעלולים, נפעל, בדלת וסוגר. והוא מְחֻמש. **וז"ל:**

9

שֵׂם אדני אקרא אל כְּלַל ישראל,
אזכרה אֵל נורא, הוא אדון מִי כָאֵל.
זה אשר לי ברא מחסי צוּר הָאֵל.
אשאלה ממנו ישלחה הגואל,
יקבצה את צאנו אל נְוַת ההרה...

לחטָאַי תמחֹל, אשכנה במערה,
עם אבות ארבעה, הם חשובי משרה,
עוּר לבבי, עורה, אקראה בתורה.

---

[1] נגד, ע' שיר 208, IV, ב': ועזרתי עלי עול הזמן. ט. [2] משה. [3] יָה.
[4] במרה. [5] „אל נא רפא", תפלת משה. [6] אקרא. [7] דוד.

מה לך תישְׁנָה, סדרה השירה.
אם אבותי חטאו, שחטו הפרה[1]...

ממקומי אלך אל מקום האחים,
האהובים כלם, חם בני מזרחים,
אשאלה גם אתכם, אל תהי נאנחים.
גן ועדן הזה אם אמת הוא מיב[2]
גם נהרות ארבע, תלכה תעבורה...

הוא אלהים צורי, מחסי ולא אירא,
אבטחה בו תמיד, יה אשר הוא נקרא.
ואני בן משה, זה שמי בשירה.
תמחלת את חובי, גם לכל החבורה.

6. שמואל. מאותו הזמן. ממנו שני שירים „שבת אומרים בני אמוני“, „שיר חדש לקונך“. הראשון שיר לשבת ומשקלו רגז, והוא לקוי. צורתו מחמש, שלש חרוזות בדלת וסוגר בחרוז מיוחד, ושתי חרוזות בדלת וסוגר בחרוז מיוחד. מחברו שמואל. וז״ל:

10

שבת אומרים בני אמוני, על שבת ורוב טובו,
היום עשה ה׳ נגילה ונשמחה בו.

מיום ששי תזרח עלי שמש צדקה,
אשיש לרוץ אורח, ויד אל עלי חזקה,
לקראת אחוב ארח בא מדרך רחוקה,
ובשורות אל פני כי אסר את רכבו.
אכין למחמד עיני יין כי ברכה בו.

ולעת ערב ישלח לי ראשית מרכבותיו,
ועלי לבי יצלח ריח ממגדנותיו,
וירחץ ויגלח ויחלף שמלותיו.
אקדיש את שושביני כמו מלך במסבו.
אויב ממשטיני, לא יגש כי מום בו.

---

[1] פרה אדומה. [2] ע׳ הערתי בסוף הספר. ט.

אלי עת ערב אקרא, אברך סֹלו סלו.
מה נעמה, מה יקרה פרשת ויכלו.
שפכו סיר בקערה[1], פי החבית גלו.
הביאו מעדנַי אוכַל מטוב חלבו.
זה חלקי מסיני וכל זר לא יאכל בו.

לפנות בקר יוצאים עם אל לחדש אהבים.
בין העמים נראים מאירים ככוכבים.
פשטו בגדים צואים, לבשו בגדים טובים.
אמרו לעין כל מוני, זה עם מאסת בו.
אין זה לבד חיל המוני ותרועת מלך בו.

עורכים שבח לאל עד לעלות המנחה.
בין אל ובין ישראל תֵחלק המנוִחה.
אם עשיר ואם שואל, עושים משתה ושמחה,
משמיעים דבר ה' לישראל עם קרובו.
הוא עזרת איתני, אשרי כל חוסי בו.

7. שמרית. חידה במשקל ואפר.

11

בחייכם השיבוני שאלה,
באיש אחד אשר אכל נבילה,
ואיש בשל לבשר גם בחלב
ופטור הוא וגם מותר לאכלה;
ומה תאמרו בגוי שחט ומותר,
וישראל שאם שחט אסורה;
וגם שחט לסימנים כללם
ומותרת ואין בה דין נבלה;
וגם יהיה חמור מותר לאכלו,
בחייהו וגם מותו בנפלה;
ומה תאמרו בחלב הכליות
יהא מותר וגם נאכל תחלה;
והוא חלב כליות הבהמה,
אשר קרב במזבח לעולה —

---

[1] אפשר כונתו לשפך את האכל מן הסיר אל הקערה, ולגלות פי החבית של יין.

השיבוני, אני תלמיד שמריה
והורוני בסוד דבר מגולה,
אני הדל אשורתכם כללכם,
הבינוני אלי דרך מסלה.

שיר אזור. עברי — ערבי. משקלו בחלק א׳ וג׳ סריע בשנוי: מתפעלים, פעלולים, מתפעלים, נפעל. בתושיה: מתפעלים, מתפעלים, נפעלים. וז״ל:

12

מה לך לבבי בשֵׁנָה, מהר ענה רנה,
שירה עֲרֵבה ישָׁנה, משיר לציונה.
חֲפש באנה ואנה וַעֲשֵׂה כראשונה.
ושאל מפענח בבינה, נשיא לתימנה.
מה תענה מָרִי בשלא תנחור[1].
לוקן במומין הוא וגם הגיחור[2].
רדתי בתוך אשור ומימיו שיחור.
אמרה נשמה: שתה נא, אראה והוא לענה,
מראיו כמו דם במנה, אינו כמו עינה[3].

אֶתאָו למימך לדעה, ממעיני הישועה.
כנהר פרת רץ בבקעה, ישקה וַישׁפִּיעֶה.
ממעתיק השמועה, רועה כמו שבעה.
או מנסיכים שמונה או בן לאלקנה.
מָרִי זכריה הוא חמוד לשלמֹה.
מבין בסוד נסתר ומוציא טעמו.
עבדך שמריה הוא למימך צמא.
חסר נא עונה, תן חור[4] במתנה.
ואשרתך במדינה, כעבד אשר נקנה.

אסאלך תַפתִי בִסרַא, ען מִסאלה צׄגרא.
חׄין אלמלַך נַא בִדפרַא, בַידׄה עׄצא כַצׄרא.
קצבי גׄרִסהַא בקהרַא פי לִגת אלבחרא.
נעץ בתוך יַם לקֶנֶה, העלה לשִׁרטוֹנא.

---

[1] תמיה, נִחַר בארמית. [2] נראה שצ״ל לַוְקַן, ר״ל לבן ביותר וגם גיחור, בעל מום שהוא אדום ביותר, ברכות נ״ח. [3] עין, מעון. ט. [4] צ״ל כנ״א: חסר לעבדך ענוה תן אור ... ט.

נתחברו שרטון וקנה בים.
נעשו כגוף אחד כמו הַתְּאֹמִים[1]
זהו בכח אֵל ומוציא עֵדִים.
נעשית עליהם מדינה רומי אשר נבנת.
תּוֹכָהּ אמת שר ממונה, יעקב אשר ענת.

לבי יְאַוֶּה ויכסוף, כִּסְפוֹן[2] בלי אין סוף.
אל מזל גביר המאסף, פותר כמו יוסף.
ואני כְּיָגֵעַ וְעָיֵף, נבוך בביצת עוף.
בֵּיצה לצפור קטנה, בֵּיצת דבר יָכְנָת[3].
אמרו מעשה בה ואגיד אותו.
פעם אחת היא נפלה מֵאִתּוֹ.
כמה ארזים שברה בֵּיצתו.
טיבעת לששים מדינה וגם לששים באלנא.
זהו בסבעה משונה, אֵינוֹ בְּהַאֲמָנָה.

אסמע כלאמי וְתַדרַא, אַנִי בדַא גרא.
וְאן כַאן זְנֹתו בְּאַמרַא, אַוסַעתני עְדרא.
חַל אלפלַך לו שְעוּרא, יִדִוּר כּרַא אלכרַא.
חַקַק אְלַיְיַא בִיַאנַא, אוּצְח בְּבְרהאנא
טֵוּב עְלַינַא חק וְאחדֵר תַכִּפִי.
אכתֹר בראהינך ולַא תַסתַכּפִי.
אַלקַלב מְתל אַלנַאר וְקַצדי תְטפי.
לַאנִי בְּדַא אְלדַהר מִצְנַא, ואלרוּחְ רַאח יפנַא.
יא רַבּ מוסא אעיננא, פִי אִין מַא כִּנַא.

8. שמעיה. מאותו הזמן. ממנו שיר אחד והוא במשקל ואמר ח"ל:

12a

שבח אשיר ואודה ואהלל,
ואתודה עלי יקר חולל.
ובנעים שיר אחלה את פני אל,
אשר קולו לאילות יחולל[4].

---

[1] תאום. [2] תאוה. [3] ביצת בר יוכני, שם עוף גדול בגמ' בכורות נ"ז, ע"ב, יומא פ' ע"א, סוכה ה, ע"ב. ט. [4] ע"ש קול ה' יחולל אילות, תהלים כ"ט.

מעוני אם עוני יענה בי
ואם פשעי יריבני סביבי,
למי אשאל ומי ירפא כאבי,
לבד חסדך ובך יכבה שביבי.

ערוב שיחי כמו חלבי שלמים,
וייטב מהללי מבשמים,
ואשמע קול מבשר ממרומים,
לציון ישעך חסד נעורים.

[1]הלא מפחדך סמר בשרי
ומיום דינך כלה שארי,
שלח צורי ישעך רפא מזורי
ושכלל היכלי ובנה דבירי.

9. **דוד הלוי.** מאותו הזמן. ממנו שיר אזור עברי־ערבי „אסדיר שבח בלשוני לאדוני מסיר לאף וחרון“.

אלה הם המשוררים ושיריהם הנודעים לנו מהמאה השלישית לאלף הששי.

10. מאוחר בזמן מהנ"ל הוא **ר' יחיא אלצ'אהרי** ובשמו העברי חיים בן זכריה בן סעדיה בן יעקב ובכנויו הפיוטי „אבנר“. הוא חבר פרוש על התורה וספר מקמות בשם „ספר המוסר“ *. מקום מגורו היה בצנעה. הוא חבר גם „דיואן“ ובכ"י מעתיקים מתוך הדיואן של ר' יחיא אלצ'אהרי. וכן חבר גם פיוטים שנאספו אל סדור התפלה (עיין במבוא לאוצר נגינות ישראל כרך א'). כשארו לנו מאת יחיא אלצאהרי כעשרה שירים.

א' והוא במשקל רגז מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים, בדלת, בסוגר: מתפעלים, מתפעלים, נפעלים, וז"ל:

[1] חסר כנראה בית לחיוב של שמירה. [ע' ע' 292].

---

* חברו בשנת שכ"ט כדמוכח ממחברת ג' של ס"מ ובהקדמה לספר מוסר מספר ע"ד הצרות שבאו על קהלת צנעא בשנת השכ"ח. יוצא לפי זה שזמן פעולתו היא בחצי הראשון למאה ד'. הוא עבר ונסע בא"י, סוריא ובבל. ומספר מה שראה בדמשק, בבבל ובצפת שמע את דרשת ר' יוסף קארו לפני מאתים תלמיד ע"ד כתוב הנפש וכ"ו. והיו בזמנו ט"ו אלף יהודים בצפת. והיה גם בירושלם, צידון וכ"ו. במצרים וכ"ו. — ה„ספר מוסר“ נחלק לל"ז מחברות בסגנון תחכמוני לרי"ח, כמו שמעיד בהקדמה, שלקח לו לסמל את אלחרירי הערבי ואלחריזי היהודי.

13

כוכב ראיתיהו בחזיון החלום,
קם מפאת צפון כסיל זורח.
תאיר פני תבל בגזרת יהלום,
כל עץ וכל דשא כציץ פורח.
צמחו והציצו וגם עשו פרי,
חנטו בלא עתם ונתנו רֵיחַ.
ואשאלה פתרון חלומי בנדוד,
קמתי עלי עמדי בלב שמח.
ויאמרו לי זה ידיד חברתך,
אתה לפרודו במר צורח.
צדיק כאליה וכאלישע אמת,
חסיד, ולבו צפנת פענח.
לא יצחקו עליו ולא יתקלסו,
לא יאמרו עליו עלה קרח.
גער במחמדי זמן ויכוננה
ימיו עבודת אל וליל טורח.
בין עקבות ארחות חכמים יהלוך
תמיד וממושב כסיל בורח.
על כן שמו צדיק ואשריהו בעת
יקיץ לנחלת אל להסתפח.
לכן אני אדרש שלומו כל ימי
חיי ומשירי אני שולח.
נא רחפי רוח אלהים לידיד,
עליו בשלום רב עד בלי ירח.

ב׳ לכבוד שבת במשקל התנועות וז״ל:

14

אכסף לומר מי יַראני, שבת, מלך, מחמד עיני.
שבה לב נח וחיות ערבה.
ואשמע קול גיל ממרחק, כל השומע בו (לי) יצחק
[לו] גם ברביעי תהיה נדחק, סר יגון וישועה קרבה.
אז בחמישי כל יום יתחר[1], כי נסמך לו יום הנבחר,
ומבשר בא על יום מחר, כי במנוחה ובשמחה בא.

---

[1] מל׳ אל תתחר, יתלהב, בכליון נפש יצפה ליום ששי הנסמך ליום ה׳ בערבו מתחיל יום הנבחר. [יתחר = יקנא בחמשי על קרבתו ליום הנבחר. ט.].

חשכים ששי אלי עונה, חן למלך אני משנה,
גם כי תמצא לחם משנה ובערביתי שמחה רבה.
ערב ששי ירום ראשי, עת בא שמשו, תזרה שמשי
בסעודתי ובמלבושי ובלב פנוי ממחשבה.
וְיַנְשֵׁינִי צור בשביעי כֹּבד טרחי כל שבועי,
ויברך לי גם ביגיעי לכבוד מצוה ויקר חובה.
על יום שבת אתן תודות, כי הוא ראשון למועדות,
ומדֻבר בה כל נכבדות, נר ישראל בה לא כבה.

ג׳ והוא מיוסד על משקל רגז, מתפעלים, מתפעלים, נפעל. מחמש ושתי התרוזות האחרונות מהשיר „יגדל" עד תמו. וז"ל:

15

אפטירי¹ בשיר שפה ולשון צח
לאל, והוא ירצה כניחוח.
מבטא שפתינו מקום זבח.
יגדל אלהים חי וישתבח,
נמצא ואין עת אל מציאותו.

ויהללוהו כל מתי סודו,
נגלה בעין לב נעלם הודו,
נפשות ברואיו שמרה ידו,
אחד ואין יחיד כיחודו,
נעלם וגם אין סוף לאחדותו.

זכרו בפי עָרֵב כנופת צוף,
בו מחשבותי כדרור תעוף,
לשמו ולכבודו אני כפוף.
אין לו דמות הגוף ואינו גוף,
לא נערוך אליו קדושתו.

בו ליהודים היתה אורה,
כל מעלה יקרה וכל משרה.
קדמה במחשבתו לכל צורה.
קדמון לכל דבר אשר נברא.
ראשון ואין ראשית לראשיתו.

---

¹ ע"ש הפסוק „יפטירו בשפה" תהלים כ"ב 8. השיר הזה נמצא בספר השירות: „שירי רננה" לפי מנהג קהל „קוגין" בומבי התרל"ד עמוד ס.

שפה וכל לשון הלא תקצר,
גשם באמרותיו יהי נעצר.
או יענה יפתח לכל אוצר.
הנו אדון עולם, וכל נוצר —
יורה גדולתו ומלכותו.

דורש לבלתו באמת נואל,
כי הוא לכל צוקה בחיש יגאל,
קרוב לכל קוראיו ולו ישאל.
שפע נבואתו נתנו אל
אנשי סגולתו ותפארתו.

כולם בעתם ירעדו רעד,
לא עצרו כח ולא מעמוד
נופלים ומשתחוים לזיו כבוד.
לא קם בישראל כמשה עוד
נביא ומביט את תמונתו.

נודע לכל שואל ומתגאל,
אל חי שכינתו בישראל,
מאס בני עשו וישמעאל,
תורת אמת נתן לעמו אל,
על יד נביאו נאמן ביתו.

אם יהפך כושי לעור משחיר[1],
או מושבות מזרח לים יעביר,
או יהיה סיגים זְהַב אופיר,
לא יחליף האל ולא ימיר
דתו לעולמים לזולתו.

חוקר ליצרי מעללינו,
אם טוב ואם רע הולכים לפנינו.
נגלות ונסתרות במעשינו,
צופה ויודע סתרינו,
מביט לסוף דבר בקדמתו.

---

[1] לעור משחור — כמו את „העור השחור".

האל אשר כל פה במהללו
עיניו פקוחות בהמון חילו.
בּביט לדרכי איש ברוב גדלו.
גומל לאיש חסד כמפעלו,
נותן לרשע רע כרשעתו.

מפר ומתיר מאסרינו,
מיד בני עולה ויפדנו,
יציץ ויפריח ששונינו.
ישלח לקץ ימין משיחנו,
לפדות מחכי קץ ישועתו.

משלים וגם מקים דבר עבדו,
נוגה סביבותיו ומְגֻדּוֹ[1]
לאחז כנף תבל ביום עמדו.
מתים יחיה אל ברוב חסדו,
ברוך עדי עד שם תהלתו.

(אל חי שהוא קיים לדור דורים,
צופה לכל נגלים ונסתרים),
ברא בראשית אל במאמרים,
טבע בים סוף להמון זרים,
נתן בסיני דת לַיְּקִירִים.
אלה שלש עשרה הם עיקרים,
יסוד תורת משה אמת ונבואתו.

ד' והוא שיר אזור וגם הוא מיוחס לר' יחיא אלצ'אהרי, ומדבר על הספירות. משקלו טַוִיל בהוספות נפעל בדלת: פעולים, מפועלים, נפעל; פעולים מפועלים. ◡ – –, ◡ – – –, – –; ◡ – –, ◡ – – –. התושיח ע"מ פעולים מפועלים. והנפעל הנוסף בדלת הוא כעין הד החרוז שלו. וז"ל:

16

ידידי בנֵה במה רמה, בחכמה מפותחת,
ומעל לשמימה שָׁמה מאירה וזורחת,
באין סוף ובבלימה קמה בזמרה מנצחת.
בשוהם ואחלמה תמה, למֵעַל ומתחת.

---

[1] על שם הפסוק „מנגה נגדו בערו גחלי אש" שמואל ב' כ"ב 13.

נטועה כגן רטוב,
והיא תענה אך טוב,
פשוטה ללֵבב טוב.
ואשרי ואחכמה כמה אהי נד בלי נחת,
ונפשי כנדהמה אמה לעלוָן ומנחת[1].

להבין דבר בינה, אנה, אבקש מצוא חפצי,
גדולה ואימינה, אפנה, גבורה שמאל חצי.
והקו לכל פנה ענה, הלא הוא מעין רבצי.
ונצח כבדממה דמה מזוין במלתחת.
והוד על יסוד עונָה:
לאל חי אני אפנה,
ומלכות בקול רנה.
תזמר בנעימה, הומה, הגיגם כקלחת,
ורוחי כנעלמה, עלמה, ואֵת כל ונוכחת.

בחבור שני שמות רמות בעשר יהי אחד,
וכולן כמתאימות אומות וסודן בלי נכחד,
לצורות נעלמות איומות, ביראה ואין פחד,
ונושאים לכֵס כימה, עֲצמה, ואם היא כפורחת.
ונשאם בשיר זמר,
בלי פה ואין אומר,
וצורות בלי חומר.
לארבע כנרשמה, רקמה, כרובים משלחת,
פליאה וגם עצמה, שומה ונִצָה כפורחת.

ערבות יְאַו רצוא[2], למצוא מנוחה ולא ישבות,
וחיות מלון קצו, רבצו, יְקַוּו והם עבות,
כבֵדות למול חפצו, ארצו, יסובב עלי אבות,
יסוד אש בסוד חמה, כימה, מפיקה ונצלחת.
נבוכים עלי רוח.
ימהר ויפוח,
ועִתים ויגוח.
וסהר יסוד מימה, ימה, גרועה וסורחת,
וארץ למרגִימה[3] חומה גבולת בכל פחת.

---

[1] נתונה בידי האמה ר״ל הגר, לעלון ומנחת, בני שעיר, בראשית ל״ו 23.
[2] ר״ל יתאוה למהר ולרוץ. [3] משלי כ״ו ח׳.

אהובי שמע ניבי, רבי, בפתרון חלום סלם,
וחזיון לחושבי, נביא, וצדיק יסוד עולם,
מרוצה לכוכבי, ערבי, ושחר ואראלם.
לשוני להאשימה, ימה, ערבית כמזרחת.
ואיך אבחרה חיצון,
ליער לגדרות צאן,
ומבטא בני לצון.
ודומה למשטמה, דמה, ונפשם כסורחת,
ברכות לימימה, נומה[3], באסוף וצפחת.

ח׳ והוא מחֻמָשׁ. סימנו „אבנר" כנויו של יחיא אלצאהרי. ומשקלו מַדִיד בשנוי: פועלים, פועלים, מְפעלים בדלת; פועלים, נפעלים בסוגר. כי מְדִיד مديد = מתוח, משקלו: פעלולים, פועלים, פעלולים, פועלים. וז"ל:

17

אחרו מועדי מנוחתי, מה מאד נעלמו
לי וכמעט נפוגותי מאשר יזמו.
צוררי, רודפי לרעתי ראש וגוף חלמו.
נסתרו עוזרי וסר צִלִי עד כמר מדלי.
תאמת נעדרת ושובבה שוא וריק כתבת.

בא במאסר וסר הינצל? סף ואין זוכרו.
סר וזעף במר והתנצל את עֲדִי זהרו[1].
הוא כשכיר יִקְו ושואף צַל מעלות שחרו.
אצעקה ממרור, שמע קולי, לך אֲקְו, פועלי.
מחנות שוטני בדין הבה, יום לאֵיד עגבת.

נדדו שוכנים למבטחים עד תהום ירדו.
יושבים קודרים ונאנחים, פתחך שקדו.
צוררים ילעגו מרוקחים על מתים עובדו[2].
אללי לי בכל ימי חבלי כתשו בעלי.
מבצרי הוד ועוז ותועפה עד זבול שגבת.

---

[1] על שם הפסוק „ויתנצלו בני ישראל את עדיים" שמות ל"ב 6. [2] צ"ל מְתִים כלו׳ אנשים שנשתעבדו. ס. [3] אמור, הגד. ס.

ראש משנאי, אדום והתגרי, בית זבול הרסו.
שאגו צוררי לרוב שברי, דָתְךָ מאסו.
אל עֲנַת, זה שמי וזה זכרי, שוּר בְּגָד חמסו.
אל תשלם גמול כפי פעלי, חיש בנה היכלי.
סוב לאמן יהא שמיה רבא, לך בשיר ערבה.

ר' השיר הזה „חידה" מתוך מחברתו „ספר מוסר" והיא על משקל ואמר מפועלים, מפועלים, פעולים וז"ל:

18

חכם רזים ודיין אין כמותו,
ואיש משכיל וגדלה מעלתו.
הבינני והורני במגדל
אמת לא יוכלו רבים עלותו.
באיש נאסף אלי עמו ולו אח[1],
ונותרה לבד אחרי בלותו.
ואחיה אשר לקח ירושת
אחי המת, ונעשתה עצתו.
ודין תורה אחי אשתו יִרְשׁוֹ
בלי משפט בבואו גם בצאתו.

השיב ואמר:

19

אמור לאיש אשר קבע שאלות.
אני אוציא צפון לבו ודעתו.
ואבינה בערמתו וסודו,
אגלהו ואגיד את אמתו.
הזה המת אשר נזכר תחלה,
בנו נשא בחייו את חמותו.
והרה לו והוליד בן לירשו,
לימים מת ועבר יום בכיתו.
ובא הבן וירש את זקנו.
ואם תבין אמת, הוא אח לאשתו.
והחידה קבועה מחכם לב,
שמו כטל לך שכל מנתו.

---

[1] השיר חסר פה, ע' הערותי. ט.

ז׳ לפי „אוצר השירה״ לר״י דוידזון הוא לר׳ אברהם בן עזרא. שבח לאל, משקלו רגז בשנוי הקרוב ל„מגזור״ שהוא: מתפעלים, פעל, פעולים, ובשיר הזה: מתפעלים, פעוליב, פעולים. וז״ל:

20

אודה לַשת לנפש חכמה, (ב׳ פעמים)
אודה לשת לנפש חכמה, רמה.
בו אחשוק אסלד בחילה,
רצוא ושוב בשער גדולה,
גבור ורם עלי כל תהלה, (ב׳ פעמים)
גבור ורם עלי כל תהלה, רמה.

זכרו בפי בפחד ואימה,
זכרו בפי בפחד ואימה עצמה.
נצח והוד ומלכות אמתו,
קו על יסוד למכון לשבתו,
כרת ברית לעובדי בריתו,
כרת ברית לעובדי בריתו רמה.
מוציא לאור כל תעלומה חכמה.

רוח בצח שפיים שנייה,
בכל פתח אסורה ענייה,
ינון משח בעיר הבנויה,
ינון משח בעיר הבנויה רמה,
מעל כרוב יהי קול דממה.
מעל כרוב יהי קול דממה שמה.

אדם ומחשבותיו ונסכו,
רוח לחן שחקים וערכו,
אף כי כרוב וחשמל וארכו,
אף כי כרוב וחשמל וארכו רמה,
חמה כסיל וכוכב וכימה,
חמה כסיל וכוכב וכימה רמה.

צורתו של השיר מצטינת בזה ששתי החרוזות שבכל בית נכפלות ובפעם ב׳ בהוספת מלה (רמה, שמה, במה). וכנראה נעשה זה לצרך הנגון, אולם הנגון לא ידוע בקרב התימנים.

ח׳. ליתיא אלצאהרי. תפלה לראש השנה. עפ״י א״ב על משקל סריע: מתפעלים, נפעל, מתפעלים, נפעל וז״ל:

21

בואי שנת אהבה וצאי שנת איבה, למיחלים קצבה, יגדל שְׁמֵיה רבא.
״ ״ בנים ״ ״ אוֹנִים, לקראתך עונים מהר והקריבה.
״ ״ גואל ״ ״ גוֹעל עשו וישמעאל יכלו כנר כבה.
״ ״ דופק ״ ״ חורק שִׁניו ומתחזק, ישכב למעצבה.
״ ״ הַשֵׁם ״ ״ אָשֵׁם לדין והקדישֵׁם, נעלז ברוב טובה.
״ ״ ועד ״ ״ רעד אויב שבוֹר המעד, ישבֹת במדהֵבה.
״ ״ זוהר ״ ״ סוהר, ארצה לך יגהַר הצר בתוך לַבָּה.
״ ״ חירות ״ ״ גֵרות צר יהיה כרות, נִדוֹן ברוב חובה.
״ ״ טהרה ״ ״ מרה, אשיר בקול זמרה שירה לך ערבה.
״ ״ ישע ״ ״ פשע, נשמע ונוָֹשע בציון והיטיבה.
״ ״ כבוד ״ ״ אִבּוּד הצר למס יעבֹד לו כאשר גבה.
״ ״ לִקוח ״ ״ פִּקוּח, אקטיר לך רִקוּח בפַר לכל חובה.
״ ״ מלכות ״ ״ מכות, זכרה ברית וזכות מי על שמך נִבָא.
״ ״ נֶפֶש ״ ״ רפש, תיקר לך נפש עובד במחשבה.
״ ״ סִבּוּר ״ ״ שִׁבּוּר, אבין בסוד עִבּוּר כל סוד להרחיבה.
״ ״ עצמה ״ ״ אימה טירות בני אמה מהר והחריבה.
״ ״ פדיון ״ ״ רפיון על הררי ציון תשכון והיטיבה.
״ ״ צדק ״ ״ חדק[1], צור חזקה בדק בנך אשר-נשבה.
״ ״ קִימָה ״ ״ נומה, על זר שלח אימה, שמעה והקשיבה.
״ ״ רצון ״ ״ רזון, אל תטשה הצאן, עוברים לאין צבא.
״ ״ שילֹה ״ ״ שַׁחלוֹ, יִנון לעת משלו יעלה למרכבה.
״ ״ תקוה ״ ״ עִוה, לעם אשר אִוָה, שמך בעז נחבה.

ט׳. תוכחת במשל: בני משרה קחו מני רננים ותוכחת לנחים שאננים.

י׳. בני עליון בני חכמה בני איש, סגלת כל מתי משרה וחברה.

בדיוֹן משנת שצ״ה נמצאים שירים ממשוררים הללו:

11. **חסדאי.** ממנו נשאר שיר אחד „חוס אלהי ממעונך על חבצלת שרונך״.

---

[1] קוץ, מיכה ז׳, ד׳; משלי ט״ו, י״ט.

והוא מיוסד על השיר של ר׳ יהודה הלוי „יעבר עלי רצונך״ (שירי ציון) לכל בית שתי חרוזות והחרוזה ב׳ היא משיר ר״י הלוי ומשקלו „רמל״: פעלולים, ד׳ פעמים. וז״ל:

22

חוּס אלהי ממעונך על חבצלת שרוֹנָךְ,
יעבר עלי רצונך כאשר עבר חרונָךְ.
שׂגבני מזדוני, כי לך לבי ועיני,
הלעולמים עוני יעמד ביני ובינך?
דוד מְהֵה אויב מעַקֵּש[1] כי לנגדי הוא למוקש,
ועדי מתי אבקש אותך עמי ואינך?
אַתְּ קרובי מקרובים, גם־סביביך שביבים,
דר בכנפי הכרובים, הפרושים על ארונך.
ידך תנחה פזורים בעבור חסד נעורים,
העבדתני לזרים ואני כַּנַּת ימינך.
גַדעה קרן שטני, בעבור שמך אדני,
גואלי לגאול המוני רום והשקף ממעונך.

12. סעדיה. וממנו שיר מפרסם בין התימנים להבדלה ובראשי החרוזים „לסעדיה״. ומשקלו מֻוִיל בשנוי „תלם״ והוא הסוג השלישי של תלם: עולים, מפועלים, עולים, מפועלים: – –, ⏑ – – –, – –, ⏑ – – –. וז״ל.

23

לנר ולבשמים נפשי מְיַחֲלָה,
אם תתנו לי כוס יין להבדלה.
סולו דרכים לי, פנו לנבוכה,
פתחו שערים לי כל מלאכי מעלה.
עיני אני אשא אל אֱל בלב כוסף,
ממציא צרכי לי ביום ובלילה.
די מחסור תן לי מאוצרות טובך,
כי לחסדיך אין קץ ואין תכלה.
יתחדשה גילי טרפי וטובתי,
תסיר יגונותי מכאוב ומאפלה.
הנה ימי מעשה מתחדשים תמיד,
יתחדשה בהם שלום וטוב סלה.

[1] מל׳ עָקֵשׁ.

ב׳. לחג הפסח. במשקל מתקארב בשנוי נפעל, פעולים; או פעולים פעולים, ואין דיוק. וז״ל:

24

אגיל ואשמח ולאל אשַבח ואזבח זבח ביום הפסח.
נפלו אויבי והִכו מריבי ונמחלו חוֹבי ביום הפסח.
יום זה קדוש למועדים הוא ראש, ברוך מקדש יום הפסח.
סְבִיב היכלו ענו מהללו ונקריבה לו קרבן הפסח.
על שֵם גאולה ורֶוַח והַצָלָה וחסד וחמלה ביום הפסח.
דן מצרים בתוך המים צור שמים ביום הפסח.
ירד פרעה ונכרת זרעו ואבד ישעו ביום הפסח.
הַללו אמונים, אדון האדונים ופצחו רננים ביום הפסח.

ג׳. שיר אזור. במשקל רגז: מתפעלים, נפעל. בחלק א׳ חמש חרוזות קטנות, אולם ביתר הבתים שלש חרוזות בדלת וסוגר בחלק א׳. ארבעה תושיחים ובכל אחד ארבעה חלקים ותוספת. לחלק ג׳ חרוזה אחת בדלת וסוגר. וז״ל:

25

שמש בגבעון דום לראות צבי החן,
או איך צבי יחון (זה הוא כמו קודם).
נקרא שמו בוחן[1] — — —
לב חושקים, לב דובקים
לב צותקים, לב יורקים אל מול פני כימה.
בם ימשלה אם יצהלה,
חטא ימחלה, לא יכפלה, חושק בלי חכמה.
רק שואבים האוהבים,
הכואבים, האורבים לראות פני חמה.
לא יִרְחֲמָה, לא ידמה,
רק יהדמה, גם ינקמה לשטף באף תימה.
אל כל יצור נברא, כי אל שמו קרא.

עיני צבי כדם, שפתות כחוט שני,
אל כל בני אדם, הודו שאין שני,
האיר כאור נגדם, כזה וזה דיני.
חפצי צבי האוהבי,
הוא לי שבי המקרבי לעשות רצון האל.

---

[1] חסר. [ע׳ בהערות בסוף הספר. ט.]

כי הוא ברא ויעוררה
ושמו קרא העוזרה[1] נִתן לישראל.
נזדמנה ותֵחנה
תוך מי מנה, יום נתנה על יד יקותיאל.
לו הם שְׂנו, כי לו פנו,
וירוננו ויענו כי מצאו גואל.
ברוך שמו נורא אשר צבי ברא.

דומו למול הדרו שמש וירח
ראו להוד אורו מאיר וזורח,
ויענו: אשרי נשען ובוטח.
לַיִל קרו כי נעדרו,
לא יקרו עת נחפרו מאור צבי נחמד.
כל אונחים[2] בו בוטחים,
הם אונחים גם שומחים[3] יום נזכרו מעמד.
סיני לבד הודו כבד
אם נעבד זה בד בבד, כל זה לבד חמד.
ראו בני יעקב פני
האל ענה משה שני לוחות בעת למד.
הוּרד ביום נקרא ובנו אביר שורה.

יום הצבי מצא אותי באיש ברח,
כי זיו אנוש רצה, עמו לבד זרח.
הוא ביקום נמצא, שושן בצל פרח.
חן מעביר אל תוך דביר,
חמדת אביר, בן הגביר, „חוטר“ קראהו.
נתן לְאָב תוך הדְאֹב[4]
הסיר כאֹב, הוליד זְאב ושמו מעודד הוא.
נקרא שמו הָרב כמו
אל חכמוֹ וירוממו על כן ארוממנהו.
להוד לבש, לטוּב חבש,
תוך פיו דבש, כבוד לבש, כי אל משחהו.
בעט ובמשרה יִסד יסוד תורה.

---

[1] הנוססת. [2] נאנחים. [3] שמחים. [4] בכאב בשעת חָמולו.

הרים לישראל בהוד כמו חורם.
הִדמָה יקותיאל, נודע בבן עמרם,
הקריך לפניו אֱל מכל בני אברם.
הוא באמת ענה אמת,
שרה דֱמַת כי באמת רוח אלהים בו.
ויצוררו ויעוררו,
לא יִקְרוֹ, רק יִסרוֹ לכתו וגם שובוֹ.
לאמר, עבֹד עת תאבֹד,
הנח כְּבוֹד ולרִב זְבוֹד הטוב ותן חרבו.
לנקֹם בְאוֹת מכל פאוֹת,
עד כי ראוֹת הצובאות, כי נאסר רכבו.
ישתו למי מרה, כי ימתקו עזרה.

ובמאמר עליון נקרא לשובבים,
מחר שבו ציון, הרגו לכל אויבים,
כי זה בתוך חזיון ראה שבות שבים.
ציון דלי הטוב בלי,
מר מְדְלִי נפשי עלי, כי בא זמן ישע.
דוֹד נאמן, עם חִכְּמָן
הוריד למָן, הביא זמן ישע לעם נושע.
ויזמרה ויהדרה
וישוררה ויכפרה כל חטא אשר פשע.
חלם חלום, בא באדום,
עמד הלום, נמצא שלום עם אֱל אשר הושע.
אקרא לאל עורה, שוכן שמִי שִפְרָה.

ד'. לכבוד שבת. משקלו מתקארב בבטול היתד עפ"י רב. וז"ל:

26

שמחו בשמחת שבת יקרה, אשר צוה בה גדול ונורא.
ושירו לפניו שירה ברורה על הטובה המפוארה.

עְברו ימים, יבוא אהובי, נפת צופים טעמו בניבי,
לי בו מנוחה ושמחת לבבי, מיום ששי תהיה עלי בשורה.

דודי זה בא מקפץ הרים, פַּנו כל השערים,
נֵרד ריחו בגדיו יקרים, מלך ביפיו עטוף שררה.

ינעם עלי כל מאמרו, כי הוא מצוה עלי לפארו,
בשמחה וששון אני מזכירו, כי זה כתוב לי בתורה.

הן מקדם נגלה קדשוֹ, מימי בראשית אל הפרישו,
כיום „ויכָלו" הוא חדושוֹ, מצות אדוני ברה טהורה.

ה׳. שיר אזור עברי — ערבי, משקלו „טַוִיל": פעולים, מפועלים, פעולים, מפָעֲלוֹן. לחלק א׳ ארבע חרוזות. לתושיח: פעולים, מפועלים משקל חלק ג׳ כא׳. וז"ל:

27

צבִיָה בהר המור עלי לך ובשרי.
ונשיר בשיר מזמור בנגון ליוצרי.
וזכור וגם שמור בלשון תספרי,
למלך אשר אזכר, צבִיָה תעוררי.
כמלך בחפתו,
וכלה לעומתו,
שרויה בגן ביתו.
כיוסף בתוך הבור בצורה תעוררי,
ולבשי לבוש האור, לדודך תמהרי . . .

ועיניו כמו יונים בשוֹבך ומעלה.
והוד זהרי פנים כשמש ימללה.
קלסתר בעינים, כמו מן למִכלה,
ארוכת תר"ד שנים ותשרק למעלה.
שפתו כמו ורד,
ולשון בחן נפרד,
ועלה ולא ירד,
בפרדס וריח מוֹר כלולה ותִנְעֲרִי,
ולבה כאור הנר דלוקה בשַערי . . .

בששון וגם שמחה שמורה באהלי,
והשקט וגם בטחה לעמך תחוללי.
בימים שהם שמחה ומצות וגם חלי.
לששת ימי צִיָּה[1] בבואם לגואלי.

[1] יבש.

וכל אוכלם נמצא,
כיוצא לתוך חוצה.
ומרור וגם מצה,
רמוזים לאדם שור ונשר וסוד ארי,
בחוטים אשר תקשור תפלין ותנצרי...

עשרה שהם אחים במלול מַמְלְלִים,
ובאגוז ותפוחים מיוחד לשומרים,
כחותם מפותחים לצורם מפארים.
וכתר וגם חכמה,
בבינה מרוקמה,
ושער ירושלימה.
בגדול וגם גבור, שלשתם תעוררי.
ומהררי נמר איומה תשוררי...

יסודות אבארה בצוף עם דבש ומָן,
לתורה וגם מקרא בזוהר ואַחְלָמָן,
וארמוֹז בסוד תורה לתמר בטעמן.
רמז לב במסמרָה ונפש וזה שמֶן.
קחה שֵׁש וגם בָשָׁן
ווֶרֶד עלי שושן
ויין שהוא ישן
ושבעים אזי תשמור וחמש לסהרי.
מנֵה מעלות כנור ובגדך תעטִרי...

ו׳. מאהבת האל אותנו, הנחילנו השבת.
ז׳. סימן טוב בפי כלנו, סר כל יגון מתוכנו.
ח׳. שדי שמע קול קוראים אליך.
ט׳. אשאל לנורא ענה לעמו בעת צרה.
י׳. ידיד עורה, קומה ואשלחך בשורה.
י״א. רב מוסי אלכלים אלמעטם די כלם.

י״ב. שיר אזור. עברי והבית האחרון ערבי. משקלו סַרִיע בשנוי ובהוספה: מתפעלים, מתפעלים, פעולים בדלת. הסוגר קצר ולו: נפעל פעולים. משקל התושיח כמשקלו הסוגר, נפעל, פעולים. וז״ל:

שישי יחידה על מחול וכנור, צלצל ועשור.
קרב זמן ישע וקול מבשר יחיש ימהר.
כל אויביך נדדו כצפור, אלוף וגבור.
כלם כאחד נשמדו בעין דאר, עם יורדי בור.
רני ושמחי, כי בא משיחי,
זה יום מנוחי.
פרה ודוב אחוה בלי להפר וזאב ואִמַר[1].
יונק ופתן זה לזה סְנִיגוֹר וגדי ונמר.

על הר גבוה רם מאד ותלול, יעלו בתְמְלוּל[2].
המבשרים את נִין ארי וחמול, אהוב וסגול.
זרת וכבה אור בני[3] שַבלול, נָתֶר וגם חוּל,
נדחי אפסים שובבי להר מוֹר מכוש ומצוֹר.
שובי שבִיָה, ארץ צביה,
פריה ורביה.
יום זה קרוּי נוצר להעריך נר יָציץ במסגור,
ולאסורים קול דרור יהַדֵר, יתגור לאֱזור.

דגלי אהבים תאבו בחִבה לחזות בטובה.
לראות בחגים כל קהל עזובה, רבה רבבה.
יעלו תשורתם בגיל ואהבה, קרבן נדבה.
ישים רכסים עקבות למישור, ארחות יַיַשֵר.
עורו ישֵנים לראות דשֵנים,
יונות שמנים,
ממעדנות אשר ומִגדנות שור וגדי ושוכר.
עלו אהבים כל בני צְרוּף דור חוקים לדור דור.

יזרח מְאוֹר עוּזי הלא בפחזי, אעלה מחוזי.
לִירַש נאות ארץ בני פרִזי וגבול קנִזי.
קיני וקַדמוני יהא בְזִיזִי[4], אשמח ברָזִי[5].
ירחיב גבולי הוא אדון ויבחֹר, יגדיל שביב אור.
שרש עדיני, בן העצינִי[6]
יסיר לאוני.

---

[1] כבש. [2] בתפלה [הנכון: במסלול. ט.]. [3] נ״א פני. [4] לבז לי. [5] בגאולתו שהוא „רז״ תמיד, לא ידועה מראש. [6] משרש עדינו העצני ראש שבת תחכמוני מגבורי דוד, שמואל ב׳ כ״ג 8.

צֶמַח הלא יצמה כליל יפאר ובהוד יזורר[1].
בו האמונה על חלוץ ואזור, צדק יעורר.

הַשֵּׁם רכובו על גבול מעונו יחיש רצונו.
ישיב נאות ציון למעדנו, בֵּינוּת עֲדִינוֹ.
אוּשָׁה שפַרעַם ולוד ויַבְנֶה, חברון לישנוֹ.
סוּריה טבריה על גבול סנַיְנֵה, עִמּו ועכנוֹ.
לא ריב מריב נוטר ולא קטיגור יחנה למצור.
אל חי וצורי, יגדיל פארי,
תחת מזורי.
התנערי לבשי עדי למצור, ציון משוש דור.
יוּבל המוניך בשיר ומזמור, פַּחַת ישורר.

אִנְעַם עלינא יא ד̇וי אלאנ̇עאם, פי עַהדך אלתַּאם.
נרגַע לַמקדִסְנַא סבִיל אלאקדאם, ד̇י כַּאן קדַאם.
אלאַיִמַה ואללוִים צִרִיח אלאכ̇דַאם, ד̇י כאן כ̇רַאם.
נַט̇הִר בקֻרבַאן אַלזהִי אלמחַאצ̇ר ואלפַרִץ̇ צַאהִר
מן פַרד̇ גבאר, לִאלקום אלאַכ̇יַאר,
הרון מכ̇תַאר
יַכ̇ד̇ם בכִ̇דמַה אַלעשִי ובַאכר ואלרַב יַג̇פִר.
יַדכ̇ל אִלַי אלמקדִס בִקַלבִ טַאהִר, באללִבס מִכ̇תאר.

י"ג. לבי בחכמה נכסף לתורה תמימה.
י"ד. יפה עלמה כאור חמה ראיתיה, למול בנות כימה.

13. סעדיה בן עמרם. עברי — ערבי. משקל רמל: פעלולים ד׳ פעמים. וז"ל:

29

ספרי תמה תמימה, ספרי, נגיל בתמה.
בת מלכים החכמה, אן מקומך ספרי לי.

ענתה יונה סעדיה לי בפלטרין עלייה.
ואני תוך לב אנִיָּה ביפי עוטה מעילי.

ד̇לְנִי יא צַאחִ הַיַא, דִלנִי פַאנַא גִבְיָא,
וְאפהַם אִפּהַם לא תְעַיַא, אין טִריק אטלב כְּלִילִי.

---

[1] יחגר יאזר. או יזרח, יפיץ זוהר.

יׄא מסַמא לׄב אלאלבַאב וִאפתְחִי יא צפַּהְ אלבאב,
אן פי אלבסתאן אטיַאב דַׄא כְׄרוּם דַׄא שׄהד חַאלְי.

הׄרשות באמת נתונה לך שלומות החתונה,
אַל יסִיתך צר ממונח בת ואל יַשיג גבולי.

בׄחרי מבחר מקומות, היכלי שן הפנימות,
ועלי מתוך תהומות ושִׁמעי תמה לקולי.

נׄעלה הר העברים, נשכבה יחד חברים,
מבלי מגע בשרים, שם וייטב לך וגם לי.

עׄץ פרי הדר בגני ועסיסי שם ויינִי,
קַבלי מתוך ימיני, כוס, אשר נמזג בחר לי.

מׄבאר שבע צאי לך, וּזְנָחִי ינשוף וְשָׁלָך,
וַחכְמִי בִינִי בשכלך מִימִין אל תשמאילי.

רׄחצי טִנוּף הסירי, עת עלות שער חצֵרִי,
קדשי את העשירי, גם תנִי חלה ואִכְלִי —

מׄעדנים המתוקים, נחלקו שלוש חלקים,
זה בזה המה אֲדוּקים, סוד מכוסה הוא וּפְלִי.

עברי — ערבי, מחברו סעדיה בן עמרם. משקלו הוא רמל:
פעלולים, פעלולים, פעלולים וז״ל:

30

תן אשישה לי ידידי, גם תנה הכוס לידי.
כיף תכׄטר[1] יא חביבי זיינך רב אלעבאדי.

מבסמה חאלי כמא אלדר מלתחף סוסי ויגׄמור.
לית אני ורדה במשקר נאזלה פוק אלכׄדודי.

מנצׄרה כאלבדר אלאחור, גל מן אנשא וצוור.
כאלמלך פי וצט עסכר די יחפוה אלגנודי.

ענקהו ענק אלגׄזאלה, וקואמה כאלעלאלה,
יא כרים אסתר לחאלה, לא ישונוה אלחסודי.

ראיתהו פי חצן ראפע, נורהו כאלבדר סאטע,
צׄווהו אשרק ביאפע לאח פי כל אלבלאדי.

---

[1] נ״א: תדכׄל.

לסנהו כאלברק תלמח, דרתן פי אלגו תסבח.
מא אחסנה יקרא וישרח, יסלי אלקלב ואלפואדי.

יא חריו אלסעד באדר, אחצׄר אלרש ואלמבאכׄר,
תׄם אגׄרף כׄמר פאכׄר, יחפצׄד מולא אלעהודי.

אשאלה שוכן בשפרה, יגאלה עמו מהרה,
נעלה ארץ טהורה, אשבה על מעמדי.

אסאל אללה אלכרימא, דׄי תגלא לאלכלימא,
אן ירד שעבן חכימא, חית מא כאנו אלגדודי.

אבתדי קולן מחכם, פי מעאני סר יכׄתם,
פי מקאם אלצנו אלאכרם עלמהו כאלנהר יגׄדי.

ראיתהו פי קצר עאלי, מנצׄרה לאלהם יגלי,
כאלהלאל וקת אלכמאלי, שבה כוכב חין יבדי.

נשאלה שדי ביחד, ישמרו סלה ולעד,
ימשכה לו חן וחסדי[1] בעבור משה נגידי.

אחצׄר אלכאס אלמזווק ואלשראב צאפי מׄעתק,
יא כרים אלכף יא אחמק, אנת מצׄנוני וסידי.

האת אכׄרג לי אלמצאחף פי אלכׄתב נקרא ונערף,
ואחדר אלקול לא תכׄאלף, חין ידעוך אלמנאדי.

בעד דׄאלך קׄם תהייא, ובטחח דודי באהיה,
סאכן אלערש אלמׄהייא, פוק אמלאכן פרודי.

נשמחה עמך ונגל, נענה לאל בהלל,
נשבה אתך בהקהל, נדרשה פשט וסודי.

נסאל אללה אלכרימא, אן הו פי אלסר עלימא,
יחפצׄד דאים דואמא, תׄם יופי באלעהודי.

נגמהו נגם אלתרייא, נורהו קד צח מצׄייא,
אנהו שכׄצן תקייא, גׄאלי אלאב ואלגדודי.

יא נדימי קם תכׄטר, ועלא אלזאנה תנצׄר,
סלמך רבי מן אלשר אלמהימל אלודודי.

---

[1] חורז יחד־לעד־חסד.

אחתמה שירי באל רם, יזכרה ילד לעמרם,
יגאלה עמי לחדרם, יאסף את כל נדודי.

אכֿתם אלקול פי חסאבי, אסאלה ינצֿר עדאבי.
יעטני קותי ותובי, די טלב יעקוב גדי.

14. **אביתר אלצֿאהרי.** וממנו שיר אחד „מתוך זמורה מהרה“.

15. **דוד בן זכריה הלוי.** „שבח צורי אני אסדיר“ עברי־ערבי והוא שיר אזור.

16. **דוד בן גיאת הלוי.** וממנו שיר ערבי „קאל דאוד קצדי אנצֿם אביאת שהדא“.

17. **חלפון.** וממנו שיר „חון ורחם אלי“.
במשקל רמל מקֻצר: פעלולים, נפעל בדלת וסוגר וז"ל:

31

חֿון ורחם אלי על פזורת שביון,
מהרה חכלילי, שלחה לה פדיון,
העלה היכלי, תחזה אפריון.
תאמרה שיר פֶּלִי בחצר הר ציון.
לך אשלם אֱלִי קרבנות מזבַח,
שור וכבש בריא כֹהֲנֵי נַחַת,
עֵז ותוֹר צפורי יעלו לריח,
יה שמַע נא קולי, מבטחה לאביון.
פִֿי בשמך ירון אל גביר נערצה[1].
צור הסירה חרון, עמך קבצה.
עמך זכרון לאבותם נמצא,
כהנים תהיו לי, יודעים בחזון.
ואסדר שירה לך אלהי עולם,
ממך כל צורה, יודעי סוד נעלם,
אין לך מכירה[2] מברואים כלם,
אומרים שירתם, אין לך, צור, דמיון.
נפלו נא כורעים, כל בני האדם,
מאזינים שומעים אל דבר אֵל פודם,
והמון הרעים הן ביום זה אברם,
בעלות גורלי אל נוֵה חזיון.

---

[1] נערץ בה' נוספת. [2] אין מכיר אותך.

18. סעיד בן מַרְדְּךְ — „מי זאת נשקפה".

בדיוָן משנות תקכ"ז — כ"ט מוצאים אנו בפעם הראשונה את שמות המשוררים התימנים הגדולים הלא הם יוסף בן ישראל, והגדול בהם שלום בן יוסף, וכן כל יתר המשוררים שקמו בתימן בתקופה ההיא (המאה הרביעית) שהיתה תוֹר הזהב לשירת תימן.

19. יוסף בן ישראל בן משה בן סעיד בן דוד הוא מעיר משתא, בן עירו של ר' שלום ואולי קרובו ובן משפחתו (ע"פ האגדה אביו). נשארו ממנו כחמשים שיר, מהם כ"ד בעברית, ט"ו בערבית ויתרם מעֹרבים. הוא החשוב בכשרונו השירתי אחרי ר' שלום. וכנראה היה חוג של משוררים בעיר משתא, מקור השירה. שיריו מצטינים ברגש נעלה, בסגנון יפה וחי ובבהירות.

א'. מהלל את עשרת הדברות ומתאר העבודה בביהמ"ק שיבנה בעתיד. והוא נשיד במשקל ואפר וז"ל:

32

אלהים אשאלה יוצר מאורים,
יגלה קץ עדתו הפזורים.
ונקבץ לתוך ציון בשמחה,
ונהיה שם בכל מועד חברים.
והכהן, שהוא גדול באחיו
יהא לובש כליל אורים ותומים.
ומי מקטיר ומי מדליק מנורה,
ומי ישא לכל דשן ויורים.
בכל יום יעמידו בַּפְּיָיסות,
ומכל מום ונזק הם שמורים.
ומשיח יהא שופט בצדק,
והכהן והוא יהיו חגורים.
ביום כפור עבודתו מרֻבָּה,
ויכנס לתוך חדרי חדרים.
וישמע קול אלהים עת ידבר
כמו דיבר עשרת הדברים.
תחלתן אני האל ה',
ואין אחר כמותי ביצורים.

ולא יסור לבבך משמוע,
ולא יהיה לך אלהים אחרים.
ולא תזכר שמי שלא לצֹרֶך,
ולא תרגיל לשונך בשקרים.
והזהר בסוד שבת בראשית,
אשר בו ישמחו זרע ישרים.
לאביך ואמך תפרנס,
וזו מצוה ידועה בספרים.
ולא תרצח לכל נפש בערמה,
ולא תנאף לכל גופות אסורים.
ולא תגנב נפשות לעבדים,
אשר לי הם במצרים קנוים.
ועד שקר יהא חַיָב בנפשו,
וכל מעשיו ועדותיו אסורים.
ולא תחמד לכל בית ואשה,
ולא תחמד שוָרים וחמורים.
אני אוסיף שבח לאל בשירי,
ואזכירו ערבים עם שחרים.
וכולכם ברוכים מה׳,
אשר צוה לשלם הנדרים.
שמי יוסף וישראל גבירי,
אשר שאל ישועה מה׳.
ושלום רב יסובב כל עדתי,
וכל גזע זקנים עם נערים.

ב׳. „חידה" ששר לראש גלות יהודה והוא לפי המקורות על נר החֵלב וטבעו. משקלו ואפר „נשיד" וז"ל:

33

השיבוני באיש נאה והדור,
והוא בוכה ולבו אש יקֵדה.
וכל העם סביבותיו שמחים,
ומקטירים לקנמון וקִדה.
חיילותיו שלש מאות ואחד[1],
ואם מתו יבוקש כאבדה.

[1] גמטריה אֵש.

תחלתו ילוד שפחה טמאה,
אספתו והיא נעה ונדה.
נשאתו בחמלה על כתפה,
ושָׂמתו בתוך מגדל ושְׂדָה.
ועָשְׂת לו דמות ארמון מהודר,
ומראהו כמראה המצודה.
ולא סרה ממַתקת לכוסו,
ולא תצא כבת מלך כבודה.
משמרת בפתחו יום וליל,
ותשיר שיר בקול רנה ותודה.
יהוסף בן לישראל אשר נם
בזה השיר לראש גלות יהודה.

ג׳. „חידה״* משקלו כנ״ל וז״ל:

34

בני תורה השיבוני תשובות,
באיש הדור ומפרקתו ארוכה.
בבת אחת ימלא את כרסו,
והוא דומם ולא הזכיר ברכה.
ומי רגליו יהא שופך בעזות
בתוך קהל וסנהדרין סמוכה.
בני אדם מלֻבשים כתרים
ובגדי שש, והוא לבוש שבכה.
ובן דודו קצר קומה והדור,
ולו שפה שפת גמל משוכה.
וירירו ישפכה בפני זקנים,
ותלמידים וכל בעלי חֲניכָה.
השיבוני בחיל רב ישֵׁנים,
ומלכותם בתבל כהלכה.
ידברו בלא לשון ולא פה,
ולא שפה ומורים כהלכה.

ד׳. „חידה״. כנראה חסרים הבתים האחרונים ולכן אין שם המשורר נזכר כדרך שמזכיר את שמו בסוף החידות. אולם מסגנונו נכר שהוא של משורר החידות הנזכרות. גם משקל השיר הזה הוא כנ״ל. וז״ל:

---

* לפי דעתי על עט הסופר, הקסת, והאותיות הכתובות. ע׳ בהערות בסוף. ט.

35[1]

השיבוני באיש אין בו נשמה,
והוא ירוץ כאחד הצבאים.
ועת ישיר יהיו הכל שמחים,
ועת ישתוק יהיו הכל יראים.
ולא ישתה למימי הנהרות,
אבל יאכל תנובות הדשאים.
חיילותיו רמ״ח יותר עשרה,
ולו אמה מזנה עם פתאים.
משמשת לעומתו בכל עת,
מתקנת סעודה לקרואים.
ולולי היא אזי עבר והלך
ונעשה ראש לאוצרות מלאים.

ה׳. והוא שיר תהלה לאחד מגדולי דורו. נשיד ומשקלו כנ״ל וז״ל:

36

יצו האל לחסדו מערבות
לאיש שקול כמו ששים רבבות,
זנח תאות גופו והשליך,
ועשה עם בני עולה מריבות.
סביביו מלאכי קדש ירוצון,
מעידים לו שהוא בחור כאבות.
פאר ישע קשורה על זרועו
ועל ראשו בסוד שדי כתובות.
בעת כי ידרשה יהיו בני בין
כחרשים ואין עמם תשובות.
נעימתו כקול שופר עריבה
ודברי פיו מתוקים מתנובות.
יקוו כל בני תורה למליו
בלב נשבר ונפשותם מדיבות[2].
שמחתי בו בעת אראה הדרו,
ועת כי אזכרו יכלו כאיבות.
ראיתיהו מהודר בין חכמים,
ואימתו כגבור בקרבות.

---

[1] [פתרון החידה: הרֵחַיִם (= האיש), והחור (= האָמָה) שמוציא הקמח לאחרים. ט.].
[2] מדיבת נפש, ויקרא כ״ו, ט״ז

אביר רועים ואריה התעודה
ואין בלתו משובב הנתיבות.
לפניו יכרעו יְשִׁישׁ ועולל,
ועליו ימשכו חבלי אהבות.

ו׳. שיר תהלה כנראה לאותו האיש אשר השיר הקדם מקדש אליו. בשיר הזה הוא נפרד מעליו במקום אחר, בהיות אשר בשיר הקדם היה אתו יחד. נשיד, ואפר וז״ל:

37

יצו האל לחסדו משחקים
לאיש שקול כשושנת עמקים.
ושאגתו בתורת אֵל כאריה,
וקול שחל וגבור כענקים.
סְבר פנים ויירא מְעֹנִים,
ואורחותיו לכל מדה חשוקים.
פאר ישע קשורה על זרועו,
ועל ראשו בסוד שדי חקוקים[1].
במראהו יְשַׂמַּח לב ונפש
ודברי פיו כמו נופת מתוקים,
נשוא פנים ואהוב לנבונים,
ולי יותר כמו ששה חלקים[2].
ישועה תשלחה צור בעבורו[3],
ותפדינו ותציל ממצוקים.
שמחות יעטה מכף ועד ראש,
ויתעדן כארז על אפיקים.
רצוע סְפָה דורש שלומך,
ולראות הודך עיני חֲשֻׁקִים[4].
אבל מה אעשה היום ואני
מנהל עם בתורת אֵל עסוקים[5].
לצורי אשאלה יחיש משיחו
לסוכתו ויקים החשוקים.
ונעלה שם בקול הלל וזמר,
ונקריב לך ובמצות[6] מנוקים.

---

[1] עיין בית זה בשיר הקדם. [2] לא מובן למה מתכוין. [3] כנראה היה בצרה, בידי הממשלה. [4] ל׳ זכר משום החרוז. [5] ר״ל העם העסוקים בתורת אל. ע״ש „העם ההולכים״ ישעיה. [6] חסרה הברה, אפשר „יה״ [ע׳ בהערות בסוף הספר. ט.].

ז׳. והוא שיר אזור והוא מקדש לידיד ששמו חזמק — סעיד, שיושב בעיר הפרזי רחוק מהמשורר, ואולי גם השירים הנ״ל מכונים אליו. והוא על משקל „סריע״ = سريع = המהיר, בשנוי, כי הסריע משקלו מתפעלים, מתפעלים פועלים, שנויו מתפעלים, פעלולים בסוגר, או מתפעלים, נפעל בסוגר. ובשיר הזה: מתפעלים, פעלולים; מתפעלים נפעל, בחלק א׳ וג׳, בתושיח מתפעלים, פעלולים. וז״ל:

38

לבי לעלמה הדורה, תעוףּ כצפורה,
תדמה לאבן יקרה, שוהם וסַפִּירָה,
חפצי, תהא לי עטרה, כבוד ותפארה.
נגד קהל שה פזורה ניני ילוד שרה.
חזמֹק גבירי ועזי,
יושב בעיר הפרזי,
אל נא תגלה לרזי.
עבדך מדבר בצורה, אינו בכל חומרה[1],
תמיד בכבל אסורה, יחד במטרה[2].

יוסףּ בחייך עניני, מורי ורבוני.
הבן בדברי לשוני ודרוש בעניני.
השב בגלגל שמיני, אוסףּ לכל צאני.
בעל תנועה יקרה, כולל כלל צורה.
מיום בריאת יצורים,
יושב בחדרי חדרים,
מכיר ליוצר מאורים.
השב תשובה קצרה, דרך בני תורה,
וזכות ישיני מערה יהיה לך עזרה.

ודבר ערבות מגולה, הוא תולדות מלה.
מקיףּ כמו העגלה[3] ביום ובלילה.
משלים וחוזר חֲלילה נצח וגם סלה.
יש לו דממה טהורה דקה מאושרה.
יש בו נפשות מנוקים,
תמיד בדודם דבקים,
ידמו לנרות דלוקים.

[1] ע׳ בהערות. ט.
[2] במאסר ואולם ע׳ בהצרות. ט.
[3] המעגל. ט.

אל מול פני המנורה לא יחסרו אורה.
נפש אדוני צרורה שמה ולא אירא.

סוד זה לנפש צנועה, גלוי בכל שעה.
קבוע כגפן נטועה בהר ובבקעה.
אוהב למעשה טביעה, צפור בלי דעה.
כל זה להשלים גזירה, דברי אדון נורא.
יצר שניהם בחכמה,
אחד הדרו כחמה,
שני יְרַדֵּף אדמה[1].
כל זה במעשה גבורה, מיום אשר ברא
חבר לגולם וצורה יחד במטרה.

פועל שניהם משונה בשמאל ואימינה.
אחד יְרַדֵּף תבונה, לעלות לציונה.
שני יסלק שכינה, יורד לתחתונה.
מתחיל בדרך ישרה, סופה מאד מרה.
אשאל לשומר פתאים,
רופא לכל תחלואים,
ממציא לכל המצואים.
ישלח משיחו מהרה, ישיב מפוזרה.
יהיה למעוז בצרה, צנה וסוחרה.

אחתם לשירי בהלל לאל שהוא גואל.
ושמי מפורש בהשכל ילך לישראל.
אשאל מכפר ומוחל, עונה לכל שואל.
יגאל בני החבורה, כל יודעי תורה.
יאיר לשכלם כסהר,
לדרש בתלמוד וזוהר,
יעלו בקרוב אלי הר
ציון וחומה בצורה, שם ימצאו אורה.
נשמע בציון בשורה, תודה וקול זמרה.

ח'. מדבר על כנסת ישראל ומהלל את יהודה ומספר ממעשיו ממכירת יוסף וכ"ו. והוא שיר אזור עברי — ערבי ומשקלו שנוי של „מגתת“ مجتث = הכרות, הגזוז, לפי שרגליו התוכות הן: נפעל, פעולים,

---

[1] ר"ל הנפש השואפת אל על והגוף היורד לקבר.

פעולים, בדלת וסוגר. והמשורר יוסף בן ישראל משתמש בו בהחסרת רגל בסוגר א׳. לפי שלכל חרוזה ישנם שלשה חלקים והוא „משלשת": נפעל, פעולים; נפעל, פעולים, פעולים. התושיח הוא ע״מ נפעל, פעולים. וז״ל:

39

לבי לעלמה, יפה הדורה כחמה, תאיר לחשכי ואוׄפְלִי.
תמה תמימה, כתם בחותם אדמה, אוהב לייני ומֵיכלי[1].
רודף תנומה ואני בתוכה חסומה, מתי ארצה לפועלי.
אשמע דממה קילוס לשוכן מרומה אופן וגלגל והשמלִי.
סוד הידיעה,
היא התנועה,
אין שם נגיעה.
עונים באימה שירה במלה נעימה, ששים בשמחה וצהלה.
עושים בחכמה תמיד מלאכתם שלימה, מאין יגיעה ואין חֳלִי.

ואׄ וִד אסמע, מן פוק דׄא אלחבס אטלע, דׄי צאר סׄכׄנה לנא יעיק.
קצר ואקנע, מן לוף תבקא מוולע, וכׄן עלא גוהרד שפיק.
אלגׄש יטבע, מכׄצוץ פי תוֹב מׄרפע, יגלב עלא לאבׄסׄה מציק.
פאׄן אלגסומא תהוי אלזגׄל ואלחראמא ותסתלד באלמיאכׄלי.
מן כאן ישׄעׄר,
פי אלנפע ואלצׄר,
באלעלם יתגׄר.
אמא אלמדאמא, קד צאר מגׄוִי אלאׄנאמא, יא רב עאלם ופאצׄלי.
נׄוח אלקדימא, קד אבתדא באלכרומא, אסמע כלאמי ומאמׄלי.

וׄשמע והבן, אל נא תהא ער וישן, האזן לכל מה אדברה.
הִכּוֹן והכן, תשכון ליער לבנון, תקריב לעולה, תסדרה.
בקש לינון, יבוא בקרוב לציון, יחיש ישועה, ימהרה.
יבנה לחומה, יקריב לעולה תמימָה, יקטיר קטורה בהיכלי.
דע מה אחַו לך,
הבן בשכלך,
כי לא בקולך.
תבוא פנימה, תמצא מגילה חתומה, שם היא גנוזה בהיכלי.
תוכה רשומה עשר ספירות בלי מה, תאיר לדעתי ושכלי.

---

[1] מאכלי, ר״ל האויב חכמים בגשמיות אוהב את רכושי.

ס̄וד התעודה נרמז ברגל יהודה, הולך תחלה לנוסעים.
עזב סעודה, הלך ומכר פרידה[1], על אכזראים ופושעים.
סבב ירידה[2], גרם לכולם עבודה, היו בניהם משוקעים
תוך התהומה, בכו בנפש עגומה, לולי אלהי וגואלי.
הוא שגאלם,
ראה עמלם,
שמע בקולם.
נזף ביָמא, נקרע[3] לעדה שלֵמה, הכה למימיו במקלי.
ענו באימה מרים ומשה רתימא שירה לצורם במקהלי.

פ̇כר בקצדי אן כ̇נת עאלם רשידי, אפהם לד̇א אלקול ואלכלאם.
שכ̇רך̇ וחמדי לאללה רב אלעבאדי, ד̇י אבדע אלנור ואלצ̇לאם.
קרת פואדי מן חין שאהדת סידי ס̄ינן וה̄אן ו̄יא ו̄לאם[4]
ש̇כ̇צן פהימא, מא קט מת̇לה חכימא, ירגע גואב אלמסאלי.
מן כאן חאיר,
פי עלם צ̇אהר,
או פי סראיר,
יחצ̇ר מקאמא ק̇דאם כ̇יר אלאנאמא, יסמע כלאמ̇ה עלא אלד̇לי.
תם אלכלאמא, ואלשכ̇ך יוסף מ̇סמא, שאע̇ר ונאצ̇ם וקאילי.

ט׳. והוא במשקל רגז: מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים; מתפעלים, מתפעלים, נפעלים. אולם ספק אם שיר זה משל יוסף בן ישראל הוא; סגנונו ספרדי. וז״ל:

40

י̇שקף אלהים ממעון קדשו ויַד
כל אויבי עמו כהרף עין.
ה̇נה אדנָי קם ונצב על אֲנָך,
ישקם לכוס רעל אבל לא יין.
ו̇ימהרו בם מלאכי משחית להַד
אותם בחִצי יה ובכלי זיין.
ס̄ורי ראי ציון בנחמת בנך,
עת כאשר יהיה לבער קין.
פ̇למי קרא יום אשלפה חרבי ואך
בם כל יפה מראה וחמדת עין.

---

[1] מכירת יוסף. [2] למצרים. [3] חים לפני העדה. [4] סהיל, והוא שם ידיד.

י׳. השיר הזה הוא דומה במשקלו וסגנונו לשיר הקדם וז״ל:

41

יקשב אלהים לעדת עמו אשר
תעו כשה אובד ואין תובֵעַ.
הנה ה׳ בא ועמו מלאכי אש,
להרג אויב ואין פורע[1].
ויעשו בם עוד כמעשיהם, אשר
עשו לישראל ביום הצנע.
סִמּוּ לעיניהם בכל יום מעלות
שחר וגם ערב ולב יודע.
פעם בכל יום יאמרו: קומו עשו
לנו מלאכתנו ואין שם רֵעַ.
הואל אדני נא והושע עמך
מבין אריות, אַתְּ תהא שומע.

ר״א. וגם סגנונו כסגנון הקודמים, על משקל ואפר וז״ל:

42

יפת החן ורעית ההדסים,
תעורר שיר לך אל חי ותנעים.
ומי יוכל לספר נפלאות אל,
מרומם הוא עלי כל השבחים.
סמוך נופל מצפה לישועה,
מעונה הוא בכל יום בין פראים.
פלאות תעשה עמי לטובה,
ומהר לי חדשים לבקרים.
משיח אל צמאים לו וכמה[3],
ועד כמה אֶהֱא תוך הכבלים.
שעה[2] שועת נואקים הם בכל עת,
בכל לבם מחכים גם מצפים.
יחידה רנני לאל בכל עת,
וִיַחֲדִי ערבים גם שחרים.

י״ב. שיר אזור מערב עברי — ערבי, והוא מסוג של השירים המתחילים „איומה בהר המור עלי לך״ הנמצאים בשירי תימן. ואינו ידוע, אם שיר זה של יוסף בן ישראל או של יוסף סעדיה, משום שישנו שיר מסוג

---

[1] מפריע. [2] צריך שהבית הזה יקדים לפני הבית משיח וכ״ו, למען יצא השם „יוסף שמי״ (ובדפוס עדן כמו כאן בטעות. ט.). [3] משרע: כמה לך בשרו, תהלים ס״ג, ב׳. ט.

זה ורשום בראשי חרוזיו „יוסף סעדיה". בסגנון ובצורה דומים הם. משקלו טויל בשנוי חולית מפועלים שבסוגר ל„מפעלון": פעולים, מפועלים; פעולים מפעלון. ◡––, ◡–––; ◡––, ◡–◡–. וז"ל:

43

אֿיומה בהר המור עלי לך ובשרי,
ונשיר בשיר מזמור, בנגון ליוצרי.
ונעלה בהֹד לאמר: ננגן בשַׂעֲרִי[1].
וזכור וגם שמור רמוזים בסיהרי.
ופרדס נטעתיהו,
בגן עדן[2] סמכתיהו,
וחכמה סעדתיהו.
וכתר ומי הבור לחיים מעוררי.
ושלש בהר תבור ספירות מטהרי.

נׄדימי עלא אלדוואר מסבח ושאכרי.
לה׳ אלואחד אלקאהאר סידי ונאצׄרי.
נשא אלליל ואלאנהר כמא אלנור חאצׄרי.
בבסתאן פיה אזהאר באלאגׄצאן אכׄצׄרי.
ופיה עאלם אלאסראר בקלבי וכׄאטרי.
עלא סבע להא טאבע,
והי פי אלוגׄד ארבע,
ומרמוז עלא ארמ"ע.
אלאוול עליה אלנאר, וריתׄך׳ ומיסרי.
ואעיאן פיהא אלמא לאלאנסאן צׄאהרי.

יקרה בצד בינה פנימה בהיכלי,
תצפצף כמו יונה, מסובב במעגלי.
ודומה לציונה שקולה במזלי.
כבשׂם וריח מור ושושן לשומרי.
ושלש לכל תיבה,
ותמצא למרכבה,
לנער וגם שיבה.
כאדם ואריה, שור ונשר יעוררי.
גדולה בתוך גבור ישרה במספרי.

---

[1] ננגן בשער (בשירי =) ויוד נוספת לצרך החרוז. [2] יתכן לומר „בעדן" בלי „..", שהוא לפי המשקל מיותר [ע' בהערות. ט.].

יקול אלפ̇תא יא צאח תאמל למא אקול.
לאני לכ̇ם נצאח למן סאג̇ פי אלעקול.
בכיף אדרג אלמ̇פתאח, פי אלסבעה אלשכול
תחרך כמא אלביכאר פי אלערש יכ̇טרי.
להא יכ̇טרו סבעה,
יסירו עלא אלטאעה,
ולאכן להֹם רפעה.
ופי אלנור ואלאנואר כ̇לין מסאפרי.
פ̇מן הו פהים מאהר ולאלבחר מאהרי.
יגוב עלא אלדאר וכיף אלמנאצ̇רי.

וסודי מקוטרת אחבר לנְעָמָה,
קשורה בצנתרת בפי מן ואטעמה.
וארמ̇ז בתפארת תפלין וסוד שמא,
ונצח והוד תגמ̇ר להומים במספרי.
שמונה לכל רוח
קשורים בתפוח,
ומנחה וניחוח.
עליהם יפענַח[1] אור ומימיו מטהרי,
פניהם בערן אור וכלך תעטרי.

סלאמי עלא אלאלואן כמא מש מאטרי.
למן הֹם פי אלדיואן ופיה סעד נאשרי.
ג̇צולה עלא אלואן עלא אלורד אזהרי,
וסאלם אבוה פכאר אסד פי אלמקאהרי.
אליך שאקת אנפאסי,
ונגמד עלא ראסי,
לכן אעטני כאסי.
לקד האגסי זכ̇אר אליכ̇ם תהגרי.
ולאכן יא סתאר עלא אלעבד סאתרי.

פתח שיר לעם נקדש, הדורים וסופרים.
לשונם אמת חדש בסודות מזמרים.
מאירים ובמדרש גאון מה הקוצרים
כללם בני חכמה מבינים במימרי.

---

[1] מל' צפנת פענח עפ"ר פי' „יגלה צפון".

אליכם אני אקרא,
פניכם פני תורה,
בתורה וגם מקרא.
שמי עוף[1] אשר אזכר וגולה מעוררי.
ושלום כים לשמור קהלה תשוררי.

י"ג. השיר הזה הוא מהסוג המתחיל תמיד „מי נשקני ואני...” וכנראה שיוסף בן ישראל היה הראשון לסוג זה. אחריו החזיקו שלם שבזי וישראל בן יוסף שהיה כנראה בנו. והוא נשיד על משקל רגז: מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים בדלת ובסוגר נפעלים. וז"ל:

44

מי נשקני ואני יושנת[2], ויאמרה לי: את היי סוכנת.
ואומרה: אל תגעה בי, כי אני מעם מקודשים ובת כהנת.
סרו עונותי ולא אוסיף חטוא, כי לחצר מלך אני מוכנת.
פן תכספה מחר הֲלוך ליסודך ואני בבית אבי אהא שוכנת.
אוכל בבית אבי תרומות נבחרות מקרבנות האל אהא ניזֶנֶת[3].
בין הקדושים אשכנה אתחברה בקהל חסידים גונזי צנצנת.
נכנע לבבי עת ראיתים לובשים ואני ערומה אין מעיל וכתֹנת.
ישאו לדגלי מלאכי רום אהבה וזכות אבותי לי כמו משענת.
שרים בקולם יענו לי, בוא בְרוך, ואני במר בוכה ומתחננת.
רבו פשעי וחטאי גברו משערות ראשי בלי מתכונת.
אבוא[4] בזמרה על עלמות יענו ומקלסים תמיד בשיר על יונַת.
להם לבדם נתנה ארץ צבי, ביום ובלילה זמיר נותנת.
תבנה להיכל קדשך הנחרב, כמה תאחר ואני ממתנת.
נסים עשה עמי ואם אין לי זכות, זכרה לבניך ברית נושנת.
צדקת אשר עקד יחידו האהוב, נפשו בעדן גן אמת נצפנת.
בנים שנים עשר לנינו נולדו, דומים למרכבה בעת שחָקֶת.
הקיף עליהם ענני כבוד, ושם לָהֶם שכינתו כמו אומנת.

י"ד. סגנונו, סוגו ומשקלו כהקדם וז"ל:

45

מי נשקני ואני שִכוֹרֶת, ויתנה עלי לבוש תפארת.
יעדה אותי עדי זהב ופז, כולם מבושמים במור וקטרת.
סמים וקנמון וקדה נבחרה מסוחרי תרשיש וים כנרת.
פתח בדברי שיר נעימים עד מאד, יחשוב ישינת ואני נגערת.

---

[1] עוף בגימטריא יוסף. [2] ר"ל ישֵנָה. [3] ניזונה (נ"א: ניזונת). [4] באבן ספיר „אבות” (ח"א פ"ת).

בקש למִשכבי בהבלי הזמן ואני מכובסת ומְטֹהֶרֶת.
נסתי ביום עברה ובאתי עד מקום העומדים תמיד בראש אשמורת.
יומי ולילי אעבוד את גואלי, יצילני מיד מרעים פורשי מכמורת.
שמתי מגמתי להשיג מעלות עשר[1] והדלת מאד נסגרת.
רמים ונעלמים ומי זה יפתרם מכ והו ריש[2] עד גבול צמרת.
אם תדעה שמרה לנפשך עד מאד ועשה לשכליך כמו מסגרת.
לא תפרצה גדר ולא תשיג גבול, שוב לעבודתך לראש אשמורת.
אם תחפצה לידע שמי, הוא נגדך, כתוב בראש השיר כמו מסורת.

ט״ו. סגנונו, סוגו ומשקלו כהקדם והסרים שני בתים של י׳ ש׳, יוצא בראש החרוזים יוסף בן ישראל ר״ית. וז״ל:

46

מי נשקני ואני שוכבת על כר ועל כסת ועל מצבת.
ואעמד מִנוֹם והנה איש כמו יוסף בעת רכב עלי מֶרכבת.
סוסים חמש מאות לפניו עוברים עת ילכו תראה כמו שלהבת.
פחד לבבי, נסגרו עיני בְנוֹם, ואחזה קולמוס ויד כותבת.
בנייר כמו ברק, יְדִידִי, קום עֲמוֹד, אל תישנה כי נפשך דואבת.
נתחדשו לך טעמי תורה וסוד, גלגול עגלה כְדוּר סובבת.
*רמה במעלתה ומי זה ידעת, הכל בסוף סֻלם והיא נצבת.
אימה ויראה מאלהים קבלה, כי בברואים תעשה צרבת.
לתת נקמה באנשים פושעים, המה יהו בונים והיא מַחרבת.
רחם לעדה בעונה נמכרה, כמה תהא לוקה ומתחיֶבת.
ימים אשר נֶמְתְּ[3] בקרוב יגעו, כמה בגלותה תהא יושבת.
תחיש משיחך ותבנה קדשך, כי שערי ציון אני אוהבת.

ס״ז. חידה והיא פתרון שמו של המשורר ושם אביו. משקלו רגז: מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים; מתפעלים, מתפעלים, נפעלים. וז״ל:

47

קח נא סכום הדִבְּרוֹת שנִתְּנוּ
מתוך ערפל על ידי איש עניו[4].

[1] עשר ספירות. [2] כתר. [3] = נָאַמְתְּ. [4] ר״ל עשר = 10 י׳.

---

* באבן ספיר ישנם חבתים חסרים:

יומם וגם ליל בשירה תענה, תסוב כפריה על באר שואבת.
שמחה וצהלה תענה עת תהלך, נראית מהלכת והיא רוכבת.

•

וסכום סדרים מזקנים שְׁנוּי,
לידע מגמת אֵל וכל עניניו[1]
וסכום למסכתות אשר בם כוננו,
גלו למסתריו וכל מצפוניו[2].
וסכום אנשים חוצבי אגור ביום,
בנה לבית עמלו בו בוניו[3]
וסכום בני רחל, שהיא אֵם צפנת,
מלך עלי פרעה בתוך ארמוניו[4].
וסכום שני[5] יובל, אשר בם תגאלה,
תשיב לרעיך כמניך שניו[6],
וסכום לימים מתקיעה עד עבור
כפור עון עָם, מַעֲלוֹ וזדוניו[7].
וסכום לתיבה נמלטו בה נושעים,
נח ונשיו עם שלשת בניו[8].
וסכום למוהר הבתולה תידעה[9],
וסכום בני דן גור ארי במעוניו[10].
וסכום לארך היריעה תקחה,
תשלים בארכה מעשה משכניו[11].
מי הוא חָכָם לֵבָב ונבון עד מאד
ימצא שמי כתוב לנגד עיניו.
יקבֹּץ סכומותיו ולהם ידרשה,
ושמי ושם אבי בראש סימניו.

י"ז. חידה ופתרונה ג"כ שם המשורר. ומשקלו רגז בשנוי הרגל האחרונה שבסוגר לנפעלים כנ"ל: — — ⌣ —, — — ⌣ —, — — ⌣ —; — — ⌣ —, — — ⌣ —, — — —. וז"ל:

48

קח נא סכום בנים לבנימין, אשר
נקרא: צְעִיר הצאן לְנִין איתנים[12].
וסכום בני שמעון, אשר נאסר ביד
יוסף, אשר כלכל לאב עִם בנים[13].

---

[1] ר"ל ששה סדרים = 6 ו'.
[2] ששים = 60 ס'.
[3] שמונים אלף חוצבים בהר, ר"ל = 80 פ'.
[4] שנים = 2 ב'.
[5] ר"ל „שנות.
[6] חמשים = 50 נ'.
[7] עשרת ימי תשובה = 10 י'.
[8] שמונה נפשות וחושב את „ש"של שמונה.
[9] חמשים כסף, כתובות ל"ח א' ותקנת חכמים מאתים זוז = 200 ר'.
[10] אחד = 1 א'.
[11] שלשים אמה = 30 ל'.
[12] עשרה = י'.
[13] ששה = ו'.

וסכום לערי עוג אשר כבש יקו —
תיאל וארבעת דגלים חונים[1].
וסכום שני משה ביום עמד למול
פרעה, אשר נקרא „גדול תנינים“[2].
וסכום בני משה אשר נתברכו
בהון ובעשר עשרת מונים[3]
וסכום קרסים שלזהב תקחה,
זכים ומזהירים כמו שושנים[4].
וסכום לדורות מבריאה עד ימי
מבול אשר בו נשטפו זידונים[5].
וסכום לתיבה נמלטו בה נושעים,
כלם שמונה עם שאר המינים*.
וסכום לכלאים וערלה תקחה,
**תדע בסודם עם שאר ענינים.
וסכום בני דן בעת שנספרו,
עת ירדו למצרים, באב עם בנים[6].
וסכום לארך היריעה תקחה[7],
תשכיל במספר עם שאר ענינים.

י״ח. כלו עברי וצורתו כצורת השיר 153 ומשקלו רגז. בחלק א׳ מתפעלים, מתפעלים, פעולים בדלת, בסוגר נפעל, פעולים. – ◡ – –, – – ◡ –, ◡ – – –; – –, ◡ – –. חלק ב׳ תושיח ומשקלו נפעל, פעולים, ר״ל משקל הסוגר שבחלק א׳. חלק ג׳ משקלו כחלק א׳. מחברו יוסף (כנראה בן ישראל). וז״ל:

49

אשאל אלהי יגאלה שבויים, יאסף זרויים.
בזכות מכונה אב המון לגוים, יזכו לחיים.
עת יקראו בשמו יהו ענוים, כי הם רצוים.
בזכות אשר גלה לנהרים, הוליד נקיים.

[1] ששים (דברים, ואתחנן) = ס׳. [2] שמונים = פ׳. [3] שנים = ב׳. [4] חמשי = נ׳. [5] עשרה = י׳. [6] אחד = א׳. [7] שלשים = ל׳.

---

* הושב את ה״ש״ של שמונה כמו בשיר הקודם.
** ע׳ לסוף השיר מכאן והלאה בהערותי בסוף הספר. ט.

ארבע דגלים,
הלכו גאולים,
חנו באלים.
אל תמסרה אותם ביד בזוים, כי הם קנויים.
אתה אשר תביט אלי עניים, שומר פתיים.

נעלה לארצנו בשיר וזמרה, וברון והדרה.
בזכות אשר נקרא שמה גבירה, יסכה ושרה.
ובנה אשר שמע בקול גבורה, נעקר כְּפָּרָה.
וכלל בני אמה[1] שהם בזויים[2], כולם דחויים.
נבחר לעולה,
קרבן מעולה,
נפדה בחמלה.
נתחלקו בניו שני חצאים, גוים שנים.
בֲרך לנינו על שני גדיים, תבשיל עשוים.

יום אזכרה מקדש יהא לבבי דואג בקרבי.
אראה לצורתו בתוך כתבי, אבכה ואין בי
כח להעמיד שר צבא ותשבי, כהן ונביא.
ומשרתי עליון בבד עטוים, ובני לויים.
האל ירחם,
עמו ינחם,
על יד מנחם.
נבוא לאהלים והם בנויים, ועדי עדיים
כל טעמי תורה יהו גלוים, כצהרים.

יתקבצו כל יושבי מדינות, ובני שכונות.
נעלה לארצנו בקול רננות, שיר על נגינות.
נתעדנה שמה במעדנות, טובות צפונות.
נהיה בארץ הצבי שרויים, על כל שפיים.
נשמח ונגל,
קטן וגדול[3],
נעלה בהִלֵּל.
נראה בני ציון שהם קרויים, עם בבליים,
יַבנה וצפורי וּשְׂעָרַיִם וִירוּשָׁלְמִיִם.

---

[1] נ"א יעקב. [2] נ"א דויים. [3] תורז גדול, נגל, הִלֵּל.

ובני טבריא יעלו תחלה, כי הם סגולה,
היודעים דין סַנְֶדְרֵי גדולה, גורן עגולה.
יורו עניה סוערה וגולה, ובני שכולה.
באו בנסיון באש ומים, יצאו רווּיִם.
בזכות אבותם,
השב שבותם,
ובנה לביתם.
וזכות אשר הוריד לעם מרויים[1], לוחות שניב,
וזכות אשר הלך למחנים, עם ברזלַּיִם.

ס̄כת ילוד דוד שמו אבי עד, תבנה עדי עד.
עת ישמעו גויים יהוּ ברעד, על הררי עד.
תהיה לבניך לעולמי עד סומך ומסעד.
תשמיד לעמונים ומואביים, תרשיש ואיים.
ובני קטורה,
יכלו מהרה,
תהיה עקרה.
תהיה לחרפה בין כנענים, אכסנדרִיִים,
ברוך אשר רִפָּא לכל חָלָיִים, זה פעמים.

פ̄נים בפנים נחזה גבורה, גבור ונורא.
נראה שכינתו בתוך עֲזָרָה, בית הבחירה.
נדע סגולת מעשה מנורה, כשהיא סדורה.
נביא למתנות לבית חשיים*, לשהם ראוים.
אחתם לשירי.
אשאל לצורי,
יהיה בעזרי.
עת יפגעו שעיר, אֱדום וציים, במלקחיים.
חרבך עליהם תהא כמספרַים בְּשֹעַר טלָיִים.

י"ט. חידה. במשקל ואפר: מפועלים, מפועלים, פעולים. בדלה ובסוגר וז"ל:

[1] מרויים משרש מרֹה, שמרו בעגל.

---

* לשכת חשאים שהיתה בביהמ"ק, שכל המתנדב לתוכה נותן לתוכה בחשאי ועניים בני טובים מתפרנסים מתוכה בחשאי.

בני תורה השיבוני תשובות באלו השאלות השלשים[1].
השיבוני בשנה המנויה ומניָנה שנים עשר חדשים.
חצי אחד יהא עבים וגשם והשני יהוּ שדות יבשים.
ומה העץ אשר נמסר לאדם, ומה כתנות אשר היו לבושים.
ומה צֵלע אשר לקח בשנה וגם נבנה לאשה לאנשים.
ומה נהר אשר היה בעדן, אשר יצא ונתחלק לראשים.
ומה יונה אשר שלח אבי שֵם, ומה עורב ומעשיו הכחושים.
ומה נמרֹד אשר בקש לאבד לאברהם והשליכו לאִשים.
ומה סוד העקדה הכתובה, השיבוני בעניָנים כבושים.
ומה עשו אשר עבר עברות ומכר הבכורה בעדשים.
ומה סריס אשר קנה ליוסף ומה פרעה אשר עְנה קדושים.
ולמה ירדו יעקב ובניו למצרים לגוי עזים וקשים.
ומה מטה אשר היה למשה ומתהפך כמראה הנחשים.
ומה ענן אשר היה בים סוף ובמדבר מסַכֵּך לחמושים.
ומה הַמָן אשר ירד במדבר, אשר טעמו כטעם הדבשים.
ולמה לא יהא צריך טחינה ברחיים ומתבשל באִשים.
ומה משכן אשר עשו במדבר, ומה טעם בעורות התחשים.
ומה סוד המנורה הטהורה, ומה הסוד במעשי הקרשים.
ומה עניָן שמִטה האמורה ומצוָתה יהוּ שדות נטושים.
ומה אכל ילוד עמרם בעמדו בהר סיני עשרה עם שלשִים.
ומה הקול אשר נשמע בסיני והיו שומעים אותו ובושים.
ומה הן הקדושות האמוּרוֹת, אשר המת בכל שבוע שלשִים.
ומה פרה אדומה התמימה, ולמה היא צריכה לכבשים.
ומה טעם בעֹמר התנופה, ומה הסוד במניָנים חמִשים.
ומה הן הפיָסות האמוּרוֹת בסדר העבודה הם חרושים.
ומה הן החדשים לקטרת, ומה הן הישנים עם חדשים.
ומה הן העריות הערוּכוֹת באחרי מוֹת וּפרשת קדשים.
השיבוני באלוּ הברואים, בלִידתן וחלוק החדשים.
ומה שנוי בני אדם בהונם, ומי הם בעלי ממון ורשים.
ומה חלוף בני אדם בדֵעה, היֵש מהם חכמים או טִפּוּשִים.
השיבוני באלוּ השאלות, תהא כשר וגם תשב לראשים.
אני יִשאל אלהי ישמרך וגם יתן לך זרע אנשים.
ואם תדע בשם זה המחבר, לקח עשר וששה גם וששים.
ותוסיף עוד שמֹנים[2] אחריהם, אני עבד ונרצע לישישים.

---

[1] והוא על דרך שאלות הראב"ע. [2] בגימ' יוסף.

כ'. אלף אלפת לחני פי מדח רב אלאנאמי.
כ"א. אם אשמרה שבת נפשי שמורה.
כ"ב. בוירק ילמע ונבה אצואת אלחמאים.
כ"ג. יום ליום שמחה וצהלה ורון.
כ"ד. אלף אלפת קלבי.
כ"ה. בריק אלימן ישרי אלא טלעת אלצבאח.
כ"ו. בריק אלימן מא לך תולא עלי אלאדיב.
כ"ז. ברק בריק אלחמא מן פוק.
כ"ח. טיר אלגון יבאת יחדי חרם.
כ"ט. יקול אלשאער אלנאצ̇ם.
ל'. סלאם אללה מן אלשאער.
ל"א. אני היום מאד חושק ותאב להכנס.
ל"ב. אשבח ליוצר מאורות על הנסים ועל הגבורות.
ל"ג. ביום השבת אעורר שיר לאלי.
ל"ד. דעת וחכמה אני שואל.
ל"ה. חונן צור בחמלתו.
ל"ו. חמודי אל בני תורה תמימה.
ל"ז. “אלבס אלנור קטר אלתריא“.
ל"ח. פתח יה שערי תשובה בלב עבדך.
ל"ט. שבח כפי כח לשוני למול אדון מחיה כל נשמה.
מ'. שמעתי קול תף וגם מחול.
מ"א. האת אלקלם ואלדרג יא ודי.
מ"ב. לי צבית תואר שבתה את שכלי.
מ"ג. עורי בשיר יחידה.
מ"ד. שמחי עניה נגני בכנור.
מ"ה. אלא יא רבנא יא כ̇יר מטלוב.
מ"ו. סלאם אללה בלא אלאחיאן.
מ"ז. סלאם אללה מן אלשאער.
מ"ח. רב מוסא אלכלים.
מ"ט. ונמתי שיר רפואה. (וחסר הבית הראשון המתחיל ב'.)

20. ישראל בן יוסף כנראה בן יוסף בן ישראל וממנך שיר אחד, מסוג „מי נשקני“ ומשקלו כמשקל הסוג הנ"ל. וז"ל:

51

מי נשקני ואני עומדת, דודי וגם רעי אני חומדת.
סמך בשרו אל בשרי ליגעה ואחזה אותו כאש יוקדת.
רעדה וגם פחד אחזני ועוד, ויאמרה לי אל תהי חורדת.
אם אַת נקיה עוד ותמה, תֵשבי בין רבבות קֹדש, תהי נצמדת.
לוית אהבים על סביבך יחנו, גם תדבקי בהם בלי נפרדת.
בין מלאכי שלום וחשמלי מרום, שם תשבי עמם ולא פורדת.
נופת דבש מתוק ותענוגי יקר, בין ההדסים שם תהי עובדת.
יתחברו שכל ונפש נבחרה כשני תאומים מבלי יולדת.
ודאי דברי זה דברים הם בגו, כל יודעם ישכיל בחן שוקדת.
שרה ורבנית והולכת בתֹם תשיג גבול עליון ולא יורדת.
פתחי שערים לשרידים נִתנו, נאוו במעשיהם כקרבן תוֹדָת[1].
רחום שֵעה שועת עניה אומללה, כמה בגלותה תהא נודדת.
יומם וגם לַיִל תחכה ישעך, כי היא למס עובד ומשתעבדת.
תזכר זכות אבות ואנשי מעשה, תגאל איומתך שהיא נכבדת.

זפאת. בראשי החרוזים „לישראל“ וכנראה שהוא ישראל בן יוסף ודומה בסגנונו לפלח הרמון, „לי צביה עלמה“ לדוד בן גד, ובמשקלם. וז״ל:

52

לי צביה תמה מבני הישרים,   ראתה עיני בה, אשמחה ואגיל.
מעלתה רמה, נכתרה בכתרים,   אדעה סוד טובה, לה לבבי יָחִיל.
משבו ואחלמה, מבחרות ספירים,   פתחה את ניבה – היא לצורה יגדיל.
מלאה כל חכמה שבשיר השירים.   השכינה תקביל בחצר הטורים.

יום סביבות סיני נטפת מור עובר,   אמרה אל דודה לחזות נָוֵהו.
כשלו רעיוני מפני הדובר,   פתחה את ידה לאחז ידידהו,
כל עשרת בוני קול כאחד חבר,   מלאה לכבודה מנשיקות פיהו,
נשמעו על אזני רעשו ההרים.   עם שנים עֵדָה, נוצחים גבורים.

שמחה בת מלך, עת ראותה דודה.   לבשה זִי׳נה, שש ורקמת שָנִי.
חמקה ותלך עת להשיג סודה,   אחזה סנסינה אל גבול ארמוני,
תמכה בפלך כל שתים ידה.   בנתה ציונה על מקום קדמוני,
שש ושני כלך עשתה ציורים.   הוא מקום אדונה עם בני היקרים.

---

[1] לצרך החרוז.

השערים כלם נפתחו לבונים. נשאלה צורנו יום ולילה תמיד.
הם כלי קבולם, גם בכולם מונים. יענה אותנו, הישועה יעמיד.
אחלי סר צלם, נשארו עליונים. יעמיד מלכנו, ששמו בן דוד.
הוא בעין רעיונים כלבוש לבשרים. יקראו צדקנו שם ה' קורים.

21. דוד. והוא השני במעלה אחרי יוסף בן ישראל, וקרוב לזמנו. ממנו נשארו כעשרים שיר ומהם מפרסמים בקרב התימנים, ותופסים מקום חשוב בשירתם.

א'. נשוד במשקל ואפר. וז"ל:

53

אדון עולם יסוד כל היסודות, וצור הכל וצופה כל עתידות.
נחני מעגלי צדק רצונך, ואביטה בנפלאות וסודות.
יפוצון מעינותי רוב תעודה, ושפתותי יניבון סוד נגינות.
דבר חכמה בסוד כל מעשה אל, ובריותיו וארבע היסודות.
ואבינה בסודות החכמים, ובמליצה וגם משל וחידות.
יהללך לשוני עם שפתי, ולך אלי אמת נאה להודות.
דגולים יענו עמי בזמרה, ונשיר לך במזמור שיר ידידות.

ב'. והוא חידות בהלכות. משקלו ואפר: מפועלים, מפועלים, פעולים בדלת וסוגר. וז"ל:

54

ידידי קום וקולמוס קח בידך,
ובשמאלך אחוז את הניָרות.
והט אזנך לכל מה שאדבר,
ותשיב הדברים בשאלות.
השיבני באיש נשא לאמו[1],
ומותר הוא בכל דין העריות.
ומה תאמר באיש נשא לאשה
ולא כתב כתובה ככתובות[2].
ואח יִבֵם לאשת אח בחייו[3],
ואיש נשא שתי נשים אחיות[4].
ומה תאמר באיש גֵרש לאשתו
בגט כשר מתוקן כשטרות,

[1] פ' גר שנתגייר, שמותר באמו. [2] זה האונס שאינה צריכה כתובה כי לא יוכל לשלחה כל ימיו. [3] כגון שהלך למדינת הים ובאו עדים והעידו שמת ויבם אחיו את אשתו. [4] כגון שהעידו שמתה אשתו ויקח את אחותה.

והחזירה בלא קדוש ועדים,
ומותרת ואין בה דין אסורות[1].
ומי קדש בגזל או גניבה,
ודיניהם כמשפט הנשואות[2].
ועדה קדשו אשה לבדה,
וביאור זה בטעם ההלכות[3].
השיבוני בבן ראשית לאונו,
ואין לו חק בחלק הנחלות[4].
אני הקל שמי דוד חברד,
בקלותי וקטנותי בשירות.
אלהים אזכרה שמך עֱיני,
ואודה לך כחול ימים שלומות.

ג׳. שירה לשבת עברית — ארמית. משקלה הוא מתקאריב, שהוא פעולים, פעולים, פעולים, פעולים, והרגל האחרונה כאן משתנית לפעמים לנפעל. וז״ל:

55

לקראת שבת אצא בחבה, מיום ששי זקן ושֵיבה,
ששוני קרב, יגוני נחבא ואען ואומר: ברוך הבא.
דא אגדתא ענו ספריא במעלי שבתא מתגלין מלאכיא.
למנין בניא, יהבין כלִילַיָא, מהדרין משבחין, יהא שמיה רבא.
ומרוב חבת ליום ההוא נפשי אטהר יה אברכהו,
אפזז אכרכר, זהו, זהו! דוגמא מעין עולם הבא.
יתבין במדרשא מברכין לקודשא, בצפרא ורמשא וזיוהון כאֱשָא,
בריש כל אנשא כלילא דקודשא, רעותהון למנדע רזא רבא.
דברי נביא אלהי תביא, תמהר במלך כהן ונביא,
ונעלה לציון כאריה ולביא ונבנה למקדש בהדרא רבא.

ד׳. והוא תפלה לגאולה. משקלו רגז בשנוי הרגל האחרונה לנפעלים. וז״ל:

56

שדי אמור נא די לגלותנו, חוסה וקבץ את פליטתנו.
מי הוא אשר יגאל ואת מי נשאלה, ולמי יהא משפט גאולתנו.

---

[1] כגון שכיב מרע שגרש את אשתו על תנאי וכשמבריא מחזירה בלי קדושין.
[2] היינו שהקדושין תופשין בגזל. כגון שנתיאשו הבעלים. [3] עשרה שקדשו אשה אחת שצריכה גט מכל אחד. [4] כגון מי שנשא אלמנה או גרושה ולא המתין צ״א יום, כדי להכיר בין זרע ראשון לזרע שני וילדה ולא ידענו אם בן ט׳ לראשון או בן ז׳ לאחרון, אין לו דין בכורה ואין לו ירושה לא עם בני הראשון ולא עם בני האחרון.

יח כי לך נוחיל לבד ולישעך, אתה גאוננו ותפארתנו.
דוֹדי שלח גואל לקבץ עמך, ותקע בשופר רב לחירותנו.
וּבנה בקרוב קדשך הנחרב, חדש ששונינו ושמחתנו.
יוֹדו לך עמים וגם ישתחוו ושְׁבח ורוב כבוד לך יתנו.
דלתי רצונך תפתחה לנו וגם תאיר ברוב חסדך אפלתנו.
קוּמה אדון עולם ואל יעוז אנוש, קבל ברצון את תפלתנו.
טוֹב יום להסתופף בהיכל קדשך, לשפך לפניך זמירותינו.
נוֹדה לך שירים עלי כנור ותוף ונזמרה לך על גאולתנו.
אתה אדון עולם ואין עוד בלתך, אשאלך תרפא למכאובינו.
נעלה להר ציון מקום מקדשך, נזבח לפניך זביחותינו.
יחיד השיבנו ונשובה לך, אל יחרה אפך, חמול עלינו.

ה'. מדבר על הלכות שחיטה. ומשקלו ואפר בשנוי הרגל השלישית לפעולים. וז"ל:

57[1]

גשה לאכל סעודה הנעימה, אחר תבדק בסימני בהמה.
בדוק סכין ודע יפיה והבן ואל תשחט בסכין הפגומה.
בעניני כלל הלכות שחיטה, דעה אותם ברוב שכל וערמה.
והִזָהר במחשבה דאיסור, כתובים הם בתורה התמימה.
והשוחט לשם הרים ושוחט לתוך מים ואגנות וגומא.
הזאת תהיה אסורה או כשרה, השיביני ותהיה לך לדוגמא.
והקנה בכאֵיסָר בדיקה, תבאר לי בתורה התמימה.
ולמה אמרו וְשֵׁט במשהו ומשפטיו שלשה הם ולמה.
ומה ענין לעוף נכתב באמצע, הלא הוא מרקק מימי אדמה.
וכמה הוא סכום כל הנבלות, והם חמש וששים הם ולמה.
ידיד הבט בריאה נמצאו בה אבעבועות אבעבועות וכמה.
ומראות האסורות נמצאו בה וכיצד משפטיהן בבהמה.
ולמה נהפכה כן בבהמה וחמש נקראו בה עוד ולמה.
וחמש הן כשרות נהפכו בה, ולמה נהפכו בזה ולמה.
הלא אם תדעה בהן ותבין, נשא ידך ואל תטול נשמה.
אני דוד אבקש מאלהי יכפרה לכל עון ואשמה.

ו'. והוא שיר אזור ונראה שהוא מהמשורר הזה, כי מזכיר בהבית שלפני האחרון „דבר דוד וצפצופו". והוא עברי — ערבי. בחלק א' ישנן שלש חרוזות על משקל הזג בשנוי הרגל האחרונה: מפועלים, מפועלים, מפועלים, פעול. והתושיה מפועלים, מפועלים. וז"ל:

[1] ע' לנוסח השיר בהערות. ט.

שבח צורי אני אסדיר, אלהי אזכרה,
אדון עולם זדון רשעי וחטאי כַּפֵּרָה.
נחני מעגלי צדק ודרכי ישרה.
עשה נא בעבור חסדָך.
וחון וראה עלובת דך.
וזכרה לי ברית עבדך.
בחיר האל יקותיאל ללוחות שברה[1]
ביום שמע הלא „שחת, לכה רד" מהרה.

אסבח כ̇אלק אלאנסאן, אלאתי אמחדה.
אדי אנטק לדי אללסאן בקלבי אעבדה.
פהד̇ה גאית אלאנסאן וטאעת מוגדה.
כתיר אלפצ̇ל ואלאחסאן,
אדי רַאזִק לדא אלאנסאן.
ושַק אלבחר פי ניסאן.
רמא ̣באלכ̇יל ואלרכאב, אדי לאלכאפרא.
ותסע איאת חלת בה וואחד עאשרא.

ואחר זאת נחלני ביונה נאוה,
ביום ששי בסיוני[2] להסיר תאוה.
וגיאותו בתוך ים סוף וזאת לי גאוה.
ושמעתי לתורתו וששתי . . . .
לחייה כשושנים
ועיניה כעין יונים,
מסירים לי פְּלִיל אונים[3].
ועד כמה אקוה לה, והיא מתאחרה.
ואהבתה בתוך לבי כמו אש בוערה.

קואמה שבה ג̇צן אלבאן וענקה כאלג̇זאל,
ואיצ̇א שער עלא ראס̇ה פחים מת̇ל אלדוול.
ואנפן צאר מן מרהף וירמי באלנבל.
וו̇גה̇ה יכ̇גל אלבדרי,
וצות יג̇נם כמא אלדרי,
כלאם מרסום עלא עַשרי.

---

[1] שבר. [2] בח' סיון. [3] עונים פלילים.

להא קלבי אלים מפתון ועקלי חאצ̇רא.
נהארי טאל בכ̇דמתהא ולילי סאהרא.

וקומתה כמו תמר גבוהת מעלה.
בלבי אעלה תמר ואט אתנהלה.
ואוחזה בסנסניו ופריו אוכלה.
ואשאב מעסיס ייני[1],
ואשב עם יפת עין,
ואהרג̇ לעדת קין.
ואכנס לתוך גני ויצרי אקברה.
ואתעדן במעדנים ודרכי אשמרה.

הוָא קלבי להא עאני והי לם תהוני
מעי כ̇צמן עדו צ̇אלם וצאר בין יג̇וני
ולַאכן ארגו אלכ̇אלק טריקה יהדני
אתוב טאעה אלא רבי,
פהדא הו מנא קלבי,
ודא צ̇ני ומטלובי.
ומא אד̇נבת ואכ̇טיתה אכון לד ד̇אכרא.
ופעל אלכַ̇יר אדי יעלם פהו לי שאכרא.

דבר דוֹד וצפצפו, מקוה לחזות
גאולת אל לקץ ימין להתעדן בזאת.
כללינו בטוחים שם עלי ואף גם זאת[2].
ונשובה ירושלמה,
מקום דעת וגם חכמה,
לשכנו נדרשה שמה.
שלח האל לאום גואל וצמח מהרה.
והרם את דלות ברח, עניה סוערה.

דעיתך מנשי אלאמטארי ומחצי לה עדיד,
אג̇ית̇ שעבך בפרג̇אנך מן אלסכ̇ט אלשדיד.
נעוד אלכל אלא קדסך, אלא אלבית אלג̇דיד.
בהדא נבלג̇ אלאסהאן,
בדי אלאיאת ואלברהאן,
אמאם ממסוח בדי אלאדהאן.

---

[1] נ"ל שצ"ל „יין" [בכ"י נכון ט.]. [2] ויקרא כ"ו, מ"ד. ט.

ולאבס לאלתיאב סבעה, בגסמך טאהרא.
יכון רייס עלא אכואנה ואמרה קאהרא.

ז׳. במשקל רגז מקטע ובר״ח „שמי דוד הקטן״.

59

אודה לך אל חי ואגיד גדלך,
נורא ונשגב, אין ערוך אליך.
נפשות ברואיך חצובים אצלך,
כולם יהודון ויברכון לשמך.
יושב ברום עולם, אלוה נעלם,
אין אל אמת בלתך ובלעדיך.
דובר צדקות את וכל מפעליך,
משתחוים נגד הדום רגליך.
ובכן שמך יגדל בקרב עמיך,
המשלשים תמיד קדושתיך.
דר הכרובים, נא שעה שיח אנוש,
קורא ומתחנן למול קדשיך.
הנה לך ולזכרך יאות שבח,
ומהללים אנו לתפארתך.

ח׳. אגיל ואשמח ולאל אשבח.
ט׳. אל חי צוה את נחלתי לעשות סכה.
י׳. יום אזכרה צורי לבי מאד שמח.
י״א. לבי ישיר וגם יעירה.
י״ב. לך דודי לך שלום.
י״ג. לנר ולבשמים נפשי מיחלה, דודי תנה לי כוס.
י״ד. מה טוב ומה נעים שבת מנוחתי.
ט״ו. מיין ישן עור דודי אל תישן.
ט״ז. קום ידידי קדש בתולת נאה.
י״ז. מהרה לי דודי באשישה מיין.
י״ח. דאוד יקול ארחמני.

22. **דוד בן סעדיה או סעיד הכהן.** וגם הוא מאותו הזמן. כנראה היה אביו סעדיה רב וחשוב. ואולי הוא סעדיה שנזכר לעיל. או יותר קרוב שאביו היה „סעיד״ הידוע בתור משורר ויש ממנו שירים מפרסמים, והיה אוהב לחתם „חזמק״ (את־בש סעיד) ודוד חותם „בן לחזמ״ק״, ילוד הרב שמו חזמ״ק. וממנו נשארו כעשרה שירים.

א׳. על משקל ואפר בשנוי הרגל האחרונה לפעולים וז״ל:

60

יצו האל לחסדו ממרומים, לאיש צעיר וקטן בחברים,
וישלים תאות לבו וחפצו, ויראהו בקבוץ הפזורים.
אני אשאל אלוה רם ונשא עלי הכל שהוא משפיל ומרים.
יקרב קץ גאולתו לבניו וישפילה לכל אויבים וצָרים.
ויכריתה לזרע מרעים ושוטנים אשר לנו מצירים.
ויחריבה לבית עכום ופסילים ואת ארצם ישימה לעפרים.
ויצמיחה לקרן הישועה ובן דודים יגלה מחדרים.
זכות אזרח אשר שכן בבית אל, ולו נגלה עלי בין הבתרים.
יקימה אל לעמו ועדתו ויחישה בבנין העָרים[1].
ויסדירו תפלתם לצורם ובמהרה יחַיה הפגרים.
וידריכם בדרך הישרים ולפניהם יהלך במאורים.
ויבנו עוד למקדש הוא וארמון והחצר לטהרת הטהורים.
ויערכו לזבח השלמים והששון והשמחה אֲזורים.
והכהן בלבשו הבגדים, ויכנס לשמש בחדרים.
ויקטירה קטרת הבשמים והשלחן יסדרה סדרים.
וייטיבה לנרות הטהורות[2] וישתחו ויצא בהדרים.
ואשאל אל מחולל כל יצוריו, יבינני ואנעים לו בשירים.
הלא זה אשר הוא עלה בשִׂכלי, שמי דוֹד חדל אישים צעירים.
ילוד הרב שמו חֹזמֹק גבירי, יקימהו אשר יצר מאורים.
ושלום רב יסובב כל הקהלה, אשר המה בני אבות בחורים.

ב׳. עברי — ערבי ומשקלו כנ״ל. וז״ל:

61

אשורר שיר לאל נורא תהלה, כלק אלכֹל באסמֹה אלגלילא.
בצט ארצֹה ושרף באלסמאואת ונתעלה ושָׂם כסאו למעלה.
גדולתו ומשלו על ברואיו, לאנה אלאלאה מה לה מתילא.
דו אלקֹדרה ומתכפל בכלקֹה וזן הכל ברוב חסד וחמלה.
הליכותיו בגלגלי מרומים ותסביחֹה פי אלעאלם אלאעלא.
ותוחידֹה פי אלעאלם אלאספל בפה עמו בחירי הסגולה.
זכות אבות לבנים תעמודה ואיצֹא אלעהד די אקסמת לאלכֹלילא.
חכם לבב אשר עקד יחידו אטאע רבֹה במא קאל לה ואסלא.

---

[1] הצרים, ועשה מעָרוֹת — עָרִם לצֹרך המשקל והחרוז. [2] עפ״י רֹב אם מהצ״צ־ברבים ות אעפ״י שהוא זכר, גם התואר מקבל נטיה זו.

טלב מנה יקרב לה וחידה במזבח ויעלהו לעולה.
ילוד אזרת באהבה רץ להשלים לקול אללה באדראכן ופעלא.
כפאהו כאלקי שר אלתמאחין והחזירם ברוב שמחה וגילה.
לאל צורם עבדוהו באהבה וצאיאה אדרכו ואיצא אלדלולא.
מן אלרחמאן טלב יצחאק מראדה ונתפלל לאל שוכן זבולה.
נשאוהו שני בניו תאומים, אחד עשו ויעקוב אלפצילא.
סאלת אללה באסמה אלעצימא, אדון עולם אשר נשגב ונעלה.
עדתו יגאלה מהר ויחיש, ירד אלקום אלי חית אלחלולא.
פי אלמקדס נקרב לאלקראבין, כללינו ונסדיר התפלה.
צפון סודות נפענח ונִבין ונפהם פי סריע כל אלפעאלא.
קראת אלעלם כפיאת ואצהאר וסוד חיות וגלגלי מסלה.
רצון האל אקוה כל שנותי לעלי אפתכר כל אלאצולא.
שריף אלגד מן נסל אלכראמא, מהרה תשלחה תחיש גאולה.
תביאנו לבית קדשך בקרוב, ותורינא לנורך ואלכמאלא.
דבר תורה יהא לנו למרפא, בקולך נשתפי מן כל אלעלה.
ועת נקריב לפניך זבחים, לנא תגפר כטאיא אלגהולא.
יזול מנא בגודך כל אלאפאת, ותסירה לכל נגע ומחלה.
דעאנא פי סריע תקבל ותסמע ותקשיבה לכל דברי תפלת.
כמא קולך למן יערף בלפצה, יחייהו ויזכה לגאולה.
הלא נצח אקוה לך אלהי, תחייני ותשלים כל שאלה.
נחה עבדך בדרך הישרה, אשר סידר שבחך בתחלה.
ילוד חזמ״ק שהוא כהן לאל חי, שמו דוד צעיר כל הקהלה.
ושלום רב יסובבכם כללכם, בשפע רב ובברכה כלולה.

ג׳. משקלו רגז בשנוי: מתפעלים, מתפעלים, נפעלים וז״ל:

62

מי נשקני ואני הולכת גולה וגם סורה ולא מולכת.
דבר עלי לבי ואמר לי: פְּנִי, עִבְדִי לצורך, אל תהי נמשכת.
וַיהמה לבי לקולו אשאפה גם נכספה נפשי ומתרַכֶּכֶת.
יומם וגם לילה אקַוֶה לחזות, לראות יפה קומה ובו נסמכת.
דודי פְּנֵה אֵלַי וְאַל נא תשכחה, כי לעבודתך אני נצרכת.
בינה וגם דֵעָה בימיו אמצאה, עצה וגם חכמה ולא נחשכת.
נכסף לבבי לעלות אל ביתך, תחזיר שכינתך וגם מַמְלֶכֶת.
שמתי מגמתי לבקש משאלות כל בִין וכל שכל ועוד נמלכת.
עונה ענני עת אבקש אתך, כי לך תפלתי אני ערכת.

דגלי אהבים מארצות קבצה, כמה תאַחֵר ואני סומכת.
יבנו לעריהם ובהם ישכנו, גם ידרשו תמיד בכל מסֶכֶת.
החיש לנין יִשַׁי ידידי מהרה, כי בחסדיך אני תומכת.
הרם לנס עמים ואותם יעלו, אל הר מרום ציון שהיא נשלכת.
כמה ידיד נפשי בגלות אשבה, בין הערלים ואני נסבכת.
השב נאות ישע לבנין עירך, כי היא טהורה היא ומתברכת.
נהל לעם אביון לתוך בית קדשך, אשלים עבודתך וגם מערכת.
יפרו וגם ירבו וגם לא יחסרו, יזכו ראות מקדש וגם פרֹכת.
שם המחבר הוא מפֹרש נגדך, כתוב בראש השיר באות נערכת.
לאל אַקוֶּה לו מהרה יגאלה עדה טהורה היא ומתברכת.

ד'. אלי רצה שיחי כמו זבח.
ה'. כי אזכרה שבת יה אזכירה.
ו'. מי נשקני ואני נרדמת.
ז'. מעול הזמן הוחל לבי.
ח'. הו לם תר יא צאחב נור אלגזאלה.
ט'. לבי לעלמה תאיר כסהר.
י'. יא עאשי ואלשאן יא כאלק.
י"א. לי צביה עלמה היא דמות רעיתי.

23. סעיד. וכנראה שהוא אבי דוד, משום ששניהם מכנים את השם סעיד — חזמ"ק. אע"פ שאינו מכנה את עצמו „הכהן".

א'. משקלו בעקר ואפר אלא שהוא לקוי בחסר בכמה בתים. וז"ל:

63

אני הדל ומעוזי סוב וסלח,
שגיאותי בלוחות הן כתובות.
נסוג אחור בגֵיאותי וחטאי,
ויהיו כל תפלותי רצויות.
ימי כצל עובר מהיותי,
ולא בנתי ולא שמתי נכוחות.
חוסה ורחם אלהי על עבדך,
וכפר כל עונותי כעולות.
זכור נא לי זכות אבות שלשת,
וקבץ נא את סגולות הפזורות.
מהר ורחם עניים הפזורים,
אשר כל יום ידי אויב משולות.

ק̄רא נא אל לבן דוד ידידך,
ובית קדשך וערים החרבות,
תכונן ותבנה למען גדלך,
ואליה ימהר הבשורות.
תנה נא עוז לעדה הנדודה,
ואל ציון תקבץ הפזורות.
לציון נעלה הר העברים
ונקריבה לקרבנות ועולות.
ושלום רב עלי כל המסבה
ועל כל זרע ישרים וברות.

ב׳. כנראה שגם זה למשורר הנ״ל לפי הסגנון. ומשקלו ואפר: מפועלים, מפועלים, פעולים בדלת ובסוגר, והוא לכבוד תלמידי חכמים. וז״ל:

64

ח̄כמים פֵרשו דברי שמועה,
וחכמתם בלבותם צנועה.
ז̄מנים ידרשו תורה בכל עת,
ומשנתם עלי פיהם קבועה.
מְ̄גמְתָם ליראה את אדני,
ולשאל מלפניו הישועה.
ק̄רב דודי וחבק את נויהם,
ונשקהו בכל שעה ושעה[1].

ג׳. גם הוא לחזמ״ק יצ״ו. משקלו לקוי מאד בחסר ויתיר ואין לו סדר. והוא לכבוד שבת. וז״ל:

65

ח̄מדת הימים השביעי נקרא,
ובו צור עולמים השלים כל נברא.
ז̄כור ושמור בסיני נשמעו,
לעם אל נודעו בקבלת תורה.
מ̄לאכות ארבעים אשר בו נספרות,
ביום נוח נאסרות ואחת נחסרה.
ק̄דושתה עודפת ובנשמה נוספת
והאם כוספת לעיני המשרה.

---

[1] ע׳ בהערות. ט.

יום שביעי אם בו אות שמיני למולות
ולכריתת ערלות דחויה ניתרה.
צריכים תחבושת בעת מילה יושת,
כאב ערלה נגרשת ולמול עזרה.
ובזכותה יקרב לבנין הנחרב
וכותל המערב יהא לנו סתרה.

ד׳. והוא „שירה“, מחמש, הבית הראשון שהוא פזמון להבתים הוא בשתי חרוזות, יתר הבתים בחמש חרוזות אשר לשלש מהן ישנו חרוז מיוחד ולהשתים האחרונות חרוז משתף לכל הבתים. משקלו „סריע“ בשנוים: מתפעלים, פעולים, עולים; מתפעלים, פעול. ‒ ‒ ◡ ‒, ◡ ‒ ‒, ‒ ‒; ‒ ‒ ◡ ‒, ◡ ‒. וז״ל:

66

חשקי בבת מלכים חמה, תענה במהללי.
תשיר בשיר ואמרי חכמה על תף ונבלי.

זיו תארה כזיו השמש, איום כמו ארי.
תואר והוד אשר לא ימש שמשי וסהרי.
בה אמצאה לנפשי נפש, הצוף והצרי.
מן העסיס בפיה שמה עלה בגורלי.
לא ארעבה וגם לא אצמא, חלקי ומזלי.

מרוב כבודי[1] אהובי ירד, דמעי כטל שניר.
מן הנדוד בשרי ייקד, נכסף אלי גביר.
פלוני[1] אשר אני לו עבד נרצע באין מחיר.
בו אעלז ובו אקומה על אויבי ולי —
יקר וחן וידי רמה, עזרי ומגדלי.

קמה בידך ממשלה, רועה ונאמן,
אל שמך פאר לגולה, נטע ונעמן.
האומרים פלוני עלה על כל בני זמן.
אור תארם כמו אור חמה זכרם במהללי.
אין לערך שבחם המה אענה לשואלי.

ה׳. מערב עברית־ערבית וצורתו שונה מצורת שיר־האזור, כי בחלק א׳ ישנן שלש חרוזות ובחלק ג׳ חרוזה אחת. ומשקלו חזג בקצור רגלך

---

[1] ע׳ בהצרות. ט.

הרביעית והוא: מפועלים, מפועלים; מפועלים, פְּעוֹל. והתושיח הוא ע״מ מפועלים, מפועלים. מחברו כפי הנראה הוא „סעיד“ ונמצא ממשורר זה שירים רבים. וז״ל:

67

ס̄ע̇י יונה ושמעיני, בכנור נגני,
ופצחי זמרי רוני, בשיר התבונני,
ומהרי ואל תפני לדרך שוטני.
קחי צדה ונסעה,
ונתעדן ונשבעה,
ונשתה מעינות דעה.
ונשירה עלי נבל, וזמר תתני.

ד̄עאני צות ולם אדרי, אנא אין מוצ̇עה̇.
בצות ינגם כמא אלד̇רי ולחנ̇ה ירפעה̇.
וחין יכ̇פא וחין שהרי ישווק סאמעה̇.
תשעשע נור לאח פגרי אקום ארחל מעה̇.
אד̇א כאן מן אצ̇נאני.
וד̇א אלייא וד̇א מני.
וד̇א סעדי ומסתג̇ני.
ואן לם אעלם אסראר̇ה, אנא מא פאדני.

עמודי, מהרי יונה והתקיני כלי,
ונכנס לתוך גנה, בתמר תעלי,
ונאחזה בסנסניו ופריו תאכלי.
ומהרי עדי עדייך,
תני תורים עלי לחייך,
וינאה בם כליל יפייך.
תני נזמך עלי אפך ועגיל תתני.

למח לי בארקן ילמע מן אלהגר אלעצ̇ים.
דעאני צות ולם אסמע בקא קלבי אלים.
ודמעי קד פצ̇ל יהמע, עלא כ̇די רדים.
לאני צרת לם אדרי,
עלא כיף שא יכון כ̇טרי,
עלא מוגה מן אלבחרי.
וכיף הי דכ̇לת אלמרכב תקול יא סאפני.

ואחר אעברה ימה להציף אורבי.
ופניתי לבית עלמה מצאתי אוהבי.
הביאותיו לבית אמא לארץ הצבי.
ולו שֵׂיעָר מאד שחור,
וצִיצָתוֹ צרור המור,
וזיו פניו ינצח אור.
ואמרתי ליונתי בתוך לבי חני.

הואני מן אנא אחב̇ה, כמא אנא צאחב̇ה.
כ̇טר חין אתפאקי ב̇ה וחין אנא אטלב̇ה.
פיא נפסי אמר̇ד ב̇ה וסר אללה מעה.
פייא שאפי לאלאמי,
סאלתך אן תצ̇י צ̇למי.
זמאני טול איאמי.
ואג̇רף מן עתיק אלראח ואסקיני הני.

שתִּיתִי לרעייתי בכוס האהבה.
אחזתיה לעומתי, לנגדי ישבה.
ובקשתי ומצאתי לכל שאהבה.
בלבה נדרשה תורה,
אמת חכמה מפוארה,
והמתיקו למי מרה.
וממרה סעי ולכי, באלים תחני.

פיא רבי אג̇ית̇ עבדך בלטפך יא רחום.
פדאוד מרתגי עהדך לפ̇רגאנך ירום.
תעיד שעבך אלא ק̇דסך ותסקיה̇ם עמום.
בכאס אלג̇ית̇ מן ענדך,
אנא לך מרתגי וחדך,
יכון פצ̇לך עלא עבדך.
תג̇ית̇ אלכ̇ל בפרגאנך ולטפך יכפני.

ימי חלדי אני אקרא, אלהי מהרה,
שלח לי ממך אורה ודרכי ישרה.
והרם את דלות ברה, עניה סוערה.

והשקיפה בנחומים,
אלי גוים שני עמים,
ויחדיו יהיו תמים.
וחיש האל יקותיאל וינון מהרה.

ז׳. מוסר השכל ואזהרה על המריבה ובגנותה. במשקל ואפר: מפועלים, מפועלים, פעולים וז״ל:

68

לכל מדה מאוסה המריבה, ומחזיק בה תבואהו דאָבָה.
חטאים נחקרו אך אין כערכה, וּמִמִּדַּת סדום נמצאת גנובת.
זכור אחי לקרח ועדתו אשר נקבע שאול להם ישיבה.
מאַבֵּד את זכותו יחזיק בה לעצמו ימנעה דברי תשובה.
קראוה מריבה כי אמת היא, בלב שְׂכָל תהא פוֹרָה ורוֹבָה.

ח׳. בשבח השתיקה. משקלו כהקודם וז״ל:

68a

לכל מדה מעולה השתיקה, בעיני החכמים היא חשוקה,
חכם לבב מקצר את דבריו להִנָּצֵל ביום צרה וצוקה.
זמנו ישמעה חרפה וישתוק ובכתב אל למעלה היא חקוקה.
מקום מועיל לדבורו ידבר, ואם לָאו יעזוב דברי צעקה.
קְרָאוּה מבינים השתיקה, כלומר היא בפי הכל מתוקה.
(אשר ילמד ואין עִמּוֹ תשוקה לתורתו כמו ריח מפיקה.
ויֵירָאֶה בפרהסיָא מטֹהָר ובסתר כטומאת האנָקה[1],
והתורה צריכה טהרת לב עשות חסד ומשפט עם צדקה.
צריכין בעלי תורה להורות יפת עין בפה ובלב זקוקה.
וצֵא וּלְמַד בספר המפואר, שהוא נפסל באות אחת דבוקה.
אני חזמק אבקש ממך אֵל, תנה חלקי בתורה החשוקה.
ומַלֵּט עבדך מכל דבר רע ומיגון וכל צרה וצוקה.)

ט׳. לכבוד החתן „שירה“. משקלו רגז: מתפעלים, מתפעלים, נפעל. בדלת וסוגר. ונ״ל:

69

חתן תנה הכוס ומהרה, אל ירגזה לבך ואל תירא.
זֶמֶר וגם מחול יהא נגדך, גם שושבינים יענו שירה.

---

[1] ויקרא י״א ל׳.

מהר חֲגֹר מתנך וקח כסף וקנה לך זוג מבנות שרה.
קְנה ברכה לך וגם שמחה טובה לך באה בקול זמרה.
גם כל חבריך מזומנים, תזכו ראות ינון וכל הדרה.

י'. איומתי תעורר שיר נגינות לאל ברוך מרומם על תהלות.
י"א. יחיד ומרומם בורא נשמה, השם באפי נפש חכמה.
י"ב. מיין ישן ורד עם שושן.
י"ג. שוכן הרום מעלה ומטה ישקפה.
י"ד. לבי לעלמה שרה גבירה ורמה תסיר למזור וגם חלי.
ט"ו. סעי יונה עלות שחר וצדה תקני.

ט"ז. השיר הזה דומה מאד לזה שלאחריו שמכריח לחשב שגם הוא מסעיד.

א) מפאתי היכל אש הסנה רְכַל על הכלי.
יַשִּׁיא וגם יוכל, בוער ולא אֻכַּל על שָׁעֳלִי.
אמרו להצפינו בכלי כְּעֵין שחק לא כלכלוֹ.
רִקְחוֹ ואוֹר עינו הוֹרה מתֵי מרחק, אֵי אהלו.
ואומרה קַנּוֹא קַנָא בשֵׁם יצחק ובפעלו.
הָשָׂר יפֶה מַעֲלָל, חֶמדת זמן מִכְלָל, יוֹפִי בלי
דוֹפִי אשר הוּלל, ויַחשֹׁב מהֻלָל, מר מדלי.

ב) אַל תַּעֲלֵם שמך, כי הוא בכל עבר עף כדרור
עֵסָד ותותמך נִכָּר כמור עובר מתוך צרור.
וּדְבַר אמת שְׁמך אדון ומי גבר, יִשְׁאַל דרוֹר.
מעלת יקר תִּגדל בָּנתה לך מגדל על ראש תְּלִי.
ומקומך נִבדל עד ממך יֶחדל שחת בְּלִי.

ג) ראש הזמן צנף בצניפך אזרח, נשיא ורב.
וכרוּב פרוֹשׂ כנף מירכתי מזרח עד מערב.
שירי לך הונף, אם שיר בני קרח לך יֶעֱרַב.
אקרא לאום מעגל לקראת כרוב נדגל, כתם חלי.
נא אורך יִגל ממעלת גלגל, על אהלי.

ד) עֵצות חֲנית תָּפֵר בעט ובספר, כי יִרְהבוּ.
זה מוֹר וזה כופר מאצבעות סופר יתגנבו.
בן עוז ובן שפר, און גור וחן עֹפר יתערבו.
אימתך גַּחַל ורצונך נַחַל חמאה ולי
נודך כמו שחל, יום חל אזי הוּחַל בלב חלי.

ח) בסגור אשר קרע ובלב אֶשֶׁר שִׂסַּע אֵד יחנת.
מר הנדוד ורע, שכח בעת מסע עת מחנה.
נוד כארי כרע, דוד כַּצְבִי פסע ואענה.
חביבי לְקִד יַרַחֵל וְעאד׳ה לַם יַנְזִל וְאַי צַבַּר לִי.
לא בְּד אן אחמל אן איש עסא יעמל מן קַד בֶּלִי.

ר״ז. והוא מְחמש ובכל חרוזה שלשה חלקים במשקל רגז. **חלק א׳ וב׳:** מתפעלים, נפעל. חלק ג׳: מתפעלים. בעניני קבלה. **וז״ל:**

71

מֹפאתי היכל חֲלק לבל יוכל כל מְשׂכְּלִי.
אם לדבש תאכל תשתה מלא עֶכֶל[1] מנחלי.
חָלַק שנים בו, אחד אשר נורא, לו נתכנו.
עמד ביד רבו, ראשון אשר נברא, אותו שְׁנוּ.
גימל הלא יבוא, נפש אשר יְקָרָה ארבע מנוּ.
נדמו כמו דגל, נתיַשרה רגל עִין גחלי.
לכרוב ולסגלגל תדמה ותתגלגל לסגלגלי.
זרח מאור שחק, ההַא אשר חשמל בו יחנה.
על לבד יוחק, אור צָץ בראש כרמל, שם הסְנה.
אם שכלך דחק להיות כמו פֵּימַל[2], מה תענה?
כי שם בתוך נחל אריה וקול שחל השוללי.
בן יעקב הֶבֶל, תן שיר עלי נבל ובצלצלי.
מַצְפג בבריח נחש עקלתון בו נמשלו,
רוכל ורוקת, חונן וגם נותן ויואלו.
בא יו״ד וזורת, אם יחפצה יתן, יתגלגלו.
אם ישמעה מַמלל, שירם ולא אומלל ולפועלי.
מי יקרבה יעל, ידע בסוד שַׁעַל הגלגלי.
קָח לך לשון אַיֵה השיר לשמים בין כופלים.
סולם דמות חיה, ארבע כנפים ומהללים.
דוגמא בפֵימַליא, בְּצה למחנים קול סובלים.
למעלות תְכלל, תשע וגוף קִלל צורות וְלי.
סודות בלי מעל צורה וגם פוֹעַל נפשי עלי.

24. יוסף בן סעדיה או סעיד והוא אולי בן הנ״ל.

א׳. שיר אזור עברי — ערבי והוא דומה להשיר מספר 43 ודומים בסגנונם ובמשקלם ואפשר שגם השיר הנ״ל ליוסף בן סעדיה. וז״ל:

---

[1] מדה, עוכלא בארמית. [2] שר ומלאך עליון.

איומה בהר המור   עלי לך ובשרי,
ונשיר בשיר מזמור,   בנגון ליוצרי.
ונעלה להר תבור[1]   בשירות ומזמרי.
וזכור וגם שמור   שמורים במשמרי.
בפרדס ורמונים,
צמודים בשושנים,
רמוזים בארמונים.
וציון ברז לאמר   ולוי משוררי.
וסוד אעלה תגמר   הדסים[2] תעוררי.

נדימי פי אלאזהאר   עלא אלורד לאטרי,
נסבח להו אלקהאר   אלאהי ונאצׄרי.
ופי אלליל ואלאנהאר   ומא חאם טאירי.
ומא שנת אלאמטאר   ואלסיל גאזרי.
פיא גאני אלתפאח
אתאך בחרנא אלספאח,
תמייל מן אלארואח.
לאן אלשמוס דואר   עלא אלוהג דאירי.
פלא ילחק אלאפכאר   סוא עקל טאהירי.

יסוד מחנה ראשון   מיוסד עלי זבול[3],
וקשור בכל לשון   בזאת ישכנה גבול,
ומים נהר פישון[4]   ינופף לכל נחול,
ושני למול תדמור   בשבעה יספרי[5].
וידליק באפריון,
וישיר בהר ציון
בסודות לאל עליון.
ואריה וגם השור   ואדם יעוררי.
ונשר ליד יקשור   תפלין בשחרי[6].

---

[1] מיוסד על דברי ר׳ פינחס בר ראובן בפסיקתא: עתיד הקב״ה להביא סיני ותבור וכרמל וחרמון ולבנות בהמ״ק עליהם. [2] צדיקים נקראים הדסים. [3] מיוסד על הקבלה: מחנה א׳ ונקרא „אדם“ שהוא בגימטריה „זבול“ והמחנה ב׳ תסובב את הזבול. [4] נהר פישון נקרא נהר החסדים הנשפעים מאבא עלאה הנקרא פישון שהוא הנחל הראשון יתפשט בכל הנחילים של המחנות. [5] והמחנה ב׳ למול תדמור שהיא חכמה שלמה כנגד תדמור ששם הרי חשך ושם עזא ועזאל המגלים חכמה חיצונית בשבע חכמות יספר. [6] דמות המרכבה, הנשר שהוא סמל לתפלין.

ימאני אלא אלאכ̇ואן   תכ̇ט אלמסאלי
אלא ד̇אלך אלדיואן   חצ̇ור אלמכאמלי.
וכ̇טי בהא עלואן   באקלאם מ̇גמלי
למן הו רג̇ל מאהר   ופי אלעלם סאברי.
וידרך לסבע אקלאם,
ויאכ̇ד̇ מן אלאעלאם,
לשין̇ יא וכאפן לאם[3].
עליהם מן אלאכ̇יאר   כ̇מסה צואהרי.
ופי אלסאבעה גבאר   צ̇לאלה מנ̇שרי.

ועבד שמו צמח   לצורו מחוללי.
ואוחז ביד רומח   בשמחה וצהלי.
ובשמו שס״ה ורמ״ח   בכל יום תהללי.
וסימן קצת יזמור   לכרמו ויקצרי.
באלף ומאתים
יספר בשמים,
וישלים לאלפים[1].
ויראה דמות האור   בציון ממהרי.
ואפר שהוא שמור   בצפון יבשרי.

סקיל אלעלום קאל לי   בבסתאן מזהרא.
ופיה נרגס̇ן חאלי   ופיה ורד פאכ̇רא.
ואת̇ני עשר ג̇ילי   וסבעין גואהרא.
ולא ישבה אלאת̇מאר   סוא אלתמר נאשרי.
ופיה טאירן אכ̇צ̇ר,
ודאים פי אלמחצ̇ר,
וגאלס עלא אלמנצ̇ר.
ועינין כמא אלביכאר   עטארד ומשתרי.
וארבע מיית מזמאר   ואלפין שאערי.

פּתח סוד מגמתי   ותמצא לכל יסוד,
ותאיר לחכמתי   וכתר לך כבוד.
קחה אות לבינתי,   גמול שין דאל ויוד[2]
גדולה וגם גבור   קשורים בסהרי.

---

[1] ע״ם חזון דניאל. [2] שדי. [3] שֵׂכל. ט.

בנצח ותפארת
והוד סוד מזמרת
במלכות מאושרת.
עליהם ענן האור　　ושבעה מספרי[1].
ומשקה לכל נהר　　עדניו תטהרי.

סלא קלבנא ינצׄם　　ושווק לקאילה.
לדׄיד פי לסאן עאלם　　אדׄי כאן פאעלה.
באלארמאז יכון מחכם וילקא דלאילה.
צׄבי חאמל אלגוהר　　באלאחכאם פאכׄרי.
עליה נקשת אלאחיא.
ומרפוע פי אלדניא.
ואהיה אשר אהיה.
כׄתב פי גבילה נאר　　וכׄלאה טאירי.
וטאלת לה אלעאמאר　　ולא זאל חאצׄרי.

עמוד מהרה דודי　　למול כל המשוררים.
ותן כוס לתוך ידי　　ואגיד לסופרים,
מגַמַּת יקר סודי　　לעמים מספרים,
בשבעת קני חכמה　　ולכתם במשמרי.
מאירם בכל שער
ומנהיג לכל נער,
מעופף כמו נשר.
ולובש לבוש כתר בכל עת ישוררי.
כתשבי אשר גמר למימיו וטהרי.

דלאלה למן עבר　　בפכרה וידרסי,
לאן אלעלום מגבר　　ולאלקלב חארסי.
כמא אלמסך ואלענבר　　עלא אללבׄס נאשרי.
ומן כאן רגׄל צבאר　　לקא כׄיר דאפרי.
בבסתאן באנׄצאלה
תזהר באשגׄאלה,
פמא לדׄ אלואנה.
גנוס ראדמא אזהאר תסבח ושאכרי.
ומא יפתתח אלדאר פאלא למן דרי.
ואמא אלגׄבי גׄדאר כאלאעמא מגׄדרי.

---

[1] שבעה עננים.

ב׳. והוא לכבוד אביו הרב סעדיה־חזמ״ק. משקלו ואצר יז״ל:

73

שלומות יאתיו ממרומים לרב חזמ״ק זְהוֹר מאור קדושה.
מעון חכמה וכתר צח בראשו וגם בינה עלי לבו חרושה.
יסוד עולם בדין משפט הלכה ובגדולה ובגבורה דרושה.
[1]וְהים[2] לו גמִיָה על שְׂפָתָיו[2] ויטע סוד עלי פרדס חדשה.
שפתיו מור כשושנת עמקים ותפארת בנר ציצית חמשה.
פאר[3] קשור כמו נצח והוד טור ושין דל יוד[4] באותותיו שלשה.
באור מלכות לשונו מן ובדבש וסוד לבש בגן עדנו גרושה.
נעים שֵכל כאיש היכל ויוכל[5], להוד שכל כמו סדר לששה[6].
ספירתו עלי שבעה קבועה[7], וארבעה יסודות בה כבושה.
עלי טובות זבולה בערבות, בפיו שבות ולא נקשה במקשה.
דמותו רם כבן עמרם לאל רם בזה הורם והוגד בדרישה.
יעידוהו בכל עירין וסטרין[8] וסנהדרין לחכמתו יְרֵשָׁה.
אמת ידע בסוד רזין גניזין וכל פזין[9] עברו ליה ברישא.
אביר תורה וגם משנה ומקרא ובגמרא וזוהר החדשה.
לך מורי ורבי שר לבבי, שמך אבי והשדה חֲרוֹשָׁה[10].
כבודך יעלה לשמי מרומים לבל תמחול ליונה הענושה.
מעי עבדך קטנה לחנינה כסנסנה לבן שנה נחושה[11].
רצוני אכרעה אקוד באפי, ועל כפי ימינך אשישה.
יברכך אדון עולם אדני ותזכה לחזות נִדות וששה[12].
שמי עוף[13] נגדך נשחט באחת, וצפחת ⏑ – – – פרושה.
ושלום רב כטל בקר נדבות ובניך וגם כל איש ואשה.

ג׳. באל יחיד אני אפתח לשוני.
ד׳. לבי בבינה לידע בחכמת תכונה. •
ה׳. אלאה אלכל ויא רב אלעבאדי. (שמי „עוף״ עף בכנפי הכרובים ושם אבי סעדיה הוא חמודי.)
ו׳. יא איהו חור אלגנאן יא נגם טאלע פי קראן.
ז׳. אבדע בדי יחצי טש אלמטר.

---

[1] כנראה חסר בית המתחיל בי׳. [2] ר״ל ים התלמוד שגור בפיו. [3] תפלין.
[4] שדי. [5] כיעקב אבינו. [6] כר׳ יהודה הנשיא. [7] בשבע חכמות וד׳ יסודות הוא בקי וכל טובות זבול־החכמה בפיו שגורות ואינו נקשה ר״ל אינו מתקשה בהן.
[8] מקומות, ארצות. [9] כתר־פז. [10] ר״ל חרוש עלי שאני עדיין קרקע בתולה.
[11] ר״ל קטונתי מכל חניתך כשם שתינוק בן שנה קטן לנחושה. [12] ר״ל בענש ונדוי הרשעים ובאור ששת הימים. [13] עוף — יוסף בגמטריה נשחט בסימן אחד, ר״ל מתבטל כנגדך.

ח׳. ליוסף בן חזמק — סעיד, משקלו ואפר המקטע.

74

שבח אשיר ואודה ואהלל למול קוני, אלהי יעזרני,
מחה חטאי ואת פשעי תכפר, רצה שיחי ואת שועי, ענני.
יודה לך לבי עלי חטאי, אתה אדון עולם, מחול נא לעוני.
יומי וליל אני נשבר ונחלש עלי חטאי וגם רובי עוני.
ושלח מבשר טוב למען חסדך, חושה לעזרתינו, אלי קוני.
סלח פשעי ואת חטאי נשוא, אשאלך אדון תראה בעניי.
פדה וזכור זכות אבות שלשה, ותזכירה זכות משה גאוני.
בנה בקרוב קדשך הנהרס, קבץ מהרה את פליטתנו.
נחה עבדך בדרך הסלולה וגם תאיר את אפילתנו.
חוסה ורחם על כל עדתך ומהר נא את ישועתנו.
זמן ישע תקרב ותגאל עמך, מהרה תשלחה את משיחנו.
(מהר) מצוה חופש לעדה הנפוצה החיש ומחר את גאולתני.
קרא נא אֵל לבן דוד ידידך ואליה יבא לבשרינו.
צדיק ראה עלבן עדתיך, כמה אנחנו יושבים בגלותינו....

25. **סעדיה בן דוד הלוי.** כנראה בנו של דוד הלוי הקודם. ממנו שירים אחדים.

א׳. „סבחו לאלאה יא אולא אלחצור“.
ב׳. שים אשישה על ימיני, היא דרוכה מגפני.
ג׳. שימה ידידך בלבך התעודה.

26. **סעיד בן יוסף הירושלמי.** ממנו שיר אחד „אפתחה פי וצורי אשאלה“.

27. **סעיד בן יעקב.** ממנו שיר אחד. „אזכיר בשיר חדש בלב נאמן“.

28. **זכריה.** ממנו שירים אחדים.

א׳. תפלה על הגאולה. משקלו ואפר בשנוי הרגל הג׳ לפעולים. וז״ל:

74a

ז̄רח לי ישעך אלי ומהר, עדי אמות וגם תכלה שנותי.
כ̄רוב חסדך שלח לנו מבשר, לציון אעלה, נחלת אבותי,
ר̄אה עניי בגלותי כצפור אני גם נע ונד מרוב חטאותי.
י̄כפר אל חטָאי גם ויעבר, דרַשתיך תמלא משאלותי.
ה̄לא כי אזכרה תמיד לאל צור אשר פדה (נפשי) ולא רצה במותי.

ב׳. והוא מסוג „זפאת״ הנ״ל ומהמתחילים „לי צביה עלמה״ שרבים הם בשירה התימנית: משקלו „לפיף״ خفيف = הקל, שהוא: פעלולים, מתפעלים, פעלולים. – ⏑ – –, – – ⏑ –, – ⏑ – –. בשיר הזה הרגל השלישית גזוזה לגמרי, מהרגל השניה נגזז היתד ומשקלו הנהו: – ⏑ – –, – – בדלת ובסוגר. וז״ל:

75

„לי צביה עלמה   היא כמו אור בקר.
או כמראה כימה   עלתה עם שחר.
מזהב הַיָּפָה   לְחַיָּה הוא נבחר.
לחזותה אצמא,   כי כללה יקר.

זרחה לי שמשי,   עת ראותי כֹבד.
את לא תחושי,   שונאך הוא יאבד.
אַעֲלה תירושי,   כי לבבי נרעד.
מיפת הקומה,   הגלויַת תואר.

כֹלתה נשמתי   גם וימי רצות[1].
יעלך אל ביתי,   אֵל גְדוֹל העצות.
אַתְ[2] היא יונתי   משדה האילות[3].
אהבה לא שלמה   לך בלבי משמר.״ (דברי האוהב.)

„רוץ ידידי קום לך   מהרה נא אתי.
עוד ותִהיה מולך   על כלל איש ביתי.
גם ליצרך השלך   ושמעה לעצתי.
אשקך אם תצמא   מעסיס הנהר.

יזרחה לך אורה,   תהיה ברננים,
אורך כמנורה   תוך נוה הגנים,
ריחך כקטֹרה   מעשרת מונים.
מעלתך רמה,   מזלך הוא ינהר.

הֵן בעודך דודי   מחריש לתשבי.
גם ואני עודי   אומרה בלבבי.
אם הסיר עדי,   או כלל מחשבי,
או הנבוא שמה   אל מקום הנבחר.״ (דברי האהובה.)

---

[1] רצים. ולצֹרך התרוז בל׳ נקבה. [2] מניע את חתַ כש״נ. [3] ע״ש הפסוק „באילות השדה״.

הללה המהולל   היא וכל צופיה.
כל נדיב התפלל   לְיחִיד בוראיה.
גם ויונק עולל   יעלו ארציה
עת זכרתי שמָה,   כל לבבי נשבר.

קֹול תנו ביהודה,   בשרו במערב.
כי משיח הודה   גם והקץ קרב.
לנביאים סודה,   הוא כמו צוּף ערב.
נאמרה נעלמה,   הוא מאד נתבחר.

לעלות מושיע,   היהודים חֵילו,
הכלל יסיע   אל פאת היכלו.
דת אמת יודיע,   יטעה בקהלו.
יהרס כל אומה   נוחלי דת שקר.

ג׳. שבח האל אני מזכיר תחלה.

ד׳. תפלה לתשובה ולגאולה. במשקל ואפר: מפועלים, מפועלים, פעולים, בדלת וסוגר. נשיד. וז״ל:

76

אלהי אם מאד גדל עוני, מחֵהו כי שמך נקרא מעוֹני.
וכפר לי עונות עם פשעים, למענך עשה אם לא למעני.
לעבדך פתח דברי תשובה וכפרה והַלְבִּינה לשָׁנִי.
ושם אשיר לשמך המיוחד, אשר נפלא, ואבואה לגני.
נְדוּחַי קַבְּצָה היום בקרוב, ואל עיר קדשך מַהר נחֵנִי.
ואשמח תוֹך דביר קדשך ועירך, ויָחוֹגוּ לשַׁלֵּם כל המוני.
אני עת אזכרה אשמח ואָגל, ועֵת לא אזכרך תדבק לשוני.
ועירך אפקדֶה לרגעים, ואם לא אפקדה תשכח ימיני.
שמך שלום ושלום תעשה לי, אני עבדך זכריהו, עני.

29. שלום בן יוסף שבזי משתאי.

המשורר הזה הוא הגדול במשוררי תימן. ביותר ממאתים שירים רשום שמו ובלי ספק עוד שירים רבים הם פרי רוחו אעפ״י שלא נזכר שמו בהם. הוא מכנה את עצמו על שם שני בניו „אבו שמעון" ו„אבו יהודה". המסורה היא שהמשורר יוסף בן ישראל הוא אביו ובנו שמעון

היה ג"כ משורר*. וכנראה ישב בזמן הגרוש בעיר שֶׁבֶז הסמוכה לטעיז. ונקרא גם משתאי. אפשר שאביו ישב במשתא והוא העתיק דירתו לשֶׁבֶז. „שבזי" היה שם משפחתו (ומקום מולדתו „משתא"), ששם היה חוג של משוררים, כנזכר לעיל. והוא קורא א"ע „ילוד משתא", „קטן מחברי משתא". ופרוש „חבר" במובן „חכם" וכן „אלמשתאי חבר אליהוד", זאת אביו קורא בשם „החכם המלומד" „יוסף אלמעלם". וכן קורא את עצמו „אלמעלם" וגם „שלם בן יוסף ש"ץ" משום ששמש בתֹר „שליח צבור", כי המשרה הזאת נתנת על החכם והרב שבקהלת או גם ר"ת שמרני צורי.

זמנו** ידוע מהקינה שנשא על גרוש צנעא. ואומר שגזרת האימם „צפי אל־דין" בדבר הגרוש באה בשנת תשעים שהיא אלף תשע מאות ותשעים למנין השטרות, שהיא בשנת תל"ט לב"ע. ונקרא גלות מוזע משום שהגולים הלכו למוזע ול„טעיז" לא רחוק ממוכא על שפת הים האדום. הגולים הלכו לדמאר — שהיא לפי קבלת התימנים הדורם עפ"י תרגום רס"ג (בראשית י' כ"ג), ושהו שם עד שמכרו את רכושם בצנעא, אולם אח"כ יצאה הגזרה שיצאו גם מן המקום ההוא. ראש הקהל סולימן נשלח במלאכות אל מוזע, וגם המשורר היה במשלחת הזאת, להשתדל שיקבלו את הגולים שם והשתדלותם עלתה בידם ויתישבו במוזע, בגבלת ובטעיז. בעיר הראשונה סבלו ממחלות ומגפות בעקר בסבת המים הרעים. העיר היהודית בצנעא נחרבה, ואת היהודים רצה המושל להכריח שימירו את דתם. אבן ספיר ח"א, ק' מספר ע"ד הגרוש הזה וז"ל: ... אחרי ימים לא כבירים חזרה מלכות תימן לקדמותה ליושבי הארץ וישבו בטח בצל מלכי הארץ עד לפני שלש מאות שנה (צ"ל עד לפני מאתים שנה), והם ישבו בעיר הזאת. ובת המלך הרתה לזנונים והעלילו על איש יהודי שכן לחצר המלך ומרואי פניו. ולא שככה חמת המלך עד שגרש את כל היהודים מהעיר הזאת וסביבותיה והגלה אותם לנוף תהאמי מדבר שממה (מהלך עשרה ימים כנגב מערב צנעא) בין מוכא לעדאן, ארץ מלחה וחום נורא מאד והם היו רכים וענוגים. הרבה מהם מתו בדרך והבאים שמה לא יוכלו שאת אויר המקום ותחלואיה. שני חלקים מהם תמו נאספו." — „ובימי הגלות והאבדון האלה נאבדו מאתם כל מחמדיהם וספרי כתביהם וסגולות מחברותיהם שהיו להם מימי קדם.

---

* שהוריו ובניו משוררים היו מעיד בעל ההקדמה לדיואן כ"י וז"ל: דע אחי המתעסק בדברי ר' שלום שבזי והוריו ובניו הבאים אחריו כי הם חברו חבור. ועיין לעיל.

** לפי קבלת התימנים נולד בשנת שע"ט.

גם אני ראיתי בעיר הגוים בתי כנסיות ומדרשות שלהם מלפנים שממות עולם..." „לא האריך שם ימי גלותם, כי שלח ה' נגעים גדולים על המלך ועל ביתו. (הם אומרים שהיה זה עפ"י הרב החסיד המקבל וכ"ר מארי סאלם אלשבזי) ... וינחם על הרעה ושלח לקרוא להם לשלום שישובו למקומם, רק לא ישבו בעיר המבצר והמלוכה, ונתן להם אחוזת נחלה גדולה מחוץ לעיר, היא „אלקעא ביר אלעזאב = המישור אצל בור עזאב*."

הגרוש הזה הוא האחיזה היחידה שישנה לנו, המקור היחיד ההסטורי ע"ד זמנו של שבזי. ומכיון שהיה במארע הזה ידוע ותפס בה מקום חשוב, נוכל להחליט שהיה אז כבר בא בשנים, לכל הפחות בשנות הארבעים. לפי זה אפשר לקבע את שנות פעולתו בין ת — ת"ס. אחר הגרוש התישב המשורר בעיר טעיז, שהיא לפי עדות אבן ספיר „עשרת ימים מצנעא תימנה, שלשה ימים מעיר מוכא". ושם נקבר. מלאכתו היה אורג ומזה התפרנס, כדרך כל חכמי תימן שאינם עושים תורתם קרדום לחפר בה, אלא מתפרנסים מיגיע כפם. „על מקום קבורתו, מספר אבן ספיר ח"א, פ"ב, יש ציון גדול ומערה בצדו ומקוה מים עם בית תפלה וס"ת מכתב ידו. ועל קברו מאיר נר תמיד לא תכבה. כי רוב נדריהם מכל המדינה הוא לשם בעל הנס הזה ובית תפלתו. וכל היהודים היושבים בעיר הקטנה הזאת מתפרנסים מזה. ויקר שם מארי סאלם אל שבזי גם בעיני הגוים, מפני מעשה שהיה(?) ונשבעים אך בשמו. כל יהודי תימן אשר לו מחלה וכל מקרה לא טוב, אם כח בידו לבא שמה וסכנו בנפשם ללכת להתפלל על קברו. וחקרתי ודרשתי מאנשים ההלכוא שמה וספרו לי גדולות (כמפורסם אצלם) באמרם, אם החולה ירא ה' ומאמין בבעל הנס הזה, אחרי השתטחו על קברו יכנס בהמערה לרחץ ולקחת מהמים. והיה אם יזכה לרפואה, ימצא מים נוזלים יקדימו פניו ועל המים החיים יראה קמיע, עלה, עשב ויקבלנה בשמחה ושב ורפא לו. ואשר איננו ירא ה' ולא זוכה לרפואה, ימצא המעין יבש, מים אין בו, רק נחש כרוך על הפתח". „ספריו בכ"י ראיתי, סודות נצורות ותפלות נעימות וקבלה, מעשיות כמו ספר רזיאל המלאך. ולו היה בן, מארי שמעון אלשבזי, ממלא מקום אביו וגם ספרו ראיתי בכ"י הראשון. אומרים שבכל עש"ק היה עולה ע"י קפיצת הדרך לשבת פעם בירושלם, פעם בצפת (שהיה בזמן האר"י ז"ל)** פעם בטבריה, פעם בחברון ותשובתו אל ביתו במוצש"ק. כאשר כן כתוב בספרו (וראיתי

---

* פרטים מתוך כ"י ע"ד הגרוש פרסם דוד ששון בהצופה מארץ הגר. תרפ"ג.

** טעות בידו. שהרי היה כמאה שנים אחרי האר"י, בימי שבתי צבי.

בעיני) „הייתי בירושלם וראיתי מחזה כך וכך ובצפת כך וכך". גם ספר השירים (דיוואן) שלו ראיתי, משורר רם ונשא עד להפליא וביותר בערבי, אשר בזה הלשון הם רבי שיריו. גם מעורבים עברי וערבי... כפי אשר התלקח בו הרוממות עוז ואהבת הנשגב, וכולם ע"ד הסוד, על הספירות ושיעור קומה וזיווג עליון וגלגלי רום מעלה. חידות ומשלים מחושקים, גם בשירי חשק". —

כנראה התישב לפני הגרוש בצנעא, שאליה שאףּ והתגעגע בהרבה משיריו.

ר' שלום אלשבזי היה לשירה התימנית מה שהיה ר' יהודה הלוי לשירה הספרדית, הקליר לפיוט האשכנזי — האטלקי, ור' ישראל נגארה לשירה הסורית. הוא פתח את כל הסוגים והצורות של השירה התימנית עפ"י הדרך שהתוו המשוררים לפניו, כגון יחיא אלצ̇אהרי וחבריו. העשירם בתֹכן ובלשון, אולם לא הכניס סוג חדש, לא צר צורה חדשה. את התושיח הכניס כנראה כבר יחיא אלצ̇אהרי וגם שירים מערבים עברית־ערבית. אפשר שהוא היה הראשון שהכניס הסוג של שירים ערבים בלי עברית, כי היה בא במגע ומשא הרבה עם המליצים הערבים. באחד משיריו מדבר על ידידו המושלימי „חוסין אבן שמס אלדין" ומספר שבקרו, מספר בשבח ישרו וצדקתו, מהלל את כחו והשפעתו. ואומר שהוא ממלא מקום שליח אלהים המכבד כל דת ואמונה — „כליפת רסול אללה ועארףּ בכל מלהּ". והערבים קראוהו „חבר אליהוד" ומשיריו הערבים מרגישים את ההשפעה של הספרות הערבית עליו.

לפי התעריך הנ"ל יוצא שאלשבזי היה בזמן שבתי צבי ובלי ספק הגיעה שמועת המשיח הזה, שנהפך לשקר אח"כ, גם עד תימן. בפרט שזה היה אחרי כבוש תימן ע"י התורקים ושעל ידי כך נתחברה לארץ ישראל לסוריא.

מובן שהשמועה הזאת השפיעה הרבה על היהודים הנדחים והמעונים, הספוגים בקבלה עיונית ומעשית. ולכן אפשר שגם המשורר התלהב ושר לכבוד המשיח המתעה הזה ויש לחשש כי השירים כגון „שמעתי שיר מכנףּ הארץ קול אומר מלך ולוד"; „זמרות מכנףּ הארץ שמענום צבי צדיק במזרחה וימה"; „פרץ שמועה נשמעה כי בא משושה ולה מקום בעיר שלם מפנים"; „בעין שכלי אני רואה ולבי חן צבי שואה ומשתוקק ומשתאה"; „פצחו בני חכמה בשירה, הללו כי בא מבשר" מתכונים אליו*.

מחוג ידידיו ואנשי בריתו ידוע לנו השם „סעיד" שמזכּר בשיריו או בכנויו חזמ"ק ובשם אביו „סעיד בן יוסףּ", מתגעגע עליו כשנפרד מעליו ומספר את טיוליהם בהרים ובקוריהם בארמונות והיכלים ובפרט

---

* זוהי השערת הת' באכר בספרו הנ"ל.

בקורם את הרופא „יחיא אל זביב" — „יום כאן חצ̇רנא ענד טביב משהר יחיא אלזביב". ואפשר שסעיד בן יוסף הוא המשורר המובא לעיל. וקורא אותו גם סעדיה ואומר „שמרה לאדוני סעדיה שעורר לבבי לתחלות".

וכן היה „סולימאן" ידידו, כנראה הוא ראש הקהל בצנעא. וכן דורש הוא ידידו „דוד" — דאוד ולידידו מוסא — משה. וכן מעריץ הוא חכם גדול שעונה לכל השאלות ושמו „משולם" וכן סעיד = „חזמק כמו כפיר". בין חכמי צנעא־אוזל הוא מעריץ את זכריה. (אולי הוא זכריה המשורר הנ"ל.) „לידידים באוזל סגולה נבחרתי, בין ארזים ידיד איך תסולה צמרתי, לך לבבי זכ·ר·י·ה ידידי נעלה". וכן מדבר הוא על ידיד הרון־אהרון שע"י דבת אנשים רעים התרחק מעליו, ומזכיר בכבוד את האדון מעוצ̇ה = מעודד. — בלב כואב מקונן המשורר על מות החכם אברהם, על רבי ישראל בן יוסף ועל מו' יחיא ברבי אביתר. את ר' ישראל משבח בתֹר הסופר והחכם הגדול בדורו אשר האיר את דורו בשכלו. את השני בתֹר חכם גדול בהנדסה, אלכמיה, פלוסופיה ותכונה.

ביחוד מעריץ הוא את קהלת אוזל וחכמיה. וכן הוא אומר:

יא משתאק לאלעלם ואלחכמה, זור צנעא חַית̇ פאצ̇ת אלנעמה,
פיהא אחבאר תפתוך בכ̇ל כלמה, באלאחלאם פיהא בלג̇ שוקי.
תמצא שם כלה יפהפיה[1] בת נדיב הנקראה רעית.
מגינה עלי בבית שביה[2] ותבשר כי בא בחיר צדקי.

וכן מתגעגע הוא אל צנעא אחרי לכתו בגולה ושמע שצנעא נבנתה, ר"ל ששבו היהודים אליה: שמעתי חכמת בני אוזל ואני בין אויבי כמו נגזל.

... בליל חלמתי ואני באוזל הבנויה, ונתחברתי עם הישיבה השרויה.
... שית אזור צנעא מראדי . . .
... אשלחה שירי תשורה על עדת קדש בחורה יודעי חכמה ברורה.
... אוזל חמד קריה, אהל לתושיה נבחר לדוד.

את בת שירתו הוא מכיר, ואת כחו בשירה ואומר: „אלפת לחני ואלנצ̇אם פי צבאי ועאד אלקלב האב" — בימי הנער, כשלבי לא מצא מנוח מהתרגשות, התרגלתי לשורר שירים. — „פי נם בשירי זה וידי כתבה", „יתידה רנני וידי יכתבו" — „אחתֹם שיר חדש מפורסם, בלילה עלה בניבי". — „ואלקלַם ואלדַוא לי נדימא" = הקולמוס והדיו הם רעי. — „ירחם לעבדך טאבת אלחאנה" = רחם לעבדך מחבר נגינות.

---

[1] התורה שהיא שוכנת בצנעא. [2] ושהיא מגינה עלינו בגלות.

את בת שירתו מכנה הוא בשם האתף = בת קול. هاتف = קול קורא, בת־קול מן השמים, מלאך. ואומר: „וצלנא האתף אלאלחאן ביום תאני רגב יקול קום וחד אלרחמאן" = בת־קול השירים בא אלי בשני לרגב ויאמר קום יַחֵד את הרחמן". על צרותיו ותלאות הזמן ועל המחלות שבאו עליו הוא מתאונן וכה"א:

... פקד כ̇אנני זמאני ופי שבאבי ברא אלמשיב = זמני בגד בי ובילדותי
קפצה זקנה עלי.

זאד אלהואגס בנצ̇מי ואבקא האימי, = דאגתי רבתה בשירתי ואני נרגז
וקמת מן גפו נומי ואנא סאקמי. קמתי כי עזבתני שנתי, כי חולה הנני.

או (בתרגום): נדרה שנתי, כי זר הנני בארץ, דמעתי תזל בלי הרף על לחיי ומעי חמרמרו. הוי, אֵלִי, רפא גופי הדואב, עבדך שלם בצרה, היה כזר, הכל עזבוהו ומחשבות רעות עליו יחשבו תמיד.

יא אללה יא פתחן עלי אבן משתא, קריב, תאשד מא תנסא אלג̇ריב.

אולם מעטים המה השירים או המקומות שהמשורר מדבר על עצמו או על חיי הפרט. עפ"ר מקדיש הוא את שירתו לעניני הכלל, לישראל, לגלות, לתורה, לביאת המשיח ולגאולה. תכן שיריו הוא לאומי — דתי, ורק בשירים מעטים נותן תכן חילוני, כגון חידות, שירי ידידות, שירי התחרות, כגון בין הקהוה והקָת (שהוא משקה חביב בתימן), בין הקהוה והטבק, התול על מצב הרָוק והנשוי, וכן שירי מלחמה ותגרה בין שני גבורים אשר המנצח הוא „אלשריף אחמד אלאכרם". ומקום המלחמה צעדה וצנעא.

הסמלים ששמשו לשלם שבזי בשירתו הקדושה היו משוררי ספרד: ר' שלמה בן גבירול, ר' יהודה הלוי, אברהם אבן עזרא ור"י אלחריזי, ובמדה ידועה גם ר' ישראל נג'ארה. הרבה משיריו משפעים מסגנונם, מלשונם וממליצותיהם. גם במשקל הולך הוא בעקבות הספרדים, אע"פ שנכרת השפעת המשקל שהיה כנראה נהוג בתימן. כי מוצאים אנו שנוים במשקליו בפרט ובמשקלי יתר המשוררים בכלל שאינם בשירי הספרדים. בשירתו בערבית קבל השפעה ממשוררים הערבים בתימן. כי בהמאה השבע עשרה היתה לשירה הערבית בתימן פריחה.

ידוע הוא משרף אל־דין חמד אבן עבדללה (נולד שס"א לב"ע) שחבר שירי תושיה*, והמשורר אסאיד עלי אבן אל־חסן שחי בצנעא סביב שנת

---

* כך ברוקלמן, תולדות הספרות הערבית ח"ב עמוד 398—400. אולם מרטין הרטמן בספרו השירה הערבית ח"א מֻוַשח, וימר 1897, עמוד 67 אומר שהיה נכדו של הנסיך שמש אלדין וחי בשנת שמ"ז. וזקנו חדש את הממשלה של הדנסטיה של הזאידים. ואִישע בן לוטפח־אללה אסף את שיריו אחרי מותו והוציאם בשנת 1620 בערך.

תר״ט והוציא דיואן שירים. ויש לחשש ששירים רבים או בתים מהם של השירה היהודית הם תרגומים מערבית, כגון השיר „ראיתי בחלום עלמה נקיה“ המובא להלן. אע״פ שלפי האגדה חבר אלשבזי ספרים ושירים כמשא ארבע מאות חמורים, בכל זאת ידוע לנו רק כמאתים שירים ששמו חתום עליהם, וכן פרוש על התורה בשם „חמדת הימים“*. שיריו נתפשטו בקרב התימנים וכנראה חבר הוא בעצמו „דיואן“ משיריו, וישנם דיואנים הנקראים „דיואן מו׳ שלם אלשבזי“ או „שבזיאת“: השירים השבזיים. וכבר לפני ר׳ שלם שבזי נהגו בתימן לסדר דיואן של שירים. מר׳ יחיא אלצ׳אהרי נשאר „דיואן“ כזה, ונזכר בכ״י דיואן מראשית המאה שעברה, בשם „דיואן מו׳ יחיא אלצ׳אהרי“. גם היתה בתימן הדיואן של ר׳ יהודה הלוי, של ר׳ אברהם אבן עזרא ור׳ יהודה אלחריזי.

בכ״י שכתב ר׳ יהודה בן יוסף גזפאן בשנת אלף רי״ג לשטרות, שהוא תקס״ח לב״ע, קורא אותו „שירות שבזייאת“. בו נמצאים י׳ שירים לשבת, מהם ג׳ שירים של ר״י יהודה חלוי, ארבעים שיר „שירות“ מהם ב׳ שירים ליוסף בן ישראל, ואחד לישראל נגארה, יתרם לר׳ שלם אלשבזי. ממשוררי תימן נמצאים עוד לשבת: דוד. לקראת שבת אצא בחבה. שמואל. שבח אומרים בני אמוני. מה יקרה שבת לדוד בן יוסף. חמשה שירים לימים טובים לר״ש שבזי. לעניין חתנים: משלמה בן גבירול, שחי לאל יחידה, שפל רוח. מר״י הלוי: יפרח חתן, ליהודים היתה אורה, עיני כל ישראל אליך. שר היקר אתה נסיכנו. — חרדי לב. — ממשוררי תימן: ישועה. ידידים נאמנים. חתן תנה הודך, סימן חומר, שיזכר החתן שהוא חומר. יתרם לר׳ ש״ש. —

מעשרים ושבעה שירי „נשוד“, ישנם: יפה נוף לר״י הלוי, בשדה תבונות המיוחס להרמב״ם, שמע האל לרשב״ג. למשוררי תימן ישנם ג׳ שירים ליוסף, אחד לדוד הקטן, אחד ליהודה בן חזמ״ק סבע. לפי זה מצ״ה השירים שלשים למשוררים אחרים, מהם ח׳ לר״י הלוי, ג׳ לרשב״ג, א׳ לרמב״ם, א׳ לר״י נגארה; לתימנים, ג׳ ליוסף, ב׳ ליוסף בן ישראל (שהם כנראה אחד) ב׳ לדוד, א׳ לדוד בן יוסף, א׳ לשמואל, א׳ ליהודה בן חזמ״ק. בין השירים בכ״י לשבזי ישנם שירים בלי שם המחבר בראשי חרוזים או בסוף. ומזה נראה שהרבה שירים שיכים לשבזי אע״פ שלא רשם בהם את שמו.

משיריו נודעים לנו כששים שירים בעברית, יותר ממאה בעברית־ערבית וכחמשים וחמשה בערבית, ששמו רשום עליהם.

---

* הכלאל ח״ב עמוד ע״ר ב׳.

מהעברים הם ארבעים וחמשה נשיד או מרבעים ויתרם שירי אזור.
מהעברים־הערבים = חמשים וארבע נשיד, ואחד וארבעים שירי אזור.
מהערבים = שלשים ושנים נשיד, ושלשה ועשרים שירי אזור.
מזפאת וחדויות ישנם רק אחדים מחבורי אלשבזי.

א׳. שיריו העבריים.

א׳. נשיד. ובו רשום אבו יהודה שבזי. בשבח חכם הדור ואולי על עצמו. במשקל ואפר. וז״ל:

77

אבי יהודה[2] יעורר ציר תעודה,   כלי חמדה אשר נבחר בדורו.
בחן תורה הדרו כמנורה   יבאֵרה בכל טעם דברו.
וזיו פניו כדוגמת טוב ועניו   והגיוניו יקרים מסחורה.
שכינה סובבת עליו בחבה   ולו אהבה במעלתו והדרו.
מתרץ ההלכות רב ברכות,   ובלשכות הקדש יקרו.
עדי גבור לבוש בדים וחבר,   ודין סובר עטרת חן פארו.
ונפשי נשקה נפשו בחשקה   בלילה נעתקה על זיו מאורו.
נשמה היחידה יום פקידה,   התפרידה לגוף עפר בקברו?
או היא יום הַתְּחָיָה נאחָיָה   ותַאֲתָיָה כמו קדם תעירו?
לבושיהם בעת יחיון עליהם   או יחודש לבושו על בשרו?
שמעני ובתשובה ענני   וכוס ייני בחי נפשך שמרו.
בחן הסוד בלי חלוף והפסד   ודע היסוד דבר רשב״י[1] בספרו.
זכור אהבה בינינו מרבה   ורוב חבה לאיש משיב חברו.
יחיינו בחסדו יוצרנו   וירצנו עבור משה בחירו.
ומרוחו ילביש את משיחו   ויצליח ויאירה לנרו.

ב׳. משקלו כנ״ל. וסימנו אלשבזי ש״ק. וז״ל:

78

אדון הכל מחיה כל נשמה,   יצו חסדו לבת נדיב חכמה.
לבושה מענן תואר יקרו,   ומשפעת עלי כל האדמה.
שאון גלי גבול ימים תעורר,   ועם דודה בצלו נעלמה.
בחן בעלה שבטינו תנהל,   ומעלתה מהודרת ורמה.
זמירות מכנף ארץ שמענום,   צבי צדיק במזרחה וימה.
ישרים הולכים תמיד בישֶׁר,   נקיים הם בלי עון ואשמה.
שמועתם לטוב כולם ברורים   ולהם נכספה נפשי בתימא.
צרי גלעד שלח לנו ידידי,   בציון נשמחה, גבר ועלמה.

---

[1] ר׳ שמעון בן יוחאי. [2] מתבטא במשקל: יוּדָה.

ג׳. מחברו שלום אלשבזי משתא. ומשקלו רגז, ג׳ פעמים מתפעלים בדלת ובסוגר.

79

אהבת הדסה על לבבי נקשרה,
ואני בתוך גולה, פעמי צוללים.
לו יש רשות לי אעלה אתחברה,
תוך שערי ציון, אשר הם נהללים[1].
שחרית וערבית בת נדיבים אזכרה,
לבי ורעיוני בחשק נבהלים.
בנעים זמירות מנדוד אתעוררה,
ואני ורעיתי ברנה צוהלים.
בינו עדת קדש בשירה חֱברה,
חתן והכלה בחפה נכללים.
זה יום שמחות לאומה יקרה,
כי היא ודודה חן וחסד גומלים.
יחדו אלי שלחן וכוס דודי קרא,
זמן שרידינו וכל הנסגלים.
מכוס ישועות אשמחה ואזמרה,
אוציא לכל סודי ואשיב שואלים.
שם טוב למשכילים בדעת ישרה,
כי הם עלי יצרם בודאי מושלים.
תאות לבבם לעשות טוב גברה,
יעלו לגן עדן וחיים נוחלים.
אהבת יחידתי לטוב אל נהרה,
ברוך שהוא נותן שכר כל פועלים.
שלום כנהר לעדתי ינהרה,
זקן וגם בחור וכל העוללים.

ד׳. נשיד. בענין ספירות שבקבלה. משקלו ואפר. רז״ל:

80

אהובי איך יסוד תשאל תחלה   ולא בנת בראש בנין ספירות.
לך נמתי באות אלף קשורים   לאיש משכיל בעין שכל מאירות.
שפע אב רחמן הצמיח גדולה   ומלאה גבורה לגבורות.
באלף נקשרו בינה ומלכות   ותפארת בקו מבדיל לשורות.

---

[1] מלשון הלל.

זכור עניך נקודה שלמטה   עשה עצמך לבעלי סוד משרת[1].
יחונך לך בפֶשֶט והלכות,   עדי תשיג לדלתי ים סגורות.
מרובין שאלות שלום[2] ידידך   ושיריו לא יכילון הנירות.
שאלתיך עלי גושן דבר סוד   ושלחת בכדכודי[3] צרורות.
תנה לי התשובה האמתית,   דבר זוהר ראיותיו ברורות.
אשות של משה הזרועות   בסוד מלכות ותפארת פתורות.
ולמה נאמר פניאל פנואל   בי״וד ובו״או שתי מלות חקורות.
ולא תשִיב בעולם דאצילות,   אבל חפש מקום מלאך וצורות.
ושלום רב לרבותי כשרטון[4]   ויענידה משולם[5] ראש חבורות.

ה׳. בשבח מתן תורה וביאת הגאולה. משקלו הזג. מפעלים, מפעלים, מפעלים מפעלים בדלת וסוגר. וז״ל:

81

אהוב לבי בהר סיני העירני בהגיוני
וקולו שמעו אזני, ביפיו צהלו פני.
ביום משה בחן נגש והגביל עם אשר קדש
ביום ששי לראש חדש, בסיון, נפקחו עיני.
וקבלנו שני לוחות כאור בהיר מצוחצחות
ואותיות מפותחות והן כתר לנאמני.
שלומי לב יפרסמו לדת סיני יקדמו,
ואל שדי ירוממו ומשכילים בכל דיני.
מלומדים בלב נהנה בתורת אל והמשנה,
שרידים בעלי אָמנה ומזהירים לרעיוני.
עדת קדש שחרחֹרה ומנהרת באור תורה,
בצל שדי שהוא נורא, מקור חיי ומעייני.
ומה נעים הדרנו, ביום נשוב לעירנו,
ורוח יה תעירנו בהיכלי וארמוני.
נחני יה וזכֵני ואראה מחמד עיני,
יפה עין ואדמוני, גאון עזי וחזיוני.
אני לבי תמול צפה הדר כלה מאד יפה
וחתן זה בראש חֻפה ואז שרתי בניגוני.
לבוש דעת וטוב שכל וכלתו כמו מִיכַל
ואיש צדיק ואדריכל בראש שורה להזמיני.

---

[1] חורז מְשָרֵת עם שורות וכ״ו. [2] שמו. [3] כַּדכד = אבן מבהיקה, ישעיה נ״ד, 12. צרורות = אבנים. [4] אדמת חול הים. [5] ידידו ועיין לעיל.

שתו דודים לייִן שכרו, ודת תורת אמת שמרו,
ירושלם עמכם זכרו בשמחתי וברנני.
בעת שתאמרו הזן וישבע גוף, אויל רגזן,
ויצר טוב כמו חזן לאיברי ובניני.
זכות אבות תחיינו ונשובה לארצנו
שנים עשר שבטינו וכהן שם וגם סגני.
ילוד משתא יהא נזמן בבוא מלך גביר נאמן,
ונטעם מצלוחית מן ואתבונן במצפוני.
לך שלום כמו נהר, ילוד פרץ באור נזהר,
ביום זרח בראש ההר לבן עמרם ולזקיני.

ו׳. לכבוד אחד מידידיו. במשקל ואפר בשנוי הרגל השלישית לפעולים בדלת וסוגר. וז״ל:

82

אהוב לבי נשיא הדור בעירו,   אשר הגה בתורה התמימה.
לקחני בחן יופי הדרו,   והוא נבון וגם דעתו שלימה.
שפר הודו ותפארת יקרו   אני מזכיר בקול שירה נעימה.
בפימליון תשובתי תעירו,   שם חכם מבעלי תקומה.
סוף גמר סוטה מאמרו[1],   בחן מלי ותמצאה רשומה.
מפרשין שם מלאך לצורו,   שליחותו למעלה היא עלומה.
מה נעים וטוב דודי בישרו,   יקיצני ואעור מתנומה.
שם טוב יעלה עלי בזכרו   ואהבתו בתוך לבי חתומה.
תמים דעים יצו מלכו בחירו   וסכתו בעת רצון יקימה.
אז ישמח מאד לבי בשירו,   אני וכלל קהלה השלימה.

ז׳. והוא קינה על גרוש צנעא המובא לעיל. נשיד, משקלו רגז וז״ל:

83

אַזִיל דמעותי כמטר יזלו   על כל בני חמדה בגלות הָלכו.
נשו לטובתם וגם נתדלדְלו,   נסעו בחפזון בציה דְרָכו.
יום גלתה אוזל וסבלו סבלו   שמש וירח בצאתם נדְעָכו.
שפעת בני אֻמה עליהם משלו,   חמה וגם קנאה עליהם שפכו.
לכלל יקר הדרת כבודם נחלו   ומעון כבוד האל להחריב נמְלָכו.
מדרש וגם תלמוד ותורה בְטלו   שוטר וגם זקן ידיהם משכו.

---

[1] סוטה מ״ח ע״ב וז״ל: פעם א׳ היו מסובין בעליה ביבנה, נתנה להן בת קול מן השמים ואמרה להן: יש בכם אדם אחד שראוי שתשרה שכינה עליו, אלא שאין דורו זכאין לכך.״

עיש וגם כימה וסהר אפלו,   גם כל מאורי אור מאורם חשכו.
את כל נאות ביתם וכספם שללו,   כל צר וכל מושל לקשתם דרכו.
שמרה אדון עולם ידידים נסגלו,   הדורם[1] עדת האל אחריך נמשכו.
ראשי ישיבתם לגלות סבלו,   לעשות רצון האל ומצות ערכו.
יגאל אדון עולם ידידים נחלו   תורה ותושיה ובה נתברכו.
לכבוד כתב ידך ביום שנקהלו   תזכר ותצילם בעת יתהלכו.
שלם שמי כתוב בחרוזים נגעלו.   שמחו בתורת אל ולשמו ברכו.

ח׳. תחנה לגאולת העם וליהודי תימן. משקלו ואפר כנ״ל. וז״ל:

84

איומה אַת פני דודך תחלי,   בעד בנים אשר נפשם עגומה.
לכל ודוי דברינו תגלי   ובתשובה תהא לנו תקומה.
שכינה שובבי לבי בחדלי   והזכירי זכות משה רחימא.
בתימן כאבו נפשי ושכלי,   ונזכרתי עדת קדש תרומה.
זמן גרם לדלותי וחשלי   ולבי סר אחזתהו מהומה.
יקר חכמה מקום עזי וצִלִי   ובו תמיד יחידתי עלומה.
מדוכה עם אויל מבאיש בכשלי   ומתקשח באגרת חתומה.
שלוחה מידיד נפשי להפליא,   תשובתה ובה חכמה עצומה.
תחי נפשי ותתקשר בשכלי   ויתעירר לבבי מתנומה.
אלהי זמנה אור נר לרגלי,   תהא נפשי בחלק טוב רשומה[3].
ושלום רב לצמרת גבולי,   כאור שמש וירח וכימה.

ט׳. תכנו ומשקלו כנ״ל. וז״ל:

85

איומה בת מלכים התיומה[2],   עדי כמה בגלותך עלובה.
לדוד בקשי והפריחי לשרשי,   בהר קדשי העירני אהובה.
שאון גלים משכני והעלים   בני אלים ונשמתי עזובה.
בחן רעיה יחידתי עניה   ובוכיה ביד פרא עצובה.
זמן בחרות משכני בישרות,   בדת חרות בתורת אל כתובה.
יקרה היא מפנינים למבינים   והם חונים בתחלואי משובה[3].

י׳. בספירות הקבלה. משקלו כנ״ל וז״ל:

86

אהוב לבי משמח לעצבי,   דעה קִישור מפואר בספירות.
למד ענין בכנויין מצוין   והאין סוֹף מקום חכמה להורות.

---

[1] לעיר הדורם שהיא „דמאר". [2] התאומה הנחברת אל קונה. [3] ע׳ בחערות. ט.

שם גבורה בתפארת מאירה   ולנצח והוד ויסוד מאירות.
במלכות שופעים רון היא מטטרון,   ולה שבעים שמות נחקרות.
זמונים שם ויהוה בראשם   להנעים שיר וקול דברי זמירות.
יקר שבעים מלאכים ידועים   ויש להם כנפים וצורות.
מצויירים בארבעה נהרים,   בסוד מצפ״ץ[1] מכוונות ברורות.
שם אלף אלפים נאספים   ורבוא רבוון עומדים בשורות.
תשוקתם לא תסבינה בלכתם   וריצתם כברק נהורות.
אבל עשר מעלותן במוסר,   חבצלת אשר הן בה קשורות.
מהן גלגלים עשר אצולים   דשכל ומקיף וגלגל המזרות.
כוכביו ידועים אור זרועים   ומשפעו שצ״ם חנ״כל[2] סדורות.
היסודות למטה בם צמודות,   בכל בעלי חיים הן חבורות.
נאם שלום יהוסף דל וכוסף   לשבח לצור קונו בשירות.
ידיד חמק סגל שלום לחזמק[3],   יהא סובב כמימי הנהרות.

י״א. שיר אזור מסוג המתחיל „איומה״. משקלו בחלק א׳ וג׳ הזג. מפולעים, מפועלים, מפועלים, פעולים. לח׳ א׳ יש שלש חרוזות, לג׳ ב׳ חרוזות. לתושיח: ⏑ – – –, –, וז״ל:

87

איומה המשי דגלי המוני ממצולה.
לדודך בקשי יקים לסוכה הנפולה.
לחסדו דרשי, תהיי ברוב שמחה סגולה.
והנחי בנים,
עדת איתנים,
שהם נאמנים —
בארץ קדשי. נשמח בבוא כלה כלולה,
ומה טוב שרשי, צמרת ארז השתולה.

לדודי חושק, כי הוא מנת כוסי וחלקי.
ומיד עושק הוא גואלי תמיד וחזקי.
ודתו נושק, הוא יתנה צרכי וספקי.
מפרנס לכל,
וזן ומכלכל
על יד בת כל —
בחן וברחשי. טובו בכל מקום ממולא.
וקו הששי[4] הנחיל עדתו האצולה.

[1] יהוה באתב״ש. [2] כוכבי הלכת: שבתי, צדק, מאדים, חמה, נגה, כוכב, לבנה. ט.
[3] וידידו סעיד. [4] הספירה הששית.

שמו יתברך, נורא מעון כל הברכות.
לשולחן ערך לנו ורב טובות משוכות.
יעורר חדרך[1] ויפרנסה שוני הלכות.
יצו אראלים
והגלגלים
להוסיף טלים —
ויזריח שמשי. ויקוממה קריה שכולה
וירום ראשי, נפשי בחן תהיה גאולה.

בליל חלמתי, ואני באוהל הבנויה,
ונתחברתי עם הישיבה השרויה.
ואז שמחתי לשתות בחן כוסי רויה.
ושמח לבי
במשתה עִנְבִּי
משומר אִנְבִּי —
וגפן שבשי, הם כחצי גורן עגולה.
איומה לבשי בגדי פאר, שמחי כאֻולא[2].

זכות התורה תגין עלי שבטי עדתי.
בקרן אורה, אל חי יסובב נחלתי.
יצו במהרה חסדו יהא חלק מנתי.
יקנא לשמו
ויציל עמו
ואש דת למו. —
ביום ובְרַמְשִׁי תנהיר לדרכי הסלולה.
איומה חושי, רב לך בים טבע מצולה.

ילוד משתא, שית לבך לחַבֵּר שיר נגינה.
וקח לך ראשית תורת אמת, חכמה ובינה.
במדה ששית[3] קומה, אמרי האזינה.
לצור יחדה
והכן צֵדה
וקרבן תודה —
וטַב לַא תַכְשִׁי. סוד התעודה לא יסולה,
ותשוב חפשי. חטאתך תהיה מְחולה.

---

[1] חמשית ע"פ זכריה ט', א'. ט. [2] כבתחילה. [3] שתיא רחמים.

י״ב. במשקל ואפר הנ״ל. וז״ל:

88

איומתי תעורר אהבתי, להזכיר שיר לנורא על תהלות.
לכל נמצא בשמים וארצה[1], מְנַהֵג הוא בתוך דרכו מסלות.
שֶׁבָח לו עורכים כל המלכים, יהודון לו יחידים או קהלות.
בני איש תם יהוסיף אהבתם, בשמות נקבו שבטי סגולות.
זכותם גברה להגות בתורה, ולהם נִתנו מצות מעולות.
יקר הודם ותפארת כבודם, בשם יחוד ושלש התפלות.
שמם נפלא בסוד שבת ומילה, ותקון מועדות יחד מגולות.
צלח לבי והתבונן בקרבי, בסוד עִבּור ומחזורין ממוּלּוֹת[2].
ביום אחד קביעה יום תרועה, ביחד נשמחה ימים ולילות.

י״ג. בשבת התורה. משקלו ואפר. וז״ל:

89

איומתי תעורר הישנים   להתלמד בסוד תורה תמימה.
לפניה בני מעלה המונים,   והיא תשיר בקול שירה נעימה.
שחקים הם וגלגלים נבונים,   יפת ענף בזיוָה תעצימה.
בחי נפשך צפורת כרמים,   לאור שכלי תהנהירי[3] ככימה.
זמירות שיר והפצחת רננים   וקול הלל בתוך קדש פנימה.
יחידה זככי הרעיונים   והזכירי זכות משה רחימא.
מהודר בערפל וענגים,   אשר השיג לכל מעלות בלימה.
שכינה לבשה שבעים זקנים   בקול חזיון ולהם החלימה[4].
תפארת שני לוחות אבנים   בסיני נתנו לנו בסימא.
אהרן הוא ומשה שושבינים   לבת נדיב ולהם חן תשימה.
תצו שלום לכל זרע אמונים   ומשפעת למזרחה וימה.

י״ד. משקלו כנ״ל. ונוהגים לשוררו בשעת הגלות. וז״ל:

90

אַיֶּלֶת חן בגלות תסמכני, ובלילה בתוך חיקה מלוני.
לכוס יינה אני תמיד מזומן, ונתערב חמד יינה ביינִי.
שתו דודים לעומתי ושכרו, והעירו לשכל רעיוני.
בהיכל בת מלכים הכבודה, ושלחנה מזומן להמוני.
זמן הפריד לכל רעים ודודים, אבל דודי באהבה יזכרני.

---

[1] רק לתפארת הלשון. [2] מְמֻלָּאוֹת, והחסיר הקמץ והאלף לצרך המשקל.
[3] תאירי. [4] עשתה אותם לחוזים ולחולמים.

יקשר חן וחסד על גברת, במעגל חן וחסד ימשכני.
מפרשז בענן עבי שחקים, לרעיתי והיא תפיק רצוני.
שעריה חמשים[1] חם קבועים, זכות לאה בבינה תסעדני.
תעורר אהבת רחל לבנים, בסוד מלכות עשירית תעלני.
אלהים חיש לעמך ישועה, בעת רצון תצחצח את גרוני.
שלומי לב ברוב שלום תסובב, בני איש תם סגולת אב המוני.

ט"ו. תפלה לגאולה. משקלו ואפר כנ"ל וז"ל:

91

אל המרומם שמו על כל ברכה,   יצו חסדו וטובו ממרומים.
בטובו כל עדת עמו סמוכה,   בני יעקב סגולת השלמים.
ולהם אהבת עולם משוכה,   זכות אבי המון צדיק ותמים.
יחידה עוררי בעלי הלכה,   וישכילו בסודות נעלמים.
והצליחי לכל בעלי מלאכה   והסירי לטנופי גשמים.
והורי לנשמה הנבוכה,   וגופי טהרי מכל כתמים.
דעי מוסר בתורה הערוכה,   ובך לא ימשלו אויבים וקמים.
הלא רב לך בגלותך נמוכה,   [והתעלי] שבי אצל חכמים.
שביה צאי מתוך הַפֵּכה   והנָּצלי מכל הזעמים.
בחרי לאור וסורי מחשכה,   והטהרי מחטא ואשמים.
זוכר הברית ישלח ברכה   לאיש מסכן בְּגִין אבות רחומים.
יעורר קץ ויחזיר המלוכה   לבן דוד בקול שירים נעימים.

ט"ז. ענינו ומשקלו כהקדם. וז"ל:

92

אל עליון יצו יומם לחסדו,   ינַהלה לכל דלים ורשים.
לאויבינו יפזרה בפחדו,   אשר הם הולכים לקראת נחשים
שכינה סַבְּבִי על דל בחלדו   וחזקי לגופות נחלשים.
בחי דודך ברוך שם כבודו,   אשר זרח בקדש הקדשים.
זכות איתן אשר אהב לעָבדו,   והצילו מכבשן ואִשִּׁים.
יעורר רחמיו לבני ידידו,   יפרנסה זקנים, טף ונשים.
מסיני חטבני[2] בהודו   בארבע מחנות צבאות קדושים.
שתים זו שמעתי בסודו   וקבלתי שני לוחות חרושים.
תורה תקנה משה בעמדו,   וכתוב בה שלשה וחמשים[3].
אשר חִלקם בשְׁבוּעִים בידו   בפרָשה יהוּ שבעה חמושים.

---

[1] ר"ל נ' שערי בינה. [2] בחר בי. [ארש אותי ע' תרג' דברים כ"ו, י"ז. י"ח, וכן בערבית. ט.] [3] נ"ג פרשיות שבתורה.

ולה מלאך בא יום מעמדו   ביום המעמד נמנו לראשים.
וגוף יָשֵׁן והנשמה תעידו   בלילה תכתבה רכים וקשים.
ובקר מהדרה תענידו   בשם ייחוד ובתפלין לבושים.
וציצית יעטה מעל לְמַדוֹ   וזוהר תארו פנים חדשים.
וכל צדיק יהא שכרו בצדו,   וְיפָּטֵר טהור עין וחושים.
בצל אֱשֶׁל אחד שמו לבדו   וכנויו שם חמשה וששים[1].

ר״ז. באותו הענין. משקל רגז: מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים בדלת וסוגר. וז״ל:

93

אֹם תחפצה בן איש לסודות נבחרו,
תקנה לך חבר ורעים יקרו.
בעבור יחי לבך ותשמח נפשך,
שכל והנפש בטוב יתחברו.
ולבש ענָוה מימי בחרותך,
ומאס עצת רקים אשר יתיַהֲרו.
שם טוב לך יצא ותשיג חפצך,
חפש במסכתות גאונים חברו.
משנת חכמים מאבותם קבלו,
יום סבבו סיני בשכלם נהרו.
עלה אבי כל הנביאים עד מְרוֹם,
אל הערפל פעמיו מהרו.
וגלגל ואדריכל מלֻוים לו בחן,
עלה ופתח כל שערים נסגרו.
נכח פני סיני שבטי נקהלו.
גם מלאכי מעלה, דגלים עברו.
אש ירדה מהשכינה סחרה,
קולות וברקים וענן נחשרו.[2]
לוחות שנים הם ביושר נכתבו,
בם דברות עשר בעדות נחקרו.
שמעו לאנכי ולא יהיה לך,
מפי גבורה ותורה שמרו.
ברוך אשר זִכָּה עדתו לחזות
תורה תמימה, בה נפשות כשרו.

---

[1] הלל. [2] ע׳ בהערותי. ט.

זכרה אדון הכל לחן תורתך,
קבץ פזורינו אשר נתפזרו.
ישר דרכינו למען חסדך,
כי על יראיך חסדים גברו.

י"ח. בבית החמשי תנועה אחת „(ה)אל" מיותרת. משקלו ואפר מקטע, וז"ל:

94

אני הדל ועזי עיר ומגדל, ומבטחי וחשקי שם אדני.
לחן שדי אני נכסף בלי די, באהבתי ושכל רעיוני.
שביב נורא דמלכא אתקטירא, בתוך לבי להסיר את יגוני.
בסוד אהבת הדסה, המכסה עלי ראשי בשעת הגיוני.
זכות עורר ידיד על דל משורר, בשיר חדש לשמח המוני.
יבואוני, בחן חסדי אדוני, להר קדשו ביום בוא ראש גאוני.
מחכה קול תרועה יום ישועה, ושבטי יה ודגליהם לפני.
שאון גלי זמן אשכח בתימן, ודוד נאמן יכסה כל עוני.
תני הלל יחידתי חצות ליל, לצור גולל לאור לבי ועיני.
אדון הכל ושם דעת והשכל, בפי רחשי וגם שֵמע באזני.
ושין למד ומם* בשמי ילמד זכות עלי ועל חברת שכני.

י"ט. במשקל ואפר מקטע. וז"ל:

95

אקוה חסדך שוכן מעונים, שלח ישעך לעם קדש נדודים.
להר ציון תשיבנו נכונים, בקול שופר תקבץ הפרודים.
שכינה חופפי על הגאונים, להבין סוד בתוך** אוזל צמודים.
בלמדם דובבות שפתי ישנים, בספר מלחמות אל חי גדודים.
זכרם יערב לי בין הזקנים, בספר אהבה יחד פקודים.
ידידים לומדי תורה ושונים, דבר חכמה במַסֶּכְתוֹת חמודים[1].
מקור חיים שרויים בו וחונים, בראש דגל וכבד טוב זבודים.
שמורים הם מבלי חטא וַעֲוֹנִים, בלב ירא ורעיונים למודים.
תעודה הַזְּכָרִי לבני ששונים, ושַׂמֵּחִי עניים המרודים.
אז תשיש כלות וחתנים, ביין טוב ושושנת ורָדִים.

[1] לצרך החרוז.

---

* שלם שם המשורר אלשבזי.

** אוזל והיא צנעא. וקבלה ביד התימנים שאוזל שבתורה (בראשית י' כ"ז ובדה"י (א' א' כ"א) היא צנעא. ואמנם נקראה שכונת היהודים בצנעא הנמצאת מחוץ לחומת העיר בשם אוזל שפר' בערבית „מורד" משום שהיא יושבת במורד ההר והעיר צנעא יושבת על ההר.

כ'. עפ"ר „השמים מספרים כבוד אל". משקלו רגז. וז"ל:

96

ארץ ושמים וחילם עומדים
לעשות רצון קונם ושיר יביעו.
לו חושקים ומהללים ומיחדים,
ובני אלהים במרום יריעו.
שרפים סביב כסאו ברעש סוגדים
עם גלגלי מעלה בקול יניעו.
בהם שְׂכָלִים[1] גם נפשות סועדים
מזיו שכינתו ואור יזריעו.
זרזיף ארצות לטללים חומדים,
המה עליהם אור וטל ישפיעו.
מַיִם דאוקיאנוס הָאֲדִים צועדים,
עולים כמו נודות עדי יגיעו.
שפע יקבלו ולכל יורדים
גשמי ברכה באהבה יופיעו.
תַרְוֶה ארצות בם זרעים סולדים,
כל בעלי חיים בטוב ישביעו.
ארבע תקופות בם מזגים נצמדים,
וארבע יסודות זה לזה יכריעו.
שבח אומרים הכל, לאל חי עובדים,
חסדו וטובו זה לזה יודיעו.
צורי פדה עם קדשך הנודדים,
ובקול מבשר לי בחן ישמיעו.

כ"א. בשבת המשנה. משקלו ואפר וז"ל:

97

ביעלת חן יחידתי דבוקה   ושכחתי בגלותי מצוקה.
נדיבי עם יחוון לי הדרה,   משולה היא כמו חרב מרוקה.
ישר דעת אהבתה בלבו,   כרשפי אש בעצמותיו דלוקה.
ולה ארמון בגן ביתן מהודר,   ותסירה לכל מכשול ופוקה.
סדרים חלקה מגדל הדרה,   ונפשי לקחה מהב הלוקה.
פתחים עשתה ששים במנין[2],   וכל פתח הלכה בו פסוקה.
שושבינה גור אריה יהודה[3],   ונשמתי בארמונה עשוקה[4].

---

[1] רבים משֶׂכֶל. [2] ס' מסכתות. [3] ר' יהודה הנשיא. [4] חושקת והוא מן عشق בערבית, ועיין ברשימת המלים.

בכינוי נקראה כלה כלולה,   במצות עשה ולא תעשה חקוקה.
זכה בה אבי כל הנביאים,   טהר לבב ומכל חטא מנוקה.
יהושע מסרה לזקנים   ולנביאים מזקנים עֲתוקה[1].
וגם אנשי כנסת הגדולה,   בפיהם היא כמן ודבש מתוקה.
ולמדנו מעט מתוך כתבם,   כמו מר מדלי מבור עמוקה.
יקבץ יה בחן לבנו בכורו,   אשר נפשי באור ישעו יצוקה.

כ"ב. זפאת. הזג ד' פעמים מפועלים בדלת ובסוגר וז"ל:

98

בצאת חתן למול כלה אשבח לאל נורא,
ואקום בחצות לילה, בלב נבון ורוב חמלה.
לבבי מהרה, עורה, עֲמוד ושמח בראש שורה,
ודע סוד גוף וגם צורה ושבח לצור מעלה.
יחי לבי ונשמתי ויחיש יה ישועתי,
יעורר את יחידתי ואבינה בכל מלה.
ששון עמו יתחַדשה, ימהרה ויחישה,
למקדשו יקדֵשה, יבַשר בחצות לילה.
ואחתֹם שיר אשר חִבֵּר, נאום שלם אשר דבר,
ושלום על בני עבר בכל סדר ובתפלה.

כ"ג. זפאת. משקלו כקודם. וז"ל:

99

בצאת חתן תנו שירה מפוארה, מהודרה,
בקול הלל וקול זמרה וסבכא עם פסנתרא.
ותשירו בקול מזמור, חליל מוכה והכנור,
פני חתן, גביר הדור, ענוה לו והמשרה.
שכינתו ואור פניו ותורתו וענְיָניו
כמו אהרן, כמו בניו בנְקיות[2] לב וגם טהרה.
לך צור יקראה שלום וביחד יהא שלום,
לך אֵל יטעָה שלום, בעזרת אל שהוא נורא.

כ"ד. לנפשו. משקלו רמל = رمل בשנוי: פעלולים, פעולים, פועלים. –◡––, ◡––, –◡–. ב' פעמים בדלת וב' פ' בסוגר. וז"ל:

100

דברי שיר, יחידה, דברי,   שבחי את אלהים יוצרי,
מתשוקת זמן התנערי,   מהבליו בטוב התישרי.

---

[1] נמסרה. [2] בטהרות.

שאלי נא לטובי הגמול,   תדעי סוד בגלגל העגול,
תצלחי תעלי למקום זבול,   יום נערך אלהיך תזכרי.
לך יַקוו שרידי מעלה,   גם יהא לך בעדן נחלה,
חן וטובה תהא משתלשלה,   אם בעין הידידים תיקרי.
מעלתך למעלה תחני   תוך ערבות כקדם תשפני[1],
כי בצל יוצרך תתלונני,   מהרי נא שבח אל סדרי.
יתנו לך יקר עם אהבה,   תעמודי בקומה נצבה,
כת מְטַטרון אשר הוא שר צבא   תמצאי שם ואז תתהדרי.
ועדי חן וחסד תלבשי,   שם ככלה בתום תתקדשי,
גן בעדן מֶחֱצָה תירשי,   י״ש[2] במנין לעולמות שרי.
סלדי החשוקה יחדי   וּשְׁמְרִי עת ברגלך תצעדי,
כי בְשֶׂכֶל שהוא דק תצמדי,   מהרי לך ואל תתאחרי.
פעלך ישרי יום הנדוד,   וּזְכְרִי יום יהי חשבון ועד,
יום פגישת יפת עין ודוד,   לעשות טוב שבִיסֵך תקשרי.
אחתמה שיר בנפש בוטחה   בך, אלהי עוני תסלחה,
עבדך בן ליוסף שִׂמחה,   אל אלהים יהי נא שומרי.

כ״ה. עצת השכל לידיד. משקלו ואפר. נשיד. וז״ל:

101

חלום חלם ידיד נפשי בשחר   ופתרונו יהא טוב לך ונעים.
בתורה שכלך נדבק ובחר   ונפשך חדלה מכל פשעים.
ונדרך שְׁלֹמה אל נא תאחר,   ותציל גופך מכל פגעים.
רצון אל חי אשר לְוָוך וסחר[3]   עלי אהליך מציד רשעים.
שבה במקום חכמים לך יבוחר   ואז יהיו לך אחים ורעים.
בלצים תמאסה אחי ותתחר,   אשר המה במעשיהם גרועים.
זכור יום דין אשר לבם יחרחר   ועורותם יזורה בם נגעים.
יחי לבך בחן תורה וּתְבָחר   וְתִקָרֵא לִנְטַע שעשועים.
ושלום על עדת אחים ורעים,   כמו נהר מַרְוֶה לזרעים.

כ״ו. והוא שיר אזור. ענינו תקות הגאולה. בחלק א׳ ארבע חרוזות ולכל חרוזה דלת וסוגר. לג׳ הדלתות חרוז מיוחד, להדלת הד׳ חרוז הסוגרים. ולו שלשה אזורים ולכל אזור ארבעה חלקים וחמשי הוא הסוף. להחלק ג׳ ישנה חרוזה אחת של דלת וסוגר. משקלו רגז בשני. בחלק א׳: מתפעלים, נפעל בדלת וכן בסוגר. בתושית בד׳ חלקיך מתפעלים, בסוף מתפעלים נפעל. משקל חלק ג׳ כחלק א׳. וז״ל:

---

[1] ע״ש ״ושפוני טמוני חול״, דברים ל״ג 19. [צ״ל תשכני. ט.]. [2] ש״י עולמות.
[3] סבב והגין.

יום אזכרה ציון ויהמה לבי.
שֵׂכֶל חֶמַד רעיון שוכן בתוך קרבי.
ונאום דבר חזיון, יעיר צפון חבִּי.
אקרא לאל עליון, צורי ראה עלבי.
שַׁוְעִי אהב, חַלְשִׁי רְהַב[1]
יְהבִי יַהַב, המר זהב חטאי בעשת שן[2].
לב צר בקע, רומי שקע,
שוּרָה נקע[3], עלי רקע[4] שלום כמי פישון[5].
מלכי רצה, דל חלצו
קום אמצו, אל חלצו דִּישָׁן ולא דישון.
ציון צאן [כַּפִּי], צפי מבוא צופך.

שוכן שמי מעלה, נחם לעם דלים.
להם תנה חמלה, צורי, ואל תכלים —
לדל אשר גלה, הט חן ואל תעלים.
חתן עלי כלה מֵילַת לבוש יַגְלִים[6].
שוּרָה שעה, קול יודעי
דת שומעי, גִין שופעי דָרשה וקבלה.
לבני ברית שים אחרית טובה ורית[7],
יוֹן[7], מַמְרִית טורף אשר שלה[7] ....
מימינך חוט תמשכה
לידידך ותסוככה על עם אשר חלה.
אויב אשר שפך, רוגזו לפיו תהפוך.

בעבור גביר נפקד לעשות רצונך.
עוקד והנעקד ואבי שבטיך,
תמחל לחטא נשקד לבני בריתך.
ואדום באש יוקד, מכחיש אמתך.
שלחה פדות, השב שבות,
חיש קוממות גזע לְרוּת ינון משיחנו.
לו תמשחה, אז יצלחה,
בך יבטחה, יום נשמחה תוך מאוויינו.
מְצָרְפַת בשר יְפַת,

---

[1] חזק. [2] ר"ל הַשָּׁנִי שבחטאי תלבין כשן. [3] תומתה תהרס. [4] פרש. [5] שהוא מאבא ועיין למעלה. [6] תכסם בלבוש מילת. [7] ע' בהערותי. ט.

עין שְׁפַת, גלות צְפַת, צופים פדותנו.
ספיר וטוב נופך היך סר ונשתפך.

זכרה זכות שבעים וזכות ילוד עמרם,
ואהרן שהוא נעים, כהן לך אל רם.
וזכור לארבעים יום לבשו כתרם,
חון ושלחה רועים, אל חי מנת שברם.
שפעת רביב, תרפא עֲצִיב,
מעין נְגִיב, תנהיר רביב ציון והאולם.
לקראת נדוד ישוב חמוד,
קץ הַחֲלוֹד[1], אויביו שדוד, הסר לכל צלם.
מזיוך צור סככה
יונתך, רעיתך, צופה לכל נעלם.
נפש חלי הרפך, חזקי בסרעפך.

ירצה צבי החן, ישיב לבת גלים.
אז ימצאו פתרון, מלאך וגלגלים.
ויעוררו בטחון, שפע בים גלים.
אחרון שהוא בוחן יוקר וזלזלים.
מימיו קבץ, יה לחלץ
בנך אֲמוּץ, ילבש לבוץ, יעלה לתוך ארמון.
שמעה נהי, רחל שהיא
בוכה והיא תאמר, יהי רצון להזדמן.
תשמח ברב שיערב,
צר יחרב, חפץ קרב, אשוב לאיש קדמון.
שיחה לדוד תשפוך, מצפך ובמנצפך.

שירי חתמתיו זה בשבח לצור קוני.
נורא ולא יבזה דלות ענות עני.
עלי בחן יזה וינחמה אוני.
שומך אֱדום ירזה, ואני יחייני.
קדוש דרוש, גולה ובוש
בגדו טְמוּשׂ[2] ולחן לבוש מימינך חסד.
נצרה לדל הנחדל
מחטא בדל, ואמר גדל מלכי והתיסד.
מקרנך תשפוך עליו, ולא מִסְפֵּד.

---

[1] מהר.
[2] טבול (= שמוט? ט.).

כ"ז. נשיר. בשבח כנסת ישראל וקבלת התורה. והוא מחמש (ר"ל חמש חרוזות בבית) משקלו רגז וז"ל:

103

יונה לדודה איש אמונות תאבה,
כי מזמן קדמון באהבה שגבה.

שׂירות ותושבחות לפניו ערכה,
בין בעלי חסד ותקוה הלכה.
על לחיה חוט של חסד משכה.
רָאַת גבורת אל ומלאך שר צבא,
עָטַת לתפארת בקומה נצבה.

לה נהרו נצח והוד עת בִקשה,
ויסוד והמלכות לשפע דרשה.
מה טוב בעת רוח אלהים לבשה.
הנה גבולה במרומים נָסבה[1],
ובגלגלי מעלה לדגלה כתבה.

מֿזיו הדר חתן וכלה נהרו —
כל כוכבי שחק כלל לא חסרו,
עד התהומות בהדרם גברו.
הנה צביית חן לעֹפר חטבה[2].
מלכות ותפארת הלא נתערבה.

שֿפעת רביבים ביום זה רבתה,
וכלל קהלת יעקב זכתה[3].
כוס של תנחומין בשמחה רותה.
נתלבשה החן ודלות עזבה.
עשׂר ורוב כבוד מקומה סבבה.

צֿדקת שרידי עם סגולה תעמוד.
תגביל בשלום רב לכל רֵעַ ודוד.
זה שיר ילוד יוסף לאיש יבין בסוד.
פי נם בשירי זה וידי כתבה,
כי עם ידיד נפשי דעתי רחבה.

---

[1] = לקחה, ע' שיר 112 א'. ט. [2] בתרת. [3] ברגל ג' חסרה תנועה [גם בשורה הקודמת. ט.].

כ"ח. בשבח הנשמה. נשיד. משקלו ואפר. וחסר בית של האות ס'. וז"ל:

104

יחידה החשי[1] בשבח לצורך, בעת ישע יהא זוֹרֵחַ מאורך.
לפניו תמצאי חן ותנינה וילכו בני גילך לאורך.
וזה לך עת יהא רצון ואהבה, בני איש תם ישישון בעבורך.
דעי מה תעשי יום הפרידהַ, בעת ערך דבר שיחך וישרך.
ישועה תמצאי תמיד בלכתך ברוב תַּמּוּת ותשובי לחדרך.
ואם תתעצלי מלעשות טוב, האיך יעל לטוב ישרך וזכרך.
[2]פלאות תמצאי גם תדעי סוד, בעץ חיים חזי מה טוב שכרך.
בני מעלה מלוים לך בשלום, השלום לך יחידתי ואַשְרֵךְ.

כ"ט. „שירה זו נוהגים לאמרה בכל סעודת מצוה, בשבת וברית מילה, לפי שנזכר בה בסוד מדותיהם והיא שירת יקרת הערך, כוללת כל היחוד . . . וכולה בלשון הקדש, לפי שאין לנשים ועמי הארצות עסק בה." לשון ר' יחיא קרח. משקלה מקתצב = مقتضب = בלתי מוכן מראש, באפן חפשי: מפעילים, פעולים, נפעל, פְעוֹל. ובו נוהגים המשוררים שנויים רבים, כי הוא המשקל החפשי שיוכל המשורר לשנות כאות נפשו. בשיר הזה משתמש המשורר במשקל מקתצב בשנוי זה: מפעילים, מתפעלים, נפעל. וז"ל:

105

מאין סוף[3] נפשי תעירני, לחכמה תרצה ותוריני.
גבורה היא, דינה מאד קָשֶה[4], תפארת זכרה ואל תִנשֶה.
נצח היא תרמֹז אלי משה[5], הוד אהרן[6] הוא בה מכֻוני.
יסוד מילה[7] היא בה מכוונת, שבת בה מלכות[8] מעויינת,
סוד עשר[9] הא לך במתכונת, אם תבין סוד זה חֲמוּד עיני,
מרכבה תשיג ומלאכים, גלגלים נעים ונהלכים,
ויסודות עפרים מסובכים, צומח, דום והחיוני.
ומדבר בשיר אשר שָקל בן יוסף הצעיר הקל,
לא חִלֵּף טעמו ולא עִקֵל, שי"ן למ"ד מ"ם דע בסימני.

ל'. והוא בארמית. יסודו בקב"ה. משקלו מתקארב = متقارب = המתקארב: פעולים, פעולים, פעולים, פעולים. קצת בלקוים. וז"ל:

---

[1] שתקי, „דומיה תהלה"[?] [2] חסר בית. [3] מאלהים, מקור הכל. ט. [4] ע"ש ואַל בגבורתך תדינני. [5] שהוא משבט לוי שהוא בנצח. [6] כהונה היא ביסוד ההוד. [7] המילה מכונת כנגד היסוד. [8] שבת כנגד מלכות. [9] עשר ספירות.

106

מַחַסְדוֹהִי דְּמָרַךְ מְקַשֵּׁר, בְּגִין עבדוהי הדסה מיישר,
ופתח יְדוֹהִי לזכאי דְּכָשֵׁר, מנחליאל עדי במותיו.
שלמא מפרשיז וּפָרֵיס עֲנָנֵיה ומלאך דְּכָרוֹז לזכאי בְּנִינֵיה
באוצר דִּגְנֵיז מְהוֹסֵיף מזוניה ועל סוריאל עדי משמרותיו.
תִּתְהֲנֵי נִשְׁמְתִין בברכן סדירָן, סלקין וְנָחְתִין כַּחֲדָא קְטִירָן,
בארבע אָתְוָן דִּשְׁמָא נְהִירָן, אֲתַר אוריאל קו אמצעותיו.
אלהי תזַמֵּן לעבדך צדקתא וּמִבְּרָא דִּשְׁמִין וּמִשְׁחָא דְזֵיתָא,
וְחַטְאָה דְּכָמֵין גְּעַר בֵּיה בְּחִמְתָּא דרפֵּיס וּצְאֵי בגוֹ הַמְּרוֹתָיו.

ל"א. מהסוג „מי נשקני". נשיד. כנסת ישראל מדברת לאביה שבשמים והוא עונה. במשקל רגז. מתפעלים, מתפעלים, נפעלים בדלת וסוגר. וז"ל:

107

„מי נִשְּׁקני ואני דואגת, מעול זְמָן דוחק כמו שוגגת."
אמר „הלא רב שמרה לה מתמול לרדֹף הֶבְלֵיךְ ואין משגת".
„לכי והִתְבּוֹנִי לבבך לחזות הדרת פני דודך וחג חוגגת."
„שאלי חפציך ולמה יכשלך צד השמאל[1] לְמַעְלֹת ואֵין סופגת."
„בחרי לדודך חַזְּקִי לבך בתום וּתְלִית לבנה לך תהי אורגת."
„זכרי לחסד אל וחושי מהרי גם קבצי חברה שהיא נפלגת."
„יושר פעליך בהיכל אהבה, בין מלאכי שלום בם מתענגת[2]."
„מה לך יחידה תחני בין אויבים, כמעט לכולהם תהי אורגת."
„שובי בעת רצון והנה בא זמן, אז יפרחה גזעך ומשתגשגת."
„תֵּן חסדך צורי לשלם עבדך, תפציחַ* לשוני זאת שהיא עִלגת."
אל תחרַש צורי לדמעת עבדך, כי נִגְּרָה עיני בדם זולגת.
שלום לבניך צביה תִסגלי ובחן ושפע טוב היי שולגת[3].

ל"ב. תכנו, ענינו ומשקלו כהקדם. וז"ל:

108

מי נשקני ואני נגעלת, תוך אהלי קדר יקר זוללת.
שגה ביין לבי ונפשי פחדה מעול זמן דוחק בחטא נבהלת.
תרצה תכסה יה פשעי נגדך, כי המתה רוחי בגוף צוללת.

[1] חשטן. [2] בכ"י: במם תתענגת. [3] לבנה כשלג מעון, על שם הפסוק „תשלג בצלמון" תהלים ס"ח, ט"ו.

---

* הפתח גנובה נופלת לשם המשקל והסגול של שֶׁהִיא נהפך לשוא. ונמצא כדוגמתם הרבה.

אמנם בתוך תימן חטאי גברו ולך יחידתי בחן סוגלת.
אל נא ידיד נפשי תגלה את עון שבים אשר דעתם לך נאצלת.
לבי בתימן, רק נשמה פרחה, ארץ צבי הומה כמו אַיֶּלֶת.
שפע חסדים על פזורים ינהרה ויקררה את אש שמאל אוכלת[1].
בזכות אבותי בעלי אהבה וחן ממך יחידתי תהא נגמלת.
זכרון בני חדל לטובה יעלה אל שערי בינה עון מוחלת.
יתאגדה לולב ערבה והדס, יחד בצל אתרוג ובה נכללת.
אחסה ואתלונן בצל אב רחמן, חסדו והפחד אני סובלת.
תכין צעדי בוראי לראות הדר מלכות משיחך ומתנהלת.
הַזֵה במי חטאת לגופות נטמאו, טהר גוייתי שהיא נכשלת.
שלום למודה על פשעיו לחזות חפצו ומחשבתו בכל משאלת.

ל"ג. תכנו, ענינו ומשקלו כהנ"ל. וז"ל:

109

מי נשקני ואני גולה וסר, הומה בתוך תימן ומתיַפֵּח.
שורי הדר יפיו שבוית מאסר, וחסי בצל דודך ביום הוכח.
תראי הדרו רם עלי גלגל ושר, בין ההדסים יעמֹד שמח.
אורו כשמש יזרחה לא יחסר, חשך וצלמות בהוד נוֹצֵח.
ארחות שנים עשר גבולים דוד קשר, ובמחנות ארבע תהא זורח[2].
לקראת הדסה השרויה על גֶשֶׁר, מֵימי חסדיך לְהִמָּשֵׁחַ[3].
שמרה ברית לבן אשר בך נעזר, קבץ פזורינו ביום הצלֵח.
בזכות נדיבים נבחרו סגני יקר, יציץ משיחנו כציץ פורח.
זכרון אשר נִבָּא לך בנהר כבר, אזכֹר ואתבונן וחן לוקח.
יום התחיה רוחך בי תעבר, אעלה להר ציון ושיר פוצח.
ואשמעה מפי ידידי מאמר: ינון ואליה אני שולח.

ל"ד. תכנו, ענינו ומשקלו כנ"ל. וז"ל:

110

מי נשקני ואני נעלמת, ויאמרה לי „אל תהי נדהמת"!
שפריר כבוד דודי בהיכל אהבה, מתוך נוה חדרי בליל חלמת.
לנתי בחיקו מבעוד יום נכספה, ארחץ בנקָיון ומתבַשמת.
מדי עלותה על ידי ציר נאמן, דגלי במסעות בְאות רושמת.
ירד ידידי אל נְוֵה גִנַת אגוז, זכר ברית אבות שהיא קודמת.

---

[1] שורפת. [2] רומז להחנות בני ישראל במדבר. [3] הדסה העומדת על הגשר של נהרך של חסר כדי להמָשח במי חסדיך.

וְיַעַד שבטי בעלי חסד וחן ובשערי ציון תהא משכמת.
סורו בני נכר וגם התרחקו, ולכי לפי חרב נקם נוקמת.
פתאם הלא יבוא ידיד היכלו, תכון בטוב כסאו ומתרוממת.
מלאך וגלגל שיר והלל פוצחים, עם בת יפיפיה שְׁבח נואמת.
שאו מלכים רוזנים מצד שמאל להם ימין האל תהא חולמת.
תשאי יחידתי שלומות וסגלי חיים וּרְבִיתם ברון מנעמת.
אֱשַׁק פני חברת סגולה בחלום, בכתב רשם שירַי כמו חותמת.

ל״ה. תכנו, ענינו ומשקלו כנ״ל. וז״ל:

111

מי נשקני ואני סובלת על בן אֲמִתִּי זה ומתבהלת.
אַמץ זרועותי ודעת נהרה משלהבות אורו כאש אוכלת.
לכתי בצל דודי ונפשי שמעה, על כַּר ורקמת שֵׁש ובגדי מֵילַת,
שת לִי גבול לילך להר המור, בחן כלה יפיפיה שהיא נכללת.
בגין אצילות היכלי סוד כל יסוד, דלה יחידתי שהיא צוללת.
זִכַּך לשכלי השרידים לעמֹד, יום בוא חבורתי בסוד נגדלת.
ירד עלי סיני בחשמלי מרום, ואמצאה רעיה כמו אֲיֶלֶת.
מִזִּיז כבודה השכלים נהרו, דגלי שבטינו בסוד סוגלת.
שערי שחקים מור בבואה נטפו וכלל עדת קדש לדת נוחלת.
תשש חרון כח מנאץ השמאל, ותהמה שֵׂעיר שהיא זוללת.
אל שערי ציון פעמי צללו, מתוך מקור חיים בטוב נגמלת.
שור ממעון קדשך ידידי וחמול, רחם יחידתי שהיא נופלת.
צופה וממהנת ליום בוא ישעך ובחסדך חוִיָּה[1] ומתגלגלת.
שמח עניים המרודים מנדוד, רחם עלי עפרה בך צוללת.

ל״ו. תכנו ועינינו כנ״ל. משקלו רגז: מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים. בדלת וסוגר. וז״ל:

112

מי נשקני מנשיקות אהבה, בנוֵה חדר מלך גבולי נָסבה[2].
שחר והנה בא ידיד נפשי בחן, ותהמת נפשי למולו קרבה.
לולי העירני בחמלה לעמד, נתפרדה מני וגופי עזבה.
מה זה יחידתי מְזָגַי תְּרְכְּסִי[3], ואני[4] גְוִיָּתִי בחסדך נצבִה.
בינו שרידי הזמן התחברות הגוף והנפש ביום ששגבה.
נחת בסוד תורה ומצות קנתה, שלמות וגם שם טוב לשכלי הִתְהָבָה.

---

[1] כמו חָיָת שפ׳ מלאת כח חיים. [2] נסב = לקח בארמית. ע׳ שיר III, 103 ד׳. ט. [3] מְזָגַי ר״ל יסודותי תרכסי — תתחברי [ע׳ הערתי. ט.]. [4] גויתי נִצָּבה, ר״ל מתקיימת בחסדך.

יום תכספה לחזור תסובב גלגלי, בין מלאכי דגל ומטטרון שר צבא.
ודוי דברים קבלה יה יוצרי, עבדך בעת רצון לחיים תכתבה.
סֶפֶק לגוֹזְלַי תזמן לי בטוב, גם תְּאֶפַּן[1] יהבי ושַׁוְעי תקשבה.
פודה ומציל לעניים כואבים, חון על ילוד משתא בפתחך יִסְבְּבָה.

ל״ז. להקב״ה שימשך חִנו על הדסה, כנסת ישראל. משקלו ואפר. וז״ל:

113

משוך החן להשפיעְ* על הדסה, בגין אבות ותינוקות קטנים.
שמועה נשמעה כי בא משושה, ולה מקום בעיר שלם מְפַנִים.
תקבץ הפזורים אל נְוֵיהם, ותשמידה בני רשע מְגַנִים.
אשר קשר לארבעים ספירות[2] ומחסה שָׁם סלעים לשפנים.

ל״ח. מדבר אל הנפש ומעוררה לתשובה. משקלו רגז. וז״ל:

114

נפש יחידה איך לסוד אל תצפני,
עורי יחידתי ולמה תישני.
שאלי נוַת שלום וחִברי עם בני —
חכמה ותושיה ואז תבָחני.
לקראת פני צורך בתום התפארי,
תחסי בצל האל וגם תתלונני.
מָרוּם שחקים עד שפלים תמשכי —
שפע אלהיך ובו תתעדני.
בְּחרי לדרך טוב ואל תְּשׂטִי אלי
דרך בני עולה ובה תִּתְיַגְּנִי[3].
נחת ומנוח לעצמך בקשי,
בְּחרי לעץ חיים ובו השעני.
יושר פעליך למול אל תערכי,
חכמת בני דעת יחידתי קני.
ונוַת הדר מלך וחשמלי מרום
יהיה מכון שבתך, מקום הוד תזמני.

[1] משרש „אפן" להבטיח את יהבי [ע' בהערתי למקום זה בסוף הספר. ס.].
[2] מדבר על האסב״ת אשר הוא נשמה לנשמה ומקשר ומאחד כל ד' עולמות אבי״ע, שכל אחד מהם כולל י' ספירות, נמצאים יחד מ' ספירות. [3] יגן — יַגֵּן = תתעצבי.

---

* הפתח מהצין נופלת לצרך המשקל.

סביב ירוצון מלאכי רום אהבה,
שם מחנות ארבע ושמה אופני.
פצים בדברי שיר לנוכח יוצרם,
יגדל וישתבח שמו צור כונני.

ל"ט. מדבר באדם הראשון וחטאו, במבול, בבני ישראל ומתן תורה. משקלו רגז וז"ל:

115

עורו ישנים שם אדני יַחדו,
ערב וגם בקר בחן תתוַעדו.
שמרו דרכיו כל קהלת יעקב,
ביום ובלילה בתורה תלמדו.
לו כל מלכים באהבה ישתחוו,
ובני לבאים מרעמיו יפחדו.
מודים שמו ומהללים כל נמצאים,
מהוד כבודו רוזנים יְפָרדו.
ברא למלאכים וגלגל עם יסוד,
כי זה בזה קשר ויחדו עמדו.
יצר לכל נברא בחכמה נפלאה,
זוגות מכֻוונים ברוחו צמדו.
רְיָּה צמחים באדמה דְשׁאו,
גם חי ודומם יום בריאה נוסדו.
בחר באדם המדבר, המְשׁלו.
בא הוא ועזרו סוד ודעת למדו.
יום ישבו בגן וצוָם יוצרם,
נחש אֱויל המעם בערמה, מרדו.
ויפשטו ידם בעץ דעת שמאל[1],
מגן אלהים בחרון אַף נטרדו.
סיבב למר מות לכל חי, יחזור,
ישוב אלי עפר, עצמיו יאבדו.
פשם מאד אדם בזרעו לעמד,
ובני שבטים הסגולה נכבדו.
שמרו לדת קדש ותורה קבלו,
יחד בהר סיני לאל נתיחדו.

---

[1] יצר הרע שהוא בצד שמאל.

ברוך אשר בחר קהלת יעקב,
להם שני לוחות אבנים ירדו.
זכר בחן תורה ומצות, שיהא
חלקם בגן עדן מקום שחמדו.
יה רַחֲמָה[1] דלים מקַוים חסדך
וברחמים רבים וטוב יִפְקְדוּ.

מ׳. וכוח בין העין והלב. משקל רגז, בדלת מתפעלים, מתפעלים, פל, בסוגר מתפעלים, מתפעלים. ‒‒⏑‒, ‒‒⏑‒, ‒; ‒‒⏑‒, ‒‒⏑‒. מרבע כפול ר״ל ארבע חרוזות בדלת וסוגר. וז״ל:

116

עין ולב יחד מריבים, בין הכרמים סובבים.
מתעלסים שם באהבים, חכמה ודעת עוזבים.

עין ללב תען ותקרא: גש נא וקום התנערה.
אתה ממולא חטא ועברה, תחמד וגם תתחרה.
לא תדעה כל סוד ומשרה, רק בהבלים תבחרה.
תשתכרה מיין ענבים, כל מעשיך נכתבים.

לב יענה: החטא גרמך, מה לך להרבות נאמך.
תראי בכל שבתך וקומך, איזה במראיו ירחמך.
אז תתפשי אותו באשמך, חטאי במכתב על שמך.
תתחמדי יפים וטובים, תמיד ברע מתאהבים.

עין תדבר: שב מכונך, לא איראה ממענך.
בתאות תמשיך רצונך, לא תיראה בית דין אֶנָךְ[2].
עת כי יגלו את קלונך, דומה ורדיה[3] יצפנך.
כי נהלכת בכזבים ובמעשים מתעבים.

לב יענה: שמעי וצפי, מה לך בריבך תשאפי.
תראי לכל תואר ויופי, לפני עלמות תכספי.
ואני בתוך חדרי בשופי[4], עלי בזאת אל תסעפי.
אתבַיְשָה בין הקרבים, עלי חשדך חושבים.

עין השיבתו בחמה: מחשבתך לי גרמה.
תמשיך לאיש בחור ועלמה, בין חחשוקים תרדמה.
וביום פקידת הנשמה, תשוב גְוִיָה נפצמה[5].
תדריכך בין הלהבים, שמה מְדוֹר האויבים.

---

[1] רחם. [2] של שבעים ואחד. ס. [3] השאול, ע׳ שיר 134, ר׳. ט. [4] בשקט. ט.
[5] פצם — שבורה.

לב יענה: זהו דברך, שָׂטִית ותרתי אחרך
נִפְתָּה בחובך מנעורך, ואני צעיר ימים ורַךְ[1].
ותַדבקי אותי בסורך, אוי לך ביום דין יוצרך,
תתבַיְשי בין הנדיבים, ובני אלהים נצבים.

עין בקולה תעֲנֶנוּ: ביני ובינך יבחנוּ —
סוד אל בתורה אמצאנוּ, כי החכמים יהגוּ.
אראך בסוד לא תעשנו, עֲדי חכמים יענו.
ואתה תהרהר באהובים, תמיד בחיקך שוכבים.

לב רק ודבר לה ואמר: למה תריביני במר,
תטעי ברע גולם וחֹמר, עת תסקרי לשתות חֲמר,
עם לוט אשר זנה ונטמר, זרעו במי רע יאמר.
שם יהמו אליו כלבים, קִפּוֹד ומיני עורבים.

עין השיבה: אל תבזה, תחשוד לבת טובים בזה.
כי זה גרמך הנִמְבְזָה, ואני בלכתך אחזה.
תחטא בלי כהן ומַזֶּה, הכל גרמך זה וזה.
תמתק במים הגנובים, תרוץ בחברת גונבים.

ואומרה: שמעו סכופים, כמה תריבון חורפים.
הן כלכם רעים חצופים, דברי עֶברה רודפים.
יום דין תְּהו יחד דחופים, עת יגשו הצורפים.
אז תדאגו שמה עֲצֵבים, בין העפרים נרקבים.

אחתֹם בשלום רב יסובב כל איש נבון לחש וטוב.
שלם שמי, שמח ותאב לראות אדני ברחוב,
צורי שלח יִנּוֹן בקרוב וסלח לכל עון וחוב.
יבֹא יקבץ עם עלובים, יעלו לארצם רוהבים[2].

מ״א. והוא זפאת. בשבח כנסת ישראל. משקלו הזג, ד׳ פעמים מפועלים בדלת וסוגר וז״ל:

117

צבִיַת חן בהר סיני תעירני בהגיוני,
וקול דודי מאור עיני, בבואו שמעו אזני.
אֺיומה לבשה זוהר, יְקר מערפלי טוהר,
ואור חמה ואור סהר, מאור הוסיף בְּמִשְׁכָּנִי.

[1] על שֵׁם אַב — רַךְ בפ׳ אַב בחכמה רך בשנים. [3] בגאון.

בעין שכלי אני רואה ולבי חן צבי שוֹאה[1],
ומשתוקק ומשתאה בהר ציון וארמוני.
ושם עְלַת[2] יחידתי ביום שְׁתנה דתי,
ובה חשקי ואהבתי, בכל לבי ורעיוני.
יחידה יחדי קונך, בסוד דעתך ובלשונך,
ותשובי למשכנך, בזיוַך צוהלים פני.
הדר מלכה בעוד ליל, כאסתר בת אביחיל,
ובה חכמת אביגַיִל, תשַׁו דוֹרוֹן לאביוני.
מלך רב לעומתה, מזומן אל סעודתה,
עניי עם בתוך ביתה, וראשי עם ואיתני.
דבר חכמה מדברת, שרידינו מעוררת,
בערב יום ואשמֹרֶת, ובקר תקבצה סִגְנָי.
הלא תציץ עלי גולים, באהבתה מאד חולים,
מבשרת שהם עולים ומזכרת לחזיוני.
שחי נפשי ונגַיני ושבחי לצור קוני,
ונקביל את חמוד עיני, בקול זַגִּי[3] ורמוני.
בקול שיר יעלו דגלי, ואתרונן בהיכלי,
ויקים יה לבר נפלאי[4], ואתבונן במצפוני.
זכות אבות ואיש נאמן, תלַוֵינִי בתוך תימן,
ואשמע שיר בני הימן וקול חליל ופעמוני.
יהי שלום כמו נהר, בכל בקעה וראשי הר,
לעם קֹדש שהוא נזהר, בְּחֶרֶם אֵל בהר סיני.

מ"ב. נשיד ומשקלו רגז. וז"ל:

118

ריח חדס עלה ונפשי נבהלה, קמתי חצות לילה ודוד ינחני.
שבתי נאות מדבר, ואיך דוד יעבר אלי ויתחבר ויכלימני.
לובש כלי חמדה ורעיה נודדה, ואני בשיר תודה אהלל קוני.
מבין עפאים מלאכי רום צובאים, נראים ואין רואים לצור עושיני.
בהם נשמה מלמעלה נעלמה, הנקראה חכמה בסוד הגיוני.
נחות ונכללות שלשים מעלות, הוות[5] ומוצלות בגוף רעיוני.
יום יאתה צד השמאל אש יחתה, ערוך תמול תפתה להורידני.
ואבחרה ימין אשר בו אאמין, נפשי בחן יזמין להוכיחני.

---

[1] משתאה.
[2] עלתה.
[3] פעמונים, ע' נדה י"ז ע"א. ט.
[4] המשיח, ע' סנהדרין צ"ו ע"ב. ט.
[5] נמצאות, ומוצלות = מֻצלות [= מואצלות. ט.]. במובן יוצאות, מתהוות.

סורי יחידתי שמאל רע הִצְמִתִי, אז תעלי אתי לראש ארמוני.
פתחי תשובה בעבותות אהבה, רוחי אזי תובא ותשכילני.
שפעת רביבים מנהרים סובבים, ומטהרים שבים בבית חזיוני.
בינו ידידי זאת ותִזכו לחזות, סכות מפורשזות[1] באור קדמוני.
זכרה בזכרון טוב ידידי וחטוב[2], רעיה כעץ רטוב שהיא בת עיני
יעלו גדודים כל שבטים נפרדים, ובשיר שבח מודים להזכירני.
שלום כנהר יסבבה בקעה והר, ארחץ ואטהר ואשקה צאני.

מ״ג. לברית מילה. במשקל ואפר, מפועלים, מפועלים, פעולים, בדלת וסוגר. וז״ל:

119

שבח אזכיר במזמור שיר ידידות, בנועם שיר ליוצר העתידות.
ברית אבות תעורר הצמודות, ואמהות ובעלי התעודות.
זכור היום לאברהם חמודות, ואל איום יקרב ראש וְלָדות.
יסוד אל חי לך נאה להודות, בניחוחי וארבע היסודות.
מבשר קהלה לאלה למוּדות, ברית מילה יכפר כעבודות.
שמע האל לקול נימול וְחֵידוֹת[3] למיכאל זכות מילה פקודות.
תהלתו רצה.חתן דמים והודות, חתימת ברית קדש ראה כאש יקודות.
אדון עולם שעה נא את סעוּדות, ומפעלות השלום רב שקודות.

מ״ד. נשיד במשקל ואפר, אשר רגלו השלישית מקצרת לפעולים. וז״ל:

120

שבח אל חי אשר ברא לכל חי,
ומלכותו עדי נצח נצחים.
לשוני דברה בשבח וזמרה,
והוא נורא עלי כל השבחים.
מנת נפשי ושכלי האנושי
וכליותי עלי חסדו בטוחים.
בסוד לבי ושרעפי בקרבי,
אהודנו ורעיוני שמחים.
נהוג עבדך אדון עולם בחסדך,
ושמח לבבות נאנחים.
ישועה תשלחה לבני מנוחה,
ותשכילם בכל סודות נכוחים.

---

[1] פרשז. [2] בחר. [3] לקול התדות ותשמחה לקיום מצוה (הערת ר״א ורטהיימר).

והחישה לבת גלים דרושה,
פרה לַיֹשָׂה[1] נדודה בפתחים.
סְלח פשעה והחישה לישעה,
והדריכה להלך ברווחים.
פְּרה וזכור זכות מלך מכרכר[2]
למול ארון וגם זָבח זְבחים.
שלומך צח, יחיינו לנצח,
כצלי עב מדובקים ונחים.

מ"ה. שיר אזור. לכנסת ישראל. צורתו ומשקלו כהשיר „ידם אזכרה" (כ"ו). וז"ל:

121

שובי יפהפיה, חלי פני דודך.
אל תישנִי רעיה, רב לך צפון סודך.
עצה ותושיה, בם חזקי ידך,
אז תמצאי מחיה, אם יגברה חסדך.
שובי בְּרוֹן, הסִיהֲרוֹן[3],
לבשי לחן ועשי רצון האל שהיא קונך.
לו תשאלי ירפא חלי,
אז תצהלי, גם תעלי תמה לארמונך.
מה טוב עלות המגדלות,
שם מגבלות כל מקהלות עמך והמונך.
דוד שולחנו ערך, יגדל ויתברך.

לבשי לבוש הדר, כי בא זמן ישעך,
זיו בת אדום קֶדר, כי הרבתה מרעך[4].
הודי לאל נאדר, מוחה לכל פשעך,
עול הזמן נעדר ויאתה שפעך.
שפעת כבוד נצח והוד
גם היסוד כל אח ודוד לך שופעים כלם.
אל תיראי, הִמָּלְאִי,
אל תדכאי חן תמצאי, לפני אדון עולם.

---

[1] ר"ל ארץ ישראל [צ"ל: לַשָּׂה. ט.]. [2] דוד. חורז: זכיר — מכרכר וכדומה הרבה בשירת שבזי, וכנראה חיה מבטא חולם כצירי, משום שהיה מתימן המערבית שבה מבטאים החולם כצירי, ועיין אוצר נגינות ישראל כרך א׳ בפרק המבטא. [3] הלבנה, כנסת ישראל. [4] מחלתך.

מיום זמן כלכל ומן,
עם נאמן ויקוממן ויסובבה דגלים.
חזק לכל מֹרֶד, זָנַם בכל צֹרֶד.

משך זמן עלי החן והטובה.
ארצי ומגדלי נשלל במעצבה.
פשעי ומעללי גרם והחובה.
ואסבלה אולי אשמע בדודי בא.
שֹׁועי שעה, צורי דעה,
צאנך רעה גם הַסְעוֹ על מחמד הרים.
לבני סגול זכרה גמול,
עליו חמול וביום המֹול אל ימשלו זרים.
מלכך שלח, עם נאלח,
דרכו צלח, אורו זרח, ילך במישרים.
גם חֲזקה ברך, עם נעבד פרך.

שור משמי מרום וראה עני עמך.
דגלו בחן הרם, קַנֵּא אדון לשמך.
ורצה והחזירם לראות במנעמך.
ומחול לחטא גורם ומרחקם ממך.
שוב אל מקום, קדשך נקֹם
מדחקם, יד צר עֲקם ושפֹט להר עֵשָׂו.
לו שלמה אף וחמה.
אז יהמה, אל ישממה עמך ויכעיסיו[1].
מחסדך צו שפעך,
אל עמך תן ישעך, אז יֵבְשוּ[2] שוסיו.
כי הזמן ארך עלי ולבי רך.

צורי ומגני, עזרת בני איש תם.
אל תרחקה מֶנִי, גַלה לאור נעתם[3].
אשוב מקום גני, מקץ אשר נסתם.
ותשמעה אזני שמך ולא נחתם.
מה יענה לב נענה,
לא יהנה במחנה מזיו כבוד מעלה.

---

[1] ויכעיסהו. [2] יבֹשו, לצרך המשקל. [3] שחשך, ע״פ הוראת עתם בערבית. ט.

שׂמֵם וסר עלי כשׂר,
ויחסר במאסר עם בעלי עַולה.
תמה מאד ויחמד
לידע בסוד ויעמֹד, זכר עני חלה.
בא צד שמאל ערך ללחם וחק דרך.

אחתֹם שבח אל חי בלשון מצוחצחת.
לשוך כמלקוחי לשמו משבחת.
שלום לכל אחי, תזכיר ושומחת.
ובסוד להפציחי תמיד מפענחת.
מלכי מחל עון כחול[1],
עמך נְחל, טבעו שחול[2], נשמע בבוא תשבי.
שועת עלוב שמעה ושוב,
רפא מְשובב[3] לבו נבוב, הסר לכל עצבי.
תקשיב לקול דל מנפול.
חסדך גמול ימיו כצל וימינך תצביא.
כי אין לך ערך, תגדל ותתברך.

מ"ו. מוסר לנפש. משקלו רגז וז"ל:

122

שובי כלילת הוד שלומת היֳפי,
למה ברוב הבלי זמנך תרדפי.
לבשי לבוש יקר ושכני עם בני
חכמה ותושיה, לסיגך תצרפי.
מטוב עדנים תאכלי, תתעדני.
התנערי קומי ולמה תסעפי[4].
ישנת ומה תועיל שנתך עד מבוא
קצך להפרד כצפור תעֻפי.
ולבית אלהיך תשובתך בתום
תתלבשי שכל ואליו תכספי.
סודות מיוסדים בעדן תדעי,
לא תמצאי כסל ולא תסתגפי.
פלאי דברי זה לאיש משכיל בסוד,
בו תדבקי נפשי, כליל הוד תצנפי.

---

[1] כמו חול הים. [2] המשהו בטבעו במצולת. ט. [3] משובת. [4] סעה וכונת-ספק, תהיי בספק.

מ"ז. לכנסת ישראל. משקלו רגז וז"ל:

123

שועת גברת יה שמע כי חרדה,
גם קבלה גלות ביום בך מרדה.
למצוא ביום זה חן תשַוַע נגדך,
מיום נעוריה בנסים עמדה.
מחסדך תשפיע לרפא מחלת,
יום מעמד סיני לך היא חמדה.
יַשר דרכיה והמציא לה זכות,
חוקים ומשפטים אשר בם למדה.
וזכות אשר עקד ונעקד תעמֹד
וזכות אביר איש תם ביחד תצמדה.
שמחה וקול ששון בציון נשמעה,
יונה לבניה בישע פקדה.
פצחו בני חכמה בשירה הללו,
כי בא מבשר טוב וארץ רעדה.

מ"ח. עברי — ארמי. לכבוד שמיני עצרת. משקלו מתקארב. ד' פעמים פעולים. וז"ל:

124

שמיני עצרת שמחה ורנה ושֹר החסד עלי ממונה.
ועדת קדושים בטובה ועדנה, ופַייס וזמן ורגל כתקנה.

לקְדוש וקול שיר וזכרון ברכה בפני עצמו כדת ההלכה.
ואשרי העם אשר לו ככה, ירבו שמחות ואֻנָשה מגינה[1].

משירי ציון שירו לנו, ואדון הכל יהיה בעזרינו.
חזק ונתחזקה בעד עמנו, ושלום נשמע בכל צד ופנה.

אהבת תורה תשמח לבי, ואֶנשֶה יְגוֹן גלותי ועצבי.
וייחוד אלהי קשתי וחרבי ובצל שדי גופי נהנה.

לכו נא נשמח בשמחת תורה, כי זה היום הוא יום בשורה.
ומשה עלה למעלה יתרה, אשר הוא ספון כאְמִיר בגנה.

שתלֵיה מלכא בגנתא בעדן, שכלא ונפשא כחדא צמידן.
ולוּתֵי קימא אנהר בִידַן בטורא דסיני בהון אִתבחַרנָא.

---

[1] אשכח עצבון.

בלוחי קְיָמָא אמירן כתיבין, בְּכֵין אתקרינא בנין חביבין.
ובהון בְּדֵיחנא דרדקי וְשָׁבִין וּלְמִתַּב ירושלם כולא עתידנא.

זכות אוֹרַיְתָא למשה רחימא, תפתח לההוא קִצָּא סתימא.
יכניש משיחא לעמא שלימא וִיחדוֹן כקדמא כלתא וחתנא.

יַדְכַּר לנא אלהן קְיָמא ויפרשׂ עלנא סוכת שלמא,
בגיני אבהן וְהַאי אָת רשימא, שכינת יְקָרֵיה תִּשְׁרֵי עִלָּנָא.

מֹטור דקודשא יתגלי יקריה, יְכַנֵּיש ברווחא לעמיה בחיריה.
כמא דמבקר רעיא לעדריה ויבני בקריב לבית מקדשְׁנָא.

שופרא דִצִיון בזיוא דמלכא וּכְנֶשֶׁת יעקב יַנהר לחושכה.
כיונה דתָיבא לגו שובכא, ישלח יְמִינֵיה ויסעדנא.

תְּהֵי שיזבא לזרעא דכשר, דבייחודא דשמיה אתקשר,
ועשו יִשְׁתְּדֵי[1] כטרפא דנשר, ופרא יתחלש ואבוה דקרנא.

אֱלהא דכולא, מלכא דמלכין, יותבן לארען וגבני לפלכין,
ויסגי יקריה מן כל הַרְכִּין, הלא הוא תוקפן דביה אתרחיצנא.

מ"ט. לכבוד הג הסוכות. המשקל כבשיר הקדם ובשניהם המשקל אינו מדויק. וז"ל:

בחג הסכות שמחו בנים, יום הקיפכם שבעה ענים.
נסים ומופת ראו קהלַי, סִכך במדבר ארבע דגלַי,
ובצל שכינה נאוו צללַי ובלהבי אש העביר שטנים.

יום הגאולה אשמח בזכרון, בטחון אבותי לי חן ויתרון,
עלו בזכות משה ואהרן ובזכות מרים ושבעים זקנים.

ומצוה לישב בסֻכה הדורה, עשרה טפחים גבהה ברורה,
ואין להוסיף על עשרים בצורה, בה כל מגדים ופרי גפנים.

סוד גוד[2] ולָבוד[3] ודופן עקומה, מלאך וגלגל ויסוד התומה.
קשר לכולן צורי בחכמה, יחד בראם להיות נכונים.

פרדס וארבע מינים אגודים, לולב הדס וערבה צמודים,
ואתרוג בשמאל ראשית אחדים, נשמח בכלן, נביע רננים.

---

[1] יְשַׁלֵּךְ. [2] גוד אחית מחיצתא. [3] כלבוד דמי — דיני סכה.

שמחו וגילו ליסב בסכה, יתחברו בה מלך ומלכה,
דירת קבע לאברהם ויסכה[1], ונשים פטורות, שלחן מכינים.

במדבר פרשז צורי ענני, על עם קדושיו עושי רצונו,
ובאש וענן ישלח גאונו, חסדי דוד הנאמנים.

זכאי זכור לי חסד נעורים, לנוה הדרך קבץ פזורים,
זכרה למשה ואבות בחורים ותורה נתונה פנים בפנים.

יעלו פעמי ציון ברנה, אשמח ואגיל ואנשה מגינה,
ושר החסד עלי ממונה, אשמח ואמשה ראשית שמנים.

כ׳. תפלה לגאולה. משקלו ואפר וז״ל:

126

שמע קולי אדון כל היצורים   וקבלה תשובתי אדני.
למענך תקבץ הפזורים,   תרחמה לעמך אדני.
וגם תזכר ברית אבות ישרים,   אשר הלכו בדרכיך אדני.
מחל וסלח לכל חובות סדורים,   אשר המה גלויים לך אדני.
בכל[2] יומי ולילי אקראך   ועיני עבדך נשואות לך אדני.
נשוא עון וגם פשע סתורים,   אשר המה בספריך אדני.
יעלו כל בני גולה חברים   לתוך ציון אשר בחר אדני.
ותחושה[3] לאליה יבשר   בראש הרים לעמך אדני.
שרידים החכמים ההדורים,   אשר המה בחיריך אדני.
פדה אלי לנפשי מצערים,   ברחמיך וחסדיך אדני.
ושלום רב יסובב החברים,   וגם ששון ושמחה מאדני.

כ״א. לברית מילה „שאין ספק שר׳ שלם חבר שירה זו בשעת מצוה“ לשון ר״י קרח. משקלו מקתצב על משקל השיר „מאין סוף נפשי תעירני“ וז״ל:

127

שמעתי מפאתי תימן, קול ידיד קיים ברית נאמן.
לשכניו שימח ברוב גילה, הזמינם לראות ברית מילה.
רפא צורי בן זה והצילה, אתה אל מלך וגם רחמן.
מילתו ראשית לכל מצוה, יתרפא יזכה לרוב שלוה,
בסוד הגיון תורה וגם חדוה, ומזונו יפה וגם משמן.

---

[1] שרה. [2] נ״א כל יומי ולילי קראתיך אדון פני יבקשו פניך אדני. [3] ותחישה.

שלום לך נמול כמו נהר, ואביך יזכה, אשר נזהר
במילה מיום עלות בהר, יום קִבל מצות וקיומן.
ברית מילה תחליש ליצר רע, וקלִיפָּה שנית אשר יִפְרַע,
היא זוהמת נחש אשר נגרע, והמילה לדת תהא סימן.
זכות מילה תגין עלי יָדִיד, משטן רשע שהוא ממריד.
והוא נרגן אַלוּף ודוֹד מפריד, המטעה גופות ומזהימן.
יום הטעה חוה בעץ דעת, אשר יין השקה לקובעת,
גרם לה מיתה ביום טָעת וגם אדם נכלם ושב נטמן.
מיום בא איתן[1] בהאמנה, נצטוה לימול לשמונה,
וכן נהגו זרע מי מנה, סוד מילה נתקיימה בִשמן.
שפע טוב יוסיף לזה שֶמָל, ובחיים טובים יהא נגמל,
נִתן לו מיוצרו מחמל, ובחרו מיום אשר זִמֵן.
זדכֵּך נפשו וגם שכלו, ואליה יבא ויעיד לו,
בגן עדן חלקו וגם חבלו ומהולים החן יקדימן.
אהבת ישראל מאד רמה, במצות תזכה בהקדמה,
להם דת נגלה ונעלמה[2], זכות אבות תוסיף להעצימן.

נ"ב. לברית מילה ומשקלו כהקודם. וז"ל:

128

שמעתי קול תוף וגם מחול, קול אומר: שלום עלי נִמול.

לתורה יזכה ויבינה לידע סוד מקרא וגם משנה,
עם בעלי תקוה[3] והעדנה, בזכות איש חסד אשר קִבל.

מזוהמת נחש אשר זרק[4], ילד זה טהר וגם רחק,
מי חסד על לחייו הורַק מנוער עול יוצרו סבל.

יום נִמול קיים למצותו, נתרחק נחש וזוהמתו,
נסתלק רשעו וערמתו, ויברח נדחף ומתבהל.

וסוד זה הוא מנפלאות אל רם, שצוה בו על ידי אברם,
ושניה צוה לבן עמרם בפסח לא יאכלה[5] ערל.

שַמֵח צורי בני איש תם, יזכור יום נִמַת והבטחתם,
שתחיש תלחם למלחמתם ותקבץ נדחם וגם תחמל.

---

[1] אברהם. [2] נגלה ונסתר. [3] נ"א משרה [4] הטיל. [5] יאכל.

פניך האר והצילם, זכות אבות תזכר ותגבילם,
תשיבם ארצם ונחלתם, כי אתה עונה לכל שואל.

נפשנו צופה חסדיך, הצילה לבני בריתיך,
זכור צדקת עושי רצונך, הר ציון ישמח וגם יגל.

עלינו רחם והושיע, ממרום תביט ותופיע,
בת גלים תשמח ותרגיע, יום תשיב מקדש וההראל.

אחתם שיר בשבת אשר ברא, כל נברא תִכן וגם קרא.
הוא פודה עמו בעת צרה, הוא יתן שלום בישראל.

כ״ג. חידה, לתורת הנגלה והנסתר. והציור משפע מתאור גן העדן של המושלימים שבקראן. משקלו ואפר. וז״ל:

129

שרפרף הוכנה לבני מלכים, ועליה כלי צמר שטוחים.
לפניה נחלים של מים ומעינות דבש יחד פתוחים.
מקום שוהם וספירים וישפה, ושם מגדל ולו שבעה פתחים.
ינגנו בני חכמה למולה, בכל שחר ידברו שבחים.
ועוד בה בארות חֲמַר־שָׁנִים, מיוסדים מקומותם ונחים.
שְׂמַח דודי השיבני בכל זה, ותן הכוס ונתחבר שמחים.
פנימי זה דבר שירי וחיצון והוא נגלה וטעמותיו נכוחים.

כ״ד. משקלו רגז בשנוי הרגל השלישית והוא: מתפעלים, מתפעלים. נפעלים, שהוא מפרסם מאד בשירה הספרדית. וצורתו: – – ◡ –, – – – ◡ –, – – – מחברו „אשיא“ ולא מובן מי הוא, ואפשר שהוא ר״ת אני שלום יוסף אלשבזי יצ״ו. ופתיחת השיר מזכירה את הפתיחה של השיר „את בין עצי יער לבנון חות“ לעמנואל הרומי (מחברות, לבוב תר״ל עמוד 68)[1] וז״ל:

130

את בין עצי עדן הדס פורח, וככוכבי שחק כסיל זורח.
שלח לך האל צרור ממר דרור, ממעשיו לא מעשה רוקח.
יונה אשר יום קננה בין ההדס, גנב הדס ריחה ונתן ריח.
אל תשאלה ממה עלות שמש כמו, לא שאלה ממך עלות ירח.
יתן לָךְ האל משאלות לבך, וגם חיים ארוכים עד בלי ירח.
צורי יהא עזרך ועזר אשתך, בין ההדסים תעמד שמח.
וגם תהיה אשתְּך כמו גפן, אשר יעלו ענפיו מהרה יהיה צומח.

---

[1] ע׳ הערתי בסוף הספר. ט.

131

נ״ח. שלומות אשלחה מתוך כפרים, ויגיעו אלי משכן ושרים,
למול יוסף ואחיו הטהורים, אשר דומים לארבעת דגלים,
וליהודה אשר כותב ספרים, וגם מבין בששה הסדרים,
מהרה ישלחה האל משיחו לקבץ עם אשר המה פזורים,
ביום נעל ידיד ציון חמודה, קהלת עם וגם לובשי כתרים,
אני אשלח שלומי אל אהובי, שמרו אל אשר קייב לדורים,
מאד נשמע דבריך והוסף לרִבּוֹני עטרת לפארים,
אשר שמתי ונתתי דברך, בתוך לבי ובלשוני ברורים,
בעת קרוב ראה שלום וחיים, ובמחילה, אמת מן המחירים (?)
תשובתי למולך היא סדורה ומדתו באַמַת הגברים,
והאורך תרי סר, לא יתרים, מצומצמים ולא המה חסרים.
אני חתום בסוף שירי בשדי, אשר הו׳ גואלי מכל מצירים.

נ״ו. כנראה מקורו תימני, בראשי החרוזים שד״י וכנראה מחברו ג״כ שבזי כהשיר הקודם. משקלו רגז מקצר. וז״ל:

132

שלום לבוא שבת, שלום ושמחה.
שלום לך, שלום, יום המנוחה.

שישו בני יעקב כי בא שביעי.
גילו בלקח טוב יום שעשועי.
וראו אמת מה טוב דודי ורעי.
אמצא ביום זה טוב ששון ושמחה.

דִבר בהר סיני דבור רביעי,
זכור וגם שמור יום השביעי,
על כן באהבתו אשתה גביעי.
יום בוא מיודעי השקט ובטחה.

יום השביעי יום נחת ושאנן,
כוסי יהא היום דשן ורענן,
על כן אני אענה בשבח ורנן.
אשיר ועיר שושן[1] נגדי פתוחה.

---

[1] שושן פי׳ השושנה ר״ל ירושלם (כשושנה בין החוחים).

נ"ז. יום אזכרה עלמה יפה מהודרה.
נ"ח. יחידה בת גלים בחרד אל עליון.
נ"ט. נפש ושכל שאלו לי איזה מאד מתהללי.
ס'. קול דודי דופק דלתי אקומה אפתחה לדודי.
ס"א. שחר אביע תהלה לאל רם על כל מהללי.
ס"ב. שלומת אהבה אמרי לדודך ילמד חן עלי ילדי נדודך.
ס"ג. שפל רוח אני בין הישישים.

ב'. שירים בעברית־ערבית.

א'. בשבח הקב"ה. משקלו הזג מעֹרב במשקל מתקארב וז"ל:

133

אבו יהודה יקוֹל פי ראי מעקול, יא מִזְכִּי אלעקול תבלג̇ מראדי.
בסוד יחודך נפשי סמוכה וברוב חסדיך יגל כבודי.
וקלבי יסתריח פי ד̇כר תסביח ללה בתפציח פי אעתקאדי.
שפעו מיֻשר הרים ומישור, מפריד וקושר עולם יסודי.
מן פיץ̇ גודה כאפי ודודה ואלכ̇ל עבידה כ̇אפי ובאדי.
עליון ונעלה נורא תהלה, לו הגדולה מלך יחידי.
ודוי עורכים לו כל מלכים, לחסדו צריכים הנחמדי[1].
לסק שפאתי ואבדע תיאתי עאלי אלצפאתי לאלכ̇ל האדי.
שרף לאלאבא בפתחָ קריבא פי יום תנבא מוסא ונאדי.
בסיני חטבו ואש דת סביבו, מזיו כתבו קרן ידידי.
זהא נוֹרֹה אצ̇הר לאלשמס יקהר בלוחין גוהר פי אעתקאדי.
ידידי קבלו תורה ועלו לארצם נחלו יום מעמדי.
מן בעד גא בכ̇ת נצר וחאצר עליהֹם אנתצר נאלו אלפסאדי.
שחת וחִבל, הגלם לבבל, החריב ובלבל גנת וְרָדִי.
תאבו בעלמא, סבעין עאמא, נאלו אלנעימא רגעו אלבלאדי.
אמצם עזרא במקדש והדרה, במצות ותורה חזק לִיָדִי.
וגלות אחרון יבוא מטטרון ומשה ואהרן ראשית גדודי.
יום בוא משיחי אל בית מנוחי, נפשי ורוחי תשמח בדודי.
אללה ירצ̇א עלינא, יעידנא חית כנא, פי אפתקאדי.

ב'. ענינו גאולה לעתיד לבוא. משקלו ואפר. וז"ל:

134

אבו יהודה יקול קלבי תפכר,   ולא נמצא לעפעפי תנומה.
לאיאם גרבתי חאלי תד̇כר,   ונפשי מזמן עניי עגומה.

---

[1] הנחמד.

שג̇לגי כ̇אטרי, יום כנת אסכר   ונסתי יום נדוד מרוב מהומה.
בכ̇ת נצר ג̇זא פי כ̇יל ועסכר   ונתגבר עלי בן הרתומה.
זחא אלקדס אד̇י בניה מחַכר   ורעיתי בהיכלו עלומה[1].
יום אֻוצל פעל פיה רֹב מנכר,   ולא היה לאויבינו תקומה.
מתא עהד אלכ̇ליל יא רב יד̇כר   ויקיצו עדת קדש תרומה.
שדיד אלקלב אצבר ליס תג̇תר   ולא תשיג גאולה הסתומה.
תתוב ללה, אד̇י יחמד וישכר   ולך יזכֹר זכות תורה קדומה.
אד̇י וחדתהו תסלא ותסתר   ולא יגע בך רדִיָה ודומה[2].
ובלג̇ סאדאתי יא וד בדפתר,   בשלום תסגלם מהר וקומה.
קטוע שרעהם כחד אלסיף אלאבתר   וחכמתם בדת תורה עצומה.
ומא רוִ פיה פליס ענהם מְשַתַּר,   בספר אחבה נפשם חתומה.

ג'. שיר אזור. משקלו הזג וז"ל:

135

אבו שמעון יקול יא צאח, אטיל וַאפתִיד פִי סִרִי.
בדרַס אלעִלם אכון נצאח וגַאיַת פעלהו תדרי.
וקוּם פי אֻוַל אלאצבאח בטַלעַת לַאִיח אלפַגִרִי.
נְוַחִד רַבנא אלפַתאח טִלוּע אלשַמס חין תַשרִי.
ונַאדִם עַיטמוס[3] אלחוּר
כמא רַית אַן צבאחה נור.
מתאני עִלמהו מַשכוּר.
בראנא אללַיל ואלסַחִרִי, אִלַא שאהדַת נוּרה לאח,
ינִיר אלשמס ואלבַדרִי.

שלומי על חמוּד עיני ואהבתו אני חושק,
ומושבו בארמוני ורעיוני בחן עושק,
ורוב יפיו יחייני, לשפתותיו אני נושק.
בעת לכתי ילַוֵינִי, בלב הומה ומשתוקק.
ואקום בחצות לילה,
ואתבונן והוא נגלה,
ובת זוגו כמו כלה.
מקושטת בתוך חדרי, והשמש מעת יזרח,
אשחר דוד בעת יַשִרִי.

[1] נעלמה. [2] עיין לעיל לשיר 116. [3] כנראה שם לאור השחר, ע' 145, VI ב־(ע' 146); 156, ב'; 344, א'. ט.

לכְן אכׄטִית עלי כִלִי נצׄב ואבטא בהגראני.
ואִן תׄבתו פיגׄפׄר לי לאני שַכׄך אנסאני,
אִטִיב פי דארהו ואסלי, אכון פי כׄדמתׄה עאני.
ולא ידכׄר זמאן גהלי, כמא אלשיטאן אזגׄאני.
ואמא אלרוח אדׄי תסעי,
עבאדת כׄאלקי תדעי.
והו אלגׄסם דא אלכׄדעי.
ינאל אלדׄל ואלפַקְרִי באכׄיאר אלהוַא טמַאח
ויהבִט מִתׄל מא אלנסִרי.

מַשוך לבי ורעיוני לתוך אהל בני דעת.
ואתבונן בהגיוני בלי פחד ולא בַעַת[1].
ואזכיר מעמד סיני ומרכבה מרֻבעת,
ושם נפשי בחזיוני מעופפת ונוסעת.
ותוך גנת אגוז חונה
ושם טוב מתמול קונה,
ופורחת כמו יונה.
ומזכרת לכל ישרי, ושם מִרְיָם וגם סֶרַח,
וארבע מעינות נהרי.

מראדי פי הוַא נפסי, אנאל אלכׄיר ואלתקַוַא,
ורוחי תוצל אל כׄרסי ביום אלדין ואלרגוַא.
תִזור אלהיכל אלקׄדסִי, תִדוק אלמן ואלסלַוַא.
ועׄסִמִי לׄה גנאן שַמסִי ינאל מן לדׄת אלחלוַא.
אִלַי קַד תַאב יעוד יִחיַא,
וְנפסׄה פִיה תתהייא
ואמא סׄכנהא עליַא.
במַוקִף עאלי אלקדרי ותנצׄר זאנת אלצׄלאח
מִתַל אלורד ואלזַהרי.

ושלום רב לרִבותַי כנהר ששמו פרפר,
שבח אל חי לעמתי חקקתיהו בעט סופר.
מרומם על תהלותי, ראיתיהו בהר שפר.

---

[1] בעתה.

ביום כי גואלי עלה,
בליל שומר והצלה,
וקרע ים בבהלה,
ושם דרך עדי עברי, וכן יחיש מבוא צמח,
יקבץ כל בני דורי ואלאנפ̇ס כ̇להא תפרח,
תעווץ̇ בַעדִ ד̇א אלצַבִרי.

ד׳. משקלו מקרצ̇ב בשנוים. מפעילים מתפעלים, נפעל, מרבע, בית בעברית ובית בערבית וז״ל:

136

אהבת דוד עזי וזמרתי, עת רצון ישמע תפלתי
הוא חלקי, אליו תשוקתי, מגדול עֹז רם על תהלתי.

לה רוחי תשתאק פי אלאחלאם, תתפקה פי זגרת אלאקלאם,
לאכן קד הגרי בקא צ̇לאם, מתשדד מא בין סאדאתי.

שמעתי חכמת בני אוּזָל, ואני בֶן בין אויבי נגזל,
יקר כספי חָשך ונתפרזל[1], לולי צור מחסי בעזרתי.

באלאעלאם היך יסתניר עקלי, יתשווק באלהיכל אלאעלי,
ואלאנפס תהוי גנאן תסלי, תתפרק ען גסם פאיתי.

זה היום נגיל ובו נשמח ונבאר ענין שס״ה ורמ״ח.
נראה בן דויד ביום יצמח, בו תגיל נפשי ונשמתי.

יא ודי סלם עלא אלאחבאר, די יפתו סר גאית אלאכ̇באר.
פצ̇להם אלכ̇אלק אלגבאר באלחכמה ואלעלם ואלד̇אתי.

אל ציון נפשי כעוק תפרח, ממתנת שמשי ביום תזרח,
יום יאמר דודי, עלה הצלח, אשובה אל בית מנוחתי.

ה׳. ענינו כהקודם. משקלו רגז: מתפעלים, נפעל, מתפעלים, נפעל, מתפעלים. והוא מחֻמש. לג׳ חרוזות חרוז ולב׳ חרוזות חרוז מיוחד, בית בעברית ובית בערבית וז״ל:

137

אהבת צבי ברח, עלי בחן טרח מיום תמול.
אור לְחיו זרח על רעיה פרח מצד שמאל.

---

[1] נעשה ברזל.

לׄדַית יא וְדִי פי לילת אלסעדי ואנא גׄבִי,
וְאלא בְלׄג גַׄהדי אלנפס תסתהדי פי מטלבי.
פי גַנַת אלכׄלדי תְפאח ואלורדי מסתרגׄבי.
תִלך אלשְמַאל תטרח וקת אלרְגוּע תפרח מן חיל תצל.
ואסראר̇הא תַשרח, ען אלכׄטא תסמח אי קד פעׄל.

שׄלום לבת גלים תן דוד ואל תכלים רעיתך.
מלאך וגלגלים אורה בחן תשלים לידידך.
שכלי בטוב תגלים[1], ינהר עלי דלים מחסדך.
לבי בך ישמח לידע שס״ה ורמ״ח, יומם וליל.
יזכׄר שנת בתמ״ח[2], יום גואלי צמח מיום תמול.

בַׄינת לך סִרִי, יַא איהו אלעׄדׄרי ואנא גׄריב,
אבטַית פי הַגרי, אללה יעיץׄ צברי ואלחץׄ נציב,
באלחמד ואלשְכרי, קד אנשרח צַדְרִי עִנד אלחביב,
וַאלוִד קד אברַח הם כׄאטִרי אלמגרַח, לם אצׄמחל.
ואללטף לא יברח, צִׄיק אלנפוס יטרח, קַצד אלאמל.

זׄוהר פני רעיה לבי בסוד החיה, יום הנדוד.
אוּזל חמד קריה, אהל לתושיה, נבחר לדוׄד.
ואני בתוך שביה, חשקי ראות צביה, לה אחמׄד.
מה תחזי סרח, לבי אשר ארח עני ודל.
שלחי לבן זרח עלי צרי ימרח, רוחו כטל.

יׄא אללה תרחמנא, חתא אלנפוס תהנא, פי רׄאחתַהא.
ואבלַגׄ סלאם מנהא, אחבאר סַאדתנא, לא יִנתְהַא.
אלפַקר אַוחַשנא, יא אללה תבלגׄנַא, חַית אלזהא.
אלעלם יַתצרח, ואסרַארהו תְשרח, פי כֻל עמל.
מן גַׄאהד אִסתַקדַח, פי עלמהו יִנצַח, די קַד כמל.

ו׳. ענינו כנ״ל. שיר אזור. לחלק א׳ ישנן שתי חרוזות בדלת וסוגר. לחרוזה ב׳ יש פרק תוספת וכן להתושיה ולחלק ג׳ שלו חרוזה אחת בדלת וסוגר. משקלו סַרִיע*: מתפעלים, מתפעלים, פועלים, בדלת וסוגר בתוספת ארבע תנועות. בתושיה מתפעלים, מתפעלים.

[1] תצמח. [2] יציאת מצרים שהוא בשנת ב׳ אלפים תמ״ח ליצירה

---

* سريع = המהיר, הנלהב

אהבת צְבִיַּת חן אשר גלתה, לבי ונפשי יום נדוד שבתה.
ובבת עיני תזכור לחסד אל אשר ראתה,
במן ומי הצור ביום עלתה ברצון קוני.
זִיוָה כשמש זרחה,
ענן וחשך נצחה,
ציר לשרידים שלחה, אל דת קוני.
(גם) עין ימיני מנדוד בכתה על ארמוני.

לַד̇ית̇ באללה כ̇אלקי סַיידי, ינצ̇ר ח̇אל̇י יבל̇ג̇ מראדי,
ד̇י אְמַל מקצדי פי אלאקבאלי,
ואנצ̇ר לְמַלְכָה דאים אלסרמדי ואעוד סאלי.
יגמע לשמלי כ̇אלקדים,
יעמֹר לקדסָה אלהדים,
ואלעקל יבקא לי נדים, הו רבַאני.
ואנצ̇ר לינון אלפְצ̇יל אלפתא אלאימאני.

שִׁיר דברי רעיה, בקול רנני, לאל אשר הודו בתוך מחני,
כי הוא מנת חלקי וצור כונני, עוד בטחוני יִשְׁפִי לצ̇לְמי.
עאד אֱציר אמני הו תכלאני.
לנו חסדיו גברו,
קומו ידידי מהרו,
הודו לאל חי, זמרו, אין לו שני.
בת קול בציון תהמה יצתה על הגיוני.

ב̇אדר בעלמד, יא מחִב ואפתְקִד באלאפצ̇אלי,
כיף̇ אלנפוס פי אלגסום תנעקד חין תתואלי,
הי מן בשר ואלנַפס נארי תקִד באלאמתאלי.
נור אלמהימל רבהא,
פי גסם אָדַם כ̇צהא,
ואלעקל צאר עאשק להא, אלאִנסַאני.
ו̇כַיף̇ תצחב גִסם אדי פַאיִתַא כאלחַיואַנִי.

ז̇והר ובַחִיִּי[1] קום ידיד חפשה לתשובתי,
היא תרדה נפש ותכנסה תוך גויָתי.
היא מזמן תשמיש תהא נעמסה עת תאותי.

[1] בספר׳ חובות הלבבות.

חפש בפָּסוקים קרא,
תן לי ראיה נבחרה,
מתי בגוף תתחברה, זה שאלתי.
רוחי בעין משפט ולא רָוותה, קום השקני.

יא וַאהִב אלחִכְּמת לאנסאן חְקִיר, נאל אלצברא.
ואסי לחאל אלמשתאי אלפקיר, ען אלעסרא.
שוכן בלא דירה רוָחה וקיר היכן ישרה.
דודי בחי האהבה,
תרחיב מקומי לישבה,
ישמח לבבי אכתבה, ותזוּנֵנִי.
עבדך אְלַא בַאבַד פהו קאצְדַא, יא רחמאני.

ז׳. מדבר לימות המשיח. משקלו הזג. בחלק א׳ ג׳ חרוזות, בחלק ג׳ רק חצי חרוזה. וז״ל:

139

איומתי בהר המור תסובב היכלי.
תעירני בשיר מזמור, בתוף ובצלצְלִי[1].
אשבח לאל גומר, ארשת מַמְלְלִי.
מרומם על תהלותי,
ועליון על נגינותי,
ורוב חסדו סביבותי,
וטובו נוהלי[2].

להו אלתסביח ואלתַוחִיד דַאים ואלסגוד
וכֹל מִזוֻג ולֹו תפריד, עלא מלכֹה שהוּד
ומחצי כֹל שִי תעדיד ולֹה אלכֹל תעוּד
לאנֹה מוּגִד אלגמלה
וכאפי לאלוְגוּד חמלה.
ואלאנפֹס מִנה אסתמלה.
בפיצֹן חאצלי.

שמו עליון עלי מלאך וגלגל אופנים,
ושפעו סובלם נמשך, בצלו שוכנים,
ועולם היסוד נצרך והם לו רוננים.

---

[1] צלצלי לצרך החרוז. [2] מנהלי.

למטה הוא כבית קִבּוּל,
מקום החטא והחִבּוּל,
מקום טנוף והבלבול.
למטה נשפלי[1].

בהו גמע אללליקה, תם ביומ̇ן סאדסא
ומעדִן ת̇ם חי אבכם ואנבאת האדסא
ונאִטק גדנא אדם עלא אלכ̇ל ראיסא.
ואכ̇תצת ת̇לת̇ אבא,
ויעקוּב זאד פי אלקרבא,
אבו אלאסבאט מחבובא.
בנסלה̇ כאמלי.

זכות אבות תחיינו ונזכה לעלות,
ונשובה לארצנו בראש המקהלות,
ומיכאל ילוֵינו באותות נדגלות.
ואז תגיל חבצלת,
ותרוצה כאַיֶלת,
לחן דודה מקבלת,
אשר הוא פועלי.

ידידי רוץ גשה אלי והטה אזנך,
והרף[2] בוא לאהלי ואגידה לְךָ,
ותן מהודך עלי, בחי אהבתך.
מאור זיו שכלך נגלה,
ראיתיו בחלום לילה,
ולבי עמך נתלה,
ונרפא מחלי.

תמאם אלקול פי קצדי ולְלַה נִייתִי.
גִזיל אלשכר ואלחמדי וכאפִל חַיותי.
והאת אלכאס יא וִדי ואכרִם סאדתי.
ונתרַנַן בר̇א אלח̇צרַה,
גהתכם נגנם אלסכרַה,
פתא מן יקט̇ף אלסמרה,
ויכ̇תק עאקלי.

---

[1] יוד נוספת לצרך החרוז. [2] מהר כהרף.

ח'. תפלה לגאולה. שיר אזור. משקלו סריע כהשיר אהבת צבית חן. וז"ל:

140

אֿל המרומם על תהלתך, פרנס לדל דופק עלי פתחך, חן שאלתי.
לֿבי ונפשי מנדוד יהמו, קֹוים חסדך אשר עצמו,
זכרה זכות אבות אשר קדמו, שים תקותי.
הצלח דרכי יוצרי,
קבץ נדוחי מפזרי,
אתה אלהי שומרי.
דוד אהבתי צופה אני תמיד ישועתך,
עלי חמוד עיני תנה שפעך, צור עזרתי.

שַוקי ומקצודי, רצ̇א כ̇אלקי,
מנגי אלאסיר אלח̇אנב̇ אלג̇ארקי,
רוחי לתוחיד אסמהו עאשקי, פי רנאתי.
אַנג̇א ליוסף חין ג̇רק,
פי ביר חיַאת מנחרק,
מן ענך יעקוב אביה סרק, פי חכמאתי.
לאטף ליעקוב אלנבי, חין בכא,
רַדַה אליַה עַאד מתמלכא, פי את̇באתי.

ב̇דג ליונה שם תחיית מזון,
תוך ים מצולה שב וקבל חזון,
אמר פדני ואני אאזן לנבואתי.
נורא ומפליא לעשות,
איום ובו טוב לחסות,
מצהיל נפשות נוססות[1], הוא חמדתי.
רוחי בצל האהבה נסמכה, גופי בזוהר תארו תמשכה, מחשקתי.

ז̇כי לרוחי פי רצ̇אך יא ודוד,
יא מן עטאך תחמל לכ̇ל אלוגוד,
ואלכ̇ל עבידך כ̇אצ̇עין פי סגוד, פי טאעאתי.
אג̇פר לעבדך קד עצא,
ג̇ארק בבחרך ג̇איצא,
יום כאן עקלה נאקצא, פי אלזלאתי.
אזג̇אה שַיטאן רַאיהו מהלכא, אנצף למן ביין לטאת ואשתכא, פי תובַאתי.

---

[1] מתמוגגות, מפחדות.

יום זה יחידתי בטוב תשמחה,
כי על רצון קוני אני אֶבטחה,
עלי שכינה משניר תזרחה בישועתי.
יקשר אלהי דגלי,
יאמר לרעיתי עלי,
תציץ באור מהיכלי, יום שמחתי.
ינון משיחי, קום אזור מתנך, תצלח ותתכונן במלכותך, על חברתי.

ס'. זפאת. משקלו הזג. וז"ל:

141

בְּיָצְאָד[1] ציר בעירנו וקול התור בארצנו,
קבוץ את כל פזורינו לציון מאוַיֵנו.

באלאימאן ואלתֻקא נשתאק, נְדִים אֶנבה ולא תעתאק,
נכ̇ך אלדינִ ואלאכ̇לאק, נְנַאל חכמה ואימאנו.

נעימת שיר וקול זמרה, וקול חתן יפת דרה[2],
ורעיה ממרום תקרא לסנהדרי זקנינו.

יחידה השמעי הלל לאל צורך ביום ולַיִל,
וַילבישך לבוש מכלול, יצו חסדו לפנינו.

ובאלקול יַנשרִח צדרי, נסַבח עאלי אלקַדרי,
כ̇דם לה שמסִ ואלבדרי לאלה עאלי אלשאנו.

שמח חתן בבא כלה, בקול הלל וקול צהלה,
ובנגינות ובתהלה לרם על כל שבחינו.

פסבחאן כ̇אלק אלאנסאן פְּצִיח אללסק ואללִסַאן,
יְזִיד פי אלעקלִ ואלאחסאן, עלא טַאִיר וחַיוַאנו.

שבחו אומרים כלם, וחוא צופה לכל נעלם,
וקושר מעלות סולם וברצונו יחיינו.

בזרע יעקב סגל, שמו רשום בכל דגל,
לשוננו בסוד הַרְגל והפק את רצוננו.

זיכאת אלדין תנאל אימאן, בתוחיד רבנא אלרחַמאן,
ויגמעְ כ̇ברת אלנדמאן בסִר תקוַה ואפטאנו.

יקול אלמשתאי יא צאח, אעוּד קַוְלִי עלא אפצאח.
אד̇א קלבך פתא נצאח וילתק שַוק אלאלחאנו.

---

[1] בצאתך. [2] פנינה, ע' מגילת י"ב.

י׳. תפלה לגאולה. מרבע, משקל רגז: מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים, הַעוֹל. וז״ל:

142

דודי צח שפתי הפצח, ורצה במהִלְלִי,
תן חן לבעל בטחון, עובר במקלי[1].
נפשי לגופי המשי, אשוב להיכלי.
אשמח ואגיל ברמ״ח, ברצון מנהלי.

אשתאק ועקלי אלמ̇רתאק לאלעלם יא וַ̇חיד.
רוחי בגסמי אלמ̇רכב, תו̇חי רצ̇א אלוָחיד.
נפסי ורוחי בּיַדהו תמסי באלצ̇בח תסתעיד.
תשרח וִסִר מעאני תפתח בתפצ̇יל מגמִלִי.

לעפרה יפה כלילת הדרה, לבי באהבה,
גברת בחיק בלילה שָׂרַת, עָלַת ונִצבה,
תְּיַשֵּׁר תכין למעלות מישור מלאך ושר צבא.
ותזרח כמו ציץ בעדן פֶּרח, תאיר לאהלי.

ש̇פאתי ולסִני תִ̇כץ לחנאתי תסבִח לאלקי
בתַו̇חיד ש̇כר̇ה ומדח̇ה ואגִב פי ד̇כִר צַאדִקִי.
אלאהי ועזי וג̇אית גאתי יַסלי מצ̇איִקִי,
ואפרח בפצ̇ל̇ה דִ̇י לא יברח כ̇ל יַום חאצ̇לי.

בחפצו נעלה לחמדת ארצו, יקבץ לנפזרים,
וישלח לבן דוד משיח, כי לו מסברים,
בקול שיר תשמח יחידה תשיר בין המשוררים,
וקול צח אגוז[2] וברית מלח חזקה במגדלי.

זכרה צורי לעם, בנך נקרא, צופה לחסדך,
רעיה מהר להציל שבויה, זכרה בריתך,
חשקי תמיד בך אתה חלקי ואני מנתך,
וסלח ומחול עון עבד נאלח, רַפֵּא לכל חלי.

יַא וִד באלכַ̇אם צ̇אוד, נַבִּה לג̇פלתי,
כַּ̇אסִי יוקִד בזין אלעראסי, מא בין סאדתי,
וַאח̇לִי אִז̇ כאן מִנַאדִם לי, כ̇לי ארוִי לִסִכרתי,
קד צח קַ̇ולִי למַן שא יַתפצח פי עקלי כאמִלִי.

---

[1] ליעקב אבינו. [2] ע׳ בהערותי. ט.

י"א. שיר משתה לכבוד אחד מידידיו. משקלו כפ״ה, בחסר היתד של הרגל השניה: פעלולים, נפעל, פעלולים. והוא מחמש. לג' החרוזות חרוז מיוחד ולחרוזה ד' ה' חרוז מיוחד. וז"ל:

143

הבכוס זה נרפא היגוני, זה אשר יזריח רעיוני?
לך ידידי אעיר מתנומה, אהבתך אזכיר, העצומה,
ראש מסִבות נשיר, קום ודומה[1], לב ונפש צופה לך אדוני
ריחך נוצח[2] קנמוני.
שם ואהבת יתרון לאהובי, חן וטובת זכרון יענו בי,
כי בשמחה וברון הוד הטובי,
טעמו הוא יפה על לשוני, אויבי יצריח, יעזרני.
לב ונפש נפתה באהובים, גם ודעת תפתה[3] עם קרובים,
נלכה, דוד, נשתה עם נדיבים,
תחלואי נרפא מחרונים, צִרך תמריח, תרפאני.
מהדרך תנהיר על ידידך, אורך הבהיר מיקרך,
כי לבבי מהיר לחזותך.
נַאלהו אלחֿב וַאצפַא בֿה בלַאנִי, בַאתִ דַמעִי יַספַח פִי וגַאנִי.

י"ב. בשבת סופר זמנו וישראל בן יוסף שמו, ואולי הוא המשורר הנ"ל. בן יוסף בן ישראל. לפי זה היה האחרון בדור שלפני ר' שלום. עברי — ארמי — ערבי. משקלו רגז בתוספת תנועה לדלת: – – ◡ –, – – ◡ –, –; – – ◡ –, – – ◡ –, – – ◡ –. והוא שיר אזור. התושיח: מתפעלים, מתפעלים. וז"ל:

144

יִא עינִי מא באלִך שגַיִיה, תִמסִי דמועך לֿארייה.
כֿלה אמרִך ואלשִכִיַיה דֿו אלממלכה אלעאליה.
מן בעד אלאשכֿאץ אלתקייה לא תֿגבטי באלבאדייה.
דֿי פֿקדהֿם צח באלמשייה, אעתם צֿיאהֿם שרקייה.
יא פֿרקתאה מן עלמהֿם.
פי חאִל מא פארקתהם,
זֿמרת רואית וַקתהֿם.
לא שך אנפסהֿם זִכִייה, תשתאק אִלַי אלרַוְחַאנִיָה.
תִדרִך עקולן פַאעִלִיָה, תדבִירהַא רַבַאנִיְה.

---

[1] בבקר ובערב. [2] מנצח, גובר על ריח קנמוני. [3] כמו נפתח [ע"פ ההוראה בערבית: השיב דבר, התיר סודות. נ.].

שַׁחתי עלי רב המזומן, נשיא וסופר הזמן.
ילד יהוסף זד ונאמן, כי הוא צרור הקִנָּמָן.
זרח מאור שכלו בתימן, כמה הלכות פרסמן.
כתב ותקן כל טִעָיָה, כִּבַּד לדוד ולרעיה.
תריץ[1], אלהיו רוממו.
נבון, וישראל שמו.
מתוק כנפת טעמו.
תכף לסודות ההוִיָה, נפשיה לדוכתֵיה זַכִיָא.
בין מלאכין ניחא ושַׂרְיָא, תחמי להוא רְבִיָא[2].

למן תִעאזא אלקלב יחיא, ואלעקלִ דַאִים שַׁאגִיַא,
אַוצל עזאַ אַלשיךְ יַחיַא, מְפתִי בכל סִר גַאבִיַא.
דִ׳י באלריאצֹה כֹּץ אַשיַא בִאלזיג שִׁבה אלכימִיַא.
אדרך מְעַאני פַלסִפִיַה ואיצֹא תַאתיר פַלכִיַה.
אַמר אלאגַל מא לֹה מרד,
מא קט יֹסלַם מִנה אחד,
מא בַאקִיַא אלַא אלצמד.
פוק אלטִבַאק אלהַיכלִיַה מרתבתהו מתעלִיַה,
באעִת ללאנפֹס אלבִנַיה, אלגוהרִיַה אלכֹּפִיַה.

מִיום פרידת הידידים, עלי עפפי[3] נודדים.
הוי על בני חמדה ודודים, עיני דמעות נוגדים[4].
אקרא לאל מושִׁיב יחידים, ירפא לבבות פוחדים.
ישלח למכתם רמִיָה, די הוא מהימן אסְיָא.
יִפרֹק לעם בכן גְלִי,
בְּבִיָע[5] בשיר ובצלצלַי,
נִחמַי בשכלול היכלי.
וביום עבודת כהניא, תמן ועַינן חָמְיָא,
ורבות משַׁח זיתא דדַכְיָא ושכינתא לן שריא.

צלותן ובעותן תקבל ועלן למי חסד זרֹק,
תסלח לכל חובן ותסבֹל ובגין אבהתן פרֹק
עמך ביד מָרוד מחבַל מאתכִנָעותא ורוֹק,
אדכר קִיָימי תקנַיָא ושלח לעמך רעיא.

---

[1] ישר. ט. [2] תראה משית. [3] = עַפְעַפִּי. ט. [4] זורמים בארמית. [5] פצח בשיר.

ופתח לתַרעֵי רחמין,
מַרום תלתא עלמין,
בזכות נבִיִין שלמין,
משה וסִיעַת רחמַיָא, כל חד וחד לֵיה מצפיָא,
ובגין דתנַן פרשגנְיָא[1] ובני מתבתא לָעיא[2].

שַׁוַּוקתִ קַלבִי דִי תִפַנַן, באלכַאסִ ואלוַאן אלשַרַאב.
למַן סִלִי אלכַאטִר תרַנַן, דַכַר באהוַאלן עִגַאב.
אלדִכִר לִלאַחבאבִ הִזנן ואלקֹדסִ דִי אַמסַא כַרַאב.
וַאלנַאסִ פִי רִנַה וִנִיַה,
וַחִי אלעַראיסִ דַאעִיַה,
וִיא גארִק אַלכַאס אלרִחִיב.
בַאדִר בִכַאסִי אַסתִטִיב, כלַין בִדִניַאהוּ גִריב,
לא בדִ מִן תִלד אַלקַצִייַה, חַרב אלטבַאיִע הַאויַה,
ואלנַפסִ דִי תַרגַע תקִיַה פִי גַנתֹן פַרדוּסִיַה.

י"ג. משקלו רגז בגזרת התנועה והיתד בהרגל השלישית בדלת ובהסרון כל הרגל בסוגר. והוא מכון בכונות הקבלה ובצרופי אותיות. וז"ל:

145

שרד מנאמי עוהגי אלחור, באלליל אסהר נאצרי.
ואמסא שמאלי ענה מעהור, דאר אלחיאת מתנאצרי.
עקלי רוא מן צכרת אלצור, חין פאק פיח אלנאהרי.
פי יום טלע מוסא אלא אלטור, תם כאן רוחי חאירי.
ואלקום גמעה חאצרין,
מן תלד אלאצואת נאצרין,
אחרק להא מתגוהרין.
מן נור אלי"ק ב"א ג"ים משהור שפאק עאלי באהרי.
חדא אלגואב יא וִד מדכור באלזוהר אלמסתאכרי.

לבי מאד ישמח להודות, רוחי ונפשי תכספה.
בא"יק בכ"ר[3] תכין סעודות, שלוש בשבת תוספה.

---

[1] משנה תורה. [2] עֲמֵלִים, עוסקים. [3] צרופי האותיות האחדות הם: אבגד הוז חט, העשיריות יכלמנ סעפצ, המאות: קרשת, ךםןףץ. ומצטרפות האותיו' היחידו' עם העשריות והמאות בסדר זה: אי"ק, בכ"ר, גל"ש, רמ"ת, הנ"ך, וס"ם, זע"ן חפ"ף, טצ"ץ.

גל״ש דמ״ת יחד פרודות, הנ״ד בחלוק תגלפה[1].
כי הם חמש עשרה בבירור[2], שבת בכולם נוהרי[3].
כַוֵין תרין ההי״ן[4] וקו,
בראי ודסתים מלגיו,
אל״ףּ דאחד זווגיו.
היסוד ובת נדיב בקישור, המה בפתח שערי.
עורת צבי עופר עלי שור, אתה ידידי שומרי.

מן פיך̇ ודי סבעת אבואב, פי גנתך̇ פרדוסייה.
תכ̇תץ פיה אחבאר אלאחבאב ואזהאר פיה רוחאניית.
ורדך̇ ות̇פאחן ואענאב, מן נור אוול ג̇אדיית.
מן הו פתא באלעלם מחצ̇ור יוצל תקיין טאהרי.
ואלרוח יחצל שוקהא.
לאלעקל סר מעשוקהא.
חין תכתסי אלנור ואלבהא.
יבקא עליהא סתר מסתור, תחת אלג̇מאם אלדאירי.
דיואן חיאת אלנפס מנשור, פי היכ̇לן מן גוהרי.

שׁורי חבצלת שרונים, חלקך בעדן תנחלי.
בזכות שני לוחות אבנים, היכל מלכים תעלי.
תראי להוד פנים בפנים, משה סגולת מקהלי.
תשתי לכוס ישע בעטור, עם איש יהודה הארי.
אמרי ידיד נפשי שמח,
בארבע דגלינו צמח,
ולבש לאותיות רמ״ח[5].
סוד ארבעין ותרין[6] בבירור, הם וחמשים[7] סופרי.
ותרין ושבעין אות[8] בזיהור, חסד רצון אל יוצרי.

ב̇ין אלזהור שאהדת כ̇לי ואנא ג̇ריב אלמוטני.
פי לילת אלקדרי תגלי אמסית בצ̇לה סאכני.

---

[1] ר״ל אם נחלק את אי״ק, בכ״ר גל״ש דמ״ת מצד ימין, חנ״ך באמצע, אז תשאר לצד שמאל ג״כ ארבע קבוצות: וס״מ, זע״ן, חפ״ה טצ״ץ. [2] כשתחבר חנ״ך עם אחת הקבוצות תהיינה חמש עשרה. [3] ט״ו ימים, חצי חדש ואז בג׳ ימים עד ט״ז, היינו י״ג, י״ד, ט״ו, או מט״ו ואילך, ר״ל ט״ז, ט״ז, י״ז, שאז הלבנה נוהרת והשבת שתחול על אחד מששת הימים תהיה שבת-לבנה. [4] תרין ההין של שם הוי״ה וקו — הוו, והיוד הוא מהאותיות דלא מתפרשין. [5] רמח אברים. [6] שם בן מ״ב אותיות. [7] נ׳ שערי בינה. [8] שם ע״ב אותיות.

שאהדתהו נצ̇רה וולי ואצבחת וחדי האיג̇י.
פארקת ודי צרת מחקור קצדי אצ̇להו זאירי.
יא עיטמוס הגרך ת̇קל.
אבטית יא סאגי אלמ̇קל,
רוחי אליך קד אנתק̇ל.
פארקתני יא כ̇ל מהגור, באלליל אמסי סאהרי.
אסלמתני פי יד גמהור, אמר̇ה עלינא גאירי.

זכרי איומת האהובה דגלי אשר נתפרדו.
מה לך איומתי עלובה, הומה ושבטי נדדו.
עורו בחן בעלי תשובה, בנות עלי שור צעדו.
נעלה להר ציון ונשור קרבן ותמיד שחרי.
נשמע לויים נוגנים,
עונים בשיר ומנגנים,
סמוך לקרבן כהנים.
אשרי למוד משנה וחבור לשס״ה ולרמ״ח סוברי.
יבין בכל טעם ודבור, לידע בתיקון סופרי.

יׇא מן סמע קול אב שמעון, בלג̇ לסאדתנא אלסלאם.
נבהת פיה קומ̇ך מטיעון, מן נסל יעקוב אלכראם.
נאפי כ̇טא נמרוד ופרעון, לא ילתפת לדת חראם,
דליתה̇ם פי סר מחכור ואנא לרבי שאכרי.
רית אלגנאן דאר אלחיאת,
לה̇ סבעת אבואב מבניאת,
תכ̇תק גואהר עאליאת,
מן אחתצן ען כ̇ל מחדור, רוה̇ה תצאל כאלטאירי.
תם קולנא פי כ̇ט מסטור, אללה יסלי לאטרי.

י״ד. עברי — ערבי. והוא שירה בלי אזור, כי אם מרֻבע. משקלך נפעלים, מתפעלים, נפעל. ונקרא „משקל קל“ משום שבנוי כמעט רק על תנועות. ונקרא „רקיץ̇“, „רקד“ בעברית, משום קלותו והוא עושה רֹשם כאלו מרקד המשורר. וז״ל:

146

אהבת דוד חפצי וגם חשקי,
בת נדיב, עורי ובו דבקי.
כוס ישע למאהבי הַשקי.
דוד יפה אבחר מנת חלקי.

לך עמי בוא בחדריך,
ושמע סוד מפי חביריך,
אזכירה אנשי שלומיך,
אז תשכיל לידע בסוד חוקי.

ש̄וקי פיך, יא פאיז אלעלמא.
נג̇די אלרוח אפצ̇ל מן אלגסמא.
פי אלתעדיד, תדרך עשרת אסמא.
לא תג̇בט באלגסם ד̇א אלרקי.

ב̄ין ימין ושמאל מבשמת,
קו אמצע עולה ונעלמת,
שכל טוב חוזה וחולמת,
רעיתי, ראש אוהבי נשקי.

זה היום נגיל ונשמח בו,
כי החי ישים אלי לבו,
עת רצון יקביל פני רבו,
המשפיע אלי בכל ספקי.

יא משתאק לאלעלם ואלחכמה,
זור צנעא ח̇ית̇ פאצ̇ת אלנעמה,
פיהא אחבאר תפתיך בכל כלמה.
באלאחלאם פיהא בלג̇ שוקי.

תמצא שם כלה יפיפיה,
בת נדיב הנקראה רעיה,
מגנת עלי בבית שביה,
ותבשר כי בא בחיר צדקי.

ט״ו. עברי־ערבי ומשקלו רַמַל בשנוי מַגזוא, לרמל ישנן שלש רגלים, פעלולים, פעלולים, פעלולים, לרמל־מגיזו נגזזה רגלו השלישית והן רק שתי פעמים פעלולים, בדלת ובסוגר. ולהתושיה ג״כ המשקל הזה. וז״ל:

147

אֳהבת רעיה רצוני, מַחֲמד נפשי ולבי.
אשאלה צורי וקוני ישלחה מרפא לעצבי.
גם בקראי יענני, כי שמו קשתי וחרבי.
רק בשכל רעיוני תהמה רוחי בקרבי.

אלכה דרך מסילה,
בין שרידי הקהלה,
הזהירים בתפלה.
אשמחה אנשה יגוני, אעמד שחרי וְעַרְבִּי.
כי בנועם הגיוני אשכחה עולי וְעָלְבִּי[1].

לד̇ פי תוחיד רבד, יא נדימי כ̇ך פעלד.
יג̇פר אוזארך וד̇נבך, יום תוולא פיך גהלך.
קבל מא אלעקל אנעקד בך, כ̇נת מתשרד בוחלך.
ענד אסראר אלמעאני כ̇להא לא עאד תג̇בי.
ינעקד אלעקל ואלרוח,
תלתבס פי סר מַשרות,
חין תפארק גִּסס מטרות.
יום תעלו אלגנאני ותקול אללה חסבי.
חוז קסמי ואחתצאני ג̇אפר אוזארי וד̇נבי.

ש̂אלי חברת קדושים, צור מרומם על תהלות.
ומאסי חברת נחשים, הבהולים בהתולות.
שמחי אישים ונשים, הבחורים עם בתולות.
הם בני יעקב זקני, מַחֲזיק ראשי ועקבי.
גם ויצחק[2] רב פחדים
יהרג אויבי גדודים,
ואני אלבש חסדים.
חסד אברהם אדוני, הוא ירפא את משובי.
יד ימינו תסמכני, אחזה ינון ותשבי.

בין אסלאףּ אלעראיס, כ̇אטרי ישתאק דאים.
צאר אלפי טבע כ̇אמס, ענד מן עלמֹה מלאים.
נעתלי רוס אלמגאלס, באלנצ̇אם תזהי אלולאים.
גל ר̇בי ד̇י הדאני, ינשרח צדרי וקלבי.
יא ודוד גלי פואדי,
שית אזור צנעא מראדי,
צ̇אק חאלי באלבואדי.
באת דמעי פי אוגאני, נלת תכדיבן וכרבי.
ר̇ףּ עליי ואעז הואני, יא מהימל ואלתסףּ בי.

[1] הָעָוֶל שעשו לי עלבוני. [2] „ו"נוסףּ לצורך המשקל.

זככת נפשי ושכלי להגות תמיד בתורה.
חדשה צורי לצהלי, חלצה עבדך מהרה.
חן ידידי יערב לי, זיו פניהם כמנורה.
אמאסה לשמאל צפוני[1], צד ימיני[2], ימשלה בי.
אשלחה שירי תשורה,
אל עדת קדש בחורה,
יודעי חכמה ברורה.
הם סגולת אב המוני, בם חמד ייני וחלבי.
סודרי משנת גאוני, ראש תבואתי ואנבי.

יא נסים אלליל באדר, לאלמחבין פי נצ̇אמי.
עלמה̇ם יזהי אלמחאצ̇ר, כ̇צה̇ם פי אלסלאמי.
נור אעיאני אלנואצ̇ר, כ̇יר פתואן אלאנאמי.
עארפין ס̇ר אלמת̇אני, לא עליה̇ם ס̇ר יג̇בי.
מן יבלג̇ני אלזיארה.
ענדה̇ם אלרוח צארה.
באלח̇לם ולת וסארת.
צרחת מנטק לסאני זאל כ̇ל חמי וכ̇רבי,
יכת̇ב אללה̇ לי אמאני, ד̇י כפל עישי ושרבי.

ט"ז. שירה, וצורתה מרבע, לשלש חרוזות חרוז מיוחד והסוגר האחרון נחרז על פני כל השיר, ומשקלו מפעלים פעול, מפעלים פעול. והוא הזג מרבע אשר רגלו השניה והרביעית מקצרת תנועה. והוא מערב עברית־ערבית. וז"ל:

148

אָהוּב לִבִּי שָׂמֵחַ, בְּמִצְוֹת נִכְתְּבוּ.
עשה מהן רמ"ח, שס"ה לא יימבו.

לנפשך זככה בחי אהבתך,
(שמאל מבאיש זנח דבריו נכזבו)[3]

שכינה תלבשה, בעת כי תדרשה,
וגופך קדשה, ומליו ירהבו.

בחר כלה ודוד, שבה מן הנדוד,
ואויביך שדוד, ולא יתיצבו.

יצר הרע. [2] יצר הטוב. [3] ע' הערתי. ט.

זכור בוראך ביום בחורותך,
והרודים בך, כלל יחרבו.

יְשַׁר דעת עמוד, לעומתי צמוד,
ובתורה למד, וחוקים ערבו.

מ֫ראדך פי אלתקא, תצאל דאר אלבקא,
מחל אלאצדקא, בעדנאן אוגבו.

שׂרד עקלי שרד, מעא זין אלכ̇רד,
וגסמי אנפרד, בלחד אלתארבו.

תשוקתי אני אלי צור כונני
יחידה רנני, וידי יכתבו.

אנא אלעבד אלצגיר, לרבי אלקדיר,
מכלץ לאלאסיר, ומנגי אלהארבו.

יחידתי עלי, ושלום תִּסְגְּלִי,
שרידי מִקְהֲלִי במדרש ישבו.

תגלא רבנא בסיני כ̇צנא
ופיצ̇ה נאלנא ביום אלמנצבו.

י״ז. עברי — ערבי, שיר אזור, משקלו טַוִיל طويل = הארוך, הממשך בשנוי: פעולים, מפועלים, פעולים, מפועלים. ומדבר על הגאולה, וביאת המשיח. וז״ל:

אומה בתר המור עלי לך ובשרי,
ונשיר בשיר מזמור, בניגון ליוצרי.
וצמח[1] ארי גבור מהודר בשערי.
וזמיר וקול התור בארצי מעוררי.
שריה* חגור חרבך,
והשחת גדוד אויבך,
וחזקה ואל תנבך**
לתוּגני*** אדום תגמור ותשקיף בשחרי,
כרמיך באף תזמוֹר ותשחית לעץ פרי.

[1] פ׳ המשיח.

---

* בזוהר, בלק קצ״ד „יפול רוכבו אחור" דא שריה דזמין למיתי בחדי משיח בן אפרים וכ״ו.
** תנבך — תהיה נבוך? ע׳ באכר ע׳ 72.
*** לתוגני — לתשובי. [לְגִמְלֵי אדום. ט.]

לקִית אלפתא אלצׄרגׄאם בבסטׄה לחין ינוב.
עלַיה תנצׄם אלאנגׄאם, ותתצאפק אלחרוב.
והוא יקתִל אלדרגׄאם ותחדִם לה אלדרוב.
ונאר אכלה תדׄער גיושׄה ותעתרי.
ותמחי בני אלעמלאק.
באלאסכׄאט ואלאחראק.
וינפדׄהׄם אלכׄלאק.
ובית מלכהׄם ידבר ופיה נחס גאירי.
ויצׄחר מלִך טאהִר אמיר אלעשאירי.

שׂכינת בצל כנפי כרובים תסוככי.
לינון וחיל תקפו וצורך תברכי.
וישפך חרון אפו בפרא הפכפכי.
ועובר ומתעבר[1] ודתו מכוערי.
מהתל עלי דתי,
ובוזה לתורתי,
והסיר עטרתי.
וימיו כצל עובר ואידו ממהרי.
ועמי ביד שומר משובת מפוארי.

בׄגודה עצׄים דאים, ועאלי במלכהו.
והו יחרס אלנאים בתַוחיד אסמהִו.
ואגׄעל סראט קאים, למן כׄץ לדׄכרהו.
ונור אלפלך דאיר בשאנׄה וסאירי.
להו אנואר סַאטעַה,
ותכׄדם להו טאעה.
ודור לם יקף סאעה.
ומן גוהרׄה נאשִר עלא אלבחר ואלברי.
בלילן קמר סאמִר ושמס אוול אלפגרי.

יׄחידה בשיר הודי לאל חי ורנני,
ועמדי ויחדי ולבך תכווני.
וחשקי וכל סודי במלכי וכונני.
ואליו אני נוהר בערבי ושחרי.

---

[1] מלשון עברה וזעם.

מחיה לנשמתי,
ועזי וזמרתי,
ואליו תשוקתי.
וחסדו אני זוכר וטובו מעוררי.
ולבי כאש בוער באהבה מזוררי[1].

תשוקת יא וְדִי בנצ̇מי ולחְנתי.
בד̇כר אלודוד סידי אבלג̇ בכְּייתִי.
ופי גנת אלכ̇לדי יסַכּן לחיותי.
לטא עבדהו יג̇פ̇ר ויסמח לאוזארי.
יסלם עלא נפסי,
ביום תנצ̇ר אלכ̇רסי,
ופי צ̇לתו תמסי.
ובאלגוף תעוד תסכ̇ לחו אלחמד ואלשׂכרי.
וגסמי בהא יבשִׁר מעא אוול אלסחרי.

י״ח. מערב עברית וערבית. משקלו טַוִיל בשנוי „צלם" ר״ל פעולים מפועלים, פעולים מפועלים ואם הוא „צלם" אז הרשות בידי המשורר לקצר יתד ולהפך תנועה ליתד. ולכן בשיר הזה הרגל השלישית במקום פעולים — עולים ולפעמים גם ברגל א׳ כך. והסוגר הוא: עולים מְפוֹעֲלִים, ר״ל ברגל השניה נתקצרה התנועה השלישית ליתד. לפיכך הסיסמה היא: ⏑ – –, ⏑ – – –, – –; – –, ⏑ – ⏑ –. וגם: – –, ⏑ – – –, – –; – – ⏑ – ⏑ –. החלק השני, התושיח משקלו פעולים מְפָעֲלִים. חלק ג׳ משקלו כחלק א׳. לכל חרוזה ישנו חרוז פנימי לרגל ב׳ עם רגל ג׳. וז״ל:

150

אומה לדוד חכי, מלכי, עזרי וגואלי.
ובשיר שבח הודי, עמדי, ראשית למקהלי.
חושי והכוני, שכני תמיד בהיכלי.
ועלי לארמוני ובני אולם במגדלי.
ולשכה לפלהדרין,
ואהל לסנהדרין,
דמתלבשין כתרין.
ושירי בקול צהלת, כלה, לצורך תהללי.
ועמדי באשמורה, ברה כחמה בגלגלי.

---

[1] מלשון ויזורר הילד (מלכים ב׳, ד׳ 35).

לִ̇קַד רַית פִּי קַצִדִי, וִדִי, מנאדם בחצ̇רתי,
ונורְה בכל מחצ̇ר, ינצ̇ר מא בין צפותי.
ולה ג̇ימתְן כַּצ̇רַא, סתרא, מן פוק סכינתי.
וסבעין מלך כֶּ̇דאם, קְדאם פוק אלתואבתי.
ופצ̇לה יִצל שאמל,
לכל אלְוִגוד חאמל,
יִפי צנעהו כאמל.
ומן נורְה אלשמסא, ארסא בהא נור שאעִלִי.
ומן נורְה אלבדרי, ישרי, דגא אללַיְל צ̇אחלי.

שאון ים בשוא גלים העלים ונתן לחוק גבול,
לשבטי ביום נקרע, נפרע למשה שהוא סְגול.
גזרים שנים עשר ננסר ועל אויבי נְעוּל.
ופרעה וכל חילו, צר לו, בתוך התהום צְלוּל[1].
ומשה בראש שורה,
ידבר בקול שירה,
והלל וקול זמרה.
ובאו למדבר שור, קשור ענן אֲל מנהלי.
ולילה בעמוד אש, כובש נחשים כמו צלי.

בסיני וְצֶל מוסא ואמסא באצבאט קומנא,
טְלע ואכתסא באלנור פי אלטור וכ̇אטב לרבנא.
וקאל הד̇א אַליום עד, מע גד, וקדסהְמא הְנא.
וִיום תַאלִת אנת אטלע, ואסמע תוראת עלמנא.
ופי ד̇אלך אלאצבאח,
טלע סידנא אלסמאח,
קְבְץ̇ ד̇אלך אלאלואח.
וכלמאת בהא עשרא, תְקרא פי כ̇ט מפצ̇לי.
ונור אלברוק תלמע, תסמע אלא כל מנזלי.

זכו שבטינו בנו בארצם ונחלו.
ונערו אשר צוה, לוה אותם ונסגלו.
ועוד שופטים באו, נאו[2], שפטום וקבלו.
ומשח שמואל שם ראשם שאול ונשתלו.

---

[1] משקל פעול לצרך המשקל השירי. [2] נאו במעשים טובים.

ודוד אשר צלח
במלכות כמו עץ לח,
וקיום ברית מלח.
ובנו שלמה נא בנה מקדש משוכללי.
וציון כליל יופי, נופי, אני בת מהללי.

ום פיה אלט̇ינא, כלנא, אלכשף ואלחרב.
וגא בכת אבן נצר, חאצר הדם קדסנא ואכ̇רב.
גמיע שמלנא פרק ואחרק מסכִן האד̇א אלנסב.
ולמן תבדדנא תבנא, אלא אללה מן תעב.
ופי גוד כאלקנא יעידנא וידכר למן אחב.
לאנה עצים אלגוד,
ומן יקצדה מֻוגוּד,
והו אלואחד אלמעבוּד.
וביד̇ה חיַאת רוחי, אַוחי לנסקי ומאמלי.
ותם קולנא יא וד עאוִד לנא כאס מְמתלי.

י"ט. והוא מערב עברית-ערבית, משקלו רגז. וז"ל:

151

אל המרומם על תהלה יענה, איש דל אשר בער בלבו אש סנה.
לקראת גברת תעלה נפשי בלַיל[1], עת ירדמה גופי בשינה יֶהֱגֶה.
שם המפורש בעלותה תלבשה, בין הקדושים תקבעת לה מחנה.
בין אכנף אלאמלאך תעלו בשוקהא, תוצל אלא אלכרסי, ותכתב פעלנא.
זין אגנחה סתה לחא רוחאניה, פי חכמת אלבארי תלתק בעלמנא.
יושר פעלינו בְיָמִין* תכתבה, פי ד̇אלך אלדיואן אד̇י כ̇ק רבנא.
מעאצי כ̇טא אלאנסאן תכתב פי אלשמאל**, ותעוד צבאחן תניר אגסאמנא.
שובי יחידה זככי שכלי בחן, אז תעלי תמה לתוך המחנה.
תראי הדר מלך בצלו תחני, נראה לטוב צפון ושירה נענה.
אלחמד ללה אלמהימל עז וגל, ד̇י אנזל אלתוראת וכ̇ק אצבאטנא.
שרף נפוס אלמומנין ואנארהא, באלעלם ואלתעלים בסיני כ̇צנא.
צהלי ורוני כל קהלת יעקב, באלקרב רב אלגוד יגמע שמלנא.

[1] לצרך המשקל.

---

* משום שהפעולות הטובות באות מעצת יצה"ט השרוי בצד ימין.
** הפעולות הרעות באות מעצת יצה"ר השרוי בצד שמאל.

כ׳. ערבי־עברי, [ע"פ א"ב] הנגינה נתונה לבית החמשי. משקלו טֹויל מהפך מפועלים, פעולים בדלת ובסוגר בחלק א׳ וכן משקל התושיה וח"ג. וז"ל:

152

אלףׄ אלפת קולי, בתרתיב אלמעאני,
ובאןׄ באת עקלי, מברז פי ימאני.
גמע גזי וכלי, במא לדׄת לסאני.
דחךׄ אפכאר גהלי, תרנן פי אמאני.
בארבע אסתקצאת,
ערףׄ טבע אלכׄואצאת,
עמומן או כׄצוצאת.
חדם תלך אלשמאלי, ען אפחאש אלדׄגאני.
ואדרך נור עקלי, באפלאך אלמעאני.

וזאלן זאד רבי, והבנא טׄר עלמא.
חוא פיה כל נצבי, וחקק כׄל אלאסמא.
סוא שרקי וגׄרבי, ואלׄי אלנאר ואלמא.
ויאךׄ יום תנבי, ולד עמראן בפהמא.
ערףׄ דׄאלך באדראך,
עלם סר עשרת אפלאך,
ואיצׄא עשרת אמאלך.
כמל פי עלם אצׄלי, ונאל אלאחתצאני,
לבס נור אלכמאלי, תנבא פי ביאני.

ומ"ים מן נור אלאלואח, לבס פי טור סינא.
ונו"נך נאלת אלארואח, אלאימאן פי יקינא.
וס"ינך סר עלמהוֹ לׄאח, בלט באהי חסינא.
עׄרפהו אללה נצאח, רגׄל צאדק אמינא.
וקאלׄ כׄן לי כלימא,
אראד אנך חכימא,
והרון לך נדימא.
פאלקנהו ואמלי, בתוראת מעטואני.
צׄלח ראיה תגלי, וזאד כׄך אלמתׄאני.

וקאףׄ קלבי מוולע, מעא אחבאר עלמי.
ראית אלעלם מׄרפע, מן אלגוהר בחכמי.
שפא לאלנפס ומנבע, ונור עקלי וגסמי.
תרא אלשכׄך אלמטבע, ינאל פיה חוז וקסמי.

יצאל פרדוס אעלא.
במרתבת אלגלילא.
ורוצׄאן תׄם מולא.
ינׄיר שרקי וקבלי, לסכאן אלגנאני.
וסיד אלחור ִכלי, סכן תלך אלמכאני.

שׁפר יופי צבית, סביבותי בתימן.
תׄופת פית נקית, ורוקה זד כמו מן.
ואף חרב שרית[1], ליום נקם מזֻמן.
בנצחון יעזרת לי, ביום יבוא גאוני.
ויבוא הוא ושילׄה,
וְיַךְּ עשו וחילו,
וישיג את גבולו.
ואנעימת בקולי, ואשיר שיר לקוני.
ישועתי וחילי, לארצי יעלני.

בבצרת דין יזבח לאלהי צבאות.
אדום מוכן לטבח וחיות נהנאות[1a],
ובנעימת תשבח ותבאנת קרואות.
בדם[2] תרוה בכלי, חצי שנת ביום אות[3]
והעופות שארם,
שבע שנים בשרם,
ואז ייבש מקורם.
בבוא צמח ומפליא, לטהר את מכוני.
ויצליח עמלי, וירחיק הצפוני.

זכות אבות תקומם, עדתי העלובה.
תשמח דל ושומם, שהוא בן האהובה.
לצור קוני נרומם, מקבל התשובה.
וירוה מד והומם[4], ויאכל מתנובה.
והרוחות תחודש,
וכהן המקודש,
וההיכל ומקדש.

---

[1] מיוסד על הזוהר, בלק קצ"ד על ד"ה „ויפול רוכבו אחור". [1a] מדמם. כ.
[2] נ"א פֶּרֶס תרוה בסלי. [3] מיוסד על הזוהר „תריסר ירחי שנה" (ימשך הענש על אדום) ואפשר כונתו חציו בדם, ר"ל ששה חדשים. [4] מלי חמם = נדכא.

ואור תְּאֱצָכִי, מהודר תוך מעוני.
ואבין סוד פלילי, וישמח רעיוני.

יקול אלמשתאי רית   כוּךְ אללה חכמה.
מן אלנך אסתדלית   נסית כל אלמהמה.
ומן אכֿטא יקול לית   אטעת אללה בכֿדמת.
אלא צמתו וצלית   אנאל כֿירן ונעמה.
אכון עאלם תקייא,
ואפהם כֿל אלאשיא,
אטיב פי דין ודניא.
יכון אלעקל ואלי עלייא פי זמאני.
ביום שובי וחדלי[1], אלהי יענני.

כ"א. שירה עם תושיח, בית עברי ובית ערבי מתחלפים. וצורת הבית ככה: חלק א׳ ארבע חרוזות בדלת וסוגר, חרוז פנימי לדלתות וחרוז לסוגרים*, ומשקלם רגז בקצור התנועה והיתד בדלת ברגל השלישית ובחסרון הרגל השלישית בסוגר: – – ◡ –, – – ◡ –, – –; – – ◡ –, – – ◡ –. מתפעלים, מתפעלים, פל; מתפעלים מתפעלים. חלק ב׳ הוא התושיח ולו שלש חרוזות בחרוז מיוחד ומשקלו שתי רגלי רגז, ר"ל מתפעלים מתפעלים, נמצא שהוא קצר מדלת החלק א׳ בתנועה אחת. חלק ג׳ בשתי חרוזות ושב למשקל החלק א׳ שבבית הראשון ולחרוזו. נמצא שהתושיח הפריד בין שני החלקים, שהם שיר בצורת הקצידה. וז"ל:

153

אם ננעלו דלתי נדיבים, דלתי מרום לא ננעלו.
אל חי מרומם על כרובים, כולם ברוחו יעלו.
כי הם אלי כסאו קרובים, יודו שמו ויהללו.
חיות שהם רצוא ושבים, מיום בריאה נכללו.
גלגל ואופן רועשים,
מודים שמו ומקדשים,
מזיו כבודו לובשים.
ובשש כנפים סביבים, עפים בעת יתגלגלו.
יענו בקול שירים עריבים, יחד באותות נדגלו.

[1] פי׳ ביום שובי מעונותי בתשובה, ואחדל מחטא.

---

* בבתים האחרים יש חרוז מיוחד לשלש החרוזות הראשונות, לחרוזה ד׳ ישנו החרוז של חלק ג׳ שהוא חרוזו של בית א׳.

לאכראמהו אלכ̇ל אוגד, ס̇בחאנהו אללה אחד.
רב אלגלאלי אלממגד, אחסאנהו מן ג̇יר חד,
אגסאם וארואחן תסאגד, מן לם יכ̇אפ̇ה קד גחד.
ואכ̇תץ מן סבעה אקאלים, אלקד̇ס אלאוסט אפצ̇לו.
סכן בהו אבאינא,
ואעטא גמיע אסבאטנא,
ואלתוריה אעטא לנא.
ואגב נוחדהו בתעצ̇ים, פצ̇לה עלינא שאמלו.
נאדא אלנבי מוסי בתכלים, קאל כ̇ן לקומי מ̇רסלו.

שמרי יחידתי לדתו, זכי לגופי ישמחה.
קשרי בלבי אהבתו, בשמו לבדו נבטחה.
מחן גברת רעיתו, אור לשרידים יזרחה.
וְיִמְלְאָה בורות נגובים[1], גשמי ברכה יזלו.
ויפרנסה עני ורש.
גולה ונרדף נחלש,
צורי לבן איש תם דרש.
כי סבבו עליו כלבים, מכל עברים נקהלו.
פרא ואריה עם זאבים, לבו ונפשו הבהלו.

בין אלפנון תשתאק נפסי, חית̇ אלעראיס ואלשראב,
ואלא ד̇כרתו בית קדסי, ואסואר ציון אלכ̇ראב,
אכסף צ̇יא עקלי וחסי, ואלרוח ילחק̇ אכתראב,
ק̇ם יא מחב האת אלמשאמים, יחיי לרוחי אלג̇אפלו,
זין אלכנאיס ואלמעאלים, ק̇דסי וסעדי אלמקבלו*.
פאלקצד אעבד כ̇אלקי,
פי קלב מומן עאשקי,
יופי בועדן צאדקי.
קד לצנא פי עלם ותעלים, לא יבק אלאנסאן גאהלו,
מן נאלהו צ̇יקן ותסקים, גאלס לשכ̇ץ̇ כאמלו.

זהו מקום שלום ואחוה, חתן וכלה ישמחו.
רנה וקול ששון וחדוה, לבני שבטים זרחו.
מבת יפהפיה ונאוה, לי כוס ישועות שלחו.
ואשמחה בין המסבים, מה טוב ונעים נקהלו.

[1] יבשים.

---

* חמש חרוזות.

צירי תעודה ישרו,
על סוד ומשרה חִברו,
לאל ולי מה יקרו.
תורה נביאים עם כתובים, מזה אלי זה ישאלו.
אשאל לדוד בין הכרובים, ייטיב לעם שנקהלו.

׳יא נפס תובי פי אלחיאתי, מן למס זג׳יאת אלגסום,
מן קבל מא יאתי אלמ̇מאתי, יהבט כמא ריח אלסמום.
מן קד ג̇לט פי אלסויאתי, אללה ג̇פארן רחום.
לא בד מא לאלדין תסלים, ענד אלפתא אלפאצ̇לו.
יא מן אלאנפ̇ס כ̇לקהו,
מן פיץ̇ גוהר נורהו,
וכ̇להו פי כפהו.
כל אלוגוד חכם בתחכים, והו לכ̇ל שי פאעלו,
סינ״ן אל״ק̇ ואללא״ם ואלמי״ם *, מן כרם גודד סאלו.

אחתם לשירי זה בהלל, ושבח לרם על מהלל,
השם בפי אומר למלל, לו כל יצור מודים כלל.
נפשי עדי רקמה ומכלול, גופי לְנֶעֱלד שלל.
בין השרידים השלימים, חזקו פעמי ועלו.
בין הורדים נשכנה,
לי הגברת זְמנה,
טרףּ לביתה נתנה.
פתבג וייך מדם ענבים, יינו משומר צָלְלוּ.
ובני מסבה האהובים, חלקם בעדן ינחלו.

כ״ב. מרבע, מחברו ג״כ שבזי, עברי — ערבי, משקלו הזג בגזיזת רגלו האחרונה ל„פעול". וז״ל:

154

ביום שבת אשבח לאל חי גואלי,
ואקריב קרבנות ריח ביום שוב חיכְלי.

ש̄חי לאל יחידתי בקולך הללי.
וזכרי יום מנוחתי ועולו תסבלי.
והוסיפי בשמחתי ואל תתאבלי.
ולבי טוב ושמח, בחן מתנהלי.

---

* סאלם שם המשורר שבזי.

לתלך אליום צח ואגב עלינא נסתריח,
בקלבן שוקהו ראגב ולא נדׄכׄר קביח,
ולא נדׄכׄר למא נכסב ולא מהרה נביח.
ואלאשגׄאל כׄלהא נטרח לסרׄך חאצלי.

מ̄נוחה היא לכולנו ועונג יום שבות.
ומה יפה הדרנו בכל המצבות.
ובזכותה יחיינו אדון המפעלות.
בלב שוקט ובוטח ירפא מחלי.

בארץׄ אללה יוקפנא ויסבל נעמתׄה.
ונרגע חיתׄ מא כׄנא ויבַלגׄ רחמתׄה.
אלאהי גׄל כׄאלקנא תעלת קׄדרתׄה.
כׄטאנא ואלדׄנוב יסמח באמרׄך עאדלי.

נעים דעת שמור שבת כתקנו ושְׂמְחָה[1],
וזה עיקר יסוד הדת שמור אל תשכחה.
וכל שחיללה יומת, סקילה נוכחה.
ואין בה לעשות טורח וחשבון מפעלי.

יׄגב פיה נדׄכׄר אלעלמא וננסא כׄל הם,
ונפעל ראינא פי מא עלינא קד חכם.
ונתרׄךׄ גׄמלת אלוהמא ונכתׄר פי אלנעם.
וכׄיר אללה לא יברח עלינא שאמלי.

ו̄זהו יום אשר שבת והשלים כל יצור.
וצוה עם בני דעת אדון נורא וצור.
ואמר זה יהא נחת ולה עמי שמור[2].
ובה תזכה עדי נצח ותראה צהלי.

ס̄עודות תקכנה שלוש ותזכה לחזות
בסוד חכמה, ולא תמש, ותתבונן בזאת.
ותתכונן ותתקדש בדעות עולזות.
בקבלה וסוד תפתח, תהא חן נִגמלי[3].

---

[1] וּשְׂמַח ונחשב ה„ו" לתנועת קטנה ולכן שׂ — מחה. [2] חורז צור — שמור
[3] נגמל.

פתא מן אתבע דינה עלא חסב אלנצאם.
וחכם כל קואנינה, סביל נסל אלכראם.
יציר חוׄה ותחצילה בעדנאן פי סלאם.
לחו אלאסראר תחצרת ויבקא כאמלי.

כ"ג. ערבי־עברי. והוא שיר אזור. החלק א׳ הוא מארבע חרוזות ובכל חרוזה שלשה חלקים, ז"א משׁלשׁ. וכן גם חלק ג׳. ומשקלו הוא „מגתת" בשנוי: נפעל פעולים, נפעל פעולים פעולים, נפעל פעולים פעולים, בחלק א׳ וג׳, בתושיח: נפעל פעולים. מחברו שלם שבזי והוא הספד על חכם בן דורו „אברהם" שנפטר ובו מספר בשבחו ובמעשיו הטובים. וז"ל:

155

יא טאיר אלבאן, ורתׄת פי קלבי אשגׄאן, דׄכרתני אלעאלם אללביב.
דׄי פאז עדנאן, ואדרךְ לפרדוס אלאגׄצאן, פי חית אלארואח תסתטיב.
ואמסית תעבאן, ואלדמע פי אלכׄד שנאן, תהמל בטרפי כמא אלסכיב.
יא פׄקד אלאבדאן, חין תפרׄק אלרוח תהתאן, ותסכׄ אללחד ואלכתיב.
ואלנפס תסלא,
פי מוטן אעלא,
תצחִב לאלעקלא.
פעאל רוחאן לא תדרכׄה למח אלאעיאן, מן גׄשׁיַת אלנור ואללחיב.
מוסא אבן עמראן, דׄי אדרךְ אלסִר בברׄהאן, וגׄירהו חי לא יציב.

שׂר הממונה, גנת אגוז קום פתח נא, לקראת ידידי וּמהֶרְת
ימצא לעדנה, עם בעלי סוד ואמנה שם מלאכי חן וטהרת.
חבר ותַנא, שונה הלכות ומשנה, סודו ללבי יעוררה.
ישאל ויען, תוֹכף טבע ואופן, עניו בלי תחרות וריב.
בקי בענין,
דרְשָׁה ובנין,
נובע[1] כמעין.
פרנס וחנן כמה עניים ונתן לחמו למסכן צעיר וסִיב[2].
יום צר וכפן אסף לדלים וספן, משכים בכל יום ומעריב.

לׄא אחד כתב לי, יום שׁיךְ אַלאחבאר וַלי, ואנא מחייר במתעתי.
יא קלב אסלי, אולהתני ען שגׄלי בכית לטרפי ומׄקלתי.
דׄא אמר אעלי, טאיף בשַׁרקי וקבלי משהור קבל אלכׄליקתי.
אלמַות קד כאן סאבק לחיוַאן ואנסאן מא ינג מן אמרהו הריב.

---

[1] המשקל לקוי. [2] סִיב (נ"א: שיב) — שׂב.

מן קבל אדם,
כאמן בקׄדאם
יהוי לאלאעדאם.
ואדם לַו צאן ולם ילד תלךׄ אלאגׄצאן, אַוגד להו עלתׄך קריב.
חוה ותׄעבאן, מן כׄט רעבׄן וניראן פי דׄא אלשמאל אמרחו גׄציב.

מֹוחל עונות, נקדש בשבעים לשונות, עליון עלי כל שבחך.
שִׁמעה רְנָנות צאנך אשר הם עגונות, וזכור לטובך וחסדך.
בעלי קרנות קמו בפרך לעַנות, חמדת יקרך ועמך.
גלת ושכן נטוש בתימן וצוען, מַתִּיך דמעינו כמו רביב.
השב שבות עם,
ומחה לפשעם,
רַפֵּא לנגעם.
ועשה למען מלך וכהן וסגן וזכות חסידים וכל נְדִיב.
תמחול לחובָן, תרעה ותבע[1] משיחן, מלא למעין אשר נְגִיב[2].

צרףׄ המומי, יא באעתׄך לאלגסומי, יא מוּנִס אלצׄבי באלקפאר.
גלי גׄמומי ואצפי למִרת סמומי, מן תׄרב ומאׄך וריח ונאר.
גליַת גׄיומי מן מצר דׄאת אלגרומי ואצחבתני דאכׄל אלבחאר.
גודד ואלאחסאן ואגעלתני פצח לסאן, תאשאך מא תנסי אלגׄריב.
אסמח ולאמִףְ,
עבדׄך מכׄאלִףְ,
ולדׄך ליוסִףְ.
ואחפׄך אלאכׄואן, עאזיהׄמא בעד אלאחזאן, גמע אלתלאמיד ואלקריב.
דׄא טבע אלאנסאן, מסׄכין מן כאן גׄפלאן, לא יחתפל צׄיףְ ולא גׄריב.

צַורַת אלאביַאת, מעזא במִפתִי אלרואיאת, הׄאן אׄלףְ בׄא ורׄא ומׄים[3].
תׄם ואלתחייאת לאהל אלנפוס אלנבהאת, דׄי תחדׄףְ אלגסם דׄו אלרמים.
תַוּצִח כפִיַאת כׄצת גואהר מצׄייאת תנבע למא צׄכרתׄך צמים.
מן פי עלמהו באן, צאחב ספינה ורׄבאן יערףְ רמוזי ומא יכׄיב.
רׄב דׄיבלן אדׄיב,
יולִד לתׄעלב,
מכאר אעיב.
ואלעלם אפנאן, ואלעקל מקסום קסמאן, מולוּד ומכסוב ופי אלגׄציב.
מן בעד אלאלחאן נרגו מן אללה גׄפארׄן ולא יצׄייק לנא חביב.

[1] ותבע — ותמהר. [2] נגיב — יבט. [3] אברחם.

כ"ד. בו שבעה בתים בערבית, ואח"כ שנים בעברית והבית האחרון שוב בערבית, והוא שירה בלי אזור וצורתו מְרֻבע ומשקלו מנסרח. וז"ל:

156

יֿא מִחְיִי אלנפוס, סלם עלא ג̇סמִי מן אַלמַעאצי.
חסן אלעַיטמוּס אַכ̇גל הוא עקלי באִחתִרַאצִי.
ואלסאַדה גלוּס ואנא מְקַיַּד לי בקיד קאצ̇י.
מן צ̇רב אלשמוס נ̇לת אלתַעב מא צח לי כ̇לאצי.

אֱלֹהַאים יְטִיב ותסתעיד אפכארהו בעקלֹה.
ואנא יא חביב כ̇ט אלשמאל אוחש עליי בגַהלֹה.
יתהאוי אלכתיב, רוחי ועקלי חאירין מן אגלֹה.
תאיה כאלערוס יַנכִס למן הו בהכני ועאצי.

שׁאן אללה יעיד, אלהאים אלעאשק אלא מחבה.
פי יומ̇ך סעיד יגמע במרה שמלנא בקֹרבה.
פי נַשר אלגעיד, צ̇לל עלא מוסא אלנבי וחבה.
ואזאל אלנחוּס כלך לאסבאטנא ען אלאמתחאצי.

בַּין אלחוּרְיִין כ̇לד לאַהל אלצלם ואלפצ̇איל.
ואמלַאך עִלוִיִין אפתַוה סר אלעִלם ואלדלאיל.
תזכי אלרַאוִיִין ד̇א ילקן אלפִתוַא וד̇א יְסַאל.
ואכיאד אלמגוּס קד אסלבוהא רַאיְהם נקאצי.

זגַרַאת אלקלם הי שַא תצְת לך ען וצַת כִלִי.
אמַרה מעתלַם מַפתון אנא פי כדהו אלסקלִי.
פי כ̇טה עְלַם לאגירַ משהור אלכרם והלי.
ואזיַאנה הְדוּס לוּלוּ ויאקות ג̇אלי אלכ̇וַאצי.

יֿא באהי אלשפַאת תשַבה עקיק אחמַר זהִי בסקלה.
היַימת אלכפאת ומן כַאלַף אמרד יְזִיג̇ עקלה.
אכַמלַת אלצפאת לאכִן פוַאדי קד פרקת שַמלה.
פי קֹדסַך חרוס מגרוח קלבי מא חצל קצַאצי.

מַן יחיי אלגריב אלי שרד מן מַוטנה תהרב.
יבקא מסתריב ולא יטיב עַישה אלא תקרב.
יא וד לא תצִיב מן זאר קאצִד וַאלַא קהר תכַרב.
מן צ̇רב אלראיס מן קר בדנבה צח לה כ̇לאצי.

שׂור דודי, הדר צְבִיָּה עזובת בין גדוד אריות.
בין לשם ודר ומאס בני שקר וקרְקֻסיות[1].
שובה אל חדר היכלך וצלח במנגיות.
בן פרא מאוס, הָרִי בשמים יעלה חלוצי.

תּרצה עמך, נעלה להר ציון בשיר וזמרה.
ואני עבדך אראה גאון עוזך בטוב והדרה.
חון רעיתך ומאס בני עֵשו באף ועברה.
חנינו וחוס, אשמח ואגילה בבֵן לפרצי.

אַשתאק לאטרי ואנא באִקלים אלימן משרד.
פ̇ך אלחאירי ועדד מראקב מן סְנִין בהר"ד[2].
כ̇ך אלזאירי ואגמע לשמלי אלדי תפרד.
פ̇ך מן פי אלחבוס ואג̇יר עלא מן נאל̇ה אמתחאצי.

כ"ח. עברי — ערבי, מרֻבע. משקלו מקתצב, נפעלים, מתפעלים נפעל. וז"ל:

157

יּום שבת תשמח מאד נפשי.
תתאוה לעלות להר קדשי,
מאתמול תחזיק בקו ששי[3].
רעיתי, דגלי בחן המשי.

לּאל̇תוראת ואלדין ואלעִלמא
תתשווק אלרוח ואלגסמא,
פי ערנאן תלחק̇ להא קסמא,
מן אכיאד אלגסִם לא תכ̇שי.

וּסעודות שלוש מכוונות
לשבת יהיו מזומנות,
מערב שבת מתוקנות,
בו ירום כי אשמחה ראשי.

ד̄אמת פיה אלל̇יר ואלנעמה,
ב̇ה ואגב אלפַיק̇ ואלחכמה.
(א)אל יעקוב ה̇ם כִּירַת אלא̇מה.
מא אחד פי סרהו יפַשי.

---

[1] ע' הערהי. ט. [2] מולד של תוהו. ט. [3] פי' קדושת שבת מתחילה מיום ו' תכף אחה"צ, ר"ל משעה הששית, ק' ששי — שעה ששית. [קו ששי = רחמים ותפארת, הספירה הששית. ט.]

יתבונן לבי בסוד שבת,
הוא ברור למקיימי הדת,
ומחלל אותו מות יומת,
אם שוגג חטאת יהא ענשי.

ומה נעים מדרש ואגדה,
בת מלך כלה מיוחדה,
מראשית הכל מיוסדה,
בו אשכח עניי וכל חֲלָשִׁי.

סר מכנון מן אוול אלכלקה,
אלאנפס תזכו ותתפקה,
תתצאחב לאלעקל פי רפקה,
לא גאז פיה נקלן ולא בטשי.

פציתי את פי לשבח,
בו אשיר שיר למנצח,
תתענג נפשי בהצלח,
משכר לא אצאה חפשי.

שוקי פיה לאלעלם ואלתעלים.
הערג פיה נפסי אלא אלאקלים,
אלאוצם די לא בהו תהלים,
קדס אללה נורה עליה אנשי.

בסוד זכור תבין וגם שמור,
תריח יופי צרור המור,
תתרונן רוחי בשיר מזמור,
במסבה אשתה ליין שִׂבְשִׁי[1].

זיין יום אלסבת באלאקנא,
יום עטלה גאירה לאנפסנא,
פי סיני אללה כאטבנא,
ואלניראן ואלנור תם אנשי.

ונתי התבוננו עורי,
בו אשיר שירה לאל צורי,
ברוך הוא מַפְצִיחַ מבוארי[2].
וייחודו הוא מחמד שרשי.

---

[1] שבשים תרגום שריגים. ר"ל יין המשומר משריגי א"י. [2] ע' הערתי. ט.

דא אלקול די אפתצח לחני.
גל אללה די פיה נטקני,
יא רבי תבקא גפור עני,
סבחאנך יא עאלי אלערשי.

כ"ו. מעורב, כל הדלת בעברית והסוגר בערבית. והוא שירה בלי אזור, מְרֻבעת. משקלו בדלת העברית הוא נפעלים פעול ובסוגר הערבי מתפעלים, נפעלים פעולים. והוא „מנסרח" בשנוי*. וז"ל:

158

לך דודי אני מְשתַאק פִּי קלבִי וּסִר עַקלִי.
שמעה מעני וְלַא תְּוַאכִּד עַן אתְאם גהְלִי.
אתה כוננִי וְעַאלַם אַסרַארִי וכֻּל פִּעלִי.
הרם אופני יַא מוּסר אַרזַאקִי בְּמַא כתַב לִי.

שלחה ישעך ואגִית מן ירגוּך פִּי אְגַאבַה.
ומשוך חסדך עלַא אַלנפוּס די קַד אְלַיך תַאבַה.
הצל עמך וְאגמַע לשַמל אלַאהַל וַאלקְרַאבַה.
אתקע מחני וַאזוּר אלַא אַלקדס אַלמְנִיע אַלַאעלִי.

לנו תזכרה לְעַהד אַלאַבַא די רסם קְדימַא.
חסדך עוררה וַאְעִידְנַא פִּי אַלכַּיר ואַלנְעִימַא.
חושה מהרה וְאדכֹר לְמוּסַא אַלמֻרסַל אְלכְלִימַא.
וראה את עֲנִי דְרִיַּת יַעקוּב אַלנְבִי אַלפְצִילִי.

מלכותך שלח וְאבנִי לְקדְסַךּ די בְּקַא מְכַּרַב,
עמך נאלח מִן בַעד מַא אַלתַּךּ לַךְ מְקַרַב.
ואמור קום צלח יכפיה מא קד באלאַמס תְגַרַב.
כל סוד נצפני אְלַיך מַערוּף גְזִיךּ וּכלִי.

שלום מזבול יכֹּך אַהל אַלעְלם וַאלמְעַארִף.
עם קדש סגול יִרוַן בִסר אַלעְלם וַאלמְצַאחִף.
בעל הגמול יְעִידְהֹם בְּאלכַּיר וַאלמְלַאטִף.
נפשי רנני וַאזוּר אלידהֹם וַאסתְטִיב וַאסְלִי.

כ"ז. שיר אזור ולו שלשה תושיח — אזורים בכל בית. ולכל תושיח חמש חרוזות. משקלו רגז: מתפעלים נפעל, מתפעלים נפעל. בחלק א'

---

* מנסרח = רצה מהירה. ומשקלו העקרי הוא מתפעלים, נפעלים, פעולים, פעול. או גם מקתצב, ה'.

ובחלק ג׳. לארבע חרוזות התושיה משקל מתפעלים, לחלק החמשי מתפעלים נפעל. והוא מערב עברית וערבית ומחברו אבי שלם שבזי משתא. בראשי הבתים „משתא“ ובראשי התושיה „אבי שלם הקטן קטן חזק“. 159 וז״ל:

מ̇ה טוב ומה נעים חברת בני תורה.
אחים וגם רעים לדרוש ולחקורה.
סוד סנדרי[1] שבעים ואחד, חצי שורה.
מורים ומשמיעים הדת והמשרה.
א̇ל ישמרם, שוכן מְרום,
כי עִטרם ויפארם —
בחן ובשכל.
באו גבול, מבחר יבול,
שפע זבול להם סבול[2],
מלאך ואדריכל.
יום יצמדו, דת ילמדו,
יתוועדו וייחדו
אל חי אשר היכל[3].
כל אויבים תועים, יום באת שהרחורה.
סיני בקול הרעים בדבר אדון נורא.

ש̇א פי רצ̇א גודה̈ ואנזל לנא אלתוראת,
ד̇י פיה ד̇כר עהדה̈ באיאת מד̇כוראת.
ואנעם עלא עבדה מוסא מן אלכ̇יראת.
תם כלמה̈ תכלים ואפתאה בכ̇ל סרא.
ש̇א גודהו ואעטא להו
תַורַאתהו יום כ̇צהו
פ̇י קולהו ואכ̇תארהו
פי יום ג̇שאה אלנור[4].
ל̇ה אעתלם כ̇ט אלקלם,
אלמעתלם קלבה̈ סלם,
פי עלמה̈ משהור.
מ̇ר קומה̈ פי אמרהו
נאדא להו מן ערשהו,
ואנבע למא אלצור[5].

---

[1] סנהדרי (נ״א), ונתקצר לצֹרך המשקל. [2] מל׳ סַבָּל סבלונות. ט. [3] בברכת המזון הוכל = האכיל, ע׳ מיכלי = מאכלי 39. ט. — בראשי החרוזים „אב״י“. [4] שבע חרוזות. [5] בראשי התרוזים „שלם“.

ואגעל עליה תרסים, פי אלבר נאל עד̇רא,
לא ידלל אלאקלים, אלא ביום אכ̇רא.

ת̄תחברה נפשו עם שוכבי מדבר.
יעלה להר קדשו להם יהא גזבר.
כל גוף אלי שרשו יקום ויתחבר.
יסעו במסעים יחדו ביום אורת.
ה̇וד יוצרם, בורא ורם,
חוא סוחרם[1] ויעוררם
לבוא בראש גולים.
ק̇ומו עלו, עם נסגלו,
חן קבלו, הקהלו,
ציון תהו[2] עולים.
ט̇וב זבדכם, יום ישעכם,
בא מלככם אל עירכם,
לכם ברית ישלים.
נ̇פשי זכי, הזדככי,
יום תדרכי אור תמשכי
עלי בראש דלים[3].
דגלי מרובעים ואני בטוב שורְת.
אלוף מיודעים, קומו נזמרה.

א̄סאלך יא רבי, יא באעת אלאמואת.
אנך̇ תניר קלבי לאלעלם פי אתבאת.
ואג̇פר כ̇טא ד̇נבי, יא קאבל אלתובאת.
לא אלחק̇ אלתהגים אג̇לט בסר אמרא.
קצדי אריד, אלקא ו̇דיד,
עלמה מפיד ואנא וחיד.
מא לי צדיק מפתי.
טרפי ירום, זין אלכרום,
אחל אלעלום תגלי אלהמום.
צח ענדה̇ם בכ̇תי.
נ̇ור אלקלוב, תצפי אלד̇נוב,
מן ד̇א יתוב, קבל אלג̇רוב.
יאתיה פי הבתי[4].

---

[1] סבב, מל׳ סוחרת ומגן. [2] תחיו, ונתקצר לצ̇רך המשקל. [3] ארבעת אזורים ובראשי החרוזים רשום „הקטן". [4] בראשי תחרוזים „קטן".

מא עאד יצ̇ח לה קים, חין ילחצ̇ה עסרא.
ואלגסם פי תסקים, קד נאלהו וזרא.

מזיו כבוד מעלה, על רעיה ירד.
יום אוהבי נגלה, לבי מאד חרד.
חשק ובו נתלה חמד ולא מרד.
צד השמאל יזעים מאהבת עפרה.
חן אהבה לי נכתבה,
יום נצבה לי חטבה,
יום מעמד סיני.
זיו הרבתה, כי עלתה,
דוד ראתה אז חנתה —
סביב לארמוני.
קול שיר ורון אצל ארון,
קום אהרן מֵאַדְרוֹן,
סדר לקרבני[1].
ושאל תמים דעים, חטאי יכפרת.
יזכור לארבעים יום נתנה תורה.

כ"ח. מערב הוא מעברית וערבית באפן מיוחד. בכל חלק א' ג' חרוזות, בבית א' בחלק א' חרוזה א' עברית, חרוזה ב' ערבית, חרוזה ג' עברית. התושיח עברית; וכן חלק ג' בו ב' חרוזות, וחרוזה א' רק דלת בלי סוגר. — בית ב' חרוזה א' עברי', חר' ב' ערב' חרוז' ג' עברית. בתושיח חר' א' עברית, ב' ערבית וג' עברית. בחלק ג' חרוזה א' ערבית ב' עברית. — בית ג' חר' א' ערבית, ב' עברית, ג' ערבית. בתושיח חר' א' עברית, ב' ערבית, ג' עברית. בחלק ג' חרוז' א' עברית, חר' ב' ערבית. — בית ד' חר' א' עברית, חר' ב' ערבית, חר' ג' עברית. בתושיח חר' א' ערבית, חרוז' ב' עברית, חר' ג' ערבית. בחלק ג' חרוז' א' ערבית, חר' ב' עברית. וכ"ו.

משקלו רמל — מגזוא*: פעלולים, פעלולים, פעלולים, פעלולים. וז"ל.

160

מעלות גלגל וחשמל, שאלו רעיה בגיני.
כם אקם נאשז ומדלמל, יום דניאי ודיני.
חיל משנאי כחנמל שוחתים לחמי והוני.

[1] בראשי החרוזים „חזק".

---

* مجزوء = מגזז, חתוך.

כי בגלותי מיוסר,
מבלי מנזר וטפסר,
בין בני קדר כנאסר*.
מבלי חטא שוטמני,
יעבד פסל וסמל, ואני עובד לקוני.

שממו ערי יסודי, קום ידיד ודרוש שלומי.
אבתלגׄ פי ראי קצדי, רׄב מא אהנא מנאמי.
אחפצה אראה לדודי, הממלא את מקומי.
הוא תהלתי וישרי.
מנה נאמוסי ונצרי,
מגדלי עזי ועזרי.
וחדׄאתׄה תזהי מכאני,
יתנה חפצי ויגמל רוב חסדיו לחמוני.

תסתניר גׄאית חיאתי, יום תסלך פי רצׄאהו.
כי בחשק אהבתי, יום ולילה אזכרהו.
פיצׄהו כׄל יום יאתי ליס ינסי מן דעאהו.
הוא יחזקה לחלשי,
מן ותׄק בה ליס יכׄשי,
כי שמו מעוז לנפשי.
משמאל רע ישמרני,
סוף ראיי קד תאמל אנהו גׄאית אמאני.

אחבת מלכי וצורי, יחדו נפשי ושכלי,
קולהו אלמצלח אמורי, ען מדחי גודׄה אעלי.
ואני מבית מגורי, הוא יקימני בנפלי.
גל מנשי כׄל אלאשיא,
ישלחה רוחו ונחיה,
יסתכׄך עבדׄך תקייא.
לא ינאל דׄוק אלהואני,
יום פדׄאני וחמל, על משנאי אמצני.

שאלו נפשי ולבי את רצון עוזי ומחסי.
פי רצׄאהו ילתטף בי, לא אנאל המׄך ונחסי.
אשלכה עליו יהבי, כי שמו לעד מנוסי.

---

* סגנונו מזכיר את השיר „יונת נשאת‟ לר״י הלוי.

הוא תהלתי וסלעי,
חית̇ מא אמצ̇י ואסעי,
אשאלה יקשיב לשַועי.
חן וחסד יגמלני,
מן והב עקלי וכמל, ג̇ירהו ואנטק לסאני.

באלוגוד פצ̇לה כת̇ירא, כ̇ץ פיהו נסל יעקוב,
על ידי נביא ומורה, ולד עמראן שכ̇ץ מחבוב.
ערפה פי כ̇ל סרא, עלם פי לוחין מכתוב.
כתב קדוסי מסטר,
הלבשו הוד ועִטר,
כלמה̇ פי כ̇ל מכ̇טר.
סוד ומשׂרה למדני
למהא תר"יג ואגמל, אמר ונהיין פי ביאני.

זד בשכלו הממונה על עצמותיו וגידים.
חית מא אלעלם יהנא פי אלתקא מן ג̇יר תהדים.
יכספה ליסוד ושונה בין חכמים השרידים.
יכללה כל הפרקים,
חית̇ מא אלאחבאר להו קים.
מדבש מליו מתוקים.
הוא בזה הדור גאוני,
כ̇ל מא יקרא פיעמל, לא יכ̇אלף̇ אמר תאני.

יא נדימי האת כאסי, צאפי אלראח אלמלקם,
רעיה שמחי ושישי עם גביר הובחר והוקם.
חית̇ מא אלאעראס נמסי, ישתפי מן כאן מסקם.
נשמעה הלל וזמר,
פי בסוט ראחה ומסמר,
יבעָה צורי באומר.
בא ילוד דוד אדוני,
אלד̇י מלכ̇ה מכמל, לצח אללה באלאמאני.

כ"ט. ערבי — עברי. ומשקלו רגז בגזיזת הרגל השלישית בדלת. מתפעלים, מתפעלים, פל. ובסוגר מתפעלים, מתפעלים. מחברו שלם אלשבזי. וז"ל:

קאל אלאדיב נומי תשרד, יא ג̇רבתי ען אלבלד.
ואלדמע יתדאפק בכל כ̇ד, ואלגוף̇ לאהִב מא ברד.
כם מן מחב מנא תבאעד, מן גור אהלין אלחסד.
יא אללה תעוץ̇ מן תנכד, מן עאמלך כ̇ירך וגד.
יא מן תכפל חיותי,
גלי מהמת כרבתי,
באלל̇טף̇ תרעא ג̇רבתי.
אגמע לשמלי ד̇י תבדד, יא איהו אלפרד אלצמד.
ואשפי לגסמי קבל יכ̇מד מן גוַר צ̇יקי ואלנחד.

שׂור ממעון קדשך מהרה, חסדך אלהים עוררה.
הצל לנפשי ועזורה, כי היא עניה סוערה.
וזכור זכות אבות ותורה, חטאי ופשעי כפרה.
לבי בחלני בפחד, מעול משנאי יחרד.
אקראך חון וחמול,
טובה לעבדך גמול,
לא אִירְאָה מצד שמאל.
אם בא יסיתני במרד, אדרוש בתורה בד בבד.
לי תמשכה חוט של חסד, אבין בכל סוד נחמד.

לטפך וגודך יא מהימל, אנצ̇ר לחאלי ואסתטל,
עקלי בקא כ̇אגל ומאיל, ואנא בצברי מחתמל.
אלעבד יכ̇טי ליס יכמל, לאכִן חלאכ̇ה מא יחִל.
מכ̇צוץ אד̇א קד תאב וארתד ואטאע סידה̇ ואגתהד.
יג̇פר כ̇טאהו ואלד̇נוב,
פי וקת מא ירגע יתוב.
חד̇א מבַיַן פי וגוב.
מן לך קולי הל י̇רשד, מא פיה כלמה תנתקד.
אמת̇אלהו מן צ̇ן יזהד, ילַקן צ̇מירה באלעמד.

מה לך יחידתי בחילה, לילה ויום מתבהלה.
הטהרי מכל מעילה, צפי לישע מעלה.
פשטי לכל מדה כסילה, בחן תהי מתנהלה.
לא תיראי הומה ורעד, רק תלבשי מכלול ובד.

תמיד ברנה תשמחי,
עול אויביך תזנחי,
על האלהים תבטחי.
מתוך בני ארץ וחלד, זכרך לפניו יעמד.
לא תיראי מסוס ופרד, אויבך בחטאו יאבד.

שאפי אלקלוב אשפי לקלבי, ד̇י צ̇אר סאקם תאעבי.
ואגלי מחמאתי וכ̇רבי, לעל אבלג̇ מטלבי
אג̇פר כ̇טיאתי וד̇נבי, חאשאך מא אעוד כ̇איבי.
אנת אלד̇י ת̇רגא ות̇קצד, מלכך מכ̇לד לאלאבד.
אקבל צלאתי ואסתגיב,
לא אציר פי חאלי עגיב,
באלכ̇רם דאים מא תכ̇יב.
פיצ̇ך בכל טרפה מגדד, ואלאמר אמרך ואלמדד,
מן אתכל בך חק יסעד, לא יעתרץ̇ מלכך אחד.

אחתום לשירתי באהבה, נפשי כבר נתישבה.
צורי פדה עמך בחבה, אותם לחיים תכתבה.
קבץ לעדה העלובה, ציון כקדם שובבה.
תסיר לכל יראה ופחד, אויב וכל חילו יאבד.
הצל לעמך מנדוד,
היודעים תורה וסוד,
ושלח למשיח ודוד,
מלך שהוא נקי ונכבד, ימשול עלי כל צד וצד.
לנו באהבתך תוַעֵד, אל הר אשר הוא מחמד.

ל׳. מדבר על מעשה בראשית. בית בערבית ובית בארמית וסוגרו בעברית מתחלפים. ונוהגים לשוררו במוצ"ש שבשבעת ימי המשתה. חרוז החרוזה ב׳ הוא „עובר“. משקלו ואפר מקטע: מפעלים, מפעלים, פעולים.

אסבח כ̇אלקי רב אלכ̇לאיק, אלאה אלכל תעלא פי סמאהו.
בקדמאת ברא שמיא וארעא, ועוד ארעא הוַת תוהו ובוהו.
גמע אלמא ג̇מיעא פי מראדה, אלא אלבחרא באמרה הו תואהו.
דנח שמשא לאנהרא ביומא, וירח בליכה המשלהו.
חדא אלכ̇לקאן ג̇מיעא פי מראדה, וכל מכ̇לוק עלא מא אשתהאהו.

ובתר כן ברא אדם בצלמיה, וברעותיה יהב ממלל בפיהו.
זהור עדׄאן סכׄנהו באלאוול, וזוגתהו בקת חוה מעׄאהו.
חמד מֵיכִל יהב ליה הוא וחוה, ועשבא חד אמר לא תיכלוהו.
טגׄא אלתׄעבאן ואטגׄא זאד חוה, והי אטגׄת לאדם פי כׄסאהו.
יחיד נגלה טרַדִנון לארעא, והנׄחש לעולם קללהו.
כמל מנהם אלא נוח עשרת אגיאל, תקי אללה אדׄי קד אצטפאהו.
לגׄי ארעא נחת מבול ביומיה, ואל שדי בחסדו חלצהו.
מן אלאכׄשאב צנע תאבות מנגור, בהא כׄלץ וכל מא פי ולאהו.
נגֵיבַת כל אֲדַמְתָא וחריבת, ולא נשאר מקום לא החרבהו.
סכן פיה נוח ואולאדה גמיעא, וכלין רגע פי אקתצׄאהו.
עבד מדבח קדם קב"ה, ונרצה לו והוסיף בֵירכֵהו.
פבעד אלאן כׄליל אללה אקבל, ורַב כׄאפר אלא אלכׄאלק הדאהו.
צִבִי בֵיה אל ונִסָהִי בְּנִסְיוֹן, כמו כסף מזוקק הִבְחִנהו.
קרב בעדה דׄביח אלמסתכׄארא, צבי אללה אדׄי רבי פדאהו.
רחימא יעקב קם בתריהון, שהוא איש תם קראו אוהבהו.
שהר ואזתאד בפעלה הו ונסלה, ותׄק באללה ואעטאהו מנאהו.
תרי עסר בְנֵין לֵיה אתילידו, וטיב ארץ כנען הנחלהו.
סלאם אללה עלא כל מן ותׄק בה, יכון עונה יגיבה אדׄ דעאהו.
ואם תדע בשם זה המחבר, שמו שלום ויוסף יולדהו.

מחברו, כמזכר בבית האחרון, שלום בן יוסף שבזי.

ל"א. עברי־ערבי, ומשקלו בחלק א' רגז וכן גם משקל חלק ג'. משקל התושיח כמשקל הדלת שבחלק א' ר"ל מתפעלים, מתפעלים, פעולים. בחלק א' שלש חרוזות לחלק ג' שתי חרוזות. וז"ל:

163

שׂכלי ונפשי יהמו בלילה, עולים בצהלה.
עת יישנה[1] הגוף והוא מְמֻלא יגון ותִפלה.
תכתב יחידתי עלי מגילה מעשיו בדְחִלָא.
ובשש כנפים תהא לבושה,
ובמעלות כסא בחן דרושה,
וביום פרידה תהמה ענושה.
תערוד לחשבון כתָבָה תחלה, נסתר ונגלה.
אם זככה הגוף ובא בדחלה תהיה סגולה.

---

[1] ה' נוספת.

ל̇בי יעירני עלי תשובה עם בת אהובה.
נפשי בספר אהבה כתובה תרפא משובה.
גופי תעדן מפרי תנובה לאל חטובה.
תִזכה ותעל תחזור לשרשה,
כי שם מקומה, אהלה וקדשה,
במקום חסידים זורחה בשמשה.
תראה זקנים יושבים קהלה, בעלי תפלה.
כל אוהבי צדק ודת מסלה, נפשם מעולה.

מ̇זיו שכינה תלבשה יחידה, יום הפרידה.
אם רעִיְתי לה בתום תְעִידָה[1], תשמח ידידה.
תבא להיכל יוצרה, בְּקִדָּה, תהיה תמידה.
תראה להוד משה והזקנים,
רועים, נסיכים שם והגאונים,
יחד בגן עדן כמו סגנים.
עם סנדרי דרדק[2] והגדולה, יחד בחמלה.
הם כחצי גורן שִהיא עגולה, חונים בצהלה.

ש̇וק אלאנפ̇ס תבלג̇ אלא מנאהא פי אנקצ̇אהא.
תחכם לתלך אלגסם אלא תנאהא יפעל רצ̇אהא.
ואן כאן אגזיהא עלא כ̇טאהא תצ̇עף קואהא.
תִשתאק אלא אלתובה בכ̇ט אלאימאן.
ואלגסם אלא קד ד̇ל יעוד נדמאן,
ואללה ג̇פארן ורב רחמאן.
ולא יוַאכ̇ר מכ̇טיון גהולא וקת אלהיולא.
אלא למן קדַ כ̇ץ באלעקולא ענד אלכ̇מולא.

ב̇אדר בתובה יא חביב קלבי, פי עלם רבי.
באלעלם אלכאמל תנאל ק̇רבי פי סר יג̇בי.
ואנפי אלשמאל ד̇י פיד קדַ תרבי ען כ̇ל ד̇נבי.
זיַן אלנפוס אלעלם ואלעבאדה,
ללה עאלי אלמ̇לך ואלא̇ראדה,
מן כ̇אף רב̇ה נפסהו אפאדה.
וילחק̇ אלאימאן ואלקבולא, וקת אלוצולא.
ידרס בתוראת אלנבי אלפצ̇ילא מוסא אלרסולא.

---

[1] ה׳ נוספת. [2] סנהדריה קטנה.

זכי חבצלת בני מלכים, העלי נבוכים.
אם בעבותות אהבה משוכים, כי הם סבוכים.
ובצל כנפיך יהיו סכוכים, כל הנמוכים.
חלי פני דודך בגין ידידים.
עלי תעוררי זכות שרידים.
יחיש ילוד דוד גביר נגידים.
אז נעלה ציון בקול המולה, יום הגאולה.
ואני ללחם אתאבה לאכלה, יין ושמלה.

ישתוקקה שכלי ליעלת חן, ואני בטרחון[1].
ואסובבה בנהר פרת וגיחון, אבוא בבִטָחוֹן.
אשמע מבשר יאתה בפתחון, נעלה בנצחון.
יבוא משיחנו בראש דגלים,
נשמח בשבתות וברגלים,
נגעים בשיר חדש ומהללים.
נשוב לארצנו כבתחלה, נִנְשֶׁה[2] התולת
בואו לציון ושמחו בגילה, חתן וכלת.

ל"ב. ערבי־עברי. שיר אזור. משקלו רמל: פעלולים, פעלולים, פעלולים, פועלים. לתושיח: פעלולים, פעלולים.

164

אַיְּיהִ אלחְצן אַלמֻסמַא, אִסםֿ וַאחִד לַא יִזוּל.
אַלמַאכִּי אלנוּרֿ בִאלמַא בִאלבְּרד נַארְן שְׁעוּל.
כאלגְּרִיזִי וַסטֿ גִסמַא, רִיח וֹמַא פַוקְה תִגוּל.
אַלְתַין פִּיה מִלתְקִייַה,
מִנתְצב מִן תִחתֿ רַיִיח,
הִי לִנַארְה מִחתְיִיַה,
וְאן שְׁרב אִנסַאן מְצמַא, זַאדֿ נַארְה בִאלוֹצוּל.
וַאלגְסַד יַזבד וֹיַחמַא פִי אלעְרוּק מִתל אַלטֹלוּל.

לי גברת חן תזַמֵן, תערוך שלחן וכוס,
אשמעה שירים ופזמון, היא לכל חי תעמוס.
שְׁכֻנָהּ דודה בארמון, לִמְדָה מופת ונס.
אהבת בחור בעלמה, תוך נְוֵה היכל זבול.

---

[1] חורז חָן — בטרחון. [2] נשכח.

אהבת נפש יִשׂכל,
זה יפַתֶה זה ווכל,
מבלי ערמה ונֵכֶל.
גוף יסיתיהם במרמה משמאל משיג גבול,
מבלי דעת וחכמה עם בני רשע בְהוּל.
(בית בערבית)

בעלי חכמה ובינה יערב לי אצלכם,
כי בצל כנפי שכינה, אכסנאים כלכם,
וּשְׁמעוּ שירי נגינה, תעלה על דעתכם.
זרחו שמש וכימה על חתן חֻפָּה סְגוּל.
יחדוּ נא דוד ורעיה,
על רצון לביא ולִבְיָה.
ומְצְאוּ שלום ומחיה.
ועבוֹדוּ אל באימה, זה בזה יחד כלוּל,
תעלו עולה תמימה עֵת בנוֹת מִקדש תלוּל.
(בית בערבית)

יַשְׁרִי נפשי לגופי לעבוד את יוֹצרי,
מבלי מכשול ודופי, רעיוני עוררי.
נלבשה מכלול ויופי, נאכלה מעץ פרי.
נקחה מראש תרומה שבארצנו שְׁתוּל.
נשמחה בבוא גאוני,
הוא ילוד דוד אדוני,
אל ירושלם יעלֵנִי.
נעלה עולה תמימה, בן ישורון קום צְהוּל
יִרוִי אַלכַאס כל מְצמַא, נַשׂרֿבה יום אַלקבוּל.

ל״ג. ערבי — עברי. משקלו רמל: פעלולים, פעלולים, פעלולים, פעלולים.

165

אַבְּ שמעון קַאלֿ קַלבִי יַנשְׁרח פי דִכרֿ רַבִּי.
מלכֿהו שַרקִי וְגַרבִי לַיְס עַנהו סִרֿ יַגְבִי.
לו יהודון כל מלכים, רוזנים וכלל נסיכים.
ועדת קֹדש ברוכים, עובדים שחרי ועַרבִי.

שַׁאנְה אַלְאַעְלָא אלְאַעְצַם, כְּל מַוגוּד שַׁא וּנְצַם.
וַאלְבְּחַארָה דִי תְּכַּצַם מַוגְהַא יַצְהֶר וִיגְבִּי.
בתהומות שם גבולו, יִסְבְּלָה הַיָם וְחֵילוֹ.
יענה שיר מהללו, שׂם דרכים בו לשובי.

זַגְרְתְן מַהַה זַגַר פִּיה וַאיבְּס אַמְוַאגְה וְאטְפִּיה.
גַּמַד אַמְוַאהוּ וְאַכְּפִיה וַאלְנְּבִי מוּסַי בְּקֻרְבִּי.
יִבְּשׁוֹ לַעֲבֹר גאולים השבטים האצולים.
צללו אויבי בהולים, וַעֲנַן הודו סביבי.

מַד מוּסַי פִּי עְצַאהוּ תְּם נַאדַא קַאל יא הו.
וַאלְמוּוַג אַנְצַב לְמַאהו חין מְצַא באלקֻום חַרְבִּי.
שֵׂגְשׁ[1] אויבינו בקולו, טבעו פרעה וחילו.
בתהום הושם גבולו, מפני צורי ואבי.

תַּוֹנְהַת פִּיה אלמְרַאכִּב, וַאלעְדוּ כַּאן פִּיהְ ראכִּב.
אַנְהְמַט פִּי אַלגְבּ חַאנִב, מַא וְקַע לְה קֻט הַרְבִּי.
אִישׁ אמונות נם בשירה ועדתי הטהורה,
הם ומרים הגבירה שמחוני מִכְּאֵבִי.

הַיַאת אלְאַסבַאטְ סַארוּ, פִּי עְמוּד נַאר אַסְתְנַארוּ.
וַאלגְמַאיִם אַסְתְדַארוּ וַאכְתְפַו עִישְׁן וְשֻׁרְבִּי.
קרבו שבטי המונים סבבו סיני באונים.
קִבְּלוּ לוחות אבנים, בם רשם תורת כתבי.

טַאבַת אלְאַסְבַאטְ גַמְעַה וַחְדוּ לִלַּה בְּכַצְעַה.
וַאלגְמַאם וַאצְוַאתְ גַמְעַה כַּאן פִּי אלמַוקִף בְּנַצְבִּי.
נחלו תורה תמימה, לבשו פחד ואֵימה.
היתה דעתם שלֵמה, יום עלות משה אהובי.

הִיַאתְ אלמַקְדִס וְאלְאִימַאן כַּאן פִּי דַוְלַת סְלַימַאן.
כַּצְּה אללה רבּ רחמאן, מא עְלַיהוּ עְלְם אַגְבִּי.
קרבנות תמיד ומוסף, שיר בני מחלי ואסף.
שומעו מאזין ונכסף, תהמה רוחי בקרבי.

לְאלוֹדוּד אַדְעוּ יְעִידְנַא בַּיְתְ קֻדְסְה חַיְתְ כְּנְנַא.
וַיְתַמְס מא וְעַדְנַא, ישלחה ינון ותשבי.

---

[1] חמס, בלבל.

ל״ד. מהסוג „אהבת״. עברי — ערבי. משקלו מקתצב בשנויו: מפעילים, מתפעלים, נפעל.

166

אהבת צור קוני בתוך לבי, יִיחודו שַׁחרי וגם עַרבִּי.
מגיני קשתי וגם חרבי, ונשמה נפח בתוך קרבי.
לִךְ באללה יא אַיּהו אלאנסַאן, תַסבִּיחִה וַאגִב בִּכֻל לִסַאן.
הו־אלדַאִים בִאלגודֹ וַאלאחסַאן, מִתכִּפִל בִאלשַׁרקֹ וַאלגַרבִי.

שוכן עד רם על תהלותיו ומנהג תמיד לבריותיו.
יום הנחיל עמו למצותיו בהר סיני דבר ביד נביא.
באלחַצֹרה אַוחַא עְלַי מוּסַי, פִי סִינַי וַאלנוּר מלבוסא.
ינהִינַא עַן כֻל מַנגוּסַא עַרִפנַא פי כֻל מַא יַגִבִי.

זרח אור דודי בהר סיני, בתורה זִכַּךְ לרעיוני.
עת רצון הוסיף מאור עיני, מי חסד הורק בתוך רְגבִי.
יַא וַדִי קוּם הַאתְ לי כַאסִי תַתַהַיַּיא רוחי וְתַתוַאסִי.
נִתרנגן פי וַחִי אְלאעראסִי, טַאב גִסמִי פי אלעַיִשׁ ואלשֻׁרבִי.

עם קדש, אשמח בהדרתכם, הזכירו ציון בשמחתכם.
רוב שלום יחד יסובבכם, תבושרו הכל בקול תשבי.

ל״ח. ערבי — עברי. מחֻמש. משקלו רמל: פעלולים, פעלולים, פעלולים, פועלים.

167

אַיִּהו אלקַצר אַלזְמַאנִי, די בְלִי בְּה כַאטְרִי.
אדכֻּרָה מִדַת זְמַאנִי כֻּנת אְצַלהו זַאיִרִי.
בה רִוַאת סִר אַלמְעַאנִי, הִם יִדלוּ אַלחַאטִרִי.
לַאכִּן אַלגֻרבַה שַׁנַאנִי אַמר גַאלב קַאהִרִי.

בין בני קֵדר ופרא נעלמתי יום נְדוּד,
כל קְהַל עמי מזורָה, אחשקה רעיה ודוד.
ואני מְסכַּן ושוֹרֶה, ביעתוני יום שְׁדוד.
נָאוִיל זקן מְמָרֶה דת שרידים יחמוֹד.
יַחפצה ימשוך לשוני, אֶזנחה דת יוצרי.

וַאנַא תַוחִידֹ רבי בִאלסֻוַאלֻף גַאיְתִי.
אַלמֻנִיר עַקלִי וקלבִי בְה תְהַיַּא חַיותִי.
לַיסֻ עַנחו סִר יַגִבִי מִנהֻ גַאיַת נִעמְתִי.
פַצלְהו עִישִׁי וְשִׁרבִי קַד תְכַפַּל מִתעְתִי.
וִאלַי אלטַאעַה הַדַאנִי פִי רְצַאהו סַאיִרִי.

ישמעון זרע קדושים, שיר לצורי אפצחה.
ישמחון זרע אנשים, כי בסוד יה אשמחה.
הזקנים עם ישישים, בו לבדו נבטחת,
כי ביום זה טַף ונשים בת איומה הצלחת.
חן וחסד תמשכֵנִי, כי רצון אֱל בוחרי.

הֲיכַלְ אַלקֻדס אַלמֻתַוַג פַוקַה אַג̇שַא נוּרֹהוּ.
בְאללְיַאל רוחִי תְפַוַג אנתְצַב פי צ̇לְהוּ.
וַאלגַסַד נַאִים וְאַהוַג מֻנְבַסִט פִי טַבעְהוּ.
וַאן פְזַע לַגלַאן יַחרִג לוֹ לַם אלרוח פוקהו.
נַאל עַכְסֶה וַאלהֲוַאנִי כַאלאֲסִיר אלחַאיְרִי.

וְעַדֵי נפשי הדסה יום בלילה תעלה.
כי בחֲטא גופי מנוסה, משמָאלי יֶחֱלֶה.
רק יחידתי מְעֻשָׂה, אם ימיני נַהֲלָה.
גם ויֵצר טוב מכוסה, מפְשָׂעִים יגלה.
חסד אל חי יגמלֵנִי בו אני מִתְ־שַׂרִי.

ד̇כִר מַולְאַי חְיַאתִי אעבֹדְת פי טַאעְתה.
עַאליין עַן אַלצִפַאתִי מְעַתְלִי פי קֻדרְתה.
מַן וְג̇ד פִיה סַוְיַאתִי, יַנתְבה פִי תובְתה.
קבל יַאתיה אלפְיַאתִי יַנעְקִד פי נִיְתה.
וְיְנַאל תִלך אַלגְנַאנִי, אלמְקַאם אלטַאהְרִי.

הוד והדר לנפשות, יום לעֵדֶן יעלו,
הן בשֵׂכֶל טוב לבושות, מבעוד יום נכללו.
ימצאו צורות קדושות, הן בצדקות נהללו.
ימצאו חֻפות חדשות, בם זקנים נחלו.
. מעלת משה אדוני ראש לכלם נִבְחֲרִי.

שַוק אַלאנפֶס די תְכַמַל תהוִי אַזהַאר אַלגְנַאן.
חין תְרַא אַלגֻסם קד מַל שַא יעוד אֲצלֹה יְהַאן.
בְאלשַמַאל יִגַוא וַיכתַל וַאן תְרַאה סַמח אַלבַנַאן.
נַאל בַעתְן חִין יַקבַל בַעת אלאמוַאת בְאלזְמַאן.
יַנתְצַב פִי עֻמר תאני כַאלהלאל אלסַאמִרִי.

בעבור אבות ישרים פרנסנו, יוצרי.
קבצה כל הפזורים, קָרְבָה מתאחרי.
וּזְכָרָה חסד נעורים, חוּן לדָל מתיַסְּרִי.
נעלה ציון חֲבֵרים, נֹאכלה חמדת פרי.
יום אשר תרחיק צפוני, אויבי הצוררי.

זִינֹת אַלעְלַׄאםֹ עְנדִי אַסתְטִיב פִי עְלמְהֻם.
בִאלסְׄוַאל יַפתון קַצדִי אַלמְׄהַימִל כַּצְהֻם.
מַן וְׄצלהֻם נַאלׄ רִשדִי, קַד סְׄעִד מַן זַארְהֻם.
ואן רְׄוַית אַלעִלםֹ וַחדִי, אַסתְׄקִי מִן מַאֹהֻם.
פַאיְׄזִין פִי אלמְׄתַאנִי מְתִׄל בַּחרְן זַאכִׄרִי.

יִזכרה לנו בריתו המרומם הַסְּגוּל.
יזכרה את אהבתו בעבור נאמן חֲמוּל.
שומרי חֻקיו ודתו יַעְזְרֵיהֶם מזבול.
יגאלה בעלי בריתו אֵל ויקים הנפוּל.
ישלחה ינון גאוני, אשמעה כי בא אֲרִי.

ל״ח. שיר אזור. ערבי — עברי. משקלו רמל: פעלולים, מְפָעֲלוֹן,
פעלולים, מפעלון, וכן גם בתושיה.

168

אַלׄר אַללַּיל יַא נְדִים, הַאתׄ כַּאסִי עְסַא אֻטִיב.
חַיתׄ אֶלׄאִימַאן וַאלנְּעִים, מן קְצַדתְה פְּלַא יְׄכִיב.
דַא מְׄבַאחִתׄ וּדַא חְכִים, כֻּלׄ מא תַסאׄלְהֻ יְׄגִיב,
מא אחסַן אלעַאלם אַלפְּהִים בין אלׄאַחבַארׄ יַא חְׄבִיב.
יַערִׄף אַוַול טְׄבַאיעה
וְאמתְׄזַאגְה וּמַנבְׄעְה,
יַסתְלִׄד פִי מְׄנַאפְעְה.
יַפצְל אַלעִלם וּבְה יְׄקִים, כֻּלׄ מא יִדרְׄכְה מְׄצִיב.
תְׄם קַלבְה יׄכוּן סְׄלִים, לַיסׄ יַחתַאג אִׄלַי טְׄבִיב.

לו מלכים יְיַחֲלוּ, ישמעו מה ימללה.
סוד וחכמה יְקַבְּלוּ, היא רפואה למחלה.
מעלתו יהללו, אז תהי לו לנחלה.
כל מרֵעים ואויבים יַאלימֵם ויכזיב.

חַן ילַמֵּד ואהבה —
על עֳנִיה וכואבה,
בין מלכים וְשר צבא.
כל נחשים וקוסמים יאשימֵם ויחריב.
בעלי ריב ושוטמים, הם נמוסים כמו רְבִיב.

שַׁוקֿ עִלְמֹה עֳלַי יְקִין, לַיסֿ אַחַד יְכַּאלִפֹה.
וַאהלֿ־אְלאִימַאן עַאשְׁקִין, יַלְחְצוּ סִר מַעַארִפֹה.
וַאלְּדִי הֻם מֻנאפְֿקִין, מַן תְעַדַא פִֿיַחְדִּפֹה.
חִין יְעוּד גִסמֹהוּ אְלִים, יַלְחְצֹה עַאהְתַן עְגִיב.
יַוֹם יַרגַע אַלַי־אלֿתְּרַא.
תֻם יְעַאקַב בִּמַא גְרַא.
לַיסֿ יַנפַע אְלאעדְּרַא.
יַא עִוַלַאה עְלַי־אלאְתִּים, בַעדֿ מא יוּצַל אַלכְּתִיב.
מִתלֿ מַא אלגַאהִל אַלִיְתִים, לַא צְדִיקֿן ולַא קְרִיב.

בִין ידידי וקַבְּלָה סוד והָשב לעבדך,
אֵיך נשמה מנהלה בתנועה לגופך.
היא קשורה למעלה, או כמוסה בלבך.
היא עגולה בך כמַיִם או זקופה כמו נְצִיב.
דוּק בסוֹדָהּ ותִרְצֶה.
אַת לבבי תאמצה.
פז ושוהם תרַמְצָה[1].
זה למול זה מתואמים, מבלי שוטמות וריב,
הם לאֵל חי מרוממים, נִצמדו על ידי נְדִיב.

זַאכִּי אַלַעקל נַקְּצְדֹה, סִין וַעִינְן וְיַא וְדַאל[2].
חַבֹּה אללה וַארשְׁדֹה, פי עְמַא־אלעַקל וַאלכְמַאל
רב תְשַׁאגַל לְחַאסִדֹה, לא תְגַיִּר עְלִיהְ חַאל.
תַדכְּר אַלעַהדּ דִי קְדִים, אַןְ עבדך בְּקא גְרִיב.
רְד עְלַינַא עְנַאיְתַך.
פַיץְ גוּדַך וְרַחמְתַך.
יַא מְפִיץ לְנִעמְתַך.
רְבְּמַא נלתְּחִק קְסִים, בַין אְלאַכרַאם נַסתְטִיב.
תַנְלִי אַלגְשׁ וַאלסְקִים, וַאלזְחַל[3] נַחסְהוּ יגִיב.

---

[1] תשַׁבֵּץ השוהם בפז[?]. [2] סעיד. [3] כוכב שבתי. ט.

ישמעו עם מְיַחֲלִים קול מבשר בצהלת.
הפזורים וסובלים עול וגלות ומחלה.
יום ולילה מהללים רם וַאֲדיר ונעלה.
ישְׁפָּעַת חן ורחמים על לַחַיֵּהֶם צְעִיר וְסִיב.
טוב שכרם ישַׁלמה,
בת מלכים יקוממה.
על בניהם ירחמה.
עם מקוִים ודוממים יענו לו שֶׁבַח בְּנִיב.
דׄא מרַאדִי בְּדַׄא אלנְצִׄים, רַמז לִאלעַאלִםׄ אַללבִיב.

יא סׄלַאם אכתֿב אַלסְׄלאם, מְן עְׄלַינַא בְּרַחמְׄתַד.
סֹיךְ ומֹימֹן אֹלף וְלַאםׄ[1] מנךְׄ יַרגוּ מְגוּתְתַד.
תַגלִׄי אַלגַׄש וַאלצְׄלַאם, עַן מחרַאב סְכִינְׄתַד.
אַןׄ קַומַד בַּקַא עְׄדִים מִתֿל מא אלצַׄאִיע אַלְהַרִיב.
פַארְׄק אַלַאהל וַאלבְלַאד.
מְעדם אַלוִרק וַאלזְוַאד.
וַאלמְׄכַׄאצם בְּקַא עְנַאד.
מִתֿל מא אלשַיטַאן אַלרְגִים, לַא מְחִבְּן וְׄלַא צַׄחִיב.
נַסתְׄגִיר פִיך יַא רְׄחִים, מַן ילוּד פִיך מַא יְׄכִיב.

ל״ו. מְרֻבַּע. ערבי — עברי, לכבוד חתן תורה. משקלו „מתדארד" שהמציאו המדקדק הערבי „אכפש" שחי אחר אלכליל: פעלולים, פעולים, פעולים, פְעוֹל. ובשיר חזה משתנה פעול ל„מפעילים" ולפי זה יהיה מרכב גם ממקתצׄב.

אַלבַּס אַלנוּרׄ נַפסִי וְעַקלִי רַבַּאנִי.
יוםׄ רַבִּי בְּסיני תְגַּלִי וַאורַאנִי.
עַשרׄ כִלמַאת בְּלַוחַין כְתַב לי קַרַאנִי.
אַוְלׄ אַלקַול אְנַא אללַה אְלַאעְלִי וְחדַאנִי.
לא יהא לך אלהים אחרים, אכזרים.
אל תכַחֵש ותִבטח בזֵרִים מְשֹׁרִים.
וּמְאֻסָה לך בעצת נערים, נזקרים[2].
סוד עבודתך יערב לי כרצוני.

---

[1] סמאל. [2] נקפצים, קלי רגלים.

שוק אְלאנפְס לאלאְנסָאם תֹכמל, לְא תהמל.
פי רְצָא רַבְּהָא אַלמֹהִימל תְסתַגמִל.
לִאלטְבַאיִע תְדַבִּר וֹתַחמל חִין תְכמִל.
תֹם תְשַוֵּק לִפִרדוֹס אָעלִי רַוְחָאנִי.

בין הדסים תקוה גברת, חוזרת.
תלבשה הוד וצניף עטרת, נבחרת.
כי בשכל תהא נעזרת, נקשרת.
כי בגנת אגוז שם גבולי ומעוני.

זינַת אַלנַפסֹ רַאיִי וֹטַלבִי לא יַגבִי.
ואבתדַא חִכמִתִי כוּף רַבִּי, הו חַסבִי.
יַום תִגַלַא לִמוּסַי תִנַבִּי פי קַרבִי.
חין בסיני נורה בְסַט לי וַאזהַאנִי.

יָרדו כל צבא שלמעלה, יום נגלה,
שמחו עם קדושים סגולה בתהלה.
רם ונשא לך הגדולה, סוד נפלא.
תעני ותאזין לקולי, רבוני.

מַן תְוַכַּל בִרַבְּה תְהַיַיא פִי אלדְנַיַא.
יִדרֹך אַלעִלם וֹיַבקא זְכִיַא בִאלאַשיַא.
יַוםֹ תַבַעתֹ אֹלאַנפְס וֹתַחיַא שי אַגַיַא.
חִין תְפַארק לְתִלך אַלשֹמַאלִי מֹהַתַאנִי.

שִים ידידי לך אות וסימן תוך תימן.
כי לבבי למולך מזומן סוד נאמן.
כעסיס טוב וכשליו וכמן שם טעמן.
דע רמזי והבן שבילי, זכני.

תַרגַב אַלנַפסֹ קַדַאםֹ וִדִי, פִי קַצדִי.
יַוםֹ תַבלֹג מֹנַאהַא תְוַדִי פִי רַשדִי.
בין אַזהארֹ פַרדוּסֹ וַרדִי פִי אלכֹלדִי.
תִדרֹך אלנורֹ אַלאוַּל אַלאַצלִי, אַעיַאנִי.

אהבתי בציר התעודה אחמדה.
ראש נשיאים בדגל יהודה בצמידה.
ישמחה לב ונפש יחידה תעידה.
רב שלומות בסוף מהללי לאדוני.

ל'ז. בו הדלת בערבית והסוגר בעברית. לכבוד אחד אהיביו. משקלו רגז: מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים, בסוגר הרגל האחרונה: נפעלים.

170

באלّלַה בַאדִר פִי סֹّלאמִי יַא רְסוּל, אֶל מול אהובי, אֵל יהא עזרתו.
סַר אַלְמַעַארְףִ מְדרְכּה פי אלאְצוּל, על כל בני דַעַ[1] נוספת חכמתו.
אַלאַצֿל מִתקַדֵם וּלַו קַאל מַן יְקוּל, תורה מחֻזֶרֶת לאכסניתו.
לא אִגֹתְבַאט פי אלרִזקֿ יא אַהל אַלְעקוּל, מה יעשה אדם ברוב עֲשרותו.
אַלרִזקֿ יְהמַל לַיסֿ יַבקַא לְה קֳבוּל, לא יַצְלָה[2] בַעלו ביום מיתתו.
בַל מַן דְרַס פִי אלעִלם לְחַקֿ פִיה אַלאֻצוּל, עם מלאכי מעלה תהא דירתו.
נור אַלבְהַא יַצֿהר חְוַאליַה לא יְזוּל, יֵשֵב ויתעדן בכל חמדתו.
יא וַדֿ אִסמע נַצֹם עַבדַך מַא יְקוּל, מַהֵר לְהָשיבה עלי חידתו.
פַכַּר וְזִד גַוּוב בִסְלטַאנְן גְהוּל, תמיד מֹשוטט הוא וכל סִיעתו.
יַחכֻם בְכֻפרן לַיסֿ יַערְףִ פי אלעדוּל, מחייב לכל אדם ברוב רשעתו.
מִלבִס לְגִנדְה נאר וּמִדרִע ללכֿיוּל, ממשיך בני אדם לאחר דתו.
וַאלעַבדְ מתרַצִע לְוַאחִד לא יְזוּל, ישיב שבותינו לבית חמדתו.
וַאכֿתִם סלאמי עַדֿ מַא הַב אַלסֿיוּל, אל איש מיודע לי ברוב אהבתו.

ל״ח. לכבוד ליל הפסח. עברי — ערבי. משקלו מתקארב בשנוים: פעולים, פעולים, פעולים, אשר היתד נופל לפעמים.

171

בליל שִמורים אשיר לקוני, בחסדו נגלה והסיר יגוני.
ארסל בְגודְה מוּסַי אלכְּלִימא, אִלַא עִנד פרעַון דַאך אַלאְתִימַא.
קַאל אִטלַק אַלקַום בִעַהדן קְדִימַא עַאצַא וְנַאל אַלבְלא וַאלהְוַאני.
לָקָה בעשר מכות ברורות ובסוף נכנע במכת בכורות.
והוציא שבָטַי וזִקני חבורות וחזר בסוסיו לִרדֹף המוני.
שַא אן יִכֿאלִף לְרַבה בְכֻפרַא וְאַדרַך אַלאסבַאט בַשק אַלבְחַארַא.
אַשתק לִאלאַסבַאט טַלוּע אַלפַגרַא אִתנא עֲשַר טַור פי בְרהַאני.
ביבשה חלכו גאולים ופרעה וחילו טבעו צלולים.
וכל מרכבותיו נִנערו בהולים ואמר שירה משה אדוני.
זִינַת כְיוּלְה סְפַח אלמַוג פִיהֶם, גֿנְמוּה אַלאַסבַאט וְצַארַת טְמַעְהֶם.
וּמוּסַי אִלַא בַר סִינַי גְמַעְהֶם בְעמוּד מִן נאר וְגְמאם קְרַאנִי.
ירד הַמָן ושְלָיו עלה ובאר מסַפֵק לכל הקהלה.
וסִכֵך עננו עליהם בחמלה ותורה ומצות הנחילָני.
מִן טוּר סיני קבִלְנַא אלתַורַאת, אַיַאת וְאכֿלַאק בְהַא מַדכּוראת.
אַפעאל אְקַאוִיל אַלמְכְתַארַאת וּפִיהַא אַלבִר וַאלאחסַאנִי.

---

[1] לצרך המשקל. [2] אולי יצלה ר״ל לא יַענש בִצְלִיָה, באש.

שימו לבבכם שרידי חכמה, בשבת ומועד לכם עצמת.
בחג הפסח גברת תמה תחלת מצות יה עושני.
תזכירו חן גאולת ישרים, בפסח ומצות ויין ומרורים,
ובארבעה כוסות ברורים וההגדה תזכירני.
אז תגילה ותשמח נפשי בהלל גדול על כוס חמישי,
וירצת צורי לבנות קדשי ומכל אויבי יצילני.

ל"ט. שיר־אזור ערבי — עברי. משקלו הזג: מפועלים, מפועלים, מפועלים, פְעוֹל. והוא על גלות היהודים בתימן.

172

וַׄצַלְנָא חַאתַּםְ אַלְאַלְחַאן בְּיַוּם תַּאנִי רְגַב.
יְׄקוּל קָם תַּחִד אַלְרַחְמַאן וְׄאקְרַא־אלְמֻנְכְּתַב.
וְׄאנְבַת לַא תְׄכוּן נַפְלַאן לָׄאן וַעַד קָׄרַב.
אָׄמַר אל מַהְׄדִי אלסְלְטַאן עְׄלַינָא בַּאלְחְׄרַב.
וַׄאשְׁתַלְת יֿחוּד צַנְעָא
אְׄלַי תִלְך אַלְלְׄבוּת תַסְעָא
יְׄזוּל אַלוּחְשִׁי וַאלְאַפְעָא.
מְׄן אַלְמַתְגַס וְׄמִן דַרְעַאן בְּׄאַמְרָן קד גְלַב.
וְׄמַוְזַע[1] שַׁא נְׄקִם סְכַּאן טַרַף אַרְץְׄ אַלְעְׄרַב.

אְׄטַאעַת כְל חְׄלַאל אוּזָל וְׄאַלתַּפוּ דְּׄמַאר[1].
נְׄדִימִי שְׁד לְׄאלְבַאזְל נְׄסִיר בַּעַד אלסְׄמַאר.
עְׄדַינַאה[1] שַׁא נַׄסִיר נַאזְל עְמַירַה וַאלעְמַאר.
צְׄגִיר אַלסִן וַאלְחַאזְל דְׄמוּעְה כַּאלְגְׄמַאר.
עְׄדַינַה אִלְזְׄמִי אלְאַחְבַאב,
וְיַלְקוּנָא אִלַי אַלְבַאב,
וֿרלְחִין לְׄבְרַת אַלְאַצְחַאב.
יְׄסַלוּ אלְהַארִב אַלְתַעְבַאן יֿזוּל עַנְה אַלְתְּעַב.
בְּׄנִי אלְאַסְבַאטְ וַאלְרְהְבַאן מְׄכַאצִיק אַלְנְׄסַב.

לְׄשַׁד אַמַר צְׄפִי אַלְדִין, נְׄקִם פִי אַלְמְׄחַל.
גְׄבִיָן מַאְׄל ואלמסכין וְׄמַן בַּזְ רְׄחַל.
וְׄנַתסַאיַר עְׄלַי אלתַמְכִין בְּאקְלִים אַלְזְׄחַל.
וְׄנַחסְה שַׁא יְׄנַאל תהדים אְׄלַא לאת אַצְמְׄחַל.

---

[1] שמות מקומות.

כְ̆תִב פִי חִכְמ̆ת אַלבארי,
עְ̆לַי עְלַאמ̆ אחבארי.
בְ̆ני יעקוב אְ̆לאַט̇יַארִי.
סְ̆לִימַאן שַ̆יכְ̆נַא אלרְבַאן סִיַחְכֻם מן גְ̆לַב.
מְ̆עְת אַמרַ אלאִמַאם קד באן ו̆מא פיהו עְ̆תַב.

שְׁ̆רַד נַומִי מִן אַלאִדהַאש וְ̆דַמעִי באלכְ̆דוּד.
וְ̆צַל חִין שַ̆יכְנַא אלנַקַאש וְ̆זַאע גמע אַליהוד.
נְ̆סִיר אַלקְפר מ̆כַאן אַותַאש פְטִיבַא מן יְ̆עוּד.
וְ̆תַייַאתְן מְ̆עַא אַלאַנחַאש וְ̆אַצנַאף אַלאָסַד.
וְ̆קד בעַנַא חְ̆צַאירנַא
וְ̆פַארקנַא מְ̆סַאכְנַא,
אְ̆טעַנַא אַמר̆ סַיִידנַא.
בְ̆כַו אלאַריַאן̆ וַאלרַהבַאן לְ̆חִין גַאנַא אלגְ̆צַב.
תְ̆רַא כַמַן עְ̆זִיזָן הַאן, תְ̆רַא יא רב עַ̆גַב.

בכי רחל בעירנו לבנים נודדים,
והעירי אבותינו, יקומון עומדים
להזכיר את בריתנו, בחַן מתיחדים,
וחסד אֵל יְלַוֵּנוּ, בצלו חומדים.
יקבֵּץ שוכני תימן,
והוא רועה ואֵל נאמן,
ונשמע שיר בני הימן.
ויסירה חמת פתן שהוא במארב.
יְצַו ינון והַסֶגֶן ויאמר לו: קרָב.

זכות אבות בחן לוי לזרע יעקב.
ודרך מדברך הַשוִי לבן יפה וטוב.
ומִגִנַת אגוז הַרוִי לְלִבִּי מִכְּאֵב,
וגבריאל והַשֶכְוִי שמעתים ברחוב.
ויונתי במנוח,
לדל תקרא: פְּקַח קוח!
בציון נמצאה רֶוַח.
וחלקנו בגן עדן כמו בן נאהב.
ונראה בית אלהינו ודירות גוש חָלָב.

קוּל אַלְמַשְׁתַאִי יַא אללַה תְגַלִּי כֻּרְבְתִי.
קוֹנַא בְּאלִיְמַן דְלַה בְּאַיַאם גֻּרְבְתִי.
וְבאלתַּפְצִיל וְבִאלגֻמְלַה אִפְּסַר חַאלְתִי.
וְמִן כֻּתְר אלהְרַאב קִלַּת עְלַייַא מִתְעַתִי.
אְלַאהִי דַאת אְלאִחְסַאנִי.
מְנַטַק לַחן לִסַאנִי.
וְחַאשַׁאה ליס יַנסַאנִי.
לְה אלַאיַאת וַאלבְרְהַאן, לְנַא פַצְלְה וְהַב.
וְכַּךְ מוסַי ולַד עִמְרַאן נְבִינַא אַלַאחַב!

רְעַאבִיב אַלחְמַאם תַבְכִי בְאַעְלַא אַלקְצוּר.
וְדוּר אַלסַאיְלַה תַשְׁכִי אְלַי אלמַהְדִי תְזוּר.
לְחִין קד נַאלְהַא אַלַתִבְכִי וְצַאלַת אלשְׁרוּר.
תְדַכַּר עִלְמְחַא אלמַחְכִי וְאלאעְנַאב וַאלזהוּר.
וְתַדְכַר שְׁרב דַוק אַלכַאס,
וְעַרְק אַלכַּמַר וַאלפְנַטַאס.
וְזִינַת הַיְאת אַלאַעְרַאס.
יבַאת אַלמְנבְסְט סכְרַאן, מן אַלעַיב וַאלדְרַב.
שְׁרַאב צַאפִי וְשַׁי אַלוַאן יְניר מִתל אַל דְהַב.

יְנַאדִי ספר תַוראתי אְלאַחבַאר כְלְהם.
וְקַאל אחמַאל אִיאַתי סְבַב גְהַאלְהם.
יְתוּבוּן בַּין סַאדַאתי וְיַרגַו רַבְּהם.
סְרִיב יַום אַלקְבוּל יַאתִי וְיַגמַע שמלְהם.
וְשְׁרב אַלכַאס לְה סַאעַאת.
וְתַם אַפנַאן מַצוּעַאת.
שַׁרַאב וְאַדַם מַגמוּעַאת.
יְנַאם מַן יַגלְבְה רַאחַאן, מִן אַלעַיב וַאלגְלַב.
וְיַסתַנבְה בְכַאסן תאן, בְּפְרצְה די וְגַב.

תְמַאם אלקול יַגְשִׁינַא אלוְדוּד פי רַחמְתְה.
כְּרִימְן לַיס יַנסַאנַא, נְחַדִת נִעמְתְה.
וְחַייַא מַן יְוַאסִינַא יְטִיב פִי עִישְׁתְה.
וְבַעְךּ אללְבס יַעְטִינַא וְיַבלְג נְייתְה.

סלאם יַכ̇תַץ לִדַ̇א אלחַצ̇רַה
בליל אלסַעְד̇ וַאלקֻדרַה.
לִחִין מא תַטלֻע אַלזהרַה.
ו̇מַא קַדַר אִ̇לאַהִי כַאן וְכֻל שי פי סְבַב.
וְתַתרַנַּן טִיו̇ר אלבאן, בִּפרדוס אלכ̇צַ̇ב.

מ׳. שיר־אזור. ערבי־עברי. משקלו מתקארב בשנוי: **נפעל, פעולים נפעל, פעולים, פעולים, מפעלון.**

173

יא טאי̇ר אלבאן את̇רת̇ פי קלבי אשגאן.
ד̇כרת̇ני אל עאלם אללביב פִי סִר בְּרהַאן.
כאמִל בּ̇וַצְפּה וְנַ̇דמַאן, ישפי אלקלו̇ב סידנא אלחביב יא רב סְבחַאן.
אחפַ̇ט̇ לִכִ̇ירַת אִ̇לאַכ̇וַאן כֻל מַא סַאלנא פהו יגִיב, בסתאן אַ̇לאפנַאן.
אלורד וְאַזהַאר אלאַגצַאן יַא וִד מַחבוב לנַא תְטִיב
ארבע מִרַבַּע,
וַאל אסם̇ יַתבַע,
וַאלאצל מַבדַע.
אַוַל אִ̇לִף בַּאן, בַּאן וְרַבִּי בַאן זַאן, הו אלאסם אִ̇לאעצַם פִּיַא צחִיב.
פִּי כֻל אִ̇לאלוַאן עַקלִן אלאַהִי בִּעלוַאן מן כאן זַאכִּי יִגִיבנא.

סוד זה בחכמה, כתר ובינה שלֵמה, עזרה אלהי ורוממת.
כמה וכמה עשר ספירות בלימה, מגן לחושים[1] בעלמא.
תורה תמימה תדרש ותַלחַן[2] נעימה, תאיר באורה ותדמת.
תלבש נשמה מזיו שכינה ורמה, תעלת במעלות ונעלמת.
סוד זה מכוסה,
לעד מנוסה,
אומן הדסה.
כי אף וחמה לא יוכלו עוד לְשַמָּה, לולי אלהי ופועלי.
יחיד מרומא שומר ומציל רחימא, צורי ואלי וגואלי.

אַלְפת נַפסי, בַּאלעִלם פי אלגַסם כַאסי, מא רית סִואהו ויא חביב.
מן כַאן יַנסי אַיַאת עאלי בִּכֻרסי, יַבקא אִ̇לימַן וְלַיס יִגִיב.
מן כַאן שַכִּצִי נורה הלַאלַך וְשַמסי כִלַין לִעלְמַה חלא רגִיב.
אַמַא אלנַחוסי אַלשַוק אִ̇ליהו נכוסי, יַבקא בְחִירַה וְאלא יִכִיב.

---

[1] נ״א לתוסים. [2] תנעים והוא מערבית.

לַאן אַלעַלוּמַא,
שִׁבַה אלכְרוּמָא,
דְוַא לְאַלגסומַא.
זיןּ אלגלוּסִי, לִמַן כַאן עַאלִם וְחִסִי עַקלַן מִתְלַת וְפִי נְצִיב.
פִי אללִבוּסִי דַאיִם וְיִקַרַא וּמַאסִי פַאצִל וְעַאקִל וְסִידְנַא.

לו הגבורה, יחיד שהוא אור לאורה, תורה תמימה כאחלמה.
נגלה בטורא, אהיה ושַדַי ונורא, בחר בעמו וקימה.
דְבר עשרה, משה נביאו וקרא, בְרתֵת ובזיָע ואֵימה.
תמה וברה, זוהר כחמה שמורה בשבת ולשמו ארוממה.
אעיר לשִכלי,
נַגֵן חלילי
למלכי ואֵלִי
אשיר בשירָה, אקום ואלך מהרה, לפני חכמים אקְדָמה.
חכמי גמרא, משנה ונביא ומקרא, פִנַת וגזית ומשקלי.

מא דְמִת יא וִד פִי וִחדַתְ אללה, מִגאהִד, גַוהַר ומִכּתַק וְדַהבַא.
כְל יוםִ עאבִד שאכר וְדַאכִר וְחַאמִד פי קַלבִ צַאפִי וְטַיִבַא.
לִלעַלם תַסעִד אללה יִטִיב לד וְיוּגִד יִרוִע חְיַאתַד חִין תַטלבַא.
אמא אלמְחַאסִד, יבקא זְמַאנְה מְנַאכִד וקד צַארִ עַאיִב וְכַאדִבא.
יא רב אְסאלד,
בְעִזת גלאלד
וְגוּדד וְפַצלַד,
מן עאד אנַאשד גַירַד יא גוּד וַארִד, סַאמִע דְעַאת מן יטלְבִא.
פַרדְן וְוַאחִד אִסמַד תִגַלִיַת יא סִיד עִזְן וְנוּרן וּמַאלִכַא.

שושן בפרדס כמה ספרים יחַדש, אשרי ילוד רב וסהרון.
סודות יפרש, שבע מעולה בשלש, המה במשה ואהרן.
אברם שהוא ראש, יצחק ויעקב בסוד שֵש נדמו כזהב ופעמון.
תורה שהיא אֵש, תדע ותבין בחמש תסיר לחֵמָה ואף חרון.
מי זה יבינָה
שוכן מעונה,
צהלה ורנה
כאף תָיו וגם ריש[1], סודו מעולה תבַקש, תשיש בשמחה וגיל ורוֹן.
אל נא תהי בוֹש, נפשך בעדן תקַדש, תזכה ותראה ותעלה.

---

[1] כתר.

בַאדִר בְּפַחמַא יא וִד פַּרְץ֗ אַלסְּלאמא, עַקְלַד יִזִיד פִי עקולנא.
דַאיִם דְ֗וַאמַא אללה פהוּ דִ֗י אלכְּ֗רומַא, דִ֗י פַאק֗ עְלַמַד לְפכְּ֗רְנַא.
אַנְבַּה בְּ֗עלמַא, לְאלנַאסְ֗ תַבקַא חְ֗לִימַא, יַ֗מַא יְ֗טַאבְק כְּ֗לַאמְנַא.
מוּסִי אלכְּ֗לִימַא דִ֗י כַאן נְ֗בִייְ֗ן וְ֗תַאמַא דִ֗י כַ֗אטַב אַלרַב אְ֗לאחְ֗נַא.
פִּי סִ֗ר מַחגוּב,
פִּי טוּ֗ר מַטלוּב,
קַד כַ֗אן מַרגוּב,
טַ֗יר אלחְ֗מַאמַא קד גַ֗ד אַליוּם וְ֗תַאמַא אַלמְ֗לִד לְלַה סִידְ֗נַא.
גוּדְ֗ה יְ֗תמא, מִעטִי אלכְּ֗רַם וַאלנְ֗עִימַא, לא יִנסא אַלטפל וְ֗לַא אְ֗נַא.

זאת הישיבה המה באוּזָל מטיבה, שוהם וספיר ואחלמה.
זקן ושיבָה הוגים בתורה רְחָבת, דומים כקרית ירושלמה.
אנשי נדבה ששים בשמחה וטובה, עמם שכינה מרַחמָה.
ברצון ואהבה הולכים למדרש בחִבָה, יִשמר בניהם ויחכמה.
אשרי מקומם,
עולם בעולם
מחסה לצִלָם.
צורבא ורַבָה עֵדן ופרדס להבא, בין הישישים תקוממה.
דרך קרובה, יבוא משיחי, ובוא בְא ויקבצה צאן ינחמה.
אם יש תשובה יגאל עדתו ונחבא ציון ומקדש והֵכלִי.

מ"א. עברי־ערבי. משקלו רמל: פעלולים, פעלולים, פְעוֹל.

174

יום יחידתי בחן תעלי, בקשי דודד ולו שאלי.
ישלחה ינון שהוא גואלי, והדר קדשו בראש דגלי.
לְאלנבי מוסַי גְעל מוּעְ֗דוּ קַאל קוּמַד בְאלאֻמַם יַנכְּדוּ.
יִ֗יתוּבוּ תם יַתבַלְּדו פִי בְּ֗לַאד אַלקְ֗דס בְאלגומְ֗לִי.
ותחי נפשי מאד לחזות שערי ציון ואבין בזאת.
תעמיד חומות שהם נִפרצות, כי לחומת אֵש יְהא פועלי.
דַ֗לְנַא גודְה לְאַנֻּה כְּ֗רִים יַוּם תְ֗גַלַּא פִי אלסנא לִלכְּ֗לִים.
וְ֗גַרַק פַרעַון וְ֗גְדַה אְ֗תִים שק לְ֗נַא אלבַחר וַאלסְּ֗וַאחְ֗לִי.
יום אשר הקיף בענן ואֵש, הלכו דְגלַי, ומשה בראש.
צור ישועתי לצָר יַחליש, לובשי מְכלול וחגור כלי.

ועְדְ֗הוּ אלצַאדִק יִפְד עִסרנַא, וְנְ֗עוּד גַמעַה עְ֗לִי אַרצְ֗נא.
נַבלַג אַלמקצוּד הוּ וַאלמְ֗נַא וְ֗יעוּד קלבי בְרנַה יִסְּ֗לִי.

סובבי נפשי לגנת אגוז, בחלום לילה דעי מאחוז.
סוד פני כסא בהדר ועוז, את זקנינו בטוב תִּגמְלִי.
פ̇יץ̇ כַ̇אלִקנַא עְלַינַא וְר̇ד וַאלקַ̇ן אלחכמה לְעַבְדְך ש̇רַד.
יַגמַ̇ע אַל שַמל אד̇י אַנפְרַד וִ̇יכַ̇לִצנא מִ̇ן אַלנַאה̇לִי.

שובבה צורי לעם נָפצו, יעלו ציון ויקבצו.
כי משנאינו ברע נועצו, דוחקים ואני לעול סוֹבלִי.
בִאלאֻמַם קד האן חַאל̇ אַלג̇רִיב, ואן צ̇עֻף חַאלֻה בְקַא מִסתִ̇ריב.
נַטלֻ̇ב אַלמַולַא בְּפַתְחֻן קֹ̇ריב, גַ̇לִ̇ אִסמְה חַאר̇ס אַלגַ̇אפִ̇לִי.
זה מקום שמחה אֱבל אזכרה, אהבת ציון אשר נבחרה.
קום ידיד נפשי והתעוררה, יזרחה אורך בתוך היכלי.
יא נ̇דימי הַאת̇ כַ̇אס אלש̇רַאב, נַנְת̇סִי אלצִ̇יק וַאלאֻכ̇תִרַאב.
וַעְד̇נא יַאתִי בְּאַיַאמֻן קְ̇רַאב, סַעד̇ מַן עַקלֻה מְ̇עה כַ̇אמִ̇לִי.
תמַ̇ת אלאביאת בְּש̇כר אַלאֻחַד, אֻלד̇י מֻלכֻה אִ̇לַי אלאֻבַד.
מן ד̇כר אִסמֻה בִּ̇רַכעַה סְ̇גַד, כֻ̇לִ̇ יַוֹמֻן פַצ̇ל̇הו חַאצ̇לִי.

מ״ב. שיר־אזור. ערבי־עברי. משקלו ואפר: מפועלים, מפועלים, מפועלים. לג׳ חרוזות חלק א׳ חרוז לחוד, לחרוזה ד׳ ישנו חרוז משתף עם חלק ג׳.

175

יְ̇קול אל שאעִ̇ר אלוהמאן, יא רחמאן, תִ̇ג̇רני מן הְ̇וַא אלאַזמַאן.
וִ̇תַג̇ד̇ל כִ̇ברֹ̇ת אַלעדוַאן בְּ̇ני עציַאן, זְ̇גַל אלקסט̇ וַאלקֻפאן.
תִ̇חַכם טַאמִ̇תי אלאַבדַאן עְ̇לַי אלאֻד̇גַאן, ת̇אבִע חִילִ̇ת אַלתְ̇עבאן.
וְ̇לַא תוקע פְּ̇קיר עַדמַאן בִ̇יַד זַנמַאן, מִ̇כַאלִף זיְנת אַלאַדיַאן.
וַ̇ארזֻקנַא מִן אַלחִכמַה,
נִ̇נַאל אַלחַ̇ק וַאלחִשמַה.
וִפַ̇יץ̇ אַלכַ̇יר̇ ואלנִעמה.
ומִנד אַלפַצ̇ל וַאלאִחסאן, לַ̇עַבדֻך האן וַ̇אַנת אַוֻלַא בִּ̇כל מאכאן.
לַ̇אנִ̇ה כַּ̇אטִ̇רי שַ̇גִיַאן בְּ̇קִי פַכרַאן מִ̇ן אַכיַאד אַלזְ̇מאן ד̇עראן.

סמוֹד עבדך, אדון עולם, בסוד נעלם, ואל תשיב לדך נכלם.
פדֵה עבד אסִיר נהלם[1] ביד אִלֵּם ועליו חסדך יגלם.
משַנאי, עוררה אֵבלָם והשפילם, ביגון יהמה דגלם.
והייתם באֵש תֵחַן ותתיַגֵן ולא תזכה לגן עדן.

---

[1] מוּכֶּה, הָלוּם.

עליהם ימשלה דומה,
במדור אֵש ורוב הומה,
בעזרי יוצרי קומה.
ראֵה כי עבדך שָׁכן למול פתן עלי רוב טובך נִשען,
וזה יַלשין וזה יען ברֶע צפן וזה פורֶה לראש לַעַן.

אׄלַאׄהִי כֻן גְׄפור עַפִי וְכַלִּצְנִי וְבַלִּגְנִי אֶמל צַנִי.
בְּגַוּתַּךְ בַּאדֹׄר אִרחַמְנִי וְדַבִּרְנִי וְכַׄאצִם מן יַכַׄאצִמְנִי.
פַׄחַכְּמִי בין יַדַיְךְ דעני רַׄצַאךְ יַגְנִי וְלַא לִאלכַׄצַםֹ תְסלמְנִי,
דְׄעַאת אַלזוּרׄ וַאלבֻּהתַאן עַׄמַלְהַם פַאן, נְגוּס אַלקלבׄ וַאלאַעְיַאן.
תְׄרַאהַם יַחקְרוּ אלמַסכִּין,
כְׄסִיסִין אַלגְׄסוּם וַאלדִין.
וְׄלַא יוּגַב לְׄהַם תַרכִּין.
צַׄבַּאחְהַם לִאלעְׄקוּל פְתַאן יִׄצִיר ואלהאן בִּׄסלַב אַלחַקׄ וַאלאִימַאן.
עְׄנַילַאת לִאלְדׄי יַהתַאן יִׄנַאל כְׄפרַאן, כְׄטַאהוּ לא לְׄהוּ גְׄפרַאן.

לך כל מחשבות לבי, צְפוּן חֻבִּי, ואתה יוצרי אבי,
ועליך שְׁלוּךְ יְהָבִי וטוּב חֶלבִּי, יְדִיד נותן נשמה בי.
לך תודה בחַן תַצבִּי, כסוס רִכבִּי ושרעפי בתוך קרבי.
ומִשְׁפַּע יסוד תַהַן[1] בעת תְּפֶן, כמו חָלב בתוך עָטֶן.
אברך שם כבודך,
מאד רַבּוּ חסדיך,
ומי יכיל שבחיך.
מקשֵׁר גלגלי אופן, מרום תִּכֵּן ושם מרכז כמו תֹּרֶן.
גְּלָמֵי נמצאים אופן והסגן מחַבֵּר לכלל נתן.

מְׄוַאד קלבי אִׄלַי אלאחבאר בְׄהֻ אִסתִעבאר, וְׄמַן דַׄא יַכְׄלְִף אלאַׄכבאר.
אִׄרד חְׄכמִי אִׄלַי אלגַׄבַּאר יֹׄכְׄך אַלבַאר, וְׄיַנִצְף עַבְדְׄהוּ אלצַׄבַּאר.
וְׄיַהְדִם זִגְׄית אַלאַגׄבַּאר מן אלאַׄכבאר, יַנַאלוּ אלנַחִׄס וַאלאִדבַאר.
וְׄיַכְפִינַא מן אַלאַדְׄגַׄאן הוּ אַלאַדקַאן, וְׄאִבִּלִיס אלדְׄהִי אלחַדְׄקַאן.
לאַׄדַם גַדְׄנַא שַׄהַד,
וּׄמִן זַין אַלגְׄנַאן אַטְרַד,
תִׄוַלַּת מן סְׄנַין בַהְרַד[2].
בסַט לְׄה פִי אלשַׄמַאל צִיוַאן, אִׄקאם דִיוַאן, תְׄשִׄבִּה פי כְׄתִׄיר אַלוַאן.
וַׄאגְׄלַט לוֹט וְׄהוּ סכראן עְׄלי אלחִרמַאן בְּׄאזנַאם אַלסִׄפַאת כרהַאן.

---

[1] תַּהֲנָה. [2] מולד תוהו, בריאת העולם.

בפתשגן כתב שירי לכה צירי ושַׁלֵּם על בני עירי.
ואשאל ממך צורי תהא עזרי ועזרת כל בני דורי.
בחסד יזרחה נֵרִי בתוך חדרי תבוּעְ[1] דין עם מפוזרי.
למובת יעלה זִכרי בך שִׁבְרִי ודוּךְ כל זר ואכזרי.
טמֵא לֵבָב אטום אזן ומתרוזן[2], ולא יקשיב ולא יאזן.
זָקֵן אשמה באש יועם,
לשכלו יֵין אדום סְלעַם[3],
בלא ריח ולא טעם,
וראשו בִּלְמֻסוֹ[4] ראתן ונסתַכֵּן באהלו אשר שִׁכֵּן,
ולבו סר ונצטנך ונתאונן, ולא השכיל להתבונן.

יְלֹד̇ אַלפַעל וְיַרגַב לִי, גְ̇הַת כִּגִ̇י אַסבַּח כַּאלבַ̇קִי אלאַעלִי.
וְ̇יַנגַפִר כֻל כְ̇טַא גַהלִי, אֻכ̇וּן חִ̇לִי מֻטִ̇יע אַלנַּפ̇ס וַאלעַקלִי.
אֻטוּף̇ אַלשַׂרק̇ וְאלקִבלִי, וְ̇יַצלַח לִי בִּ̇תַוחִיד אלוֹ̇דוּד̇ אַסלִי.
בְּ̇חַד צנעא מֻטִ̇י רֻכ̇בַּאן מִ̇ן אלרֻהבַאן, יֻ̇כ̇צוּ אלעִלם̇ פִּי אִתקַאן.
אֻ̇רַאהֻם פִּי קַצַ̇א אלאַחלַאם, בִּ̇סִר אַלתַוּרִיָה עֻ̇לַּאם.
לִ̇כֵן פֻּרקִי בְּ̇קַא צַ̇לַּאם.
זִ̇יַארַתֻהֻם תְּ̇צִ̇י אלאַד̇הַאן, לֻ̇הֻם בֻרַהַאן, בִּ̇פַצ̇ל אַלעִלם̇ וַאלקֻרַאן.
לִ̇מַאהֻם כַּ̇אטִ̇רִי צַ̇מִיַאן וְ̇נַלת אַשׂגַאן וְ̇אַמסִי בִּאלְלַיל סַהַרַאן.

מ״ג. משקלו הזג, רגל ד׳ פְּעֹל. השירים מכאן והלאה הם רק הבתים העברים שבהם. וז״ל:

176

יפת צביה רָאֲת עיני, למולי הָלכה.
הדר זִיוָהּ בהָלני ודעתי משכה.
ושָׂש לבי ורעיוני ונפשי בֵרכה,
שִׂמחתי עת מצאתיה,
וחוט חסד עלי פיה,
כמו חמה במראיה,
לאור לא תצרכה, לשלחנה קראתני ויינה מסכה . . .

לך לבי הדר יופי, מאד נכסף וסר.
אבקש אמצאה רדפי ובעול נאסר.
מאד עבה עלי ערפי תמיד לא יחסר.

---

[1] נת לצרך המשקל. [2] עושה עצמו כרוזן. [3] בָלְעָם [בִּלַּע. ט.]. [4] מל׳ בולמוס.

אהה כמה הדר עיני
תהלך לך ותנשיני,
בחייך משכני — עלי אהבתך.
ותחפץ בי ותרצני ותחון עבדך...

יעירוני תנומותי, בעת לך אזכרה,
כטל חרמון דמעותי ורֵיסִי[1] נשרה.
אהה ממך אהוב מתי לאהבי תחזרה.
אקַוֶד יום וגם לַיִל,
בקול אזעק כמו אַיִל,
באין יכלה ואין חיל, לבבי עמֶכֶת.
בליל ויום יעירוני בזכרי אותך...

סִפְפִי נָערו מִנוֹם, בעת לך אזכרה.
ואישון כוכבי מרום, בעת אתעוררה,
אהה למה צבי התום ללבי תשברה.
משוך אותי בחייך,
עלי רוב אהבתך,
הבינני מקומך ולי אל תחשכה.
כמו חותם תשימני, עלי אצבעך...

מ״ד. ענינו ומשקלו כהקדם. וז״ל:

177

לבבי יחשקה עפרה, לשְׂכלי החלי[2].
ואשירה בקול זמרה ונגון ממללי[3].
ובאו כל בני חברה ועֹפר בבלי[4].
פרידת אהבה קשה,
כאש חרב מלוטשה,
ידידי בא ולא נשה, והאיר אהלי...

לך הכל חמוד עיני, והכל ממך.
בעת רצון שמעני והַטֵה אזנך.
בגלותי פדאֵני, זכור לבריתך.
ורחם כל בני גולה,
תפלתם תקבלה,
ולַדַלִים תנהלה, ואתה סוֹבלי...

---

[1] ריסי עינים. [2] נפשי תקות לשכלי. [3] תמללי. [4] תשוכן בבבל.

בחשק רעיה תכסוף והיא תסעדך.
ותמצא חן כמו יוסף ותזכה נפשך.
זרוע אויבך תחשך ולא ימשל בך.
נְצור ללשונך מרע,
אשר מצד שמאל נגרע,
צדקה לך ידיד תזרע ולב אַל תחלי...

ילוד יוסף אשר נעזר באל חי פועלו,
והוא גולה באדמת זר מצפה גואלו.
יקבץ עם אשר נפזר ויסיר סֻבֳּלו.
זקֵנַי בַּקשו עלי,
בחן אשוב לאהלַי,
ושלום על בני גילי ומקשיב ממללי.
לצור קוני אני אקרא, ירַפא מחלי.

מ"ה. משקלו מגתת בשנוי, ע"ד הראב"ע והוא: נפעל, פעולים; נפעל, פעולים, פעולים בדלת; נפעל, פעולים, פעולים בסוגר.

178

לבי ועיני מודים בשירה לקוני, ערב ובקר מיחדים
שוכן מעוני. גולה לסוד רעיוני, באים לפתחו ושוקדים.
כי הוא אדוני, פוצה לדברי לשוני, ובניב שפתי מנודדים.
הוא יענני, ימחֹל ויסלח עוֹני, בין יודעי דת ולומדים.
ויקבצה עם, חוכים לישעם,
ירפא לנגעם, ידלֶה לטבעם[1] מְבין משנאים ושודדים.
טוב יגמלני וברחמים יזכרני, ידין רשעים ומורדים...

באו המונים הבבלים עם יוֹנים, הגלו שבטי ונפזרו.
הכו גאונים עם סַנדרי הנבונים, בתים הסירו ופגרו.
מרוב זדונים גולים לקדר שכנים, כי דִכְאוּנוּ וגברו.
מרבים קלונים, בוזים שרידים נבונים, ובדת אבותם משקדים.
רם על מלכים, הגבה נמוכים,
זרע ברוכים ודלַה נבוכים, כי לך בחוּרים ונכבדים.
מהר נחנו ובישעך שמחנו, כַנֵס נדודים ונפרדים...

---

[1] יוציא אותם בְּטָבְעָם בים. ע': טבעי שחול, בשיר 121. ט.

יום הגאולה סתום וקץ לא יגָלֶה, אשרי מחכה ומאמין.
רוצה תפלה יַציל עדתו בחמלה ואני בתוכם אהא זמִין.
ובראש קהלת משה וחברת סגולה חָיין במדבר וְקָיְמִין.
ובשיר תהלה נענה בשמחה וצהלה, מודים לאל חי מרוממִין.
שופר תרועה נשמע בגבעה,
סימן תשועה תהיה שמועה, נוֹאת ראָיָה לחורדים.
כל שוטמני יכלו ביום בוא גאוני, באים מלכים וסוגדים . . .

מ״ו. משקלו מנסרח = منسرح = הנגזר, משום שהוא נגזר ממשקל סריע. והוא: מתפעלים, נפעלים, פעולים, פעול. והמשורר משתמש בו בשנוי: מתפעלים, נפעלים, נפעלים; מתפעלים, פְעול. וז״ל:

179

לבי לחכמה ישאךְ, תמיד צךְ בַיָם יתַחמָה.
מעול זמנו נתרךְ ויתקךְ נפשי ינחמה.
עם החכמים שותךְ, לא נעקךְ[1], גופי יקוממה.
נפשי עלי סוד תרחךְ גם תרדךְ לידע ולחכמה.
תחפץ עלות סוד מעלות,
משתכללות ומקבלות מזו אלי זו תזלךְ.
תתאסךְ מראש ותתחמה, עד השפלים תרעךְ, מֹר
תְטָךְ תטיב ותְנֻעָמָה . . .

לולי זמן הלאני דִכאַנִי, בנתי במפעלי.
אשב למול רבוני יורַינִי, ירפא למחלי.
אשיג לסוד עליוני רוחני, מקדש והיכלִי.
שכלי אזי התעסךְ כשושךְ[2], אל נא אפעמה.
לבי חֲנַה תוך מחנה,
חכמת בְנֵי דע קום שׂה.
חִזקָה ואל תתרפרךְ פן תיעךְ בקצת דעלמא.
תהיה בעְלו נזעךְ, תסתגךְ, תנטור ותְנקָמָה . . .

יָחבת[3] למטה תצמֹד, אם תחמֹד שכל ותחברת[4].
אם בַמְרום תתיַחד, השיב סוד דודי ומהרה.
אם בשליחות תשקֹד הַיד תעבוד צורה ותחברת.
השב בשכל נוסךְ סִיג תצרךְ, עבדך תחַכְמָה.

---

[1] לבי לא נעקךְ פ׳ מקֻלקל בעקרים. [2] שושיפא בארמית מעיל. [3] מתנה.
[4] ותחבר אל השכליות.

הסר סְבִיך עבד נִבִיך,
חסד מְשוּך, תהיה בְּרִיך
לבי עלי זה נרפף[1], לא נגלף[2] יראה וינאמח.
ואני בגלות נסלף, לְבְזֵי אף מנחה אשלמה . . .

שישו ידידים, שמחו, גם בטחו, חכו לבוא ידיד.
שירה חדשה פצחו, סוד לקחו, כי בא דרור נגיד.
אויבים וקמים נצחו, גם רצחו, אז תלבשו רְבִיד.
שעיר בחטאו נשרף, נשתדף בְּרֶגֶז וּבְחֵמָה.
נשמע דרור כי בא צְרוֹר[3]
המור באור יִשע לדור,
גולה אשר לא הונף, הוד נצנף, קרנו ירוממח.
אויב אשר נתעַנַף[4], ינַגַף, ארצו יכרסמה . . .

מ״ז. משקלו שנוי של מקתצב: מפעילים, מתפעלים ובכל דלת וסוגר הוספת תנועה: – – –, – – ⏑ –, –. וז״ל:

מאהבת רעיה איומה, פי יגיד לאל תהלה.
תורני דעת וחכמה, תעיר חן חתן וכלה.
סובבת מזרח וימה, צפון דרום רום ושפלה.
כוללת חסד ועצמה, למביני נסתר ונגלה.
ים כנרת היא קרואה,
מכל טוב עולם מלאה,
בה גנות ופרי תבואה.
נקראת לאל תרומה, קודם כל נברא אצולה.
בת מלך רב היא פנימה, נבחרה, יפה סגולה.

ששים עיר יחד תקשר, תמשח מראשי שמנים.
ושרידים דרכם תְיַשֵׁר, הם הנקראים גאונים.
משכילים פְּסול והַכָּשֵׁר, תלמידי שבעים זקנים.
מסיני דעתם שלֵמה, העמידם משה ועלה.
האציל מרוחו עליהם,
השיגו חן יוצריהם,
קול חזון דְבר אליהם.

[1] רופף, רועד. [2] נחקק. [3] „צרור המר דודי". [4] = נתעגב. ט.

קולות וברקים ואימה, סיני הרגיש מהמולה.
לבש הר שעיר כלימה, מקול אנכי תחלה.

תורה קבלנו בסיני, בשנים לוחות כתובה.
ובמשנָה תורה זקני הורו על כל סוד תשובה.
הֵאירו לבי ועיני, כי נפשי לאל אהובה.
אחלַי זכיתי בסִימָא, תורֵני דרך מסלה.
מְטֹהָרֶת[1] נפשי ושכלי,
ומרימה שבטי בדגלי,
אשמת יום תלדי וחדלי,
ובעשר מעלות בלימה תשיג נפשנו בצהלה.
צור עוטה האור כשלמה, יעטנו חסד, גדולה.

אשרי איש עומד בְיָשרו, יתרחק מצד שמאלו.
אַל יטעה לבו בעשרו או יִגאה לבו בחילו.
רק יהיה עניו ויְרֵא, וִיטַהֵר נפשו ושכלו.
מכל חטא עון ואשמה תתנהג דעתו בחמלה.
אז ישמח, יצלח בימיו,
יערב לו לחמו ומימיו,
ויכַבֵד סְגני חכמיו.
ישנא בעלי תוך ומרמה, מזכירי עון ותִפְלָה,
חון צורי גולה בתְימה, זמן לו לחם ושמלה.

צופה חסדֶיךָ וטובְךָ חסרוננו אל חי תמַלֵא.
מבטחי תמיד אני בך, דל הומה חסדך תְצַו לו[2].
רחם על נאסר ונִסבך ודבריך נר לרגלו.
ברכי נכשלים תקימה, אתה שומע תפלה.
שַחתי בין מְבֻשָם וקדר,
חנני נורא ונאדר,
רם הלובש עוז והדר.
הַשפֵל כל בעל מזִמָה, מַעְרִים על עני ונַהֲלָה[3].
רַוֵה לב עָיֵף ונצמא ממעין גנים ממַלֵא.

שוּקֵי יום נדכל ירושלם, נִסמע קול מדחון וְתַסביח.
וַאלאנפס תַזכו וְתַעלם, פי אלתַוראת פי עְלם תַצחיח.

---

[1] מאירה. [2] תורז לו — תמַלֵא. [3] מלשון „ותנהלאה" מיכה ד', ז', ט.

וַאלקֹרבאן לִלַּה יֹעלַם באיאמֹן וְאסבוּע בתַצרִיח.
ואשהורֹן ואעוַאם ברַסמא גמעה פי סַמסַרת אלַאטלא.
כֹל קֹרבַאן יכֹתץ בתעדיד,
לא פִיה תנקיצֹן ותַזִייד.
עאמא אַו עאמַין בתרציד.
כל שַי פִי אסמה מֹסַמַא לשלמים חטאת ועולת.
נראה איך פרה אדומה נשרפת יום הגאולת.

מ"ח. עברי — עִבי, משקלו רמל בגזיזת הרגל ג׳: פעלולים, פעלולים, בדלת וסוגר. וז"ל:

181

מהדר חתן וכלה זרחו נפשי ושכלי,
יתנו לי חן וחמלה כל ימי חלדי וחדלי.
זה מקום שמחה וצהלה, כי דבר יה נר לרגלי.
רם עלי רמים כללך,
ועלי שיר מהללם,
יום אשר ברא שתלם.
ידעו נסתר ופֶלִי, יום קשירת יום בלולת
בְּשְׂמם יחד והפליא . . .

תַאוַת אהבה אצפה לחזות דודי ורעיה.
לובשי שוהם וישפֵה, ואני עֵירום ועריה.
עוד מעט לבי והרפה, נֶחזה לביא ולְבִיָּה.
אלבשה מכלול ורקמה, עם פתיל מלכות ושלמה.
בין בני מזרח ויָמה.
יעלה מלכי בדגלי, אעברה בשְׂפָם ורִבְלָה.
אחלקה ירדן במקלי . . .

שבחי נפשי לעושי, כל מצואים לו יהודוּן,
צר דמות אדם בששי, ימשלה כל חי וידון.
כי בתפארת קדושי, לו בני מעלה יעידון.
אם יהא צדיק ותמים,
ילמדה מוסר חכמים,
בין שרידים השלמים.
יתמכה ידי בחשלי[1], אמרה דברי תהלה,
בין בני מושִי ומחלי . . .

---

[1] בחלשתי.

זוהרי סהר מאירים, גם וכוכבים סדורים,
הם סבִיביה קשורים, אש במעלתם יקרים,
רק במימיה עצורים, פן ילהטו להרים.
היא מקררת לאִשָׁה,
היא כמו מלכה בראשם,
ועניה לבושם.
פרשזה תמיד להפליא, מעשה צורת בגילה, הוא מנת כוסי וחבלי...

מ"ט. משקלו רגז בשנוי: מתפעלים, נפעל; מתפעלים, נפעל; מתפעלים. לכל חרוזה שלשה חלקים. והוא מְחמש וז"ל:

182

מהר נְשיא דִגלי, תן כוס ישועות לי, מקנקני.

שוּר דוד חבצלת, חסדך מיחלת, חוּן וַחמֹל.
עֹפר וַאיֶלֶת מתוֹך שבי עָלַת, נדחק שמאֹל.
חסד מקבלת, רעיה וצוהלת מיום תמוֹל.
ובאהבה תפליא חוּלְיָה ובוֹר וּדְלִי, סוד אופני.
אשיר כפי יְכֹלִי נפשי לגוּף סִבְלִי, עוד תצפני...

מה לך יְפַת קומה, לא תַקפי חומה, על לב עָלוּב.
שגה בתרדמה ויעטה אימה, כי הוא נְבוּב.
ושמאל יפרסמה קלון במשטמה, אריה בגוב.
דוהר ביום חָשלי, ויבקשה כָשְלִי תוך מִשְכָנִי.
צורי ראה חדלי, חיש קוממה נָפְלִי, אַת כוננִי.

מַשתה עוך לבי ותאפן יהבי[1], צור מחסי.
שחרי וגם ערבי יַחוד שמך חרבי מנוגשי.
דמי וטוּב חלבי בת רעיה וּצבי מתבוססי.
ואקחה מקלי לרשוֹם באות דגלי עם סוגני.
לבי מְעון רגלי, אסע ואלך לי אל רוזני...

נ'. משקלו וצורתו כהשיר הקודם. וז"ל:

183

מִפאתי חשמל, קול רעיה המל[2] בסגלגלי.
צלח ידיד נפשי, עמד בהר קדשי, עוז מגדלי.

---

[1] עיין שיר 112. [2] רעש.

שאלי יחידתי כל בעלי דתי הנבחרים,
הֵיאָך תשוקתי אליו באהבתי מִשומרים.
באה גאולתי, קומו לכו אתי, הסופרים.
עֲלַי גְבִיר חמל, כי אויבי נמלו[1] מרוב חלי.
גזעי וגם שרשי הציץ בתוך חרשי במקלי.

תן כוס חמד ייני דודי, והשקני מיינך.
אשמח בארמוני, אשיר לצור קוני ואברכה.
חסדו יְלַוֵּנִי יָצִיץ וירצֵנִי, לי יסמכה.
טוּבו אשר גָמל, סִלק לכל סמל, הוא סוגלי.
חִזק לכל חלשי, עִטר בחן ראשי, ראש דגלי.

אֹהבת כליל יופי, מלכי וגם צוֹפִי, נורא מאד.
לא אִירָאָה דוֹפִי, רוצה בנדבות פי, סוד כל יְסוֹד.
יומי וגם נִשפי, משפיע[2] אלי נופי, מטר ואֵיד.
זִיווֹ בהר כרמל, הלבש גביר נגמל הנחללי.
הרג לכל מַשִּׂיא[3], תועה ביין עֻנשי[4], עובד אֱלִי.

ירצה ידיד לבי אופן לכל יהבי, יציל נדוד.
רוחי בתוך קרבי, צופה לקול תשבי, ראש הגדוד.
רוח אלוהי בי, חוק אהבה כִתבי לָאחב פְּרוד.
ראשי אשר נִתְמַל[5], רע משמאל נשמאל, לא יַחלִי.
רעיה בצר בִּטְשִׂי, דגלך בחן המשי, ציון עלי.

כ"א. לביאת הגואל ואולי על שבתי צבי. משקלו מקתצב בשנוי:
מפעילים, נפעל, מפועלים בדלת ובסוגר. וז"ל:

181

משוש חתן עלה עלי לבי, לכלה קום בַשְׂרה תשבי.

שמעתי קול מכנף ארץ, קול אומר: מלך ילוד פרץ,
ובן אמה נפל ביום קרץ ועל שעיר אריק אני חרבי . . .

אהל בת נדיב בחן נסבב, סנהדרין בה מבני חובב.
ובני אדום יִשָׂרפו כִּגְבָב[6] ומי חסד ירד בתוך רגבי . . .

לשרידי חכמה אני כוסף, משמיעים קול שיר כמו אסף,
יתבונן שכלי ויתוסף, תשתוקק רוח אלהי בי . . .

---

[1] נכרת. [2] משפִיַע, הציון נחה לצרך המשקל ונבלעה בתוך ה"א" של אֱלַי.
[3] מסית ומדיח. [4] ע"פ עמוס ב', ח'. ט. [5] נכרת. [נתמלא. ט.] [6] כערמת קש.

בחרתי חן מעין גנים, בו וָרד והדס ושושנים,
מלאכים נהנים ואופנים, היא חמדת ייני וטוב חלבי...

יתבונן הלב והשכל, יום נגלה מלאך ואַדריכל,
חזקתני דודי וגם תוכל, ייחודך קשתי וגם חרבי.

וחתן זה ישמח וכלתו, וכלל הבאים לחופתו,
יתברך רם על תהלתו, שרצה עלי ובחר בי.

נ״ב. משקלו רגז: מתפעלים, מתפעלים, פועלים. שיר אזור. בחלק א׳ ד׳ חרוזות ובסוף החרוזה הרביעית תוספת חלק של ארבע תנועות. וכן בסוף החלק ג׳. וז״לז

185

צורי שעֵה שועי וקול מעני,
אתה אלהי יוצרי, כונני.
זִיוך יהא נוהר ומתבונני[1],
לִבי יהא זהיר בתוך מחני, על חכמתי.
אבוא להיכל אהבה,
ושנת גאולַי קרבה,
תציל איומה נעלבה.
ישמח גביר גולה ומתאונני, ישכיל בסוד נפלא שהוא
נצפני, אם הוא פתי...

מה טוב ומה נעים יְפַת מעשים,
לא תיראה אויבים ולא חומסים,
תזנח בני רשע שהם נוגשים, על חיתי.
נפשי לזה לא תוכלה,
ואני לגופי סובלה,
אעבוד לשוכן מעלה.
עורי יחידתי והַתקני שירה חדשה לאלהים עֱני,
הוא טובתי...

ושמע לשירתי אשר ערבה, כי לך בודאי נקשרה אהבה.
בכתב עלִי לבי אזי נכתבה, וכאהבת מלך עלי שר צבא,
[מחשקתי.

---

[1] ומתבונן בי.

שמח לנפש עָגמה,
חָלַת לאהבה עצמה.
עבדך, ידידי, נחמה.
גלמוד בלב תאב ומתרונני[1] ולמולך אתקע אני
מחני במנוחתי . . .

פתרון שאלותי ידיד תרשמה, צַחֵצח ללב עבדך אשר
ובשיר לאל צורי אני אחתמה, הוא עזרתי. [נואמת,
שלום יסובב מזבול,
העם אשר לאל סְגוֹל,
ישתו למימי הנחוֹל.
צורי שמע קולי בהתחנני, הַשרֵה שכינתך בתוך משכני,
חוֹן רעיתי.

נ״ג. משקלו כמשקל השיר „נ״א". מֻרבע. וז״ל:

186

קול דודי דופק בהר המור, ואשמע הלל ושיר מזמור.
לִוְיַת חן עֲטֶר לעם קדשו, יום זרח ויחזקה חלשו,
איש צדיק מה טוב יפה שרשו, דת תורה מצד שמאל שומר.
שיר חדש עלה עלי לבי, לידידי חלקי וטוב חלבי.
ובעוד שרעפי בתוך קרבי, הוא עלי באהבה גומר.
בו בטח לבי ונעזרתי, יצליח דרכי ומחשבתי,
לשמאלו רָוַח גבול שמתי, לימיני ישוב ולא יָמֵר.
זכות אבות יזכור לדל דופק, יְסִירָת מכשול וכל ספק,
מחסדו צרכי יהא סופק, יציל שה ממלתעות נמר . . .
תתברך משגיח עלי דלים, רם על כָל גלגל ואראלים
ומנֲהֵג היסוד וים גלים, ובשמך לנמצאים שומר.
אל תשיב שאלת ידידיך, פרנסה זַמֵן לעבדך,
בן יוסף צופה חסְדֶיך וסגר פי שטן שהוא הומֵר.

כ״ד. שיר לשבת. משקלו טַוִיל משנוי „תֹלם" שחסרה היתד ברגל
א׳ וג׳: עוֹלים מפועלים, עוֹלים, פעולים. וז״ל:

187

שבת מנוחה היא לבני סגולה, מה טוב ומה נעים באך בחמלה.
לבי ביום שבת יבין בחידות, גם מתמול אכין שלש סעודות.

---

[1] מתרונן „ְ״ לצרך המשקל.

אזכיר שבח לאֵל, אַרבה להודות, ואזמרה בשבח ודבר תהלת.
מִיום אשר ברא שוכן שחקים, ארץ ושמים כונן וחקים,
וביום שביעי נח ויצו חשוקים, ישמרו ליום שבת כל הקהלת.
בּוֹ כלכם תהיו יחד שמחים, יהיה שכרכם רב לידע נכוחים.
בו תדרשו כל סוד, תרבו שבחים, תזכו ותבאו ציון בצהלת...
יָה ממכון שבתך תשגיח ותראה עם דל אשר גלה, חלוּש ונִכְאָת.
תשמיד לאיש שעיר, בזוי וגאה, תזכור זכות אבות, תשמע תפלת...
פֿתאם שלח ינון, ירעה לצאנך, לכלל עדת קדש תחיש רצונך,
תמשוך לעמך חסדך וחִנֶּךָ, תמחה פשעינו, תרבה מחילת.

כ"ח. זפאת. משקלו רמל בשנוי: פעלולים, נפעל; פעלולים, נפעל. וז"ל:

188

שושבינִים, בואו, נחזה הוד רעיה.
ראש מסְבִּין תראו חן צבי על צביה.
מלאכים נשתְּאו, בה יקרם נהיה[1].
כוכבים נצבְּאו עם יסודות ארבע[2]...

מלאכי שמים לו בהלל עונים,
אש וחשרת מים, זה וזה מוכנים.
נחלקו לשנים, עם יצור תחתונים.
רק בגוף המְורכב הן כלולות ארמע[3].

יום בריאה בחר יעקב עם זרעו,
סוד ומשרה מסר לו ופשט שמעו.
יום בסיני נתר דת ודין הודיעו,
גם וחיי עולם תוך קהלי נטע...

שמחו בתורה, כל שרידי חברה,
מאמר אל נורא קדמה כל נברא.
קום ידיד במהרה, פרשה המקרא,
וַחזוּ חן עפרה, נקראה בת שבע...

כ"ז. משקלו „מצארע" = مصراع = חצי חרוז, חלק משום שהוא חלק מחזג: פעולים, נפעלים, פעולים, נפעלים. וז"ל:

---

[1] השתוממו על יפיה והיתה בה יקרם וכל חפצם. [2] הכוכבים נלחמו עם בני ארם. [3] ע' בהערותי. ט.

189

שלומות יַגִּיעוּ להדרת עם קדש, כנהר ישפיעו בנחת וּבנֹפֶשׁ.
ידידי תופיעו בצהלת מאמש, ויַשַּׁע השמיעו בשירות ושבחות.
(בית בערבית.)

מקום קדשו בואו סגולת אל נורא, ולמה תתראו בסוד טעמי תורה.
גשו אל תיראו שרידי המשרה, בעזרתכם האל קורא הדורות.
(בית בערבית.)

נעימת שיר חדש בבית חתן זִכְרוּ, והיין מוגש שתו דודים שִׁכרו.
והעמידו שַׁמָּשׁ יפה עין בחרו, ואז יצא הסוד, שאלות ותשובות.
(בית בערבית.)

וחתן זה ישמח בשעת חפתו, וחטא מנהו פרח והרהור אשמתו,
וכל עון זנת ביום בוא כלתו, וזרעם יתברך בבנים ובבנות.
(בית בערבית.)

פדות ישלח לנו אדון העולמים, ויציל אותנו ונשמע ניחומים,
ויַעַשׂ עמנו למען איש תמים, ונשמע קול זמרה בציון ושמחות.

ואחתם השירה בעזרת אל יחיד, ולו תמיד אקרא, ימהר בן דוד,
בְּגִין סוד המקרא ועולת התמיד, ובזכות מזבח וסדר קרבנות.

נ"ז. משקלו מקֻצב בשנוי: מפעילים, נפעל, פעולים בדלת וסוגר, וכן בתושית וז"ל:

190

שם יַחוּד מלכי וצורי אזכיר אותו בחלומי,
חושי בת עיני ועורי, מְשַׁנָּה עמדי וקומי,
נזכירה חסד גבירי, הדורש תמיד שלומי,
הוא מחסי וכליל יקרי, תפארת יושר מקומי.
אשרי איש עושה רצונו,
תורת חסד על לשונו,
תסירה מכאוב יגונו,
נרשמת בכתב אֲשורי, תורה כל סוד נעלמי,
היא נפש מכתב נְיָירִי, נקראת עוז תעצומי...

מסיני בא רם ונשא, מלאכיו יחד המונים,
וענני פרשז וּכִסָּה משה עם שבעים זקנים.
מתואר יופי הדסה לבשנו יחד ענגים,
ואהרן ראש כהן בעירי במעמד הנחתמי.

אשריכם, ילדי ישרים,
השונים כל הספרים,
ובמשנה ששה סדרים,
תורת אֵל תאיר לנרי, בה אשמח לילי ויומי,
בת גלים עמדי ושורי, חזַקי גוף נהלמי[1]...

ברוך הוא שוכן שחקים, עוטה אור בהיר כשלמה,
אל נורא גוזר ומקים, היוצר הכל בחכמה,
ומשלח את הברקים, עושה עש כסיל וכימה.
יזכֹּרה חסד נעורי, יאזינה אמרי נאומי.
יגן על עמו בחסדו,
ידין אויבינו בפחדו,
יחישה מלכו ועבדו,
אז אגיל, אשמח בצורי, ידין איש שעיר אדומי,
ויקנא יה בעבורי, כי הוא כח תעצומי...

ירד גן ביתן ידידי, כל הרים הרעיש ורַַצֵּד[2],
ושכינה אֹחזִי לִדִידִי, מלאכיו הקיף בכל צד,
מה נעים מלכי ודודי, הכין מעיֳטת וּפִצֶּד[3]
במדבר הזריח מאורי, סִפק לצרכי ולחמי.
ובעמוד האש וענן,
דרכי דגלותי הכינן,
ובצלו רוחי ילוֹנן,
משגיח עלי בגורי[4] ומקבל שַועי וצומי,
אל ציון יקבוץ פזורי, השומר נפשי בנומי.

ב״ח. שיר אזור. הזג׳ בשנוי.

191

שבח אל אזכיר, יודע בכל סתרי לבבי,
מרומם אדיר ישמע לקול קראי וניבי,
ושכלי יאיר, אבין בסוד חפצי וטובי,
ולבי יעיר, יַשפִּיעַ שלומותיו סביבי.

---

[1] נשבר, חָלוּם. [2] תרקיד. [3] פצידא, מקוה מים. [4] בפחדי.

ינהל אותי
ברוב שמחתי
ויציל אותי,
ואויבי יסגיר, כי הוא אשר יריב לריבי,
ואותי יַעְזִיר וירַפְּאָה את כל משובי . . .

מנוחה תמצא, תבין בסודות נעלמים,
ואל תקוצה דודי במוסרי החכמים,
גדול העצה ישמרך מכל זעמים,
וראשך יכתיר, יחיש ישועתך ויביא.
ותזכה לראות
למופת ולאות
ושרי צבאות
ואורם בהיר, אל מול פני נר מערבי
וזהב אופיר, שוהם וישפה נֶחֱצָבִי . . .

ונפש צדיק תעלה למחצבה טהורה,
וזיוה מבהיק תמצא מקום שמחה ואורה,
כמו נר מדליק אל מול פני זיו המנורה,
בקולה תשיר, תראה הדר מלך ונביא.
שכרה תקח,
בגנה תשמח,
כצפור תפרח,
בשכל תחביר, זיוה ותתקשר ותצביא
ורשע מבעיר, דינו כמו זמרי וכזבי . . .

פדות החישה, צורי פדה סורת וגולה,
לבת תדרושה, מן הנדוד נוגת ונחלה,
שְשון חֲדשה ורצה תפלתי כעולה,
ועמד תגביר, תשלח לבן דויד ותשבי.
שעה שועינו
והושיענו
ואַל תנשינו.
אפלה תאיר, צו חסדך צורי ואבי,
בריתך תזכור ורצה תפלתי וניבי.

נ"ס. שיר אזור במשקל הזג בשנוי.

192

שדי עלמה יפיפיה ידידי תינקת
ומהן תמצאה מְחיָה ונפשך תחשקת,
ומה נעים יפת צבית בחסד תוענקת.
וקומתה כבת שבע
ויש לה מחנות ארבע
ומשפעת לים טבע, יסודות הָדבקָת.

בחי בעלך אילת תרַצי בעדי,
מגמתך אני בוחן, בני דע סעדי,
תני לי רעיה פתחון ובזכות למדי.
עלי דלים אשר גלו,
ומרוב אהבה חלו,
בני חכמה יהוללו בנפש נעתקת.

זמונים כל בני עמי בדגל אהבת,
ורעיה נוטרה כרמי ואלי תכתבה,
וחסד אל יהא עמי ומלאך שר צבא.
וחן עופר כליל יופי
יְלַוֵּנִי בלי דופי,
ויעלני לתוך נופי ובשמו אדבקת.

זכות אבות וחן תורה בגלות גברו,
ואם אני שחרחורה, דרכי ישרו,
בשיר חדש אשוררה, ועמי זמרו.
ונזכירה שבח לאל
אשר בחר בישראל,
יעוררת מבוא גואל, ואז נתחזקה.

ישר דעת והשכל לכוסי מַלאָה.
תפתני וגם תוכל לרַוֹּת נצמאה,
ומיכאל ואדריכל קהלי יקראה.
נשמח בני אחוה,
ברוב שלום וגם חדוה,
מקומי זה מקום שלות גברת אשקה.

ס'. שיר אזור. במשקל מנסרה, מתפעלים, מְפעילים, מפעילים, מתפעלים, פעוֹל. בתושיה מתפעלים.

193

אזכיר שבת אל נורא אעירה לבי בדברו,
חשקי צבי וגבירה מסבירה פנים בתארו,
לבי בחן תאירה מזכירה שכלי לישרו
לידע בדת הנתרת
הוא לי מנת,
בנהר פרת
אעמוד ואזכרו, שיר מהלל אעירה, אזהירה לבי בזמרו.

לֿבשי לרקמת משי, יום תמשי דגלי ויעלו,
תשמח ותגל נפשי, תוך קדשי עמי יהללו,
אשיר וירום ראשי, סוד רחשי בנים יקבלו.
קום וזמרה
דודי קרא, בת סוחרה
תתנערה.
לנו דרור קרוא, ראש כהני תכתירה, תסירה עון תכפרו.

שאלי רצון אל רעיה, כי היה לבי בתוך נדוד.
אל תזכרי תאניה תוך קריה נעלה ונעמוד,
מה לך בארץ ציה צופיה, התחברי בדוד.
סוד תחזי
גם תעלזי אור פרשזי
לנחפזי,
יציץ בזוהרו, דגלי באות אקשירה, אחבירה לבי לבררו.

בזה מקומי שמתי חקרתי, לאל אברכה בו חשקתי ומנתי,
רפא לעבדך.
מהר חלוץ
צבא ורוץ, מה לך חמוץ
משי ובוץ,
תלבש בטהרו, ושפתו תַּתִּירָה, תפטירה לשון תאשרו.

רחם לטף וקטנים וזקנים, צופים בפתחך,
ורצה עניים חונים, כישנים חוכים לחסדך.

שפע תנה
לנענה, דל חזמנה,
אז ישכנה
רוחך תזוררו, והמון גדוד שעירה תסעירה, צורי ותסגרו.

ייך ישמח ליבב יסתובב, יגיל וישמחה,
שוב אל ה' שובב הנלבב ושמאל תשלחה.
ושרוף הדרו כְגָבָב, עם חובב שכלך תצחצחה.
נעלה מקום
תורה ותום, לילה ויום
גש נא הלום.
גופך תבקרו, תראה עלית תקרה מנהירה כל איש ביוקרו.

מִיום בריאת עולם סוד נעלם ומשה יפרסמו.
הוא ראש נביאים כולם, אור שכלם לא בא בטעמו;
כי הוא תמונת צלם, ראש דגלם רוח הפעמו
כל מעלות
הנכללות לו נגללות
משתלשלות
יחד להדרו, נְבָא במוראה ברה לא יירא סמוך ליוצרו.

שׁועי שמע נא אלי ורפא לי צורי וכונני,
אשיר בנועם קולי, מהללי אתה ואופני,
מהר דלַה נצללי, תן שכלי עלי, ברנני
יערב לך
שיר עבדך ומחסי בך
ברצונך
שירו תפארתו. דעתי מעט וזעירה וקצרה סוד לו תבארו.

תֹשמע לשועי אבי, כי לבי הומה בעול זמן,
גולה למצפון חובי וכתבי יערב כקנמון,
נפש יחידה שובי מחובי, צוף תטעמי ומן.
עוז מגדלי
לו הללי ובמחללי
אל תבהלי
לבי בצערו, עם בת מלכים שרה נחזירה שֵׂכל לשומרו.

אחתום לשיר בשבח אל הגואל נפשי ביום קרב.
שלום לכל ישראל ואריאל, יזרח יהא לרב.
צמח ילוד עמיאל, קום הואל ושפוט בני ערב.
יסעדך צור קונך, שים דעתך
על צאנך,
קדשי תטהרו, אזבח וגם אקטירה בזמירה וכהן במשמרו.

ס"א. שיר אזור במשקל רגז בשנוי, מתפעלים, מתפעלים, פעולים; מתפעלים, פעול.

194

שׂישי גברת שמחי ללבי שחרי וערבי,
נזכיר ליחוד יוצרי ואבי, מפציח לניבי.
רוח אלהי תחמת בקרבי, תסיר לעצבי.
ממציא לכל נמצא ורם ואיום,
חסדו יצוה ליצוּר בכל יום
הוא סוד פעולותיו והוא מחיים.
תואר שכינתו בחן סביבי, סובי וחלבי,
היא המאירה מהלכי נתיבי בנְוֵה רחובי . . .

זרזיף ארצות לו תְאַו במהלל, גובה ונצלל,
שמש באמרו יזרחה ונגלל, לילה ישולל,
סהר וכוכבים כחש ונמלל בפרט ובכלל.
הכל עבדיו גוברים בהודו,
יגדל וישתבח בשם כבודו,
הוא סוד לכל נמצא והוא יסודו.
רוחי עצָמי עוררי ונסבי ברשם כתבי,
רַנִי לפרדס שושָני ואנבי, מגִן אהובי . . .

קץ הגאולה יאתה בסבה, נשמע והן בא
ינון ואליה בראש מסבה, יחד בחיבה
נשמח בציון, נעלה בקול שיר,
כי היא משמחת לדל ועשיר.
ובאות דגלי תחברה ותקשיר.
ובחן גברת תגדלי ותרבי, קומי ושובי.
אשמע באילת יקר ובצבי יחד בקרבי . . .

תשוב עטרת תעלת לראשי ברצון קדושי,
שובה ה׳ חלצה לנפשי, דיי בענשי.
רעיה רצון דוד שאלי ודרשי, עלי תבקשי.
נפשי בעת רצון תהא מחלת,
צור עוז ושומע לכל תפלה,
יוסיף משוש חתן מאד וכלת.
נשתה לכוס חי מעסיס ענבי, מכוס חלבי[3],
יונת מרום עורי, שאי כתבי אוזל ורחבי...

ס״ב. שיר־אזור. ערבי־עברי. משקלו רגז בשנוי „כשף": מתפעלים, מפעילים, מפעילים, מתפעלים, פעול. לתושיח: מתפעלים בד׳ חלקים.

195

סאלם יקול יַא וְדִי, קֻם עְנדִי וארגֻב וְאסתְטִיב.
וָאטְלֻבִי פִי קַצדִי, נִסתַבדִי בִּאלעַלַם יא חְבִיב.
יַא מְמתְנַא פִי סַעדִי, לַא תַגדִי וִתהַמִל אַלגְרִיב.
אַבקַא מְחַיַר וַחדִי פִי זַהדִי, מא לי מְחִב קְרִיב.
כְן לי רְפִיק, צְנְן שְפִיק,
אַנסַא אלמְצִיק, אלקא צְדִיק.
קלבי מְעַד פי פְקדי כַם גַהדִי, בִּאלשַגְן מִסתְרִיב.
טוּל אלזְמאן מְסתַקדִי וַאלבְעדִי פי אַמרְהוּ עְגִיב.

אמנם לדי[1] אהבתי, חמדתי לראות הדרך.
לַיִל ויום תאבתי, בקשתי לַדַע בסודך.
לוּלי בך פגשתי, נבהלתי מאהבתך.
נפשי בך ומאודי נִלכְּדִי ישכים ויעריב.
רַפֵּא חלי עם נבהָלִי,
הָעִיר כלי שיר צלצלי,
ושַלַח צרי גלעדי, מְזבְדִי[2], ממחמד רְבִיב.
כי בך סגולת הודי, נִפקְדִי עני וגם נְדִיב.

לְמַן תְהַיַּא צְני מִתמַנִּי פי שַוק נִרִיתִי.
אמסא מְלאזִם עַנִּי וַלַעני פי הַם גְרבְתִי.
מן פְרקְתך עַדַבני, שַרַדני וַאסהַר לְמהגְתִי.
וַאנא רִקיק אַלרצִדי כַאלברדִי פִי צְרבַת אַלסְכִיב.

---

[1] וכן הרבה במקום „את". [2] מל׳ זבד. [3] של חציר חלב (Aleppo), ע׳ באכר בספרו ע׳ 90. ט.

דַמְעִי תְסִיל, ואנא תְקיל,
קָם יא לְליל שֻד אלרְחִיל.
נַגְנִי זְהוּר אלוַרְדִי, נסתַגְדִי מן מאחו אלעְדִיב.
נַכְּצָר וְרְדִים אַלגַעְדִי, כאלגַמְדִי הַאוִי עַלַי אלכְּתִיב.

מאהבתך חולה, כָּעָלֶה לבי ינודדה.
ובמַחֲשָׁבִי[1] עולה מְפֻלֶּא אהבת יפחדה.
נִטבע ואין לו דוֹלה, סר גולה, עַצמו יבודדה.
עְלוֹ אזי נִשְׂקְדִי גלמודי. חלש בתוך רְגִיב.
דוֹד בַחשָׁק פיהו נְשָׁק,
לַב נעשָׁק, אַל תעשָׁק,
עבד אסיר נִגְדִי[2] נכבדי, זקן מאד וְסִיב.
כי הוא בך נצמְדִי, נועְדִי ובחסדך שְׂגִיב.
(שני בתים ערבים)

ס״ג. ערבי־עברי. במשקל רגז. שיר משתה.

196

קאל אבְּ שמעון הַאתְ לי כאס אלשְׂראב אלמְמתְלִי.
אַשרַב וְאַפתִי סַאלִי חְבר אלנְצַאם אלקאוִלִי.
טוב מעדנים נהנה נֵיסב בראשית מחנת.
שירה חדשת נענה, נשיר לאֵל חי גואלי.
נוּר אַלנְפוּס אלבאקִיַה אַסרַארְ עִלם אַלתַורִיַה.
וַאלגִסם הַאוִי אלאַנדִיַה עִנד אַלמְעַאיִש מְבתְלִי.
מבין כרובים ירדה נפש ישורון תלמדה.
תורה ותכמה לָמדה, יום זרחה מן היכלי.
חַאזַת גְנַאן פַרדוסְהא וַאלעקלְ הַאוִי עַשקְהַא.
וַאלנורְ זִינַת לְבסְהַא דִי קַד כְלַק בִאלאַוְולִי.
בין ההדסים יעמוד דודי לרעיה יתמוד.
יַצִיל שבָטַי מִנדוד, עזי וראשית מִגְדְלִי.
רוּח אלתְקַא מְתלַאוְיַה פִיהַא אלעְקוּל רַוחַאנִיַה.
פי גַנְתְן פרדוסִיַה, פי חַוזְהַא הי תַעתְלִי.
יַשֵׁר ידידי דרכך, אז תעמוד על עמדך,
תְשמַח ותגל נפשך, יום דין תרַפֵא כל חֳלִי.
מַן וַחַד אללה קד נְגִי רוּחְה תְרוּך כַאלעַתְגִי.
אַמַא אלאַתִים אַלמְזעְגִי, פי נאר גְהַנַם יבתְלִי.

---

[1] מחשב, ונמצא לעיל. [2] מכה.

שוכן שְׁמֵי מרום רַצֵּה על עם ישורון, קַבְּצוֹ,
וּבִישְׁעֲךָ יה אַמְּצוּ וְאמוֹר לרעיתי: עלי!
תַשְׁתַאק אְלְאַנפָס דוּ אלחַקָּא, תַעלוּ אִלַי דַאר אַלבַקָא.
וַעד אַלמֻהַימִל צַאדקַא ינבת לִמַן כאן גַאפִלִי.
אהבת כלילת הַיפִי עלי בחסד רַחְפִי.
ובשיר מהודר צפצפי, דלים נדודים תֲּהִלִי.

ס״ד. עברי־ערבי. הדלת עברי והסוגר ערבי. משקלו מגתת בשנוי: מתפעלים, פעולים; מתפעלים, פְעוֹל.

197

שובי בתום ידידה   פי שַרְחִ דִינְנַא.
ושִחִי לאל בקידה   עאלִים בְּסִרְנַא.
ודעי במשל וחידה   פי סִרִ עִלמְנַא.
תורה תמימה מְעִידָה   ען מא רְסַם לְנַא.

לִבְשִי לבוש חן באהבה   פי אלכַיר ואלסְלאם.
ועשי רצון אל בחִבה   לא תַכתְשִי מְלאם.
יחיה שכרך מרובה,   לא יַלְחַקְד צְלַאם.
תִקחִי לְמַיִם וצֵדה   פי וַקת שַוקְנַא.

מיתוך מצולות עמקים   כִטלע וְנַעתְלַי.
נָרוּץ כסִיקוּר ברקים,   פי עַקל כַאמִלִי.
נקרא לשוכן שחקים   אַלוַאחִד אַלעָלִי.
יכתוב בשעת פרידה   בְּעַדַ־אן קַסמְנַא.

יִישַר לְהַלֵל לצורי   אַלוַאחִד אַלוְדוּד.
זֲבֵן אהובי בשירי   פִי טִיבְּת אַלעַהוּד.
אתה סגולת הדְרִי,   צִד עַנִי אַלחִסוּד.
עירך בגלות שדודה,   אַדִיַאר קְדסְנַא.

וְאֲשבה בין מְצָרִים   בַעד אַלמְעִזְתִי.
מַהֵר וְקַבֵּץ פזורים   וְאדכְר מִחִבְּתִי.
וזכוֹר לאבות ישרים   ואסבאט גַמעְתִי.
קרבן לעולה תמידה   דִי פִיה אְמורְתְנא.

ששון בצִיון וחדוה   נסמע בְּסוּרְהַא.
נשוב באהבה ושַלוָה   פי אלנור וַאלבְהַא.
נשתה לִיֵשַע ותקוה   מן פַיקֻ תַגְרְנַא.
נראה בשעת עבודה   פי חַוז אַרצְנַא.

פתרון דברי לנבון   בִאלעִלְםִ וַאלרֻמוז.
שלום לאיש שר ורִבון   פי עִלְמֹהו יְפוּז.
עיניו בְרַכות בחשבון   מא קד פַרַץ יְגוּז.
חכמת לבבו מעידה   פי מא פְרִץ לְנַא.

ס"ה. שיר־אזור. עברי־ערבי. משקלו מקתצב בחבור מנסרח: נפעלים, מתפעלים, נפעל והרגל האחרונה פעול נפלה. לתושית מקתצב בחסרון הרגל מתפעלים: נפעלים, נפעל, פעולים.

198

שֵם אֵל חי יהיה בעזרינו ויקבץ את כל נדוחֵנו,
נקומה, נעלה לארצנו, יבנה את מקדש בחיינו.
השקיפה נורא עלילה,
ופדה את עמך בחמלה,
כי אתה, לך הגאולה.
אין לנו מלך לגאלֵנו זולתך עזרת אבותינו.

יא עַקְלִי אִנְבַה מִן אַלגַפְלַה, וְאבחת לך מנַאלכֻתֻב דְלַה.
מא הו דִי יִקְוִי לַך אַלוַצְלַה, אַסרַארְ תַעלַם בִבְרהאנו.
מן מַאהִר עַאלִם בִאלאַעלַהִם.
יַסתַכְרִג פִי סַבעַת אקלאם.
בִאלעַיְן וַאלקַאף וַאללַאם.
יִתְלַד פי אַיַאת וְבִרהאנו מן תַנְזִיל אַיַאת רַבַּאנו.

לָב נשבר נכסף לממציאו, מתגבר לעלות אלֵי כסאו.
כי נמצא מעביר למשתאו, כן נמצא טובה לנפשנו.
כי מתוך להט ברקים,
נָבינה סודות עמוקים,
נַשכילָה שֵכֶל שחקים.
מִשכלָם תשפיע לשכלנו ובצלמו ברא לצלמנו.

אלאִנסַאן אלעַאלִם אלכַאמִל לְה יַבחַת מא לִאלגִסַד חַאמִל.
או מא הו דִי כִלקָהו מִהמִל, מן חַיוַאן או שַכְץ אִנסַאנו.
יַתַפַּכַּר כַיף אַלבִדַאיַה.
אַו מַא הו דִי פִיה עְנַאיַה.
מה הו דִי קד צַארִ גַאיַה.
דִי אַוגַד כְל גִמלַת אַלכַונו בה אַשיַא תַחתַאג תִבַיִינו.

מחיום אקרא לך האל, כי אתה עונה לכל שואל.
יִבָּנֶה מקדש וְהַהַרְאֵל, נקריבה עליו זבחינו.
ששוני יום נעלה לארצנו
נקריבה עולה ומנחה,
עם חטאת, נפש מְרִיחָה,
ושְׁלָמִים נאכל בשמחה,
וּלְוִיִּם יענו לפנינו קול שירה, זמרת אלהינו.

ס״ז. ענינו ומשקלו כקודם.

199

שִׁמעו לי כל מקהלות דורי, הבינו דודים למאמרי.
כי דעתי נוטה לאל צורי, מקדשו, לי ישלחה עזרי.
שמחתי באומרים לי
הן דודי יושב למולי,
יכין לי דודי שבילי,
יְסִירֶה את כל בני מֶרִי, גם יאמר, תלך לאור אורי.

מְסכַּן פַּאח מן דַ̇לִ̇ך אַלטַרסִי אַלנַּפּאח מן טַי קִרטַאסִי.
בְ̇ה יִרתַאח קַלבי וְאַנפַאסִי קֻם יא צאח אִגֹרף מן אַלכַּמְרִי.
לַאן קַלבי לִאלרַאחַ̇ יַטרַב.
וַאלקהוַה סַאעַה תְּקַרַּב.
הִ̇י תשפִי קַלב אַלמֻעַדַּב.
ואלאַנראח דִ̇י דַאכִ̇ל אַלצַדרִי, תַשפִיהַא פִי חכמֹת אַלבַארִי.

לֹא אליכם כל עוברי דרך, חנוני, כי הנדוד ארך,
עד מתי כוכב אשר דָרך יגינה עלי עדי עָברִי.
לא אוכל אָעלה לאין סוף,
אלא אם דודי מאַסֵף,
כיהודה אהיה ויוסף,
הוא יהיה סַלעִי ביום גוּרִי ובבואו אֶשמח בתוך עירי.

אלמַשמוּם אַל ורדֿ וַאלאַזרַאר, אלמנצוּם פי קצת אלאשעאר,
ואלמגֹנוּם אלפל ואלאזהאר, וַאלאקדַאח מא בַינְנַא תַגרי.
מן קַלבִה יַטרְב אַלַינַא.
גַא יגלִס יַשרַב מֹעַאנַא.
יַתהַנַּא פי כֻלְ מענא.
וַאלאַרוַאח תַצרף מַן אַלקַצרִי, וַאלאַפרַאח תַנגֹם בִּדַא אלדַהרִי.

מַת טובו אהלי בני חכמה, מעלתם מעלה מאד רמה,
תּוּשִׁיָּה בה ימצאו ערמה, תחוגים עַרְבִי וגם שַׁחרי.
מִצְוּוֹי אִיתָן אבִיהֶם,
לא תמוש תורה בפיהם,
חוּט חסד מָשוך עליהם.
ויחיו כעץ בתוך נִירִי, לא יָמִיש הוא מעשות פרי.

מַא יַצְלַח יַשְׁרַב מן אלאַדנַאן, מִן יַשְׁרַח אַלְוַרק וַאלדְּהְבַאן.
מא יַמְדַח מן יַחְסִב אַלאַתְמַאן, אַלסַמַאח אַמַן מִן אַלפַקְרִ.
לא אחד יַגְּנַם מהִמַּה,
מן אַפְנַא עֻמְרְה בְּנִעמַה,
מא יַרְבַּח אִלַּא סְלַאמַה.
וַאלאַרוַאח, הִי בְּאלגַּסַד תַסרִי, כַּמַן רַאח עֻמְרֻה בְּדַא אַלצַּבְּרִי.

ס"ז. לחג שבועות. עברי־ערבי. מרבע. משקלו הזג בשנוי; מפועלים, נפעל.

200

יוֹם מתן תורה, ראשית שמחתי,
בחג השבועות נתבוסס דתי,
דודי צח ואדום, סגולת רַעְיָתִי,
יום מסיני בא לעורר אהבתי;

לְהר סיני סִבֵּב קְהָלַי וזְקֵנַי,
ודבר עם משה וקול ראו עיני.
וקבלנו תורה ומצות מסיני.
וקול דודי דופק, עזי וזמרתי.

וְנאדא פי קַוְלֻה לִמוסא פי אַלתַכִּלִים.
קאל: קַדִּס אַלְיַוּם וּגַּד קַוְמִי תְּעלים,
חוַאלַי טור סיני יְקימו פי תַתִּלִים.
פְאַלקַתְהֻם דַאִלְּךְ בְסר פי אִתבַּאתִי.

דִּבֶּר ביום שלישי למשה בפניהם,
והר סיני עשן, ואש סביב להם,
וקולות וברקים ראו עיניהם,
ומשם נתיַשר זוהר נשמתי.

יום נאדא רבי למוסא באלתֿוראת.
אְנַארת אַלאַחרְףְ בְּאלאַלוַאח מַחפוּרְאת,
מְכְּאצִין לְאלאַצבַאט בְּתַחקִיק מִנַצוּראת.
וְּקַד אגמל פִיהַא נִמִיע אַלאַשיַאתי.

וּמה נעים יום זה, יום מתן תורה,
ורעיתי בהר למול דודה שוֹרָה.
ועל זקני עמי יְקר מלך נורא,
ומה נעים חלקי ביום זה, וּמְנָתִי.

סְכום כל המִצות בסיני קבלנו,
והן תר״יג כלן ובהן נבחרנו,
שנים עשר סֵפֶר בשמחה כתבנו,
לכל שבט אחד בששון נחלתי.

פְּסבחאן מן אעטא לנַא סִר תוראתְה.
ופַצְּל אל יעקוב מְשַכְּץ פי דַאתְה.
ומן יַקרַא אַלעְלמַא צְלִח כְְל אַשיַאתְה
ונַפסְה תַתכְַלַּד בְּנוּר אַלגנאַתִי.

שְׂכינה הקיפי ביום הבְכורים,
עלי זרע קדש נקִים ובְחוּרים.
תפלתם תהיה כקרבן אֵימורים.
בהיכל מלך רב אשר הוא חֶמדָתִי.

בְּגודְה וְאחסַאנְה יכַלִּץ אל יעקוב.
וְיַקבַל תַובַתנַא בְעַהדְה אַלמַכתוּב.
פְּצַּאִיל אִברַאהים כְּלילְה אַלמַחבוּב.
אְלַא בית אלמַקדִס נְעוּד פי רַנאַתִי.

זכוֹר צורי דלים, מחכים ישעך.
ונעלה הר ציון קדוֹש היכלך.
ונראה בן דוד משיח צדקך.
וסדר קרבנות וקבול מנחתי.

יְדַבִּרנַא אַלמַולַא בְּפַצְלְה וְאחסַאנְה.
בְּחק תַוחִיד אִסמְה וִסר עְצמַת סַאנְה.
לְאַבַאנַא ידכִר עְהוּדְה וַאימַאנְה.
ישמַח את לבי ויָסִיר אנחתי.

ואחתם שירי זה בשמחה ובצהלה.
ואודה את צורי ביומם ובלילה.
מרומם הוא על כל ברכה ותהלת.
ותכרון יַיחודו בלבי ושפָתי.

שיריו האחרים:

ס"ח. אבדא בתוחיד רבי סר קלבי.
ס"ט. אב שמעון יקול יא לאלקי.
ע'. אבו שמעון יקול יא נדים.
ע"א. אהבת יום שבת מנוחה תנחני.
ע"ב. אהובי אשר אהב אליו תשוקתי.
ע"ג. איידהו אלחצן אלמסמא אסם ואחד לא יזול.
ע"ד. אכר אלליל אתפק כאס שפאה מן חלב.
ע"ה. אלאה אלכל ויא רב אלגלאלי ויא עאלם בכל סרי ופעלי.
ע"ו. אלבס אלנור גאית פואדי באלעקלא.
ע"ז. אלבס אלנור מוסא אלכלימא רבאני.
ע"ח. אלבס אלנאר נפסי ועקלי ... תגלא ואוראני.
ע"ט. אל המיוחד שם כבודו שומרי ברוך שמו לעד.
פ'. אקם יא צבי אלבר ואסמע קריחתי.
פ"א. אשאלה אל נאמן על ברואיו כלם שם בשחק.
פ"ב. אשבח לרם על כל נשמה אדון עולם.
פ"ג. בריק אלימן ישעל בנצה אלליל.
פ"ד. ברק ברק אלימאני בפיצן חאצלי.
פ"ה. דוד בחלום ינחני למטוני סביב לשמרון.
פ"ו. חאת אלקלם יא צאפי.
פ"ז. יא טאיר אלבאן ורתת פי קלבי.
פ"ח. יא טאיר אלבאן כתרת פי קלבי.
פ"ט. יא מחיי אלגרום פרג עלי קלבי.
צ'. יא מטלק אלטיר.
צ"א. יום ליום שמחה לעם נסגלו.
צ"ב. מא לאלכואכב נורהא ישעל פיהא שוק נארי.
צ"ג. מסאן באלקבול ואלעז בעת רצון ונופש.
צ"ד. מפאתי חשמל גלגל בטוב יגמל.
צ"ה. סאלם יקול יא ודי קם ענדי וארגב.
צ"ו. מסאן באלרצא ואלעאפיה.

צ"ז. סבחאן עאלי סמאהו ואלכל צנעהו.
צ"ח. קאל אב שמעון האת לי יא צאחי כאסי.
צ"ט. מסאן באלנעים ואלגוד.
ק'. קנה בינה וחכמה ומוסרי חכמים.
ק"א. רב מוסי אלכלים יא מדבר.
ק"ב. שמעו קול שופר רמז יש בו נעלם.
ק"ג. סבחאן כאפי אלכל ובאסט פצלה.
ק"ד. אהבת צור קוני בתוך לבי.
ק"ה. מגלות לבי מאד חרד.

ידועים מאת שבזי בערך כשבעים שירים בערבית. החכם ב"ז בכר מונה חמשים.

המשוררים שאחרי שלם שבזי.

30. אבשי. אפצחה פי אקחה סוד וחידות.
31. אבן אלאהדל. קאל אבן אלאהדל ואפקת אבלגא.
32. אבן אלמנא. בארק בריק אלהוא מן פוק בסתאן נדיד.
33. אבן גאבר. קאל אבן גאבר לקינא צאחבין אתנין.
34. אבן מַרְדָךְ. אלף אבדע כלאמי ואלנצאם.
35. אברהם. אי אפשר לדעת ברור אם כל השירים החתומים „אברהם" הם ממשורר אחד. השירים „אליו מי הקשה וישלם" „אשורר שיר לאל שוכן מרומות" נמצאים בדיוֹנים של דפוס בגדאד וכלכתא. ויש מיחסים אותם להראב"ע. ויש מיחסים אותם לאברהם מימון. משקלו מקתצב: מפעילים, מפעיל, נפעל. והוא לכבוד לשבת.

201

א'. אליו מי הקשה וישלם ארץ ושמים כֻּלָּם בשבת,
בו נזהרים עַמי כלם, לכן יזכו לעולם שכֻלו שבת.
נושאים ונותנים בהלכות, תשע ושלשים מלאכות בשבת,
משלימים מאה ברכות. לכן וכ"ו.
יוצאים שיעור גבוליהם, אלפים אמה רגליהם, בשבת,
חוץ מארבע אמות שלהם. לכן וכ"ו.
ארבע רשויות ספורות, הן הן במשנה סדורות, בשבת.
ודין ערובי חצרות. לכן וכ"ו.

בוצעים על שתי ככרות, מכוסות במפות[1] (יפת) מפוארות בשבת
ובהם מיני פֵרות. לכן וכ"ו.
רצים לכל תענוגים, בשר שמן עוף ודגים בשבת,
שמחים ולא דואגים. לכן וכ"ו.
הם מדליקים המנורה בשמן זית זך וברה בשבת,
יזכו בניהם לתורה. לכן וכ"ו.
מרחיקים כל מיני סחורה אף דבר דבר אסורה בשבת,
וגם כל מחשבה זרה. לכן וכ"ו.
חזק אל גדול ונורא, מוריד נשמה יתרה בשבת,
לבניו בני הגבירה. לכן וכ"ו.

ב'. אדון עולם יסוד כל היסודות אשר יצר וצוה העתידות.

ג'. אל חי בעבור שמו יפרש על עמו סכת שלומו.

ד'. שיר אזור. משקלו רגז: מתפעלים, מתפעלים, פעולים. לכל חרוזה ג' חלקים, לחלק ג' נפעל פעולים. לתושיח: נפעל, פעולים. וז"ל:

202

אזכיר שבת צורי ולו אפאר, לשמו אֱזמר.
עונה ומציל יושבים במצור, המה בתוך בור.
יעלו לעריהם שניר ותבור, יבנו לבית תור,
תשלח לנִין יִשַׁי ארי ונמר, יועץ וגבור.
רוכב ועני
על בן אתוני,
אז עָם עֶנני.
נעלה למקדשך ובו נשורר, שירה ומזמור.
על קול חָלִיל נעים ותוף וכִנור, צלצל ועשור.

בְּשבת אלהי אפתחה בְּמִלול, אשיר בהִלול.
יזכֹר ברית אזרח ותם ומהול, יוציא לכְבול[2].
אעלה לארצי אעלזה בהִלול, מנחה ובָלול.
נקריב זבחינו ונעשה שור, יונה ובן תור.
שובי עניה,
גלות שנִיָה,
עם בן יכָניה.
כי זה משיחך מאדום ממַהר, זרח כמו אור.
יַציל שבויה נמלטה כצפור מִפַח ומִבור.

---

[1] כך הנוסחא הנכונה. [צריך למחוק „מכוסות“ ולגרוס: „במפות יפות מפוארות“ ועי' בהערותי. ט.]

[2] את האסור בכבל. ט.

רוכב עלי שבעה[1] דְרוש לטובת עמך בחִבָה.
חוגים בתורתך שהיא עֲרֵבָה, נפשם משיבה.
קבץ נפוצֵיהם ברֹן ואהבה, זקן ושֵׂיבה.
גם אֱל תפלתם עֱנֵה וחסר חולי ומזוֹר.
שוכן מעונים,
רחם לבנים,
בזכות ישֵׁנים.
חוסה עליהם אל ואַל תאחר ושלח מבשר,
תשבי וגלעדי שהוא מהַדֵר לאל בכל דור.

האל שהוא עוזי והוא מנוּסי, מלכי ועושי.
צורי ומשגבי שמו ומחסי, חלקי וכוסי.
ישמיד אמורי עם בני יבוסי, גם איש חמסי
קומה אלהי עוררה ושבר את כל בני צוֹר.
נעלה בשמחה,
אֶל המנוחה
בקו משוחח.
אקריב זבחי לך ולא לאחר, עונה ועוזר.
על כל חטאי למדה סניגור וסלח וכַפֵּר.

מושל בעולמו הוא יקַנֵא לשמו ולבנו.
שָׁלם זמן אֶבלו ותם עונו, השפל זדונו.
עיניו תלויות אֶל שמי מעונו, עד שֶׁיְחָנוֹ.
ישיב שבותו מאדום ומצור, אשמח בחצר[2].
גם אהרוני,
אראה בעיני,
כי הוא אדוני.
לובש כתנת עם מעיל וחוֹגֵר, רוחץ בכִיור.
משלים עבודתו ומעלה נֵר כתית למאור.

אִנעים עלִינא יא דֹוִי אלאנעַאם, אִנצֹר וִארחַם.
שעַבד בקא פי אלצֹיק ואלתשתַאם, באכִי ומגֹתם.
קַצדת אלא ארצֹה יִרוּח מהַתם, יבלגֹ אִלַא תֹם.
יִדכל ירושלם סאִגלן ושַאכִר, נַאלַרב קַאדִר.

---

[1] עננים. ט. [2] בית המקדש.

עאלִם באלאַסראַר,
מִנשִׁי לאלאנוַאר,
ואפלאךְ דַוַאר.
יַבעַת מסִיחֹה חַאתִּמֹן וִקַאדִר לאלחַק יצֹהִר.
מן נִסלִ דַאוֻד לַיס הוּ מִנַאכִר לאלשַמס קַאהִר.

ה׳. אשורר שיר לאל שוכן מרומות.
ו׳. ברכו עמים אלהינו.
ז׳. יחיד מרומם בורא נשִׁיָה יצר והכין רום ועליה.
ח׳. ישמח חתן באדני כי הציב את מעמדו.
ט׳. לי נעימה יאתה לזמן לי זמירות בשיר ארקמן.
י׳. אבדע בקולן ינצׂמא ואדׂכר אללה בקולן פאהמא.
י״א. אסאלך יא עוחגן אלגׂזלאן תשרף עליי ברושאני.

36. **אברהם בן דוד.** א׳. אשירה לאהוב אשר קדש ידיד.

ב׳. מחברו **אברהם אבן קפמק**, שהוא דויד בא״ת ב״ש. משקלו ואפר, הדלת עברית והסוגר ערבית בבית א׳ ובבית ב׳ הדלת ערבית והסוגר עברית, וחוזר חלילה. וז״ל:

203

אמלל שיר ותושבחות לאלי, לִמַן לה פי־אלסמא כׂרסי מהייא.
בצותי אלכׂלה מא למת באקי, שמו יוד הא ואל שדי ואהיה.
ראה עניי בגלותי וחבא מסיח אלקדס יקבלנא גרייא.
הִוַא יִהוַי כמא אליונה לנוח, דלי יא רב מא יעסרך שייא.
משיחנו לארצנו ישובב, בנפך אלבוק לאכׂלאצי תהייא.
מקום מקדש והנביא בשגם, יקימם אל שהוא שוכן עלייה.
אני צמא למימיך ירושָׁלֵם, והכהן וגם שבט לוִיָה.
בני תורה שנים עשר שבטים, פרו ורבו כמניך כוכביא.
נסבח לאלאלאה סאכן בערשה, אלאה אלכׂל ומריה די שמיא.
קדם רִבָּד תְּהַא קל מנמלה, ואל יחיה בתוך לבך גאִוָיה[1].
פתח פומך והתפלל למלכך, והרחק דוברי שקר רמיה.
מלמדך דבר תורה תכבד, זמאנך אגנמה מא דמת חייא.
קחה תורה שהיא רִפאות לנפשך, כמא אבן אדם תראב מא לה בקייא.
ארגני יא אכׂי מא דמת חייא, ואדׂא קד מתת פלא תבכי עלייא.

בית ד׳ ט׳ י״ד ערבית, בית ו׳ ז׳ ח׳ י״א עברית.

---

[1] גאוה לצרך החרוז.

ג'. והוא לאברהם בן עזרא. השם רשום בראשי הבתים „אברהם" = אברהם. משקלו הזג חמש פעמים מפועלים. וז"ל:

204

אני תמה, יפת צַמָּה עֵדֶן שָׂמָה ביד שַׁמָּה.
והחמה שזפתני, שאפתני, שרפתני,
זכור דודי בריתך, נפלאתה לי אהבתך.
בבית עניי, בבור שִׁבְיִי, ברוב מריי, עֲדֶן בִּכְיִי עלי לֶחְיִי
ואַתְּ עזרי, בך שִׁבְרִי, חבוש שִׁבְרִי וכל שבר עדתך.
רְאֵה לחצי, רפא מחצי, גדור פרצי ומים צִיא לאור מוציא.
תקימני, תרימני, תשימני לראש כדבר שפתיך.
היה סלעי ביום צלעי, קרא יִשְׁעִי וסר נִגְעִי ומגדִיעִי
באף תהרס כבוד פתרוס, אזי תפרש כנפך על אמתך.
מנת חלקי וצור חזקי וצוף מתקי וכל חשקי בך דבקי.
חצצרותי, נגינותי ושירותי אנַגן עוד בביתך, נפלאתה לי אהבתך.

ג'. אני אשאל אדון עולם בלבי אשר ברא לכל נשמה.

37. אברהם בן זכריה גבני. ממנו שיר אחד. נשיד. עברי — ערבי. משקלו ואפר: מפועלים, מפועלים, פעולים בדלת ובסוגר וז"ל:

205

אדון עולם ענני בתפלה, ביום צר לי בחסדך תעשה לי.
ברוב גדלך תקבץ הזרוים, וגם תראה בעניי ועמלי.
רְאֵה גלות ודלות הידידים, בני יעקב שהוא אב כל קהלי.
הלא אתה תרַחֵם על בכורך והשפיע גאונם, תשמע לקולי.
מְנֵה ימים אשר עמך בצער וישישו בטוב מלכי ואֵלִי.
בכל שעה ועין עבדך למולָךְ, מצפה לך, וארבה מהללי.
נקלותי אני קטן ושפל, אהללך ואשמיעה בקולי.
זמירות אענה בשבת אלהי, אלאה אלכ̇ל יעטיני ס̇אלי.
כמא הו אלרב אד̇י לאלכ̇ל נַאצ̇ר, בעצ̇מה קוותה יסר לחאלי.
ראות אסמך מנסוך פי אלכתאבי, עצ̇ים אלשאן ואנת אסמע לקולי.
יכונו אלאמם פי נהר מן נאר, וקומד יכ̇לצון הד̇א סאלי.
אסאלד יא אלאה סאכן עלי אלכ̇ל, תבאדר אלמסיח ד̇ו אלהלאלי.
ג̇לאלת עצ̇מתך ד̇י אנת קאדר, בחין יאתי מבשר פי אלג̇באלי.
בגמע אלכ̇ל בני יעקוב ג̇מלה, צג̇ירין ואלכבירין ג̇מלה אלי.
נכון אלכ̇ל פי מוצע מקדס ואלאעדא ללהם תַבהת ותַבלי.
יהו נא כל דברי כקטרת לפניך וגם תשמע לקולי.

38. אברם בן חֹזמֹק = סעיד ואולי הוא אותו אברהם בן זכריה = סעיד בערבית המובא לעיל. ממנו שיר־אזור עברי־ערבי. משקלו הזג: מפועלים, מפועלים, מפועלים, פעֹול.

206

יפֵה נוֹף היתה תמה ובה נבנה זְבוּל,
בחטאי נשארה שמה ונתמעט היבול,
התשוב עוד ונוחמה ועִמה בה כלול.
ותשא נס לכל גבר,
ותקבץ כל בני עבר,
ויעופו כעב אבר.
ראֵה עָנְיָה ורחמה והַגְבִּיהֵַ שפוּל.
ותתנשא ותרומה[1] ותסמוך הנפוּל ...

גברים בעלי מִדה וחונים בַּחֲצַר,
מקום קְטֹור וגם קדה ונִסוּך בחֲמַר.
ונזבח צאן מעֲבָדָה, לאֵל יתן מטָר,
ומארץ יְצַמַח בר,
וצדיק טוּב והון יצבר,
ולא יחסר לכל דבר.
אהה מלכי לזה אֶצמא, להקריב על תְלוּל[2].
ומנחתי תהֵא שוּמָה בשמן זית בלול.

חָגוג אחוג, לשם אפרת ואסע מהֱלֹום
לעיר קדשי, ואור יזרח בלכתי ליל ויום.
ולא אִיעַף ולא אֶצרַח, יקדמני שלום.
ולא ארעב ולא אֶצְרָד,
ושלחנות ונֵר אערד,
ויתעלה ויתברך —
אשר העתיק לשון צָמֵא ונתן לי מִלוּל.
אשבֵּחַ ואנעימה בראש חדש אלול.

שעִה אֵלִי מדוּרָתִי והבלִי בזמָן.
ושא פשעי וחטאתי, אלוה רחמן.
וקַבֵּץ כל בני דתי, ואל תשבית שמָן.

---

[1] ה' נוספת. [2] תר.

ושיר אלרם ומִלָּתו,
ילוד חוזק ושירתו,
וקבץ כל בני דתו.
ויזכה לחזות אומה במקדשה שתול.
ותכניסם ביד רמה לנועם הגבול.

39. אברהם בן שלם.

א'. יא כל יא מחבוב אזיל ענִי כל אלהואני.

ב'. שיר אזור עברי — ערבי. והוא על דרך השיר „אם ננעלו דלתי נדיבים“ המובא לעיל. ודומה לו גם במשקלו וז"ל:

207

אם נסגרו פתחי שערים, פתחי זבול לא נסגרו.
האל אשר מאזין אמרים, רחמיו לעמו נכמרו.
עונה כלל כל היצורים, עד ישאלו וידברו,
בשמו נקוה עד מאד,
כי הוא אשר לו עוז והוד,
מופלא ורם על כל יסוד.
כי בעשרה מאמרים כל היצורים נוצרו.
מקים לדלים מעפָרים, על כל לאומים גברו...

רחם עלי עמך וחוסה אתה אלהַ רחמן,
כי בין ערלים היא מאוסה, מתי תקָרב הזמן.
תחזור ותהיה לך ארוסה, תחיש ובשמך תִרשָמן.
תעש למען חסדך,
תבנה לבית מקדשך,
תקבץ עדת נחלתך.
תסלח לחטאתם ותִשא, כי הם לחלקך נשארו.
אתה אלוהַ רם ונשא, תגאל לעם שנכתרו...

מהצעיר הדל והרש, השיר אליכם נאמר.
הלומדים תורה ומדרש וכלל סדרים עם גְמָר.
משנה וגם חִבור מפרש, אשק שפת חכם ומר.
לבי אליכם יחשקה,
מאהבתכם צמקה
נפשי ומתי ארבקה
בכם ואמצא עם מקודש, תמיד לצורם יזכרו.
נתעלסה יחד בחֹדש, כל יום בסוד אז נדברו[1]...

---

[1] כלו' בסוד הפסוק במלאכי ג', ט"ז: אז נדברו יראי ד'. ט.

נזכה לכל טובות צפונים, לנו ישועה קָרבָה,
בזכות אשר המה חנוּנִים, אל יזכרה ויסובבה,
ויעוררת לבות ישנים, יתפללו מאהבת.
לאל אשר הוא ישמעה,
תעל לפניו, תִגעה,
נזכה וגם נְושעה,
גם נשמחה אבות ובנים, יודוּ לך ויפארו,
נדרוש חדשים גם ישָנים, יראי אדני נדברו.

שלום מרְבה ממרומים, אל מול ידיד האהבה,
גם מִצְעִיר קל החכמים, יִגַע לשלום שר צבא.
ולכל קהל אֱל התמימים, מכל לאומים שגבה.
גם ישמרך אל פועלי.
בינה בפת בג מְמללי[1].
תדע בסוד כל מִשאֲלִי.
כי באמת המה חתומים ובאהבתו נקשרו.
כי הם בנחלת אֲל רשומים, אל טוּב אדני נהרו.

ואחתום בשירי אל אדוני, הוא השְׂרִיד הנאמן,
שלום שמות רב הגאוני, האב לאנשי הזמן.
ישמע לנִיב מְמַלֵל לשוני, בכתב לפניו אִרשְׁמָן.
תן לי ראָיָה נבחרה,
אעלוז ובך אתפארה.
אֶשַּק לך ואומרה:
צורי בדרכך נהלני, תען וגם תעתרו.
קבל לשַועָתִי ענני, בזכות אבות שנזכרו.

40. אברהם ש״ק. ממנו שיר אחד באזור. עברי־ערבי, משקלו הזג: מפועלים, מפועלים, מפועלים, פעֹל. התושיח: מפועלים מפועלים, וז״ל חבתים העברים:

208

ידיד קומה קנה חכמה ואם לבך יכול
לחבר שיר ובנעימה לאל שוכן זבול.
אשר ברא והשלימה בששת כל פועל.

---

[1] לחם זו תורה של הלומדים בה.

והאדם בסוף יצר
לבלתי כל אנוש יאמר
שהוא סיע בכל מאמר.
אדון ארץ ושמַימה, לך הקדים למול.
ולו תהוד והעצמה וכל נברא שלול...

בחייך נגיד עִדה, שמע מִני דבר.
ואגידה לך חידה, בלב נבון ובר.
שמעני ואגידה, אשר נִתן בהר.
בסיני נִתנו עֶשֶר,
לבן עמרם אשר נבחר.
והשרישו אלי גנתר[1]
ועת באו לאֵלִימָה וחנו שם למול.
עינות שם ושבעימה תמרים לאכול...

המון ארץ לך ישח וכוכבי מרום.
זבול כסאך אשר נמתח והארץ הדום.
לך ההוד והנצח וכל נפש בתום.
תהללך ברוב מורך,
אשר שמת בים דרך,
והגלגל בחיש ילך.
והסהר וגם חמה במהלכם עגול.
ובכל ידך רמה, ועל הכל תכול...

שמע צורי תפלתי, אלוה רחמן.
הֱיֵה מחסי ועזרתי עלי עול הזמן.
ועד כמה שאֲריתי נפוצים בין דְדָן,
ובין מדי ותוגרתו[1]
ותוך עשו ומלכותו
והערקי ומשפחתו.
וכושיים בני רעמה, וצידון הגבול,
בני אשור ועילמה וגתר עוץ וחול...

.41 אהרן.

א׳. במשקל ואפר: מפועלים, מפועלים, פעולים בדלת וסוגר. וז״ל:

209

אדון הכל וחופש כל לבבות משכני בחבלי האהבות.
המון רחמיו קדמוני בטובות, עלי ים סוף והדריך בו נתיבות.

---

[1] ע׳ בהערותי. ט.

רקמני בעֶדריו הלבבות, בהר סיני, בלוחות הכתובות.
נתנני סגולה על לאומים והדריך מעינותי ברחובות.
כמקדם יקימני אדני ויבנה משכנותיו החרֵבות.

ב׳. אהיה אשר אהיה רצה על עבדך.

ג׳. לברית מילה. במשקל ואפר: מפועלים, מפועלים, פעולים בדלת וסוגר. וז״ל:

210

אשר ימול בשרו יחזה אֵל, שכינת רם עלי ראשו קשורה.
הלא מילה קבועה בשמיני ובמצות שנִיָה היא סדורה.
רצון אל חי לקדש את ידידיו והזהירם במצות הבחורה.
נקיים הם בהִמול את בשרם, ככסף זך מזוקק כמנורה.
שלש עשרה בריתות נכרתו בה, לעם קדש, בני אברם ושרה.

ד׳. משקלו כהקודם. וז״ל:

211

שבה אשיר כפי קֹצר לשוני ואתוַדה עלי גוֹדֶל עוני.
אלי מלכי ורועי ואדוני יחָנני וגם יפיק רצוני.
הלא לבי אשר ישפך לדמו, ועיני תשפכה דמע כְּיֵיני.
רצה שיחי וחנני וחוסה, וחטאי שָׂא וכפר את עוני.
נשא חטאי ואת פשעי תכפר, ואל נא אֵל כרשעי תגמלני.
ברוב חסדך מקבל התשובות, זכות אבות אלהי תעזרני.
בסוד שמך אשר נגלה למשה, כמו אשֶׁה רצֵה מבטא לשוני.

42. אהרן בן סעיד. השתפכות הנפש. עברי — ערבי. והערבית תרגום הוא להעברית, בית ותרגומו. משקל ואפר: מפועלים, מפועלים, פעולים בדלת וסוגר. וז״ל:

212

דמעי ירדו על כל לחָיַי, כמו מים אשר הם בנהרים.
דְמוּעִי כאלגִ׳יוּל תִגרִי בְעַינִי, כְמִתל אלמַא אדִ׳י הוּ בְאלגִ׳יוּל.
שאלתיה לנפשי: מה תבקשי בסודיה ורִבוי הדברים.
סְאלת אלנפס מא מִנִי תְרִידִי, במַעְנַאהַה וְמַא הִי בה תקוּל.
בשמחת לבך אהיה שמֵחה, תהא שוקט בנחת עם חברים.
סלא קַלבִי כמא אִסתַר קַצדַך, סְכּוּנַך עִנדְ מַן הוּ לך חבִיב.
וּאַל תלך בקומה הזקופה, ואל תִרבה ישיבת הנערים.
סְכוּנַך פי קצוּד אללַהְ תַנגַם ותנצרהו כמא שָלַה עגִיב.
ותבינה למה האל בראך ותדע שאנחנו כשקרים.

וְאסנִד לַאטְרַד פי קַצְד רַבַד, לִתַסתַעְרִף לַאנַּד כאלגְריב.
אני נחפז ונדכה מדלותך, באומה נושכים לך כנמרים.
אנא מַצֹגַר ויא מַסכִין לצִיקד, וְדַמע אֲלַעַין יַגְרי פי סכוּב.
והזהר במצות האמורות, אשר המה שנויות בספרים.
ואסתדרִך בתחפיץ אלפראַיץ לתבקא בַין ידַיה טַאהִר נְגִיב.
ותתענג וגם תשב בנחת, בגן עדן מפונק עם יקרים.
ותתפנק וְתסכן עִנְד סהראן, ולא תבקא בְוחדַה כאלגְרִיב.
ותִזָהֵר בסוד תורה ותבין וגם תשנה לששה הסדרים.
באסרַאר אלכתב תַעִרף ותַקרַא וּמַן צגַרַד אלַי וַקת אלמַשִיב.
ודברי זה דבר מוסר למבין, למי נפשו כמו מור עִם דרורים.
וְקוּלִי הוּ עַלַא מַן כַאן עארִף וּמן הוּ סַאלכְ וַאיצַא אדִיב.
ילוּד חזמק אני שפל ונדכה, שמי מובן באותיות סדורים.
ואסמי מִעתִרף תם אלטִף אלחאל, אל״ף, ה״א, ר״א ונו״ן לַיס הוּ תִעִיב.

43. אהרן בן שלם אלמנזלי.

א׳. אל חי זכר נא לי זכות נמשח וזכות בנו ישי.
ב׳. הה לי עלי מעלי ורוע פעלי.
ג׳. שבח אשיר ואודה ואנגן.
ד׳. שבח אשיר לאבי ואדוני.

ה׳. במשקל הזג מקטע ודומה בסגנונו לשיר של ר״י הלוי המתחיל ג״כ פני וכ״ו. וז״ל:

פני אדום וצח ללבי ערבו.
אסוּף נא עולבי, פדיני משבי, בגלות יֵרֵד בי
ואויבינו רְצַח, גמולם ישאבו.
ועד אן אֶדְאָבָה והעת קרבה, בחי האהבה,
לבן דוד שלח ועמים ידאבו.
וחוש סיס ועסיס ודם רסיס וסיס, וכיור עם בסיס,
לניך כהן צלח לעולות יקרבו.
למקדשך בנֵה ועמך יֶהנה ולֵוִי יענה
במזמור שיר וצח בנגון ערבו.
אלי יא אח תְּם אח, עלי מא כאן וְראח.
פִיַא סִיד אלמִלאח, פִצֹו אלפַגר אצַאח וקְצִים קרבו.

44. אלחריר.

א׳. אומר לך אלהי כל היצורים ואודך ערבים גם שחרים.

ב׳. במשקל ואפר: מפועלים, מפועלים, פעולים. וז״ל:

214

אֲשַׁבַּח אֵל אשר אין קץ לגדלו, אשר ברא לעולמו לבדו.
לפניו הם ישַׁבֵּרוּ ונאוה לכל בְּריה רצוניה באמרו.
חמול עלי וכפר את עוני, וגם עבדך תמלא שאלתו.
רצה שיחי כמו קרבן ועולה, וגם הכל במחשבתו ואֵידו.
יהוֹדוּן לך כללים עם פרטים, ואַת נותן לכל אחד כְּדָתוֹ.
ראה הצאן אשר נדו ונעו ונאלמו כשֵׂה תחת גזוזים.
ראו חתן כמו מלך ביפיו ודומה הוא כסהר בעלותו.

ג׳. משקל רגז:

215

אהיה אשר אהיה רצה על עבדך, ושמע תפלתו ממעוֹן קדשך,
הנה אני כוסף לבית מקדשך, לראות גאון עוזך והוד הדרתך.
רחם יחידתי אשר היא נגדך, קצר לגלותי אני נשען בך.
נפשי תקוָה לך וגם תערג שירים ותשבחות בגדל חסדך.

45. אליהו. אהיה אשר אהיה זכרה זכות אבות.

46. אלישע בן שמואל.

אברך ואהלל לסבת כל הסבות ועלה לכל עלות.

47. אלכאולי. ממערב שלוחי.

א׳. בר״ח אתן האזרחי. במשקל ואפר מקטע.

216

אדון עולם יוצר המאורות, לך אקרא בערב גם בשחר.
תקימה זאת ותאיר כמאורות ותאמר די לגלותה, אל תאחר.
נפוצים קבצה מכל עברות, כי דאבה נפשה ופנים שחר.
הלא אתה אשר גולל לאורות, זכור צדקת אשר השכים בשחר.
אשר הלך לפניך בתשורות, ורץ כסוס באהבה לא יאחר.
זכור בִּתְּךָ והראה הגבורות, לך תקרא בגרון אשר ניחר.
ראה עֲנִיָּה ולה תשלח בשורות באליה אשר הוא מזמן נבחר.
חמול על צאן, בכל מקום פזורות, בני איש תם אשר נגדך יבוחר,
ישועה תשלחה ותפתח לקברות והלילה כמו קדם כשחר.

ב׳. אפתח פי להודות לנורא תהלות.

48. דוד בן גד.

א׳. זפאת. מסוג המתחיל „לי צביה עלמה“. משקלו רמל: פעלולים, יפעל. והוא מרבע וז״ל:

לי צביה עלמה   היא דמות הסהר,
או כנוגה חמה,   זרחה בבקר.
גם מלאה חכמה,   בה לבבי בחר.
כי זקופת קומה   היא ובעלת תואר.

דבקה בה נפשי   ואני לה עבד,
שֵׁש ורקמת משי   עשתה לה מַרבַד.
העלתה על ראשי   ציץ וכתר לעד.
אמרה: עד כמה   תישנה לשחר.

ואני ערכתי   לך חמשה קולות.
כי בך בחרתי   תעלה המעלות.
קום וצא לקראתי,   אלכה במסלות.
כי דרָכי המה   תום ודרך יושר.

יערב לי קולך,   תקראי רעיתי.
אלכה אל ביתך,   תרפאי מחלתי,
אעלה מטתך,   כי לזה תאבתי.
טוב שתותי מימה   מהיותי בער.

דברה לי עפרה,   לי שלשה אחים.
הם פני השורה   גם ואינם נראים.
אם לבך תעורה[1],   תדעה מה בפנים.
תעלה הבימה,   עוד ומעלות עֶשר.

בעלותך דודי   תינקה מטובי,
תישנה עמדי,   רק שמור, תפגע בי.
אם תגלה סודי,   יחרה אף אבי.
כי נעימה תמה   לי שלשים[2] משמר.

נהייתי נבהל   מראות עיניה.
גם אני לא אוכל   לחזות פניה.
מי בזה יתהלל,   יֵדעה סודיה.
כי סעדיה שמה,   הוא לכך נתחבר.

---

[1] תשכיל, תעורר.   [2] רמז לשלשים מעלות שהמלכות נקנית בהם.

גור ארי לתעודה,   בן נתנאל הרב.
כי מליצת חידה,   יָדעה הנשגב.
כי אני מתוַדָה,   כי שמו לי יערב.
ואני דויד מה   אשלחה לו זמר.

דברו לו רעיו,   כי אני עבד לו.
אם לבד משמעיו   לא ראיתי אהלו.
אך לבד מדעיו,   הִגעה לי כלו.
כי כפיר למזמה   הוא לכל מה דבר.

ב'. לם תרא יא צאח נסל אלכראם.

49. דוד בן גיאת.

קאל דאוד קצדי אנצֿם אביאת שהדא.

50. דויד בן ישעיה.

א'. בצל הסוכה נשב שמחים ועל צורנו אנו בטוחים.

ב'. ביצאך ציר לדרכך חזק פן תט אחוריך.

51. דוד בן שלמה הלוי (בן בכ׳יק).

א'. והוא בארמית, שבח להק"ב, במשקל ואפר: מפועלים, מפועלים, פעולים. בדלת וסוגר וז"ל:

218

אזמר תושבחא לאלה מרומא, אלָהָ גִיבָּר דלֵיה תוקפא ורומַא.
נשבח לֵיה בגו עמא בחירא, והוא על תושבחן עילאי ורמא.
יהון מתקבלין מִלֵי צלותן קדָמוהִי כקורבנא ובוּסְמָא.
דמִן אֻולָא ברא הוא ית שמַיא, וית ארעא וית מַיא דיַמא.
ואף רוּחא בְרָא יתֵיה בתוקפֵיה, וחשוכא דעל אַפי תהומא.
יהַב רוחא ונפשא לאנשא וסוכלתנו ואף מדע וחכמה.
דגלגלין תדירא סגדין לֵיה, ואִנוּן מַקפין לֵילְיָא ויומא.
בחֵילא רב דהוּא אָזֵיל וסָגֵי לעלם עלמין לֵית לֵיה שלמָא.
נהורַיָא תלָנוּן גו רקיעא לאנהרא לכל דָיְירֵי אדמה.
שְמֵיה לעד ודוכרַנֵיה לכל דָר, מהֵימן הוא ונטר אָת קְיָמא.
לאברהם וגם יצחק ויעקב גבר אולפן והוא גוברא שלימָא.
משֵיזיב שֵיזבן מגָלוּתא בגיניהון ותִדכר ית קְיָמָא.
הוִי לן סעדא רוחצן ותוקפן, פרוקינן ותפרס לן שלמא.
הלא אַבהָן פרַקתא מלקדמין ובזַעתא להון מִיָא דיַמָא.
לקדמך צַווחין אנַן אלהא, תשֵזיב לן ב׳יל תורה תמימה.

ותדכר לן עסרתי דברתא, כתיבין על תרין לוחי קְיָמא.
ירושלֵם תתבני ביקָר ובִרְבוּ ושומענה בכל לישן ואומא.
יזועון מַלכְוָת כל עממַיָא ותפֹּל עליהוֹן דַחלא ואימה.
יהי דוכרן שמך רַבָּא לעלם, אלהא דשכינתך בשמי מרומא.

ב'. במשקל הקודם. דבר בשבח עבודתו ואומנתו, כתיבת ספרי־תורה, ופרטי הכתיבה וכ"ו.

219

אני אשיר לאל חי ואזמר לאל עליון שהוא שוכן זבולים.
אהלל לו כפי צחות לשוני, מרומם הוא עלי כל מהלֹלים.
ואשיחה בדברי נפלאותיו ואזכירה חסדיו הגדולים,
אשר עשה לעבדו בן אמתו וכמה מעלות טובות כפולים.
ברוב חסדו עזרני להתחיל בתורתו וזִכַּני להשלים.
וכתבתי ספרים כהלכה, באותיות קטנים עם גדולים.
ואותיות עקוּמות והפוכות ונדבקים ופֵיפִין הכפולים.
וטעמיהן עמוקים עד לאין סוף, לחכמי לב מפֹרשים ונגלים.
ופרשה פתוחה עם סתומה וצורתם ומנינם כלולים.
והגוִיל ושרטוטין ושיטות מיושרים בלי יורדים ועולים.
ודין מלא ודין חסר כתָקנן, וכל אות בם לבד מוקף גוִילִים.
והאֹרך והרוחב והֶקֵף כדת משה אשר הנחיל אצילים.
והדפים רכ"ו המה במנין, בזה כל מושכי שבט רגילים.
דיוֹ נחמד עשיתיו כהלכה ובלעדו כתובים בו פסולים.
ונשענתי באלי טוב וסלח, יהוּ נא כל שגיאותי מחולים.
יזכני להרבות עד אין קץ, ספרים נחמדים גם מעוּלים.
למען סוד שמותיו יענני ויאיר לִי נתיבות האפלים.
ויפתח אוצרות טובו למוּלי, יפרנס לי עבוּר יונקים ועוללים.
יברך מעשה ידי ויסמֹך נפילתי והוא סומך לנופלים.
ועל מעשה רצונו יעזרני והוא עונה והוא עוזר לדלים.
ושירי אחתם בשְבח והלל, לאל עליון שהוא שוכן זבולים.
שמי דוֹד ילוד בכֹּיָץ מכונה, בד"ל מי"ם רי"ש ומי"ם יו"ד רי"ש כפולים[1].

ג'. ענינו ומשקלו כהקודם. וז"ל:

220

אֲרֵי בשמָא דקדִישא אצַלֵי, רבותא תִתנון עמא דקודשא.
נסדר לֵיה שבח יֵומָם ולֵילֵי ונְהֵוֵי פָלחִין צַפרָא ורַמשָא.
יקָר תוקפֵיה שרִי בשמֵי מרומָא והוא שליט בכל מלכות אנָשָא.

---

[1] כלומר צפונים באלה האותיות שהן בגמטריא דוד בן שלמה הלוי (492—494).

דַאֲפֵק כוכבי רוּמָא במִנְיָן ולִשְׁמֵיהּ סָגְדִין סֵיהרא וּשְׁמשא.
והוא יָדַע במא דִי בחשוֹכָא וסַחרָנֵיהּ שְׁבִיב נוּרָא ואשא.
דִיעִין לֵיהּ תְוֹנְיָא דלִבָּא וּמְטַמרָן וכל מלין דלַחשָׁא.
דִיהַב חכמתָא לדמַן דחַכִּים ואִף מַנדַע יהב בלבב אנשא.
ברחמוהי ברָא כל עלמַיָא ואִתעַטַף נהורָא הֵיך לבוּשָׁא.
נהורֵי[1] דעַבַד אדם בארעא יהַב לֵיהּ נשמתא סִטרא דקודשא.
שַׁתַל בֵיהּ כל מזוֹנַיָא דחַיִין לאִנָשֵׁי ולבעִירָא וַרחשָׁא.
לחוֹדֵיהּ הוא אֱלָהּ על כל אלהין ודִי רַבִּי להון רוּחא ונפשא.
מרומם הוא בפוּם כל עלמַיָא וְקַמֵיהּ כפפין גופא ורֵישָׁא.
הלָא לשמֵיהּ וליקרֵיהּ נשַבַח ויתקדש בכל זַיְנֵי קדושא.
דהוא היה והוא הוֶה ויהיה ובתראה והוא סופא ורישא.

ד'. ענינו ומשקלו כהקדמים. וז"ל:

221

אשבח אדון כל האדונים   וּמְנהו אשאלה מענה לשונים.
נבונים יחדו עמי לאֵל חי   ונשירה לרוכב על ענים.
יקר עוזו וייחודו בפי כל   ויודוהו נערים עם זקנים.
דלהות שם למי הים וגליו   ובנחלים משלח מעיָנים.
והוא ידע מקומות אור וחשך   וגם מחליף לעתים עם זמנים.
ירוצון לעבודתו שחקים   וגלגלים וכל צבאי מעונים.
דרכיו נפלאו גם מחשבותיו   והוא נסתר ונעלם מאֲשוֹנִים[2].
בגבהי רום מעונתו ועזוֹ   והוא צופה לנִגלים עם צפונים.
רקיעי רום סביבותם בכל יום   במאמרו ברב כח ואוֹנים.
שמות כלם ומספרם ידועים,   ומזלות ברקיע נתונים.
להקדיש יוצרם תמיד חפצים   כאחד יענו שירי רננים.
משוכים בם כלל עמך אלהי   והם בנים בשמך מאמינים.
הכינות מאור סהר וחמה   לאותות, מועדים, ימים ושנים.
קדושתך בתוכינו נתת(ה)   ואתה הוא מקדש הזמנים.
טהור עין בך נגיל ונרון   ומימי ישעך נשאב ששונים.
נקוה חסדך, תשלח לתשבי   וגם איש טֹב ואָתי עם ענים.
הדרך נחזה עת שוב לציון   ונראה עוזך פנים בפנים.
לבית השואבה נרוץ בשמחה   והַהַקהֵל כלל אבות ובנים.
ונשיר לך בשיר מזמור לתודה,   וההלל עלי עוגב ומִנִים.
יהי שמך מבורך לעדי עד,   אלהינו אדון כל האדונים.

---

[1] נראה לי לגרוס: נטורא. ט.   [2] מאשון עין.

ח׳. ענינו ומשקלו כנ״ל וז״ל:

222

אשבח ליוצר כל בחכמה, ואנעים שיר לעוטה אור כשַׂלמה.
נפשות נחצבו מִכֵּס כבודו וחוא נפח בפה כל חי נשמה.
ישרים נבראו כל מעשה אֵל, בחפצו נבראו סהר וכִימָה.
דשאים צמחו למזון ברואים, ואֵד הִשקה פני כל האדמה.
וששי נשלמו מעשה בראשית ובו יצר לאדם מאדמה.
יסוד שבת קרָאָה בשביעי, ובה היתה מלאכת אֵל שלֵמה.
דַבַּר חכמה בעץ דַעַת בעֵדן ועץ חיים בתוך הגן מקומה.
בחכמתך אדון עולם בּרְאתם, פלִיאה דעתך גם נעלמה.
רֵצה אֵלִי תפלת קוראֶך, עבור אֵיתָן ומתהלך בתוּמָה.
שְׁעֵה וּזכור לאיש נעקד כאַיִל, ונפשו עלתה לשמי מרומה.
למען תם אשר מאז אהבתו ובן חלם וגם קמה אלוּמה[1].
מנת חלקי זכֹר איש טוב ועניו וגוי קדוש אשר עברו ביַמָא.
הֱיֵה זוכר זכות אהרֹן מכַהן לפניך בבית קֹדש פנימה.
השיבנו עבוּר קטן מנגן בקול כנור וניב שפה נעימה.
למען איש ושָׂם שמו ידידיה, וגם משל בכל מלכי אדמה.
וכל צדיק וכל קדוש וחסיד זְכֹר וּגאַל עדתך האיומה.
ישובון אל נוֵה קֹדש והַראל ושם נקריב לעולה התמימה.
חמֹל אֵלִי עלי עמך וחוּסה, קבֵּץ נִדחם בכל קצוי אדמה.
זכור חסדך והבט אל בריתך, בנֵה עירך ותהיה לה לחומה.
קדושתך ומהללך בפי כֹל ותתברך נשמה לנשמה.
חצות יומם ועת ערב ובקר אשַׁבֵח ליוצר כל בחכמה.

ד׳. ענינו ומשקלו כנ״ל. וז״ל:

223

לאל אחד אני אנעים בשירי, שהוא ראשון מבֹרך הוא לעולם.
דמות אין לו ולא נמצא במִקְרֶה, והוא יצר לכל גלוי ונעלם.
והוא אחד ואין שני לבדו[2], מכַלֶּה כל והוא קיים לעולם.
ירחם הוא עלי עבדו ויחון, ואַל יזכֹר לעם נִדָּך ונכלם.
דמעות שופכים מרוב יגונים, ועת יזכר חרבן היכל ואולם.
בְּנֵהוּ אֵל ואַל נהיה נבוכים ותשבֹר עוֹז לאויבינו ועְלָם.
נהללך בכל שירים וזֶמֶר, ונקדישך בסוד גלגל וסֻלם.
שמע קולי אלהי רם ונשא, ואַל תזכר עָוֹן עמך, סְלַח לָם[3].

---

[1] יוסף. [2] מלבדו. [3] להם.

למתי נהיה נדים ונעים, משועבדים ביד אכזר ואֻלָּם.
ואתה אֵל אשר תמחה פשעים, גּאַל עמך ונָטעֵם על גבולם.
מחכים הם לישעך כל ימיהם ומי עִכֵּב, הלא חֶטאָם ומַעלָם.
יהי חסדך עלי עבדך, למען זכות אבות אשר חנו בִרגלם.
שמע קולם אלהי חוס ורחם עלי עמך שהוא גולה ונאלם.
לבנים ידרשו ממך ויחיו, ואל תתן ביד זרים שללם.
ותשמע כל תחנתם אדני ובדברי אני יָרא ונכלם.

ז׳. ממעלות גבהי זבול תופיע ולצעקת הדל תושיע. והנה שמו רשום פעם „בן שלמה“ ופעם „בן שלום“ אך נראה מתוך הסגנון והענין של השירים שהוא אותו המחבר.

ח׳. במשקל רגז ובר״ח דוד בן שלמה.

224

אהגה כמו יונה וכסוס אערוג, אשאג במר נפשי ליוסד ארץ.
נפשי ברעות שבעה ותהמה, שחה עדי עפר, דבקה לארץ.
יד הזמן עלי וחילו גברו, דרכו ברוצם עד מֶרְחֲבֵי ארץ.
דימו במחשבותם לַהֲלִימֵני וגם ראשי להוריד עד עפר הארץ.
וישאגו עלי בקול שאון, כמו אריה וככפירים וחיתו ארץ.
יגון וחלחלה וצירים אחזו אותי ועלי רעשה הארץ.
דלו לך עיני, אלהי כל יצור, עיניו משוטטות בכל הארץ.
בגאונך אלי הֲרוֹס כל אויבי, יהיו לדומן על פני הארץ.
נַחֵת בְּאֵר שַׁחַת להגרים ואדום תשמיד שמותם מעל פני הארץ,
שפטם באפיך למען ידעון כי יש אלהים שופטים בארץ.
לו יוכלו לענות עמך, גדול יהי שמעם בכל הארץ.
מהר והושענא כגודל חסדך, קבץ נִדּוּחֵינוּ מקצות הארץ,
הנה שִׁמְךָ נקדיש ונעריצך בתוך קרית יפה נוֹף, משוש כל הארץ.

.52 דוד הכהן.

א׳. לבי לעלמה תאיר כסהר וחמה.
ב׳. יא עאלי אלשאן יא כ׳אלק כל מא כאן.

.53 זכריה בן אברהם.

א׳. האת אלקלם שאכתב רסאלה.
ב׳. סבאני זאהי אלאוגאן.

.54 **זכריה בן יפת.** ממנו שיר אחד ערבי. זאהי אלשפאת מא מטלבה באלחסן.

55. **חסן אבן כנתל**. ממנו שיר אחד. **שמע אמן וקדוש וחפש בספרים.**

56. **חסן אלחמרי אבו סעיד**. ממנו שיר עברי — ערבי. **אבו חזמק יקול קלבי תדֹכר וגם היה בלבי אש יקודה.**

57. **חיים בן סלימאן**. גם חיים בן שלמה. ובכ"י שנכתב בערך באמצע המאה החמישית מובאים שיריו. והיה סופר סת"ם ומספר בשבח הכתיבה והתפלין.

א'. שיר על תפלין, משקלו רגז: מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים. וז"ל:

חשקי לחבר שיר עלי התאזרי, לדרוש ולחקורה במצות יוצרי,
היא אות אשר אלבש בכל יום שחרי. וכ"ו.

ב'. שיר אזור. לחלק א' וג' משקל מגתת: מתפעלים, מתפעלים, פעולים בדלת. בסוגר: נפעל, פעולים. בתושית: מתפעלים, מתפעלים. וז"ל:

225

חֿסדי אלהים אזכרה בלבי, שחרי וערבי.
ואזמרה בשבָח בתוֹם לבבי, עזרי ואבי.
האל אשר רפָא לכל כאֵבי, העביר לחובי.
שוכן ברוֹם המעלה,
שמע תפלה נכללה,
רִפָא לכל המחלה,
וַיחמלה עלי בעת לבבי דואג בקרבי.

'יתחשבה לראות היש לשֹברי רופא לשברי.
ואשפכה שיחי לצור מאורי, להיות בעזרי.
אזיל דמעותי בלב מרוֹרי, כלה שאֵרִי.
ואיראָה במאד מאד,
גם כל כבודי דל מאד,
נזעַק לבבי עד מאד,
על כי אהובי באמת קרובי, נדמה ללָביא.

'יפנה לכל חפצו בשֵׁב וקוֹמי לא יאמרה מי.
ויהי דברי גם לאיש שלומי, דברי חלומי,
ישפט בתורתו אני בתומי, לֵישֵׁב מקומי.
ויהי יציאותי בבוש,
מי הוא לשִׁברי יחבוש,
אֵל חי בחסדיך דרוש,
כי לעגו עלי בעת כאֵבי נעכר בקרבי.

מִי בלתך מבין ללב יסַדֵּר מליו בהסתַר.
תשיב גמוֹל אויב וגם תמהר, כי הוא ידבר.
שלום בפיו ישים ולב ימרר, שנאה יעורר.
ויהמה לבי כעָב,
לשפך לשיחתי ברב,
וארמזה במעט כתב.
כי אין רצוני לערֹך כאֱבִי כי אם לאבי.

בטחון זרוע איש אמת לבושה, במאד חלושה.
גם מתנת ידו תהי כאֻשָׁה[1], עודה קלושה.
יְגָאֶה שהוא חולך בעיר כבושה, היא פח יקושה.
עשיר ועני נפגשו,
לפני אלהים נגשו,
מימי בראשית נשרשו,
גלגל שהוא הולך וגם סביבי, מוליך ומביא.

נורא אדון עולם לך אזמר, לשמך אשַׁבֵּר,
תקים לדל הומה ואל תאחר, פודה ועוזר.
לא אפשטה ידי לאל אחר, כי לך אשַׁחֵר.
פרנס ליתום נעזב,
מכל אהוביו גם ואב,
מַתיך דמעותיו ברב,
שמעה תפלתי וריב לריבי, בוחן לבבי.

סֶפֶק לגוזלי תזַמנה אֵל, עונה לשואל.
רַחֵם עלי עבדך בזאת והוֹאֵל[2], מלך וגואל.
תשוב תחייני וגם תנהל אותי תכלכל.
בזכות לאבות הזמן,
וזכות לרועה נאמן,
וזכות אשר גָנַז לְמָן,
וזכות אשר הכניס לכל רְבָבִי לארץ הצבי.

לכבוד שמָך מַלֵא לכל שאֵלַי ושמע למִלַּי.
אַל תעזבני מְט שמוֹר לרגלי בכל שבילַי.
מאוצרות טובך שפוד לכֵלַי, מַלֵא שעָלַי.

---

[1] רשרוש, נשיבת רוח. [2] ע"י התורה „וזאת התורה" „הואל משה באר את התורה.

תעש למען אויבי,
מַראִין בעצמן אוהבי,
המה לעבדך אורבי.
ידל כבוד אויב שהוא סביבי, הולך עקֵבִי.

יׄהיה שבחיך בפי לעולם רחב כאוּלם.
על כל חסדיך אשר בהִלָּם אחסה בצִלָּם.
אתה אשר תכין מזון לכלם חסדך לעולם.
חוט של חסד תמשכה —
עלי בטובך סַכְּכָה,
קוצר תפלה אערכה,
חסדך וגם חִנָּך יהו סביבי, מלכי ואבי.

מׄה נעמה תורה בצד סחורה, פת בג ותורה.
גם זה וזה יתקימו מהרה, יהיו לעזרה.
כחדא יהוּ נאים בהוד והדרה עם כל חבורה.
זהו מגמתי אני,
יראה אלחי בעני —
עבדו כשוכב באני.
מעול זמן דוחק ואויבי בי רודה בערפי.

אׄשמח ואגילה בבן לפרצי, יבוא לארצי,
יבנה לכל חרבה וכל פרָצִי, יעש כחפצי.
יהרג לכל אויב וכל עריצִי, יִמלך בארצי.
יבנה למקדשי ברון,
נראה בני נין אהרן,
עובד ביראה גם ורון
ובשיר בני לוי וגם לתשבי, כהן ונביא.

נׄעלה לארץ הצבי בשירה וברֹן וזמרה.
נראה בני ציון בהוד והַדְרָה, ובני חבורה —
יתקבצו כלם לקול בשורה, עם שה פזורה.
קַצר לגלות נמשכה,
קבץ נפוצות עמך,
תבנה לבית מקדשך.
תשיב שכינתך לבין כרובי, בזכות אהובי.

ג׳. חכּום אלקלבִ יא פאהִם, תעאל אלמח.

ד׳. על צעקת יתומים ואלמנות. במשקל ואפר: מפועלים, מפועלים, פעולים. והוא משלש. וז״ל:

226

חמול האל עלי גזע ישרים, שהם תועים בלי מקים ומֵרִים.
והם דומים לעוף עופף להרים ולא יוכל, כנפיו הם שבורים.
מעונים הם ביד אויבים וצרים, משוקעים באין שופט ושרים.

ילַהֵט כל סביבותם באורים לעינם יעשק אותם ויַערים.
וגם דברי אמירותיו מרורים, יבַכו אֵם וילַדי הנעורים.
ולא יִירא לבורא כל יצורים, שהוא סומך ומתיר האסורים.

ינאק אב בעת צהלת חברים ויַכלים הולכי דרך ישרים.
הלא אתה אשר תאזין אמרים, תרַפֵּא את לבבות השבורים.
ותקימה לדגלי הילדים, מקום אבות בדרכי הכשֵׁרים.

מקַוִים הם ליושב על כרובים ברוב חסדו מעודד הענוים.
אבי יתום ודיין במרומים לאלמנות ויָכיל במשורים[1].
למשיב רע תחוֹת[2] טובות כפולים, יקוים בו דבר מושל משלים.

שְׁעֵה צורי אלי דמעת עשוקים, ומהרה לשַׁבר לב אמיצים.
לבל ינום ויישן מכאבים, גמול עשקו אשר טמן והעלים.
מאד מביש ומחפיר הוא לפנים, בעוד שמש וירח מאירים.
הפך שירי נגינתם לקינים, גמול בחרו לדתי החמורים.
זכוֹר ישר אשר הלך בתמים, לזרעו יעמוד כסאו באונים.

ה׳. והוא בשבת כתיבתו ספר תורה עם תרגום ר׳ סעדיה גאון ועם הפטרות. וז״ל:

227

חזק לבי בדברי האלהים להגיהו, לכתבו בספרים,
כתב נאה, ניָר מן החזקים, דיו שחור עלי כל השחורים.
כתב גדול להאיר החשכים, להרחיב לב לעם ארץ ובוּרים. וכ״ו.

ו׳. לכבוד סדר ליל פסח לדעת מרן הרמב״ם. מפרש פרשת הסדר והלכותיו בתשעה עשר בתים. וז״ל:

חגור יָדִיד למתניך בגילים, בליל זה יצאו עברים גאולים וכ״ד.

---

[1] ומודד בְּמשׂוּרָה כלו׳ במדה כנגד מדה. ט. [2] תחת.

ז׳. גם הוא לכבוד סדר ליל־פסח ובו י״ט בתים. והוא **שיר אזור**, במשקל סריע כהשיר הנ״ל (ב) וז״ל:

228

חושה ידידי להלוך מהרה, ליל השמירה,
קבץ ותפקד כל בני חבורה, נער ונערה,
גם ייטבה לבך בהוד והדרה, תדליק מנורה.
ופקוד עניים עם בני גבירה יהיו בשורה.
תערך לשלחן, עליו מזומן
מצה כמו מן.
כרפס וגם מרור כדי מרירה, פסח שמירה. וכ״ו.

58. יהודה.

א׳. אסאלך יא חור אלגנאני למא עדבתני.
ב׳. ברק בריק אלנעאם מן פוק רושאן עגיב.

59. יהודה צעדי.

א׳. ידיד נפשי אפרש לך בביאור שמות עשר ספירות הבלימה.
ב׳. קאל אלפתא אלצעדי תפכר מן ציק אלחאל ואלכדר.

60. יהודה בן חזמק, שהוא סעיד ב״את ב״ש. ונמצא בין המשוררים הרבה הפוכים בא״ת ב״ש.

א׳. באללה באדר פי מדאם אלעאצמי.
ב׳. קאל אבן חזמק כם בלית יא סאדתי.
ג׳. כלו ערבי, ומשקלו רגז. וז״ל:

229

באללה עליך יא טיר ובלגׄ לי סלאם, אלא דׄאלך אלמחבוב ואוציה באלמגי.
ו̄סא עלא מן צאר חאיר פי אלצׄלאם, קד אנכסף נׄורה פי לילן דגׄי.
ה̄יג קלוב אלעאשקין טול אלדואם, מן פקדהו זין אלכׄדוד אלאבלגׄי.
ו̄אנא בקית מפתון פי פרד אלחמאם, כם עאד יכון גׄאיב להו טרפי שגׄי.
ד̄וורת כׄלי מא וגדתׄה פי מקאם, יעפי עלא מן האן ומן כאן מרמגׄי.
א̄בלש לעקלי דׄא אלגׄזייל יא עואם, כאלמׄהר אדׄי יכׄטׄר בחלה בַרְוגי.
ב̄הגת גבינה מתׄל ברקן פי גׄמאם, יגׄוי למן קד תאב ברבה מרתגי.
נ̄אשר לטרפה דׄא אלכׄליל מתׄל אלסהאם, באלכחלתין יסלב לכם מן עוהגי.
ח̄ורי אלגנאן ימצׄי מעארץ לאלגׄלאם, הו וסט ביתׄה כאלחמאמי יהמגי.
ז̄אכי אלעלום אסקם גסומי ואלעצׄאם, מן מתׄלהו חאכם לאלאעדא יפלגי.
מ̄א אחסנה יא אחבאר מתא צׄף אלכׄיאם, נקשׄך עלא אוגאנה בכׄם אליאזגי.
ק̄ד האלני חין מא גזע בין אלמשאם, מרעף להו ישבה סראגׄן לגלגי.

סבחאן מן זיין ד׳א אלאהיף באלקואם, כאלכ׳יזראני מן נצ׳רהו יחרגי.
באלמנע יא צאח חאת לי כאס אלמדאם, ד׳אך אלד׳י ירזי אלקום מתברהגי.
אסאל אלאה אלכ׳ל אד׳י הו לא ינאם, יבעת׳ מסיח אלקֹדס ד׳אך אלמחתגי.

61. **יוסף בן אביגדור בן חלפון.** וממנו שיר חידה במשקל ואפר וז"ל:

230

אֹני עבד וגם צעיר ונבזה, למול רִבִּי אשַׁלֵּח בתשורה.
והוא הֹזמֹקֹ[1] אהוב לבי ועיני ותושיה בתוך לבו גבורה,
השיבני בענין השאלות באגרת ולא תהיה מסורה:
באיש אכל חמור כלו בראשו והוא פטור וגם נפשו שמורה.
והוא נברא בּיַבֶּשת חרושה ואתה דן כקלה לחמורה[2].
ומי האיש אשר שחט שחיטה מעולה היא ועל הכל אסורה.
והוא חכם ויודע ומבין ולא שחט לשֵׁם זבח תמורה.
ומי האיש אשר שחט שחיטה כחוט שֵׂער ותֵחשב גמורה.
ולא הוא איש ולא סכין בידו, ולא ידע למי היא הגבורה.
ותֵאָכֵל לעם קדש סגולה בני אברם, קרואים שה פזורה.
ומי אחד אשר שחט שחיטה ועליו נאסרה שנה ברורה.
ואותה יאכלנה אחר זמן זה, בתוך שלחן וברכתו סדורה.
ומה העוף בלא מְרָאָה וכשר[3] ומראהו כמטפחת הדורה.
והוא יושב בהיכל המלכים, ואם תאמר בכל גבעה בצורה.
ומה כהן אשר לקח לאשה מגֹרשת בעולה בעֵברה.
כתובתה שתי מאות גמורים והיא חובה ובתורה אמורה.
והוא גדול מכפר על עדת אֵל והחֹשן עלי לבו קשורה.
והבנים יהוּ זכים וטובים למול קהל ובם עדה ושורה.
ומה אשה בלא רחם ולא איש, והיא תלד ולא תהיה עצורה.
שאלותי מאד המה קרובות עלי כל פה וכל לשון נצורה.
ואם תדע שמי, תקח לעשר וגם ששה וששים לא תסורה.
וקח עתה שמונים אחריהם, שמי ידוּע[4] לכל אנשי חבורה.
ושם אבי אביגד בן לחלפון, בגן עדן תהא נפשו צרורה.

62. **יוסף בן אברהם.** ממנו שיר אחד. יושב בשמי שחק ברום חביון ועת.

63. **יוסף בן חיים הכהן.** אני היום בגלותי מיחל לסיד אלכל והו רב אלגלאלי.

---

[1] לרבו סעיד. [2] נ"א ומי ידון כקלה וחמורת. [3] נ"א ומה הוא עוף בלא מרה ובשר. [4] ע נחה לצרך המשקל.

64. יוסף בן משה.

א׳. ודוי על חטאים ותפלה לכפרה ולגאולה. במשקל רגז: מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים, בדלת וסוגר. מְחֻמש. וז״ל:

231

יום אזכרה חטאי אני אתחרטה.
אודה עלי פשעי ואל נא אחטא.
אנה אני אברח ואן אמלטה.
נדדה שנת עיני ונפשי נקטה.
אש הנדוד בער ולבי לְהָטָה.

ותהמה נפשי ולב יִיקד יקוֹד,
מרוב עונותי אני אפחד מאֹד.
גם כשלו ברכי ולא אוכל עמוֹד.
ואני נקלותי ונדכֵיתִי מאד;
כי בוגדים אראה ואתקוטטה.

סמר שער ראשי וּפַחֲדִי יַאתֵי.
צרים יריבוני והרבו מופתי.
נסעו עלי ראשי ודרכו במתי.
ואומרה אוי לי מריבי עד מתי
אתם מריבים לי ומתי אֶשקטה.

פחים טמנתם לי ורֶשֶׁת תתנו.
על מה תריבוני וגם תתלוננו.
התיַצבו לדין דעוּ מה תענו.
עוּרוּ ישֵׁנֵי לֵב לְמָתַי תישנו.
בואו לשער דין ונִשָּׁפֵטָה.

בוגד מחרחר ריב נטוש את ריבך,
תרבה תלונתך ותקשה לבך.
אקרא לאל עליון יְשַׁבֵּר חרבך.
אֵלִי ומבטחי אני נשען בך.
הצל יחידתי ואותי מַלְּטָה.

נורא מאד אתה ואין בלעדך.
תראה עדת זרים מעַנים עבדך.
חסר לצרִיתיו ורחם עבדך[1].

---

[1] ע׳ תצרתי. ט.

כי קצרה רוחם וחטאנו לך;
גם כשלה ברכם וידם מטה.

מֵאְח ועבד אזעקה אל יוצרי,
זדים הליצוני והרבו צערי.
כי ישאגו עלי בקולם כארי.
עול ממלכות רשעה פרוק מצוארי.
מלכות רביעית זאת אשר בי שלטה.

שדי ענני נא ונפשי חלצה.
כי הנדוד ארך וזקנה קפצה.
בית קדשך נחרב וחומה נפרצה.
גלה לקץ סתום נפוצות קבצה.
עידן ועידָנין פלַג עידן מטא.

הָאֵר אפֵלתי ורַפֵא מחלי,
ושלַח מבַשר טֹּב לבַשר מקהלי.
ובנֵה דביר קדשי ויַסֵד הֵיכלי.
הַצמַח לבן דוד ויבא גואלי,
אל עיר בני ציון בצדק ישפטה.

ב'. ענינו כנ"ל משקלו ואפר. רז"ל:

232

ירחם אֵל ויחיש הגאולה ויגע קץ פדות סורה וגולה.
ויחישה שנת רצון לעמו אשר מאז קראם לו סגולה.
סגולה נקראו לשמו תחלה, והיום נעשו אומה שפלה.
פְּדֵה אותם למען שֵם כבודך, זכור להם זכות שבת ומילה.
ברית אבות זכור וגאַל בניהם, ותוציאם לאורה מאפֵלה.
נהללך ונזכיר את שבחך בשיר ושְבָח לך נאוה תהלה.
מְעוֹן עולם, אדון כל היצורים, גדל כח אשר לו הגדולה.
שְמָך יגדל ויתעלה שבחך, ויתרומם ויתנשא למעלה.
השיבנו ונשובה לעָבדך, ואז נקריב לך מנחה ועולה.

65. יוסף בן שלמה (בכ״ק). אזורר את לבבי מתנומה ואתבונן בסוד סתרי קדומה.

66. יוסף הקטן. ידיד עליון שמע מני דברים.

67. יוסף בן שת. סלאם אללה פי נצמי עלא קומי עדד מא דאם אלאימי.

68. יוסף חאצ׳רי. תפלה על פרנסה, על הגאולה וכ״ו. במשקל רגז: מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים, וז״ל:

233

יחיד שאלתיך כגדל חסדך, תראה לדל אביון בך בוטח.
וראֵה אלהי נא וקבץ עדרך, וצמח לבן דוד שהוא משיח.
סַפֵּק לגוזלי, אני הוא עבדך, מֵזין לכל אדם ועוף פורח.
פְּדֵה לצאנך עוד וצַו לשלומך, אהגה בתורתך בלב שמח.
חסדך פתח מרום, חמול על נינך, יהיו מרווָחים לכל בוטח.
אֱלִי ועזרתי אני נסמך בך, אקריב לך נפשי כמו מזבֵח.
צַהֵר לנָא באלוֵעד אני מודה לך, אנו מקוים לך ואֵת זונֵח.
רצוי יהא שירי ונדרש נגדך, קַבל רננותי כקרבן רֵיח.
יראו עבדיך בבנין ביתך, כלו כלל קצים וקץ הכרֵח.
צאנך מפוזרים בפִנות ארצך, גולים וזכאבים כמו רוצח.
לי תמחלה עָון זכות תורתך, אתה אמת מוחל וגם סולח.

69. יוסף חריר. וממנו שיר לכבוד שבת:

יום שבת אשמח ואשירה לך אלי אודה ואזמרה. וכ״ו.

70. יוסף רצ׳א משתא. בן עירו של שלם שבזי.

יא כל יא מחבוב וכם חד אלגפא.

71. יוסף שלום. פורים, פורים לנו ברוך אשר בחר בנו. — ונמצא גם בקבץ השירים הבבלי הנדפס בבגדד ובמחזור ספרדי. ואין הוא תימני ולפי זה איננו יוסף בן שלמה הנ״ל.

72. יוסף עודד. והוא אולי בן עודד. ממנו שיר אחד מ„חדויות״. ובבית ו׳ נזכר שמו „לבן עודד יוסף בדין רחמים תחשף״. משקלו מתקאריב בשנוי: פעולים, מַפעילים, פעולים, מַפעילים וז״ל:

234

בתֻפים ומחולות, בזמר ותהלות, בשמחת חתן זה ויַשרות הבתולות.
ואשיר שִירתי ואגיד דברתי ואנעים זמרתי בראש כל אשמורה.
בשלש אשמורות נעמיד לך שרות ונשיר לך שירות בתפים ובזמרה.
ה׳ אֵל אלים[1] שהוא רופא חולים, ועוזר את דלים ומציל מצרה.
שמע שועתנו ותענה אֵל לנו ועול צוארינו מהרה תַשבִירָה.
לבן עודד יוסף, בדין רחמים תחשף, וכל צדיק תאסף לחתן אשמורה.
ושלום מהָאל לזרע ישראל, ביומם גם ובליל אֱשַבֵּח[2] אֵל נורא.

---

[1] תמיד כשנחוץ למשקל נחשב סגול של „ש״ לשוא נע.

[2] חַ גנובה נחשבת לשוא נח לצרך המשקל אולם יוכל להיות אשַבַּח.

73. **יחיאל.** וחותם שמוֹ ילוּד חזמק — סעיד ואפשר שהוא יחיא אלצ̇אהרי בן סעדיה הנ"ל.

א'. יחיד מרומם על כל גְויה יסד בחכמה אבן שתיה.

ב'. שיר אזור. משקלו בחלק א' וג' רגז: מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים. לתושיח מקתצב בשנוי: מפעילים, נפעל. — והוא משפע מר' ישראל נגארה ברעיון השיר. הבית הראשון, שהוא הפזמון, עפ"י משקל התושיח והוא תושיח כפול. וז"לז

235

מר לי מיָקשן, מר לי מדִישן, הם ובני כושן,
עולה תוך שושן העשן[1] מְבֻשָׂן, מר לי מדִישן.

יוֹם אחשב קִצִּי לביאת גואלי, יִתַּר לבבי בי לרוע מַזלי.
כמה איַחֵל עוד לצורי, פועלי, ימחֹל עונותי וירפא מַחֲלִי.
יִגְעַר בשטן ידין משפטן גדול עם קטן
יוביש מַבְטָן צר ובן יָקטן[1]. מר לי מדישן.

חְתוֹם צרור פשעי, בחסדך סלַח, הן שערי דמעה לפניך פְּתַח.
יפדֶה אסיר תקוה ועַין לו פקח, ובנֵה לעיר קדשך, ואליה שלַח.
משפט ארמונך, שירות דוכָנך,
מצב מעמדך, ריח קרבנך ישכון בעָנָן. מר לי מדישן.

יִצִיץ מְרִי שִׂיחִי רפרי טעמו כמָן, רֵיחו כריח מוֹר וריח קנמן.
יִיטַב כשור ומְריא בשִׂיחַ נאמן, בזכות בנו עמרם, אשר הוא נאמן.
דוֹלָה ממעיָנְ, יום בא אל מדיָן, מבין כל ענָיָן.
עזב כל קִנְיָן ידע סוד מנין. מר לי מדישן.

אדוֹן שלַח אורך לנפש דָאבָה, חוּן על ילוד חזמק בפתחך יסבבה.
ולעם אשר עובדים לך מאהבה, משתחוים נגדך בשירה ערבה.
תכנע מוקשן, נחש הַכִּישָׁן, עם עמקי לישָן.
תבנה מִקדשן, צדק הלבישן. מר לי מדישן.

לֹך נכספה נפשי לַשְׁחר ביתך, אראה הדר קדשך ואשיר ערוך
לראות שכינתך בקרב חיקך, בנין דבירך וגם היכלך.
מעשה ידי אומן, אל חי מהימן, בין עם לא אלמן.
מיחיאל סימן יחיש עת וזמן. מר לי מיקשן.

74. **יחיא בן טוביה.**

ידידים לכו נא ונלכה באור יום אשר נגלה למשה זהור.

---

[1] ע' הערתי. ט.

75. **יחיא בן יוסף ועלאני.**

אתחיל באל יחיד שהוא שוכן מרום צאדק וקולה חק וליס הו מהֹלנא.

76. **יחיא בן ישראל.**

שלום לחתנים יחיד במרומו מעין עולמו.

77. **יחיא בן סאלם הלוי ובראשי החרוזים מחמת בן חתני הלוי = יחיא בן סאלם בא״ת ב״ש.**

אחבת יום שבת סדורה בלשוני אקום ואעירה שינת מעיני.

78. **יחיא.** ממנו שיר אחד עברי והבית האחרון בערבית וחותם בו את שמו „ואַלשַׁכֵּךְ יחיא מסַּמַּא“. יחיא הנענה או הנרדף. והוא שיר אזור. משקלו רגז בשנוי: מתפעלים, מתפעלים, פעולים; נפעל, פעולים. בתושיח: נפעל, פעולים.

236

רני יחידתי בבוא תשועה, כַּנָּה נטועה,
כי בא אלהַיך בקול תרועה, מקים שבועה.
אָרחֵך ומשטורתך אמת ידועה, בינה וְדָעַת.
רני עקרה רעיה צנועה, קולך שמָעה.
ישמע תפלה,
מלה במלה,
יחיש גאולה.
יגאל עניה סוערה, טבועה, נדה ונָעַת.
גלה משושה, היתה גרועה, קלה שסועה.

התנערי יונה ובת מלכים ובני נסיכים,
כי בא זמנֵּך, תֵשבי כרכים, אחר תכֻבים.
ובני אֱדום ובני ערָב נבוכים גם נהפכים.
עמון ומואב עם בני קטורה, קשתם שבורה.
ובני גאולה,
יהיו סגולה
על כל קהלה.
בזכות שלשה הם אמת ברוכים, לעד סמוכים.
איש תם ואיש נעקד והר וגבעה, חֵמה ברְעה

גילו בני ציון ביום בשׂורה, שמחה ואורה.
דרך משיחנו אמת ישרה, יבוא מהרה.

יִבנת זבול יונה ושה פזורה וחֵיל עֲזָרָה.
פְּרחַי כהונה לובשים שרָה, שורה בשורה.
כסףְ וזהב
נפשי תאֱהַב
תִגַש ותקרב.
אזבח בחג פסח וגם עצרה, סְכה כשֵרה.
שלש רגלים על ידי תקיעה לדור קבועה.

דר על רקיעים מאזין לקולות, יושב תהלות.
חַאזֵן לקול עבדָך וכל תפלות, ימים ולילות.
ושלַח לבן מלך, נעים זמירות, יַקהיל קהִלות.
המה צמאים, תאבִים לחלות קרבן ועולות.
זבח ומנחה,
חגים ושמחה,
שמן למשחה.
כהן ונביא עומדים למַלאת דברי נבואות,
מלכות ובֵית מקדש ויד תקיעה, גם כל תרועה.

מהר גאולת עם קדוש קדושים תמיד דרושים.
עת יעלו ארצם ביום חמושים יהיו לראשים.
עִוֵר ופִסֵח וטף ונשים עם כל ישישים.
משי וארגמן ושֵש לבושים מֵעוֹר תחשים.
רקמה ומֶשי
יהיה לבושי
מעור תחָשִי.
ברא ביום המעשה שלשים וכרוב ואִשים.
חֹנֹכֹל שֹצֹםֹ[1] הם נחלקו לשבעה, סמוך לתשעה.

אַרחַם לְנַא יא ראחם אלמֹסַאכִין, פי דַאלִךְ אַלחִין.
נִטלַע לְקֻדסַךְ נַדבַח אַלקֻרַאבִין בִאלחַרץ וַאלדִין.
וַאלרתבַה אלקֻדוּסִיַה מְפַאנִין ואחד וְסַבְעִין.
תם אלכלאמא,
פַהמַן וְעלמא.
ואלשַבִּךְ יחיא מִסַמַא.
קלבי תִשווק לאלבראהין די פי גבַל סִין,
שַוקי אִלַי אַרץ׳ אלמִנא מטיעַא שַוקַן וְטַועַא.

---

[1] כוכבי הלכת, ע׳ ע׳ 100. ט.

79. יעקב.

א'. אפתח שפתי בתחנה, דודי קום נא.

ב'. אכ̇ר אלליל יא ודוד אחצ̇ר אלדרג ואלדואת.

ג'. שיר אזור. עברי — ערבי. במשקל מתקארב בשנוי: **נפעל, פעולים**, נפעל; פעולים, פעולים, נפעל; פעולים, מפעלון. **לכל חרוזה שלשה חלקים.** לתושיח: נפעל, פעולים. משקל חלק ג' כא'. **רז"ל:**

237

יֹה ממעונה ברא לצורת לבנה, יפה כחמה באהלי.
מֵאור שכינה נטוי ועליו ענגה יזרח בכל יום לאופלי.
נגלה לחַנָּה, נראה לבעל פנינה[1], הוא איש אלהים במקהלי.
ובנו ממונה, השֵם קראו וענה, פעם בפעם בהיכלי.
נביא ונאמן
הוציא לצוף מן.
יואל והימן[2]
יענו ברנה זֶמר בקריה אמנה עשר וארבע בצלצלי.
שבע בפִנה עם מִשמרות הכהונה, עשרים וארבע במקהלי . . .

קול המאַסף, דומה לשבט יהוסף, קָוֶה צוּרוֹ ונמנעה.
יְצרד תסַגף, תַמעיט לתאוה ותכסֹף, הטֵה לאזנך ותשמעה.
אַל נא תטַנף וסכור יציאה לבסוף, תלך למקום ותִסעה.
אל ראש יפה נוף שמה תאַוֶה ותכסֹף, תקנה לצורה ותעלי.
למקום חברים
בין הטהורים
יענו בשירים.
מעלה צפונה, שמה בגִנת עדינה ובקול דממה תמללי.
רֵיח לבונה מזיו שכינה ונִהנה אצל שֹכָלים ופועלי . . .

אחתֹם לשירה בשבח למלך ונוֹרא, ראשון ואמצע ואחרון.
יוצר מנורה, נרות לשבעה ספורה, עיקר יסודה בתוך ארון.
חכמה סגורה, היא לנבונים מסורה, הנחיל למשה ואהרן.
פֵרוש ומקרא נתן לאומה טהורה, הוריד במתן ונחלי.
חִלק לשלל
חידה ומשל
בפרט וכלל.

[1] לאלקנה. [2] בני בניו של שמואל הנביא.

צורי מַהֵה נא, הָסר לעבדך יגונה, רַפֵא כאבי ומחלי.
השב שכינה ופתח ללבי בבינה, אתה אדוני וגואלי.

80. יפת, אבו יחיא.

א'. יום השביעי חמדת ימים אותו קדש שוכן מרומים.
ב'. אשבח האל שוכן שבעה על הנסים ועל התשועה.
ג'. אבו יחיא יקול יא רב ארחם.

81. יצחק.

תראיתם דודי בא לכרמו, לחיו כשושן ממקומו.

82. יצחק בן יפת. ואולי הוא בן יפת הנ"ל.

חללי נפשי למלך שברא כל העולם.

83. יצחק בן סעיד הכהן.

אלפת נצׄמי ואלכלאם שא אבדע אלקול.

84. יצחק בן שת הכהן.

אשירה לאהוב וחידא גבארא.

85. מאיר.

א'. מא לי אנא אתווכל עלא אלאנסאני.

86. מנחם.

יה ישיב שכינתו אל מעונו.

87. משה.

א'. אלי ראה ניבי ורחם עבדך.
ב'. אשורר גם אזמר לך יחידי.
ג'. מחסדיה ומן רועה לעם נאמן היא נבחרה.
ד'. מני מרום לגלגל חמה.
ה'. אלף אבדע כלאמי ואבתדי פי מעונת אלאהי אלואחדי.

88. משה בן יוסף.

מא לי אנא צׄאגר. וחסר בית של האות ה' וס'.

89. משה בן סעיד.

אמדחי רוחי אלגלילא וחדהו רחמאן ומולא.

90. משה בן שלמה.

א׳. אזיל דמעות על לחיי אשפכה, פי יענה שירה ולבי יכאבה.
ב׳. מנוחת יום שבת לבבי תעירה.
ג׳. האת אלקלם יא זין אלאצנא.
ד׳. יא משפי אלאלים אשפי לגסמי די בקא אלימא.
ה׳. מהדר זיו עם סגולה נפתחו שכלי ולבי.
ו׳. יא איההו טיר אלחמאם, סלם עלא תלך אלגלאם.
ז׳. יא האגסי אנבה תרתב נבה לקלבי די גצ̇ב.

ערבי. ומשקלו רגז. מתפעלים, מתפעלים, פועלים. וז״ל:

238[1]

סבחאן כַאפִיַ אלכ̇ל ובאסט פצ̇להו, ואלכ̇ל ואלגמלה תווחד אסמהו.
אנעם עלא אדם פי כל נעמת̇ך, מן גמעת אלאבכם ובאלנטק כ̇צהו.
לא ג̇יר פצ̇ל אל יעקוב פי רצ̇אה, באלעלם ואלתעלים וסר תוראתהו.
מן יום בעת̇ מוסא אלנבי אלמ̇רתסל, ואעטא להו אלאלואח ואכסאה נ̇ורהו.
שמ̇ל פצ̇ל ג̇ודה פלך מע פלך וא אסתקץ̇ ללין בשאלה, קד תכ̇פל רזקהו.
באחסאנהו דבר לכל שי במא אראד, ואלכל ה̇ם צנעת ואצנאף̇ כ̇לקהו.
זיין עקול אלמומנין אהל אלת̇קא, ואכ̇תץ בני אלאסבאט מוסא וקומהו.
יא באסט אלנעמה עלא עבדן חקיר, פי חאל מא ידעוך תקבל צלאתהו.

91. משה בן שמעון.

השיבוני בני אדם באשה והיא בת איש ולה כמה זמנים.

92. נתן.

חתן טוב ראינו כמו אור השמש.

93. סאלם בן יחיא.

אלף̇ אלפת לחני די קצד ינצ̇ם אלקול ויחכי מא וגד.

94. סאלם שבעב. ממנו שיר ערבי.

95. סלימאן. (שלמה) ובן זכריה. מזכיר זכריה „למורי ורבי" בסוף השיר.

א׳. שיר אזור. עברי — ערבי. אזהרה ללמוד התורה והחכמה. במשקל טַויל בשנוי: פעולים, מפועלים, נפעל; פעולים, מפועלים, בחלק א׳ וג׳. בתושיח: פעולים, מפועלים. וז״ל:

---

[1] שיר זה של סאלם שבזי (ו״ח). ט.

ידידי, קנֵה חכמה, קומה, נמַלֵא לאמתחת.
ועצה וגם ערמה שימה בלבך מפענחת.
ותסר לתרדֵמה קִטְמָה[1], תנֵהוּ בקְרחת.
ואַל תהלוך קומה רמה, הלוֹך בה משוחחת.
בחַיֶיךָ קנֵה שֵׁם טוב,
ותֶהגֶה בלקח טוב,
והִגִיד לך מה טוב.
מה טוב ונָעִימָה, נעימה בקולות משבחת.
ונעלה ירושלימה, שָׁמָה מנוחה וגם נחת.

נסַאפִר מעַא אלפַגרא סַחרַא לפִתוַא מן אסתאדי.
בחַיוַאן בִאלקַפרַא בַרַא וְקוּפּה באלאכֿדאדי.
לִעַישֹה תגַד יַסרַא פִכֿרַא עלי אלף טור יַגדִי.
אני אשאלה למה תְיוּמָה[2] לזוגָה מנצחת.
והיא תעשה מָדון,
ותשתה למי ירדן,
עתידה שהיא תדון
דינה כאור חמה, בהמה, למנחה משולחת.
תפאר ותרימה לכמה חברים משמחת.

אִלַי אלבחרי יַתמַוַג תפרג תגַד מִן לוַאך אלחוּת.
מִן אלאַוולִין אַרוג מתווַג בִתַאג אלכֿטב מַנחוּת.
וּפִי וַקתִ יתזַאוַג יחרַג וְלַו לַם בִקַא מַכפוּת.
ומי יעשה מרמה בִיַמָא, יצַדְן בבת אחת.
וליצד שחיטתן,
בהמות ולִוְיָתָן,
להכין סעודתן.
סעודה מפוטמה, טעמה כטעם בצפחת.
ידועה מפורסמה, תמה, ערֵבה ממולחת.

וְעַאד באלהְוַא טַאִיר, סַאִיר לנוּר אלסמַא יַזרִי.
בִאַמרֹה אנא חַאִיר חרַאִיר בקלבי כמַא אלנאדִרי
עלַי אַלף הו דַאִיר, מכַאִיר לִירגַע אִלַי אלצגרי.
וּמִן בַעדִ אַלף עַאמַא יֹרמַא וְיֹטרַח אִלַי אלסאחאת.

---

[1] אפר, שכבת האפר המכסה על הלב. [2] המחברת, היא ובן זוגה.

וַיַצְבִר וַיַתאַיַד,
וְיַרגַע וַיַתקַיַד,
וְבִאלעֹמְר יַתזאיַד.
וּמְן בַעְד אַלף עַאמַא יֹנמַא וְיֹטרַח אלַי אלבַאחַאת,
וְמַן לֹא להו עְלמַא מֹסמַא יְלווח בתַלוִיחַאת.

למורי ורבוני ועיני (זכריה), השיבני, חמוּד סין וגם ניני[1].
ענני בלחש בתוך אזני, ואל תאמרה אדוני הריני
מדקדק בחשבוני.
תן לי מַעין דוגמא דְלמָא ירידה למתחת.
ובאר לכל דבר,
ורַפֵא ללב נשבר.
ואתה כצוֹבר בר,
פרנס לכל עַמָא, לַחמָא והוכח בתוכחת.
ועת הוא במצרימה, דמה פּלִיטוֹן בצפחת.

ב'. ידידי עורה קומה ומהר בניירת.
ג'. סבחו אלרחמאן.
ד'. אסבח לאלקי בשפאתי ונטקי.
ח'. יא האגסי המת[2] צנף אבדע באלאלף.
י'. קאל אלאדיב כלי דעאני.

96. סלימאן אבו יוסף.
סבאני זאחי אלאוגאן בקית פיח מבתלי.

97. סלימאן אלביהסי.
אומרה שיר לאל רם מחסי לאלק ארצֿן גבאל ראיסאת.

98. סלימאן בן באלמק
סבחו אסם אללה יא גמיע אלחצֿאר.

99. סעדיה בן זכריה. ממנו שיר נשיד במשקל רגז: מתפעלים, מתפעלים, נפעלים בדלת ובסוגר. מדבר במשל וחידה בשבח התורה שהיא כגן מלא פרות וכ"ו. וז"ל:

240

פרדס נטיעותיו בתוך המים, ופרי מגָדָיו האמת והחיים,
עליו מרבִין הם בלא מספר וגם עֲנפיו ושרשיו בתוך שמים.

---

[1] ס—ן = סלימאן. [2] גם באכר בספרו חלק עברי ע' 26: המת, אך כנראה צ"ל: חאת. ט.

עמוד לשמים ולארץ יסוד, גם בו אניות דורכות במים.
ריחו כְּרֵיחַ מור וקנמון וגם אורו כאור שמש שבעָתַים.
פריו וְחִכּוֹ התמרים אוכלים, גם ההדסים יינקו שָׁדָיִם.
אפשר פרי יאכל פרי או יינקה, אפשר יהא אוחז בלי ידים?
אִם התְּמָרָה תאכלת את הדבש, אפשר תהא מוֹצָה בלי שִׁפָּיִם?
או אֵיךְ יְהֵא פִּרְיוֹ בְּשָׁמַיִם (ראש) וגם עֲלָיו בתוך ארץ כמו אבנָיִם?
שכלי וגם דעתי משוטטת בזה ואני כמו עִוֵּר בלא עינים.
אשאל אדון עולם, אשר שכן זבול, יקשב לַשׁוּעתי וניב שפתים.
יפקח מאור עיני ואביטה בזה, יתן מעט שַׁלְוָה כמו הָפָּנָיִם.
שם המחבר הוא מפֹרש, תמצאה אם תֵדעה, תבין צעיר יומים.
תקח לגבורים מזויינים אשר הם שומרים כִּסא סביבותים[1].
שִׂים הזקנים עוד לנגד עינך[2] וגם ארבעה[3] טורים משני עֶבְרָיִם.
גם אות אשר נוסף לאזרחי בעת נִבא והוא נופל עלי אַפָּיִם[4].
זה שם המחבר הוא, וְשֵׂם אביו כמו רואה מגלה נכתבה כפלים[5].
גם אם תבקשה לנינו, תעמוד תדדוש לשׂקֹמֹסם בחלוּפָיִם.
ושלום רב יסובבכם כללכם וילדיכם בכל עת פעמים.

100. סעדיה בן יאיר.

סעי יונה עלות שחר כרגע מהרי.

101. סעדיה בן יוסף.

א׳. שיר אזור. מסוג המתחיל „יום אזכרה“. משקלו רגז: מתפעלים.
נפעל, ב׳ פעמים בדלת ובסוגר, ה׳ תושיחים ותוספת. משקלו: מתפעלים.
לחלק ג׳ ב׳ חרוזות ומשקל כחלק א׳. וז״ל:

241

יום אזכרה רעי לבי מאד חשק.
מַרְפֵּא לכל נִגְעִי חזק ונתחזק.
שִׂכְלִי ומַדָּעִי תפש לַחֵץ נֶשֶׁק.
בת טוב ראי שִׁמְעִי, עזבי לכל עושק[6].
סוד סַפְּרִי, הִטַּהֲרִי,
התבָּררי, התבחרי ממעשי עולה.
עוּלִי[7] לבית על מרכבות,
בין רבבות, הסובבות כִּסא יקר מעלה.

---

[1] כסא שלמה ששים גבורים. [2] שבעים. [3] פ׳ הצרתי׳. ט. [4] ה׳. [5] כשם זכריה הנביא שראה מגלה. [6] חושק. [7] הכנסי, משרש עלל. ט.

דוֹד נשקי, לוֹ חבקי,
התפרקי, התמתקי מזיו כבוד סלה.
יָה יוצרך הוא ישמרֵך,
שעִטרך ויפָארֵך לשבח ולגדולה.
הוא יפתחה שער וָחְ —
צַר ימשחה, גם יזבחה זבח וגם עולה.
בחרי מקום תִקעִי אוהל בתוך שחק.
תקעי והריעי שופר דרור שָרַק.

סביב למטתך ששים מזוּיָנִים,
כלם לשֵרותך מחוץ ומבפנים,
אנשי ערובתך שרים ורבנים,
לאכל סעודתך כלם מזומנים.
סרו חדַר בית ההדר,
שם תעדרי[1] לשם ודַר ושבוֹ ואחלמה.
עינה באֹר, אֵשת פאֵר,
תואר ואור, אזור חגוֹר, סֵינָר וגם שַלמה.
ילדה יפַת תואר ובת
טוב אהבת לבי בבת עלמה וגם תמה.
דָדָה יפִי פִיהָ טְפִי[2]
תִשַק לפִי, גם תְטִפִי נֹפת דבש קדמה.
מַרפֵא לכל מרעִי[3] יקום ויתמוקק[4],
הוגש בַמצעי, נרפא ונתאפק.

עלמה יפת מראה, עַין עלי מנה.
חסון ומתגָאה, אָמִיר בתוך גנה.
יִשגֶה וגם יִגאֶה, שרשו לכל פנה.
בָרך שאִם תראה שבח לאל קַנָא.
חָבר ידִיד, נשיא נְגִיד.
עוטה רדִיד, לובש רביד צואר כְשֶל עֹפֶר.
זקוף עלי כתף הלא
ערכו מלא תרשיש ולו פדיון וגם כֹפר.
מרבד לבַש, מִליו דבש
הוא יֶחבַש כח חלש אִם נָא ואם סִפַר.

---

[1] שם תחפר ותוציא כחגנן התופר ומוציא הירקות. [2] צנצנת. [3] מרעין בישין. [4] יחית נמק.

קולו כמו שַׁי יהמו
גם ידמו, כי עצמו למנות ומלספר.
שריו במסָעִי, דגלו באות חקק.
הלך ונס דֵעִי, כמטחוֵי רחק.

דַרכָּה בתוך גלגל, בין מלאכי טהרה.
תדרוך בלא רגל, תעוף בלא אֶבְרה[1].
פחת בתוך דגל רַבָּה וגם שׂרה.
תשמח וגם תגל, תנעים בקול זמרה.
חסד עֲשה, עון נשׂוא,
את כעסִי לא תעשה, הסר חרונך.
זום[2] זמתה גם טעתה,
היא זנתה, לא עשתה הטוב בעיניך.
מה תפלה כי מעלה,
גם גזלה, שוד אכלה, תרבה חניניך.
קראי ענֵה את מענה,
כי תענה אֵלַי פנֵה מֵרום מעוניך.
אודה עלי פשעי, מה איש אשר יצדק.
אודה לצור ישעי, שופט בדין צדק.

יונת מרום שובי לקראת פני צורך.
מלאך וגם נביא לך יקראו אברך.
חזקי והציבי יְתֵרֵך ומיתרך.
הַפְתִי[3] והרחיבי מקום בתוך חדרֵך.
חור תפרשי, סָלקִי עשי,
כוס נַכְסִי[4], גם תעשי מִרזח לכל רֵעים.
זמרת נבָ — לים תקשבה,
שם תֵישבה גם תיסבה שמח בצל נעים.
מר צעקו, גם נאקו,
כי מְשבקו[5], גם שרקו כלם כצאן גועים.
קראה לְמול שוכן זבול,
רַפֵא חבול נתק כְּבול[6], אז נשארו שְׂעִים.
צורי שמע שַועִי, תמחל וגם תִשבֹק[7].
מחסי וגם סלעי, אם אויבי דייק.

---

[1] כנף. [2] זָמֹם. [3] הרחיבי „פתח". [4] טבח טבח. [5] נעזבו. [6] כבלים.
[7] תעזב, תשתרר.

ה֯דרת פני יוסף זכור ברוב טובה.
ריחו כמור נודף, קִדָה מעורבה.
צור שונאיו שסף, יהיו כתֵל חרבה.
משיג וגם תוכף[1], מבין בסוד נחבא.
י֯לד לְמָר מִצְוֹת שמָר.
גָמַר גְמָר מתוק וּמָר גאון וגם תַּנָּא.
ו֯שמו כמו כוכב שָׁמוֹ,
אֵל רוממו גם חִכמו, נשיא וגם בַּנָּא.
ס֯דר ברֵא — שית בֵיארו,
צור ישמרו גם יִצְרו לבוא בתוך גַּנָּה.
פָסַע אלַי גן אהלו,
צור סִגלו, קָראו עלֵה מרום וגם חנה.
כִתרִי ומִגבָעִי אסיר ואלבש שק,
צורי דלֵה טבעי[2], אֲכלך ולא אגֹרק.
שרשי וגם גִזעִי באלנאִרי לא יַחרַק.
מלכי ומושיעי קרב ולא רחק.

ב׳. שיר אזור עברי, משקלו סריע בשנוי, מתפעלים, פעלולים, מתפעלים נפעל. בחלק א׳ ארבע חרוזות, בתושיה: מתפעלים ופעלולים. בחלק ג׳ רק חרוזה אחת. סגנונו שבח לרעיה ע״פי סוד ושייך לסוג המתחיל „לבי לעלמה“. וז״ל:

242

לבי לעלמה אהובה, יעוף ברוח חִבה.
ידמה ליונת ארובה, תצא וגם שבה.
לבי יאַוֶה לקרבה, אסיר למכאובה.
אל מול נְוָתה באהבה, כי היא אמת טובה.
לכן איַחֵל לצורי,
יאיר לאֹפֶל מאורי,
יבנה להיכל דבירי.
אגיל ברנה ואהבה, ארחיק לכל עצבה.

סוד זה רצוני לבאר, ארחק ואֲמַהֵר.
אסיר צפוני[3], אמהר, אקרא לאל יָאֵר —
פניו לעבדו יבאר, צפון ומסתתר.
ושמו בכל יום אפאר, יוסיף להתפאר.

---

[1] עושה בתכיפות. [2] הוציאני בטבעי בים, ע׳ע׳ 196. ט. [3] השטן השוכן בצפון.

צדיק במעלת שְׁנִיָה,
ההוד שלישִׁית.
נצח בימין מנוית.
צירי פדני באהבה, מיד בני אֵיבָה.

עוּרה לבבי ואל נא תֵּרָדֵּם בתוך שינה.
חפש במקרא וּמִשנה, תמצא לך מנה.
מלא חדרך ששונה, רגע וכל עונה.
וגער שמאלה וּשְׂטנה לכל צד וכל פנה.
תזכה לקו המנורה.
נפש אדוני צרורה.
יעקב ומשה שמורה.
תהיה כחותם כתובה, תזכה לעולם בא[1].

דּברי לשוני שְׁמַע לי, דודי, והאזן לי.
אם יש לְךָ בִּין לקולי, תשמע למלולי.
תבין לחידות משלי, תשב לך אצלי.
תמשך לאהלך למולי, ושמע לְמַהְלָלי.
דודי שאַל נא גבורה,
דרך שמאל[2] היא סדורה.
חסד לך דוד יאִירה.
תרחיק ליגון ועצבה, ושמח בכל טובה.

ידיד בחייך שמע נא שירי בהגיונָה.
אם אַת מפענח צפונה תשמע ותבינה.
דורש בזוהר ומשנה תזכה לציונה.
תמצא לשירי רננה, תחנה ותשכונה.
בינה שמינית קבועה,
חכמה בימין תקועה,
לעד בכתר שפועה.
אין סוף ואין עוד לקרבה, לדרש בסוד נֶחְבָּא.

קהל[3] ילוּד רב יְהוֹסֵף לאל יהי כוֹסֵף,
צורי יָחֻטֹּו ויכסוף, יזכר זכות יוסף.
יום זה תחלה וגם סוף, לִפדות בגי יוסף.
ונדוֹד לעמך תאסוף גם אויביו שַׁסֵּף.

---

[1] חבא, והחסיר „ה" משום המשקל. [2] כלו' בצד שמאל. ט. [3] נ"א הקל וזה משלים השם סעדיה.

תעש למען כבודך.
וּבדִיל[1] הדרך וההודך.
תגאל לזרע ידידך.
השב לעדה עזובה, נערץ בסוד רבה.

ג׳. שיר אזור והבית האחרון ערבי. משקלו רגז בשנוי: מתפעלים, מתפעלים, פעולים. בדלת, בסוגר: נפעל פעולים. בתושיח: נפעל, פְעולים. בחלק א׳ ד׳ חרוזות, בחלק ג׳ ב׳ חרוזות. וז״ל:

243

שׂמחי יחידה, רנני במזמור, לפני צְרוֹר מוֹר.
רחש שפתי יעלה כתִימור, עולה בהר מור.
יַציל שבויה נלכדה כצפור תוך פח ומכמור.
ישיב שבותה משְׁבָא ומצור, באה במצור.
שוכן עלִיָּה
הוסיף שנִית
קבץ זרוית.
כי היתה שמה כנאד בקיטור, הלוך וחסור.
הָחיש בבן דוד בשיר ומזמור, ירעה וישׁמֹר.

עׂורה כבודי חֲברה לשירה, מפז יקרה.
בשבח אדון עולם אשר בסְפִרָה[2], עוטה לאורה.
ישיב בני עיר נותרת נצורה, יעלו מהרה —
ציון נוַה קדשך ושם נהדר שמך בכל דור.
אדון לבדך
מי זה יעידך,
או מי לנגדך.
מי בלתך יגאל ומי יְשַׁבֵּר עולם במַשור.
מי זה אשר יאמר: אני אשבר, ישוב ויצפור.

דׄגלי אהבים שובבה בחִבה, זקן ושׂיבה.
כימי נעורים כל קהל עזובה, כי לך חטובה[3].
אם גדלה אשמה ואין תשובה, זכרה חרובה.
אם לעוֹנוֹת תזכרה ותשמֹר, אֱל מי נשַׁבֵּר?
החיש ליִכון
ובְנֵה לציון
הֵצל וגנון.

---

[1] למען. [2] בספירות העליונות [נ״ל לגרוס: בשפרה. ט.]. [3] נבחרה.

כרמך ביד צר תעזב ותמכר לפרץ ולבצור.
נשאר בתורו עוללות לשומר, שבו לאחור.

יום ממעון קדשו ומערבות יבנה חרבות.
נקריב זבחינו בבית נתיבות, קרבן נדבות.
על יד משרת אהרן קרֵבות[1], חפץ קרבות[2].
גם מבני לוי בשיר ומזמור על תוף וכנור.
יענו בקולם,
לאל גאלם,
הרם לשפלם.
גם מעמדות עומדים בחצר, זהרם כמו אור.
שם נשמרה מִצְוֹת ואין להפר, זכור ושמור.

אִשפק עלַינא יא דִוִי אלאשפאק, יא רב אלאכ̇לאק.
שעבך לפצ̇לד צַאבִרן ומשתאק, לַאכִּן מעתאק,
אִפסח לכ̇דמתהֹם בִצ̇רב אלאבוַאק, מן כל אלאשפאק.
כם דַא להו צַאבִר וִכם יִכַאבִר, יא רַבִ באדִר.
אִבעַת מסִיחַך
יבני לקֹדסך,
חרון אִמאמך.
ילדם בכֹּדמַתהו בִלבִס פַאכִר, עַשִי וִבַאכר.
קרבַאן יִקרִבהו בקַלבִ טַאהִר, עאלם וִמַאהִר.

ד׳. יום ליום שמחת ויום זה ששון.
ה׳. סלאם אללה באלחאני עלא אלואני.
ו׳. מסאן באלנעים ואלגוד לכל עדה איומה.
ז׳. אבדא אסבח אלמעבוד רב אלגוד.
ח׳. אכ̇ר אלליל יא כ̇ליל קום תעלם אגתהד.

102. סעדיה בן שלמה.

א׳. אלאהי ספיידי כ̇אלקי ומקצדי.
ב׳. אנא ללת ותסביחי להו.

103. סעדיה הכהן.

מפתח לשוני באהיה ראחם לאלאמואת ואלאחיא.

---

[1] קרבנות. [2] מלחמות. [נ"ל לגרוס: חפץ לבבות. ט.]

104. סעדיה טַוִיל.

אצולת מלפנים קדומת הזמנים. והוא חקוי לשיר הראב"ע „אצולת לפנים בכסא ערבות".

105. סעודי.

באסם אללה אנא טאלב רצֹא אללה.

106. סעיד בן דוד הלוי.

דודי בחייך סדרה לשירה אל קול כלי.

107. סעיד בן חיים. ממנו שיר אחד ובתוך החרוזים חוֹמק — סעיד. והוא חידה אשר פתרונה הוא שם המחבר. והוא נשיד על משקל רגז: מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים בדלת וסוגר: מתפעלים, מתפעלים, נפעלים. וז"ל:

244

קח נא סְכוֹם ימים למילת בן[1] אשר
נרצה לאל עליון לקרבן עולה.
וסכום ימי משתה חתנים[2] על מחול
כנור וגם עוגב ושיר ותהלה.
וסכום אֲדָנים על פאת נגב לבד[3],
חוץ מפאת צפון וים ומעלה.
וסכום לאֹרך הֶחָצֵר משכן[4] לצֵל
מגין עלי עם אֵל ביום ולילה.
וסכום בני רבקה[5] שהיא אֵם הגביר
יעקב וכל זרעו אשר נתעלה.
וסכום שְׁנֵי יובל[6] בתורת האמת,
מחזיר בארצנו אחוזת נחלה.
וסכום ימי הלל ונרות דולקות[7],
זכרון לנס בַּגְרַס[8] וגוברי חֵילָא.
וסכום למאמרות בראשית[9] תדרשה,
תדע יצירתך וכל סוד נפלא.
וסכום לדברי אֵל בלוחות נכתבו[10],
ברוך שמו לעד לעולם סלה.
וסכום שְׁנֵי מדבר[11] עדי בואם אלי
ארצם ונחלתם וירשו סלה.

---

[1] ח' — ימים = ח'. [2] ז' — ימים = ז'. [3] חושב עמודים ואדנים כל מין עשרים = מ'. [4] מאה אמה = ק'. [5] ב'. [6] נ'. [7] ח' נרות של חנכה. [8] הוא: בַּקְכִידֶס, הנקרא במגלת אנטיוכוס (בסדורו של בֶּר, ס' עבודת ישראל ע' 441, ועוד) בגריס, ע' גרעטץ, געשיכטע II, 2, ע' 368, J. E. בערך Bacchides. ט. [9] בי' מאמרות נברא העולם. [10] י' דברות. [11] מ' שנה.

מי הוא נבון לחש בחכמתו מאד,
ימצא שמי כתוב בראש תחבולה.
יבאר סכּוּם השיר וחִלוּף ידרשה,
ושמי ושם אבי לעיניו נגלה.

108. בר"ת חזמק = סעיד התימני במשקל ואפר מקטע.

245

אשורר שיר ואנעימה בקולי, לשוכן עד ונעלה במרומים.
נעימות קול והפצחת רנני בתוך קהל, עדת קדש ברוכים.
יהודון לו בשיר חדש בגילי, בדרכם מקצה ארץ גאולים.
חמושים יעלו מרוב גאוני, ביד רמה ועמהם נסיכים.
זמירות יעלו על תוף וחלילי, וגם כנור מנגן בדרכים.
מסובבים בתוך אֵש עם עננים, לבל יַכֵּם חמת שמש וצנים.
קהל אוזל וקבוץ הגבולי, בני תימן אשר הם בכפרים.
המוני עם וראשם כל נבוני וזקניהם ובנים הקטנים.
תמוכים הם ובטחונם בקוני, עלי דגל ונסים הסמוכים.
יקובצו כמו רגע בכלי אלי מדבר אשר הוא עִד לאומים.
מקום חיות ונזקי היגוני, ויהיו שם בשקט שאננים.
נשואי ראש והירדן למולי, עבור שמה ומימיו הֵם נפוצים.
יהו עולים בדרך הצפוני אלי ארץ אשר בה הקדושים.
ושם יהיו לעולם על מְכוֹנִי ויקריבו זבחים עם שלמים.
וישכן אור כקדם תוך מעוני, עלי מקדש וקודש הקדשים.
ואֲלִי אחזה תמיד בעיני, בכל לילה ויומם בכרובים.

109. חזמ"ק = סעיד בר יהודה מנצור במשקל הנ"ל.

246

אשורר שיר לבורא כל יצוריו ואָצל כל ועשה המאורות.
נקלותי בבואי לחדריו, וגם בושתי בשוּרַי לספירות.
ילוד אזרח שְׁהִיא נעל חביריו, מצפה מי חסדים, גם גבורות.
חמדתים תוך לבבי ועבריו ונכנסתי מחיצות גם ושורות.
זכות משה אשר זקק ספריו בקבלה וסוד האיר לזרות.
מנוקים מזהב אופיר אמריו, למוּד תְּשבִי ואין בהם שקרות.
קהלות באמת רוב דבריו, במקלעות ולא יחטיא שערות.
בסוד זוהר ובהיר הוא באוריו, ואין סוף לו ספירו ברורות.

רשימו דק ונסתר בחדריו, בתוך לבב ועין שכל מאירות.
ישוו כת"ר בראש בנין חדריו, שמו אהיה ויְהֹוָֹה הן גבירות.
הלא ביתה בחכמה ראש דבריו, ושם י"ה גם יַהֲוַה תוך מאירות.
ואם קִן היא לבנים סוף אמריו, תחומי ה' יֱהֱוֱֹה ומוציאה לחירות.
דרוש דודי חסדיך לבני נבָריו, בסוד אל רם יֶהֶוֶֹה לו ברורות,
הלא אתה אלהים דין לצריו וכל יֵהֵוֵה זכירות גשמי גבורות.
מקוים לך בני אבות בחיריו וביֹהֹוֹהֹ סמוכים הם בצרות.

110. בר"ח חזמק [הפרצי] = סעיד בן יוסף הפרצי. במשקל ואפר המקטע, מתפעלים, מתפעלים, פעולים.

247

אלהי יעלה זכרי לטובה, לפניך, כקרבנות ועולות,
נמתי לחללך בפה כבד וקצר, ולא אוכל להשיג נעלמות,
יודה לך לבי עלי כל החסדים, אשר אתה השבות גמולות,
חושה לעזרתי אילותי ועוזי ונפשי תַּצְּלָה מיד אויב וחילות,
זמן קרב וחיש גואל למען חסדיך והפלא לעשות,
משוך חסד לעבד הצעירי ואל תזכור עשותו האשמות,
קראתיך בלב נשבר ונדכה תְּזַכֵּינִי ותרבה לי מחילות,
בעת תזכור בנים לרחל ותקימה לסוכות הנפולות.
נוחיל לבת נדיב עד תשכנה, תקרא לבניה ונזכה לחזות.
יהיה עוני נכבש ונִשָׂא ולא תשים לנגדך העונות,
ושים יחיד לנגדך חסדים, וחנם תעשה ואשב בישיבות.
סביבים אשכנה עם המנויים, עשר שמונה אלף פרסות,
פנה אלי ואל תם לעמלי, ותסמכני לעבודות טהורות.
הופע אלהי על עבדך באור צהלה וחדוה וגם פנים מאירות.
פתח עין למולי ואל תעלימה, למען שוב מחרון אף והימות,
ראה נא צור בגלותי ודחקי, והט אוזן למולי מערבות.
צמא למי חכמת תורה תמימה, וגם דעת וחשק התבונות,
יחידה הללי צורך ויוצרך והוא יזכור זכות בנים ובנות.
אחתום לשירי בהודות והלל לצור קוני, הקימני מעפרות,
ועת ישלח לפקדון אלהי לשמרני בדרך הישרות,
ויכין לי מקום בין הורדים ומלאכים להקריב הנשמות,
ואזכה לחזות ציון בקרוב ואת מקדש ומגדלים וחומות.
שערים הם מאה במנין ואש סביב ואבן היקרות,
ושלום רב מאדון האדונים לנגד כל שלש חבורות.

111. סעיד מנצור. ממנו שיר אזור רגז מקטע: מתפעלים פל, מתפעלים פל ג"פ בדלת וסוגר.

248

שמחי עניה, נגני בכנור, עמדי לשורר,
כי קול מבשר בא משניר ותבור,
יחיש ימהר מראש גבעות,
הרים ומישור ישמע ויגל.
כל עם נפוצים
יהיו קבוצים
מבין פרוצים,
ינחם אלהים על צב וסוסים ובני פרדים
גם לא בחפזה יעברו חמושים, רק כמלכים.

עם דל אשר נשכח לדור דורים, חמת ענושים
תוך עם בני קדר אדום והגרים, דלים ורשים,
ובני קטורה זדים ארורים, רשע לבושים,
חמס בפיהם
גם יועציהם
אוכלים כמוחם.
כל יום ולילה יועצים שקרים על חטהורים,
בודים דברים על בני נעורים הנהלכים.

יום נזכרה חרבן נות קדושים בית חלְחָשים,
נקרע לבבנו, נהי חלושים, משמר חלשים
וגדול כהונה עליו חבושים בגדי קדושים.
אורו כשמש,
מוכן מאמש
לזכור ברמש
השם בניקודו כמו כתובים, יבלע וינעים,
יראה לצורו בפנים צהובים, ישאל צרכים.

דלים נדודים, כולם מצפים, מלכם מקוים,
מתי יגלה קצים מחופים, לעד מאוים,
וברב ענותם כולם מצופים מצות וחוקים,
המה מעולין
אות התפלין
שבת ומלין

ובני כפרים למול שמחים, כי הם דחוקים,
אנשי מדינות יושבים בטוחים כל הכרכים.

מֹורים בתורה, תלמוד שנונים, במשל קדומים,
מודים לצורם על כל זדונים ושאר עלומים,
הוגים שבח לאל בפה ועונים, כל עם מגנים,
בוכים כמעין
תוך בית מצוין,
מקדש מעויָּן.
שותים למי תורה ויין ישנים, לימוד זקנים
ודבר הלכות בפיהם שנונים, בם הם סמוכים.

נֹשמח בבוא צמח ובן נפלים לקבוץ דגולים
מכל כְּנָפֹות ארבע דגלים, גם בבליים,
ושאר שבטים בחלח כבולים, המה מעולים
עם הלוִיִם,
לחם מלוים,
כי הם מקוים
יום הישועה כל הזמנים, ימים ושנים
כשני אלפים שורים נְחוֹנִים, גרזן נתונים.

צִֿיון וצפורי ושעריים יבנה וגליל
וצפת, טבריה, כל הכפרים, על תוף וחליל,
ובני יהודה חם ואפרים, לעד אחדים
יהיו משוחים,
כי הם מְשִׂיחִים
כשני בריחים.
בזכות שבטים יהיו אזורים בכלי קרבים
וזכות אֲבוֹת עולם, אשר ברורים, יהיו מלכים.

ובני ראובן יעלו תחלה על כל קהלה,
וצבא בני גד להם המולה דרך מסלה,
יעלו להר שעיר וגם למישה, ערי חבילה
ימחו לֵיֶלֶץ
מַהר בְּעֶלֶץ
יהיו בְּאֶלֶץ

לא יראו מכל בני צפונים, המה נבונים,
עוד יעשו טבח הם ודנים ובכל כרכים.

רוב המדינות מקרב יראים, יהיו בצרה,
ובני אזולה להם שְׂנֵאִים וגם צור ובצרה
על יד שריה סוף הקרואים ללחום בעמים,
יפלח כבדם,
יגל כבודם,
יחריב יסודם,
תחת אשר עִנּוּ לבת כבודה, מדה במדה,
לא הִשְׁאֲרוּ בת כֹּחְ וחמדה ושאר דרכים.

הָאל ישלם לה כפי זממה, יזכור עוֹנָה,
ישלח לעופר הצבי יְרַחֲמָה, כי תם עֲוֹנָה,
יפקד לשעיר ואדום ושַׁמָּה, ייגל עֲוֹנָה.
יבנה לביתו,
יקבוץ עדתו
אל תוך נְוָתוֹ.
מתים יחיה בַּעֲגָל, מהרה, ירפא משובה,
ישלח צרי גלעד לו הבשורה עם הנסיכים.

קוּמוּ ונעלה, מהרו נבוני, אל בית אדני,
הר הלבנון, מקדש מעוני, צופים לְפָנַי,
נראה לציון עיר נאמני ימחה עוני.
עורו בשמחה,
תראו מנוחה,
השקט ובטחה.
יתיחדו שם דודים ורֵעִים, טובים ורֵעִים,
יראו לאור צח כל הידועים, יהיו ברוכים.

טובות כפולות לנו כתובות, דברי נבואות
יהיו מגולות אלף רבבות, עִתָּן קרובות,
בשכר אמונות יחיש ישועות וברית לאבות
הם השלשה,
גם לחמשה
חומשים ירושה

על יד אבי עד, ראש הנשיאים, אב לנביאים,
יזכור זכותו, יגאל שבוים עם הברוכים.

נראת לטוב צָפִין בגן עדנים, נשתה רסיסים,
נשיב לסוד עֶשֶר בכל גוֹנים, בין החדסים,
רעיה ודוד יחד יְהִ׳ נכונים אל בית מעונים,
אורם מגולה
חתן וכלה,
בנים סגולה
יעקב ורחל, בן ובת מכונים, המה חנונים.
ימחה דמעות, יְכַל שטנים, יהיו נבוכים.

ב. ותכנו כמו השיר של שבזי הנ"ל „שמעתי מפאתי תימן" ר"ל על התקוות המשיחיות שנתעוררו בזמנו. —

249

שמעתי שיר מכנף ארץ, קול אומר כי בא ילוד פרץ,
ומבשר קורא בכל ארץ, איש תשבי לקבוץ בני הימן.
שמעתי ואני בתוך אוּזְל, בין קדר גולה וגם נגזל,
מביתי וגם תארי חדל, לא נשאר בי הוד ולא סימן.
עול אויב הוסר וגם נשבר מעלי מהר וגם הותר,
וכל אורב נכלם וגם נעכר, בעזרת אל מלך וגם רחמן.
יחישה לנו בבן ישי, יובילו בני מלכים שי,
יגילו הכל וגם נְשי יקובצו מירכתי תימן.
דלותי אז יעלה מבור, כי רב לי ואחי בתוך חבור,
ובלחלה המה בתוך מצור ובני איש עניו וגם נאמן.
מי זה הוא יתן אלי לבו, עת יבוא תשבי ובן גילו,
הנקרא ינון וגם שִׁילֹה ולמילה מעיד וגם חבלו,
יום קִנֵּא לברית אשר זומן.
נראת יום קבוץ בני תימן והגולים תוך עם בני המן,
ובראשם חכמי בני הימן, המורים לדת עלי סימן,
מקדישים לשמו בלב תומן.
צופים הם כל יום ישועתו, יחישה להם גבורתו,
בני איש תם המה סגולתו, שהוגים כל עת בתורתו,
ובזכותה הוא יאדיר לשמן.

וקול ששון נשמע באזנינו, תוך ציון ובבית מנוחינו,
והכהן יקריב זבחינו ובמנין שיות פסחינו,
ריאיון לקביל פני אֵימָן.
רָחל המבכה עלי בנים ועליהם תצעק בתחנונים,
חיש לחם תשאל אבי בנים, ינחיהם לילך במעדנים,
ומשנאיהם תאביד לִשְׁמָן.
הוּא יזכור לנו ברית אבות, אשר כרת להם ברוב חִבּוֹת,
והמילה ראשית לכל מצות, היא תשפיע לנו ברוב טובות,
לגן עדן נזכה בקיומן.

שיר אזור לחזמק = סעיד. בר"ת אני חזמ"ק.

250

אזכיר שבח בלשוני לאדוני, ינחיני אורח נתיב יושר,
יאיר לעין רעיוני, יורני טובות וכל אושר,
אקראך תענני, חָנֵנִי, אתה אדון כל בשר,
לך יחמוד כל עם נדוד,
אותו צְמוֹד, לך יעבוד,
תוך היכלי, כי הוא בראש קניני,
לך קוני נבחר בכל יסוד,
הוּא עם, אשר כה הועם אורו ונֶפְלִי.

נפשו מעולה מלמעלה לאור באור נסגלי.
גם היא חצובה, נחצבה מראש לכל נקהלי.
גם היסודות נפרדות, נסרדות, סופן לכל חלי,
לבד שכל בתוך היכל,
ואדריכל אשר יוכל
לעלות להיכלי. תלבוש לבוש רַוְחָנִי
קניני נקי וזך עד למאד,
אור הנשמה הרמה, היא תמה דעת ושיכלי.

יוֹם נסעה מֲרָמָה, נחְתָמָה לירד בגוף חנגוף,
בברית שבועה נטבעה לירד בים וסוף,
לקנות כלי אור נהללי,
הנכללי ומשוכללי,
כושר וגם כל טובה, נחטבה
ומרובה מלבוש וכל חליִ.

חלי פני צור הנצור תוך גלגליו כאישון,
יורך בדרך הנדרך יומם כליל אישון,
לבחור בטוב הנחטוב,
הוא רך וטוב, לא יעטוב(?)
הוא יעלך אל עֶדנו, תוך גנו
וימינו תסמוך לנחשלי.

זכרי איומה, יום תמה עבדות כנעני,
חצור שאין לו ערך לו ברך תרבי ותגדלי,
בין נוף ונֹא, יום תחנוֹ
תוך בן בנו, אל חננו,
רבי רבבות, נחטבות באבות
וזכות משולשלי.

מ̄י זאת מעולה, נפעלה ותעלה להר
שֵׁם קנתה שָׁם מהשם דְגלה לרום יעלי.
גם נסגלה, כי הועלת,
נתגדלה ותסבלה
עול המכונה, נבנה על כנה
תרי"ג במקהלי.

קולות דברים הוא ירים, נשמע בכל ערים,
פארן ושעיר אש הבעיר על צעיר, נבהל במעלי,
היא תנהלי, זה החלי,
גם זה כלי משתכללי.
בכתב ועל פה לא תרפה
להגות ותשכלי.

112. סעיד בן יוסף הפרצי.

א. אלהי יעלה זכרי[1].
ב. שבח אזכיר ואודה.

113. עואץ.

קאל אלמכא יא עדן אסמע ואתפכר.

114. עודד בן זכריה.

א. אבדע במן הו עאלי אלשאן די הו סלאתי ואלאמאן.
ב. צידה בדת לון אכילי מן ראס גבל לתזגלי.

[1] הוא השיר המובא לעיל מספר 247. ט.

115. עודד.

מנת לבי אשבת בהגיון צח לקוני.

116. עואץ אבן אלהיבי או אלנחיבי.

מסאן באלרצא ואלעאפיה ואלכ̇יר דאים. והוא מערב עברי־ערבי בדלת וסוגר.

117. עמראן אבן אבו אלפתח.

קאל עמראן אבן אבו אלפתח אין אלאקדאח אלת̇קאלי.

118. פינחס.

אבדע ברב אלערש.

119. אלצארמי.

אלף אלפת נפסי צ̇ביתן יא נדימי וקלבי אסתראח.

120. צארם הלוי. ממנו שיר אזור עִברי־ערבי ובהתחלת הבית השני אומר „קאל אל צָארִם אללּיואני" והוא על משקל סריע־כשף בשנוי, מתפעלים, נפעלים בדלת, בסוגר: מתפעלים, פְעוֹל – – ◡ –: – – –, – – –; – – ◡ –, ◡ –. בתושיח: מתפעלים, ובו ד׳ חלקים. בחלק א׳ ג׳ חלקים, בחלק ג׳ ב׳ חלקים. וז"ל הבתים העברים:

251

אזכיר שבח צור קוני, מְגִינִי, ראשון ואחרון.
אשיר ואשא עיני למעוני, ישיב לאף חָרון.
צורי רְאֵה ונחֵני ועַנֵנִי באמת ויִשרון.
אשאלך בבריתך,
חוּן עבדך, עת יִקרך.
רַוֵּה לרוב צְמְוֹנִי ועננִי מגג והִדרון[1].
כי לך מיַחֵל אני, זכרני ושמע לדברון . . .

בער לבבי בָאֵש, אולי יש פדיון לעבדך.
שְלחה ואַל אִוֹרש, לב חושש מיום עָמְדִך —
לָדון ויש לי מוֹקש, אין דורש, נופף בידך.
חוּן וסלִחָה, קרבן קְחֵה,
לך אשטחת[2], גם אזבחה
עוד מבכורות צאני עם יֹנֵי וּבְשַר בני מרון.
קַבֵּל וקח קרבני, צִיץ מִפִּי פרח כתִימרוֹן . . .

---

[1] אולי כונתו מקדשי הקדשים. [הנכון: ואדרון]. [2] תחת אשתטח, או: אשטחת כפי. ט.

ראשי עלי ככרמל, לא חמל, דלתו כארגמן.
יונה לדודה תגמל, אתמול מלי[1], לב ישכחח זמן.
דוֹד בחלומי חשמל גם עמל, נראה כנאמן.
קום נשקה, רוֹק ימתקה,
פה חבקה גם נַשקה.
נשקה לבבת עיני ברצוני, ואני כשִכּרוֹן.
ריחה כרֵיחַ קנמוני, סר אוני, עת משכה גְרוֹן...

הלך בדרכי רֶשַׁע לא נושע מיד משנאיו.
ימות ואַל ישתעשע, או יפשע, ידבק בשונאיו.
עירו כקרית בִרְשַׁע[2] או לָשַׁע[3], נהפך במוצאיו.
טבע באש, זנב וראש,
יהיה כמוש, אַל יתרוש
רעת אלי איש עני, רחמני, לא יקחה דָרוֹן.
כי אם מצפה אני, לאדוני מְזוֹל וִיקָרוֹן...

מרד ונשבע שקר בי שִקֵר, עבר עלי ברית.
רדף להון ויוקר לא חקר ראשית ואחרית.
הֵנֵץ לעיניו נקר בבקר, ישתה חמרמרית.
מלכִי קְרָא, מה אומרה,
אל תעזרה, בל שברה —
עלו ותרום קרני, שמרני ואזמרה ברון.
חושה וגם נהלֵני עם קוני, משה ואהרון...

121. שלום.
שלומות אשלחה מתוך כפרים.

122. שלום עדני.
א'. אפתחה שפתי בשיר ואשנן.
ב'. חמדת לבי יום שעשועי, יום השבת יום שביעי.
ג'. נוחלי יום מנוחה שירו נא שיר לאל.

123. שלמה. ואולי הוא ג"כ עדני ר"ל מיהודי עדן. בשיר אחד משתמש הוא בשירו של יוסף בן ישראל „מי נשקני ואני יושנת" [44] ליסוד. והוא מְחֻמש ושתי החרוזות האחרונות לקוחות מהשיר הנ"ל. והובא השיר הזה באבן־ספיר ח"ב עמוד ל"ג. משקלו כמשקל השירים של „מי נשקני", רגז בשנוי.

---

[1] עבר, נגזר. [2] עמורה. [3] מערי סדום.

252*

א' מי ישמעה בת קול שהיא נצפנת,
מבית פנימה היא ומתרוננת.
אז נשאה קולה ומתלוננת:
מי נשקני ואני יושנת,
ואומרת[1]: לי את חיי סוכנת[2].

שחר יבקשני בקול, מה תעני,
אם תשבי אתי ואל תתלונני.
ערב וגם בקר בצלי תחני.
ואומרת: אל תגע בי, כי אני
מעם מקודשים[3] ובת כוהנת.

לא תגעה אלַי ומעלי שְׂטֵה,
כי כל יצור חמר אויל זה משפטה.
ואני מבקשת תשובה אעטה.
סרו עונותי ולא אוסיף חטוא,
כי לחצר מלך אני מוכנת.

מה לך לאסרני בסחר חלדד,
כי איך אני רוצה לשֶׁבת נגדך.
אברח ואמלט אני מנגדך,
פן תכספה מחר חלוך ליסודך,
ואני בבית אבי אחי שוכנת.

הן לא דרשת באמרות אמרות
השם, אשר חק לאבי חוק מעשרות,
חזה ושוק מן השלמים אחרות.
אוכל בבית אבי תרומות נבחרות
מקרבנות האל אחי נזונת.

שלש מזמות אדרשה, אתפרשה
אתנפצה מהתנומות אנעורה.
אבא למחצבי וגם אתעטרה
בין הקדושים אשכנה, אתחברה
בקהל חסידים גנזי צנצנת.

הרום וגובה להם ועולמם ארוך.
רואים בלי עין מקורעת בפוך,
מאור לבוש האל עליהם הוא משוך.
שרים בקולם יענו לי: בא ברוך,
ואני במר בוכה ומתחננת.

חבר אני לכל אשר יתחברו,
יראי ה' בפיהם אז נדברו,
יודו ויתודו ועל חטא יאמרו.
רבו פשעי וחטאי גברו,
משערות ראשי בלי מתכונת.

רחום זכור אבות בגנך נצפנו.
תוך המערה שבחברון נטמנו.
כי את בחנתם לך עלילות נתכנו,
אבות בזמרה על עלמות יענו,
ומקלסים יחד בשיר על יונת.

ותגאלה אותם למענך משבי.
מבן אמִתי, כי בפרך ירד בי,
ותאמרה להם אמתי ,כמעט חִבי,
להם לבדם נתנה ארץ צבי,
ביום ובלילה זמיר נותנת.

זכרה זכות אברהם הנערב.
וזכות אשר נעקד לבניו מקרב.
מאש, וישראל אשר פרה ורב,
תבנת לחיכל קדשך הנחרב,
כמה תאחר ואני ממתנת.

---

[1] גם ויאמרה. [2] בכ"י מוכנת, גם סוכנת. [3] נ"א מקודשת.

* ע' תערתי. ט.

לכת לאצליהם סעיפי דורשים.
לשיר בשיריהם אשר הם רוחשים.
אברח כצפור נמלטה מיוקשים,
נכנע לבבי עת ראיתים לובשים,
ואני ערומה, אין מעיל וכתנת.

משוררים בנגון עם נעימה עריבה,
ואשמעה אותם וגם אתקרבה,
יערב כמו קרים לצמא אשאבה.
ישאו לדגלי מלאכי רום אהבה,
וזכות אבותי לי כמו משענת.

עוקד ונעקד לעקדה נועדו,
לעשות רצון קונם ולשמו יחדו,
יצחק ואביו לערוגה ירדו.
בנים שנים עשר לנינו נולדו,
דומים למרכבה בעת שֶׁחָנַת.

יחיד עשה לשמך ותחש לי פדות,
מכל עממים וגם מכובי[1] וכות.
החש משיחי מבני פרץ וֿרות.
נסים עשה עמי, ואם אין לי זכות,
זכרה לבנך ברית נושנת.

מחסדך עליון ורוכב על כרוב,
המשך לגוי אחד אשר נקרא עלוב,
וזכור ואל תאחר לעם עצור עזוב,
צדקת אשר עקד יחידו האהוב,
נפשו בעדן גן אמת נצפנת.

מלא ידיהם טוב ובמן פרנסם,
כי בטחו בשמו והוא אל מחסם,
שֹׂמֵם כבת עינו ובשמו ייחסם,
חקיף עליהם ענני כבוד ושם
להם שכינתו כמו אומנת.

בראשי החרוזים שלמה, שלמה חרוזי.
ב׳. אפצח בשיר מזמור אשבח אל גדול וגם גבור.
ג׳. מהררי כתבי סעי יונה לקרית היערים.
ד׳. שומר לעם אביון בוחר בעיר ציון צור פועלי.
ה׳. אפתחה שירי ואומר יהגה לבי בחכמה, קום ידידי עורר לשחר.
שיר־אזור עברי־ערבי, וספק אם הוא שלמה זה.

124. שלמה בן אברהם.
אסאלך יא עוהגי. יא צאח.

125. שלמה בן חטר.
א. השקף אלהים ממעון שמים, חוסה ורחם על בני אפרים.
ב. מי ישמעה קול בת שהיא נצפנת.
לשלמה ח״זק
אזעק למול האל, אדון שמים, אזיל דמעותי כפלגי מים.

126. שלמה בן יוסף.
ברק בריק אלחמא.

---

[1] ערים, יחזקאל ל״ח.

127. שלמה בן סעיד. ממנו שיר אחד. והוא תפלה לקריאת תהלים. נשיד. ומשקלו הזג ובבית האחרון בכ״ק = שלמה ילוד חזמק = סעיד וז״ל.

253

שמע האל, ענני בתפלה, בעת אקרא בשיר דוִד תהלה.
לפניך אני נחשב כאַין, יתוש קטן קדמני תחלה.
מאד חרד לבבי גם וחלה, בגלותי אני אומה שפלה.
הלא בכ״ק אשר שירו משלים, ילוד חזמק אני קל מנמלה.

128. שלמה בן שלום.

א. זפאת. במשקל הזג :מפועלים, מפועלים, מפועלים. וז״ל:

254

ביצאד[1] צִיר לדרכיך, עמד תקן לבושיך,
והלבש כל קרואיך וצֵא לקראת חתנך.
שמע החן והתחזק והרחק גם לכל הזֵק,
ומשמרתך אמת חזק ותן שלום לעמיך.
לך ישתחוו עמים וגם שחו לך רמים,
מכורים לך בלא דמים, והם כלם עבדיך.
מקומך מקום מלך ומלבושך לבוש כַּלָּךְ[2],
שמועתך בכל פלך וגם האל בעזריך.
הלא אם תחפצה תקנה, קנֵה מִיַד ואל תפנה.
וגם מלאך שהוא חונה אמת הולך לפניך.
בתורת אֵל תהי דורש בכל חייך ואל תפרוש,
והבן בה וגם פרש לכל צמא למימיך.
נעימה היא וגם תמה, ובה תדע למי ולמה,
ובה תעלה לשמימה ותשב עם חבריך.
שְׁתֵה מים ואל תרבה, ואל תאכל אשר תאבה.
שמור נרך לבל יכבה והִשָּׁמר בנפשך.
לקח דודי לראשך הוד, בלבך נא אֱסוֹר הסוד,
עדי תמצא לנפשך דוד ותכניסו לביתך.
אל תבוא לתוך פרדס עדי תאכל מלוא כרס,
והִשָּׁמר לבל תהרוס, בעת אעלה לפניך.
מקום חיות ואראלים ואופנים וחשמלים,
הלא הכל לשם עולים והם יודו לצורך.
ואחר כך נבקש אֵל, ימהרה בבוא גואל
ויגאל נא לישראל, אֱסוֹף אֵלַי לעמך.

[1] בצאתך. [2] כשר. ס.

129. שלם עמרמי. ממנו שיר אחד. נשיד. במשקל ואפר. עברי־ערבי. וז"ל:

255

אשַבֵּח לרם על כל נשמה, אדון עולם אשר לו הגדולה.
נקות לו והוא אל יוצרנו, והוא אחד ושומע תפלה.
יחיד עולם אשר נגלה בסיני, יקַבֵּץ עם בתוך גלות עגולה.
פְּנֵה עבדך וריבה את יריבי, ומהרה לצמח לגאולה.
רְאֵה[1] אֵל עם אשר היו לשַמָּה ולעָוֹן תְּנָה היום מחילה.
מְשוֹך חסדך לעם עני ומְסֻכָּן ואֶשְעַן באֵל נורא עלילה.
מְנַאצְר לַך ועהְדך לַיס יְנסַא, תגִית אַלכְל בְלֻטפַך יא גלילא.
יעורר לי וגם יאיר לחשכי, אני עבדך וגם קל מנמלה.
שמע קולי והשיבה שבות עם לעיר ציון תהא דרכם סלולה.
לך אודה ואתוַדה בשירי, אדון עולם שהוא שוכן זבולה.
מְחֵה פְשְעִי והחישה לישעִי, זְדון רִשעִי תהֵא לנו מחִילָה.
תמאם אלקול לרַבי אַלעְצִימָא אלַאהי אלעְצים הו אלמקִילַא.

ב. וגם הוא זפאת וכנראה חסר בית אחרון. משקלו וסגנונו כקודם. וז"ל:

256

ביצאך ציר אלי דרך, חזק פן יִקרך מֹרך,
דע כי לי בזאת צרך להקביל שר כמו שַדרַך[2].
שכינה בו מנצנצת ותורתו משְבצת
בנקיות לב ובו רָצת, כבן עזרא ואל בירך.
שבִיס הדור וסהרונו וציץ מקדש וארונו,
ונר עמו והדרונו, והוא כוכב אשר דרך.
לך שלום כחדקל, ואז תפרח כמו דקל,
אהֵא עבד לך נקל, שפל קומה, שפל ברך.

130. שלה בן שלמה. ממנו שיר אחד, נשיד אשר הדלת עברית והסוגר ערבי והוא במשקל רגז, מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים בדו"ס.

131. שלמיא. ממנו שיר אחד באזור והבית האחרון בערבית, והוא במשקל רגז: מתפעלים, מתפעלים, פעולים בדלת, בסוגר: נפעל פעולים. משקל התושיה: נפעל, פעולים. בחלק א' ד' חרוזות, בחלק ג' ב' חרוזות. וז"ל:

---

[1] כאן צריך לשים את הבית המתחיל „משוך". [2] הניח.

אזכיר שבת קוני ושיר אחבר, אנעים לזמר.
אשאל בחסדו אורחי יישר, שכלי יטהר.
יקשיב לאמרי פי ולו יעורר, יסמֹך ויעזר.
אשיב עלי שירה ברוֹן ואחקֹר, אחיש אמהר.
אפתח בשיחי,
עזי ונצחי,
אען שבחי.
אשיר אסלֵדה ולו אהדר, אשאל יבשר.
יחיש גאולה לו אני משַׂבֵר, אַל נא יאחר.

שמה בחמלה נעלה בצהִיל, אפצח בהלול.
אחריב בני שעיר שבָה וגם חיל , אעלה לכבול[1]
יַשמיעַ משנאינו רתת ובֵהיל, רפיון וזֵלזול.
קרנות משַׂנאי יגדעה במשור, אותי יישר.
יגאל לרעיה,
תמה נקיה,
יהיה למחיה.
הוא יצלחת דרפה וגם יאַשר, צרים יפַזר.
אהבת כמו קדם יהא מקשר, עון יכפר.

לבי לציון יכספה כארבה, כספון מרְבה.
אזכה ואראה בשמחת שאובה, נאת ערֵבה.
בצרה ורומה תהפוך לחרבה, בעלי מריבה.
תחיש תרחם אום שהיא עזובה, תרצה תשובה.
שם נעלה עולות ושם נקטר, סובך נספר.
נרבה רננים,
נאכל עדנים,
נִגְשה לאונים.
תַשְפֵעַ שכינת הודך ותחזור, אל נא תאחר.
אעשה לחקיד ברון ואשמור, סודות אבאר.

סבחר לבבי אשמחת בעלזי, תקיף פרזי.
יהיה בתורה אהבי וחזי, תשפיל מבזי.
אראה לינון ספסרי וחזי, ישיב לְדִידִי[2].
תחיש לישעך תשלחת מבשר, לשמך אפאר.

---

[1] לארץ ישראל. [2] לשדי, ארצי [את זיו כבודי. ט].

טוב תגמלני,
תסלח זדוני,
חן תמצאני.
תשפיל לגובה אויבי תמַגר, חליי תבַקר.
ותעורת שכלי וגם תנַער נדחי תחַבר.

יושר אלהי אמצאת לאהבו, אשכח לטובו.
יגאל למלאך ששמו בקרבו, ישים בלבו.
יגאל לעמו, יתבעה לעלבו; יריב מריבו.
גם יעזרת עמו ולו יגבר, צריו ישַבר.
יאיר לנרי,
יַזריחַ לאורי,
יהיה בעזרי.
תמיד אקוֶה לו ולו אשַחר, יסיר למזור.
אשיר בתוך ציון וגם אכרכר, חטאי אבער...

ח׳. ערבי ובכל בית ישנן איזה חרוזות בעברית. מחברו חותם בסוף „ותם אלקול והדי לאתמת ולדך לסאלם“ והוא כנראה בן שלם שבזי שהוא שמעון. ומשקלו הזג מפעלים, מפעלים. מפעלים, פעולים. ומדבר בשבח תלמידי החכמים והתקוה לעתיד לבוא. וז״ל:

258

מסאׄך באלרצׄא ואלעאפיה, ואלכׄיר דאים.
בדׄא אלגמע אלמקדס, דׄי חצׄר בה רׄב עאלם.
סלאם אללה עליכׄם, מא תלווח ברק באסם.
ומא תׄארת סחאיב, או צבת אבואב אלגׄמאים.
פלאסׄפת אלזמאני.
וארבאב אלמעאני,
מעא חסן אלמתׄאני.
חמאת אלדין ישקו כל בני צפון ודרום.
מיאהׄם תאליה מנבעהׄמא בזבול ומרום.

סאלת אללה תעלא, דׄי כׄלקכם גל קדרת.
יזיד אללה עליכׄם מתׄלכׄם אלפין מרת.
ויכפיכׄם אלאדׄי שר אלאדוה ואלמצׄרה.
ולא צׄפר עליכׄם כׄלכׄם באגׄץ וצאלם.

שמו קדוש ונורא,
יקבץ שה פזורה,
בחיינו מהרה.
וישפיל אויבי עמו ועצמותם יגרם.
ויסיר מלכות מעורבבת בישמעאל ובאדום.

ואדעו ללה אלואחד, אלפרד אלמ̇מגד.
ירד אלטיר אלא וכר̇ה, בלאד אלאב ואלגד.
אלא בית אלעבאדה, חית מא יעבד ויס̇גד.
וחית̇ אלשיר ואלמזמאר ואלאותאר חין תנגם.
ונתפרג בציון.
עלא תִלד אלמדָ̇יון.
ונדלל גיא חזין.
ונתפרג עלא תִלד אלדואיר ואלקואים,
ואבואב אלעזרות ואללשכות ואלדעאים.

ונבצר כיף הו אלח̇שן וכיף אורים ותמים.
ושבטי יה עלא אלאפוד וכיצד הם חתומים.
ופעמונים ורמונים אשר המה סתומים.
והכהן וברכתו וחין מא ידגם אלשֵם.
ונשמח יום ערבה,
בשמחת השאובה,
ביום שמחה וטובה.
וננצ̇ר כיף הו̇ אלהקהל, וההלל בכל יום[1].
ובן לוי וצ̇ראבלה לחין יאסוה נאים.

וננצ̇ר סנדרי שבעים, וכיף אלח̇כם יח̇כם.
ואב בית דין ומרתבת̇ה ומרתבת אלמקדם.
וחין מא ירמו אלכהנים עלא אלמד̇בח אלדם.
וחין מא יטלעו אלכבש באעצ̇א אלבהאים.
ונראה המנורה,
והשלחן סדורה,
ומזבח הקטורה.
וננצ̇ר כיף הו אלשעיר ושלוחו ביום צום.
ואיך יתלבנה שָׁני והוא צבוע באדום.

---

[1] חורז יום — נאים.

ונצ̇ר כיף הו אלקדש וקדש הקדשים.
וכיף הו צורת אלאולם וקורות הברושים.
והציור והכיור, אשר שם בקדשים.
ומזבח והכיור וכנו של חירום.
ונזבחה שם זבחים.
ונקריבה פסחים,
בחגינו שמחים.
ונגזע פי בלאד אלשאם[1], חית̇ אלפרק̇ לאזם.
לעל (אן) ינתהי מנא אלכ̇טאיא ואלמאת̇ם.

וארגע לאלד̇י כנת, נאסבת̇ באלאוול.
רסול אבלג̇ סלאמי, כ̇ל ד̇א אלח̇פל אלמקוול.
יזיד אללה עליכ̇ם, מת̇לכ̇ם אמת̇אל ואגזל.
ותבקו אלבקא אלסרמדי, לאלדהר דאים.
תעודו יא צנאדיד,
ולא זאלו אלאסאדיד,
וחייא לאלתלאמיד.
וקאציכם ודאניכ̇ם וקאעדכ̇ם וקאים.
מקרקשכ̇ם ואקרעכ̇ם ואצחאב אלעמאים.

סאלת אללה תעלא יחפץ̇ אלסאדאת אלאחבאב,
ויכפיכ̇ם אלאחי שר מא יח̇דת̇ באלאג̇יאב.
רסול אבלג̇ סלאמי חין מא תקבל אלא אלבאב.
ואנת אדכ̇ל ואסגד ותאולהם וסלם.
בני אלאסבאט אלאשראף.
תקאבלהם באלאכפאף.
ותת̇ניהם באלאכתאף.
וק̇ל הד̇א סלאם אללה צדר מן עבד כ̇אדם,
עואץ̇ ן׳[2] אלנהיכי ד̇י יקולו אלנאס נאצ̇ם.

ומא קולי וכם בידי בשק אנהאר תנבע.
ומא יסוא צ̇יא אלקנדיל לחין אלשמס תטלע.
שביהי מת̇ל מהדי אלתמר, אלא מהגם ומִוזע.
ומהדי אלמִוז אלא ענת ומהדי אלכרם עאצ̇ם.

---

[1] פי׳ ארץ ישראל. [2] = אבן. —

לאן אלעבד מסתון,
ולא כן אימא דון,
ומא תם שי בקאנון.
פלא אחד ינתקד קולי, פליס אלעבד מחכם.
ולאכ̣ן מא נקץ מני סעאדתכ̇ם תתמם.

אנא ממלוך פלא אחד יתגנב דעאיי,
לאכ̣ן אלא אסעףּ לכ̇ם חאדת̇, פלא ימכן מגייר.
ילען אללה מן יכד̇ב, עליכ̇ם או יראיי.
לאן אלקלב מתולע, בכ̇ם ואללה עאלם.
ואחבאבי אואדד.
באוקאת אלמקאצד.
וכם פיה̇ם פואיד.
תגארתכ̇ם מפידה, אכ̇יר מן תגר אלדראהם.
ומן תגר אלד̇הב ואלמאס ואחגאר אלגסאים.

והד̇א אלגמע כ̇לה̇ פי סעאדת רב פאצ̇ל.
רגל כ̇לקי ונטקי מחתפל כ̇ל אלפצ̇איל.
סכ̇י אלכפין ואללסאן ומרצ̇י כ̇ל סאיל.
ודארה̇ מאכלה מא גא רגל כאסי ומטעם.
והו ח̇צני אלמסוור.
כמת̇ל אלבדר אלאחוור,
פהו באללה מגוור.
ינעם אללה עליה פי נגם אלסעודאת ואלנעאים.
ובאלסבעה אלאפלאך ופי נור אלגמאים.

שמו זכור לטובה ולא ינעת̇ בתחקיק,
סמית̇ה̇ לאלד̇י יערףּ, מכ̇אסבת אהל נטריק,
ואד̇א ביינת לך נעתה וקע פי דאכ̇לה צ̇יק.
לאנה̇ יסתחי מן ד̇כרת אסמה̇ באלולאים.
חפצ̇הו אללה תעלא,
וד̇א אלגמע אלאגלא,
סאלת אללה אלאעלא
ירד אלנאס כ̇לין מוצ̇עה̇ באלכ̇יר דאים.
ותם אלקול והד̇י כ̇אתמת ולך̇ לסאלם.

133. שמואל בן יוסף עדני. והוא האחרון בזמן בין משוררי תימן. חבר ספר „נחלת יוסף" (ירושלם תרס"ז) „נוסד ומיוסד על דרך פרדס, וכלכל בתוכו קצור כללי הדקדוק, כללי התלמוד, כללי ההלכות, כללי השיעורין, כללי הרמזים, כללי הדרשות, כללי הקבלה, בחינת הנשמות, בחינת המלאכים, בחינת הקליפות, בחינת הגלגול, בחינת הנבואה, בחינת ההשגחה, בקורי המחקר, בקורי החרדים, כלל העִבור, כללי התכונה, כללי תכונת הארץ, כללי המספר, היתר הפלוגתות, בחינת אר"מע, כללי הנתוח ורפואות, רמזי הסימנים, מנהגים, חלדי אדם, מסע א"י, שירים, סליחות, פרפראות." נולד בעדן תרכ"ג, עלה לא"י תר"נט־וס"ו. והדפיס בירושלם בעזרת אחיו „שלח" את ספרו הנ"ל. — מלבד דוגמאות שחבר לשיר חרוזי, שיר מרֻבע, שיר קשור, שיר מרכב, שיר מחֻלק, שיר הלציי, שיר נִצב, הדפיס בספרו כ"ב שירות ותשבחות וט"ו סליחות ליו"מן. בשיריו מחקה הוא את שירי תימן ועושה כמהם שירי אזור ונשיד. אולם אין בהם רוח שירה ואין בלשונו מליצה פיוטית, רק גבוב מלים. הוא משתמש בהתחלת שירים ידועים, כגון „אשאלה שוכן מעונה", „אשבח אל", „אם נפתחו דלתי מרומים", „אם תחפצה", „שבח לאל", „שמעתי קול שיר", „אשירה לאהוב", וכותב „לחן איומה מהר המור" „לחן אם נגעלו", „לחן שבח אל חי", „לחן אצולה מלפנים". את טוהר המשקלים בִטל לגמרי ואומר שאין כדי לטפל בהם. שיריו הם דוגמא לירידת השירה בקרב התימנים בדור הזה. כי גם בפנים תימן, בצנעא, חדלה רוח השירה לפעם בלב התימנים וירדו למדרגת חרזנים.

134. שמעון בן שלום (סאלם) והוא בן ראש המשוררים שלום אל שבזי. וקורא את עצמו אלמשתאי.

א. אדיב אלעקל יא זין אלמתֿאני למא אבטית האגרת אלגזאלי.
ב. אפתתה שיר לשדי האדון חי וקיים אשר שוכן מעון.
ג. יקול אלמשתאי טרפי שגאני.
ד. יקול אלמשתאי כלי גפאני.

135. שֵת. ממנו שיר אחד עברי־ערבי. משקלו הזג: מפועלים, מפועלים בדלת ובסוגר. וז"ל:

צביַת חן במור תגמור, ראיתיה במזל שור,
והיא תדמה לבת אָשר[1] ביפיה תהרג גבור . . .

---

[1] סרח.

כמו סהר ראיתיה בתוך ארמון שזפיה[1],
וכשני כסותה ככַלך ממדינת צור . . .
שאלתיה ואמרתי מקומך אין חוללתי,
שאפקידך לנשמתי, שאין עמי שכר שומר[2] . . .
ובו נחש וגם שרף וזה נסקל וזה נשרף,
ומי נכסף ולא נטרף כמו יוסף בתוך הבור . . .
ואם אַין ברַח מני ולך למה תשיבני,
ולא תבוא לתוך גרני ולא עם קוצרים תקצור . . .
שפתיה כחוט שני, יפת מראה עלי אלחְסני,
כיוסף אח לבן אוני בחסְנה לאלמלא יבהר . . .
יהֵא חרבך כמו חרבו ויצרך יחתוך לבו,
ותעזב מה בתוך קרבו ומתחתית תהא שומר.
דבר שת זת ושירתו, אדון עולם מכון שבתו,
יקבץ עם לתוך ביתו ויחיש קץ ביום מחר.

השמטות.

לשלם בן יוסף שבזי. במשקל ואפר מקטע.

260

שפל רוח אני בין הישישים,
אשר חמה במלחמתם חמושים.
לעומתם אני צעיר בעיני,
ואתבונן ודעותי חלושים.
מאד אשמח להקביל את פניהם,
וסוד מלות בתוך פיהם דרושים.
בחדרתם כמלאכים בהודם,
וגבורים במעשיהם וראשים.
נדיבים בעלי חכמה ובינה,
לשוניהם כספירים לטושים.
ישרים לעשות מצות וחוקים,
ויבינו סגולת החרשים.
ובקיאים להתבונן ולחשוב
בסוד שנים ומולד החדשים.
סמוכים מעשיהם לעדי עד,
ובם יורו המון צבאות קדושים.

---

[1] במקום שזפתיה [וכך נכון בכ"י. ט.] [2] נשמטה התשובה הערבית: ותענני (ואגאבתני) ותאמר. ט.

פדות לנו שלח האל בגינם,
חטאינו סלח, יחיו כבושים.
בְנֵה ציון והחש את משיחך,
וקבצה לצאנך הנטושים.

136. דאוד בן סעיד מרדך. ממנו שיר גדול בערבית בארבעים ושנים בתים ונקרא „תאליף׳, =

137. עודד הכהן. ממנו שיר אחד באזור. עברי — ערבי. **משקלו הזג: מפועלים, מפועלים, מפועלים, פְעוֹל. לתושיח: מפועלים, מפועלים. לחלק א׳ ג׳ חרוזות.** לחלק ג׳ רק סוגר אחד.

261

כאם גבר אשר אָרַח בדַרְכֵי פועלו,
בחֶלקו הוא מאד שמח, ברצון קִבלו.
ושהל עץ ובו פָרַח באהבה גִדלו.
עדי הִשריש עלֵי מים,
והוא מֵאִיר לעינים,
ובו שלום וגם חיים,
ואשרי שותלו.
(בית בערבית)

עלי רום נעלה כסא במעלת גלגלים.
והוא מַרבָד לכל אֶפֶדס ארצות שופלים.
לכל נוצר כפרנסו כלל הנפעלים.
והוא הסוד והסִבָה,
שכינתו מסובבה.
בחשמל ומרכבה,
בתוך רום היכלו.
(בית בערבית)

דמות חַמָה מצחצחת, צְפוֹן, יָמָה, דרום.
לכוכבים מנצחת, באורה תִזהֲרֵם.
בשירים היא מפַצחת לצורה תאמרֵם.
לבושה הוד וגם כבוד,
והיא תבין לפַעְנַח סוד
עלי פתחה אני שוקד
בחפצי לַעלוֹ[1].
(בית בערבית)

---

[1] לעלות, ע׳ צונץ, Syn. Poesie, מהדורה שניה ע׳ 379. ט.

המון מעלה תשַמֵח וּמִלה יענה
לכל יגון תשלח בנועם מענה.
וחוט חסד בהרויח למולת יָחֳנֶת.
דבר חכמה תדַבֵרת
וטוב וחן תבשרת
תשַבֵח לאל נורא
בשיר ותהללו. (בית בערבית)

הֲאֵיך יוכל לְפַרֵשָה אנוש בנוראות,
לעמקי ים יפַשפֵשָה וארץ נבראות.
והטבע יאַשֵשָה[1], יחדש נמצאות.
ומי יחפץ ויאהבה
להבין סוד ומחשבה,
בסוד חשמל ומרכבה,
וְיָסִיר סֻבֳלוֹ. (בית בערבית)

ליוסף בן ישראל.

לשבת, עפ"י שירו של הרא"בע. עברי־ערבי בהשמטת הבתים הערבים. משקל רגז בגזרת רגל ב׳ לנפעל, ורגל ד׳ לפל.

262

אם אשמרה שבת נפשי שמורה,
לעד תהא בצרור חיים צרורה.

אסור לחשב בו דברי חפצים,
גם מלהלך בו לתור ארצים,
אולי יחשב בו לגדור פרצים,
או יאמרה מחר אקוץ זמורה.

נחת וגם נופש אמצא ביום זה,
אם אשמרה אותו אזכה ואחזה,
אראה במפולת שעיר ונבזה,
יהיה לבושי פז הוד ועטרה.

יתן לך האל נפש חדשה,
מאור שכינתו תהיה לבושה,
תברח ותנצל מפח יקושה,
תגיל ותשמח שמחה יתירה.

---

[1] יחזק.

יורה לך שבת חדוש ברואים,
בו נשלמה בריאת כל המצואים,
הכין וגם זימן כל הקרואים,
פשוט והמורכב גולם וצורה.

ואתנה לבי לידע בסודו,
ואערוך דעתי אשיג יסודו,
כי כבדו האל מזיו כבודו,
על כן אהבתיהו אהבה קשורה...

פן ילמדו זרים לפרוץ גדרו,
לולי אדון עולם הוא שעזרו,
נסקל במדברות איש בעבורו,
צוה בהר סיני על יד בחירו,
אז נדברו חוקיו קודם במרה...

נחמד וגם נעים מכל חבריו,
ששת ימי החול יהיו נעריו,
יאספו כולם לרעות עדריו,
עת יגעה יסעו משם בארה...

שמתיו למול עיני עלי לעדה,
ששת ימי החול אכין סעודה,
עת יגעה אשקוט מכל עבודה,
יהיה באוהלי שמחה ואורה...

אם תשמרו כדת, תקח שכרך,
נגד פני עליון יזרח מאורך,
אם ייגעו זרים לבזוז הדרך,
לא יגעך יגון, חרפה וצרה...

מה טוב ומה נעים בואך אהובי,
עת אזכרה שמך, יסור כאבי,
תגיל וגם תשמח נפשי בקרבי,
תלבש אפלתי מזיו מנורה...

תשמח בך נפשי כראות מלכים,
אם אשמרך אחיה חיים ארוכים,
ומענגי שבת כולם ברוכים,
בזכות אשר נעקד בן הגבירה...

אחתום לשירתי בשבח וצהלה,
ברשות אדון עולם נורא עלילה,
ושמי כבר נזכר ראש התהלה,
גם אשאלה צורי שוכן זבולה,
יבנה בחיינו בית הבחירה.

במשקל ואפר המקטע.

263

אני חיום מאד חשק ותאב   להכנס חדרים הפנימים.
יהא עזרי אדון עולם בכל עת   אשר אחפוץ להשיג נעלמים.
ואם תחפוץ לזה אחי ורעי   תהא שמש לתלמידי חכמים.
סבול עלם והפק את רצונם,   בזה תזכה לכל מדות שלימים.
פתח פיך בעמלה של תורה,   ואז תמצא חפציך שלימים.

264

דעת וחכמה אני שואל מאת אדון הכל יושב בשמים.
יזכרה לי זכות איש תם אשר ישב על עין המים.
והוא היה רועה לצאן ברהטים בשיקתות המים.
סמוך נפלי ועזור לי בחסדך, אדון שמים.
פדני יה וקבץ עמך מארבע כנפות ארץ ושמים.

265

במשקל ואפר. בר"ת יעוסף וספק אם מחברו יוסף בן ישראל.
ינמתי שיר רפואה לנשמה ולנפש תשובה היא רפואה.
עונותי גברו עלי לבי ונפשי וגם כבד וכליותי וריאה.
ואיברי זה בזה הם מריבים, לאן נברח ונמצא שם בריאה.
סלח נא יה וכפר נא לחובי וסמכני ורפא תחליאה.
פדה יה עמך מבין אריות, שלח חסדך ותמצא לו רפואה.

במשקל הקודם.

266

פתח יה שערי תשובה בלב עבדך פונה אליך.
יעצוני כליות גם וכבד ולבי כאש בוער לפניך.

וריאה גם ואברי רעדו ועיני תמיד צופות לחסדיך.
סמר שער ראשי מפחדך ועצמי וגידי חרדו ממך.
פדה יה עבדך אשר בא לחסות תחת כנפיך.

שיר אזור במשקל רגז. תכנו ושלשת החרוזים הראשונים דומים לחשיר של סעיד מנצור המובא לעיל 248.

267

שמחי עניה נגני בכנור, עמדי לשורר,
כי קול מבשר בא משניר ותבור שלום ידבר.
מגיד וקורא לשבוים דרור, הקץ יעורר,
אומר לציון: גואלך ממהר, קומי חזי אור.
עורי ישֵׁנָה,
פצחי ברנה,
התבשרי נא.
באו שבויים מחלח וחבור, יעלו לבית תור,
עם קול חליל מוכה ותוף וכנור, צלצל ועשור.

ישיב נדוחים מחמת ומפול וממשכנות חול.
ארחות שבא וסבא תהא למסלול, נעלה בהילול.
שאו בחוצן יונקים וָגָמוּל טהור ומָהוּל.
גשים במנחת
בית המנוחה
למצוא רווחה.
כל שערי ציון יהו למישור לכל שב ועובר.
תרשיש ואיי ים וצור וחצור רוכל וסוחר.

ששון ושמחה תחזי ועלזי גם תעלוזי.
ביאת משיחי, מלכי וחוזי בבית מחוזי.
תשרה שכינת אל בבית גנזי, צפון פרזי.
יזל כבודם יחשכו כשיחור עורם יסמר.
קיני וקדמון,
מואב ועמון,
קדר ואדמון,
הם ילבשו בשתם, מעיל ואזור וצניהִ וחוגר.
גם יאחזם פחד וחיל ומגור יהיו במצור.

פּנת הדרו, ירכתי צפונו תבנה ימינו.
תשרה שכינתו בבית מעונו במקום ארונו.
יחיש בבן ישי נכדו ונינו, ירעה לצאנו.
ושפט עניים באמת ומישור, משפט יאשר.
תרבה מנוחה,
השקט ובטחה,
שלום ושמחה.
אריה לשור ושה יהי כחבר, ילין בבית גור.
וזאב לטלה יהיה כשומר, וגדי ונמר...

לדוד. המשקל רמל בשנוי.

268

קום ידידי קדש בתולה נאה,
היא כאשת יעקב הקרואה לאה.
היא לכימה דומה או לכוכב חמה,
היא כקומת ארמון או כגובה חומה.
היא בחופה נחפה, נצפנה נעלמה,
מבנות בת ציון נכבדה נוראה.
היא לבנה תמה או כמזל כוכב,
היא ככתם אופיר או כחותם זהב,
מור דרור מפיה מדבש מחלב.
ממקור הטהור נוצרה, נבראה.
דורשה את צורה גם תהלל לשמו,
תענה את שירת בין קהלות עמו.
יום שכֵנֵי ציון הקרואים כרמו,
היא ברוח קדש רוחשת נבאה.
ובימינה תכת מיתרי הכנור,
בין בנות עמיה תענה שיר מזמור.
שיר כנופת צופים, מדבש הר המור,
מנוה עיר שלם הוצאה, הובאה.
יום בפרדס נאה לאכול ממתקים,
קננו בו רבים מעלה ושחקים.
לחזות זיו תארה מזבול נעתקים,
תוך נוה אוהלה נסתרה נחבאה.
דמהה לבנות חן, להדסה אסתר,
התמה כיונים, או כמו קול התור,

היא ודוד החכמות לחלומות פותר,
גם לתוך גן עדן לחנות נקראת.

המחבר שלם בר"ת. מספק אם הוא שלם שבזי. שיר אזור עברי־ערבי במשקל רמל, ד׳ פעמים פעלולים. והוא שיר קריאה לשלום וידידות.

268b

הַס יְדִיד אַל תזכריני על שמועת המריבים,
דוברים בינך וביני, נושאי מלי כזבים.
חס ושלום, אין רצוני בוז עלי זרע נדיבים;
זכרכם ימתיק לשוני, כולכם נאים וטובים.
רק דבר נרגן מרובה,
הוא אשר יפר לאהבה,
פי כסיל מוציא לדבה,
קראו לשמו צפוני, המרחק לקרובים,
המערבב את המוני, יאהב מים גנובים . . .

חשקה נפשי למולכם, מכלל חברת ישרים,
אוהבי, מה לי ולכם, תשמעו עצות נערים.
היך תשיבון את ידידכם, בוז ואונאת דברים.
זה רצון שוכן מעוני, הוא מרפא החלאים.
כי ישיבתי בארץ
חום ומי רוע וקרץ
אשאלה גודר לפרץ
חן ושלום יגמלני. צור אשר המציא מצואים,
שם לחול על מעיני, מי חלי שולין מלאים.

בו ידיד נפש סגולה, לשחוק הוא המעורר,
גם וכבד הוא תחלה, מאכל חומו יזורר,
לב כמו מלך למעלה, יקחה ראשית וגורר,
ישמחה יוסיף ששוני, ועצמי נאהבים.
ישמחו בשר וגידים,
ירוויון יחד ידידים,
אז יהיו תמיד צמידים,
גם ושכל רעיוני ימשכה עלי רביבים,
נחברה עם איש ימיני ששלמותיו סביבים . . .

שמעה אזני לשמך, כי זכרתני במליך,
בב מעט סובין וחומץ, בם לשון קודש וחולין.
אב רצוני תשאלני, תשלחה אלי כתבים.
ובחרה דודי לך ציר,
יודעה חריש וקציר,
יתכפה אסיף ובציר.
אענה לך ועננו שיר וסוד מלות ערבים.
ושמרה פן תשטמני, גור ארי בין הזאבים . . .

ממך שוכן מעונים אשאלה, תשמור ידידים.
הישישים עם זקנים, עם בחוריהם שרידים.
קבצנו מזדונים, ועשה בזכות נגידים.
על מנוחות נהלני המעולה על כרובים.
ושלחה ינון בקרוב,
קוממה נופל בחרב,
קץ משיחך תקרב.
יִזכרה משה אדוני, רב נביאים החטובים,
גב ואחיו אהרוני הוא ואבות הנדיבים.

להשיר שבח אשיר 12a יש לכל בית עוד חרוז נוסף בערבית:
לא׳) . . . ויבַשִר דׄאלך אלרִבע אלמחילו.
לב׳) . . . פגׄירד לַיס לאלעתראת מֻקִילוׄ.
לג׳) . . . וַיְהדִי כל מגתאלְן סֻבִילוׄ.
לד׳) . . . פקדַ נְפע אלדוַא אשפַא אלְעֲלִילוׄ.

השירים שלא נודעו שם מחברם·

אם נשאר לנו שמות המשוררים, הוא הודות למה שרשמו את שמם בראשי חרוזים או בתוך הבתים לזכרון. אולם ישנו חלק גדול מהשירה התימנית שהמשוררים לא דאגו ששמם יהיה חקוק על חבוריהם, או שחקקו את שמם באיזה רמזים בלתי ידועים לנו. את השירים הללו אנו קובעים במדור מיוחד בתור שירים שלא נודעו שם מחברם. ורק בהשערות נוכל ליחס אי אלה מהם למשוררים הנזכרים, מצד התכן, הסגנון או ע״י רמזים. הסוג ששם מחברם איננו ידוע כלל הוא סוג „הלילות“ ומלבד הדוגמאות שהבאנו למעלה, נביא כאן עוד מאלה, כדי לתת די חמר להבין את הסוג הזה.

269

א. והללויה.

תחתן חזה, תתברך בשלש וחמש וגם שבע.
ותתברך כברכת אברהם אבינו, שנטע אשל בבאר **שבע.**
ותתברך כברכת יצחק אבינו, שנעקד על המזבח וישב בבאר **שבע.**
ותתברך כברכת יעקב אבינו, שנגלה עליו אלהים בבאר **שבע.**
ותתברך כברכת יוסף הצדיק, שכלכל אביו ואחיו שנים **שבע.**
ותתברך כברכת משה בן עמרם, שהציל בנות **שבע.**
ותתברך כברכת אהרן הכהן, שנִתנו לו מתנות **שבע.**
ותתברך כברכת דוד המלך, שנשא בת שבע.
ותתברך כברכת שלמה בן דוד שנולד לבת שבע. **והללויה.**

270

ב. והללויה. אשרי כל טהור ונקי מעברה,
ואשרי המַקביל את פני אלהיו בקדושה ובטהרה.
ליראה זה השֵם הנכבד והנורא. והללויה.

271

ד. והללויה. החתן הזה אלהים לכל משאלותך יְמַלֵּם.
עם רעיתך היְפֵיפיה מפז ויהלום.
וכל הברכות הכתובות בתורה עליך יעלֵם.
יִשא ה׳ פניו אליך ויָשֵם לך שלום. **והללויה.**

272

ה. והללויה. עִטרך בחתונה כן יעטרך בשמחה מלֵאָה.
מזלך יתגבר ותהי חייתך עם כלתך רצויה.
יתן ה׳ את האשה הבאה אל ביתך כרחל וכלאה.
והללויה.

273

ו. והללויה. [בראשי החרוזים: זכריה. ט.]
זכותיה דמרי עלמא אנא ממלל בחדוה לקמן.
כורסְיַה שביבין די נוּר יהב יתהון בעלמא גיזמן.
רמא יתהון ארבעה על חמשה כולהון מתחמן,
ידִיעַ לִיהֵוֵי קדם דיְהֵוֵי ומִן קדמַנא אִנון עולמן.
הוריתַיה עשרא על תשעה מנהון חבל ומנהון נוּעמַן,
מַחסֵין לעבדוהי צדיקיָא בשית מאה ותלת עשר וצלוחיתא דְמָן.
אוכֵילִנון אִרבעין שנין ועד כדוּן מנהון לִמטעם טועמן.
וארבעה מנהון גניזין עד דיֵיתי משיחא מהימן. והללויה.

274

ז. והללויה.

יצמח חוטר עוז, לעמו מגדל עוז, וגם מעם לועז יקבץ נדחים.
חוּלִי[1] בורחת, כי צורי שִׁחַת הנשלך תחת אחד השִׂיחִים.
יצא מִיִּשַׁי, איש ידוש דִּישַׁי, בימיו נקריב שַׁי וגם עולות מֵחִים·
שישו, שישו כי נסכני מלכי וסִלָּה מדרכי קוצי החוחים.
דלו רום נֹיפֶד[2], בהִטַּהֵר כספד, ונדמה רֵיחַ אַפֵּד כְּרֵיח תפוחים.
בד טכב דרך, נִשא ראש חדרך, לוחציד בפרד, בחרבו נרצחים.
נִסְכֵּנִי נאור, והמיר חשכי אור, כחתן עָט בפאר גלמי מלתחים.
נוגי עדינה[3] ועלזי ציונה, עיר דוד חנה במשכנות מבטחים.
התעדי בַּמַּשׁ[4] ובמתק טמש[5] ממגד שמש ומגרש ירחים.
למענך אל שדי, פרע נא משׁוֹדַי והיוצא מִמַּדַי לעמך בשמחים.
החתן יחון והכלה תמצא חן, יחד הרוִיחֵם במשכנות מבטחים.
נפשותם הַשְׂבַּע, בגִין מספר רובע, כהוליד מארבע, שנים עשר אחים.

275

ח. והללויה.

ירבו הששונות וירבו השמחות וירבו גִילין ורון,
יום תבושר שושנת העמקים, חבצלת השרון.
לאמר. הנה ישעֵך בא, עני ורוכב על חמור.
בעל דֵעת וכשרון, כשמן הטוב על הראש, יורד על הזקן
זקן אהרן. והללויה.

276

ט. והללויה. [בר"ת: אני שלם. ט.]

אהלל בחדוָן לרבון דמַלכוָן, דִבְרָא כל גוָן עִלַּאי ותַתָּא,
נטר טֵיבו לזְכָרָא וטַיבוּ וחטָאין דתָבוּ סלח לן ברחמתא.
יהַב לן רחמי בלילי וִימָמֵי ומכל עממי פרש לן בחכמתא.
שפע מנהורֵיה ומזיו יקריה לעַמֵּיה בחִירַיה נטר מהולתא.
להון יהַב קיָמִין למִהוִי שלִימִין בנִין חַכִּימִין ויַדעי דעתא.
משיחן יֵיתי ויחי נשמַתִי באתין ומופתי ונשמע בשורתא.
ימחול חובן וארעֵיה יתִיבַן ויַסגֵי טובן ויחזי לדידן ברותא וַרחְמְתָא,

277

י. והללויה.

אלהא דקָימין קדמוהי שרפין וישמשוניה אלף אלפין.
לכל חד שִׁתָּא אגפין ורבוא רִבוָן יקומון קדמוהי.

---

[1] חול, ברא' י', כ"ג. [2] הַנִּיפַף הרגל. ט. [3] ע' צינץ Syn. Poesie, הוצאה שניה ע' 456. ט. [4] במשי. [5] במיץ שבו טובלים המאכל.

לבושיה חִוָּר כתלגא, לעיל מתלתין דרגא.
מַני למלכתא בטורנגָא, מפַלגא לכל עבדוהי.
שביבין די נוּר, כורסיַה מנור, קדמָאֵי דאשריית,
ובֵיה זָן עלמא ואַחיַית, וכולא סמיכין עלוהי.
במלאכין וגלגלין וקִטרִין, משפעא לארבעה סִטרִין,
מלילא בארבעה נהרין, בחד משמהתוהי.
זִיהרָא דמצפן[1] נָהִיר ונפיק מִנֵּיה זֵהוֹר,
עִלָּאי ותַתָּא מַנהִיר וכולא תחות גַדפוֹהִי.
יהיוּ לכולא מזונא, לעַתִּיר ולמִסכֵּינָא,
על יְדָא דמטטרונא וכולא מתחות ידוהִי.
מלכין דמלכין יהב לֵיה, מאוצרתא דהיכליה,
ואִיהוּ מתַקִּיף חֵיליה, ומִנֵּיה תוסברנוֹהִי.
שור ברחמתך מַלכָּנָא, ברַעוָא אשגח בנָא,
וימינך תסעדִנָא, ותתִיב שבטָן לארעוהי.
תזכי נשמתן למֵיחַי, בחיי עלמא ברוחי,
בין אבהן דבדיחֵי, בחַיי גִנתָא מדורוחי.
אלהא דאבָהָתִי, יִתרעֵי למעבד רעותי,
בייחודֵיה חַדוָתִי ומִשמתִין בידיה כולוֹתִי.

278

יא. והללויה. חתן וכלה יחדון בחדוה כאדם וחוה.
יתבשרון בשורה כאברהם ושרה.
ויתפנקון פִנוּקָא כיצחק ורבקה.
ויתמלאון מִלוּאָת כיעקב ולאה.
וישפרוּן שפַרפָרָא כמשה וצפורה. והללויה.

279

יב. והללויה. אשריך, שפתיך מה יקרו מפנינים,
ותארך והודך כמו סהר בין העננים.
וזוהר פניך מזן אל זן ספירים ושושנים.
יאשרוך רומים ובחורים, יחדו על כנף רננים.
והלליה.

280

יג. והללויה. משחם שמן ששון, והוד והדר נתן עליהם.
כן יִכּוֹנוּ ויתברכו, יִפרוּ וירבו בבנים שניהם.

---

[1] צ"ל דמצפ"ץ = יהוה, ע' שיר 71. ט.

אב הרחמן יצליח לחתן ולכלתו,
ויטע שלום ביניהם. והללויה.

חידה לימות השנה.

281

והללויה. אשה אחת נישאת לשנים עשר אנשים[1] מבני הנפילים,
בזה אחר זה בלי מִיתוּן, אבל זה לזה משלים,
ילדה מהם חמשה וששים ושלש מאות בנים שתולים[2],
כנגדם נקבות בתוך המספר כלולים,
הנקבות במחשך מעשיהם והזכרים באור עמֵלים[3],
וגם אחד מהם וחמשים והמה מלכים גדולים[4],
ומהם ששה עשר אנשים בכורים שקולים[5],
מהם שני אחים שופטים והמשפט חוקרים ודורשים, ופוסקים ותולים[6],
כי להם משפט הבכורה וגם נכבדים וגם מעולים,
ואחד ואין למעלה ממנו שר ונכבד, פורש מתענוגי עולם ועוזב המאכלים,
מצדיק צדיק ומרשיע נבלים[7],
ומהם תשעה אחים, שנים שרים וחמשה קלים.
אלו השבעה ממונים על האילנות ועל האוהלים,
והשנים אחים שרים, ועל המים מושלים[8].
ומהם שמונה אחים ממונים על השמן ועל הפתילים[9],
ועוד ארבעה אחים עניים, אמיללים[10],
ומהם אחד ממֻנה על היין ועורך סעודה לפני דלים[11] —
ועשירים. ומהם שמונה אחים, ארבעה מהם שרים וארבעה שפלים.
וכולם ממונים על הירקות ועל הרקיקין אשר מהם אוכלים[12],
ומהם שני אחים שרים ממונים על קצירת התבואה והפירות מגַדלים[13],
ושאר האחים לכל מדת טובה עולים,
מזמור לדוד הבו לה׳ בני אלים. והללויה.

282

והללוית. שישי יקרה בדבר תורה, לבשי טַהֲרָה, אורך יזהיר.
פִּשטִי עברה, עבדי נורא, חשקי אורה, אורך יטהיר.
בואי חדרה למקום הדרה עם האורה, אורך בהיר.
תזכה חַבֻּרָה בזאת השורה לנועם נורא, כמו בן יאיר.

---

[1] י״ב חדשים. [2] ימות השנה לחמה. [3] הזכרים — ימים, הנקבות — לילות.
[4] שבתות. [5] ימי ראש חדש. [6] ראש השנה. [7] יום כפור. [8] חג הסוכות.
[9] חנוכה. [10] ארבע תעניות. [11] תענית אסתר. [12] פסח. [13] שבועות.

במשקל רגז מקטע.

283

והללויה. יה אזכרה לי תעזרה עת אומרה מפי בקול.
קול עבדך, יום אודך הט אזנך ושמע לקול —
מתחננים, מתרוננים, שיר נותנים כולם לאֵל.
תרבה ששון, תסיר יגון גם כל עון לנו מחול.
חוסה ושא כאשר עשה יום פרשה ענן לצל.
יה לכלל בורא כלל השמע לכל עמך בסוד:
משה ידבר והאלהים יעננו בקול. והללויה.

זפאת.

284

א. בצאת חתן בכוס קדוש, והוא הולך והוא יחוש,
שאלתיהו יְהַב פֵרוש, תנו אצלו שני עדים.
ותן הכוס והמֶרכָב ולאדון וגם לרב,
למי נברא דמות כוכב אשר זרח בשמים. (שני בתים בערבית)

285

ב. בבוא חתן תנו שירה מפוארה, מהודרה,
ושַבחו לאֵל נורא אשר הִקרָה חתן תורה, ברוב טובו לפנינו.
(בית בערבית)
ונשיר שיר למלכנו, אשר הרבה ששונינו,
וחתן זה אדונינו, יחייהו ויגבירה. (בית בערבית)
אשר האיר לחשכנו והופיע שלומנו,
וגם הרבה רנינו, ברוב כבוד ורוב הדרה. (שני בתים בערבית)
משקלו רגז: מתפעלים, מתפעלים, נפעל בדו"ס.

ג. עברי־ערבי. במשקל רמל: פעלולים, פעלולים, פְעֹל.

286

יום ליום שמחה לעם נסגָלו, סבבו סיני ודת קבלו.
קִימו מצות ויֵש נחלו, הִקהִילָם משה ואמר: עֲלו! (בית בערבית)
ועדת קדש אשר עמדו, על פניהם נפלו, חרדו.
גם זקנינו כלל סגדו, שבחו יחדו מאד צהלו. (בית בערבית)
ירדו כל מלאכי מעלה בין עדת קדש אשר נקהלה.
כי לאל חי נקראו נחלה, חסדי האל בטוב נגמלו. (בית בערבית)

שמחו עַמִי בסוד חמדו, בהדר לוחות אשר ירדו.
נבחרו לאל ונתַיחדו קִימו מצות אשר נכללו. (בית בערבית)
רם ונשא על תהלתך, קבצה כל עם סגולתך.
בעבור אבות ותורתך תעלה דלים אשר צללו.

287

ד. יהי חתן כמו עַיִשׁ וכימה, והכלה כבת מלך פנימה.
ובשחק שני אורים גדולים והוא להם שלישי באדמה.
לבד נתחברו חתן וכלה, כמו סהר וחמה עם לבנה.
וכן ידמו כמו אדם וחַוָה, ברוב חכמה ורוב דעת ועצמה.
וגם ידמו כאברהם ושרה, אשר עשו באויביהם נקמה.
וכן ידמו כמו יעקב וביתו ומהם יצאו עדה ואומה.
ואז יזכו ויראו אל בניהם, מאד יהגו בעוז תורה תמימה.
והחתן יהלל שם ה׳, אשר לשמו תהלל כל נשמה.

288

ח. ראו חתן צעיר ימים ושנים, ושפתותיו כשושנים ושָׁנִים.
קוצותיו כעין עורב שחורות, וראשו פז ועיניו הם כיונים.
לְחָיָיו כערוגת הבשמים, ושניו מחלב עזים לבנים.
צבי החן והיופי וההוד, גביר משרה, פאר כל החתנים.
שררות נחלה לו מאבותיו, ומחמדים נתונים[?] לו נתונים.
יהי רצון היותו עם חֲבֶרְתּוֹ, צבִיית חן, דשנים רעננים.

במשקל התנועות רקיץ.

289

ו. אַת יונה יפת עינים, שמש בחצי שמים.
מה תחזו יונה תמה, תָאִיר כאור החמה.
וכעמדה מפני[1] החמה, היום יהיה יומָיִם.
עוּר, דוֹד, וָקֵץ[2] אַל תישן, ראֵה לחיָה כגנת בָשָׁן.
תארה ורד עם שושן, תזרע כרמך כלאים.
נצח גם שניכם דבקו, ובשם אלהיכם חזקו,
עת אשר אליו תזעקו, קול ה׳ על המים.
קום דודי רדה דדיה ולקח את אמיר ידיה,
ושכב בין שני שדיה, כי המקום מַחֲנָיִם.

---

[1] הנכון: בפני. [2] = וְתָקֵץ.

290

ז. בתולות על שירתן וכנור על נגינתו, לעלֹז היום בחתן, נכנס אל חפתו.

היכל כבוד כולו, ואֶבְרָת[1] שדי צלו, צאו וראו קהלו, בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו.

יורש משמרת יולדיו, אהל נאמנו יתדיו, וגם הוא הוציא חסדיו, וכבוד עשה עמודיו, ונדיבות רפידתו.

מקנאיו יאמרו: אשריו, בשלמו לאֵל נדריו, כי ימלא מקום הוריו, ובחצים מבני נעוריו ימלא את אַשְׁפָּתוֹ.

כזאת תהיה משאלת, בית והון וממשלת, ואשת נעורים משכלת, ויותר מזאת לתוחלת ה׳ הוא נחלתו.

זמנו למלאות תאוה, ראשו משוש וחדוה, וסופו אחרית ותקוה ולהיות סכת שלוה, סביבותיו סכתו.

291

משקלו רמל: פעלולים, נפעל בד״וס.

ח. קול ידידי דופק, אפתחה לידידי,
אענה מרחוק, אומרה אל דודי,
אם תהֵא משתוקק, תינקה משָׁדַי,
מדבש המתוק, מצרי גלעדי.

ושמרה תראני עד אתקן עצמי,
כי בני ענוני הם וילדי אמי,
נוטרה שמוני, לא נטרתי כרמי,
כל כרמי הורק, אין מאום עמדי.

לי אריסים תשעה עִתו את שדי
חלקו משבעה נתנו על ידי,
עם מריב ושבועה והרצת עדי,
והבאת חולק יחלקה על ידי.

החשי רעיתי, את נעימה תמה,
אין בך מום בלתי את כגלגל חמה.
תלכי נא אתי אל חדר בית אמא,
ענתה מרחוק: לֵך, וְנִרְוֶה, דוֹדִי!

---

[1] כנף.

עמדה לפתח, נטפה ידה מור,
נשבה הרוח לו כמו מור עובר.
או כריח תפוח מפרי עץ סוכר,
או כנחל שורֵק כָּפרי עין גדי.

חדויות·

א. עברי — ערבי — ארמי. ע"פי א"ב[1]. משקלו מתקאריב בשנוי: פעולים, מפעילים, פעולים, מַפעילים.

292

אסדר שִׁירַיָא לאל דר בשמַיָא,
ברוך שֵׁם אֵלִי, אלפלַךּ אלעאלי, אדִי פַצַּלֹה מַאלִי, בארעא ובשמיא.
גְדַל את משה ומא שא הו אַנשַא, וְלֹה אִיצַא מַא שַא בכל עובדַיָא.
דבר טוב דִבר לאבַאינא פי אלבַר ואַקבַל מא דַבַּר לאבות ובנַיָא.
הוא האל ברוך הוא בֶה אלעאלם תאהו ולא רב אִלַא הו וּמָרֵי מלכַיָא.
וברוך שם אהיה כַּלַק מא שא וַאחיַא ומִיזַאן אלדֻנִיַא לעלם עלמיא.
זכֹר יה רב חסד לאנך אלמֻקצד וְתַפני מן יַחסַד לכְנֶשֶׁת שבטַיָא.
חסידים זמרו למנשי אלאמטַארו ועאלִם אסרארו, קדמוהי גַלְיָא.
טובה עשה לנו כתִיר אלאחסאנו ועאלִי אלשאנו ולֵיה תושבחַיָא.
יה טובות תעשה לאנַך אלמרסא ושעַבד לא תנסַא ביני אומַיָא.
כי אל אתה להם, אִזִיל עַנֹהֻם אַלֹהַם, ואִבעַתْ מלכיהם, משִיח צדקיא.
לישראל תעמיד מלך מִנהֻם תמיד, ואויביהם תשמיד מכל ארעַיָא.
פְנֵה אֵל שמים, לשְעַבד אלהַאים ומלכד אלדַאִים לעלם עלמיא.
צעדינו תכין ותַצלַחהא פי אלחִין, יסִיר פִיהַא אלמַסכִין ומרי סוסיָא.
קדשינו נעלה, סרִיעַא פי אלחַאלַא ונוּרד יִתגַלַא ביני אומַיָא.
ראו טוב חסדיהו, שַאמיל אלעאלַם הו ולא רַב אִלַא הו ומרי מלכיא.
שועתינו תשמע, דְעַא קֻומַד תַסמַע וגֻמלַתֻהֻם תַגמַע מכל ארעַיָא.
תנו לְאל שירה אִלַאה אלגַבַארא נְסַבִח לֻה שֻכרא, כמשה וישעיה.
והחתן יזכה, בִמַא שא לֻה מִלכא, ונסלֻך לֻה יֻחכא בנִין חכימַיָא.
ויראה בני בנים, כמו האיתנים ויוסיף לו שנים, מרי מלכִיָא.

293

ב. אשירה לאהוב[2] ה' משגבי. ביום חפת אחי, ביום שמחת לבי.
ירוצון כליותי ולבי עם קרבי. אשמח חתן זה ואסיר כל עצבי,
יזכירו האֵל לביאת התשבי, ונעלה הר ציון כאריה וכלביא.
הללויה כי טוב. כ"ל"ח

---

[1] ע' בהצרותי. ט. [2] עפ"י א"ב לברוך, לגדול, לדגול וכ"ו.

294

ג. אשירה לאהוב הבוחר בפנחס, מקנא לאלהיו והוא כהן מיוחס.
בזמרי ובכזבי עליהם הוא לא חס, והרג לנביאיהם וגם אותם הרס.
ומזבח הבעל ברגלים רמס ולפני המלך למתניו הוא שנס.
הללויה כ"ט, כ"ל"ח.

295

ד. אהוב צִוָּה לשמח עם אשה חדשה נתן לי תורתו מסיני מורשה.
מורשה נחלתי וקבלתי בקדושה, בראשית ואלה שמות ויקרא אל משה.
וחומש הפקודים אשר פקד משה, ואלה הדברים אשר דבר מֹשה.
וזאת היא הברכה אשר ברך משה, הללויה כ"ט, כל"ח.

296

אהוב נָם, אלי וגואלי, ברוך נָם, גבור נם, אלי וגואלי.
אשירת שירה מיחדה ולבבי יירא ויפחדה,
כלבבם מה לך ונפרדה כחמה תאיר לאופלי.
פתגמא דיהב בממלי, יא אללה, יא רב, יא ואלי.
תְפִלְתִי מן יד קאתלי סימן טוב סימנך.
בחדותיה יחדינך ולמשיחיה ייתינך.
אסא יתַלֵיל חתנא דנן, שושבינין ורבנן.
הללויה כי טוב כלע"ח.

297

ז. אהוב שוכן מעלה הנגלה ברקיעים, השקיפה ממרום, שמח הגועים,
העוסקים בתורה, ההוגים השומעים, תלמידי החכמים מגֻדלים כנטיעים.
המרבים בשלום הם ילדי שעשועים, גדול הוא השלום עם האל נושעים.
כי בגלל השלום מה נחמד מה נעים. הללויה כ"ט כל"ח.

298

ז. אשירה לאהוב אשר צוה לשמח חתנים ברננה לרקד בפניהם,
לספח בנגינה, לשורר ולזמר ולהגדיל הרנה.
ובשכר זה נזכה בנות עיר ציונה ובחמשה קולות אמורים ברננה.
הללויה כ"ט כל"ח.

ח. עברי־ערבי משקלו הזג' בשנוי. וכנראה שייך לזפאת. וז"ל:

299

בתפים ומחולות, בזמר ותהלות, בִיַשרות חתן זה ויופי הכלות.
אֲשַׁבֵּחַ אֵל צורי, ביופי מאמרי, ותמיד לך דודי, אזמר בתהלות.
ואנעים שיר מזמור, לאל גדול, גבור, עלי תוף וכנור ותפים ומחלות.

לאל שוכן מעלה אזמר בתהלה, שהוא נורא עלילה, ויודע נסתרות.
וישמע לשועתי, יקבל שיחתי ותמיד תורתי ולדעת סודות.
ידיד הקשיבה לי, ותשמע מִלּוּלִי, עלי סוד הוא פלי, ואדע נפלאות.
בראשית אל ברא, ומה סוד נברא, לרקיע קרא וימים ומאורות.
יצירת האדם ידעה כל חכם, וכל סוד הוא נעלם, רמזות עם חידות.
נהרות ארבעה, בני הֶבֶן וּדֵעָה וארבע עם שבעה ומה כל הצורות.
וסולם הוא וּסְנֶה ומלאך שחונה, לכל צדיק יפנה, ומַה סוד החיות.
וסוד המרכבה והעולם הבא ומה סוד שנחבא וסוד הנפלאות.
ונחש עם חוה והעולם היה וכל מה שנהיה וארבע היסודות.
סמאל הוא רכב ואדם שתָאַו לאשתו יום שכב והולידו רוחות.
ומהעץ הדעת ונפש נקרעת ועץ חיים שָׁעַת לאדם בחטאות.
עשרה מאמרים עם כל היצורים ועשר הדברים אשר בין השמשות.
ואשרי מי ידע בהשכל ומדע לתורתו קבע וידע בסודות.
ובער לא יועיל, ולא ידע וישכיל, זמנו הוא רכיל ונמשל כבהמות.
(ח' בתים בערבית)
למענך האל, מושיע וגואל אלהי ישראל ומציל בצרות.

ס. גם הוא כנראה זפאת ומשקלו ואפר. וז"ל:

300

אברך שם כבוד שוכן מעונים, אשר הכל בידו הם נתונים.
והנעלם ועין לא תשורוֹ, ומגיד מלפנים אחרונים.
והנותן לבחורים בתולות, והכלות מחַבר לחתנים.
ישַׂמַח אֵל חתני המאושר, ויפיק לו שמחות עם ששונים.
ויעלוץ הוא וכלתו ויחיו, כמו שרה ואברהם זקנים.
ושושבינים סביביך יגילון בנִיגונים וכל מיני רננים.
ימהר אֵל בימיך משיחו, וגם ישיב לבב אבות לבנים.
וְיִשָּׂא נס לגויי הארצות לקבץ את נפוצות עם אמונים.

301

י. אשירה לאהוב באהבה ובחיבה, ובחיבה אען שיר תוך קהל ומסיבה,
במסיבה עם חתן וכלה ששבה, שבא לה במוהר, כתב לה בכתובה,
בכתובה תהיה היא בימינו נצבה, נצבה בלוחות תוך מחצב מחצבה,
מחציבה על יד איש משה טוב שניבא, ניבא הוא להנחיל ישראל כל טובה,
טובה היא התורה לקטנים עם שיבה, משיבה נשמע סוד מקובל מרבה.
בתפים ומחולות וזמר ותהלות,
בשמחת חתן זה וחדות הכלות. הללויה וכ"ז

הזמר „חד גדיא" של פסח אומרים התימנים לחתונה ומתחילים „והללויה", ר"ל הזמר נחשב בין ההלילות. וישנם שנוים קצת:
... אתא חוטרא וחבטיה לכלבא ... אתא נורא ואוקדיה לחוטרא ...
אתא מיא וטפייה לנורא ...

נשודי·

א. לדוד. והוא לכבוד הפסח ודומה בסגנונו להשיר „אגיל ואשמח" לסעדיה המובא לעיל (25). משקלו מתקאריב בשנוי: פעולים, פעולים, פעולים בדלת, בסוגר הרגל האחרונה מתקצרת „לנפעל". והוא ע"פי א"ב עד יוד. [ע' בהערותי. ט.] וז"ל:

302

אגיל ואשמח ולאל אשַבֵח ואזבח זבח ביום הפסח.
ברוך אלהים, אדון האדונים, הצל בנים ביום הפסח.
גלה סודו לזרע ידידו על ידי עבדו ביום הפסח.
דבר למשה האות תעשה ונסים תעשה ביום הפסח.
הכה פרעה ואבד זרעו ושבר זרועו ביום הפסח.
והוציא לעמו מבין לאומו ועשה לשמו ביום הפסח.
זכר חסדיו למען עבדיו והוציא ידידיו ביום הפסח.
חמל עליהם ועל כל בניהםֹ ובחר בהם ביום הפסח.
יצאו ידידים מבית עבדים ושחטו תמידים ביום הפסח.
ושלום עליכם ועל כל בניכם מאלהיכם ביום הפסח.

ב. משקלו ואפר: מפועלים, מפועלים, פעולים. לכבוד שבת. וז"ל:

303

אני אשאל שבח האל תחלה, אשר קרא לישראל סגולה.
והזהירם עלי מצות וחקים, והשבת בתוכם היא גדולה.
והיא האות אשר בינו ובֵינם, והיא תעיד שהוא התחיל וכִלָּה·
קדושתה קדושה היא יתרה, והיא נדחית לחולי גם ומילה.
נהלל לו ונשאל מלפניו, ימהר הוא ויחיש הגאולה.
ונזכה לעלות אל בית ה', וגם נלך בדרך הסלולה.
ושלום רב יהא מני עליכם, ומלפני אֵל שְהוא נורא עלילה.

ג. הסגנון מראה ששני השירים הללו ממחבר אחד הם ואולי משלום שבזי.

304

אני אשאל אלהי יעזרני, אדון עולם אשר לו הגבורה.
אשר ברא בחכמתו יצורים, ומהם נבראו גולם וצורה.

וישׁ מהם עניים ועשירים והכל הוא במאמר הגבורה.
אני אשלח למול הרב אדוני, יהֵא עזרו אדון עולם ונורא.
שמו שָׁלֵם[1] והוא כהן ונשיא, ואור פניו כמו אור המנורה.
שמועתו בכל מקום לטובה והוא הולך בדרך הישרה.
ואויביו נופלים כלם לפניו, פניהם נהפכו כשולי הקדרה.
וגם ישמור לבָנים הידידים, אשר המה כמו אבן יקרה.
והזקן שהוא הודה וזיוה, תהא נפשו בגן עדן צרורה.
ושלום רב יסובב את אדוני, כמו סהר וחַמָּה המאירה.

ד. משקלו כנ״ל, עפ״י, א״ב. והוא תפלה ובקשה, כנראה ליום״ך. וז״ל:

305

אקדם שיר לאל שוכן מרומות, בשגיון ינגן על עלמות.
ברוב חסדו אשר עשה לעבדו, בנפלאות גדולות ועצומות.
גמלני וְרִפָּא את בשרי וקָרם עור וגידים ועצמות.
דאבה רחקה מני ונפשי ורעיוני קדושים אחרי מות.
הלא אזני אשר שָׁמעה דברו בתרדֵמה וחזיון החלומות.
ולי גִלָה בימים הקדומים ושכחתי בעצם התנומות.
זמנים חלפו כמה ועברו, ואין דורש למבין תעלומות.
חדשים לבקרים אזכרנו ובשמאלי ובימיני נעימות.
טמונים רוב חסדיו תוך לבבי, ביום פדה לנפשי מתהומות.
יחַוּו מעשיו נברא ונוצר ותנינים ואדם עם בהמות.
כמו רִפָּא לעצמותי והעמיד גוִיָה שׂבעה ממַהלומות.
לדורשיו באמת רחום וחנון ולאויבים אמת הוא אֵל נקמות.
מחַיֵה הנפשות בַגוִיות, והמתים יחַיֶה מערֵימות.
נפוצים באפסי הקצָוות ונדחים שבֵעים במהומות.
סלח נא לעון בנים מקַוִים ישועתך תמורת הרקָמות[2].
עמוסים התלאות מנעורים ועד זקנה ברוב פחד ואימות.
פדֵה עמך, ומיד לוחציהם — היֵה להם לבִצָרון וחומות.
צדקה תעשה כיום לבנים ואל אויבים הלא תחגור לחֵמות.
קחה שירי מקום זבח ומנחה, מקום עולה וחטאות ואשמות.
רצֵה שיחי וערבני לעולם, ביום תבוא במשפט על עלמות[3].
שעֵה שַוְעִי וזכרני לחיים וכתבני בטובות החתומות.
תזכני להתעַדֵן בעֶדנָך מחַיֵה הפגרים בנשמות.

[1] לכבוד ידיד וגדול. [2] חטאים. [3] נעלמות.

ת. ענינו וסגנונו ומשקלו כקדם, וכנראה מחבר אחד חברם. וז"ל:

306

אֲשַׁבֵּחַ לך שוכן ערבות, ואודה את שמך, בוחן לבבות.
בסוד שמך אני אקרא בכל עת, שהוא ראשון וראשית מחשבות.
גדולתך ועֻזך בשחקים ותפארתך בסוד רִבְבֵי רבבות.
דלֵה צועק לך תוך ים מצולה ותהיה אזנך אליו קשובות.
הדפוני בני קדר ושעיר, ביד רמה ודרכו על נתיבות.
והקיפו סביבותי בחמה ולא אוכל להשיבה תשובות.
זקנים עם נערים בִּתרוני בחרבותם כגבורי קרבות.
חמת פֶּתן ועכשוב זרקו בי, ובקשו לעשות עמי מריבות.
טמוני חשפו עלי קבל עם, למול ישיש ועוללים ושֵׂיבות.
יחיד עולם ברוב רחמיו וטובו גמלני בחסדו חן וטובות.
כהגיעי לעיר קרית מלוכה, סבבוני והקיפו כאֵיבות[1].
לרגלי פרשו רשת נחושה, וכבלי צר נתונים על עקֵבות.
מקום חשך אפלה נתנו לי, ברוב חֵמָה בלי חמלת לבבות.
נקלותי ונבזיתי למולם, ועלי יחשבו רוב מחשבות.
סעדֵני אדון עולם למען זכות איתן שהוא ראשון לאבות.
עבור יצחק ויעקב תענני וגם תזכר לאמהות אהובות.
פצֵני מאסורַי רם ונשא, והעונֶה לאיָלות עלובות.
צדקות תעשה עמי עבור איש, אשר הוריד ללוחות הכתובות.
קטַן אישים וטוב רואי ונעים, לזמרך בנבלי שיר ערֵבות.
ראֵה וזכור ומַלֵט נא לצועק, למולָד אֵל ותן לו טל נדבות.
שעֵה שַׁוְעִי יסוד כל היסודות, והשיבה לבב בנים לאבות.
תְּנָה לי עוז ותעצומות אלהי, לשבח לך שוכן ערָבות.

ו. משקלו רגז: מתפעלים, מתפעלים, נפעלים. בד"וס. ספק אם הוא תימני.

307

גשם נדבות או יאור מצרִים, עת יעלה או יזלו עינים.
או אש מלהטת כמופת הסנֶה, תוקד יקוד או נחמרו מֵעָיִם.
חשך מאור עיני ולא בַנתי לזאת, האם אמת או חשכו אורָיִם?
עד שב עלות שחר כמו נשף ועוד, אראה לצהרים כבין ערבָּיִם.
גם רעיוני חרדו גם רעדו, זעף וחלחלה בכל מתנָיִם.
ואשאלה סִבָה לכל עובר ושב, איך אמצאה מזור לפיק ברכָּיִם.

---

[1] נ"ל לגרוס: בְּאֵיבוֹת = בְּאֵיבָה. ט.

ויאמרו, אתה פצוע הנדוד, לקחת פרידה על פשעך כפלים.
ואזכרה פרוד נסיכי מעלה, לבי לנסעם נחלק לשנים.
מהם מאור עיני ולא עיני לבד, רק הוא לכל חבר מאור עינים[1].
מֵאִיר במענת פיו לכל שואל כאור בקר והשמש בלב שמים.
אכן סמכהו גביר חדור אשר גדר לכל פרץ כאיש בֵינָיִם.
לוי ומטהו הלא פרח וצץ, היה כעץ שתול עלי כל מים.
לבש מעיל חֵהֵן ותפארת והוד, גם פעמון משרה עלי שולים.
מחזיקיו עוזריו גם אוהביו, מהם חכם לב או לְבֶן שְׁנָיִם.
מי יתנני חיש באברה על כנף נֶשר ואטוס לא בעצלתים.
לפני גדולים עם קטנים אכרעה, אקוד ואשתחוה עלי אפים.
אמנם לבן יקיר אשוחחה, הכי הפציר ונתן לי כסות עינים?
אלה אשר גנבו לבבי באמת הנני בלי לֵבב כבד אזנים.
תָּנַע גְוִיָּתִי כשכור תהמה, תדמה לִפִסֵחַ נְכֵה רגלים.
נִמְהָר בלי שכל כפתי מחריש, נראה כאיש נִדהם רפֵה יָדַיִם.
אַל חי בחסדיך פנֵה אלי בחן, תן לי ביום אחד ואם יומָיִם.
תוסיף להראותי תמונתם ואז את שֵם מקומם אקראה מחנָיִם.
אז הלבנה תהפוך אורה כאור חמה, ואור חמה לשבעתים.

ז. משקלו ואפר. בשבח למוד התורה. וז״ל:

308

חָבוּם כרמך אשר היום זמנו ונשתה מִיֵין גפן בכרמו.
חסידים נקראו כלם ידידים, ידיד נפשי שמוֹר היום לכרמו.
ובתוכה עֲשֹׁק[2] לֵילות וימים, כדי תשכיל ותדע את מקומו.
ואַל נא תלכה דרך רחוקים, שְׁמוֹר שבת ומִצְוֹת יום ביומו.
ושלום דברו על בעלי בִין, ויתנו רצון כל יום ביומו.

ח. משקלו רגז: מתפעלים, מתפעלים, נפעלים. וז״ל:

309

חַלו פני אֵל פורשי כפים, משתחוים תמיד עלי אפים.
ופנו כיונים אל ארובותם אֱלֵי כִוִין פתיחן מול ירושלם.
היא בית מנוחתכם וחייכם והיא כל תאות הלב והעינים.
אוהב ה׳ שערי ציון מאד ויאחֵז עם שערי שמים.

---

[1] בשבח ידידו חשוב חדור. [2] ויש לו כונה כפולה. א) עסוק, ב) עֲשׁוֹק שפֿ׳ ערבית חשוק.

י. משקלו כקדם.

310

טרם הייתי חסדך בְּאָנִי, הַשָּׂם לְאַיִן יש והמְצִיאָנִי.
מי הוא אשר רָקַם תמונתי ומי עצמי בכּוּר יצק והקפִּיאָנִי?
מי הוא אשר נפח נשמה בי, ומי בטן שאול פתח והוציאני?
מי נִהֲגַנִי מנעורי עד הלום, מי למְדַנִי בִּין והפליאני?
אמנם אני חֹמר בקרב ידך, אתה עשיתני אמת, לא אָנִי.
אודה עלי פִּשְׁעִי ולא אומר לך, כי הערִים נחש והִשִּׁיאָנִי.
איכה אכחד ממך חטאי, הלא טרם הייתי לבד רָאָנִי.

יא. משקלו כקדם.

311

טרם שחקים וארקים נמתחו רכב אלהים חי לרִבּוֹתַיִם.
ברא בחכמתו ערבות עם זבול, סובב עלי ארץ וגם שמים.
גלגל יסובב הזמנים יום ליום, דרך בכוכביו והאורַיִם.
גם האדמה על בלימה נבנתה, תקרא לכל צמא: לכו למים!
רוח מרחפת עליהם מנפול, לא יום ולא לילה ולא יוֹמָיִם.
הָאֵשׁ וסוּרֶיהָ סביביו נסערה, רעם גבורותיו כקול רֵחָיִם.
גם הברואים אמצעותם נבראו, פועל אלהים חי בלי ידים.
אמנם סגולת הברואים היתה צדיק יסוד עולם נִקי כפים.
אנֶה אבקשהו, לנגדו אכרעה, אשתחוה תמיד עלי אַפָּיִם.

יב. משקלו הזג בשנוי: מפועלים, נפעל בדו״ס.

312

ידידי אם תבחר להבין סוד זוהר,
עמוד נא בשחר לשער האורה.
פתחיו הם רבים, עשרה נכתבים,
רכוביהם עָבִים במלכות הנורא.
שמו אלֶף דל״ת ונו״ן יו״ד מועלת
והדין פועלת בעוברי התורה.
ופתח השני יסודו במעוני
ואֵל חי יַעֲנֵנִי בעת צדיק יקרא.
ונצח עם ההוד, ירַכַּיִם בסוד,
ומשפיעים ליסוד ומהם לעטרה.

בשמות נפלאות, אלהים וצבאות,
נביאים ונביאות, מקומם הַכִּירָה.
ומחשבתך רֵעִי לְקָו האמצעי
אַחַוה לך דֵּעִי ולו התפארה.
ויֹוד ה״א ראשיתו וָאֹו הא אחריתו,
והלב מודעתו בנפש הָבָרָה.
וממך לא נעלם זרועות העולם,
ועֹצֶם מפעָלָם גדולה וגבורה.
ומִיָּמִין אֵלִי, אלהים לשמאלִי
והסוד הוא פֶּלִי לבעלי המקרא.
ועד פה משמרתך וטוב כַּוָּנָתֶךָ,
ותיטיב אחריתך בשכל ובצורה.
ושלוש אחרונות והמה ראשונות
בעומק עֶנְיָנוֹת לְמַרְבֵּה המשרה.
והן כתר חכמה ובינה נעלמה
והנה נשלמה עשרה בספירה.
שמותיהן אהיה ויה הֹוֶה יִהְיֶה,
ובם חָיֹה תְחיה נשמה נזהרה.
ובבינה סודות אלהים בנקודות
בארבע מועדות ובהם נכתרה.
ואין סוף לתהלות, לעֹלת העלות,
ממלא משאלות לכל נפש נבראה.

יג. משקלו ואפר. כנראה לחתונה וסגנונו זפאת.

313

יהולל אל בפי שרפי מעונה, אשר זרח עליהם הוד שכינה.
והם עומדים סביב כסא יקרו, ושומעים קול ולא רואים תמונה.
אשר בחר בישראל וחשק, ושָׂמָם לו לממלכת כהונה.
אני אטול רשותי מלפני, ורשיון דת וחכמי התבונה.
ביום שבת ביום שמחה וְחֶדוה, ויום ענג ויום שמחת חתונה.

שמַח ותן תודה לצוּרְךָ, אשר נתן לך אשה הגונה.
צנועה מבנות יראי אלהים, בני משרה ואנשי האמונה.
עֲנֵה חתן בקול שמחה וששון, יזַכֵּיכֶם לתורה נאמנה.
ושושבינים סביביך יגילון, וישמחו בקול גילה ורִנָּה

יד. משקלו ואפר.

314

יסוֹד הכל וגם הכל מכַלֵּל ומלכותו עלי כל היצורים.
בסוד שבת לצדיק גם וצדק, והיא היתה גנוזה בסתרים.
והיא אחת לגוי אחד נִתָּנָה, ומינקת לששת הנערים.
שְׁמוֹר וְזָכוֹר ביחד הם סמוכים, וסוד מילה פריעה ליקרים.
כבודה בת מלכים היחידה ומשפעת עלי כל הקרואים.
רמ״ח ושס״ה בתוכה הם רמוזים, ומעלתה בסוד פנים מאירים.
חסידֶיה בצלה נהלכים ופורשת כנפה לישרים.
רחומיה בתענוגים והגיון והישועה עלי כל החשוקים.
ירושה היא לבן מלך מלכים, ומֵקַל בת סקילה באבנים.
רצון האל עלי כל המסובים והקהל ועֲדת הבחירים.

טו. משקלו רֹגֹז: מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים בדלת, בסוגר ברגל האחרון: נפעלים.

315

כוכב (אשר) השקיף באורו על נות
חושק לפֵרודו במר צורח.
כַּמָּה תקָפוהו יגונים, עד אשר
פגע בפניו ויהי שָׁמֵח.
ידע חלי לבו ושלח מְצֳרִי
חסדו ומרח על שחין צומח.
ישלח אלהים לו ברכה כל ימי
חייו, ואורו יהיה זורח.
וינהלהו אל מחוז חפצו ברוב
שלום וכתמר יהי פורח.
ויסובבוהו מלאכי חסד וחן
יַם לו אלהיו עד בלי יָרֵחַ.

יְחְסן עלַי אלמחבוב אדִי הו סַיִדְנַא
יחמִיה מן אלאַשרַאר עדַד מא ברַק וְלַאח.

יז. לכבוד ידיד חשוב. במשקל ואפר.

316

למי תורה, למי מִשרה יקרה, למי הם שוררו שירות יקרים?
למי חכמה, למי בינה ודעת, למי סודות, למי גִלוי סתרים?

למי כשרות, למי יַשרות וכבוד, קוצותיו כתלתלים שחורים?
למי טהרה, למי יראה, למי הוד, למי ספיר ושוהם היקרים?
למי כסף, למי זהב וישְׁפה, למי תרשיש, למי תומים ואורים?
למי מצות, למי חקים ומשפט, למי המה עשרת הדברים?
למי השיר, למי נבל וכנור, למי הם נענעו חוטי יתרים?
לאיש נחמד ודודי ואהובי, ותפארתי מנהל העדרים.
אַשרת לו בכל לַיל ויומם, ואזכירו ערבים גם שחרים.

317

יח. מהרי יונה ועופי, יא חמאמת נוח, קומי רפרפי,
אוצְלִי לי אִלַא עִנד אַלחְבִיב בן לִיַעבֵץ אשר מָתק בְּפִי.
למדי לו בכל סוד נעלם, אַיקְצַה אשפיהו בהא יַנְצְפִי,
קוּלִי אַנה חְלַף לי בְּאלאְלַאה, באדון עולם, אשר נָפַח בפי,
הנשמה תהלל יה ויעיד כל קרב, אַנה אַללַה צַאדִק אַלוַעד אַלוְפִי,
כַּלַךְ אברם מן אלנאר אַללְהִיב גם לדנִיאל פִּי אַלגֻב אַלכְּפִי,
ואנחה שברה לבי ועצמי רקבו, קד צַאקת אִצְבַארִי ונורי יכספי.
ושלום יגעה אצל חבירי סלַאמְן אלַא מַן הו פּוּק אַלתְהַאים מְשרפִי.

י״ט. ענינו וסגנונו ומשקלו כקודם. וכנראה מחבר אחד לשניהם.

318

מהיכלי ארמון יקר גליתי ובעיר קטנה בית זבול בניתי.
הייתי בתוך ארמון כמו מלך שהוא תוך מאסר חושך, כגר הייתי.
מיום גלותי אבדה חכמה ועוד מֵרוב תשוקתי מאֹד חליתי.
לא אמצאה חָבֵר ולא פונה לאֵל ובתוך כסילים יום וליל חניתי.
אחרי היותי במנוחה שוקטה, באתי לעצבון, עדי טעיתי.
אֶפצר להִמָלֵט והמה רודפים, עד כי בכוסות לענה רָוִיתִי.
אבכה בשוּרִי הקדושים יעלו מעלה, ולמה לא אני עליתי.
מי יתנֵנִי אשכנה מדבר לבד, או מי ישיבֵנִי לתוך אדמתי.
עת אזכרה יום דין לארץ יפלו פני ואז עיני לאֵל תליתי.
ימחל עונותי בגלותי ועוד אֶזֹפֶה ראות דודי אשר פֹרַדְתִי,

כ׳. מהסוג „מי נשקני“ ולפניו חרוז הקדמה. והוא במשקל הסוג הזה, היינו רגז. מתפעלים, מתפעלים, נפעלים.

319

רָאָת תמונה בחלום ותאמרה:
מי נשקני ואני נרדמת.
עת ידעה כי היא תמונתי אז כחשה ונמה: הן אני חולמת! —

ואומרה, אם הוא חלום, מי זה אשר נתן באצבע השמאל חותמת.
ותחריש, כי ידעה כי נָאֳמִי צדק, וכי היו דברַי באמת.
אז לקחה מסוה ופנים כסתה, ואדעה כי היא לזאת נכלמת.
תעלים לחייה יְאירון בַּעֲדֵי צַמָּת, כמו חמה בעב נגלמת.
אם תשאלה, מה תארה? הנה אני אעיד ועדותי בזו קַיֶּמֶת.
כי היא קדומת חן ויופי כאשר הדרת שמריה[1] ליקום קודמת.
נגיד, לשון דתו מאד צחה בפיו ולשון אחרים בלעדו אלמת.
וימין יקר עוזו נטויה על בני דורו, וימין בלעדו גדמת
נגיד, שתום עין בדעת בוראו ובתעלולי הזמן נסתמת.

כ"א. משקלו ואפר.

320

צבי חן החליף גילי בְּחִילִי, והשבית כל רנני גם ששׂוֹני.
ואין לי מלחייו הנעימים, לבד האור אשר אראה בעיני.
ונשבעתי לבל אשמע בקולם, אבל כי אסגרה נוֹמֵי[2] באזני.
והוא נפשי ואיך אמאס בנפשי, הלא אחטא לצור שוכן מעוני.
ומה אקֹב ולא קבֹה אלהים, ומה אֶזעם ולא זעם אדני.

כ"ב. והוא חקוי לשירי ציון של ר"י הלוי כגון „יפה נוף" משקלו רגז:

321

קריה יפיפיה משוש לעריך, עיר נאמנה אַת למלכך ושריך.
יום אזכרה יִפעת רבת צבאַיִך, לך כלתה נפשי לשכון חצֵרַיִך.
ומי יתנני אעוף כמו יונים, אשק אבניך, אחונן עפריך.
לא שקטה נפשי מיום נדוד רעיה, מיום גלות בנים מבית מגורַיִך
אפיל תחנתי לפני אדון עולם, יקים שעריך, יבנה דביריִך.
נראה בשמחתך כימי שנות עולם, עת בוא ישועתך לבנות גדרַיִך.
אז תשמחי לעד ובטַח תשבי, ישים שלום בניך מכל עברַיִך.

כ"ג. תפלה. משקל ואפר. ובסופו שני בתים בערבית. גם הוא חקוי מסגנון ר"י הלוי.

322

רצה שיחי וקַבל יה לניבי, מחֵה פְּשעי וכַפֵּר נא לחובי.
הלא אם תעשה כל זאת לעבדך, אהא רצוי במהלכי ושובי.
ואיך נפשי חשוקה לעלוקה, ואש דת היא מבערת בקרבי.
הלא אם לחיות נחיה שנינו ואם אראה באות קשתי וחרבי.

---

[1] כנראה שם ידידו חשוב העדת. [2] תנוך אוזן המשוך. ט.

תנה חלקי בגן עדן כתשבי, ואַל אהיה בסוד זמרי וכזבי.
בזאת אדעה חסדיך ה׳, בנָשאד חטא אשר גבַּל בקרבי.
לכן אִסתִר בְחַק אסמך עְיובי, ואִצְפַח יַא אלאהי לי דׂנובי.
לאַנך טַאיִקְי רַבי גִׂיַאתִי ותַורַאתך ותַחק אְסמַך נצִיבִי.
לאַכֿי קַד תִחקַקת וִתייקַנת ידִי תַבלַא וִעַאד גְמלַת כִתַאבִי.

כ״ד. משקלו וסגנונו כקודם ענינו קדוש לפסח ולשבת, והסדר.

323

בידך כוס קחה ראשית תחלה, וברך על פרי גפן שתולה.
ואם יבוא כבוד מועד בשבת, תהי מתחיל בויְכלו תחלה.
ואחר כן תהא קורא ומגיד שבח האל ומופת רב עלילה.
וכך תשלים ותסדירה כתקון חכמינו וסנהדרי גדולה.
ואם לא תהיה זוכר שלשה, בלא תצא ידי חובת גאולה.
והם פסח וגם מצה ומרור, סביב שלחן יהי לך כעגולה.
בעוד יש לך בתוך שלחן ירקות וחזרת ערוך כלה בלולה.
ועוד ארבע תהי שותה בשמחה, ואפילו לאֵל תשאל שאלה.
ואז תאכל ומיסב על שמאלך, ותודה אֵל עלי פרקן גאולה.

כ״ה. לכבוד פסח. משקלו רגז: מתפעלים, מתפעלים, נפעלים.

324

שמחו ועלצו כל בני אפרים, הודו לאֵל עליון אדון שמים,
יום בו אבותינו ברנה יצאו יחד גאולים מעני מצרים.
על יד יקותיאל אשר נקרא שמו משה, מְאוֹר הלב והעינים.
האיר בתורתו אשר קבל בעוז האֵל ומאז קדמה אלפים.
מכות אזי עשר במצרים נפלו, שפלו עדי היו עפר רגלים.
בהם אזי אותות ומופתים דבקו, נסים גדולים שמעו אזנים.
פסח אזי קבעו ידידים נִצְלוּ ויזבחו זבח ברון כפלים.
מצה וגם מרור בחדוה אכלו ויקדו לאֵל עלי אפים.
משה וישראל ברנה אמרו: שמחו ועלצו כל בני אפרים.

כ״ו. גם הוא לכבוד פסח. משקלו ואפר.

325

תנו תודה לאֵל גאל ידידים, ביום זה, יום בשורה ליהודים.
ושיר חדש לאֵל הבו ביום בו מלכים יצאו מבית עבדים.
ביום זה נגאלו חפשים עדת אל ובו יהיו להִגָאֵל עתידים.

בליל זה נמסרו מצרים לַמָוֶת, ובו הלוכדים שבו לכוּדים.
בליל זה היתה מכת בכורות, ובו עם הַשְׁבִי יצאו גדודים.
ביום זה השמחים חגרו שק, ובו גיל חגרו לבות מרודים.
בליל זה אכלו מצה וצָלִי, היותם על ישועת אֵל ועוּדים.
בליל זה שמעה אזנם בשורות ואזני צר מלֵאות קול פחדים.
אשר גאל בפסח זה חסידיו, והשקיט עם אשר שבעו נדודים.
יְמינו יַחשוף שנית לדלים, אשר המה ביד כל צר שדודים.
ובת נדיב יהי מלביש רקמות ויקשׂר לה מקום עֲלֹה — רבידים.
ויבנה עיר תהלתו לעמו ויושיבם בגיל מוֹשִׁיב יתידים.

כ״ז. לפורים. משקלו ואפר.

326

שמַח דוּדי ביום פורים וייטב לבבך ושורר על נבלים.
לאֵל עושה לך היום נקמות באויביך ותלוּם על חבלים.
עֲשׂה שמחה וגם משתה ויום טוב, בּיַין ישן ומִשמַן העגלים.
ומתנות לאביונים תשַׁלַח, לאין נכון תחלק לו חבלים[1].
וזכרון הפלאות העצומים אשר עשה לך רב הפעלים,
בפיך שים ודבר בם לעֵין כֹל, ואַל תִשעֶה בדברי החבלים.
למען ידעו כי יש מבקש לישראל וכי מעשיו גדולים.

כ״ח. שיר על התלמוד. משקלו ואפר.

327

אזָר גבר חלציך מהרה וקום עיין בדברי הגמרא.
הֱיֵה חכם במלחמתו, למען תהי בָקי ותהיה לך סבָרא.
ודע „אֵיכִי" „ומתקיף" "והתיבון„ לקושיות הן לתַנָא ואמורא.
מקום תֵימַה, פשיטא, דע והָבן לאביי ורבא הבכורה.
ואף על פי, ואף על גב תתקן ברעיונך לך דרך ישרה.
כדִי ניסכָא בפירושה וְעִניָן תנָא נַמִי להך דרך עברה.
מְקום תיקוּ ואַלִיבָא דרבי תרין אנון ואנון חד בחזרה.
ובמשנה בחסורי מחַסַר תהי משכיל שהיא דרך קצרה.
והמדות מקום הקל והֹמֶר ובנין אב ואִם תַשוה גזֵרה.
ואדרבא מתוקנת להיפך בנוטריקון לקלה וחמורה.
וטִיב משא ומתן בהוָיות לרבינא ורב אשי מסורה.
ומהם למדו דרך גאונים בפסקיהם לכל דָעה חסרה.

---

[1] חלקים, חבלים נפלו לי בנעימים.

לבלתי יִיגעו למצוא דרכים בתלמוד בָבלי פים הפצירה,
והמסלול אשר תמצא בפיהם לכל תיקו דאורָיתא לחומרא.
וטִיב גִטִין וקדושִין מתוקן בחכמתם ודין עֲדֵי מסִירָא.
ובכתובות ומֵאוּן וחליצה, ודין פסח ומצה העשירה.
ואין בינה בבנים עוד ויֵש אֵם למסורת וגם יש אֵם למקרא.
ועוד דיני נגעים ואֳהלות, טבוּל יומו וטומאה החמורה.
ודין השור והַמַבעה והבור, לארבעתם בדין מבעיר בעֵרָה.
והמשפט בבית ועלִיָה, ואם קל הוא בדין תנור וכירה,
והשוכֵר והשומר למיניו, והַקִבֵּל ודין חוכר חכירה.
והמיתות בארבעתן לבֵאור, וכָריתות ודין עובר עֲבֵרה.
וחלוקים מדויָקים ודקים בעֵרובין לשבת החמורה.
ודין מַמרֶה ודין סורר ומורה, ודין עבד ודין אמה מכורה.
ודין לקט ודין שִכחה ופֵאָה, ומעשרות ודין בית הבחירה.
ועוד נוסף עלי אֵלֶה ברבים, ומה אעש ואין לי עוד זכירה.
ולא אוכל שאֵת מהלל לנפשי, בִיָדעי בם בתכלית השמירה.
אבל חשקי ידיעתם ולבי לפרודם כלֵב אשה מצֵירָה.
ולא עלי גמירת המלאכה, ולא אוֹמַר לנפשי: אַת פטורה.
ואשרי איש אשר צִפה לנפשו בקץ ימיו ומשנתו סדורה.

כ"ט. שיר על רבינו הרמב"ם. סגנונו ומשקלו כקודם. ומזכירים את שיר ר"י אלחריזי על מורה נבוכים „ידי משה ביד שכל תמוכים". (לונדון תר"יא.)

328

סגולת אֵל מְתֵי חכמה ורֵעָה, לכו אל אור מנורה הקבועה.
כלולה מאבנים היקרות, ולה נרות אמת שבעה ושבעה.
ומלא כל פני תבל מאורה, והוד זיוָה בשוּלֵי היריעה.
אשר תקן בנו מַימון וחבר בעין שכלו בתכלית הידיעה.
והוא עבר בצי אדיר והפליג בים תלמוד ודָלָה כל שמועה.
ולוּ אהיה נְגִיד כל הנגידים, אהא כפוף בקידה עם כריעה.
בעת אשמע דבריו הנעימים והן מרפֵא לנפשי הנגועה.
ואשתעשע בעִיונם ואגיל ואשמח בם כמו לאכֹל לשבעה.
ועל אור זה הלא ירבה ששוני בבור גלות ולא אבכה בדמעה.
ולכבודו אהִי קורא בגרון לכל משכיל בכל רגע ושעה.
שאל מתוק לחִכֵּך בספרו ואל תשאל לכדבורה וצִרעה.
ואל תדאג לקורות הזמנים, ואם תלך עלי כל הר וגבעה.
תהא שונה פרקיו על לבבך, ובם תמצא לנפשך תשועה.

חדל אחי להתרפות בשיחי, חדל אחי חדל מן הֲפשיעה.
אזר נא את חלציך כגבר ואל תירא לקֹצר הפסיעה.
והתבונן בבתי התבונות ונשמתך תחַיה מגוִיָעה.
בני יעקב אמת דְרשו בכל עת ותריעו עלי הצר תרועה.
ואַל ישמע לשועתכם מהרה, ויזכר עת להקים השבועה.
ותזכו לחזות מקדש ותראו מבשר טוב ומשמיע ישועה.

ל'. שיר על מורה נבוכים. סגנונו ומשקלו כנ"ל.

329

שבח אשיר לרוכֹב על פלכים, אשר שׂם לעבדיו מהלכים.
אשר הֲפיק רצון עבדו וחפצו וסקל לי מסלות עם דרכים.
שמָרני במלאכיו בכל עת, בכל מקום עירות עם כרכים.
ובמדבר בארץ מאפליה, בלב ימים בעת גליו הפוכים.
וחנן לי ספרים אין כערכם, והשלימם במורת הנבוֹכים.
לרב משה בנו מַימון מיוחס ספָרדִי ולו שֵׁם בנסיכים.
ספריו אין כערכם למבינים, פרושים הם כשלחנות ערוכים.
בצו לצו וקו לקו בנוִים, סדרים אל מבקשיהם סמוכים.
מסֻלאים בפז דרך קצרה, בכמותם ועניָנם ארוכים.
בני אֲל חי אמת דרשו בכל עת וכל רגע ואַל תהיו חשוכים.
בשתופים מפֹרשים לעַין כֹל, אלֹהיות וטבעיות סבוכים.
והמצות בטעמיהן מתוקים לדורשיהם ישרים הם תמוכים,
בפֵרושים משולשים למען יאירון כל ואל יהיו צריכים.
ונגד איש יבטל את דבריו, אהֲא נכחו וקשתותי דרוכים.
ביען פיו מדבר תהפוכות ושִׂכלו הוא אשר הלך חשֵכים.
חבליו נפלו לו בנעימים, עבותות אהבה כמה משוכים,
וסודותיו ראוִים הם למשכיל בכל חכמה ואיש זרעו ברוכים.
ובם שׂרים למשרתם יביאון וימלוכו בכתריהם מלכים.
ונזכה עוד הגוֹתוֹ צור למען אחא רֵע לרועים עם נסיכים.

ל"א. שיר על התורה. סגנונו כנ"ל. ע"פ א"ב. משקלו מתקאריב:
ד' ח', פעולים.

330

אמונה יצרה יסוד היסודות, תרנן לפניו בשירי ידידות.
בטרם שחקים וארץ מתוחים, ועד לא ארקים ותבל יסודות.
גנזה לפניו אלפים שְנָיִם ודורות עשרים וששה סדורות.
דבש מלשונה ליודעי פשטים, וכבוד וחיים למבין בסודות.

חדורים תיַשר במיטב אמרים ותשיב לנפש במשל וחידות.
ותשכיל לפתי וסָכל ונמהר, ואלֵם ירנן ותָגר רקידות.
זמנים משונים והיא לא תשונה לנצח נצחים במצות תמידות.
חקוקה בחקים ומצות ישרים ועדות בכל עת בחכמה מעידות.
טהורה וברה מאירה לעין כל, מסלות נתיבות בכל לב אפודות.
ימין עוז ועזוז נתנה למשה, בסיני מסרה, ליד איש חמודות.
כנותַ נבואה לבלתו ברוח אלהים צבאות בלבשם חרדות.
לבד בן לעמרם מדבר בעמדו בכחו ושיחו כמו אש פלדות.
מנוחה ושלום וחיים ארוכים לרב לנביאים צדקות רבודות,
נתנה בלב טוב וצוה לשמרה, הלא בעבורה נפשות פקודות.
שמאלה יעַשר לִיקרים וכבוד, וארך לימים בִימין אגודות.
ערֵבָה בכל פה ומרפא חלָיִם, לדבר בסודה ידי עט כבֵדות.
פתַח לי אלהים לבבות סתומות, ולא יִהיו עוד בהבל שדודות,
צדקה עשה נא למען שמך והַתר לרגלי בתוך פח לכודות.
קדושה ומלכות תשובב לציון, ונזכה לשָרת בארבע עבודות.
ראֵה זכרך יה אמת תוך לבבי ואם רב עוני ורבו בגִידות.
שלח ממרומים וקַבל לשירי, כחטאת ואשם כעולות ותודות.
תקבל לעבדך ואכרע ואודה, ותמיד אזמר „לך טוב להודות".

ל"ב. שיר על רד"ק. משקלו רגז.

331

לפני אלהים אערוך שיחי, אשיר במהללו כפי כחי.
עת אחזה יושֶר פעולותיו, אשיש בשַבתי וגם יַרחִי.
אפטיר בשיר שפה ואניע לשון ולא אדביק למלקוחי.
אבוא חדר השיר לבדי, כי מי זה אשר יוכל סִגור פִתְחִי.
אתבוננה רעם גבורותיו בשיר ומי הוא יעמד נכחי.
ילחם למלחמתי בניב שפה, על מהלל דוִד בנו קָמְחִי.
נפשו צרורה תוך צרור חיים, לה אומרים: רני וגם שמחי.
סִקל מסלותַי בכל מקרא, לא כהתה עיני ונס לֵחִי.
אָבין בדקדוקים ונפעלים, האיר אפֵלתי וציץ פִרחִי.
למענהו כל אשר פעל, בנין מיוסד לעקר טרחי.
היא לענוה ראש בכל אפניו, שרש פרי שכלי בטוב לִקחִי.
תקן לשרשיו מפֹרָשים כדבש וצוף מתוק בכל לֵחִי.
עֲדָה פזורה, צהלי קולֵך, פִתחִי בשיר עָרֵב ברון פִצחִי.
גִילו בני יעקב בכל מקרא, אכלו למשמנים כמו טבחי.

סימן לכל פסוק כפי סִדרו ערוך, ולא אירא קצר רוחי.
מי יתנה לי לב בפרושיו אבין במרגועי ובמנוחי.
אשתעשעה בהם בגלותי, עד האלהים יאסֹף נדחי.
כי הוא לעזרתי והוא כִסלי, הוא באמת גוחי ומבטחי.
הוא יאריך אפו לצאן ידיו, תמיד יכפר על קשי מצחי.
ירפא למכאובי והוא יִמרַח גם על שחין לבי עדי יֶחִי[1].
ישלח מבשר טוב לכל עמו, עיני תלויות לו ולמשיחי.
ישמע לקול שירי וגם ירצה אותו כקרבני וניחוחי.
נפשי בהקיץ תענה כיום לפני אלוהים אערֹך שיחי.

ל"ג. „שירת שלוחה לטבריה המעטירה" כך רשום על השיר. **משקלו ואפר.**

332

אשר כִפַּת שחקים לו עלִיָה, פליאותיו בכל קצוֵי נשִיָה.
שבחיו לא יכילון מלאכי רום ואף כי איש בארץ מאפליה,
והוא בחר בישראל סגולה, ונפשותם למאז היא קנויה,
ומתבל אמת בחר בציון למושב לו, ולא נטש טבֵריָה.
ביען היא למקדשו תמורה, ביום הוּדַש ויום הוּכַּת שאִיָה,
וסנהדרין הלא גלו לתוכה, ומתוכה למכתֵי טריָה —
ארוכתה אמת עלתה ומרפא לחלאתה כמאז היא בנויה.
עלי יד החסידים הקדושים, אשר עמדו לסוערה ענִיָה.
והכהן שמואל הוא נגידם והלֵוִי וגם משה גדליה.
ואברהם משולשים שמותיו, אשר שלחו לכַוָנה רצויה.
אשר הפכו נאות מדבר לעדן וגן ביתן אשר היה לציָה.
צמחים יבשו, לוּלֵי זרָמם לגפן אֵל בארבע היא זרויה.
והומיה בגלותה ודָמתה כקיר נטוי וגָדֵר הדחויה.
אצילֶיהָ לאכזרים מסורים ושועֶיהָ ביד אומה בזויה.
ולולֵי קִדמו אותה גאונים בחכמתם, אזי היתה כעֵטיָה[2].
ולא בינה ולא השֵכל בקרבה, ואין דעת ואין חכמה מצויה.
והוסיפו להאיר את נתיבה מתי שֵכל בכל חמדת שבִיָה.
בהדפיסם לספרי התבונה, עדי שבה לעין הכל גלויה.
בעט ברזל ועֹפרת חקוקים, מלאכת בִין בתחבולות עשויה.
עדי אמר חסַר הלב לדעתו ומי יתן בלב הים אניָה.

---

[1] מליצת ר"י חריזי בשיר „לציון שאפח" ע"ש ישע' ל"ח, כ"א.

[2] צ"ל כעֹטְיה (שיר א', ז'). ט.

ולא ידע בחכמת האלהים, אשר הקדים לנחם השבויה.
עדי קראה למוֹנֶיהָ בגרון, דעו חלקי עדי כוסי רְוָיָה.
ולְאמה משחקת בכל עת, ומה דודך ומה אמד לבִיָה.
ואל יַענה בחיש, קומי מאורי, הלא זרח כבוד אורֵך, צבִיָה.

ל"ד. שיר על השגות הראב"ד על הרמב"ם. משקלו וסגנונו כנ"ל.

333

אהה על משפטי תורה נבוקים, כספירים ראי מוצק חזקים.
אהה שבו כלענה ממרורים, אשר היו כנפת צוף מתוקים.
אהה לי על שדֵי חמד גאולים, כספירים ראי מוצק חזקים.
יסודותם בהר קֹדש בבנין, גאון הדור וגבור בענקים.
הלא הוא רם במזלו עלֵי כל, גאונים עצרו מלים דחוקים.
בנו מימוּן מאושר הוא לעין כל, ויִסד עוז בפי עוללים ויונקים.
ומִשכן בִין קרָשיו עם בריחָיו הלא הציב יריעותיו והֵקים.
והדינים למיניהם משֻכָם במתכונתם עלי ספרו חקוקים.
ונשמע מכנף ארץ זמירות ואפסי ים קרובים עם רחוקים.
ישַנֵנוּ תהלותיו ושיחָיו בכל מקום רחובות עם שוָקים.
והסכימו בני עליון לקולו בחזקת יד יעידון בשחקים. —
אבל איש קם בעיונו לנכחו, במלחמתו וסרעפיו עסוקים,
ושם חרב בפיו לוטה, מרוטה, ושיחָיו הם רמחים כברקים
שמו ראב"ד, וכמעט קם ואִבֵד לעמודים במעבֵה בִין יצוקים,
ולולי רחמי אֵל קדמוהו במִגדל עוז להציל העשוקים.
והמגיד למשנהו יכונן הליכותיו לעומת הפרקים.
דבר האֵל בספר מלחמותיו באֶת וָהֵב בסופה מחזיקים.
וּבית הלל ובית שמאי מעידים לברר השמועות מעמיקים.
וכל כבוד ומוסר וענוה בחצריהם וטירותם דבוקים.
ולא נשמע דבר חרפה בפיהם, ולא קנאה, ונקראו „מצִיקִים״.
כמו ראב"ד אשר מִלא חדריו ללעג עם הבלים נחלקים.
עלי גאון אשר הֵאיר לתבל בפֵרושיו למשפטיו וחקים.
והִשׂבִיעַ לנפש הרעֵבה וחכמותיו לכל צמֵא מניקים.
ותפארת לאיש בשבת אנשים יראים הם ומכל חטא מנוקים.
לזאת יִתַר לבבי ממקומו ועצמותי בשִברם נאנקים.
למענהו הלא יסלח אלהים בנפש קוראה ממעמקים.
והיא תערג לפניך ותדמה כאיל תערג על האפיקים.

ל״ה. תוכחת במשל על שלוחי מלאך המות. משקלו ואפר וסגנונו כנ״ל.

בני מְשרת קחו מני רננים ותוכחת לנחים שאננים.
לעורר המזמות ההגונות, משלים עם מליצות נאמנים.
שְׁנוּ בהם ושַׁלְּשׁו לחקרם, ואל תפנו לדברי ידעונים.
באיש פתי חסר לבב לתומו, ולו רעית כמותו אֵם לְבָנִים.
יְלָדו אב בילדותו כסיל הוא, והתערב לקץ ימיו לשוֹנִים.
במראה החלום עמד לנגדו, כאיש חרבו שלופה ציר אמונים.
אזי נִבעת ושאל לו: למי את! והוא ענה: לאדון האדונים.
שלחני לנפשך לקחתה והוכן לך פְּצָעים נאמנים.
והוא צעק במר: אַל נא תמהר אדוני לַהֲמיתני חרונים.
עדי אסדיר לפניך במלין, ואולי יהמה לבך לפנים.
רְאֵה אבי, ראה רחם בנותי, ומי זה ימצאה להם חתנים.
והבנים בלי אונים ועצמה, לפַת לחם גדולים עם קטנים.
ועד עתה אני צעיר לימים, עֲרֹב עבדך לימים אחרונים.
עדי אשלים ימי מדת צבאי, ובני אחרי יהיו דשנים.
לפתויו ולחליקות אמריו אזי השיב לחרב אל נדנים.
בטרם יהלוך מלאך אלהים תקפתו שמַע מִלַּי נכונים.
בחייך בבואך לעשות את שליחותך, שלח אלַי לפנים.
למען אהיה מֵכין לנפשי לכפרת פשעים ועוונים.
והוא קִבל בערמתו יהי כן ואם עלו בפניו קמשונים.
והאיש בהקיצו שח לאשתו, והֵנָּה באֵבל כיענים.
ולא ידעו למתי הפרידה, והוא נעלם בעיני ההמונים.
והאריך הזמן שולי מעילו, ונשכחו סאונים ואסונים.
ולא פנה לנגד יום תמותה, עדי הרחיב לִיתֵר על שמונים.
ומִלֵּא משאלות לבו בתבל, ואז ראה בני בנים אמונים.
לקץ ימים ובעל החלום בא לפתרון החלומות הישנים.
ועמד מעלי ראשו להשבית מעון רִבצו וישכון בית אבנים.
והוא ענה: ולמה תהדפני כאיש נדהם בטומאת רעיונים.
ואיה פה שלוחיך בטרם תבואני ואשתה כוס פתנים.
והמלאך בקצפו וחרונו במענהו: ולא כן בן זדונים?
שלוּחַי הם לשבעה נחלקים, דבוקים בך, לך שוִים ונמנים.
תחלתם לרואות בארובות, וחך כהו אשר היו כיונים.
ואזניך לקול שופר כאַיִן ומקודם בלחש מאזינים.
ושִׁנֶּיך כבר נשרו בפיך לימים שכבר שחקו אבנים.

שערוּתָך שחורות כאֲפֵלה, כמו עורב והם עתה לבנים.
וקומתך זקופה היא כאגמון, ונכפפה לאֹרך הזמנים.
ורגליך שתים מלפנים, והן עתה לשלש הם נתנים.
והופרה אֲבִיונת בגופך, ועדיך אמת בחוץ ובפנים.
והן אלה קצת עדי לנגדך וכהנה ידועים למבינים.
ומה אוסיף עלי אלה שלוחים, לגלות אזנך קוראים ועונים.
ואז שלֵךְ לחרבו מנדְנָה, דקרהו ודמָעָיו כעננים.
והלך לאבדון סר וזעף, וימים הם כצֵל או כעָשָׁנִים.
דעו שִׂיחִי ושירי ההגונים, דעו שירי נערים עם זקנים.
למען תֵדעון שַׁדוּן[1] לפניו, ותעירו נפשות הישנים.

ל"ה a. [על ערך הנסיעה.] והוא דומה להשיר „שבת אשיר" לשמעיה המובא לעיל.

335

במשקל ואפר המקטע.

אשר יפחד לבבו לנסיעה, באיד ישבע ולא יחסר יגיעה,
והמשכיל ישוטט ים ומזרח, עדי ימצא לצרתו תשועה,
והעצל סביב ביתו יסובב, והוא דומה ליתד התקועה,
ולא יסור יגונו מלבבו, ומרעה יהי יוצא לרעה,
והחרוץ יהי מואס בשבתו עדי יַשִׂיג חפציו בתנועה,
ויראה נפלאות עולם בלכתו, ויצבור הון וילמוד בין ודעת,
ועת שובו יהי למיחלים לו מבשר טוב ומשמיע ישועה.

ל"ו. ועניינו קבלה. משקלו רגז, מתפעלים, מתפעלים, נפעלים. ואפשר שהוא לשלם שבזי, כי הוא אומר: „שלום עלי שלום". וז"ל:

336

באת לידי מאהוב אגרת, ריחה כריח מור והיא אומרת:
שלום עלי שלום כליל תפארת, תורה צרי חיים והיא מוכתרת,
כל הכתרים נחלקו לשלושה, המה כתובים בה והיא זוכרת,
סולם במעלותיו אשר הם ארבע, ארבע בכל מעלה שהיא נזכרת.
אחד שמה ארץ וחברותיה, מים ורוח אֵל ואש בוערת.
שנית שמה זהב ואילנות וגוף, חוה ואדם ליקום שומרת.
מעלה שלישית שם לחיות חנכ"ל שצ"ם[2] שבע והיא מוקטרת.
גלגל שמיני מכלל הארבע הוא ראש למעלתן שהיא מוקשרת.
מעלה רביעית מלאכי שמים, ארבע בתוך גלגל ערבות שָׁרֵת.
עולים ויורדים הם בכל המעלות, ברשות אדון עולם שהיא מוכרת.

---

[1] ע"פ שני הפסוקים באיוב י"ט, כ"ט, ול"ח, י"ד. ט. [2] כוכבי לכת ע', ע' 100. ט

עולים לקבל טוב אדון עולמים, יורדים בכל טוב אל בני **משמרת.**
נפש וּרֵעֶה הם שהם עולים לעיל ושני מלאכים יורדים **בעטרת.**
אחת לגַדֵל כל אשר בארץ, שנית לשמר כל מין ומין **שומרת.**
סֻלָם וסיני מן לשון נֵוטריקון, עם הסנה תכתוב שלשתן **חרת.**
מספר שלשתן קוף וכאף נספרת, אחת תמורת לאם בכה **אחרת**[1]**.**
יִבעת תמורת לאם לענין מנין, המה לדמיון זה לזה **חוזרת.**
חָכָם דְעָה כי יש לך נתפרש סֻלם ומעלותיו ואב **ועשרת.**

ל״ז. משקלו ואפר. והוא מתוך הדיואן של שבזי וכנראה **שהוא חברו.** על ידידו חכם הדור.

337

אני אשאל ליוצר כל יצורים, שהוא אחד וגם משפיל ומֵרים.
והוא אחד ואין שני לנגדו, והוא עונה ופוקח לעִורים.
דרשתיהו בעת צרה וצוקה, ועת גברו עלי עבדו מצירים.
ועם צדיק מדקדק בסערה[2], ומי יוכל ישיבנו דברים?
ואחר זה אני אנעים בשירי למול אהוב וראש כל החברים.
והוא כהן ובן כהן מיוחס, והוא נָחַל שלשה הכתרים[3].
ועל מצחו אמת נזר אלהים, מלֻבָּש הוא בתומים גם ואורים.
וחכמתו כמו חכמת בצלאל, אשר עשה קדשים המאירים.
והוא דורש בכל נסתר ונגלה, בסוד חכמה ובינה בכתרים.
וצורתו כיוסף היא מאירה וכוכבים בגלגלים מאירים.
דבריך כמו נֹפת מתוקים, וחִכֶּך כיין הטוב שמורים.
וכל אויב וכל הַקָם למולך יהי נכרת ויִלקה בטחורים.
וּשִׂימני כמו חותם בלבך ומִלַי יהיו עמך קשורים.
אני הַקַל אשר באתי לחבר למוליך ותבין בדברים.
ומהאל אני אשאל יחייך וירבה לך שנותך עד לדורים.
ונקבץ לתוך ציון אחדים ונקריבה כבשים גם ופרים.
ותזכה לחזות נועם הדרו, בתוך ציון מקום אבות טהורים.
ושלום רב יסובב לך ויחנה כמו מים נגורים בנהרים.
ואל תגעל ולא תמאס בשירי, אני הדל מחבר הדברים.
והנני בזה הדור מיוסר כמו חבוש בתוך בית האסורים.
ואין לי אח ולא אהוב ורֵעַ, עזבוני לנצח גם לדורים.
ועם כל זה אני תמיד מקַוֶה לאֵל עליון וצר כל היצורים.
יקבץ עם אשר הלכו בגלות, מפוזרים בכל פנות, עִבְרים.

---

[1] סלם = ק״ל, סיני = ק״ל, הסנה = ק״ד לכן אומר אחת תמורת „ל״—„כ״.
[2] במקום בשערה. [3] כתר תורה, כתר גדולה וכתר שם טוב.

ל״ח. חידה. במשקל ואפר המקטע.. על כח השמש.

338

השיבוני בני תורה תמימה, במלך אין כמותו באדמה,
והוא מושל בשמים וארצה, ואם יגבר תהא ארץ שממה.
ואם תרצה להחשיך את גאונו, תכסהו ותסתירו בנימה. —
ואם ישתה ולא ישתין למים, ומילתו בתוך גופו תתומה.
ומה הוא איש אשר הלך זמנו, ולא יישן ולא יטעם תנומה.
ומה הוא איש אשר ילך בתבל בלא רגל וידים וקומה.
ואיש יגדיל ויגיע לפרקו והוא יגדיל בקול דקה, דממה.
ומה הוא איש אשר ישמור לחיים, והוא גולם ואין תוכו נשמה.
ומה הוא איש אשר יאכיל לחיים, והוא רעב ולא יטעם מאומה,
ואיש יארוג כלי חמדה יקרים בלא כלים ולא עבד ואמה, —
ומה הוא מת אשר יכה נפשות, וגם יקצף, קצף אף וחימה. —
ואיש תצא אחותו לו יבמה[1], ואם תבין, וגם בתה ואמה.
השיבוני ואבינה במלי ואל נא תחליף בו מאומה.
ותום חסד יהא משוך לנגדיך, להדריכך בדרך השלמה.

ל״ט. כנ״ל.

339

שעו אלי בני חכמה יתירה, והשיבו שאלותי מהרה:
בהמה נשחטה בחכם ומומחה, ומכל צד שחיטתו כשרה,
וסכינו היא בדוקה ויפה, וגם היא שלימה מכל טריפה,
ולא היא מבהמות הטמאות ולא היא השסועה האמורה; —
וילקה האוכל מבשרה, ופרושה מבואר הוא בתורה. —
אני אשאל חבירי החכמים, בעם ארץ אשר שחט בהמה
וסכינו פגומה היא ורעה, ווריאתה נקובה וחסרה,
ואף היא מבהמות הטמאות, ומותרת ונאכל מבשרה;
ועוף טהור הנשחט כהלכה, וכל אוכליו יהא עובר עבירה;
ועוף אחר הנשחט בפסולה יהא מותר ואין בו צד עבירה;
ואיש אכל חצי זית נבילה, ולוקה הוא במלקות הזדונה. —

340

מ׳. נביאים דברו בשמך לקבוץ עדריו, בנצח הוד והן ליְהֹוָה הבשורות.
צְמַח גואל בנו יוסף טוב מנעוריו, ליסד בית יהוה יסוד חזק לדורות.
ובן דוד תקימה מבין עפריו, בסוד מלכות אשר אין לה תשורות.

---

[1] חלבנת.

ראה ושמע תפלת כל ועדיו, וקבצה נפוצים תוך יערות.
ה̄לנצח מקוים את דבריו אשר דבר לבן עמרם בשורות.
יפוצון מעינות חכמה ואוריו, כמו קדם בראש כל מאמרות.
צַלח לבי ורנן את זמיריו, בשיר חדש, בפה מלא זמירות.
ומה נעים ומה יפה נהריו, ביצאם מעדן גנים טהורות.

341[1]

מ"א. תמה על אב אשר הוליד לבנים ומראיהם שחורים עם לבנים.
נשמותם בחייהם תלואים אסיפתם זמן מלֵא עֲדנים.
ורבים ישפכו דמם כמים, למען יִחיה בן הזקונים.
וסוד תבין בזִירות מעשֵיהו ובו תמצא סגולת הזמנים.
וחיים הארוכים נמשלו בו וכל תענוג ושמחה למבינים,
אשר עשן לראשיהם עטרות ונמשחו בכל ראשית שמָנים.

במשקל רגז.

342

מ"ב. נפש יקרה, איך בתוך גוף תשכני, נסעת ממתקה במרה תחני.
האת מטוהרת, חצובת היקר, גלגל ערבות לך ושם בית בני.
עזבי לחושיך ושמה תלכי, שמעי עצתי זאת אשר אומר אני.
אל תשבי בגוף ואבלו תסבלי, רני ושמחי שם ועיניך תֵּהָנִי.
למה תהי ביום קשורה עם אנוש, כי תפחדי תמיד כרוכב הָאֳנִי.
מרוב חטאיך שאולה תרדי, לכן דעי בצעד ואל תתלוננִי.
מה תאמרי לאל ביום הדין, בעת יזכור חטאיך ועוד מה תעני?
שימי עלי לבך דברי ועשי, נגדך תשובתך ויום אֵל יום מני.
יום הנסיעה קרבה, קומי עשי צֵדה לבית מועד ונגד אל חני.
תורה למול עינך בעתות נתכנו, לא תשקטי יומם, וליל לא תישני.
עד תהיי שבה לארמון היקר, שם תמצאי נחת ופוגה תתני*.

מ"ג. משקלו ואפר המקטע.

343

אלהים אשאלה יחיש משיחו, ויַבֵּע קץ עדתו שה פזורה.
ונִקבץ בשמחת השאובה, ונתפלל בתוך בית הבחירה.
ושם נקריב לזבח השלמים, ונשחט הקדשים בעזרה.
וגם קרבן חטאות ואשמים, וכהן יערך את המנורה.

[1] חידה על הגפן, הענבים והיין, ע' בהערותי. ט.

---

* השיר הזה דומה להשיר „נפש יחידה" (114) לשבזי. [ולשירו של חריזי: נפש יקרה איך בשכלך תבטחי. ט.]

והמקדש יקימהו וכליו, והשלחן ומזבח הקטורה.
והנביא יקימהו אלהים, יצונו אשר נכתב בתורה.
ומעל הכרובים שם ידבר, כמו דבר לבן עמרם וקרא.
והתחיל לוֹ באנכי ואמר, אני האל אשר לי הגבורה.
ועל פני אלהים לא יהא לך, ומעבדם מנע עצמך וסורה.
ולא תשא שבועת שוא ושקר, ובאל תדבקה תמיד ותירא.
ושבת תזכרה בחול בלבד, ויום שבת יהא צריך שמירה.
לאביך ואמך תפרנס, ולהם תעשה כבוד ומורא.
ולא הרצח ולא תנאף לאשה, כבוש יצרך ואל תעש עבירה[1].
ולא תחמד ותתאוה בלבד, בגן עדן תהא נפשך צרורה.
וחמאה ברכות שלְכל יום, ושש מאות ושלש עם עשרה.
ושלום רב יסובבכם כללכם, וילדיכם וכל זקני חבורה.
וכולכם ברוכים מה', אשר צוה בלא יחל הפרה*.

מ"ד. ערבי ומחברו לא ידוע, משקלו ואפר. וז"ל:

344

רמאני עיטמוס מן פוק וכרה, סבא עקלי ואסהר לאלמנאמי.
חביב אופית פי הגרד וטלית, עלא אלבסתאן אלי יגלי אלהמומי.
וכם לי פי אלזמאן פאקד וצולך, מראקב לך וִאבכי טול יומי.
פחזני גמני ואלקלב צׄייק סכב דמעי כמאטר פי צׄלאמי.
ומא תרחם למן בך קד תוולע, ומא תעלם ומא תערף כלאמי.
כׄזית פי כׄל מוצׄע אלאמאני, כׄלפנא לך נהארי צאר צׄלאמי.
ומא לי באלזמאן חילה וגאהִן, ולא מאלך מא בין אלכראמי.
אטׄל מן תלׄת ציואנך פיא רב, פמׄד גודך יא רב אליתימי.
ואחמינא בלטפך אלקדירא וצׄד מן כאן שיטאנך רגימי.
וכל חאסד וכל באגׄץ יזולא, מן אלדׄניא תכון נפסׄה עדימי.
ואדעו לאלאלאה ירדנא באשפאק אלא קׄדסׄה ופי עהדׄה קדימי.
כׄתמת אלקול פי שכרׄך ותסביח באסם אללה אלואחד אלכרימי.

מ"ה. אולם לא רק שירי־קבלה סודיים הם הנשוד, כי לפעמים הטבע מבצבצת ובולטת, כאלו הניח המשורר את רעיונותיו הקדושים וגנזם עמוק בתוך השיר עד שלא נראו לעין ונשארה הקליפה החצונית לבדה. משל לזה יהיה השיר שיש לו צורה של „רומנצו“ אמתית ולא ידוע שם מחברו ואי אפשר לדעת אם מקורו תימני או הוא תרגום ועבוד ממקור

[1] ע' הערותי. ט.

---

* השיר הזה דומה לחשיר 32 ליוסף בן ישראל.

זר. גם אין נוהגים לשוררו. סגנונו פשוט ולשונו ירודה וגם משקלו לקוי (יסודו ואפר) וז״ל:

345

ראיתי בחלום עלמה נקיה בחלון נשקפה מן העליה.
ואור יפיה כמו אור הברקים, כמו שמש דמותה בראיה.
וצוארה מרובד בחרוזים, ועיניה כמו עיני צביה.
ראיתיה ונפשי נקשרה בה, וקומתה כמו מגדל בנויה.
וחמדתי לעלמה זאת בלבי, ואמרתי להוציאה שבויה.
בעוד אני מדבר עם לבבי, וזה איש בא בדבורי רמיה.
ובקש להדף אותי ולדחות, ועוד חרב בידו היא נטויה.
ועלמה נשקפת מן החרכים, ואמרה לי: הרג, בן העליה.
אחזתיהו והכיתיו בחרבו, וגרשתיו לתוך מדבר וציה.
ובת נדיב ביפיה לבבתיני, ומי יתן ונפשי לה קנויה.
ונפשי חלתה מאהבתה, וצורתה בתוך לבי מצויה.

שירות.

א׳. והוא מיוסד על שירו של ר״י הלוי, „יעבר עלי רצונך״ [ע׳ 22] והוא הסוגר שבכל חרוז. משקלו רמל: פעלולים, פעלולים בדו״ס.

346

אחלַי תביט בעֵינָךְ בעני עבדך ובנך,
יעבֹר עלי רצונך כאשר עבר חרונך.
גם מרי שִׂיחַ לשוני תאזין מלכי וקוני,
הלעולמים עוני יעמֹד ביני ובינך.
שוּר אֱכָלַתְנִי לשון אש, ויהי קש לי למוקש
ועדי מתי אבקש אותך עמי ואינך.
שופכי בוּז על נדיבים, מעביר רוח אהבים,
דר בכנפי הכרובים, הפרושים על ארונך.
העברתני עברים תוך שנים עשר גזרים,
העברתני לזרים, ואני כַנת ימינך.
חן לך לבי ועיני חִבקו אשפות פנינַי,
גואלי לגאל המוני רוּם והשקף ממעונך.

ב׳. שיר אזור מסוג המתחיל „איומת בחר המור״ (43, 72, 149). עברי־ערבי ומשקלו טויל בשנוי: פעולים, מפועלים, פעולים מְפָעלון. התושיח: מפועלים. לחלק א׳ ד׳ חרוזות, החלק השלישי הוא בערבית אם ח״א ותושיח הם בעברית, ואם הם בערבית אז ח״ג בערבית. וז״ל:

איומה בהר המור עלי לך ובַשְׂרִי,
ונשיר בשיר מזמור בנגון ליוצרי,
ותעלי בחן מבור לעפַרֵד תנַעֲרי,
ומִיַּין שהוא שָׁמור תְּנִי לי ואשכרי.
ונִכנס לתוך גנים,
ונשבעה למעדנים,
ונראה סופרים מְשַׁנִים.
זְכַאת אלעִלום נצ̇ר אצוּל אלגַואהִרִי.
ונַצ̇ר לבַאהִי אלנוּר חלִים אלשואעִרִי.

בְּדאר אלחיַאת סַאכן בְּעַאלִי אלהיאכלי,
חואלַיְהִ אמלַאכן בנַארך תשאעלי.
וִינַגְּם באלחַאנְ מפַצח ופַאצ̇לי,
שפַאתְה כמא אלמְרגַאן וטַעמְה כמא אלנַחלי.
וְהו סִין אלִף לַאמַא[1],
ומִימָן נבִיע אַלמא,
כלשם ואחלמה,
ומהיר וגם תוכן בחכמה מפוארי,
ופרח כמו שושן בעמק מאושרי.

שכינה מרחפת וחונה סביבתו,
וחַיִל מכַנֶּפת[2] בחצרו וטירתו,
לשונו מצפצפת בשבתו וקימתו,
במשנה כצוף נפת ותלמוד מגמתו.
מחבר שני רֵעים,
וקושר לארבעים,
ומזרה לכַת רעים.
ותַנצ̇ר בדִיואנְה חגַאר אלגואהִרִי.
משַאמִים יְחִיטונה ומְסכְן ועַנברִי.

ותַאגְן עלי רַאסֶה וקפטַאן נַאשִרִי,
עְמוּמְן בפִנטַאסְה יסַלִי לאלאַחגְרי.
וחסנְה ואגנַאסְה כמא אלבַדר אלאַחוּרִי.
ותַנצ̇ר בפִרדוּסְה ורוּדְן ואַזהַארִי.

---

[1] סאלם. [2] מתאסף, מתכנפין, מיכנוף בארמית והטה בל׳ נקבה לצרך המשקל והחרוז. [השכינה מְכַנֶּפת הַחַיִל. ט.]

והלביש לבת גלים,
לרקמה ומְכללים,
בשירים ומהללים.
והמשיך למי חכמה לעלמה בשערי,
וצלח בסוד קומה ואהל מחברי.

בשירי נגינותיו אזמר בשמחתי,
ואזכיר לצדקותיו בעזי וזמרתי,
יקבץ המונותיו ויחיש ישועתי,
יפענַח לסודותיו, צפונים בתורתי.
ויקים לאַיֶלֶת,
לאהבה מאד חָלַת.
ותפציח בשיר גילַת.
ונראה הדר ינון בחכמה ואִפסארִי.
ואֲלִי בתוך ציון בכבוד מְנַהֲרִי.

ג׳. עברי־ערבי־ארמי ע״ד א״ב, בית אחד עברי־ארמי ובית ערבי בסרוגין. משקלו הזג בשנוי: מפועלים, נפעל, מפועלים, נפעל. וז״ל חבתים העברים־הארמים.

348[1]

אשורר תושבחות לבורא הרוחות ומרבה בסליחות, מקבל תָבַיָא.
גבורתיו הגיד לנביא ולנגיד, והארץ העמיד תלויה על מיָא.
תמון רב בעולם בראם אֲל כלם ובאדם הִשְלָם יסוד צדִיקָיָא.
זבדו זבד טוב בשרש עץ רטוב אלהים אז בטוב באילן חַיָיָא.
טהורה מחשבתו כמלך על שִבְתוֹ בכסא ממלכתו בריש מגדָלַיָא.
מעוטר עטרת שֵש ולובש בגדי שֵש בשמחה מתחדש בכל עִידָנַיָא.
ששון ושוש נָגֵל ואור צדיק יָגַל, כשמש בגלגל סְגִי בנהורַיָא.
פרושה פָרֹכת לפניו נערכת, תמהר ללכת כמהלך שָרַיָא.
קהלות מלאכים, נכונים בדרכים, באורו נהלכים בקל תושבחַיָא.
שאלתיך אֲלִי תיַשֵר מעגלי ותשלח חכלילי, משיח צדקיא.
ויעלו מושעים, נבונים וידועים, ושבעה הרועים ושבעין סביָא.
ויבנו בית אללה, אלאסבָאט אלגמלַה, ותתֹבת אלדַולה לעלם עלמיא.

ד׳. שיר אזור. והוא מסוג „יום אזכרה“ המובאים לעיל. משקלו רגז בשנוי: מתפעלים, נפעל, מתפעלים נפעל. ולו ארבעה תושיחים בני ד׳ חלקים וסוף. ומשקלם: מתפעלים, והסוף: מתפעלים, נפעל. לחלק שלש חלקים. וז״ל:

---

[1] שיר זה אינו שלם, ע׳ הערותי. ט.

יום אזכרה קוני לבי מאד נִסַּע[1]
לחזות בצל גַּנִּי קדם אשר נטע,
אחד ואין שני, רוכב עלי שבע,
ברא לאור, ראשון שמוֹר,
אם תחקֹר עְשר ספוֹר, תבין וגם תֵּדע.
חכמה קנֵה מכוהני,
מקדש בְּנֵה לחוג עלי שלש בתוך ארבע.
תשמע לשיר תוך הדְּבִיר
מפי בחיר האל אביר יעקב אשר פגע.
תענה ברון האל אדון
תמצא לחֵן בפני בוחן כליות ולב מדע.
הִכּוֹן למוֹל שפע, תחיה כדוֹר דרדע.

נפשי תבקֵשה לו׃כן במקדשי,
עבדות מאד קשה אצא, אהֵא חפשי,
אֶפנה ואָדושה עד יזרחה שמשי,
אמצא כְבוֹד אהוב ודוֹד
יקבֵץ נדוֹד עת יעמד גזע לבן ישי.
ישתעבדו עָם עבדו,
זר בגדו, לו יסגדו, גם עוד ויובל שי.
שבו לאֵל בבל ובֵל
כל עם שמאל עוד יחמל אֵלִי מרום קדשי.
אז יִמלו, גם יטבלו,
עולה עלו, דת קַבלו, המה בשרשי.
אֶשַׁח וגם אכרע, כי סר מעט רגע.

רְוַח והצלה ביאת משיחנו,
ממשיך לאור מעלה, מאיר לשכלנו,
נצח וגם סלה יעלו קהלֵינו.
תמצא לאור כל דור ודור,
קורא דרור, עגוּר ותור נשמע בארצנו.
יצרך כְּבוֹש, צוּרך דרוש,
כתר לבוֹש, תשב בראש, תחיה נגידנו.

---

[1] לקח שולל.

דודי שמַח, לבד בטַח,
עין פקַח, דלת פתַח, אהוב קראנו.
קומה נְפוּךּ[1], כסףּ צרוּךּ,
לחם טְרוֹךּ, נעל שלוֹךּ מעלת נביאנו.
עמד וגם פסע, משל סנה ידע.

חפצי אשבֵחה, צורי ומשגבי,
אביט והוא נדחה, צָרי וגם אויבי,
אשקֹט ואנוחה, אודה עלי טובי.
קולי שְׂעֵה, אותי רְעֵה,
עם זורעֵי גם כורעֵי שחרי וגם עַרבִי.
מתפללים, מתחננים
גם שוכנים, שיר נותנים, שמחה למכאובי.
דודים רְצוּ, יום נקבצו,
עם פרצו, גם קבצו תורה בתוך לבי.
היא יָקרה עם שוערה[2]
גם שָפרה. ואומרה, לא יַערֹך זהבי.
שלום אמת תִטַע, יוֹדֶה עלי פשע.

שַשתי במפעלי, אגיד לך סודי,
אֶשתה כפי יָכלי, אֲקביל פני דודי.
רחוק ונראה לי, עֵת יַעֲנֶה עֶדִי.
עוד אכספה ואשאפה,
אסתופפה ואקטפה כרמי וכל מִדִי.
צורד עָרוֹץ[3], אהוב עֱלוֹץ
לגוּף קפוץ ושמח ודוּץ, תינק אמת שַדִי.
אשמח לך עת לכתך
מנעמך טוב סודך תאמר שבה צִדִי.
אֲקַבְּלָה מפי קרא,
לא יבחרה[4] עד יגמרה קִצים לשעבודי.
זכרה אשר נטע אשל באר שבע.

ה'. מְחֻמש בהבית האחרון שלש החרוזִות הראשונות בערבית. משקלו „סריע" בשנוי: מתפעלים, פעולים, נִפעל; מתפעלים, פעוֹל. ח"ל:

---

[1] נפוּךּ הדגל. [הנוסח הנכון: כפוּךּ. ט.] [2] הנכון סוערה. [כך בכ"י].
[3] חַערֵץ. [4] כנראה תחת: יברחה.

כמה יהי ביד האמה עירי וְהֵיכְלִי.
רב לי מנוֹד לראש כל חלדי, כָּתוּשׁ וּבַעֲלִי[1].

אדון יהי לְשִׂיחִי קשב, חנון ורחמן!
הקשב לצעקת גר תושב, נטע ונאמן.
רֵיח לתימרותיו נחשב, קָנֶה וְקִנָּמֹן.
אתבוננה בְּשֵׁעוּר קומה, יִרפא למחלי.
חֲטאי וּמַעֲוָתִי נֶגדי, אודה לפועלי.

מר אצעקה הֱיֵה לי עונה, מקדשך בְּנֵה.
הָחִישׁ פדות וּמִיַּד שונא ולעירך פְּנֵה.
אין בלתך לעמך קונה בדבירך חֲנֵה.
ולמענך תָּשׁוּ לי חומה, אֶבטח במגדלִי.
יום תהפֹּך לשמחה אֵידִי, אשיר בצלצלי.

ציון לרוב שלום בניך, אנה תמהרי.
ארכו ורחבו שָׁנָיִךְ, במה תכַפרי
חטאֵך, ויכרעו מוֹנַיִךְ, כמה תאַחרי.
מתן לאף ותִכבִּי חֵמָה, שִׂיחֵך תמללי.
למה אֶהֱא לעבדי עבד, שָׂא נא למעלי.

בנים ביום דבירם חרב, הפכו ביום קרב.
אז שָׁחרו וְהִכָּם שרב, נפלו ביד עָרָב.
ולבת אדום גדולה תרב. כשל גביר ורב.
בית מועדי לִפְסָלָם במה שִׁכנו בְּאָהֳלֵי.
השיב באף לאחור ידי, יָשִׁישׁ ועוללי.

שוכן לבין כרובי ארון, ראשון ואחרון.
תָּשִׁיב לְאַף ותסיר חרון, בוחר באהרן.
סוד כל יסוד וסוד כל פִּתְרוֹן לך יענו בְרוֹן.
אוחיל אֲקַו למעלה רמה, אֵלִי מחוללי.
את סהדי ואתה עֵדִי, צורי וגואלי.

אִנבַת בנַפְסַךְ כַּוכַבָן מְנִירִי, שַׁרְטִי הרירי.
אִן כְּנַת תַרגַב תַּשְׁתְּהִי וְצוּלִי, תַטלַע סְרִירִי.
אִחצִר לִנַקדַךְ אִן תִּשָׂא מְסִירִי, תחזה באורי.
הרחב לבבך ועזֹב לַחֵמה, בא נא בהיכלי.
הופך אמת לששון אֵידִי צורי וגואלי.

---

[1] כָּתוּשׁ בַּעֲלִי המכתש.

ו'. משקלו כקודם בשנוי: מתפעלים, נפעלים, נפעלים, מתפעלים, פְעוֹל. והוא מְרֻבע. וז"ל:

351

סהרי לסהר החפיר, עת הֵאיר, גָבה בתארו.
מצחו אשר הוא יַזהיר, אור בהיר, וענק בצַוארו.
ידו תנגן על שיר, הוא יעיר מתים בדברו.
צַוָאר כקומת אָמיר לב יָסיר, יחלים בזמרו.

עיניו אפיקי מים, אפים חרב מְלֻטשה.
לו אָדמו שפתים, שִׁנַיִם שַׁיִשׁ מְחֻדָשָׁה.
גחון וגם דַדָיִם כשנים זתים תמששה.
אחלי יהי לי לגביר, לו אַכתִּיר ואני אהדרו.

גזל לבבי צִביו, כי יָפיו גבר ומתקה.
אורה לשושן לָחיו על בָריוֹ אֶשַׁק ואדבקה,
עד כי ישַׁלֵם נִשיו גם חיו אֶחיֶה ואשקה.
כי מחלתי יסיר, עד לגביר אחיה בשערו.

אשאלך הסהר, הנבחר בחן וביפִי,
תִגלה ואַל תִסָתֵר, תֵעָתֵר אֵלַי, אני שְׂפִי[1].
ואני אהי על משמר, לא אחסר מאמר אֲרַדְפִי[2],
אשמע לקולך תשיר כי השיר אתה תפארו.

כְלך פרי עץ הדר, תתהדר על כל בני אנוש.
עֶרוָה בך אין דבר, כי כתר אתה לכל לראש.
כי תצמדה, תתחבר, כי נשבר לבי ברוב פְרוֹשׁ,
רַחם דְמָעַי אַגִיר, אל תַכתִּיר[3] עבדך בצערו.

ז. שיר־אזור משקלו מתקאריב בשנוי: עולים, מפועלים, מפועלים, פְעוּל. – –, ⏑ – – –, ⏑ – – –, ⏑ –. התושיה: עולים, נפעלים· לחלק ג': נפעלים, נפעלים. ולו פזמון החוזר אחרי כל בית. וז"ל:

352

עוּר דוֹד אַל תישן ושְׁתֵה (ייז) יֵין ישן,
עם אֵילַי בשן, חד כושן עם יקשן.

אערוֹך בהגיוני שֶׁבַח צור גואלי.
אשיר עלי זמר ותוף עם נִבלִי.

---

[1] לבדי [בטות. ט.]. [2] יוד נוספת. [3] ע"ש כי יכתירו.

עם כל עדתִי הֵם סגולת מִקהלִי.
כלם שלֵמִים אין בפיהם מעלי.
צור פודה אותן,
יִקבֵּץ גלותן,
יהגו תורתן.
בִּנְוָתָן, תוך ביתָן. עור דוד וכ"ו

חקשב תבונתי, אדון נפשי וקח,
הסר יגונותי, בכוס ייֵנִי שמַח.
היום מריבי סר וגם נלכד בפח.
מַשגֶה ישרים הוא מאד נִדכָּה ושַׁח.
הרבו שִׂגיוֹנך
גם הטו עינָך,
ואני אתבונך
רנונך, אשתונך. עור דוד וכ"ו

מי הוא אדון נפשי אשר הוא נאמן,
יקח תשורתי אשר היא מִזמָן,
אל מול אשר רֵיחו כרֵיח קנמן[1].
תוך לבו חָכמָן.
אֶל פיך טל מָן.
בנעים שיר הימן
בנעימן, טל נִסמָן. עור דוד וכ"ו

קום נא שתֵה ייֵנָך בכוס האהבה.
כסףּ מזוקק בא וזהב מִשְׁבָא.
ושבח אדוני על לשוני ייטבָה.
שלחנך נערך לכל יוצא ובא.
תַעדֶה את עֶדיָן,
תורים על לֶחיָן,
יִנאֶה בם יפיָן
מִשבין בא פִדיָן. עור דוד וכ"ו

תיגע בעשרותך ומבינות חדל.
ריבה יריב רֵעך וסודו אַל תגל.

---

[1] ע' חטרותי. ט.

עשיר לרשים לך נתן לחמו לדָל.
כי טוב דבש מְצוּף ונפת מאכל.
חטים עם נסמן,
ראשו ארגמן.
קנה וקנמן,
תוך בְסָמָן, במקומן. עור דוד וכ"ו

ח. משקלו כמו של השיר ו'. שיר־אזור, הבית האחרון **בערבית. גם לו** פזמון חוזר. לחלק א' ג' חרוזות. לתושיה: מתפעלים. **בארבעת חלקים.** לחלק ג' ב' חרוזות. וז"ל:

353

עיני צבי עִנוני, שמוני עבד באֵין מחיר.
שִׂפתות כחוט השָׁנִי, רִפוני, פניו כמו דְבִיר.

לו חֵן וגובה קומה עם אֵימָה, עצמו וגברו.
ולמול הדָרו חַמָה עם כִימָה בושו וחפרו.
מושלים בְבִין ומזִמה ובחכמה ענו ואמרו.
זהו אשר אורו כנֵר,
לא יחסר כל, דוד ושר.
חם אוהבי רמוני ובאוני דמעי כטל שנִיר.
אם אצעקה: זָנוּני, חנוני, הֵם יענו בשיר.

מִלָיו לבבות קונים ומענִים דודָיו לאוהביו.
ובתוך לְחָיָו חונים צפעונים נושכים לקורביו.
מחליף עשרת מונים בזמנים דודיו לאויביו.
דודי פְנֵה אֱל מענֵה
לב נַענֵה לך יענה,
שֵב נא שתֵה, השקֵני, נַשקֵני תוך פי והעתר
קולי וגַל מַצפוני, בהמוני ובכל גבול ועיר.

הן לבד מֵעודִי הוא עֵדִי על אהבתך
וכבודך עִמָדִי ובסודי לשמֹר בריתך.
אהגה בך תוך סודי ויסודי נָוֶך וביתך.
נחלת צבי קום אוהבי
רוץ כצבי, בוא וַחבִי
עמי בצל רמוני, תוך גני, וחבוק והַאֲמִיר.
כי מזמן קדמוני צִוָנִי להיות לך אֲסִיר.

חשקי בכל יום יוסף ויוסף אהבה בבגדך.
רב לך יְדִיד אַל תוסיף ותשַׂסֵף לבות בנודך.
יִגְוַע וגם יֵאָסֵף לב כוסף לחזות בהודך.
אם נודך מפחדך,
הן עבדך אל צִדך —
סורה שָׁבָה ברצוני, תוך עיני ושכון וְהִתְחַבִּיר.
ורצֵה וקח קִנְיָנִי וממוני, אֵל שָׁמך גבִיר . . .

ט. והוא חקוי לשיר המתחיל „פני אדום וצח“ לר״י הלוי. ומשקלו הזג מקֻצר: מפועלים, פְעוֹל, מפועלים, פעוֹל. הבית האחרון בערבית. וז״ל:

354

פני אדום וצח ללבי עָרבו.
אֱסוֹף נא עולבי, פדֵנִי מִשְׁבִי, בגלות יַרְךְ בִי,
ואויבינו רצַח, גמולם ישאֲבו.
ועד אָן אֶדְאָבָה, והעת קרבה, בחי האהבת
לבן דָוִד שלַח ועמים יִדְאֲבו¹
וחוט סיס יעסיס ודם רסיס וסיס
וכיור עם בסיס לנִין כהן צלַח, לעולות יקרבו.
למקדשך בנֵה ועמד יַהֲנֵה ולֵוִי יענֵה
במזמור שיר וצַח, בנגון עָרבו.
אִלַי יא את תִם אַח, עלַי מַא כַּאן וְרַאח
פִיַא סִיד אַלמִלַאח פִצַו אלפַגר אצַאח וקצים קרבו.

י. עברי־ערבי². והוא מרֻבע, אשר לשלש החרוזות חרוז מיוחד ולאחרן חרוז עובר. משקלו הוא הנקרא “משקל קל“ או „משקל התנועות“ שחדש „אלכליל“ והוא: נפעלים, נפעלים, נפעל, ונמצא גם: נפעלים, מתפעלים, נפעל כמו שהוא בשיר זה: — — —, — — ◡ —, — —. וז״ל:

355

קום דודי, הבן בעניני, עד מתי נעבוד לאדמוני.
שהחריב ביתי וארמוני, קום וּשְׁאַל נביא ופלמוני.

כַּם נַבקַא פִי הַדה אַלדַוּלַה מַשגוּלִין אַלשַיךְ וַאלעַוּלַה.
יא צַאחִב הדא מִן אַמר אַללַה אלרחמן בִאלמֻלךְ רבַאני.

צור חוסה וּרְאֵה לעמֶיך וזכר נא לבְרית ולשמִד.
וּפקֹד נא אותם ברחמיך, כי כלו עיני בעולבוני.

---

1 נ״א: „ישאבו“. 2 תרגום חפשי. ט.

רב אִשפַּק וּנְצֹר אִלַּי קַומַד, וִאדְכֹרְהֻם אסאַלד בְּחַק אִסמַךְ.
לא תַנסַא עַהַדד וּאִנעַאמַד, קַד אַנחַל גְסמִי וְאַעיאנִי.

ממלכות פרא אני דואג, תורתי עשו כמו שוגג.
הייתי בוכה ולב מוגג, הביאו חרפת למשכני.

אסקוּנִי אַלסְם וַאלעַלקַם וַאסתַנקַם מִנִי ולַם ינקַם.
קַד גְסמִי מן כֹדמתְהֿ אַסקַם, כַאס אלנאר אַסקַא לאַבדַאנִי.

אין לי פת אֶפצֶת במלולים, כי יענו אותי בהתולים.
זת יַכֶּה אותי וזה יַכלים, הַסַבּוּ עלי להרגני.

קד פומי אַעגַם ולַם יַנטִק, אַגלַונִי פי אלגַרבּ וַאלמַשרִק.
שַגוּנִי יַא רב אַנַא גַארִק כַלַונִי מַגנוּן שַיטַאנַי.

פצו פה עלי ולא חסו, לא חמלו עלי ולא כִסו.
עִנוני תמיד וגם נסו, אין אחד מהם יחָנֵנִי.

אַגוַנִי סַבתִי וֹאַעיַאדִי, וַאסתַוַחש גְסמִי וֹאכבאדי,
אַנַסונִי בֵיתי וֹאוֹלַאדִי וַאלאַעדַא בִאלשַר יַלקוֹנִי.

וישאו עלי דבר שקר, הֵשַמו רִבצי לאין חקר,
אין עִמי כבוד ולא יוקר ושמו רב חיה בהגיוני.

יא גַבנַאה מן יַקתַנַא יא נַאס, כַם נַבקַא פי כִדמַת אַלאַנגַאס.
מַשתומִין בִאלצֻבח וַאלאַגלַאס, וַאלסֻלטַאן יַזתַאד יַשנַאנִי.

השקיפה צורי וגם חוסה, כי מתה כלה מאורסה.
כי היתה לבז ולמשסה, בין אריה וזאב וצפעוני.

הביטה אהיה אשר אהיה ושלח לי יִנון ואֵלִיָה,
יביא לי עֵצה ותושיה, הוא יבנה מקדש וארמוני.

י״א. בראשי החרוזים רשום שזמק ואם נניח את ה„ש“ ונהפך זמק בא״ת ב״ש אז יצא השם „שעיד“ = סעיד. — שיר אזור והבית האחרון בערבית. משקלו סריע בשנוי: מתפעלים, מתפעלים, פעולים; נפעל, פעולים. בתושיה: נפעל, פעולים. לחלק ג׳ ישנו רק חרוזה אחת. וז״ל:

356

שׂער רננות אפתחה בכוחי, אשיר לגוֹחִי.
אנעים בקול מזמור במר לרוחי, אריד בשִׂיחִי.

מֵרוב פְּרוֹד דודי וגם משיחִי לא בא בְאָרחִי.
מתי תקַיֵּם נעלה שבָחִי, רני ושִׂמחִי —
כי הנני בא
לשכֹן בחִבָה
בקהל עזובה —
לעד ולא אמאס מקום מנוחי, כִדבַר שלוחי.

זכאי ועד כמה עוברות ובאות חזיון נבואות.
אומר אנַסֶה נא ואשאלה אוֹת מֵהַפלִיאות.
קִצים וחזיונות, אבל תלָאות, נִגלות ונראות.
הם בין מעַנִים ימרטו לְלֶחִי לִמאֹס וְלִסְחִי.
לימין ולִשמאל
אִפנה, התַחמֹל
היום כאתמול.
על גב בניהם יַחֲרוֹש קרוּחִי, יאמר לָה: שְׂחִי!

מִבֵין פראים נואקים בגלות הָרֵם לשִפלות
גזְע חסידיך, הלא בדלות תואר וזַלוּת,
לבני בניהם יקראו בנַבלות פיהם לקלות.
אָנה צֳרִי מַרפֵא שלַח ויֶחִי, חולַת זנוּחִי.
מלכי וצורי
האיר לנרי
ושלַח לצירי,
תשבי וינון יעמד בפִתחי, יקבץ נְדוּחִי.

קדש וַהראֵל נָוְד תכונן, מקדש יִבוֹנֵן[1]
כי את עפרה עבדך יחונן, על שֵׁן יבונן[2]
ושְׁמַע עתרת עבדך מחונן, קולו ישַׁנֵן.
הַצַב גבולות אהרן וקָרחִי, פרץ וזרחי.
לעבֹד עבודה
לפני כבוּדָה,
אין שם פרידה.
כי שם יתַנו צדקך בכחי, נפשי ורוחי . . .

יב. משקלו רמל: פעלולים, פעלולים, פעלולים, פעלולים. והוא שיר משתה ויין. וז״ל:

---

[1] יבנה. [2] על הר גבוה יזהיר ויבשר משרש בוֹן פִּצֵל. [פ׳ תערתי. ט.]

357

תן אשישה גם וחבית, עמֹּד נשתה וְנָבִית[1].
גם ושיחה מערבית[2] קום ידידי וּשמעֵני.
תן אשישה השנִיָה, כי לעבדך היא קנויה.
גם ישיבה גם חנִיָה אִוְתָה נפשי ועיני.
נכספה נפשי ראותה, גם ותדור עם חבֶרתה,
כי ככלה עם חמותה דברה תורה אדוני.
אמרה חבית בלבה גם ודָנַת דין בקרבה,
אם אהֵא דומם סביבה, פן יאָרע לי צפוני.
כי אשישה אמרה לך, מה ישיבתי באהלך,
קום קרָא לי כל קהלך, אל סביבי יפתְחֵני[3].
וּמְזָגָה[4] הכוס וקַדֵש גם לדבר אַל תחַדֵש
והיֵה נכון וקדוש וּזְכֹרָה בורא גפָנִי.
טוב לדַבר אל אדוני, כי בנחת יפתחֵני,
כי כרֵיח מור מעוני, כי כקנה טוב אדוני.
גם ושלום ממעונים, אל ישישים עם סגנים.
גם גדולים וקטנים, ישמרֵם צורי וקוני.

י"ג. שיר־אזור. ערבי־ערבי. וכנראה שייך לסעדיה הנ"ל, באמרו בבית האחרון: ואסמי בדֹא אלתושיח סִתְן עלי אלתצריח וסבעין מעא אלתצריח ומן בעְד דא וַאחִד עלי אלכל(?) קַאהִרִי" כדבריו בבית האחרון של השיר „צביה בהר המור עלי לך ובשרי" גם משקלו וסגנונו דומה להשיר הנ"ל. וז"ל:

358

צבית באור הנֵר לשירך תמהרי,
בנבל וגם עשור לדודך תעוררי.
בנִימִין עלי כנור למלכך תהדרי.
משוחה בריח מֹור וקִנְמן ליוצרי.
בקנה וגם קִדָה,
ידידי חלא חמדה
ונקריב לך תודה.
ונַנְעִים לך מזמור וקִלּוּס ליוצרי,
שבחו בזה הדור צביה תספרי . . .

ועֵשֶׂר דמות דודי ביפיו אמללה.
וקומה כמו תמר גבוהה במעלה

---

[1] נלין, בוּת בארמית. [2] עריבה [3] וּפ־ נח. [4] וּמ־.

ואגיד לך סודי בשמחה וצהלה.
תקבץ אלי ציון, נדודים תגדלת.
ונפשי בכל עֵבֶר
תלויה אלַי אֵבֶר
בגלות אשר שִׁבֵּר.
באויבי תֵהֵא מושל ועולו תשַׁבְּרִי.
ותפר עצת מושל, בחכמה תעוררי...

בשלום וגם השקט יְהֵא רב מחוללי,
לשכחה וללקט יְהֵא שם לפועלי.
ולבי יהא שוקט בשובו לגואלי.
ואויבי יהא נוקט ורוחו לשוללי.
כאדם אשר נמצא
בעשר וגם מחצה.
לריבים וגם מַצָּה.
וסופם כמו מים נגודים ונִגְרָרִי,
ורוחם אשר נהפך שעירים וצוררי...

ועֶשֶׂר תחִלַּת שֵׁם ועִקָּר יסוֹדותיו.
וחמש אלַי חמש כתובה בתורותיו.
וארבע הלא מספר ואמצע נתיבותיו.
וכתר בראש צדיק,
וחכמה בלב עתיק,
ובינה הלא תניק,
בגדול וגם גבור, שתיהם תפארי.
ונצח יסוד מלכות והודו תעטרי...

וסודות כבר בֵּאַר לעמו בתורתו.
צפונים לכל חָבֵר וחוסים באֶברתו.
ורוחו אשר דבר בחשקו וזמרתו.
ומה הם שתי תיבות,
שמונה באותיות,
ותשעים פנימיות.
ואחד שהוא משלים במניך ותָארי.
שבחו בפי הכל וזכרו מעוררי...

ר״ג. שיר־אזור. בבית האחרון חלק א׳ בו בערבית. **משקלו רמלו פעלולים, פעלולים. פעלולים, פעלולים. והוא לכבוד ידיד וחשוב ושמו שלמה ובניו יוסף ובנימין.**

359

קום ידידי בשחרים וַעֲזֹב חֲבַלֵי תנומה,
נִפְצָה[1] ממך עפָרים ועבודת האדמה.
וּפְתְחָה שבעה שערים, רק שביעי הַט וסְתֹמֶת.
וַעֲלֵה חר הָעֲבָרִים, אֶל מְקוֹם גִבעת ורמה.
בז לכל צורת וסמל,
וַעֲלֵה תבור וכרמל,
אֶל מקום שרף וחשמל.
הקדושים, הטהורים, עובדֵי שַׁדַי באימה
יענו בְבלִי דברים שיר בקול דקה, דממה.

עת מבוֹאֲךָ לפרוזדור, אַל תמַהֵר לטרַקלין.
תעמֹד רחוק ותִסְגֹד, וַעֲצֹר פיך במְלִין.
כי סְפקלריוֹת ופַרגוֹד בין מְקוֹם קדש לחולין.
סוככים שם כנשרים, שומרי דלת וחומה.
רק שמוֹר נפשך וְרַגְלֶךָ,
אַל תהַלֵך על שמֹאלֶךָ,
צוררים כי אורבים לך.
יַתזוּף[2] כדבורים, ידבקו אותך בערמה,
מִלהַזִיק שֵׁד, סתרים על פניהם שָׂם וּפִרְמָה[3].

מנפילים תולדותם, מבני ילדי ענקים.
ידבקו פתי ואיש תם, בדברים החלקים.
יַערוֹכוּ שלחנותם, מטעמותיהן מתוקים.
רק מרורים אחריתם, בם נטילת הנשמה,
לֵךְ בדרך הישרה,
עם בני רחל ושרה,
מה לך בבני קטורה
השחורים, הכעורים, עם בני נָפִישׁ וקֵדְמָה.
מַתנותיהן שקרים, נחלו כזב וּמִרמָה.

קום עלֵה בית אֵל ושב שָׁם ועשֵׂה מזבח לעולה,
וּשְׁחָטָה חטאת ואָשָׁם על חטאתְךָ הגדולה.

---

[1] השלך. [2] עין ערוך השלם ע׳ תזז [לוי, במלונו ערך נתז, הפעיל.]. [3] מַסוה [פורמא, forma].

מזבחות בֶּלַע וחושם, עם בני עדה וצִלָּה.
תהרֹס אותם ותַחרִים, לא תחַיֶּה כל נשמה.
וַעזֹב קַין והבל
ואחות לוטן ושובל,
תופסי כנור ונבל,
עת ינעַנְעו יְתָרים, או יתַבֲּלו נעימה,
אזנךָ יהיו סגורים מִשְּׂמֹע מהם מאומה.

מנגינתם ושירם אזנך הָשַׁע והַכבֵּד,
ועזֹב יפָיָם ותארם, משכבי ערש וּמַרְבַד,
קוּם והמָלֵט הדורם אֶל מדינת עוז וכבוד.
החסידים הברורים, בעלי דֵעָה וחכמה.
רודפי מִצְוֹת וחֻקים,
עושקים בהם דבקים,
כאֵילִים על אפיקים
כל זמניהם עצורים, זוקפים לאל בקומה.
דורשי ארבע ועשרים, כל זמן לילה ויומא.

נבחרו מהם שלשה, כשלשה הרחומים.
נולדו מֵהֶם חמִשה, הגדולים, החכמים.
בעלי יראה ובושה, אוהבי חסד ורחמים,
כל קהלתם ישרים, בעלי דֵעָת שלֵמָה.
הגביר מורי שלֹמה[1],
מַשקֵה עָיֵף וְצָמֵא[2],
מַרְבִּיב שָׂפְתוֹ[3] ונאמו
כַּצֳּרִי ודבש תמרים, כן דבריו עת יְשִׁימָת,
או כְמֵי צַנִּים וקָרִים על נְפַש[4] עָיֵף וצמֵא,

אין דֻמִי לך בקהלות שבכל ערי יהודה.
יענו לך במחולות סַנדרֵי בבל ולוּדָה.
כי תשיבֵם בשאלות שֶׁבְּכָל מִדָה וּמִדָה.
תמסֹרֶת ראשי סדרים, למבינים עֹז וחכמה.
רב מסלסל התעודה,
ראש לכל קהל ועֵדָה,
רב יקותיאֵל יהודה.

[1-2] תורז שלמה־צָמֵא. [3] מנֻקד כך לצרך המשקל. [4] מנקד כך לצרך המשקל.

הילדים הכשֵׁרים, בעלֵי דעת עצומה,
יִדמיון לשנֵי עפָרים, מִצבִיַת חֵן תְאוּמָה.

אזכרה דודי אהובי, איש חמודות, בן תבונה,
תארו נִדמה כנביא, אל דיוקָנָיו זיו שכינה.
כאלישע או כתשבי או שמואל איש אמונה.
או כרב חבר ספרים, או כבן עזאי וזומא.
ראש לכל אחיו ורבון,
איש חכם לבב ונבון,
נֶאמר בו: ילדה בן
שיקַבץ הפזורים, מפאת צפון וקדמה.
יַעלו ציון חברים לאכל מעשר בהמה.

הַצְעִיר שבשבטים שֶקְרָאוֹ בן ימינה.
מַשקֶה צאן ברהטים, ברכו באחרונה.
כל עיָרוֹתיו פשוטים, הולכים הנה והנה.
אל מקומות הטהורים, באריֵאל לקחה מנה.
כל בני דוד ימינם,
מקטנם עד זקנם
גם ועובדיה חתנם,
מזקנים גם נערים, ישמרֵם שוכן מרומא.
לא תשופם עַין מצִירים, כל גְבַר רִיעֶ[1] נשמה.

מבני פרץ מיוחס, משפַטְיָה בן אביטל,
רוח אלהים בו כפנחס, יִרשָׁה חכמָה ונטל.
או כבן [2]עזאי אשר חס על כבוד קונו ובטל
תאות נפשו והערים להרג יצרו בחכמה.
יהמה לבי ויכסוף,
אל שלמה, הוא ויוסף,
גם לבנימין מאסף.
כוכבי שחק מאירים, לומדי תורה תמימה.
ישאגו לה ככפירים שואגים לטרף בחֵמָה,

מא באַרץ̇ אללַה̇ יוגד, מִתלֻכֻּם יַא סַאדת̇ אלנאס.
תֻשבהו אַפצאץ̇ זֻמַרגַד, רֻכִבַת מִן פַוק אלְאימַאס.
עִרקֻכֻּם לולוּ וֻעַזגַד אַצלֻכְּם אַגלַא מֻן אלמאס.
מחצבותיכם ספִירִים, פז שבוֹ גם אחלמה.

---

[1] אולי רוע.
[2] ע' יבמות ס"ג, ע"ב למטה. ם.

יודעי חקים סתומים,
גם וסודות נעלמים,
משפטי אורים ותומים,
החסידים, הברורים, בעלי דֵעָה תמימה.
כל ימותוהם זהירים, אוהבי צדק וחכמה.

י"ד. שיר־אזור. עברי־ערבי. משקלו הזג: מפועלים, מפועלים, מפועלים, פְּעוֹל. לחושיה: מפועלים, מפועלים. לחלק א׳ ג׳ או ד׳ חרוזות, לחלק ב׳ ב׳ חרוזות. והוא בשבח הבריאה. וז"ל:

360

יְדיד קומה והשכימה וְשַׁוְ לבד לְמוּל
אדון ארץ ושמימה וגלגלי זבול.
ודַע כי נבראו המה כאלו סוּף אלול[1].
וכי יש שם יצור חבר
לעולמו ונתחבר,
והוא על כל גביר גבר.
גדולתו אמת רמה, מאד אין לה גבול.
והוא על מעלה רמה ופועל כל פְּעוּל. (בית בערבית)

שמע אֲלַי מגמתי ואגידה אשר
בתוך לבי ולא בדת לשוֹנִי לה דבַר.
בלא משל ולא חידה, אבל נקי ובָר.
ודַע כי נִצְבָה עדה וגם קמה בהר.
בסיני צברו הבָר,
במצרים ובמדבר,
ולא נשאר לכל דבר.
ומָרָה מָתְקָה שמה ומימֶיהָ צלול.
ביד נשמר בתוך ימה אשר נולד מהול.

ערבות כסאך יצלח והארץ הדום.
וכי מערב וכי מזרח יְכִילון לך מקום?
וכל נברא לך יִצרח ולא יִקרב הלום.
ואין לכבודך עֶרֶך
שְׁמָך יגדל ויתברך.
וכל קומה וכל ברך —

---

[1] ר"ע לדברי האומר: בראש השנה נברא העולם.

לך תשתחוה קומה ותערֹך לךָ פְּלוּל.
ברוב פחד ורוב אימה וכל לבב לך דחוּל. (בית בערבית)

אשר שלח תשורתי ביד ציר נאמן.
והיא מַרְפֵּא למחלתי כצוף ודבש וּמָן.
מנוחתי וּמִחְיָתִי וחמדת הזמן.
אשר ידרש בתורתו,
לעת בואו ועת צאתו,
חסדים יגמלו אותו,
ואם יִיגַע בדת חמדה אשלם לו גְמוּל.
ואגמֹל לו בַכל מִדה וישמח גם יָגֹל. (בית בערבית)

ט״ו. כנראה הוא לאברם בן סעדיה אשר מובא שיר ממנו המתחיל „יפה עלמה" (עיין השמטות) וסגנונו, משקלו ועניינו דומה להנ״ל. או אפשר שהוא לסעדיה שחבו ג״כ שיר המתחיל „**יפה** עלמה" (ראה למטה) וכנראה שהיה אבי אברם. וז״ל:

361

יפֵה עלמה כאור נדמה באמצע הזבוּל —
תְאַו כַּמָה, ולה אימה והסהר פעוּל[1].
ולה אימה ותעצומה, כשומרת גבול.
פגשתני עלות שחר,
ואמרה לי בטוב מאמר:
שלומך רב, ילוּד עֵבֶר.
חיש עמך יְדִיד חכמה וּמַדַע בעגוּל.
וסודות בעלי מרמה וחכמת תגָלוּל[2].
(בית בערבת)

גְשָה אצלי ואעידה לעצתי אשר
יעצתיה ברוב חידה ודברתי דבר.
הכי תהיה אמה ילדה ובת נשיא ושר
נשואה היא לעבד זר,
לאיש עַיִר וגם אכזר,
ולא יועיל בכל מוסר.
אהה אזעק ואהימה, לזה אהְיֶה שגוּל!
ואען מר וארעימה ואֶשא קול מלול.
(בית ערבי)

---

[1] מתפעל מיפיה [הנוסח משובש, ע׳ בהערותי. ט.]. [2] הנסתר־הנגלל.

חֲקוֹר אם תמצאה אוֹרַח, חתוֹם עֵטוֹ[1] בסַם.
והד אותו, גביר אזרח, בסַנְוֵירֵי[2] סדום.
יְהִי שם עם בני קרח בתחתית התהום.
בלבו תן חנות מוֹרִד,
הִזָּהֵר בכל דרך,
כדי שלא יהא קרך[3].
ועת אראה מעט דוגמא אשלם לך גמול.
ואעבד לך ברוב אימה, ולך אהיה נפול[4].
(בית ערבי)

השיבותי לרעיתי בלבב נאמן.
עמודי מַהֲרִי בְתִי, תני לי קנמן.
ועוף תקחי וכתבתי כְּתַב לך לזמן.
ואחר זה שְׂאִי אותו
ושימהו בתוך ביתו
לְעֵת בואו וְעֵת צאתו.
וַאֲעָרִים לו בכל ערמה יְהֵא לבו בהול.
ברוב עצות ובמזמה ודעת כל פעול.
(בית ערבי)

י"ז. והוא לסעדית ודומה לתנ"ל.

362

יְפֵה עלמה כמו חמה   ראיתיה למול
בנות כימה ולה אימה   עלי ארצה כבול[5].
ותשאל מה ומִיָּמָה   עלי הר הגבול.
שמעתִיהָ באשמורת,
וּפִיהָ יענה שירה
בקול חליל וקול זמרה.
ותהימה בלא מרמת   ותתפלל למול,
אשר ברא והִשְׁלִימָה   וְהָאֵל לה גמול.

ענני וְשִׁמְעָה קולי   אֲדַבֵּר לך דבַר —
דְּבַר ניבי וּמִלּוּלִי   כמו אִלֵּם גִּבֵּר.
אֲהַלֵּל יה בהלולי,   בצַח לשון ובר,

---

[1] הנכון: עליו בשֵׂם. ט. [2] לצרך המשקל. [3] ע"ש אשר קרך בדרך. [4] אפול לפניך ואשתחוה. [5] ארץ כבול.

אשר ברא לכל צורה,
מפוארה, מהודרה,
ואודה לו שהוא נורא,
ומושבו בשָׁמַיְמָה,   והוא שוכן זבוּל.
ומשפיל כל גבַה קומה   ומגביה שְׁפוּל.

ידידי קום שבָה עִמִי,   אני אומר לך.
ונשלח שיר אלַי עַמי   אשר בגבולך.
ואכתב לך כתב בשמי   וקומה לך לך.
וְהִכּוֹנֵן עלות שחר,
ורוּץ מהר, ואַל תאַחַר,
וְהִזָהֵר פנוֹת אַחַר[1].
זכוֹר האל בעין חכמה   משַׁלֵם הגמוּל.
ואַל תוסיף עון אַשמת   ולא תהיה שְׁכוּל. (בית בערבית)

לזה השיר אני אחתם   באל רם נעלה.
ואודה לו בלבב תם   ויֹשֶׁר מעלה —
בתוך קהל ומעלתם   עלי כל מעלה.
חֲברי הם כלל שרים
מפוארים, מהודרים,
אשלח לך הדר שירים,
ואשיחה ואֶהִימה,   ואל אֶפוֹל נפוֹל.
ולבי יהגה חכמת   וטובתו כפול.

עד כאן הבאתי את כל המשוררים התימנים ומבחר שיריהם ככל אשר השיגה ידי לאספם מתוך כתבי־יד שונים ומתוך דפוסים ישנים. והנה נשאר עוד לדבר על פיוטים שחבר תימני, אלעזר בן אהרן עראקי, הנזכר כבר לעיל. אביו נדד מתימן להודו בערך שנת תק״ס ויסד בכלכתה דפוס וביחד עם אחיו שלום הוציא „סדר שבחות של כל השנה“ תר״ך ונדפס פעם ב׳ „במבי“ תרי״ב. פיוטי אלעזר עראקי אינם דומים כלל לא בצורתם ולא בלשונם לפיוטי תימן, כי אם משפעים הם מפיוטי בבל וסוריא. ועל כן אין לחשבם על שירת תימן. בקבץ הנ״ל ישנם כ״ב פזמונים מאלעזר עראקי והוא מביא גם שירות לשבת של שלם שבזי, דוד בן שלמה, שמואל, סעדיה. אך העקר בקבץ הם שירים מישראל נגארה, ומפיטני בבל. וכן גם ממשוררי ספרד. והנה דוגמאות אחדות משירי אלעזר עראקי:

---

[1] ולא תסורו אחרי לבבכם.

363

הרם דגלי והושיעני יה.

אריאל ועיר ציון והיכל אפריון, הַמציא נא להם פדיון עם שבטים שבטי יה.

לבש גאות ומלכה ונקום נקמת ביתך, שובב עדה נסובה אל ארץ המוריה.

ענני בעת רצון וקָרֵב שנת עלצון, ופדה את מעט הצאן מאיש עושה רמיה.

זכור עקדת יצחק, אל חי שוכן בשחק, וגאל עמך ממרחק בזרוע נטויה.

רחם זרע רחומים, הנפוצים בעמים, וּנְטֵה להם שלומים בארץ הנכריה.

עמוד נא לי לסתרה, חיש פדֵני מהרה, ובנֵה דביר ועזרה, אבוא בם אודה יה.

רפא צורי את צִירִי וזוֹר וחבוֹש מזורי וקבץ פזורי מארץ מאפליה.

אנא כבוש כובשי על יד עבדך נין ישי, אקריב לפניך שַׁי החלב וְהָאַלְיָה.

קַבץ עדה נזנחת אל מקום המנוחה, אז אגיל ואשמחה, ואספר מעשי יה.

ידידי שובה וחנה בתוך עם המעונה, עיר קדשך מהר בנֵה ושלח נא את אליה.

הכֹּהֵן ובן לוי השיבם אל תוך נָוִי, דשן עצמי וגוי כמו גפן פוריה.

חזק עוֹלָלִים וזקנים ויהיו רעננים, ותהיה אֵם שמחה, הללויה.

364

מהר חַדֵּשׁ פְּאֵרִי וּבְנֵה קרית חנה.

אנא צורי חושה לפדות אבן ראשה, כַּסֵּה צָרַי בושה, בהיותי ראש פנה.

לשארית הצאן קרא שנת רצון מיד אנשי לצון, אנא הושיעה נא.

עשה לטובה אות, ה׳ צבאות, והראה נפלאות לעדת מי מנה.

זרועך חֲשׂוּף לעם לך יכסוף ונדחיו אסוף אל גבעת הלבונה.

רחם נא על עמך הבוטחים בשמך, ובנֵה את אולמך, כי עת לחננה.

הכֹּהֵן בן אַהֲרֹן ישוב לבצרון וגם לוי ברון יפרח כשושנה.

365

יפרח דד כשושן בגלות הישן, יפרד דד כשושן.

אלא ארעא ושמיא ומרי מלכיא, קרב לן קץ יומיא וכבש מן דכבשן.
עולם מלא כבודך ועד שחקים חסדך, פדֵה עם דל ודד מיד זמרן ויקשן.
זכותא וטיבו עבד לעם דאתעליבו, הב להון יקר ורבו, חלף דסבלו בִישן.
רננות ותהלת יפצחו עם סגולה לנורא עלילה לא ינום ולא ישן.
כהנא משיחא יסיק לך ניחוחא על גבי מדבחא ויכפר על נפשן.
חזקני צורי ורפא נא את שברי ובנה בית הדרי הכרמל ותבשן.

שיר נקרא באורך ורוחב: משום שהשורה הראשונה חוזרת גם בראשי החרוזים[1]. במשקל מתקארב: פעולים, פעולים, פעולים, פעולים:

366

אלהים מרחם ונוקם וקַנָא, תקבץ פזורים ונהל אמונים.
מרחם עניים לעמו ירחם, לקוחים בארבע בגלות בחונים.
ונוקם לעמו ישובב נוֵיהם, בשביה נטושים, אסורים מעונים.
וקנוא ינחם נוֵיהם יסובב, מכורים במערב בכבל ודינים.
תקבץ לקוחים בשביה מכורים, לשרב וקרח בפנים משונים.
פזורים בארבע נטושים במערב וקרח עליהם שחורים מגונים.
ונהל בגלות, אסורים בכבל בפנים שחורים ומרוב עונים.
אמונים בחונים, מעונים נדונים, משונים מגונים עֳונים כשנים.

כתבי־יד שהשתמשתי בהם, מלבד אלה שהשתמשתי בהם דרך אגב:

I. כתב־די מהדר מאד בתיק עץ ומכסה עור, ובשער מעשה צעצועים. ותתום בו „כתיבת יד הצעיר חיים סלי׳ [סלימאן] כסאר ס״ט. והוא כנראה אותו חיים סלימאן שישנם ממנו בדיואן הזה שירים אחדים ושאינם בשום כתב־יד אחר. ומדבר בהם על כתיבתו ספרי־תורה ותפילין. נראה שהיה סופר סת״ם. באמצע הספר, בסוף השירות רשום: זה הדיואן קניתי בש׳ [בשנת] בקסז הצעיר מו׳ יחיא עטבי ס״ט". בקסז לשטרות הוא תרי״ד לב״ע. והכתב הוא מאחר. מזה נראה שנכתב הספר בסוף המאה שעברה. תכנו: כ״ד שירות לשבת, ח׳ שירות לברית מילה, ר״כ שירות, קע״א נשווד, ד׳ שירים למועדים, כ״ג זפאת, ר׳ חדויות, כ״ט הלילות. בסופן: שיר על התלמוד, על הרמ״בם, על מורה נבוכים, על התורה, על השגות הראב״ד, ולכבוד טבריה. בהתחלתו שיר לראש השנה למו׳ יחיא אלצאהרי, ב׳ תוכחות מוסר. בס״ה חמש מאות שיר.

---

[1] ע׳ הערותי. ס.

II. כתב־יד קטן מצויר והשער מצויר יפה וזה נוסחו: זה נוסח שירים משמח לבבות נשברים, לזכות את הרבים כקטן כגדול, כאורח כתושב נבזה יגל יעקב ישמח ישראל. עד ביאה המבשר והגואל. ולהקל המשא מעל הקורא נעשה בכרך קטון כדי שיוכל לטמנו בחובו. נעתק פה ק״ק צנעא תחרוב ותצדי ותתבני קרתא דירושלם בעגלא אכי״ר. בשנת ובאו ציון ברנה. אותיות גדולות מניך בקי״ב לשטרות. כתבתיו לתשוקתי אני הצעיר יהודה בן יוסף גזפאן.“ ובסופו אומר: ותשלם המלאכה בליל ששי דהוא כ״ה יומין לירח כסלו שנת תרין אלפין ומאה ותלת עסר שנין לשטרי, = שהוא תקס״ד לב״ע. ובו „הקדמה מחודשת על השירים נשרשת“ מאת הסופר הנ״ל. ונעתקה ההקדמה הזאת בכתב־יד אחר (עיין למטה IV) בכ״י זה ישנם עשרה שירים לשבת, מ׳ שירות שקוראן שבזייא, ר״ל שירי שבזי. אע״פ שנמצאים ביניהם שירים גם ממשוררים אחרים. ה׳ שירים למועדים, עשרה זפאת, ג׳ חדויות, כ״ז נשיוד. בהתחלתו ובסופו נוספו שירים אחדים ע״י כתב מאוחר. ובשולי הגליונות הגהות ופרושים לשירים, מהכותב.

III. כתב־יד ישן נכתב ע״י משה בן שלום.

ובו י׳ שירות לשבת, קנ״ב שירות, כ״ב זפאת, ע״ז נשווד, כ״ד חדויות, מ״ג תכילות. בהתחלת אומר: אתחיל לכתב שירות ותשבחות לאל אלהי הרוחות. אויל שי מן דיואן רבי יהודה הלוי זצו״קל. וכן יש נרשם „מן דיואן ר׳ יהודה אלחריזי ז״ל“ „דיואן מו׳ סאלם אלשבזי“, „דיואן מו׳ יחיא אל צאהרי“. והוא משומש הרבה. בסופו נוספו שירים מכתב מאוחר.

IV. כתב־יד עם פרוש רחב ממו׳ יחיא בן שלום קרח. והוא העתק מכ״י המפרש. ובפרושו לשיר „איומה בהר המור עלי לך ובשרי“ על תבית השלישי „שכינה בצל כנפי“ על המלים „עובר ומתעבר“ אומר: ״.. ואתה המעיין דע לך שבזמן שעבר עד שנה שעברה, שנת תרל״ב לאלף הששי היו ישראל שבארץ התימן ירודים לפני הגוים במדרגה שאין למטה ממנה ובפרט ישראל שבמדינת צנעא שאני מהם, וטעמתי את קובעת כוס תמתם, לא יאמן כי יסופר אופני הצרות הגדולות שעברו על ראשנו עד שבכל יום נפשנו בכפנו מאימת חרב ושבי ובזה בורחים לכל פנה ופנה ונבחר מות מחיים. ועתה הוציאנו ית׳ ויתעלה בכל מיני ברכות ותהלות מאפלה לאורה תחת מלכות אדונינו הסולטאן החסיד הרחמן עבד אלעזיז יר״ה ויאריך על משרתו. לכן כתבתי זאת למען ידעו דור אחרון“. לפי זה כתב את פרושו בשנת תרל״ג. וכן העתק את הקדמתו של ר׳ יהודה גזפאן הנ״ל. וכתב הקדמה על ענין שירה

דנשוד המובא לעיל. בו ק"ל שירות בהן נכללו גם שירות לשבת, ק"ב נשוד ואין בו זפאת, ולא חידות והלילות.

V. כתב־יד נכתב ע"י הר"א אל חפץ לתשוקת החבר הטוב הלא הוא יוסף ן' מו' יחיא יוסף יצ"ו. ועליו נוסף כ"י מאוחר, כלם מתימן, נמצא בבית הספרים של העדה היהודית בברלין.

נדפסים.

I. התחילו התימנים להדפיס את שיריהם בעדן ונדפס דיון „**חפת חתנים**" תרס"ב, וחזרו והדפיסו בירושלם אך לא גמרו, ונדפס רק קמ"ח נשוד ול"ט שירות.

II. בשנת תרס"ח הדפסתי בלוח ארץ ישראל מאמר יהודי תימן וזמירותיהם ובו פרסמתי כארבעים שירים, וגם דוגמאות מנגינותיהם בתוי־נגינה.

III. אבן ספיר בשני חלקיו מביא שירים שונים מבלי לדעת מי מחברם ומה טיבם.

IV. בשנת תר"ע הדפיס החכם בנימין זאב בכר בבודפשט חבור על השירה התימנית ובו מבאר את מהות השירה, דרכיה, משקליה, לשונה ופרטים עד המחברים ובפרט על שלום שבזי. ולזה הוסיף מפתח השירים התימנים כפי מה שאספם מתוך כתבי־יד שונים. הוא מונה לשלום שבזי כ"ה שירים בעברית, פ"ה — בעברית־ערבית, ומ"ה שירים בערבית, בס"ה קפ"ה שיר. ממחברים שונים מונה הוא שי"ז שיר, שירים שלא נודעו שם מחברם — ר"ה. בס"ה שבע מאות שירים. — ואני במרוצת דברי לעיל ובמה שיבוא העירותי על כל מה שנעלם ממנו ולא ראה ולא בא לידו. או שטעה בשקול הדעת או בהדי דשטפא שבשתא ולא היתה שהות בידו לעיין ולחקר בדברים משום רְחוק מקום. — אולם כבוד חכם גדול שכמותו במקומו מונח ועבודתו חשובה היא במאד.

נוספות. בקבץ הפזמונים, סדר שבחות לכל השנה שהוציא אלעזר עראקי, בכלכתה ונדפס שנית בבומבי, מביא מעמוד נ"ז ואילך „שירי חידות חמודות בחרוזים לחכמי צנעא זלה"ה". — בין החידות הללו ישנן רבות שנדפסו ע"י א. הרכבי בשירי ר' יהודה הלוי. הסגנון והתכן והצורה מעידים שכלם ממחבר אחד, על כן אפשר מאד שכל החידות כ"א במספר לר' יהודה הלוי, ולא מצאתי אותן בשום מקום אחר. מלבד אחד מהם שכתוב עליו בפרוש שהוא לר' יחיא אלצאהרי. והנני מביא אותן כאן לפי הסדר והמספרים של הקבץ הנ"ל:

ע״ב. עלא אל שמעה — על הנר והוא במשקל ואפר מפועלים, מפועלים, פעולים בדו״ס.

367

צביה בערה האש בלבה   ועל לחיה דמעיה מריקה.
והולד בבטנה עד כלותה   ולא תסור עדי מותה מניקה.
בתוך שרים עמידתה לשמש   ועליהם חסדיה מפיקה.
ועל הרי נחושת מושבותה,   עדי תמות בפיהם בנשיקה.

ע״ג. עלא אל שמעה — על הנר לר׳ יחיא אל צאהרי, במשקל הנ״ל.

368

ומה היא המשמחת אחרים   בעת תבכה ותזיל הדמעות.
לדמעתה עלי לחיה ישושון   בקול ערב ונשא מגבעות.
ותבוא על בעליה ותגמור   והיא תעל וירדו לבקעות.
תגלה סוד לבבה לאחרים   בעת תנוד ולה כמה תנועות.

ע״ד. עלא אל מַטחַן — על הטחנה במשקל הנ״ל. והוא כנראה מסגנונו ג״כ ל״ר יחיא הנ״ל.

369

ומה אוכל לכל מיני תבואות   לך אגיד במעשהו פלאות.
ולא יאכל מאומה, רק עת יהלך   ואם ישב שנות עולם מלאות.
ולא יצמא למים באדמה   ואם היו עלי עבים נשואות.
ועת יכבד כנטל חול ויותר   ועת יקל בלי מופת ולא אות.
וקולו הוא כקול רעם בגלגל   והוא דומם וסרעפיו כלואות.
ואין לו יד ולא רגל ולא ראש,   אבל לו עין ולה חן חן תשואות.
וצואתו למחית הברואים,   ובלעדה תהא כמה תלאות.
וברבותה יהו ששים שמחים   ומראיהם בכל רגע בריאות.
ואם תאמר ראה זה הוא מחדש,   כבר היה לעולם הצבאות.
ראה חן מט[1] בחידתי ושיחי,   ואין בה סוד ולא דברי נבואות.

ע״ה. עלא אל מנעל — על הנעל. משקלו כנ״ל.

370

ומה מרכב והרוכב נשאו,   ובלתו כל אנוש נגע קראו.
וידאג מקשי דרכו ויתעת   כהתעות אנוש שכור בקיאו.
ובו הדור אנוש לפני אנשים,   והוא נבזה בעין הכל במצאו.
וכלאים מחֻבר צאן ובקר,   ולא נברא אבל אדם עשאו.
ונושך רוכבו תמיד בפיהו,   ולא ישבע עדי בטנו מלאו.

---

[1] מטחן.

ע"ו. עלא אל מִכחלת — על המִכחול. משקלו כנ"ל.

371

ומה בועל שתי אחות[1] לעין כל   ואין עליו במעשהו תלונה.
ומפעלו ברגע עם שתיהן   בכל מקום וכל עיר גם מדינה.
בזקנתן אזי יוסיף ויגבר   בשירותן כמו היו באָמנה.
עלי ראשו יהי סובל מנתן   מחלק על שתיהן באמונה.

ע"ז. עלא אל מיזאן — על המאזנים. משקלו חזג מפועלים ד' פעמים.

372

ומה נתלה והוא שוטח   ולא דובר ולא בוטח.
ועל ערש דוי שוכב,   ועת יעמד מעיל עוטח.
וגם נזר עלי ראשו   והוא שופט בלי מטח.
אשר ימרה למשפטו,   שמו עול וגם חוטא.
וכחש מעשה האל   ומדרך אמת נוטח.
בתולה היא שכֵנָתוֹ   ותסתר ולא תשטח.

ע"ח. עלא אלנאד [צ"ל: אלנאר, האֵש.] — במשקל הנ"ל.

373

ומה בת על פני ארץ תהלך   ולה כל עץ וכל פריו לאכלה.
ואכן היא מסורסת בחילוף[2],   שְׁנָיָה וסודה הוא מגוּלה.
ועת תאכל בחיש תוסיף ותגבר   ועת תשתה יהי לה קץ ותִכלה.
ולה מורא ופחד גם ואימה   לכל תועה נתיב יושר ועולה.
רפאים יקראו לה החכמים   ויזהירו עבר בת איש לחמלה.

ע"ט. עלא אל באב — על [דלתות] השער. במשקל הנ"ל.

374

שנים נמנעו מכל אכילה   וילינו בכל לילה דבוקים.
ושומרים הם לכל אדם בשכבו   והם עומדים בחוצות עם שוקים.
ובאור בקר יפרדו שניהם,   ולעת ערב ישובו חשוקים.
ואם איש יברחת ממול מקנאיו,   בראש הכל הלא הם העשוקים.
ויעיזו פניהם גם ומצחם   לגנבים ואם הם כענקים.
אחוריהם בארץ מאפליה   ונגד מול פניהם כברקים.

---

[1] אחיות. [2] מקלקלה בחלופה. [ע' בתערות. ט.]

פ׳. עלא אלדֿהב ולזיבק — על הזהב ועל הכסף־החי. במשקל הנ״ל.

375

ומה שבעה אשר קמו בכחם   עלי אחד ומת תחת ידיהם.
ומדת חושקים השיג במותו   ומתבוסס בדמיו בין דמיהם.
עדי הֻשלך לאור אִשים וחיה,   והם כלו בעשן כל ימיהם.
כלם דוממים, לא יד ורגל,   ולא לשון ואין מלה בפיהם.
יתור הרים בראשית משכנותם,   ונפלאים בכח מעשיהם.

פ״א. לר״י הלוי בקבץ אחיאסף של הרכבי הנ״ל בד״ה „אשרי ידידים“[1]

פ״ב. לר״י הלוי בקבץ אחיאסף של הרכבי הנ״ל בד״ה „שלשה הם אמונה מעשיהם“

פ״ג. לר״י הלוי בקבץ אחיאסף של הרכבי הנ״ל בד״ה „ומה עִוֵר אשר עינו בראשו“

פ״ד. לר״י הלוי בקבץ אחיאסף של הרכבי הנ״ל בד״ח „ומה מלך במגבעת אדומה“

פ״ה. לר״י הלוי בקבץ אחיאסף של הרכבי הנ״ל בד״ה „ומה מת על פני ארץ משולח“

פ״ו. עלא אל מלקאט — על המראה. והוא ג״כ בקבץ הנ״ל מר״י הלוי.

376

כלי מכיל לאין תכלית וקצה, והוא קטן בידך תאחזהו.
ורחוק ממד לתפוש אשר בו ואם עין בעין תחזהו.

פ״ז. „ומה בוכה בלי עין ועפעף“.

פ״ח. עלא אל קלם — על העט. במשקל הנ״ל.

377

אמור מי הוא אשר יען דברים   בלי לשון וישיב מאמרים.
ומאמריו למרחוק שמועים   ונגדו כל לשונות הם קצרים.
ומה צפור אשר יקיא שחורים   ישרים גם תמימים בעברים.
והוא חלש והוא גבור והוא עָל,   והוא אִלֵם ירנן כמהירים.
והוא לא חי ולא מת ודמו   יֶשְׁנוֹ מרפא למי קטב מרירים.

---

[1] יתחברו תמיד לחברתנו במקום בחברתנו. — לחידה זו נוסף בית שני בקבץ הנ״ל של הרכבי.

פ״א עליו רשום אלמקץ —
פ״ב „ „ אל קפל ואל מפתח —
פ״ג „ „ אל אבדה —
פ״ד „ „ עלא אל ריך —
פ״ה „ „ עלא צב אל זרע —
פ״ז „ „ עלא אל מטחן — טחנה ואצל ר״יה בקבץ — ענני מטר.

פ״ט. עלא אל קרטאץ (נ״א: אלורקה) — על הנְיָר.

378

ומה דקה ורקה וחלקה   ואלמת מדברת בחזקה.
והורגת בני אדם חרישית   ודם אילים במו פיה מריקה.

צ׳. *עלא אל רמאן — על הרמון. הובא ג״כ בקבץ הנ״ל רק שני בתים על כן נתנתו כאן בשלמות. אע״פי שמוזר כי לשני הבתים האחרונים חרוז אחר.

379*

אמור לי מה דמות בתים לבנים בתוך קריה ירקרקת סתומה.
ויושביה כעין אדם אמונים במים ועפר ארץ וחומה.
ומה מָדור מסֻגר מסביביו ובו המון וכל איש נהנה בו.
והוא בגדור מתלע גם מאְדם, מחבר ממחיצות שבקרבו.

צ״א. לר״י הלוי בקבץ הנ״ל בד״ח „בליעל וידית מינים״.

צ״ב. על שתית היין (שְׁרב אלכמר). במשקל הנ״ל.

380

בשבעים[1] אב משרת טוב תשסף   ובן אביו ואמו אל תאסף,
ואם אתה תאספמו ביחד   ישובון אל מדורימו בכסף.

צ״ג. עלא אל מיזאן — מאזנים [הנכון: עלא אלבדר — היָרֵחַ. ט.].

381

ומה נברא תחלתו כסופו ומחציתו מרובה ממלואו[2],
והוא מכין לימים עם ירחים ולשנים אלהים חי בראו.
ודוגמא הוא לצדיקים עמוסים, בחידושם בעת ישלח נביאו.
ומזהירים ומשכילים כזוהר הרקִיעים, ומצדיקים ככוכביו בנָסאוֹ(?)
ונאהבים יאירון כברקים וכשמש בצאתו גם בבואו,
ושים לי מחלכים, אל חי, בתוכם ועבדך תענה כל עת בקראו.

תכן השירים·

כבר בארנו למעלה את תכן השירים. וכאן נביא את דברי התימנים בעצמם על דבר ערך השירים ותכנם, והם הקדמות לדיואנים שונים. הקדמת יהודה גזפאן (כ״י II) והעתיקה המפרש יחיא קרח מלח במלח, והוסיף דברים בסופת. ומובא לעיל עד דברי המתחיל:

---

[1] יין. [2] הלבנה בראש החודש, באמצעיתו ובסופו. ט.

* ע׳ בהערותי. ט.

וזאת ליהודה וזה נוסחה.

עוד נמתי[1] ואחבר הקדמה קטנה לעורר הלבבות ותשב בפתח עינים אשר על דרך תמנתה ותמונה אינכם רואים זולתי קול.

ידוע המפורסם וגלוי הוא לכל רואי השמש אשר הדיחו בצער הגלות האחרון הכבד והצער המגיע למעלה, גלות השכינה אשר היא גולה עמנו זה כמה שנים דור אחר דור על גוזליה תדחף מזן אל זן שה פזורה ישראל בין שבעים זאבים, מוכים ומעונים לעיניה מיום שחרב בית המקדש עד עתה בכל צרתם לו צר, ויד צר הולכת ומתגברת בכמה צרות חמס ושוד ישמיעו עליהם תמיד ואין דורש ואין מבקש על מה בניה הטבעו. ואם הֲמצא יִמצא מי שמתעורר על זה אחד מעיר ושנים ממשפחה מתפלל יחידי בינו לבין עצמו וכסה חמס על לבושו מליבא לפומא לא גלי, מה זה ועל מה זה ומה מועיל בונה אחד בין כמה הורסים. והכל תהיה תפלה נבחרת ומתקבלת, יחיד ורבים הלכה כרבים. והכל תלוי בתשובה. והכתוב צוות ואומר: שובה ישראל, מורה על כללות ישראל, וכמה פסוקים יעידון יגידון כלם כאחד שתשובה זו צריכה להיות בכללות ואם אין תשובה ראויה, מה שהיה הוא שיהיה, עליו אין להוסיף וממנו אין לגרע עד שיגיע עתה. ובמה נקדם את פני יוצרנו ואַך נִשא פנינו אליו ולא חסנו על כבודו וכבוד שמו המחולל בגוים בסִבתינו ולא באה התעוררות הגאולה מצדנו. ונתקים „ואביט ואין עוזר ואשתומם ואין תומך ותושע לי זרועי“. אוי לאותה בושה אוי לאותה כלימה. על כן העיר ה׳ את רוח אדונינו מאור גלותינו כמה״רר שלום שבזי זלה״ה וחבר שירים שיש בכללם צרך בקשתנו, שירים שסגולתם לחבריח המשטינים המונעים תפלותינו מלעלות, כמ״ש הר״ב בעל חמדת ימים[2] בספרו הקדוש בפ׳ ז׳ שבת: ויש לכל איש לזמר ולנצח שיר ושבחה הלל וזמרה לעורר חבצלת השרון לשיר בקול נעים, ובו ימצא תועלת גדול לעליונים למעלה וגם הנפש לו ממלא מאורי אור שלמעלה וכמו שהיורדים במרכבה צריכים לומר שירות ומכח אותם השירות נפתחים להם שערי מרכבה והם נכנסים להיכלותה ומתוסף כח בהם ללכת מעלה מעלה בכח השירות. ואפס השירות לא יעצרו כח להלוך, כי בעודם משוררים מהלכים. ושמש בגבעון דם יוכיח שאם לא היה משתיקו יהושע לא היה יכול להעמידו שבכח השירה מהלך ממזרח למערב. אם כן גם בני אדם אשר בעפר יסודם בכח השירים

---

[1] דברתי. [2] חמדת ימים, לא ידוע מחברו ומיחסים אותו לנתן העזתי וזה טעות. ונדפס בקוסטניטינה תצז.

אשר ישירו לה' יעלו ויכנסו בחיכלות הכלה, כל אחד לפי הראוי לו. וכ"ש בשירים דאִית בחון קבלה אמתית עכ"ל.

ושירים אלו שחִבר אדונינו הרש"ש זל"הה נכבדות מְדבר בהם חן אומר והן דברים העומדים ברומו של עולם איש מפי איש מפי פה קדוש הרשב"י ע"ה ומפי חכמים שאחריו ההולכים בעקבותיו. ויש אנשים אזן להם מתקבצים לשתות יין נסיכָם בשמחת מרֵעית כבמזמוטי החתן וכלה והוגים שירים שלו קול ברמה נשמע מן הפה ולחוץ ולו נודע כי באו אל קרבינת וירץ לבם אליהם החוצה אל העין לפי ראות עיניהם ולא ידעו הָבֵן אל החומר שבם וחושקים בהם ונעשו להם כשאָר כלי זמר דברים הפורחים באויר לא מעלים ולא מורידים ומוסיפים על חטאתם פשע ויחל. וכבר צוות עליהם החכם בעל חמ"י . . . וז"ל: ואני המחבר הגבר רואה עני עמי ולבי כל חימים על כמה מבני ישראל ההולכים בחשך ויאכלו וישתו וישכרו עד הגיעם לשכרותו של לוט ומתרועעים אל מקום הדשן והעונג. אוי להם כי גמלו לרוחם רעה ויהי להם שכר פרי הבטן לפתן וכריסם לקרץ והמשתה למשטמה והמאכל למאכלת כי פעולת האָדִים תהיה בם לבהלות ועולם חשך בעדם כשוכב בלב ים . . . ומי זה יגש לאמר להם: מדוע ככה עשית, הכזה יחי קִבִּיץ יבחרהו ה', כי עוד ידי נטויה כחוי חורמן להכותו פצע . . . אוי להם. והשכינה מה הלשון אומרת: קלני מראשי קלני מזרועי, המעט מכם יתר הבז אשר בזיתם את עמי במשטה יין והשֵכָר הרוג בקר ושחוט צאן ושכחתם את שמי וכבודי . . . והנפש היפה אף היא מר לה התיפח תפרש כפיה אף היא תשיב אמריה, אלכה ואשובה אל מקומי הראשון לא אוכל און ועצרה ואיה מקום מנוחתי . . .

על כן ראוי לכל ירא שמים לידע ולהודיע הדברים כל מה שאפשר והכל לפי ראות עיני הדיין אולי ישמעו ויבינו כל אחי לפי שעורו. ובפרט יאמרו אותם בגילה שיש בה רעדה . . . לפיכך נתקנו שירים אלו לאמרם על היין שאנו מבקשים מאת השי"ת שיחיש לגאול אותנו השלימה ויוסיף ה' שנית ידו לגאל שארית הפלטה. ולא יתכן גאולתינו עד שנשוב אליו . . . שנתפזרו בחטא אדם הראשון באכלו מעץ הדעת ולמן דאמר גפן היה, בדבר שקלקלנו בו נתקן. וזהו מה שנוהגים לומר על הכוס „סברי מרנן“, כלומר מה אתם סוברים בזה הכוס, אם ככוס של אדם הראשון? והם עונים „לחַיִי“, ר"ל אינו כמותו שגרם מיתה לעולם אלא „לחיים“. וכן מה שנוהגים לומר „תזכו לחיים טובים“ כששותים . . . והיה מן הראוי שלא נשתה יין עוד, אלא הותר מדרך אבל ומרי נפש, כמו שכתוב: תנו שֵכָר לאובד ויין למרי נפש וכדילשמח

חתן וכלה שאין שמחה נקראת אלא ע"ש היין ובאם שנזכר ישועתנו הנמשלת לכוס ישועות ולסוד יין המשומר הגנוז לצדיקים לעת"ל... וכשאנו אומרים שירים אלו שסגולתם להבריח המשטינים המעכבים תפלותנו לעלות אל הש"ית, וכ"ש בבית חתן וכלה אנו מעוררים למעלה אהבת „בחור בעלמה" קוב"הו שהם דוגמתם למעלה בפרט בשירים שחבר ה"ר שלום שבזי ז"ל שכלם סודות עליונים, סלם מוצב ארצה וראשו מגיע שמימה. ואם תראה בשיריו שבחים גשמיים כיד ורגל ושאר איברי הגוף, נהג נֵלך ולא יעצרכה „הגשם", כי הוא מדבר לצד עלאה, סודות עליונים ומדות עליונות ידועות אצלו ואצל עין רוגל בעקבותיו. ואנו מעוררים למעלה אהבתו ית' אלינו ומיחדים למעלה המדות העליונות וממשיכים שפע אליהם מאור הא"ס[1] ב"ה והם משפיעים שפע בעולמות העליונים למעלה מדרגה אחר מדרגה מטה מטה..."

הקדמה אחרת מתוך כ"י* מובא ע"י החכם בכר בספרו הנ"ל וז"ל:

דע אחי המתעסק בדברי רבי שלום שבזי והוריו ובניו הבאים אחריו, כי הם חברו חבור לעדת הקדושים, לכל קהלות מצוה מקדשים ולכל טעמי תורת דורשים. גם בפלפולים וחדושים, מקבצים דברי תורה ומכנשים, בכלל פרדס נחמד ונעים, הבן יקר לי שלם אם ילד שעשועים, לא בא כבשם ההוא ואחריו לא קם כמהו. כי כל המשוררים הבאים אחריו רצו ללמד משיריו ולא השיגו אבק רגליו, לתוקף משליו וחוזק מְלָיו, כי חבר בסודות השיר פלאים עצומים, ונדמו שירי צחים בלשונם אלומים, כי כל שיריו עֲרֵבים מאד ונעימים, יפתחו הלבבות הסתומים, וילמדו לאדם שכל וחכמה ומוסר ויושר ותומה וכל מדה נעימה. אם ימצאו מסודר אומן ובקי כסולת זה שהוא קב ונקי, בעל ענוה וזריזות רחוק ממדת העזות, ויכַוֵן לשמח חתן וכלה, בשמים ממעל בדעת נכונה וצלולה, וידריך עצמו באוני אלהים ואדם בדרך סלולה, לא כמו קצת בני אדם שישירו ולבם בל עמם ובדברים כבדים ורמים מזיקין עצמם, כי בזמנינו זה יש משוררים רבים, יהמו כדובים, אינם יודעים יפה במילות הכתובים ומרבים בניגונים ובולעים המלות בגרונם, כדי שלא יכירו היושבים חסרונם. על כן אני אומר לבל יקרב אליהם סוטה, אשר מדרך השכל נוטה, עם חברת סכלים ובורים, חוצבי בורות נשברים ומימיהם מרים. אם תשאלם יאמרו אין משורר כהם ואין פה מנגן בפיהם, והוא כאילן סרק פורח, לא טעם ולא ריח, אבל אין איש רואה

---

[1] האין סוף.

* מתוך גנזי א. אדלר ועתה בבית"ס לבימד"ל בניו יורק (כ"י 126)

מומו, ואין אדם רואה חובה לעצמו, ולפעמים שמשוררים בשירים אסורים לשמע, והשומעם חייב את בגדיו לקרע ,והם ערבים לסכלים כצרור המור ויטבו דבריהם בעיני חמור, ויבטחו על סכלים המשבחים שיריהם והמרפאים ציריהם, והם לא ידעו אם ירנן אם יקונן ואם הוא משורר או חמור נוער[1], ויבזו המשוררים האחרים ויוציאו עליהם דברים, ולו העתרת על אחיך דברים וראית מומו ומומיך ממך נסתרים. ועליך אמרו חכמי ישראל הישרים, שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים. והנה מצאתי לשיר תנאים, כדי שיהיו החרוזים ערבים ונאים וראוי לכל בן דעת להשית לב אליהם, כדי להישיר משקלותיהם ותנועותיהם ולהכניס דברים באזני שומעיהם . . . והתנאים הראוים להמשורר הם שבעה . . .״

והנה יש להתפלא על חכם גדול כבכר שלא עמד על מקור התנאים הללו, שהם לקוחים מר׳ יהודה אלחריזי בתחכמוני שער י״ת. והנני מעתיק כאן את המקור של אלחריזי כדי לראות מה בחר לו התימני מדבריו:

התימני

התנאי תראשון. צריך למשורר לברר
מכל סיג דבריו. ויחיו לצדו חבריו.
ויהיו החברים בקול שות מסודרים.
והשפה צחה, לא קול צְוָחָה.

התנאי השני. צריך למשורר לשמֹר משקל
השיר ותנועותיו, ואל יוסף ואל יגרע על
משקל אמרותיו. ולא יהיו השירים שבורים.
פעם חסרים ופעם יתירים. וישים לב
למשקל. וידע אם יכבד אם יקל.

התנאי השלישי. צריך למשורר לִזהר
שלא ידַמֶה ח״ו דברים קדושים לקדֵשִים.
ולא יהיו דברים מלאים טעיות. בתיבות
ומלות ואותיות.

התנאי הרביעי. צריך המשורר להיות
דברי השיר בפיו קלים להבין. כולם
נכוחים למבין ולא יהיו מלאים שִיבוש
וצריכים לפֵרוש.

---

[1] עיין אלחריזי להלן תנאי א׳.

התנאי החמשי. להשקיט החבורה מההברה שלא תהיה קפנדריא כבית שוק. וישמר את עצמו מטעות הדקדוק. פן יהיו שניו כחרס הנשבר. וכתבן בלא בר. ולא יהיו מליו זרים ומימירו[1] גרים.

התנאי הששי. לבל ימהר להראות שירותיו בין בני עמו ועדתו. רק יקראנה בינו לבין עצמו. אח"כ יקראנה וברוך טעמו. ולא ייבוש אם יקראנה מתוך הכתב. ולא יכנסו באזניו דברי החנפים והלועגים על המשורר מתוך הכתב.

התנאי השביעי. לבל יבחֹר מה שירה קצתה וישליך קצתה. ויבחר מה נ' שלשים ומה ע' ארבעים. רק יקראנה כלה בשלימות ואז יהיה בעל חכמה ותמימות.

אלחריזי

(תחכמוני י"ח עמוד 183 הו' קמינקא).

התנאי הראשון. צריך למשורר לברר מכל סיג דברי שִירותיו, ולהסיר כל מלה זרה ממלותיו, פן ידמה למשוררי יון אשר ימלאו בשירם מלה זרה עם מלה יקרה, ויתחברו ציצים עם קוצים ופנינים עם אבנים, ודרים עם דרדרים, על כן כל שירותם משונות.

התנאי השני. צריך למשורר לשמֹר משקל השיר ותנועותיו. ואל יוסיף ואל יגרע על משקל אמרותיו. פן יהיה כמשוררי דורנו אשר משקלי שירם שבורים. פעם חסרים ופעם יתרים. ולא ישימו לב למשקל. ולא ידעו אם יכבד, אם יקל.

התנאי השלישי. ראוי למשורר להיות עניני שירו חזקים. במעבה המליצות יצוקים. פן ידמה למשוררי שנער אשר עניניהם צנומים דקים וממליצה טובה

---

[1] צ"ל מרים.

ריקים. ואין בם איש ידלה משכלו מים עמוקים.
כי החבל נכרת והדלי נקרע והמים נשפכו והכלים רֵקים
התנאי הרביעי. צריך למשורר להיות שיריו
קלים להבין. וכלם נכוחים למבין. פן ידמה
למשוררי צרפת אשר כל שיריהם מלאים שבוש
וצריכים לפֵרוש.

התנאי החמשי. צריך למשורר שמור
מטעות הדקדוק. פן ידמה למשוררי דמשק.
וכ"ש יצחק בן ברוך הרופא אשר כל שיריו
כחרס נשבר. וכתבן בלי בר. וכל מליו זרים,
ומימיו מרים. ועניניו כשלג קרים. וגבוריו
חלושים. ואנשיו נשים. וקדשיו קדֵשים. ודבריו
מלאים טעיות, במלות ובאותיות[1]. ויבטח
בסכלים המשבחים שיריו והמרפאים על נקלה
ציריו. והם לא ידעו אם ירנן או יקונן,
ואם הוא משורר או חמור נוער[2].

התנאי הששי. צרך למשורר בהשלימו שירתו
לבל ימהר להראותה עד יברר אותה. ואל
ישאיר חלאתה עליה וטמאתה בשוליה. רק יעביר
ממנה כל התולית ויסיר כל בדיליה. פן ידמת
למשוררים הסכלים אשר בטרם ישלימו השירה
יגלוה לפני קהל ועדה, ומזמתם בטרם תחיל ילדת.

התנאי השביעי. צרך למשורר לבחור משירתו
קצתה וישליך קצתה, ויבחר לו מן החמשים
שלשים ומן השבעים ארבעים. ואז תהיה
שירתו נקיה ככלה יפה פיה . . .

התימני שִנה דברי אלחריזי לפי טעמו, והוציא את הדברים המוסבים על בני דורו של חריזי. והוא גומר: ובאלה התנאים אשר זכרתי, ובעט קנה ודיו חקקתי, תושלם הכַונה . . . ויצרף מחשבתי הטובה דרך כלל למעשה ובצל דברי הקדוש רבי שלם יחסה . . .

ובהקדמה אחרת מכ"י אחר יאמר: נתחיל באלו השירות בענין שבת מחבור כמוה"ר יהודה הלוי זצוק"ל . . . שירים אחרים יש מהם

---

[1] מובא בתימני בתנאי ג'.

[2] מובא למעלה בתימני.

בלשון הקדש ויש מהם בלשון ערב להחכם השלם כמוה״ר שלום אל שבזי זלה״ה ולהחכם המוהר״ר יהודה אלחריזי ז״ל ולהר״ר יחיא אל צאהרי זצוק״ל ולכמה קדישי עליונין, דזכו לשרות עליהם רוח הקדש שחברו אותם על הגלות הזה המר והנמהר ושאלו מאת ה׳, שיקרב קץ הגאולה. ואנחנו כשנשורר בהם לא נהפוך אותם לשירי עגבים ח״ו כי אם לשמח חתן וכלה כפי מה שהורינו חז״ל ולבקש רחמים על עצמינו. וכל מי שחננו השי״ת שכל ובינה יעין בהם כי הם סתרי תורה ומעשה מרכבה אלא נהפוך לדברים אחרים ח״ו . . . כתבתיו פה ק״ק רדאע יע״א בשנת פ״א. כוונתו לשטרות, שהוא תקל״ב לב״ע.

המשקל.

המשקל בשירה התימנית הוא המשקל הערבי לפי דרכי המשוררים הספרדים, החל מדונש בן לברט עד ר׳ יהודה אלחריזי. אולם אע״פ שהולכים התימנים בעקבות הספרדים, נכר הדבר שהרגש למשקל הערבי היה חי בהם, משום שהשפעו מהשירה הערבית המקורית־התימנית באפן ישר. כי מכיון ששרו גם בלשון הערבית באותה המדה והכמות כמו בעברית, הרגש המשקלי הערבי הָעבר על יצירותיהם העבריים, והיה זה כלי ראשון. לכן מרגשת דיקנות יתרה במשקל, אין חסר ויתיר ולקוים בו. אך גם מלאכתיות ואי טבעיות אין מרגש בשירה מסבת המשקל, מלבד שנויים לשוניים בנטיות המלות, שהֻזכרו לעיל. בפרט אומן גדול במשקל הוא שלום שבזי ומשנהו יוסף בן ישראל. אך גם יחיא אלצאהרי, סעדיה ודָוִד משתמשים במשקלים כחומר ביד היוצר. ובו בזמן שליתר המשוררים העברים נשכח טעמם של המשקלים הערבים ויתחילו להתיחס אליהם כאל עול וכבלים שנִתנו עליהם, המעיקים על רוח שירתם ושוללים ממנה את מעופה, והגורמים שהשירה תתנהל בכבדות, על כן עזבום וילכו בשרירות לבם, בלי משקל וקצב, אלא ככל העולה על רוחם; בו בזמן הראו התימנים שהעקר הוא הרגש הטבעי, אם המשורר מרגיש במשקל הרי המשקל נעשה כנפש לגוף השיר. שהרי המשקל אינו מוסיף רק לוית חן בצורה החצונית ובצלצול בלבד, אלא מוסיף טעם והבנה, רִיתמוּס ההרגשה ובטוי נמרץ לרחשי המשורר ורגשותיו. וכשם שישנם טעמים מיוחדים במשקלי היונים ומשקלי השירה הארופית החדשה, כך ישנם טעמים למשקלי השירה הערבית. ונתנו הערבים שעורים מיוחדים לסוגי המשקלים השונים, כידוע ואין כאן המקום להאריך.

התימנים משתמשים בסוגי משקל שונים. אך יותר מכלם בשלשת הסוגים הכי מפרסים: ואפר, הזג ורגז. כי משלש מאות ושמנים ושמנה שירים המובאים בספר שקולים קל"ח שירים בואפר ובהזג, ושמונים שיר ברגז, בהסוג רמל כ"ב שיר, ובהסוג מתקאריב י"ח שיר. ליתר השירים, ישנם משקלים שונים שנבאר אותם למטה.

1. הַזַג. הסוג הזה הוא הכי מפרסם וקל. הכניסו לשירה העברית דונש בן לברט בפיוט „דרור יקרא" ומאז קנה זכות אזרח בשירת העברית של ימי הבינים. בסיס הזג הוא חצי תנועה ושלש תנועות וצורתו ⏑ – – –. לחצי תנועה משתמש השוא נע או החטף. התנועות הן קטנות וגדולות ואין הפרש ביניהן, אלא שעורן שָׁוֶה ונשמע בקריאה רק קִצְרוּת השוא והמשכת התנועות, מבלי לשים לב אף לנגינה, ר"ל לתנועה המְנֻגנת, אם מלעיל ומלרע. יוצא שאין צורך לשים לב כלל למלעיל ומלרע, מפני שאין הנגינה מפריעה ומשנה את המשקל, אלא דוקא תנועה וחצי תנועה. מה שאין כן במשקל הארפי, שבו העקר והבסיס היא הנגינה, תנועה מְנֻגנת ובלתי מְנֻגנת. וחפש נִתן למשורר לשנות את המשקל שהוא בורר לו בשנוים שונים. וזה נראה מדוגמאות המשקלים שנבארם כאן. לחזג ישנם שנוים רבים. כי מהבסיס הנ"ל של חצי תנועה ושלש תנועות הנקרא מְפוֹעָלִים או יתד ושתי תנועות, ישנם צרופים שונים. ואלה המשקלים שנמצאים בשירת התימנית:

1. ואפר.

א. מְפוֹעָלִים, מְפוֹעָלִים, מְפוֹעָלִים ⏑ – – –, ⏑ – – –, ⏑ – – –. ר"ל ג' פעמים חוזר הבסיס. המין הזה לא נמצא בשירים — רק אחד: 175.

1a. הזג.

ב. מְפוֹעָלִים, מפוֹעָלִים, מְפוֹעָלִים, מְפוֹעָלִים ⏑ – – –, ⏑ – – –, ⏑ – – –', ⏑ – – – ר"ל ד' פעמים חוזר הבסיס. נמצא במספרים: 3. 46. 81. 98. 99. 135. 141. 204. 226. 254. 256. 260. 285. 286.

ואפר מקטע.

ג. מפוֹעְלִים, מפוֹעָלִים, פעוֹלִים ⏑ – – –, ⏑ – – –, ⏑ – – ר"ל שמהבסיס השלישי נגזז התנועה האחרונה. המין הזה הוא השכיח ביותר בשירה העברית בכלל ובתימנית בפרט: 4. 9. 11. 12a. 18. 19. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 42. 50. 53. 54. 57. 60. 61. 63. 64. 78. 68a. 73. 74. 77. 78. 80. 82. 84. 85. 86. 88. 89. 90. 91. 92. 94. 95. 97. 101. 104. 119. 120. 125. 129. 134. 162. 203. 205. 209. 210. 211. 212. 214. 216. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 226. 230.

232. 245. 246. 247. 255. 258. 260. 263. 265. 266. 287. 288. 300. 303. 304. 305. 306. 308. 313. 314. 316. 322. 323. 325. 326. 327. 328. 329. 332. 333. 334. 335. 337. 338. 339. 343. 345.

ד. מפוֹעָלִים, מפוֹעָלִים, נִפְעַל. ◡–––, ◡–––, –– ר״ל שמהבסיס השלישי נגזז היתד ◡–: 7.

ה. מפוֹעָלִים, פְּעוּלִים, מְפוֹעָלִים, פְּעוּלִים. הבסיס חוזר ד׳ פעמים, רק בב׳ ובד׳ נגזז התנועה האחרונה: ◡–––, ◡––, ◡–––, ◡––: 7. 46. 152. 259. 299.

ו. מפוֹעָלִים, מְפוֹעָלִים, מפוֹעָלִים, פְּעוֹל בבסיס האחרון נגזזו שתי תנועות ◡–––, ◡–––, ◡–––, ◡–: 58. 67. 139. 154. 172. 176. 177. 192. 206. 208. 261. 360. 361. 362.

(ז. מפוֹעָלִים, מפוֹעָלִים, פוֹעֲלִים ◡–––, ◡–––, –◡– הבסיס חוזר פעמים ונוסף בסיס אחר שהוא קצור תנועה אחרונה מפַעֲלוּלִים ועוד נדבר עליו בהמשקל רמל למטה. מין זה הוא מערָב: 20.)

ז. מפוֹעָלִים, פעוֹל, מפוֹעָלִים, פעוֹל ◡–––, ◡–, ◡–––, ◡– שמהבסיס ב׳ וד׳ נגזזו שתי תנועות: 148. 213. 354.

ח. מפוֹעָלִים, נִפְעַל, מפוֹעָלִים, נִפְעַל ◡–––, ––, ◡–––, –– שמהבסיס ב׳ וד׳ נגזז היתד: 312. 348.

ט. מפוֹעָלִים, נִפְעָלִים, מפוֹעָלִים, נִפְעַל. ◡–––, –––, ◡–––, –– מהבסיס ב׳ נגזזה חצי התנועה, השוא נע, ומבסיס ד׳ נגזז היתד: 261. — או הרגל הרביעית פעולים: 191.

י. עוֹלִים, מפוֹעָלִים, עוֹלִים, מפוֹעָלִים ––, ◡–––, ––, ◡–– והוא שנוי רב; מהבסיס א׳ וג׳ היתד נגזז מבסיס ב׳ השוא נע. והוא תולדה מהזג ונקרא טַוִיל בשנוי תַּלַם ונשוב לדבר בו למטה: 23.

יא. מפוֹעָלִים, פֵּל ◡–––, –. בסיס אחד ונוסף לו תנועה אחת והוא בחלק ב׳, בהתושיה של 101.

2. רַגַז. והוא הסוג השני הכי מפרסם בשירה העברית מראשית פריחת השירה הספרדית וראיה לזה ההמנון „יגדל אלהים חי וישתבח“ שהוא ברגז. אם הזג הוא קל ומהיר ומעורר, הנה רגז הוא יותר מתון ורחב, כי על כן בסיסו הוא שתי תנועות חצי תנועה ותנועה או כלשון המשוררים שתי תנועות ויתד וסימנו מִתְפָּעֲלִים ––◡–. גם בו ישנם שנוים רבים והתימנים הראו גם במשקל זה אומנות יתרה.

א. מִתְפָּעֲלִים, מִתְפָּעֲלִים, מִתְפָּעֲלִים ––◡–, ––◡–, ––◡– ר״ל שהבסיס חוזר שלש פעמים: 79. 83. 93. 96. 103. 112. 114. 115. 122. 123. 151. 196. 224. 229. 231. 233. 235. 342.

ב. מִתְפָּעֲלִים, מִתְפָּעֲלִים, נִפְעַל. – – ◡ –, – – ◡ –, – – ר"ל שנגזז היתד מהבסיס השלישי: 15. 69. 331.

ג. מִתְפָּעֲלִים, מִתְפָּעֲלִים, נִפְעָלִים. – – ◡ –, – – ◡ –, – – – ר"ל שֶׁהֻצָּא רק השוא נע מהבסיס השלישי: 13. 40. 41. 44. 45. 46. 47. 48. 51. 56. 59. 62. 107. 108. 109. 110. 111. 118. 130. 240. 244. 250. 252. 307. 309. 310. 311. 315. 318. 319. 321. 324. 336.

ד. מִתְפָּעֲלִים, מִתְפָּעֲלִים, פּוֹעֲלִים – – ◡ –, – – ◡ –, – ◡ – מהבסיס ג' נגזזה התנועה הראשונה: 138. 140. 185. 238.

ה. מִתְפָּעֲלִים, מִתְפָּעֲלִים, פְּעוּלִים – – ◡ –, – – ◡ –, ◡ – – הבסיס ג' מרכב מסוג משקל אחר הנקרא מתקאריב ולכן מין זה מערב הוא: 5. 163. 194. 267.

ו. מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים – – ◡ –, – – ◡ –, – – ◡ –, – – ◡ – הבסיס ד' פעמים: 283.

ז. מתפעלים, נפעל – – ◡ –, – – ב' פעמים מהבסיס ב' נגזז היתד: 8. 21. 25. 52. 70. 71. 102. 121. 159. 241. 349.

ח. מתפעלים, מתפעלים, פל; מתפעלים, מתפעלים. – – ◡ –, – – ◡ –, –; – – ◡ –, – – ◡ –. לבסיס ב' שהוא סוף הדלת נוספת תנועה: 116. 144. 145. 152. 161. 194. 207. 248.

ט. מתפעלים, מתפעלים; מתפעלים, מתפעלים, נפעלים – – ◡ –, – – ◡ –; – – ◡ –, – – ◡ –, – – –. ר"ל בדלת חוזר ג' פעמים הבסיס, בסוגר ב' פעמים ובסיס ג' הוצא השוא. המין הזה יהיה איפוא מרכב ממין א) וממין ג): ונכללו המספרים בתוך ג'.

י. מתפעלים, מתפעלים, פעול – – ◡ –, – – ◡ –, – – ◡ –, ◡ – הבסיס חוזר ג' פעמים בפעם הרביעית נגזזו שתי התנועות הראשונות: 142.

יא. מתפעלים, מתפעלים, פעולים; נפעל, פעולים – – ◡ –, – – ◡ –, ◡ – –; – –, ◡ – – והוא מרכב ממין ה) להדלת והסוגר שייך להסוג מְגֻתַּת ולכן נקרא „מין מעֹרב": 28. 49. 202. 225. 236. 243. 257. 356.

יב. מתפעלים, נפעל, מתפעלים, נפעל, מתפעלים – – ◡ –, – –, – – ◡ –, – –, – – ◡ – והוא המין ז) בהוספת בסיס מתפעלים: 137. 182. 183.

יג. מתפעלים, מתפעלים, מפועלים; מתפעלים, מתפעלים, פועלים, נפעל – – ◡ –, – – ◡ –, ◡ – – –; – – ◡ –, – – ◡ –, – ◡ –, – – והוא מרכב הרכבות אחדות. בדלת נוסף לו בסיס מחזֹ מפועלים, והסוגר הוא מהסוג סָרִיע: 284.

יד. מתפעלים, מתפעלים, מתפעלים, נפעל – – ⏑ –, – – – ⏑ –, – – ⏑ –, – – – מהבסיס ד׳ נגזז היתד: 169.

ט״ו. מתפעלים, נפעל, מתפעלים, פל – – ⏑ –, – –, – – ⏑ –, –: 132. 262.

3. רַמַל. והוא השלישי במעלה. בסיסו תנועה, חצי תנועה וב׳ תנועות. – – ⏑ – וסימנו פַּעֲלוּלִים. והוא יפה מאד, צלצולו עדין ונעלה ויש בו התעוררות נפשית ומרגישים כעין רחיפה בעולמות הנאצלים. וגם ממנו ישנם מינים שונים.

א. פַּעֲלוּלִים, פַּעֲלוּלִים; פַּעֲלוּלִים, פַּעֲלוּלִים – – ⏑ –, – – ⏑ –; – – ⏑ –, – – ⏑ – ר״ל הבסיס חוזר ב׳ פעמים בדלת וב׳ פעמים בסוגר: 22. 29. 32. 147. 160. 165. 181. 268b. 346. 357. 358. 359.

ב. פַּעֲלוּלִים, נִפְעַל; פַּעֲלוּלִים, נִפְעַל. – – ⏑ –, – –; – – ⏑ –, – – בבסיס ב׳ וד׳ נגזז היתד: 6. 9. 31. 188. 217. 291.

ג. פעלולים, פעלולים, פעול – – ⏑ –, – – ⏑ –, – ⏑ הבסיס חוזר פעמים ומהבסיס ג׳ נגזזה התנועה הראשונה והאחרונה: 174. 286.

ד. פעלולים, פעלולים, פעלולים פועלים – – ⏑ –, – – ⏑ –, – – ⏑ –, – ⏑ – מהבסיס ג׳ נגזזה התנועה האחרונה: 164. 165. 167.

ה. פעלולים, פעולים, פועלים – – ⏑ –, – – ⏑, – ⏑ – מבסיס ב׳ וג׳ נגזזו התנועות האחרונות: 100.

ו. פעלולים, נפעל, פעלולים – – ⏑ –, – –, – – ⏑ – –: 75. 143.

ז. פעלולים, מְפָעֲלוֹן – – ⏑ –, ⏑ – ⏑ –: 168.

4. מְתַקָארִיב. והוא קל ופזיז ועלז ומשתמשים בו לדברי שמחה. וידועים השירים שר׳ יהודה הלוי ור׳ אברהם בן עזרא השתמש ובמשקל זה. בסיסו ד׳ פעמים פְעוּלִים ר״ל חצי תנועה וב׳ תנועות ⏑ – –. ויש ממנו רק מעט שנוים.

א. פעוּלִים, פעוּלִים, פעוּלִים, פעוּלִים ⏑ – –, ⏑ – –, ⏑ – –, ⏑ – – הבסיס חוזר ד׳ פעמים: 55. 106. 124. 125. 171. 234. 330.

ב. פעוּלִים, נפעל, פעוּלים, נפעל ⏑ – –, – –, ⏑ – –, – – ר״ל שהצא השוא מבסיס ב׳ וד׳: 77.

ג. נפעל, פעולים, נפעל, פעולים – –, ⏑ – –, – –, ⏑ – – בו הוצא השוא מבסיס א׳ וג׳: 24. 304.

ד. נפעל, פעולים, נפעל, פעולים; פעולים, מפועלים – –, ⏑ – –, – –, ⏑ – –; ⏑ – –, ⏑ – – – להמיך ג) מרכב בסוגר חסוג טַויל ובשנוי מפוֹעָלִים למְפָעֲלוֹן ⏑ – ⏑ –: 173. 237.

5. טַוִיל. והוא הרכבה של שני סוגים מתקאריב — פעולים והזג מפועלים. לפי זה בסיסו הוא ⌣––, ⌣––– ובשביל זה נקרא טַוִיל = הארוך והכבד. ונמצא בשירה התימנית רק בשנוים.

א. פעולים, מפועָלִים, פעוּלים, מְפָעֲלוֹן, ר״ל שמפוּעָלִים בבסיס ב׳ התנועה השניה בו מתקצרת לחצי תנועה לשוא: 27. 43. 72. 149. 347.

ב. פעולים, מפועלים, נפעל; פעולים, מפעלון. ⌣––, ⌣–––, ––; ⌣––, ⌣–⌣– ר״ל להמין א) נוסף „נפעל“ להבסיס א׳: 239.

ג. פעולים, מפועלים, נפעל; נפעל, מפועלים ⌣––, ⌣–––, ––; ––, ⌣––– החלק של הדלת כמו מין ב), בסוגר נתקצר פעולים „לנפעל“ ר״ל הוצא השוא: 6. 150. והוא שייך להסוג טַוִיל־תלם.

6. טַוִיל־תַּלַם. והוא סוג מֻרכב ותולדה מהסוגים הקודמים ויש בו אפשריות שונות.

א. נפעל, מפועָלִים ––, ⌣–––.

ב. נפעל, מפועלים, נפעל, פעולים: 187.

ג. נפעל, מפועלים, מפועלים, פעוֹל ––, ⌣–––, ⌣–––, ⌣–.

7. מֻקְתַּצַב. בסיסו מַפְעִילִים ––– ועליו מוסיפים אפנים שונים.

א. מַפְעִילִים, פְעוּלִים, נִפְעַל, פעוֹל –––, ⌣––, ––, ⌣– ולא נמצא מין זה בשירה התימנית.

ב. מַפְעִילִים, מִתְפָּעֲלִים, נִפְעַל –––, ––⌣–, ––: 105. 135. 127. 128. 136. 141. 157. 166. 186. 198. 199. 249.

ג. מַפְעִילִים, נִפְעַל, פְעוּלִים –––, ––⌣––: 184. 190.

ד. מפעילים, מפעילים, נפעל –––, –––, ––: 185.

ה. מפעילים, פעוֹל; מתפעלים, מפעילים, פעולים: –––, ⌣–; ––⌣–, –––, ⌣––: 36. 158.

ו׳. מפעילים, מתפעלים, פל –––, ––⌣–, –: 180.

8. מֻנְסַרִח. וגם הוא מרכב מסוגים שונים ובו נִתן מקום למשוררים להראות אומנתם במשקל.

א. מתפעלים, נפעלים, פעולים, פעוֹל ––⌣–, –––, ⌣––, ⌣–. ואינו נמצא בשירה התימנית.

ב. מתפעלים, נפעלים, נפעלים; מתפעלים, פעוֹל ––⌣–, –––, –––; ––⌣–, ⌣–: 179. 193. 353.

ג. מתפעלים, נפעל, מתפעלים ––⌣–, ––, ––⌣–: 170.

9. מְגַתַּת. ובא באפנים והרכבות שונים ונמצא רק מעט.
א. מתפעלים, פעולים, מתפעלים, פעול – – ◡ –, ◡ – –, – – ◡ –
◡ – 197.
ב. בשנוי מַגזוא: נפעל, פעולים; נפעל, פעולים. – –,
◡ – –; – –, ◡ – –. ולא נמצא מין זה בשירה הספרדית
ואיני יודע מקורו, ויש בו טעם מיוחד וצלצול נותן טעם לעצבון
ולתוגה ולתנות צרת הנפש ברוח כהה: 39. 65. 155. 176.

10. סַרִיע. וגם בו אפשריות שונות בהרכבות מתחלפות.
א. מתפעלים, פעלולים, מתפעלים, נפעל – – ◡ –, – ◡ – –,
– – ◡ –, – –: 12. 38. 242.
ב. מתפעלים, פעולים, נפעל; מתפעלים, פעול – – ◡ –, ◡ – –,
– –; – – ◡ –, ◡ –: 66.

11. סַרִיעְ־כַּשַּׁף. מתפעלים, נפעלים, נפעלים; מתפעלים, פעול
– – ◡ –, – – –, – – –; – – ◡ –, ◡ –: 195. 251. 351.

12. מַדִיד. בסיסו פוֹעֲלִים – ◡ – ונמצא פעם אחת בצורה מרכבת:
פועלים, פועלים, מפועלים; פועלים, מַפְעִילִים – ◡ –, – ◡ –, ◡ – – –;
– ◡ –, – – –: 17.

13. מְצַארִע. בסיסו פעולים ◡ – –, – – – ונמצא רק שיר אחד:
189.

14. מְתַדַארִךְ. והוא המצאת מדקדק ערבי „אכפש“ ובסיסו הוא
פעלולים, פעולים, פעולים, פעול. אולם התימנים שנו את הבסיס
האחרון „לנפעלים“ – ◡ – –, ◡ – –, ◡ – –, – – –: 169.

15. רקיץ. והוא משקל התנועות בלי חצי תנועה, וקוראים לו:
משקל קל והשתמשו משוררי ספרד במשקל זה הרבה. בסיסו הוא:
נפעלים, נפעלים, נפעל – – –, – – –, – –. אמנם יש ממנו שנוים.
א. נפעלים, נפעלים, נפעל – – –, – – –, – –: 14. 189. 355.
ב. נפעלים, נפעלים – – –, – – –: 42. 255.
ג. נפעלים, נפעל, נפעל – – –, – –, – –: 254.
ד. נפעלים, נפעלים; נפעלים, מתפעלים, נפעל. – – –, – – –;
– – –, – – ◡ –, – –: 310.

השמטה. לרמל.
ז. פעלולים, מְפֻעֲלוֹן – ◡ – –, ◡ – ◡ –: 322.

הלשון*

אָוֹה, יאַו — יתאוה, פִּעֵל.

אָחֹה, נאחיה — התחברה הנפש עם הגוּהָ, נפעל.

אָבֹב, אִנְבִּי — פריי בצורה הארמית וגם אִיבִּי.

אָפֹן, תאפן יְהָבִי, אופן לכל יהבי — תסדר צרכי בקביעות, קל 112. 183. מהללי אתה ואופני, 193. [ע' הערתי לשיר 112. ט.]

אָלֹם, יְאַלִּימֵם — יעשה אותם לאלמים, הפעיל.

אַפְסַר, רסן, אפסרא בארמית 5. [צ"ל: אַכְסָר, ע' לשם ט.]

אָתֹה, תַּאֲתָיָה — המובאה.

אָנֹת, אונחים — נאנחים, קל.

אָרֹב אְרוּבָה — אורבים לה, פָּעוּל.

אָשֹׁשׁ, יְאַשֵּׁשׁ — יחזק [וייסד, צונץ ע' 379.], והטבע יאששה. פִּעֵל על משקל השלמים 261.

אוש, תהי כאֻוְשָׁה עודה קלושה — נשיבת רוח קלה, (ארמית 225.

בּוֹד, וחזק אל תִּנבד, אל תהיה נבוד ע"מ קל נבד. 149. [כמו: הנמיד מן נמוד צונץ ע' 444.]

בּוֹן, שַׁן יְבוֹנֵן — יראה ויזהיר, פִּעֵל 356. [ע' לשם. ט.]

בָּזֹז, בזיזי — הבזז והשולל שלי, בַּזִּיז. [הבז והשלל.]

בָּטֹט, בִּטְטִי — האירי, קל (ארמית) 183. [צ"ל: בטשי.]

בָּנֹה, מקדש יְבוֹנֵן — יבנה על משקל בון הנ"ל, לצרך המשקל והחרוז 356. [ע' לשם.]

בַּלְמֵס, ראשו בִּלְמסוֹ [ראתן] — התאות לרעה שאכלה את מוחו ושכלו' פִּעֵל 175 [ראתן אכל את ראשו].

בָּעֹ, וַיְבַּע קץ עדתו, צור קוני למשיחך תָּבַע, תָּבַע משיחך, (ארמית) 343. [ע' הערתי.]

בּוֹת, נשתה וְנָבִית — נָלִין, (ארמית) והנכון ביותר בִּית 337.

בָּצֹר, בְּצוּרָה — שבויה, פעול 27.

בָּשֹׂם, מתבַשְּׂמֶת — שמה עליה ריח הבשם, התפעל 110.

גָּאֹה, גְּאִיָּה — גַּאוה, ע"מ פְּעִילָה 203.

גּוּר, משגיח עלי בגוּרִי — בפחדי, בצרתי 190.

גָּלֹם, שכלי בטוב תְּגָלְּים 137 — תעודד ותחזק, הפעיל, מילת לבוש יַגְלִים 106 — יתעטף, הפעיל [ע' לכאן].

---

* המספרים הם מִספּרֵי השירים שבהם נמצאות המלים והניבים. [ההגהות בסוגרים מרובעים הם מאתי, ובהן אני רומז להערותי למקומות בשירים או למקומות ברשימה זאת. „צונץ" רומז לספרו Syn. Poesie מהדורה שניה. טורטשינר.]

גָשֹׁשׁ, לבי בהבלו בושש ומתגוֹשֵׁשׁ — מתרגז וחסר מנוחה, התפעל.

גָלֹף, תִגְלָפָה — תחקק, קל (ארמית); נִגְלַף — נחקק, נפעל.

גדל, נִגְדֶלֶת, נפעלת 179.

גלל, חכמת הגלוּל — חכמת הנסתר, הנגלל, פעול 361.

דָאֹב, הַדְאֹב — הכאֵב, ע״מ פְעוֹל.

דום, דוּמה קוּם ודוּמה — בקר וערב ירידת השמש 143.

דְרוֹן — דורון — מתנת.

(הדה, מַהֲדִי בְתִי 362 — תני היד והחזיקי בידי, הפעיל או מהד למטה.) [צ״ל: מהרי, ע׳ לשם].

הגן, הוּגָנִי 149 — חשובי. [הנכון: גְמַלַי, ע׳ לשם.]

הלל, נַהֲלָלִים, הַנַהֲלְלִי, נפעל, יוד נוספת.

הלך, גלגלים נעים וְנֶהֱלָכִים, נהלכת, נפעל 105.

הלם, נהלמי 190, נֶהֱלַם ביד אֲלָם־מְכֶּה, נפעל 175.

המל, הָמַל — רעש, קל 183.

המם, מד והוֹמֵם — עני ונדכא, קל; ידאג ויהוֹמה — נרגז ומשולל מנוחה 152.

המר, הוֹמֵר — מוליד שולל 186.

הנה, בשינה יהנֶת — נתנה, הָפעל; תֵהֵן — תהנה, קל 303. [ע׳ לכאן.]

הֵרֶף — מַהֵר 139.

התל, התוּלָה — עון וטפשות [מרמה ולעג] 163, פעול.

ועד, לנו באהבתך תוּוַעֵד, פִעֵל.

זבד, נִזְבָדי 195 — מְחֻבָּר [ניתן], נפעל; זבדכם — נתן לכם במתנה, פִעֵל; לָרֹב זְבֹד — התחבר [?], קל.

זָג, זַגִי 117 — גפני [פעמוני, ע׳ שם].

זהר, נִזְהָר — מוּאָר; זהור מְאוֹר שמש — מאור השמש חדר את קרניו בו, פעול.

זלף, ויזלף עלי בטוב שפע — שפד. קל.

זמם, זום זָמְתָה, על דרך חסרי ע״ו.

זמן, נִזְמַן — הוּכַן; זמוּנים — מְזֻמָנִים, פעול.

זנק, קום וּזְנַק, קל.

זקר, הזקיר — הִקפִיץ; נערים נִזְקָרים — קלי דעת, נפעל 169.

זרר, באהבה מזוֹרְרִי 149, יזורר, גוף זקנים יזוררה — יעורר לחיים רעננים 28.

זלל, זָלוּל — זלזול.

זוּן וְנִיזֹנֶת — נִזּוֹנָה, נפעל 44.

חבר, יֶחֱבְרוּ — יתחברו, קל; חֻבְּרוּ — נתחברו, נפעל.

חדל, כל ימי חלדי וְחֶדְלִי — כל ימי היותי עלי אדמות, במובן של זמן עובר. ש"ע.

חָיוֹת, חוֹיָה — מלאת כח עלומים וחיים, קל; תַּחְיָת — הַתְּחִיָּה לפי קבלתנו. וכבר העיר ע"ז אבן ספיר ח"א שנוהגים התימנים לקרוא חָ והוא הנכון 111.

חֲדְרוֹן — חדר והוא כנוי לדביר והוא חקוי מאַדְרוֹן — חדר בארמית 251 [צ"ל: אדרון, ע"שם].

חטב, בסיני חֻטְּבוּ, חטובה, חטובי — נבחר (ארמית), צביַת חן לעֹפֶר חֲטֻבָה — בחרה. חטבני בהודו 92. 143. 243. ועוד.

חלד, קץ הַחָלוֹד — מהר את זמן הקץ 102.

חלם, הֶחֱלִימָה — גרם שיַחלם, הפעיל 89.

חֲלֹשׁ, חֲלְשִׁי רהב — חזק את חולשתי 102.

חָלֹה, לשכלי הֶחָלִי 177 — עפרה, דַברי חלקות[?] לשכלי, הפעיל.

חרד, חוֹרדים, קל.

חָרֹה, יִתחר, ע"ד „אל תתחר במרעים" (תהלים) — מתגרה, קל.

חרחר, זכור יום הדין אשר לבם יְחַרְחֵר — יִשְׂרֹף.

הֶרֶט, חֶרְטִי — החרטה שלי. ש"ע.

°חֶשֶׁל, דלותי מחשלי, יסמכה עלי בחשלי 181, ביום חשלי — חולשתי.

°חשב, מַחְשָׁב — מַחְשָׁבִי 195 — מחשבתי.

חָשֹׁה, הַחֲשִׁי — שתקי[?] 104.

חנבל 336 [צ"ל: חנכ"ל שצ"ם, שמות כוכבי לכת, ע' לשיר 86. 236. 336].

טֶבַע, יִדְלֶה לִטְבְעָם — יוציא את עצמם והוא במובנו בערבית طبع 178 [צ"ל: לְטָבְעָם, יוציאם בטבעם בים, ע' לשיר 121. 178. 241].

טְלִית — טַכִית.

טָמֹשׁ, בגדו טְמוּשׁ — טְבוּל (ארמית) 102.

טָמֹר, נִטְמַר — נחבא, נפעל.

טפש, טְפוּשִׁים — טִפְּשִׁים.

טִרְחוֹן — בטרחה ובגלות, ע"מ פעלון 163 [צונץ ע' 406].

יָהֹב, יֶהֱבִי [ע' לשיר 112], יְהַב פֵּרוּשׁ, יָהֳבָה 102.

יהֹר, יִתְיַהֲרוּ — יתגאו.

יָגן, תתיַגֵּן, תתיַגני — תתעצב 114.

יחס, יְחָסֵם — הרים את ערכם ומעלתם, פִּעֵל.

יטב, יִיטְבָה.

ישן, יוֹשֶׁנֶת — יְשֵׁנָה ע״מ יוֹשֶׁבֶת 44.

ישר, יִשְׁרוּת הבתולות, יַשְׁרוּת חתן זה [צונץ 412].

יכל, הֵיכל — שליט על כל [הֵיכל = האכיל, משרש אכל וכן מֵיכלי תחת מאכלי 35], הפעיל 159.

כלל [= כל, לצורך המשקל], כְּלַל צורה — שְׁלֵמות הצורה [כל צורה]; כְּלָלָה יקר — כָּלָה בכל היקפה; [כללכם = כלכם, ועוד].

כסף, לבי יַאֲוֶה ויכסף.

כִּסְפּוֹן — חשק רב 237.

כנף, חַיִל מְכַנֶּפֶת בחצרו — חיל מתאסף בחצרו, והוא מארמית כְּנַף, מתכנפין, והטהו בל׳ נקבה לצרך המשקל והחרוז 347 [לפי דעתי: השכינה (הנזכרת שם) מְכַנֶּפֶת את הַחַיִל].

כרה, ואויביו יִכְרְהוּ — יכרחו ע״פ, ערבית كره נגד הרצון, גועל. ולפי זה יהיה הפרוש, אויביו יהיו לגועל, מגועלים.

כשר, נפשות כָּשרוּ — טָהֲרוּ, קל 93.

לבש, מתלבשים הוד, תתלבשי שֵׂכל, נתלבשת חן — במובן המפשט, התפעל.

לחן, תלַחֵן נעימה 173 — תנעים ותחבר נעימה. והוא מערבית لحن, הפעיל 155.

למד, יְלַמֵּד חן עלי — ידבר עלי טובות ע״פי המובן התלמודי. פִּעֵל.

לקה, לַוְקָן במומיך — לקוי במומין. ואולי הכונה על „הלווקן" ברכות נ״ח, ר״ל הלקוי בבהרות לבנות או כלו נהפך לבן. [רק זה נכון, ע׳ לשם.] 12.

מזג, מְזָגֵי תִּרְכְּסִי — יסודותי החַברי, במובן יסודות הטבע שבי, ש״ע [צ״ל: תִּרְפְּסִי, ע׳ לשם] 112.

מהד, מַהֲדִי בִּתִּי והוא מערבית مهد פָּרֹשׂ לפרש את המטה ולסדרה. ויהיה פרושו: הכיני בתי את המטה, וגם התכונני. והוא פִּעֵל [צ״ל: מהרי, ע׳ לשם] 361.

מחלה, מַחֲלִי 235. 238.

מַטְרִית, יון מטרית — יון שומר עלי, מטרתא (ארמית) 102 [צ״ל: רתיון תחת: יון וע׳ לשם].

מַצְפַּג ואולי מצפּק והוא חשם יח"וה בא"ת ב"ש 71. [ע' ל 71 86. 277].

°מִקְהָל, מִקְהֲלִי.

מרה, מְרוּיִם — ממרים, פעול 49.

מָשֹׁה, הַמְשִׁי — הוציאי, הפעיל 87. 157. 193.

משח, הַמְשְׁחָה, הפעיל וה' נוספת.

מתק, מַתִּיק ש"ע; הִתְמַתְּקִי — התענגי, התפעל.

נבך 149 ע' בוך.

נבוּכָה — מְבוּכָה, ש"ע.

נגד, עיני דמעות נוֹגְדִים ,קל (ארמית) 144.

נגד, נִנְגְדִי 195 — מְכֵּה, נפעל ויוד נוספת (ארמית).

נגב, בורות נגוּבים 153 — יבשים, פעול; נְגִיב 155—יבש פְּעִיל, ש"ת.

נהג, מְנַהֵג, פִּעֵל.

נהל, נוֹהֲלִי 139, קל; מִנְהֲלִי — מִנְהָל; ש"ע.

נחה, הַנְחִי, הפעיל.

נהר, נוֹהֲרִי — מְאִירִי, תַּנְהִיר רביב ציון והאולם, מַנְהֶרֶת נפשי ושכלי 180, תהַנְהִירִי 102.

נהר, הַמַּנְהִיר מים בתוך סלעי — המַזְרִים מים.

נחל, נְחֹל — הַנְחֵל, הוריש.

נְחוּל — נָהָר, נחל.

נכס, כּוֹס נַכְּסִי — טְבַח טִבְחִי (ארמית) כוֹס, קל צוי, נַכְּסִי — נַכֵּס ש"ע 241.

נסע, לבי מאד נָסַע — נמשך, נִתַּר ממקומו 349. קל.

נצל, מְצָלוֹת — מְצָאוֹת [מוצלות = מְאֻצָּלוֹת] 118.

נקה, נַקְיוּת לב.

נקע, שוּרָה נְקָע — חוֹמָה הֲרֹס והוא מערבית نقح 102.

נשה, אֶנְשֶׁה מגינת — אשכח מגינת לב, נִנְשֶׁה לאונים — נשכח הצרות.

דוֹד יַנְשֵׁנִי — דוֹד ישכחני, תִנְשֶׁה, נָשָׁה.

נתר, מה תענה מְרִי בשלא תִנְחוֹר — מה תענה אדני ולא תחדור בחריצות לנשך את הלב, והיא מארמית durch- בל"א bohren) 12[?].

נעם, בְּרוֹן מַנְעֶמֶת — מזמרת.

סבב, יִסַבְּבֵה, נִסְבָּב, נִסְבָּה.

סבד, נִסְבָּד 180 — מְסֻבָּד, נסבֶּכֶת, סְבִיד.

סבל, סְבוּל — מלא, טעון, מוכן 167 [ע' לשם].

סגל, נִסְגָּלִים, שלום תְּסֻגְּלִי, עם נסגלו, בחַן סוגלת, סוּגְּלִי,

סגוּל נסגלים, תסגלם = במובן נבחר.

סגד, סוגדים — משתחוים (ארמית), זקנינו כלל סגדו 96. 286.

סגן, סוּגְּנִי — המשנה שלי פּוּעַל.

סגר, מְסגוֹר — מאסר, מְפּעוֹל.

סדר, סוֹדְרִי — מסַדְּרִי, קל.

סהר, סַיְהֲרִי.

סהרון.

°סִיס, עסיס וסיס — מי סיסין (מיץ עץ תות) 8. [ע' לשם.]

סחר 101, סוחרם — סבבם, קל פּוֹעל, וסָחַר עלי אהלך.

סלד, תרַוֶה ארצות בם זרעים סוֹלְדִים — נשרפים ונחרכים מרב חֹם ויֹבש 96.

סנדרי 159. 163 — סנהדרים בחסרון „ה״.

סָלע, יין אדום סלְעַם — בלעם, בלע שִׁכְלָם 175 [המ״ם מן השרש, סלעם תרג׳ בִּלַּע, ע׳ צונץ ע׳ 373].

סעף, תסעפי — תדאגי, אַל תסעפי, למה תסעפי — אל תהי מסֻפֶּקת 122.

ספק, צרכי יהֵא סִיפֵּק — מספיק, ספק לגולי תזמן — סִפּוּק, ש״ע.

ספר, נִסְפְּרוּ, נִסְפָּרוֹת.

עגף, נתעַגֵּף — נסתגף, נהיה רזים عغف בערבית 179 [ע׳ לשם].

עוּל, עוּלי לבית — בואי לבית, עלל בארמית 261.

עִיר, עֲיָרִים — עְיָרוֹת.

עָלֶב, עָלְבִּי 147 — עלבוני. ש״ע ע״מ פֶּעֶל [צונץ, ע׳ 386. 391].

עלם. עלוּמַת — נעלמה, פעול 134.

עלף וִיַעֲלֵף הוא וכלתו ויחיו — יתעסף ויתחבר עם כלתו, או עפ״ר علف בערבית שפ׳ יהיה דָשֵׁן ושמן ברוח ובגוף 300 [צ״ל: יַעֲלֹץ, ע׳ לשם].

ענה, עֲנוּיִם — נענים, פעול (יקבלו תשובה).

עֲכָל, תשתה מלא עֲכָל מנחלי — מדה (ערובין כ״ט) 71.

עפר, יסודות עֲפָרִים staubige בל״א במובן המפשט.

עצב, עֲצִיב, פָּעִיל.

עקל, עקל.

עקם, נעקם Hinterlistig בל״א 179 [ע׳ לשם].

עקש, מַעֲקָשׁ.

ערץ, צוֹרֵד עָרֹץ — הַעֲרֵץ להעריץ ולהקדיש, קל.

עשק, עֲשׁוּק — חשוק בתאות עזה, פיהו נֹשֵׁק, אַל תַּעֲשֹׁק — אל
תחמד יותר מדי והוא מערבית عشق וכן עֲשׁוּקָה.

עַשְׂרוּת — עֹשֶׁר.

עתק, עתוקה — מסֹיֶרֶת, פעולת 97.

עתם, אוֹר נֶעֱתָם — אור מתלחב [האור נחשך] 121.

פֵּימַל, פימליון פמליא של מעלת.

פענח, נפענח, מפענח עפ״י הפרוש צפנת פענח, פותח ומפרש
צפונות 12. 43 [צונץ ע׳ 444].

פֶּצֶד — מקוה מים, פצידא בארמית 190.

°פצח, הפצַח, שפתי תִפצַח, שיר אֶפְצְחָה — אפתחה [בשיר פוצח
109, מפציח 157 ע׳ לשם].

°פצם, גְוִיָּה נִפְצְמָה — גוית קרועה ושסועה, וּפִצְמָן — קרען (ארמית)
116.

פרד, פּוֹרֵד, קל.

פרזל, יקר כספי חשד ונתפַּרְזֵל, היה נפחת לברזל (מארמית) 136.

פרשז, מפרְשָׁזוֹת — פרוסות.

פֶּשֶׁט — פְּשַׁט, באור.

פתח, הַפִּתִי — הרחיבי, הפעיל — נִפְתָּח הפעל.

צהח, חלו מלכים וצָחוּ בפחד נִשְׁלָהוּ והוא מארמית „צחא“ ומובנו
בל״א lechzen.

צהל, קוּם צְהוּל — צְהוֹל ושמַח עפ״י ארמית פְּעוּל.

צחצח, תצחצח את גרוני — תתן לי לשון מדברת יפה.

צָמֹל, חנט, וגם צָמַל עוז מִגְּרְנִי — בשלה תבואתי, פַּגֵּי בניהם צָמַל.
פירושו בארמית בַּשֵּׁל, אולם בערבית صمل נבל ויבש מחסר
מים ואולם صمل = צָמַל פרושו התחזק, פרות מְבֻשׁלות
מתחזקות ומתקשות בקלפתן.

צער, צְעָרִים — צרות.

קְבִיעָה — קביעות, ש״ע.

קבץ, נַקְבִּיץ — נַקַבֵּץ, הפעיל.

רָטֹה, מזור רְטַח — מזור רַפֵּא, מל׳ רְטִיָּה בתלמוד 8.

רב, רִבִּי — רַבִּי.

רבב, רָבְבִי — רבבותי.

רדם, יִרְדְּמַת גופי — יָנוּם גופי, תרדם. קל.

רִ"ית ואפשר שהוא ר"ת רוּת יָה תְּנִיחֵנוּ [צריך לחבר ריתיון ע' לשיר 102].

רחל, מלכימחול עון רחול[1].

רהב 102, רוֹהֲבִים — מתגאים 116, קל.

רזן, מִתְרוֹזֵן — עושה עצמו כרוזן. מתפעל מש"ע 175.

1 רחם, איזה במראיו יְרָחֲמֵךְ — ימצא חֵן בעיניך.

רֶמֶשׁ, ביום וּבְרַמְשִׁי — ביום ובערבי (ארמית).

רמץ, פז ושוהם תרמצה—יִשְׁבֹּץ שוהם בפז (והוא מארמית רמצא) 168.

רפף, כִּרְפַף 179 — רופף, רועד (ארמית).

רצד, רָצַד 190 — הרקיד, קל.

רתף, נרתף — טָעוּן, ע"ש לא יְרַתֵּף אדם על גביו יין, ב"מ פ"ה בתוספתא 179 [ע' לשם].

שאה, שׁוֹאֶה — משתָּאֶה ומשתומם, קל.

שֶׁבֶשׁ, גפן שבשי — גפן השריגים שלי (ארמית) 87, 157.

שבק, תִּשְׁבֹּק, נִשְׁבְּקוּ 241 — נעזבו (ארמית).

שבר, תַּשְׁבִּירָה, הפעיל.

שגש, שִׁגֵּשׁ אויבנו בקולו — בלבל אויב בקולו (ארמית שְׁגַשׁ) 165.

שדד, שדידים — חזקים והוא מערבית شد ובמקום דגש ע"מ כפולים שַׁדִּיד, ע"מ פְּעִיל 178. [צ"ל: שרידים].

שדף, כשתדף — נדחף ונרדף (ארמית שְׁדַף) 179.

שׁוֹשָׁף, מעיל (ארמית שושיפה) 179.

שחל שְׁחוֹל — תחתך ותתקן, או תוציא ממצולה (שְׁחַל בארמית [רק זה נכון וע' לשם] 121.

שחת, שׁוֹחֲתִים לחמי והוני. קל.

שִׂטְמוּת, בלי שִׂטְמוּת וריב — שנאה.

שכן, מִשְׁתַּכֵּן — עושה לו מִשְׁכָּן לשבת.

שלה — גמר (ארמית שלהי) [צונץ ע' 375].

שלג, שׁוֹלֶגֶת — תהיה לְבָנָה כשלג, קל 107.

שלם, שׁלְמוֹת — שַׁלְמוּת.

שמח, שׂוֹמַחַת — שׂמֵחָה. קל.

שִׁפְרוֹן — יוֹפִי 251 [צ"ל: שִׁכְּרוֹן].

שקדקד, שורה שְׁקַדְקְדִי — הבט לשקדותי משרש שקד.

תיוּמָה, תאומים, תיוֹמֶת שבלולב — עלה כפול ומחבר. תיומת כנוי לכלה 239.

---

[1] תחת: רחל, מלכי מתול, עון רחול (באכר ע' 67) הנוסח לפנינו 121: כחול. ט.

תזח, יתזוד כדבורים. אולי מערבית ټاز ולפי זה פרושו: יִסְגרוּד כדבורים המתנפלים מסביבך ואין לך מנוס [ע' ההערה לכאן 359.

תָּכָד, תְּכָבִים — שלשלות, (ארמית תיכין) [לחץ ודחק, מל' הפסוק: איש תככים, משלי כ"ט, י"ג.] 236.

תכּף, תוֹכֵּף, תָּכֵּף — מתמיד, קל 155 [ע' לשם] 241.

תִּמְלוּל — תפִלָּה „מַלֵּל" יעלו בתִמלול 28 [הנכון: במסלול].

תַּמְרוּד — מְרִידָה.

תּוֹר, וּבְתִיר וסיס ונטפי מי רסיס — משרת ענבים (תרא בארמית). 8 [ע' לשם].

מהרשימה המובאת, כשלש מאות ערכים, ישנם בערך ל"ח ממוצא ארמית ועִבְּרוּ אותם עפ"י משקלים ובנינים עברים ורק כשמנה ממוצא ערבי. ראיה שהתימנים השתקעו הרבה בספרות הארמית. יתרם יש שנתנו להערכים מושגים אחרים. או הוסיפו להם בנינים ונטיות במושגים תולדתיים מהמושגים העקריים. אולם מלבד זה הכניסו הרבה מלים ארמיות בצורתם הארמית, כגון: באֻוּלָא, בדהלא, כמורא, יַמא, סִיב וכו'.

שמוש הלשון·

בשמוש הלשון הוסיפו התימנים דברים שונים.

א. הוסיפו „ה" לתפארת הלשון לצֹרך המשקל והחרוז, כגון: ייטבה, המשחה, ינהרה, וארצה, זככה, תתחברה, יִישנה, תגלפה, ושמחה, החלימה, העזרה, וּסלחה, ומזגה, וזכרה, ומאסה, יִסְבְּבָה, יה רַחֲמָה, תחושה, יקדֵשָׁה.

ב. הוסיפו „יוד" לתפארת הלשון לצֹרך המשקל והחרוז, כגון: נִצְפְּנִי, נָהְלָמִי, הַנֶּאצָלִי, יִסְפְּרִי, יוֹסְפִי, הַנֶּהֱלָלִי, הַיְגוֹנִי, אֶרְדְּפִי וכו'.

ג. קצרו את היוד בהִפעיל לשוא, כגון: הַמְשָׂחָה, הַזְּמְנִי, הִמְשְׁלוֹ, הַמְשִׁלָהוּ, הַזְּכִּרִי, הִבְהָלוֹ, וכו'.

ד. במקום משקל פָּעַל — פְּעָל (ארמי) כגון: שְׁבַח, שְׁבָר, שְׁפַר, שְׁפַע, זְרַע, גְּשָׁר.

ה. במקום משקל פָּעוּל — פְּעוּל (ארמי) כגון: בְּהוּל, גְּנוּב, סְגוּל, מְשׁוּב, נְפוּל, שְׁפוּל, תְּלוּל, סְבוּד, נְבוּד, מְשׁוּד, בְּרוּד, נְעוּל, צְלוּל, זְהוּר, נְחוּל וכו'.

ו. הנטיה וֹן, כגון צִפְרוֹן, סַהֲרוֹן, יִקְרוֹן, טִרְחוֹן, כִּסְפוֹן, חִדְרוֹן, שִׁפְרוֹן וכו'.

---

[1] המלים המסמנות בכוכב נמצאות בפיוטים של הספרדים.

ז. שורק גנובה דינה כתנועה קטנה והשוא אחריה נחה, כגון: וּשׁ — מְרִי, וּז — כְּרִי, וּפ — תְּחַנִּי, וּמ — זְגָה, וּמ — צְאִי, וּשׁ — מְחָה וכו.

ח. אחרי „גם“ בא „ו“ החבור כגון: גם ויצחק, גם ועמד, גם ודעת, גם ושכל, גם ואחיו, גם ויונק, גם והקץ.

ט. במקום „את“ „ל“ כגון: למקדשו יקדֵשה, יִדְלֶה לטבעם, נצוֹר ללשונך, תנאף לאשה, ועץ חיים שָׂעַת לאדם בחטאות, לעפר תנערי, לך אֲהַבְתִּי, לנפשך זככה, לִלְבִי לִבבו, מַלֵא לכל שְׁאָלַי וכו'.

י. ה' הידיעה לתואר הבא בנטית הכנוי כגון: השוללי, הַנֶאצָלִי, הַגְלוּיַת, הַיְגוֹנִי.

יא. ה' מנחי ל"ה בנקבה עבר נופלת ובקומה „ת“ כגון: חָנַת — חָנַת — חָנְתָה, בָּאַת — באה, חָלַת — חלתה, רָאַת — ראתה, עָטַת — עטתה, עָלַת — עלתה, רְאַת עיני — ראתה עיני.

יב. הפתח גנובה של הח"ע בסוף המלה נהפכת לשוא נח לצרך המשקל, כגון: תַּשְׁפִּיעְ, יַזְרִיחְ, מַשְׁפִּיעְ, תַּכְנִיע, יַשְׁמִיעְ, אֲשַׁבֵּחְ, דַּעְ, זוֹרֵחְ.

יג. שֶׁ מתקצר לצרך המשקל לשְׁ: שְׁהִיא וכו'.

יד. כלל במובן כולל: עונה כלל כל היצורים, כללכם, ובמובן לגמרי ושלֵמוּת: כלל צורת.

מבטאים וניבים: נכספה נפשי ומתרַכֶּכֶת — מתגעגעת ומשתפכת.

זָהוּר מְאוֹר — קדושה, זוהר מאוֹר קדושה חדור בכל עצמיותו עד שמזהיר.

זה מוֹר וזה כוֹפר — זה מוֹרֶה, מַמְרֶה.

ראשי אשר מְתֻמַל — מבלבל. כנראה מ„מוּל“ במובן שני מְשאל.

פִּיהַ[1] מְטִפִּי.

מַטְהֶרֶת נפשי וּשִׂכְלִי — מזהירה את נפשי ושכלי.

כַּחֲדָיו [יחדיו או כחדא] יְהוּ נאים.

מִלֵא לכל שְׁאָלַי — שאלותַי.

אל תעזבני מט — מתמוטט.

אֵשׁ הסַנֶה רָכַל על היכלי — עבר על היכלי [הכלי].

קְרָבַי נצרבו — קרבו נכמרו, נשרפו.

חֲטָבַנִי בהודו בארבע מחנות.

---

[1] עיין פי' הגאונים לסדר טהרות דף פ"ד, מקיצי נרדמים תרפב (עפשטיין) „וחטפי“ שעורן ... דומה לפך אלא ... שפיו צר. משנה כלים פ"ג מ"ב.

ראשו בְּלָמְסוֹ — „אבד ראשו"[1].
קִים ודוּמָה — בקר וערב.
רַוְחָנִי — נותן לי הרוָחָה.
ארצות בם זרעים סולדים — נחרכים ונשרפים מרֹב חֹם ויֹבש, מחסר גשם.
רעיון השיר „ארץ ושמים" המצטין בתכנו, בתאוריו על הטבע ובסגנונו.
נַקִיוּת לֵב, יַשְׁרוּת חבתולות, יַשרוּת חתן זה.
חלשי רהב — חלשתי חזק.
שורה נְקַע — הרס החומה.
עלי רְקַע שלום — פרֹש עלי שלום.
תַנְהִיר רְבִיב ציון והאולם — תזהיר תְּרְבִיבים שירדו על ציון והאולם.
צביית חן לעֹפֶר חטבת — צביית חן בחרת את עפר.
יסודות עפרים — יסודות גשמיים שפלים.
תִתעַנֶגֶת — נטיה כפולה לנקבה.
מזָגֵי תִרְכִּסִי — יסודות טבעי וגופי תחברי.
תְּאֳפַּן יהֲבִי — תִקבע ותסדר את צרכִי.
דוּמה וְרִדְיָה יִצְפְּנֵךְ — השאול והשחת יצפנך.
גְוִיָה נפצמה — גוִיָה שבורת׳
רוֹהָבִים — גאים.
בארות חמר — שָׁגִים, בארות יין ישן המְשׁמר.
בסיני חְטָבוּ — נבחרו.
נתפרזל — נתעבה ונפחת ערכו לברזל.
אור נֶעְתָם — אור מתלבב, אש להבת.
אֱנְשה מגינה — אשכת מגינת לב.
פז ושוהם תרַמְצָת — תשבץ שוהם בפז.
ויַעֲלֹף הוא וכלתו ויחיו — ויִדָּשְנוּ הוא וכלתו.
חִיל מכֻנֶּפֶת בחצרו.
נִשְׁתֶה וְנָבִית — נשתה ונלון.
חכמת הגָלוּל — חכמת הנסתר הנִגלל ונסתם.
פיה נְשַק אל תֶּעֱשַק — לנשק פיה אל תחמד.
מַהֲדִי בתִי — החזיקי בידי, יד ביד.
יִתזיק כדבורים — גסובבוד ויסגרוד כדבורים.
אֲרַדְפִי — יוד נוספת, פִּעֵל „רדף".
תִלְחַן נעימה — תנעים נעימה.

[1] ע' למלה זו ולמלים אחרות את תקוני ברשימה הקודמת. ט.

רשימת המשוררים.

	עמוד
אביתר.	13
אביתר אלצאהרי.	44
אברהם.	221
אברהם בן דוד	224
אברהם בן זכריה	225
אברהם בן סעיד.	226
אברהם בן שלם	227
אבן אלאהדל	221
אבן אלמנא	221
אבן גאבר	221
אבן מרדך	221
אברהם ש״ץ	228
אבשי	221
אלעזר	14
אהרן	229
אהרן בן סעיד	230
איתן האזרחי	232
אהרן בן שלם אלמנזלי	231
אלחריר	231
אליהו	232
אלישע בן שמואל	232
אלכאולי	232
אלצארמי.	226
אלעזר עראקי.	345
דוד	66
דוד בן גד	232
דוד בן גיאת הלוי	234
דוד בן זכריה הלוי.	44
דוד בן יוסף	15
דוד בן ישעיה	234
דאוד בן סעיד מַרדְך	285
דוד בן שלמה הלוי	234
דוד הכהן	238

עמוד

דוד הלוי . . . 24
דוד בן סעדיה או סעיד הכהן . . . 71
זכריה . . . 86
זכריה בן אברהם . . . 238
זכריה בן יפת . . . 238
חלפון . . . 44
חסדאי . . . 33
חיים בן סלימאן . . . 239
חסן אלחמרי אבו סעיד . . . 239
חסן אבן כנתל . . . 239
יהודה . . . 243
יהודה בן סעיד . . . 243
יהודה צעדי . . . 243
יוסף בן אביגדור . . . 244
יוסף בן אברהם . . . 244
יוסף בן חיים הכהן . . . 244
יוסף בן ישראל . . . 45
יוסף בן משה . . . 245
יוסף בן סעדיה . . . 81
יוסף בן שלמה . . . 246
יוסף בן שת . . . 246
יוסף הקטן . . . 246
יוסף חאצ׳רי . . . 247
יוסף חריר . . . 247
יוסף עודד . . . 247
יוסף בן שלום . . . 247
יוסף רצ׳א משתא . . . 247
יחיא . . . 249
יחיא אלצ׳אהרי . . . 24
יחיא בן טוביה . . . 248
יחיא בן יוסף ועלאני . . . 249
יחיא בן ישראל . . . 249
יחיא בן סאלם הלוי . . . 249
יחיאל בן סעיד . . . 248

עמוד

יעקב 251
יפת̮ אבו יחיא 252
יצחק 252
יצחק בן יפת 252
יצחק בן סעיד 252
יצחק בן שת 252
ישועה 17
ישראל בן יוסף 64
מאיר 252
מנחם 252
משה 252
משה בן יוסף 252
משה בן סעיד 252
משה בן שלמה 253
משה בן שמעון 253
נתן 253
סאלם בן יחיא 253
סאלם שבעב 253
סלימאן 255
סלימאן אבו יוסף 255
סלימאן אלביהסי 255
סלימאן בלמק 255
סעדיה 34
סעדיה בן דוד הלוי 86
סעדיה בן זכריה 255
סעדיה בן יאיר 256
סעדיה בן יוסף 256
סעדיה בן עמרם 41
סעדיה בן שלמה 262
סעדיה הכהן 262
סעדיה טויל 263
סעיד 274
סעיד בן דוד הלוי 86
סעיד בן חיים 63

עמוד
סעיד בר יהודה מנצור 264
סעיד בן יוסף הפרצי 265
סעיד בן יוסף הירושלמי 86
סעיד בן יעקב 86
סעיד מנצור 266
סעיד בן מרדד 45
סעידי 270
עודד 272
עודד בן זכריה 271
עואץ׳ 272
עואץ׳ אבן אלהיבי 272
עודד הכהן 285
עמראן אבן אבואל פתח 272
פינחס 272
צארם הלוי 272
אלצרימי 272
ציון בן סעדיה 228
שלם בן יוסף אלשבזי 88—221
שלום 273
שלום עדני 273
שלם עמרמי 277
שלמה 273
שלמה בן אברהם 275
שלמה בן חטר 275
שלמה בן יוסף 275
שלמה בן משה 19
שלמה בן סעיד 276
שלמה בן שלום 276
שלה בן שלמה 277
שלמיא 277
שמואל 20
שמואל 133
שמואל בן יוסף עדני 283
שמעיה 23

עמוד
שמעון בן שלם 283
שמריה 21
שת 283

הח׳ דוד ילין במאמרו בהשלח כרך א׳ על דבר שירת התימנים (גנזי תימן) מביא ברשימת המשוררים את השמות הללו, ואיני יודע אם הם אותם השמות המובאים ברשימתי:

אברהם בן זכריה גבני.
אהרן בן שלם אלחריר.
חסדאי יהודה בן סעיד סבא.
יוסף משי.
יצחק אלצקר.
עמרם.
שלום עאשי.

רשימת השירים המובאים בקבץ.

מספר
אבו יהודה יקול 133
אבו יהודה יקול קלבי 134
אבי יהודה יעורר 77
אברך שם כבוד 300
אבו שמעון יקול יא צאח 135
אב שמעון קאל קלבי 165
אגיל ואשמח 24
אגיל ואשמח 302
אדון הכל וחופש כל לבבות 209
אדון הכל 78
אדון עולם יוצר 216
אדון עולם ומבין תעלומות 4
אדון עולם יסוד כל היסודות 53
אדון עולם ענני 205
אהבת הדסה על לבבי נקשרה 79
אהבת דוד חפצי 146
אהבת רעיה רצוני 147

מספר

אהבת דוד עזי וזמרתי 136
אהבת צור קוני 166
אהבת צבית חן 138
אהבת צבי ברח 137
אהה על משפטי תורה 333
אהוב לבי בהר סיני 81
אהוב צוה 295
אהוב לבי נשיא הדור. 82
אהוב לבי משמח לעצבי 86
אהוב לבי שמח במצות 148
אהוב ממצרים. 2
אהוב מהר המור 2a
אהוב שוכן מעלה 297
אהוב נם 296
אהובי איך יסוד. 80
אהיה אשר אהיה 215
אהלל בחדוון 276
אהגה כמו יונה 224
אודה לשת לנפש חכמה 20
אודה לך אל חי 59
אזכיר שבח צורי 202
אזיל דמעותי 83
אזכיר שבח בלשוני. 250
אזכיר שבח קוני 257
אזמר תושבחא 218
אזר גבר חלציך 327
אזכיר שבח אל נורא 193
אזכיר שבח צור קוני 251
אחלי תביט בעיניך. 346
אחרו מועדי מנוחתי 17
איומה בהר המור עלי לך 43
איומה בת מלכים התיומה. 85
איומה את פני דודך תחלי 84
איומה המשי דגלי 87

מספר
איומת לדוד חכי מלכי 150
איומת בהר המור עלי לך 72
איומה בהר המור עלי לך 149
איומת בהר המור עלי 347
איומתי בהר המור 139
איומתי תעורר אהבתי 88
איומתי תעורר הישנים 89
אייהו אלחצן 164
אייהו אלקצר אלימאני 167
אילת חן בגלות תסמכני 90
אבר אליל יא נדים 168
אכסף לומר 14
אלהים אשאלה יוצר מאורים 32
אלהים אשאלה יחיש משיחו 343
אלבס אלנור נפסי 169
אלהי אם מאד גדל עוני 76
אלהי יעלה זכרי לטובת 247
אל עליון 92
אלהים מרחם 366
אלהא דקימין 277
אל המרומם שמו על כל ברכה 91
אל המרומם על תהלתך 140
אל המרומם על תהלה 151
אליו מי הקשה וישלם 201
אלף אלפת קולי בתרתיב 152
אמלל שיר ותשבחות 203
אם אשמרה שבת נפשי שמורה 262
אמונה יצרה 330
אמור לאיש 19
אם ננעלו דלתי נדיבים 153
אם נסגרו פתחי שערים 207
אמת אתה חתננו 3
אם תתפצח בן איש לסודות 93
אני הדל ומעוזי טוב וסלח 63

מספר

אני אשאל שבח 303
אני אשאל אלהי 304
אני אשיר לאל חי 219
אני עבד וגם צעיר 230
אני הדל ועזי עיר ומגדל 94
אני אשאל ליוצר כל יצורים 337
אני תמת יפת 204
אני היום מאד חושק 263
אסבח לאלקי רב 162
אסדר שיריא 292
אפטיר בשיר שפח 15
אקוה חסדך 95
אקדם שיר לאל 305
ארי בשמא דקדישא 220
ארץ ושמים 96
אשאל אלהי יגאלה שבוים 49
אשבח אדון כל האדונים 221
אשבח לרם על כל נשמה 255
אשבח ליוצר כל בחכמה 222
אשבח אל אשר אין קץ 214
אשבח לך שוכן ערבות 306
אשה אחת נישאת 281
אשירה לאהוב 298
אשירה לאהוב 301
אשירה לאהוב הבוחר 294
אשירה לאהוב ה' משגבי 293
אשורר תושבחות 348
אשורר שיר ואנעימה 245
אשורר שיר לאל נורא 61
אשורר שיר לבורא 246
אשר ימול בשרו 210
אשר יפחד לבבו 335
אשר כפת שחקים 332
אשרי כל טהור 270

מספר
אשריך 279
את בין עצי עדן הדס 130
את יונה יפת עינים 289

בוא לשלום חתן 6
באללה עליך יא טיר 229
באללה באדר פי סלאמי 170
באת לידי מאהוב אגרת 336
בבוא חתן 285
בואי שנת אהבה 21
בחג הסכות שמחו בנים 125
בחייכם השיבוני שאלה 11
בידך כוס קהוה 323
ביעלת חן 97
ביום שבת אשבח 154
ביצאך ציר בעירנו 141
ביצאך ציר לדרכיך 254
ביצאך ציר אלי דרך 256
בליל שמורים 171
בני משרה קחו מני רננים 334
בני תורה השיבוני תשובות 34
בני תורה השיבוני 50
בצאת חתן למול כלה 98
בצאת חתן תנו שירה 99
בצאת חתן בכוס קדוש 284
בתולות על שירתן 290
בתפים ומחולות 234
בתפים ומחולות 299

גשה לאכל 57
גשם נדבות 307

דברי שיר יחידה 100
דודי צח שפתי הפצח 142

מספר
דמעי ירדו על כל לחיי 212
דעת וחכמה 264

הבכוס זה נרפא חיגוני 143
החתן הזה 269
החתן הזה אלהים 271
הס ידיד אל תזכרני 268b
הרם דגלי 363
השיבוני באיש נאה והדור 33
השיבוני באיש אין בו נשמה 35
השיבוני בני תורה 338

והללויה ירבו הששונות 275
וְהללויה זמרי למלכך 1
ונמתי שיר 265
וצלנא האתף 172

זכותיה דמרי 273
זרח לי ישעך 74a

חבוט כרמך 308
חון ורחם 31
חוס אלהי ממעונך 22
חושה ידידי להלך 228
חזק לבי בדברי האלהים 227
חכם רזים 18
חכמים פרשו דברי שמועה 64
חלום חלם ידיד נפשי 101
חלו פני אל 309
חמדת הימים השביעי נקרא 65
חמול האל עלי גזע 226
חסדי אלהים אזכרה 225
חשקי בבת מלכים 66
חתן וכלה 278
חתן תנה הכוס 69

מספר

טרם היותי 310
טרם שחקים וארקים 311

יא עיני מא באלך **שגיית** 144
יא מחייר אלנפוס. 156
יא טאיר אלבאן 173
יא טאיר אלבאן 155
ידידי אם תבחר 312
ידידי בנה במת 16
ידידי קום 54
ידיד קומה והשכימה 360
ידיד קומה 208
ידידי קנה חכמת 239
ידידים נחמדים 7
יהולל אל 313
יה אזכרה 283
יה ממעונה ברא 237
יהי חתן כמו עיש 287
יום אזכרה רעי 241
יום אזכרה חטאי 231
יום אזכרה עפרי 8
יום אזכרה ציון 102
יום ליום שמחה 286
יום אזכרה קוני 349
יום יחידתי בחן תעלי 174
יום מתן תורה 200
יום שבת תשמח מאד נפשי 157
יונה לדודה. 103
יחידה החשי 104
יחיד שאלתיך 233
יסוד הכל 314
יפה נוף היתה תמה 206
יפה עלמה כאור נדמה 361
יפרח דד. 365

מספר

יפה עלמה כמו חמה 362
יפת צביה ראת עיני 176
יפת החן 42
יצו האל לחסדו ממרומים 60
יצו האל לחסדו מערבות 36
יצו האל לחסדו משחקים 37
יצמח חוטר עז 274
יקשב אלהים לעדת עמו 41
ירחם אל 232
יקול אלשאער אלוהמאן 175
ישקף אלהים ממעון קדשו 40

כוכב אשר השקיף 315
כוכב ראיתיהו בחזיון החלום 13
כמה יהי בידי האמה 350

לאל אחד אני אנעים 223
לבבי יחשקה עפרה 177
לבי לחכמה ישאף 179
לבי ועיני מודים 178
לבי לעלמה הדורה 38
לבי לעלמה יפה 39
לבי לעלמה אהובה 242
לי צביה תמה מבני הישרים 52
לי צביה עלמה 75
לי צבית עלמה 217
לך דודי אני משתאק 158
לכל מדה מאוסה 68
לכל מדה מעולה 68a
למי תורה 316
לנר ולבשמים 23
לקראת שבת אצא בחבה 55
לפני אלהים אערך שיחי 331

מאהבת רעיה איומה 180
מאין סוף נפשי תעירני 105

מספר

מה טוב ומה נעים 159
מה יקרה שבת 5
מה לך לבבי בשנה. 12
מהדר חתן וכלה. 181
מהיכלי ארמון 318
מהר נשיא דגלי 182
מהר חדש פארי. 364
מהרי יונה ועופי 317
מחסדוהי דמרך 106
מי נשקני ואני יושנת. 44
מי נשקני ואני דואבת 107
מי נשקני ואני גולה וסר 109
מי נשקני ואני חולכת 62
מי נשקני ואני סובלת 111
מי נשקני ואני נעלמת 110
מי נשקני ואני עומדת 51
מי נשקני ואני נרדמת 319
מי נשקני ואני נגעלת. 108
מי נשקני ואני שוכבת 46
מי נשקני ואני שכורת 45
מי נשקני מנשיקות אהבת 112
מי ישמעה בת קול. 252
מסאן באלרצא ואלעאפיה 258
מעלות גלגל וחשמל 160
מפאתי היכל 71
מפאתי היכל אש הסנה 70
מפאתי חשמל. 183
מר לי מיקשן 235
משוך החן להשפיע. 113
משוש חתן עלה עלי לבי 184
משחם שמן ששון 280

נאם גבר אשר ארח. 261
נביאים דברו בשמך 340

מספר

נפש יחידה . . . 114
נפש יקרה . . . 342

סאלם יקול יא וְדִי . . . 195
סבחאן כאפי אל כל . . . 238
סגולת אל . . . 328
סהרי לסהר תתפיר . . . 351
ספי יונה ושמעיני . . . 67
ספרי תמה תמימה . . . 29

עור דוד אל תישן . . . 352
עורו ישנים . . . 115
עטרך בחתונה . . . 272
עין ולב יחד מריבים . . . 116
עיני צבי ענוני . . . 353

פני אדום וצח . . . 213
פני אדום וצח . . . 354
פרדס נטיעותיו בתוך המים . . . 240
פתח יה שערי תשובה . . . 266

צבית חן בהר סיני . . . 117
צביה באור הנר לשירך . . . 358
צביה בהר המור . . . 27
צבית חן במור תגמר . . . 259
צבי חן החליף . . . 320
צורי שעה שועי . . . 185

קאל אלאדיב נומי יתשרד . . . 161
קאל אב שמעון האת לי כאס . . . 196
קום דודי הבן בעניני . . . 355
קום ידידי בשחרים . . . 359
קום ידידי קדש בתולה . . . 268
קול דודי דופק . . . 186
קול ידידי דופק . . . 291
קח נא סכום הדברות . . . 47
קח נא סכום בנים . . . 48

מספר
קח נא סכום ימים 244
קריה יפיפיה 321

ראת תמונה בחלום 319
ראו חתן צעיר 288
ראיתי בחלום עלמה נקיה 345
ריח הדס עלה 118
רמאני עיטמוס 344
רני יחידתי בבוא תשועה 236
רצה שיחי 322

שבח אל אזכיר 191
שבח אומרים בני אמוני 10
שבח אשיר ואודה 12a
שבח צורי אני אסדיר 58
שבח אשיר 74
שבח אזכיר במזמור שיר ידידות 119
שבח אל חי אשר ברא 120
שבח אשיר כפי קצר לשוני 211
שבח אשיר לרוכב על פלכים 329
שבת מנוחה היא 187
שדי אמור נא די 56
שובי בתֹם ידידה 197
שדי עלמה יפיפיה 192
שובי יפהפיה 121
שובי כלילת הוד 122
שועת גברת יה 123
שושבינים בואו 188
שישי גברת 194
שישי יחידה 28
שישי יקרה 282
שכלי ונפשי יהמו בלילה 163
שלומות אשלחה 131
שלומות יגיעו 189
שלום לבוא שבת 132

מספר
שלומות יאתיו ממרומים 73
שם יחוד מלכי 190
שם אדוני אקרא. 9
שמחו בשמחת שבת 26
שמעו לי כל מקהלות דורי. 199
שמע האל ענני 253
שמע קולי אדון כל היצורים. 126
שמעתי מפאתי תימן 127
שמעתי שיר מכנף הארץ 249
שמעתי קול תף 128
שם אל חי יהיה. 198
שמחו ועלצו 324
שמח דודי ביום פורים 326
שמחי עניה נגני 248
שמחי יחידה רנני 243
שמחי עניה נגני 267
שמעה האל ענני בתפלה. 232
שמש בגבעון דם. 25
שמיני עצרת שמחה ורנה 124
שעו אלי בני חכמה 339
שער רננות אפתחה 356
שפל רוח אני 260
שרפרף הוכנה. 129
שרד מנאמי עוהגי אל חור 145

תמה על בן אשר הוליד. 341
תן אשישה לי ידידי 30
תן אשישה גם וחבית. 357
תנו תודה לאל גאל ידידים 325

חידות

צביה בערה האש בלבה. 367
ומה היא המשמחת אחרים 368
ומה אוכל לכל מיני תבואות. 369

מספר

ומה מרכב והרוכב נשאו 370
ומה מדור מסוגר 379b
ומה בועל שתי אחיות 371
ומה נתלה והוא שוטה 372
ומה בת על פני ארץ תהלך 373
שנים נמנעו מכל אכילה 374
ומה שבעה אשר קמו בכחם 375
כלי מכיל לאין תכלית וקצה 376
אמור מי הוא אשר יען דברים 377
ומה דקה ודקה וחלקה 378
אמור לי מה דמות בתים לבנים 379a
בשבעים אב משרת טוב תשסף 380
ומה נברא תחלתו כסופו 381

הערות והגהות*)

לשיר 2 ד׳: חתני, נ״א חתנים.

3 I ב׳: כמלך, נ״א: ומלך. — יברכך אלהינו. נ״א: יבורך שם אלהינו. — II א׳: בכלתך חתן תשמח. נ״א: בכלתך מאד תשמח, ובכ״י 2242: בלכתך מאד תשמח. — II ב׳: ותזכה לחזות צמח. נ״א: ורוב טובה ורוב כח. — III א׳: יהי זרעך כישראל, (כ״יי) ולא: בישראל. ב׳: וטובתך לכל שואל. נ״א: עצתך כאחיתופל. — IV ב׳: ביאת משיחנו. נ״א: נבוא לארצנו. וכך נכון, ע׳ לסוף. — V: נ״א: ראו תואר חתן משרה, עלי ראשו כליל תורה, וחכמתו ברוב אורה (נ״א תורה)... — VI א׳: בחפתך, וגיל. נ״א: בשמחתך, ושיש. — בסוף השיר מוסיפים כ״יי Ber ו־2242 שני בתים המשלימים הציון בראשי החרוזים: אביתר ח[זק]:

זמן ישע יקרב אל   בימיך לישראל
ומשיח והגואל   ויבנה את (נ״א: בית) זבולנו
קדוש יחיינו   ויפרינו וירבינו
ויראינו בעינינו   בעת ביאת משיחנו. — וע״פ זה א״א, שגם

בשורה II ב׳ יהיה כמו פה.

4 י׳: עצומות, כ״י 2242: עצומים. —

5: סדר בתי השיר ברוב כ״יי ודפוסים אינו כמו כאן אלא: I, II, III (...בבוא קהלה), VI (בבוא ידידים), VII (בדע וחכמה), V (בכל מגדים), VIII (בפת ובשר), IV (בהוד והדר), IX (בבוא אשישה), X. ובדפוס II אך בשנוי IV, V, VIII במקום V, VII, IV. — I א׳: מה יקרה, נ״א (כ״י אחד): מה נעמה כמו בשאר הבתים. — ג׳: בני תעודה, בכ״י 2242 בטעות (ע״פ הקודם): בני תענוגה. — II ד׳: הגונים. נ״א: חנונים. — III ב׳: להלל. בקצת כ״יי: להיכל. — VI ד׳: לחים, כ״י 2242 לְחַיִּים. — VIII א׳: בדַע, כך ברוב המקורות תחת: בדעת (איד.) ובכ״י 2242: בריע, ע׳ בית X ב׳. — ב׳: אלומה, כ״י 2242: אל אלומה. ונ״א: ידידים נקבצים אלומה; יחידים נקבצו איומה. — ד׳: נבונים, נ״א אמונים. — VIII ב׳: ירב, נשמט בכ״י 2242. — ג׳: יין בלא (נ״א: בלי) מדה אבל בְּאֶכְסָר, כך הנוסח הנכון (כ״יי Ber, Dav, 2242 ודפוס II)

---

*) את המקומות בשירים ציינתי על פי מספר השיר (מספר ערבי), הבית - במקום שהשיר מחולק בדפוס לבתים (מספר רומי) והשורה (אותיות עבריות). למשל: 6 ד׳ = שיר 6, שורה ד׳; 5 VIII ג׳ = שיר 5, בית VIII, שורה ג׳. מנוסחאות המקורות השמטתי בדרך כלל שנויי הכתיב ופה ושם גם סתם שבושים קלים חסרי ערך. וע׳ בהקדמתי בראש הספר. כ״י = כתב־יד, כ״יי = כתבי־יד.

ולא: באפסר, והוא מלשון המשנה דמאי ב׳, ה׳: כל זמן שהוא מוכרן אכסרה, פי׳: בלי מדה וחשבון, ומעשר שני ד׳, ב׳: אין פודין מעשר שני אכסרה ועוד; וע׳ בספרו של ש. קרויס Lehnwörter כרך ב׳, ע׳ 49. — ד׳ קטנים, נ״א: זקנים. — IX ד׳: גילו, כך בדפוס II ובכ״י Dav תחת: חילו (נ״א: ואיד). — שמחה, נ״א: חכמה. — בני ששונים, כך ברוב המקורות, איד. כמעוט כ״י: שושַנים. — X ב׳: וְרַעַ, כ״י 2242: וְרַע.

6 ד׳: קדם, נ״א קרב. — המלים „קדם בסגולה גם שמח׳ נשמטים בכ״י Dav. — השורות י׳ — י״א בכ״י 2242 הן אחר י״ז. — י״א: או כנגה חמה, נ״א: אור כאור החמה. — אש בכ״י In: איש. — י״ב: לשמו, נ״א: בשמו. — את נעמו (כ״י ודפוסים). איד. כנ״א: את נאמו. — י״ד וגו׳: בבתים אלה פסוק אחד מיותר כנראה: אהבך ראש וסוף ועל כן הצגתיו בסוגרים; כמו כן ציינתי באופן זה את החרוזים ט״ז (זה דברי...) עד כ״ז, אשר בודאי אין להם כל שייכות לשירנו והם כפי החרוז שני בתים של שיר אחר. מן המקורות יש כאלה שמשמיטים ההמשך מן שורה ט״ז עד הסוף או שמשמיטים רק שורה ט״ו עד י״ט, או להפך מן שורה כ׳ או מן שורה כ״ד והלאה, ובאמת גם סוף ערבי זה (שורה כ״ד עד ל״א), אע״פ שהוא דומה בצורתו לעיקר השיר, מפוקפק אם הוא חלק משירנו או שיר בפני עצמו. רק כ״י Dav וכ״י 2242 מתאימים בעיקר לנוסחו של איד., אלא שאחר שורה כ״ג כ״י Dav מביא עוד בית בעברית (ע׳ להלן) לפני ההמשך בערבית וע״פ זה אולי גם בית זה והמשכו משיר זה, ובכ״י 2242 נתערבבו השורות י׳ וי״א אחר י״ז. — י״ז: ישעך (כ״י), תחת: ישע (איד. כנ״א). — כ״א: בכ״י 2242 נתחלפו דלת וסוגר. — כ״ב: וארינא, נ״א: ואור נא. — כ״ג: פי קַצַץ (= בספורים), כך ברוב כ״י, ולא: קצאץ (= עונש, איד. כנ״א). — כאן, לפני כ״ד, מוסיף כ״י Dav בית זה:

שושבינים אתם מחלה רפאתם
לשמחות באתם כאן לגנת ביתן.

כ״ז: ואלבהא ואלאקבאל, נכון בכ״י Dav ו־2242, איד. ואלה קבאל. — ל׳: תם הדא אלקולא, כ״י 2242: תמת אל אקואלא.—

7 II: חברת אהובים (רוב המקורות), ולא כנ״א: חֶבְרָתִי אהובי. — III: בגדי שמחה, נ״א: בגדי ששון, במקורו של איד. בית זה בטעות אחר בית IV. — IV ברוב המקורות: עצי גן אלהים (כך גם באכר בספרו ע׳ 66) ובמקורו של איד. בטעות: בן אלהים, ובכ״י Ber: עצי גנת אל חי. וזה הנכון לפי המשקל. — V: יצא, נ״א: יוצא.

8 I א׳: במקצת המקורות: יום יום אזכרה... וכן בשירים דומים לזה. — ב׳: לחשקים חמד (כ״י) ולא: עמד (איד.). — ד׳: ובשפתי, נ״א: ובשפותיו. — ט׳: ובצריו, נ״א: ובציריו, רפא לאנקתו עלות שחר, נ״א: ריפא ליו נַקִיו (נ״א: ליונקיו) מעלות שחר. — י״א: ובנאמו, נ״א: וכנאמו. — י״ב: עת מחשוק שֻׂטֶה, ואולי הנכון כנ״א: עת מחשוק נָטָה. — II ה׳: חוה, נ״א בטעות: חזה. — ד׳: אהי נעור (כ״י), ולא: תהי (איד.). — III ב׳: לעסים (ב)פיו אמצא, כך תקנתי ע״פ כ״י והחרוז ולא כנ״א ואיד.: עסים בפיו אמצא. — למליצת המלים „נשתה עסים על תור וסים ובעת רסים ליל וסיס׳ השוה ביחוד שירו של ר׳ יהודה הלוי „פני אדום וצח. בית IV: אבל בשתות עסים בפיו וכתור וסים ונספי מי רסים׳. ובדברי המשורר התיסני בחקוי שיר זה, לקמן 218, שורה ו׳, וכמו כן בשירו של ריה״ה „הריח מור ואם ריח עסיסים׳ (בראדי I 68) ואם

כנור... ואם תורים וסיסים, וכונתו על זמרת תור וסיס. — ד׳: אקטפה (כ״י), ולא: אשקפת (איד. כנ״א) או: אקטטה (כ״י 2242). — IV ב׳: כעס, נ״א: בעט. — ח׳ (ע׳ 19): בהיות שני־כם (כ״י) = ש:יכם, ולא שנ־רדם (איד.). — V ד׳: ובנה (כ״י), נ״א בטעות: ובני. — ט׳: אֱלִי דחקם, כך צ״ל תחת: אַל ירחקם (גם בכ״י). —

9 בכ״י In ו־Dav בית ערבי אחר כל בית עברי. — I ב׳: מי כאל, כך צ״ל בשתי מלים, ולא מיכאל (המקורות). — ד׳: נות, נ״א: נוה. — אחר בית זה וכן אחר יתר הבתים בכ״י עוד בית ערבי ועל כן נקדתי בסוף הבתים. — II ב׳: חשובי משרה, נ״א: חמודי משרה. — ג׳: אקראה, נ״א: וקראה. — ד׳: תישנה, נ״א: תישן בים. — III ג׳: גם, נ״א: נא. — ד׳: גן ועדן, נ״א: גם ועדן, אם אמת היא מים, כך הנוסח גם בכ״י אך אין לזה כל מובן, אפשר היה לגרוס אולי: ,אם אמת הוא תמים' אלמלא החרוז שדורש הסוף—חים ולא—מים. — IV א׳: אלהים, נ״א: אלהי, ולא אירא, נ״א: לא אירא. — ד׳: החברה (כ״י) עפ״י המשקל, ולא: החבורה (איד.). —

10 IV ב׳: פרשת, נ״א: לי עת. — V ג׳: בגדים טובים (כ״י), כך צ״ל לפי החרוז, ולא כנ״א: נאים. — ד׳: אין זה לבד, נ״א: אין לזה. — VI ה׳: חוסי, נ״א: החוסים.

11 ה׳: ומותר (כ״י) על פי המשקל, ולא: מותר (איד.). — י״ז (ע׳ 22, שורה ב׳): אֲשֶׁרְתְּכֶם (כ״י), איד.: אשר תרם (?). —

12 II ח׳: הנכון: הסר לעבדך ענגה תן אור (כ״י) וברוב המקורות ...עונה תן הור. — III ד׳—ה׳: שרמונא, שרשון, כ״י In בטעות: שלמתא, שלטון. — ט׳: יעקב אשר ענה, כ״י In: אשר יעקב עָנָה. — IV ג׳: נבוך בביצת (כ״י), כלו׳ לא ידעתי פירושה, ולא כביצת (איד. כנ״א). — ד׳: אמרו מעשה בה, כך תקנתי תחת: מעשה בת וכן מצאתי אח״כ נכון בכ״י. — ו׳: אחת, נ״א: אמת. — מלת ,היא' נשמטה בכתב־יד In. — ח׳: וגם לששים, נ״א: וששים. —

12^{a} ע׳ הערתו של איד. בעמוד 292. — IV ג׳: צורי... רפא, נ״א: צור ורפא. —

14 ב׳: שורה זו כנראה איננה שלמה, ולפני המלים שלפנינו כנראה נשמט פסוק חורז על ,יראני' ו,עיני' וע׳ תבנית יתר הבתים. — ג׳: מלת ,לי' איננה בכ״י 2242 וכנראה היא מיותרת, תחת זה יש בכ״י הנזכר בתחלת השורה ד׳: ,לִי גַם, במקום ,גַם' שבכ״י ואצל איד., ועפ״י זה והענין תקנתי בראשית השורה ד׳: לו גם ברביעי תהיה נדחק. — ה׳: אז, אינו בכ״י 2242. — ו׳: כי במנוחה, הוספתי מלת כי עפ״י כ״י Ber ו־2242. — ז׳: אלי, כ״י 2242: אֵל. — ח׳: ובערביתי, כ״י 2242: ובערבית. — ט׳: תורח שמש, (המקורות) ולא: מזרח. — י׳: ובלב, נ״א: ולב. — י״ג: על יום שבת, הוספתי מלת על עפ״י כתבי־היד. — י״ד: בה לא כבה, כ״י 2242: לא יכבה. —

15 II א׳: ויהללוהו, כ״י 2242: ויהללו. — ב׳: בעין לב, כ״י In: לעין כל. — ה׳: וגם אין, כ״י 2242: ואין, כ״י Dav: ואין לו. — V א׳: שפה וכל לשון (כ״י) כפי המשקל, ולא: שפה ולשון (איד.). — ב׳: יהי נעצר (כ״י) נכון עפ״י המשקל, איד. בלי: יהי. — ה׳: ומלכותו כ״י 2224: ותפארתו ע׳ VI ה׳. — VI א׳: דורש לבלתו (כ״י ודפוס), איד. ,כלתו (?)'. — נואל, כ״י 2242: גואל. — ב׳: בחיש ינאל (כ״י ודפוס), עים המשקל, איד.: יחיש ינאל. — ג׳: ולו ישאל (כ״י), ולא כנ״א: ולא (איד.). —

ה׳: את, נ״א: אל. — ותפארתו. כ״י 2242: ומלכותו. ע׳ V ה׳. — VII א׳: כלם בְּעִתָּם ירעדו רעד, כך נוסח רוב המקורות, ובדפוס: כולם בעִתו, ובמקורו של איד.: כלם בתֻם, אך אולי הנכון ע״פ המשקל והענין: כולם בְּעוּתִים. — ב׳: ולא מעמוד, כך צ״ל לפי דעתי, איד.: ״מכמוד(?)״ כ״י ודפוס: לעמוד. — VIII א׳: נודע לכל שואל ומתגאל, בכ״י In אולי יותר טוב: הודע לכל נכבד ומתגאל, והשוה סוף השיר 61: תגאל איומתך שהיא נכבדת. — IX ב׳: הולכים, כ״י Dav: הם. — XIV: שני החרוזים הראשונים נראים מיותרים ע״פ בנין יתר הבתים והם אינם באמת בכ״י In וע״כ שמתים בסוגרים.— ה׳: ליקירים, נ״א: ליקרים. — נוסח השורות האחרונות ו׳–ז׳ בכ״י Dav (ע׳ גם בסדור הספרדי): אלה שלש עשרה לעקרים, הן הם יסוד דת אל יתירתו. —

16 I ה׳: כנן, נ״א: בנן. — ח׳: ואשרי. ואולי יותר טוב כנוסח כ״י In: ואחלַי, ואחכמה, כ״י Dav: ואחלמה (ע״פ השורה שלפניה). — 9 לעלון, כ״י In: לעלוה (טעות). — II ד׳: דמה (כ״י) ע״פ החרוז ולא כנ״א: דקה (איד.). — ח׳: בנעימה, כך תקנתי במקום: ונעלמה (המקורות) שנתהוותה בהשפעת החרוז הבא. — הומה, כ״י In: הֶמָּה. — III ג׳: איומות, כ״י In: אֲימות. — ח׳: משלחת, כ״י In: משולחת. — V א׳: רִפִּי (=רַפִּי. כך נכון) בכ״י In ו־Cin ולא: ריבו (איד. כנ״א). — ד׳: ימה. אולי יותר טוב כנוסח כ״י In: נָמָּה (=נוֹאֶמֶת). — כמזרחת. כך תקנתי תחת: כמסרחת (המקורות ואיד.), המלה נשתבשה כנראה ע״פ שורה ח׳: כסורחת וע׳ לשם. — ה׳: ואיך, ולא כנ״א: ואין (איד.). — ו׳: ליער, כך נראה ע״פ כ״י In והענין ולא לישר (איד. ויתר המקורות).— ז׳: בני לצון (כ״י) ולא כנ״א: בלי (איד.). — ח׳: דמה, כ״י Dav: וּמָה. — כסורחת, כ״י In: כצורחת.

17 I א׳: מאד, הוספתי מלה זו ע״פ כ״י In והמשקל. — II ב׳: במר, הוספתי ע״פ כ״י In. — ג׳: יקו, כ״י In: יקו ואין. — III א׳: ירדו, נ״א: רקדו. — ב׳: ונאנחים, נ״א: ונאלחים. — ג׳: עובדו, כ״י In: עברו (טעות, נגד החרוז). — ה׳: ועוז ותועפה, השוה גירסת כ״י V: ותעופה, ולא כרוב המקורות (ואיד.): ותועבה. — עד זבול (כ״י) כך נראה יותר מנוסח יתר המקורות: נבול. — IV א׳: משנאי, נ״א: מסבי.

18 ניכר שהשיר חסר אחר השורה ה׳, כי בשורה הבאה ״ונותרה״ מרומז על אשה שלא נזכרה לפני זה, ובאמת נמצאים שני החרוזים הנשמטים פה בכ״י Dav:

ואחיו הוא ומתאבל במותו
ולו אשה מקודשת ולה אח

ו׳: ונותרה, כ״י Dav: ונותרה היא. — ח׳: אחי המת, הוספתי מלת אחי, הנשמטת ביתר המקורות, ע״פ כ״י Dav. — ט׳: ירשו, הוכפתי ע״פ כ״י Dav.

19 ו׳: מלת תבין אינה בכ״י Dav.

20, שורה אחרונה: רמה, ולא במה (איד.).

21 י״ג: מכות, בכ״י Dav מנוקד: מַכות, כלו׳ מָכות = שפלות. — כ״א: שחלו, בכ״י Dav שתי מלים: שח לו.

22: הבית הרביעי (את קרובי) הצגתי במקומו לפני בית V (ירדך תגחה) ע״פ כ״י והעתקתו של ד. ילין בהשלוח כרך ב׳ להשלים ראשי החרוזים (חִשְׁדַאי). איד.:

V לפני IV. — בבית IV א׳ מנוסח ילין בטעות: את קרוב מקרבים. — VI א׳: שטני, כ״י וילין: מעני, שהוא אולי יותר טוב. — ב׳: גואלי, ילין נגד המשקל: גואל. —

23 ב׳: יון, נ״א: ישע. — י׳: מכאוב, נ״א: מכאב.

24 ד׳: ענו מהללו (כ״י) ולא: ענן מהללו (א. וכ״י Dav). בכ״י Ber: ס: והקריבו תחת: ונקריבה. — ו׳: (רק מצרים). שורה זו המשלימה את ראשי החרוזים, אני סעדיה, הוספתי מתוך כ״י Ber. והיא נמצאת גם בדפוס עדן II בשנוי סדר המלים: ... צור שמים בתוך המים... — ד׳: תכרת ורעו (כ״י Dav), ולא: ורע (איד. כיתר המקורות).

25 I א׳—ג׳: אין ספק שנוסח השורות האלה, אע״פ שהוא נמצא ממש כך גם בכ״י Ber, Dav ו־In הוא משובש. לפי דעתי המלים „זה הוא כמו קודם״ שציינתי בסוגרים, אינן מתוך השיר אלא הערת המעתיקים, שהתחלת שיר זה כמו השיר הקודם, וע״כ השמיט שורה שלמה מן השיר. — I י״א: לשטף, נ״א: לשפוך. — III ד׳: נעדרו נ״א: יקרו. — ה׳: מאור, כ״י In: מאיר. — ו׳—ד׳: הכואבים האויבים, בכ״י Dav: האויבים הכואבים. — כל אונחים בו בוטחים, הם אונחים גם שוטחים, פעמים: אונחים? נראה, שתחת „אונחים״ במקום השני היתה בעיקר מלה אחרת קרובה בהוראתה ל„שוטחים״ שאחריה. — נזכרו, נ״א: יזכרו. — ט׳: כל יַד, נ״א: כל בד. — י״א: למד, נ״א לוּמַד. — י״ב: ובנו, כ״י In ו־Dav: ובני. — IV א׳: מצא (כ״י) ולא המצא (א.) ו־Dav: הִמָּצֵא. — ג׳: בצל, נ״א: כצל. — ד׳: ואב (כ״י), ולא: ואיב (א.). — V א׳: הורם (כ״י), כלו׳ אביהם מלשון הורים, ולא: הורם (א.). — ב׳: בבן עמרם, נ״א: כבן, כ״י In: לבן. — ו׳: לא (כ״י), איד.: לו. — ח׳: עבר (כ״י) ע״פ המשקל, איד.: ועבר. — ט׳: ולְרַב (כ״י) ע״פ המשקל, איד. וכ״י: לָרב. — י״א: עד כי (כ״י). איד.: על פי. — VI ג׳: שבות (כ״י), איד. וכ״י Dav: דמות. — אחר שורה זאת מוסיף כ״י Ber עוד שורה: אלי מרום תמן ראה לנעלבים. — י״ב: עודה (כ״י In) נראה יותר מאשר עוזה (יתר המקורות ואיד.). —

26 II א׳: עברו ימים, יבוא אהובי (=יום השבת), כך צ״ל ולא: עבדו (א. וכן כ״י Dav). בדפוס II: עברו לפני יבוא... — ב׳: לי בו, נ״א: לימי, עלי נ״א: לי. — III א׳: פתחו פני כל השערים, כך ראיתי לתקן ע״פ המשקל והנוסחאות: פתחו את השערים (א. וכ״י Dav), פנו פנו כל השערים (דפוס II). — ב׳: נרדי... בגדיו (דפוס II), איד. וכ״י Dav: נרד... בגדים. — IV: מאמרו (דפוס II) ע״פ החרוז, ולא: מהללו (איד.). — V: לפארו, נ״א: לשמרו. — ב׳: מזכירו (דפוס), איד. וכ״י Dav: אזכירו. — לי בתורה, מלת לי הוספתי ע״פ דפוס II והמשקל. — V א׳: הן (דפוס), איד. וכ״י Dav: הוא. — ב׳: כיום, נ״א: עד. — מצות אדוני ברה (דפוס ובכ״י Dav: ייי ברה), ע״פ הענין והמשקל, איד.: ... מצות אל ברא. — כי הוא מצוה (=מְצֻוֶּה), נ״א: כי היא מְצֻוָּה.

27 IV א׳: כ״י Dav בטעות מללו. — ו׳: כ״י Dav מנקד בטעות: וַיָּעַר. —

28 I ו׳: ואמר, כ״י In: וְנִמַּר. — II א׳: בתסלול, כך ברוב המקורות. אך בכ״י In הנכון: במסלול והשבוש נתהוה בהשפעת המלה הקודמת: תלול. — ב׳: המבשרים, תקנתי ע״פ כ״י In. ביתר המקומות: המבשר. — ג׳: השורה נשמטה בכ״י

In. — ד': שובבי, תקנתי ע"פ כ"י In וביתר המקורות: שובבו. — ד': יום זה, בכ"י In: זה יום. — נר, תקנתי ע"פ כ"י In וביתר המקורות: גר. — ח': יהדר (כ"י In), יתר המקורות: והדר. — III ב': רִבה, ע"פ כ"י In, שאר המקורות: רבי. — ו': יונות, כ"י In: יינות. — ד': ממעדנות, כ"י In בטעות: ממעדינות. — ושוכר, כ"י In בכתיב יותר קָרוב: סוכר. — IV א': יזרח, כ"י In: ישמח. — בפחזי, כ"י In: בחפזי. — ב': בני, נשמט בכ"י In. — ד': ירחיב, כ"י In: יציב. — ח': חלוף ואָזור, כך תקנתי ע"פ האותיות בכ"י In המנקד ואַיזור, ביתר המקורות: ויאזור. — V ב': ישיב, כ"י In: ישים. — ג': שפרעם ולוד, כ"י In: שפרעם עם נוב ולוד. — לִישנו (כ"י In), כך כנראה נכון ע"פ החרוז ולא כשאר המקורות: וישנה (שם מקום דה"י ב', י"ג, י"ט). — ה': לפני שורה זו מוסיף כ"י In בבית זה (שהוא ממילא ארוך יותר מכפי יתר הבתים) עוד חרוז זה: כלם למקדש אל ובית מלונו דורשים לשכנו. — VI ג': אלאיימה ואללוים, בכ"י In: ואלאיימה (כן גם בכ"י Dav) ואלליואניין. — כראם, כך תקנתי ע"פ כ"י Dav והענין, איד.: כדאם, כ"י In: קדאם (ע' שורה ב'). — ה': לאלקום אלאכ̇יאר. כ"י In: אלא קום אכ̇יאר. — ו': אלעשי כ"י In: באלעשי. — ח': אל מקרם, כ"י In: אלקדם. ח': מכ̇תאר (כ"י In) ולא מכ̇תר (יתר המקורות). —

29 II א': יונה, כ"י Cin: יונת. — III ב': אפהם, נ"א: אפהאם. — IV א': אל באב, כ"י In בטעות: אל באב. — צפה (איד. ועוד), ואולי הנכון כנ"א: צפות (היותר טוב) ובכ"יי Dav, Cin ו-In ו־2248: צנה. V ב': צר, כן ברוב המקורות, אך הנכון כנראה: יָשָׁר (או: סר) וכן בכ"יי אחדים וגם בכ"י Cin. אמנם שם עם התקון (או הפירוש) בגליון: יָצָר. — בת ואל ישיג (בכ"יי אחדים יותר נכון: יסיג), נ"א: בתואל ישיב. — VI א': מקומות, נ"א: מרומות. — VII ב': וגם לי, בכ"י In: וטוב לי. — VIII א': ועסים שם, כ"י 2242: ועסים שם גם. — IX ב': בארבעה כ"יי: בִשְׁלָם. — X א': שער חצרי, כך צ"ל להיות ע"פ ה' כ"יי, איד.: שחר, ע"פ ח' של ,חצריי. — XI א': שליש (כ"יי) ולא: לשלש (איד.) ע"פ המשקל. — ב': הוא ופֶלי, נ"א: גם ופֶלי, כ"י Cin: גם ופאלי.

30 II ב': לית אני, נ"א: ריתני. — בְּמַשְׂקָל, ע"פ ד' כ"יי, נ"א: במשור, ולא: במשקל (איד.). — III ב': די (=לי), נ"א: חין. — IV ב': ישונוה או: ישוּנה (המקורות), איד.: ימונה. — V א': חצן נשמט בכ"י Dav. — סאטע. בכ"י 2242: צאדע. — ב': צוהו (=צואהו) (מקורותי), איד.: צמהו. — סדר הבתים II—V בדפוס עדן הוא: II, III, V, IV ובכ"י Ber: II, IV, III, V. — VI א': תלמח, כ"י In ו־2242: ילמח. — וישרח כ"יי, ולא: ויטרח. — אלעוהודי, ולא כנ"א: אלעהוד. — VII א': אחצ̇ר, נ"א: יאחצ̇ר. — ואלמבאכ̇ר (מקורותי). איד.: ואלמבאצ̇ר. — VIII אשאלה (מקורותי), איד.: וחש אלה. — IX ב': כאני (רוב המקורות), כ"י 2242: כאן, איד.: כאט. — X א': מחכם (מקורותי), איד.: מדובם. — יכתם, נ"א: מְכתם. — XI א'—ב': שתי השורות נתחלפו בכ"י 2242. — ב': וקת, כ"י Dav: וסט. — חין יבד (כ"י) = בעת שיופיע, ולא כנ"א: יגדי (א.) או יִגדי In ובכ"י Dav: כאלרעד יגדי. — XII א': נשאלה (כ"י), איד.: אשאלה. — XIII ב': מצ̇נוני (כ"יי), איד.: מצ̇כוני, כ"י Ber: מצ̇אוני. — XIV א': אלמצאחף, כ"י 2242 לאלמצאחף. — ב': ואחֹרד (ואחדד), נ"א: ואחַרר. — ידעוך, נ"א:

ידעך, איד.: ידעתיך. — XV א': לאלך, איד.: אלאלך. — ב': אלמהייא, כ"י 2242: אלאעלא. — ב': פרודי (מקורותי), איד.: פלודי. — XVI א': עסק, נ"א: לאל. — נענה (ה' כ"י), ולא: נעלה (איד.). — XVII א': פי אלסר, נ"א: באלסר. — XIX א': אלזאנה, כ"י Dav: אלזנאנה. — XX א': באל רם (רוב המקורות), איד.: בקול רם. — XXI הבית הערבי זה האחרון אינו בכ"י In ו־2242.

31 V ג': אברם, כך גם במקורותי, ובכ"י Dav מנוקד: אַבְרָם, אך כנראה זה פעל ואולי הנכון: אִבְּדָם. —

32 י"א: והוא, נ"א: והם. — כ"ד: בו ישמחו, כ"י 2242: ישמחו בו. — ל"ב: ועדותיו, כ"י Cin: ידיעותיו. — האם במקום „מעשיו" היה כתוב בעיקר: מעניו? — ל"ח: עם, נ"א: גם. — ל"ט—מ' שתי שורות אלו נשמטות בכ"י 2242. — מ"א: ישראל, 2242: בישראל, כ"י Be: אני שלום (!) בישראל גביר, ודומה לזה בכ"י Cin: „שמי שלום בישראל גבירי אשר שאל ישועות מה'". —

33 פתרון החידה הניתן ע"י דוד ילין במאמרו הנזכר („על הגר") נמצא מפורש בקצת כ"י. — ו': ילוד שמחה, ילין בהשלוח כרך ב': יְלָדַתּוּ. — ו': וְשָׂמְחוּ, זאת כנראה הגירסה היותר טובה, בכ"י Dav, נ"א: וְעֶשְׁתוּ (כ"י V), ילין: ועשתהו, איד. ובכ"י Cin: ועשאתו. אך מלת עשה משמשת בשורה י"א. — מגדל, ילין וכ"י Dav: בית. — י"ב: סרה (ילין וג' כ"י), ולא שרה (א.) לכוסו, ילין: לכיסו. —

34: פתרון החידה כנראה הוא כזה. האיש ההדור וארך הקומה הוא עט הסופר, אשר „בבת אחת ימלא את כרסו" בדיו, „ומי רגליו יהא שופך... בתוך קהלי". „והוא לבוש שבכהי כלוי" שערות הנוצה העשויות כשבכה, בן דודו קצר הקומה בעל „שפת גמל משוכהי" הוא הקסת ומתוך שפתו „רירו ישפכה בפני זקנים" וחיל רב הישנים ובכל זאת בלא לשון דבר מלכותם בתבל הם האותיות הנכתבות בעט ובקסת. וע' לחידה רגילה זו על האותיות והמכתב כמדברים בלא פה ולשון את מאמרי The riddle in the Bible, Hebrew Union College Annual I, ע' 142 וג'. — ח': ובגדי, כ"י Dav: בבגדי. — י': ולו שפה שפת גמל (ג' כ"י), איד.: כ(מו) שפת, וגם כ"י Cin: כמו שפת. —

35: פתרון החידה כאשר העירותי למעלה בקצור. על הרֵחַיִם (האיש) והחור שהקמח יוצא בו. „האיש" רץ ב„קול רחים" (ירמיהו כ"ה, י') והכל שמחים על מלואת הרחים = רמ"ח יותר עשרה (י') ואולם לו אמה בוגדת „לעומתו" והיא החור שמלמטה, המחלקת מאוצרו לאחרים, ולולי היא כי או נתמלא כאוצר מלא. — ב': ירוץ (כ"י) ולא: ירון, ובכ"י Cin ה„ץ" דומה מאד ל„ן".

36 ג': נופו, נ"א: נפשו. — ח': שרי, מלה זו אינה בקצת מקורות וישנה ברוב כ"י, ובכ"י Cin: שר. — י"א: נעימתו בקול כך נכון בקצת כ"י, נ"א: בקול. — י"ג: למליו, כ"י Dav: למוליו. — י"ד: מריבות, כ"י In: מריבות. — כ' (ע' 49 שורה ב') הנתיבות, נ"א כל נתיבות. —

37 ג': בתורת אל, נ"א בטעות: בתורתו. — ד': כענקים, כ"י Cin: בענקים. — ו': חשוקים, כ"י Cin בטעות: חקוקים ותוקן בעפרון. — י"ב: כמו ששה, ילין בהשלוח כרך ב' וכ"י Dav: ששים. — ט"ז: כארז, כ"י In: כארץ. — י"ז: רצוע ספק (השוה:

אני לו עבַר נרצַע 66 III נ׳). ילין שם (כנראה בטעות): רְצוֹנִי סִפֵּרְךָ. — י״ח: חשקים, נ״א: עשוקים (באותו מובן). — כ׳: עסוקים, נ״א: חשוקים. — כ״ב: ויקים החשוקים (כלו׳ חשוקי המשכן, שמו׳ כ״ז, י׳ והלאה), כך נכון ברוב המקורות ואצל ילין, ולא: העשוקים (א. בכ״י In, Cin). כ״ד: ונקריב לך ובמצות מנוקים, הערת א. צ. אידלזון למקומנו: חברה הברה (אחר: ובמצות). אפשר ״יה״ אינה מתאימה למשקל ולענין: נראה שאין כל יחס פנימי בין ה״ונקריב לך״ והמשכו ״ובמצות מנוקים״ ואולי נשמטו שתי שורות שלמות בין שני חלקי ה״שורה״ הזאת. —

38 I ג׳: לי (רוב המקורות), איד. וכ״י Cin: לו. — ד׳: נגד קהל שה סזורה ניני ילוד שרה, כך נכון בכ״י Ber, In, Dav, בכ״י 2242: נגיד... ניני..., בכ״י Cin: ונד... סני... ומזה במקורו של איד.: ונדל..., סני... ה׳: גבירי ועזי (רוב המקורות), בכ״י In אולי יותר נכון הדרי ועזי. — ח׳: אינו בכל חוסרה, כך ברוב המקורות, אך טעם המלים סתום, ואולם בכ״י 2242: חצון חינון (שתי מלים אלו כנראה נוסחאות מלה אחת כתובה פעמים) בכל חוסרא, ועי״ז אולי הנכון: חִנּוּן (=תחנונים) במקום: אינו. — ט׳: יחד במטרה (=במאסר), נ״א: יחד כמטרה, אבל סיום זה נמצא גם IV ט׳, ובכ״י In במקומו: גולה וגם סורה, ואולי כך נכון. — II ד׳: יקרה, כ״י In: נקרה (בלתי ברור). — כלל, נ״א: לכל. — ט׳: יהיה לך עזרה (רוב המקורות), כ״י 2242: יהי לך לעזרה, בכ״י In ע״פ הדקדוק: תהיה לך לעזרה. — III א׳: מלה, בכ״י Ber בטעות: מרה. - ו׳: ברודם, כך נכון ע״פ כ״י II, כ״י Cin ואיד.: ברורם, ומזה בכ״י Ber, In, Dav, 2242: בצורם. — IV א׳: צנועה, כך נכון ע״פ ד׳ כ״י והחרוז, ולא: טהורה (ב׳ כ״י ואיד.). — ב׳: כגפן (רוב המקורות) ובכ״י In: ככנף, אולי בטעות המעתיק ע״פ המלה הארמית: גפין=כנפים. — ד׳: גזירה (כ״י 2242) יתר המקורות: גזורה. — ה׳: יצר, אינו בכ״י 2242. — ו׳: כחמה (Ber, Dav, 2242), איד. וכ״י Cin: בחמה ומזה בכ״י In: באימה. — ט׳: במטרה, נ״א: כמטרה וע׳ I ט׳. — V א׳: משונה, כ״י Dav: מגונה. — ב׳: תבונה (רוב המקורות), כ״י Cin ואיד.: תכונה, כ״י Dav: תנובה. — ב׳—ג׳: את השורה ״לעלות לציונה, שני יפלק שכינה״ הוספתי ע״פ כ״י Ber, In, Dav, 2242, במקורו של איד. ובכ״י Cin איננה. ג׳: יורד, כ״י In: יֵרֵד. — ו׳ מחלואים, נ״א: החלאים. — VI ח׳: ימצאו נכון, בכ״י In וביתר המקורות ואיד.: תמצאו. — ט׳: תורה, כ״י 2242: תמיד. —

39 I ד׳: וגלגל, נ״א: וגלגלי.—ה׳: הידיעה, כ״י 2442: היריעה. — ח׳: שירה, נ״א: שירם. — בשמחה וצהלה, נ״א: כגבור בצהלה.—ט׳: מלאכתם, כ״י 2242: מְלָ תָם (כך! כנראה במקור שלפני המעתיק אות ״כ״ היתה מטושטשת אך הוא נקד כאלו הנוסח הנכון מְלָתָם). — ואין חלי, כ״י 2242: וחלי. — II א׳: פוק דא, בכ״י 2242: וסט. — אטלע (כ״י), נ״א: תטלע (איד.). — מלת ״לנא״ הוספתי ע״פ רוב כתבי היד לצורך המשקל. — ב׳: קצר, כ״י 2242: קצד. — גוהרך: כ״י 2242: נְהַדָךְ. — ג׳: פי, נ״א: פן. — מרפע (כ״י) ע״פ החרוז ולא מרפא (איד.). — יגלב, כ״י 2242: ילגב. — ד׳ — אלוגל (רוב המקורות), כ״י In: אלולל (אולי נכון), 2242: אלגול. — ז׳: באל עאלם, נ״א: לאלעאלם. — ח׳: אסא, נ״א: לאסא. — מנוי, נ״א: ינוי. — ט׳: נות, בכ״י 2242 בטעות: נור. — קד, נ״א: די. — אסטע, נ״א: אסהם. — III א׳: מה אדברה,

נ״א: שארברה. — ב׳: הכן, כ״י 2242: תִּבּון. — תשכון ליער, בכ״י 2242: ביער ובכ״י In: לשכון ביער. — תכונן לעולה, כך נראה ע״פ החרוז ונוסח כ״י Ber: עולה תכונן, וביתר המקורות: תקריב לעולה, אולי ע״פ שורה ד׳. — ג׳: בקרוב, נ״א: לקרוב, כ״י In: מהרה. — ד׳: לעולה תמימה, נ״א: לעולת בהמה. — ד׳: קטורה, נ״א: קטורת. — ח׳: בהיכלי, כך ברוב כה״י, והנ״א: במגדלי (איד. כ״י In) אולי נשתבש בהשמטת המלה „סגולה" שבשורה זאת. — ט׳: תאיר, כך תקנתי ע״פ נוסח כ״י Ber, 2242 (תאיר לנפשי) In ו־Dav (תאיר לדעתי) במקום הבן (איד.). — הלך, נ״א: עמד. — ופושעים, כ״י 2242: ונושעים. — ג׳: 220 ירידה גרם לכלם עבודה, נ״א (גרוע): סבב עבודה גרם לכלם ירידה. — היו, נ״א: להיות. — ד׳: בכו, נ״א: יבכו. — וגואלי, נ״א: ופועלי. — ו׳—ז׳: ראה עמלם שמע בקולם, נ״א: שמע בקולם וראה עמלם. — ח׳: לעֵדה, כ״י 2242: לסרה. — V א׳: בקצדי, כ״י Dav: קצידי. — אמהם, נ״א: אמםע. — ג׳: ויא, נשמט בכ״י 2243. — ד׳: מא, כ״י 2242 מן. — גואב, כ״י 2242: גסיע. — ה׳: חאיר (רוב המקורות), איד.: אל חאיר. — ח׳: כּיר, נשמט בכ״י 2242. — כלאמה.

40 ב׳: אויבי, נ״א: שונאי. — ח׳: כאשר, נ״א: כי אשר. — ט׳: פלטי, כ״י In: פלטה. — קרא יום, איד. ברשימות: יום קרא. —

41 ז׳—ח׳: הוספתי בית זה ע״פ כ״י V, Dav וע״פ ילין בהשלוח כרך ב׳ ואולם בשני המקורות האחרונים „קורע" תחת „יודע", בכ״י Dav עוד שימו לעיניכם, במקום סימו לעיניהם. — י׳: לנו, ישנו במקורות הנזכרים, ואינו אצל איד. — י״א: הואל אדני נא, נ״א: הואל יי׳ קום (ילין), אל נא ה׳ (כ״י V ו־Dav). — י״ב: את תהא (מקורותי), כך נכון ע״פ המשקל, ולא: תהא את (א.). —

43 I ו׳: בגן עדן, בכ״י Dav ו־2242: בעין גן (השוה: מעין גנים בשה״ש ד׳, ט״ו) וכך כנראה נכון ע״פ המשקל. — ט׳: ושלש, כ״י Dav: ושלום. — II ב׳: סידי, כ״י Dav: וסידי. — ד׳—ה׳: השורה „באלאנעאן... אלאסראר" נשמטה בכ״י 2242. — ז׳: עלא ארמע, בכ״י Dav: לנא ארמ״ע ובכ״י 2242: יותר טוב: להא ארמ״ע. מלת ארמ״ע היא ראשי תיבות = אש רוח מים עפר, על ארבעה היסודות ע״פ החרוז. אמנם היה נחוץ לשים מלה שסופה „בע" ולא „מע", אך כמו כאן כך לא הקפיד המשורר גם בשיר 188 II ד׳. — ט׳: וריחן כך נכון בכ״י Dav, איד.: וורחן. — III ה׳: ושלש, כ״י Dav: ושלום כמו בשורה I ט׳. — ח׳: שור, כ״י 2242: ושור. — ט׳: בתוך גבור, כ״י Dav: וגם גבור. — במספרי, כ״י Dav אולי יותר נכון: כמספרי. — IV ב׳: מאג, כ״י Dav ו־2242: מאנ. — ג׳: אלמפתאח... אלמבעה, כ״י Dav: אלמפתח... אלמבעת. — ט׳: פמן הו פהים מאהר ולאלבחר, כ״י 2242 בטעות: פמן פהו ואלבחר. — V ב׳: בצנתרת, כך בכ״י Dav ו־2243 וכן נכון ע״פ החרוז, איד.: במצנפת. — ואטעמה, כ״י Dav: ואנעימה, 2242: ואנעמה. — ג׳: שמא (= השם, בארמית), כך כ״י, איד.: שמה. — ד׳: להוסים, כ״י Dav: להוסין, כ״י 2242: לחוסים. — ו׳: כתפוח (כ״י), איד.: בתפוח. — VII ג׳: המלים „נאזן מה הקוצרים" הנמצאות כך בכל מקורותי, בּודאי משובשות הן ואין ערך לתקון ע״פ השערה. — ד׳: כללם בני חכמה, כך נכון

בכ״י אשר לפני, ובמקורו של איד. נגר המשכל, הדקדוק והענין: כללים חכמה. — V ד׳: מקרא, נכון בכ״י, איד.: משנה.

44 שיר זה מובא כלו עם הוספות בשיר 252 וע׳ שם גם לנוסחאות שירנו הנמצא ברוב כ״י ובכ״י 2242 פעמים (מצוין פה a ו־b). א׳: סוכנת, אבן ספיר, באכר, וגם איד. בלוח ירושלם בטעות: מוכנת (=ג׳). — ב׳: מקודשים, כ״י 2242 a: מְקדּוֹשִׁים. — ד׳: בכ״י 2242 נשמטה המלה מן (אחרי ״סו׳ במקום פוטון). —ליסודך, בכ״י 2242 b בשתי מלים לי סודך. — ו׳: חסידים, אבן ספיר בטעות: קדושים. — ח׳: לדגלי, כ״י 2242 a: לרגלי, אהבה. בכ״י In: מעלה. ותקון: אהבה. — כמו משענת, בכ״י Dav תהא אומנת (כמו בשורה האחרונה), ובכ״י 2242 a במקום כל הסוגר: כמה תאחר ואני ממתנת (=שורה י״ג). — ט׳: בוא, נשמט בכ״י In. — י״א: אבוא, ברוב המקורות: אבות, וכן נכון. — י״ב: שורה זו שאינה במקורו של איד., נמצאה אצל אבן ספיר ובכ״י Ber, In, Dav, in 2242 a ו־b ונחוצה להשלים סימן ראשי החרוזים: ובכ״י Dav במקום: זמיר נותנת: אהי נותנת. — י״ד: מלת ״לו׳ הוספתי על פי רוב המקורות ואינה אצל איד. ובכ״י Cin. — ט״ו: בעדן גן אמת (רוב המקורות). בכ״י Dav: בגן עדן אמת, ובכ״י Cin ואצל איד.: ״תהא׳ במקום ״אמת׳. — ט״ז: נולדו, כך נכון בכ״י Ber, In, Dav, 2242 ובשיר 252, ובכ״י 2242 a איד. ו־Cin פה: ניתנו, שנתהוה כנראה תחת השפעת המלה ״נינו׳ במקום כל הסוגר: (להם) ישועות כמו משענת, והוא סוגר השורה ח׳, שנשמט בכ״י זה במקומו וכנראה נוסף בגליון ונספח שלא במקומו. —

45 א׳: שבורת, נ״א: שְׁבֻרת ובכ״י 2242: שוכרת. — ויתנה (מקורותי), איד.: ויתנו. — ד׳: עדי, הוספתי ע׳ם ו׳ כ״י ואינו אצל איד. — ה׳: מכובסת, כ״י 2242: מכבסת. — בראש, נ״א: עלי, ע׳ שורה י״א. — ו׳: אעבוד את גואלי, יצילני, נוסח זה אינו נכון ע׳ם המשכל, ובכ״י Ber ו־n ואצל אבן ספיר: אעבוד את יוצרי, יצילני, ובכ״י Dav ו־2242 כנראה נכון: אצעקה אל יוצרי (בלי: יצילני) וכנראה מלת יצילני המיותרת ע׳ם המשכל נתהוותה ע״י נ״א של ״יוצרי׳ שלפניה. — מ״ד, נ״א: מכף. — י״א: לראש, נ״א: בראש. —

46 י׳: ככדור (אבן ספיר ומקורותי), איד.: כדרור. — שתי השורות הנוספות ע׳פ אבן ספיר נמצאות ברוב המקורות, ובכ״י 2242: ״דובבתי׳ במקום: רוכבת. — י״א: ימים אשר נַסְתָּ, כך נכון בכ״י Ber, Dav, In, 2242 ולא כנוסח יתר המקורות ואיד.: ימים אשר נסות. — יָנְעוּן (בכ״י Dav ו־2242) יותר נכון ע׳ם המשכל מאשר יגיעו (יתר המקורות ואיד.) — י״ב: אני (כ״י Ber, Dav, In, 2242) ולא: מני (יתר המקורות). —

47 ו׳: למסתריו, כ״י Dav: למסתורין. — י״א: אשר בם, ילין בהשלות כרך ב׳: ובהם. — ט״ז: ונשיו, ילין: ואשתו. — י״ט: תירעה (דפוס עדן IV וילין), ולא: תקחה (איד., כ״י Cin ו־In) שנשתבש ע׳ם שורה י״ז. — כ״ג: מכוסותיו, בכ״י Ber: מתומותיו.—

48 א׳: בנים, נשמט בכ״י In. — ד׳ (ע׳ 60): שני משה ביום, כך נכון בכ״י V, ולא: ימי משה אשר (איד. כ״י In ו־Cin). — י׳: בהון ובעשר, בכ״י Ber (אולי יותר נכון): ובתורה. — י״א: קרסים, נ״א (בטעות) קרשים. — ט״ו: נושעים, נ״א בטעות:

פושעים. — י"ח: מן שורה זו (ומן בכלל) והלאה סוף השיר מובא בטופס אחר בכ"י V וז"ל:

תבין בשיעור סופרים ונאונים,
וסכום בני יאיר אשר נתגברו,
על כל בני קדם ומעונים,
מי הוא חכם לבב ונבון עד מאד,
ימצא שמי פנים כנגד פנים.

נוסח זה המסמן הלמ"ד של ישראל בסכום בני יאיר (שופטים י', ד') ולא בארך היריעה אינו מביא את האל"ף שלפני הלמ"ד, וכנראה נשמטו השורות „וסכום בני דן... עת ירדו למצרים..." באשמת המעתיק. נוסף על זה נשמטו בשני הנוסחאות יחד אלה השורות המציינות האות רי"ש של ישראל. ביתר הדברים נוסח זה של כ"י V עולה על העתקת אידלזון המתאימה גם לכ"י Ber, In ו-Dav, בפרט בשורה י"ח וכ"ב שנשתבשו זו בזו. בשורה כ' תקנתי: באב (כ"י Ber ו־In) תחת כאב (א.), ובכ"י Dav: ואב.

49 I א': אשאל, כ"י Cin: אשאלה. — ב': לגוים, נ"א: לאומים. — ח': כי הם, נ"א: יהיו. — II ד': ... בני אמה... בזויים... דחויים..., בכ"י Dav: בני יעקב... דויים... רוויים, ובין שני הנוסחאות כ"י Cin והנ"א הנרשם ע"י אי"ד, בפנים: בני יעקב... דויים... בזויים... וכ"י 2242: בני אמה... דויים... בזויים, והנוסח בדפוס נראה לי עיקר. — ו': מעולה, נ"א (בטעות): ועולה. — ט': לנינו (=יעקב), כך נכון במקורות שלפני, ולא: לעניו (אי"ד). — עשוים, נ"א בטעות: עדשים. — III ג': כח, (רוב המקורות), נ"א בטעות: כהן. — ח': והם, כ"י Cin ו־2242: שהם. — ט': גלויים, כ"י Be: מארים. — V ד': בנסיון, כ"י Cin ו־2242: בנסיונות. — ט': הלך, בשני כ"י יותר נכון: גלה. — VI א': דוד, כ"י Cin ו־Dav: ישי. VII ח': יפגעו... כמלקחים (כ"י Be), כ"י Dav, Cin, 2242: יפגשו... כמלקחים. — ט': עליהם תהא. כ"י Cin: תהא עליו. — בשער טלאים (או: טליים), כך נכון בכ"י Dav, Cin, ו־2242, אי"ד.: על הר טליים, כ"י Be: על כל טליים. —

50 ה': לקח, נ"א: נלקח. — לאנשים (ג' כ"י), ולא: באנשים (אי"ד). — י': ומכר (כ"י), ולא: ממכר. — י"ב: לגוי, כ"י 2242: ולגוי. — ט"ז: טחינה, כ"י 2242: טעיסה. — י"ח: הקרשים (כ"י), ולא: הקדשים. — כ': שלשים, כ"י 2242: השלשים. — כ"ד: במנינם, כ"י 2242: בעינים. — כ"ו: הן (השני) נשמט בכ"י 2242. — כ"ט—ל': במקורו של אי"ד. נשמטה שורה שלמה אחר „ומה שנוי עד „ומה חלוף" (ועד בכלל) והוספתיה עם כ"י Ber, Dav ו־2242 אלא שתקנתי עם הענין „בהונם" במקום „בחכמה" שבמקורות, ובכ"י 2242: ומה הן במקום ומי הם. — ל"ג: גם וששים, כ"י והמשקל, אי"ד.: וגם ששים.

51 א': וגם רעי, כ"י 2242: וגם רעי דודי. — ד': ותמה תַשבי, וכ"י 2242: ותַימָה תשבי. — ו': פורדת, כך ברוב המקורות, אבל בכ"י Dav: פוחדת, ואולי כך נכון, וע' נפרדת בסוף השורה שלפניה. — ח': יולדת, כ"י In: יורדת. — ט': בחן, בכ"י Be, Ber, In, Dav ו־2242: בדין, ובכ"י 2242 גם: הם דברים, במקום: דברים הם, ומלת ודאי מעוקרת: ודאי, ואולי היתה לפני המעתיק וראי, ואפשר עם זה שהנוסח

הנכון וראו דְבָרִי זה. — י״ב: רחום שעה. בדפוס IV: רחם עלי. — כַּמָּה, כך נכון בדפוס IV ובחמשה כ״י, ולא: כשה (אבן ספיר ואיד.). —

52 II ב׳: הדיבור, נ״א: הדיבר. — ג׳: כל עשרת בוני קול כאחד חבר, בלתי מובן ואולי צ״ל: כל עשרה קוֹני קול כאחד חבר. — III ב׳: שמחה... עת ראותה (כ״י Be) ע״פ המשקל, ולא: שמחה... ראתה (אבן ספיר ואיד.). — IV א׳: ואניל, נ״א: גם אגיל. VI ד׳: אדינה, בכ״י Ber ואבן ספיר: עדינה. — VII כל הבית הזה הוספתי מתוך כ״י Ber, באבן ספיר מובאות רק שתי ״שורות״, שהן השורה הראשונה והדלת של שורה ב׳ עם הסוגר של ד׳: הם כלי קבולם כלבוש לבשרים (!), ואיד. אינו מביא שורות אלו כליל. — ב׳—ג׳: יעמיד, יעמיד, פעמים, ואולי בט״ס. — ג׳: ששטו, כך נכון בכ״י Ber, איד.: ישי, אבן ספיר: שטו. —

53 ד׳: ידידות, בכ״י 2242: להודות, בטעות ע״פ השורה הקודמת. —

54 א׳: קח, נ״א: תן. — ה׳: לאמו, כ״י Dav: לאמו וגם אחותו. — ו׳: דין נשפט בכ״י Dav. — ז׳—י׳: שורות אלו נשמטות בכ״י Dav. — י״ט: השיבוני, כ״י Dav: השיבני. — כ׳ (ע׳ 67): ואין לו חוק בחלק הנחלות, בכ״י V, Dav וב־2242 בא כאן עוד בית זה:

ואין לו חוק בחלק הבכורה
ואם מת יירשוהו על פלוגות. —

55 שבתא, נ״א שבא (רוב כ״י). — ד׳: יהא, בקצת כ״י: אמן יהא (איד.). — ה׳: אברכהו, נ״א: ואברכהו. — ז׳: ורמשא, נ״א: וברמשא. — ח׳: למנדע, נ״א: למידע. — ט׳: נביא (קצת כ״י) ולא כנ״א: נביאים (איד.). —

56 ד׳: אפלתנו, כ״י 2242: את אפילתנו. — ט׳: ומירותנו, כ״י 2242: תפילותנו (=ו׳). — שלוש השורות האחרונות (בראשי החרוזים אנ״י) אינן בד׳ מכתבי היד שהשויתי, וגם לא בהעתקה אחרת מידי איד. וישנן בכ״י 2242, Dav, In, ובכתב יד Be נמצאו שתי שורות: ״אדון עולם...״ (בהשמטת מלת ״אתה״ בראש השורה) ו״נעלה להר ציון מקום תפארתך (תחת מקדשך)...״ ואולי אינן שייכות לשירנו. —

57 ד׳: כתובים הם, הוספתי מלת הם ע״פ כ״י לצורך המשקל. — י׳: וכמה הוא סכום כל הנבלות..., אחר שורה זו חסרות עוד ה׳ שורות הנמצאות בשלמותן בכ״י Dav:

a) וכמה הוא סכום כל הספיקות   והן עשר וארבע הם ולמה.
b) וכמה הוא סכום כל הכשירות   שתים עשרה מנויות דם ולמה.
c) ומה ההפרש לבין כשר ומותר   ומשפטיו שנים הם ולמה.
d) וכמה הוא סכום כל הטריפות   שמנה הן ועשר עוד ולמה.
e) בחבור נפסקו לנו שמונה   ושבעים נקראו מהם ולמה.

ובכ״י V נמצאו ד׳ משורות אלו, ובכ״י 2242 אך שלוש (a, c, e). — י״א: ידידי (כ״י איד. ודפוס עדן נגד המשקל: ידידה. — י״ג: נהפכה, נ״א: נהפכו. — י״ד: בכ״י 2242 פעמים ולמה. — ט״ו: אחר הדלת ״הלא אם תרעה בהן ותבין״ חסר שורה שלמה (סוגר ודלת), הנמצאת בכ״י V, Dav ו־2242:

הרי את סבני תורה תמיסה,
ואם לא תדעה בהן ותבין.

58 I ב׳: ודון רשעו, כך גם בכייי Ber, Dav ועיקר הפנים בכיי In, אבל שם מתוקן במקום נוסח זה: מחה פשעי. — ח׳: לכה (כ׳ כייי) עים המשקל ולא: לך (כייי Dav ואיד.). — II א: אמחדה, כך כותב איד. וכן בכייי In וכך דורש החרוז, אעים שבכייי Ber ו־Dav: אסדחה (=אשבחה) כנכון בערבית. — ב׳: לרי. ניא: לרא. — ובכייי In ו־Dav), נוסח שורה ב׳: עצים אלגור והו אלסוגוד (כיי In: אלמולוד)...׳ — ג׳: נאית (כייי), כיי Dav: נאיהי. — ז׳: באלכיל (כייי), איד.: באלביל. — לאלכאסרא, איד.: אלכ׳. — III א׳: ביונה נאוה, כייי Dav ו־In ביונה היא (ניא: הי) נאיה. כיי Ber: ביונה היא וגם נאוה. — ב׳: בסיוני. Ber: בתוך סיון עים שורה ג׳. — ג׳: וניאותו, ניא: ונאוֻתו. — ד׳: שורה זו מיותרת ואינה בכייי אשר ראיתי. — ז׳: פלילו (איד.) כך נכון, ובכייי בטעות: כלל. — IV א׳: שבה, כיי Dav: סתל. — ב׳: באלנבל, כיי Dav: באלנבאל. — ח׳: בכרסתהא, כיי Dav בכרסתנא. — V א׳: גבוהת, נכון בכיי In, ביתר המקורות: גבוהה. — ד׳: ייני, בשני כייי נכון: יין. — ה׳: יפת עין, ניא (כיי אחר): יפה עין. — ז׳: נני ויצרי, בכייי Dav): נוה ויצר, כיי In: גנה ויצרי. — VI א׳–ג׳: בסוף השורות השלמתי המלים החסרות במקורו של איד. עים כייי. — VII ב׳: לקץ, ניא: בסוף, או: לסוף. — ג׳: ואף גם זאת, כנכון בכייי Ber, ולא: אף גם וזאת (כייי Dav, In ואיד.). — ד׳: ירושלמה, עים המשקל, ולא: ירושליםה (המקורות). — ה׳: וגם, ניא: כקים, ובכייי Dav: סקור דעת מקור חכמה. — ב׳: אנית, ניא: תנית. — אלסכט, כיי Ber: אלצכט. — ה׳: ברי, ניא: ברא, וכן בשורה ו׳. —

59 ח׳: הרום, בכייי 2242 בטעות: המין. —

60 ג׳: אלוה, אינו במקורו של איד. ונמצא נכון בכייי Dav. — ה׳: לורע מרעים ושוטנים, בכייי Dav: למלכות האדומי וישמעאל, ואולי כך נכון. — לנו, ניא: בנו. — ו׳: לבית עכום ופסילים ואת ארצם, בכייי Dav כנראה יותר נכון: לפית חנם ופסלם ואת מישא, ואולי שנו הנוסח מפחד. — ז׳: ויצמיחה, ניא: ויצמיח. — בן דודים, כיי Dav: ובן דוד, וכך נראה. — יא: הישרים, כיי Dav: הישרה. — יח: בשכלי, כך נכון בכיי Dav; איד.: בכשלי. —

61 א׳: תהלה (כייי) עים החרוז, ולא תהלות (ניא ואיד.). — ב׳: ישרף נשמט בכיי Cin. — ג׳: ברואיו, כיי Cin: יצוריו: בכיי זה נשמט: אלאלאה. — ד׳: בכלקה, בכיי Cin יותר נכון: ברוקה. — ד׳, ניא: דוי. — ה׳: ותסביחה, כיי Cin: ותעציםה. — אלאצלא, כיי Cin: אלאסמלא. — ו׳: ותוהידה, ניא: ותסביחה, או: ותעציםה. — ז׳: אקסמת, כייי Dav ו־2242: אקסם.—תעמידה, כיי Cin: תעוררה. — ח׳: במא, ניא: כמא. — י׳ (עמוד 73 שורה ב׳) באדראכן (כייי), דפוס עדן, ואיד.: באראכם. — ומעלא, ניא: ועקיא. — יא: אלתמאחין, כיי Dav: אלתסחאן. — יד: בניו, ניא: בנים. — טז: אלקום, כיי V: אלשיר. — פי סריע, כיי Dav: סן סריע. — אלמעאלא, כייי Dav ו־Cin: אלאצולא, ע׳ לשורה כ׳. — יט: קראת, כיי Cin: קרא. — כפאיאת ואלאצהאר, כייי: ואצה(א)ר (ל)אלכפאיא, או: וצאהר אלכפאיא. — מסלה, כיי Cin: מעלה, ועל פי זה כיי V: מרומים.—כ׳: אלאצולא, ניא: אלמעאלא.—

כ״א: מן נסל, נ״א: ונסל. — אלכראמא, כ״י 2242: אלכרומא. — כ״ב ואלכמאלא, נ״א: אלכמאלא. — כ״ג: בכ״י Dav נתחלפה שורה זו (דבר תורה...) עם שורה כ״ו (דעאנא...). — מן כל אלעלה (=מכל מחלה), כך נראה לי לתקן במקום: „מן כל (נ״א: פי כל) פעליא (נ״א: פעאלא) שבמקורות. — כ״ד: כֿמאיא, נ״א: כֿמאיאת, או: כֿמאנא. — אלגרולא, נ״א: ואלגי. — כ״ז (כמא קולך...): בלפצֿה, כ״י Dav: בפצֿלה. — ויזכה, כ״י Cin: ויזכהו. — כ״ח: הלא נצח. כך נכון בכ״י Dav וביתר המקורות: הלנצח. — ל׳ (לפני האחרונה): ילוד חומק, נ״א בטעות: ילוד אורח. —

62 ג׳: ומתרככת, בכ״י Ber: ומתכרכת. — ט׳ (עונה...): אתך, כ״י Dav: סמך. — י״ג (הרם לנס... ע׳ 74). שורה זו הוספתי עם כ״י Ber ואיננה במקורו של איד. ובכ״י Dav. — י״ח: נגדך, נ״א: תמצאה. —

63 ג׳: בגיאותי. כך נכון בכ״י 2242, וביתר המקורות: שגיאותי, כנראה בשבוש על פי שורה ב׳. — ד׳: תפלותי (שני כ״יי) עם המשקל, ולא: תפלות (איד., דפוס עדן). — י׳: סגולות הפזורות, כ״י Dav: סגולת הפזורים. — ט״ז (=ע׳ 76, ד׳): הבשורות, כ״י Dav: התשובות. —

64 ב׳: בלבותם, נ״א: בלבם חיא. — ג׳: וזמנים (איד., דפוס עדן), אך בכ״יי V ו־Dav זְמַנָּם, שפרושו: בזמנם, בכל זמנם, וכך נראה יותר. — ו׳—ח׳: את המלה „ונשקהו״ החסרה אצל איד. ובדפוס II השלמתי עם כ״י Dav; כ״י V (אשר גם במקורו כנראה לא היתה המלה החסרה) גורס „הבן״ במקום „חבק״ ועל פי זה השלים שורה ח׳ וגורס: ושאלה מהם הישועה. — גויהם לשון יחיד. —

65 ח׳: והאם. כך גם במקורות, אך כנראה נפל פה שבוש. — ט׳ (ע׳ 76, א׳): אם בו, כך תקנתי עם כ״י Cin, וביתר המקורות: יום בו. — י׳: ניתרה, כך נכון בכ״י Cin ובדפוס IV ולא: נתנה (א.). —

66 I א׳: במהללי, באכר בספרו ע׳ 28 בהזכרת חרוז זה: תמללי. — II א׳: איום, תקנתי עם כ״י In; איד. וכ״י Dav: אדום. — ב׳: והוד (איד. וכ״י Dav), בכ״י In אולי יותר נכון: ואור — III א׳: כבוד, בכ״יי Dav ו־In אולי יותר נכון: פרוד. — ג׳: פלוני, בכ״י Dav מנקד כנראה בצדק עם המשקל פְּלֹנִי ובשירה IV ג׳ כמובן כרגיל: פלוני. — ה׳: וידי (כ״י In); כ״י Dav ואיד.: וידו. — IV ג׳: האומרים פלוני, בכ״י In: פלוני ילוד. — ד׳—ה׳: שתי שורות אלו צורתן בכ״י In:

פלוני אמת ופלוני המה זכרם במהללי
אור תארם כמו אור החמה אענה לשואלי. —

67 II ד׳: אקום, כ״י In: אקול. — כל השורה ד׳ העודפת עם בנין יתר הבתים איננה בכ״י V אך ישנה ביתר כ״יי. — ה׳: מן: כ״יי Be, Ber, Dav, In, ו־2242: דֿא מן. — ו׳: אלייא, כ״י Dav: לייא. — ז׳: ומסתגני, נ״א: ומא אסתגני, או: ודא אסתגֿני. — ח׳: פאדני, כ״י Dav: פאידי. — III ה׳: תני תורים, בכ״י In אולי נכון: שני תורים. — ו׳: וינאה (השוה שיר 862 IV ד׳), רק בכ״י אחד בטעות: ויראה. — כליל, נ״א: כלל. — IV ג׳: יהמע (רוב כ״יי) ולא: ידמע (כ״יי Be, Cin ואיד.—). — ה׳: עלא כיף שא מלת עלא אולי נוספת עם שורה ו׳ והנכון ככ״י: כיף עאד; ובכ״י In ו־Dav: עלא כיף עאד. — ז׳: אלמרכב, נ״א: אלמראכב. —

תקול, כך נכון בכ״י In, Dav ו־2242; נ״א: תקיל. — V א׳: אורבי (ה׳ כ״י), איד. כנ״א: אויבי. — ב׳–ג׳: בכ״י Cin ואצל איד. נתחלפו סופי השורות: ... לארץ הצבי... מצאתי אוהבי, וביתר המקורות נכון. — ג׳ לבית, נ״א: אלי. — ו׳: בתוך לבי חני, תקנתי ע״פ כ״י V, איד. וששה כ״י: בתוכו תחני. — VI א׳: הואני, כ״י Dav: הדאני. — אחבה, כ״י 2242: חבה. — ב׳: כֹּטר, כ״י Be, In: כֹּטא, כ״י Dav: חטר. — אנא, נ״א: ואנא. — ג׳: וסר, נ״א: פסר. — מעה (כ״י Be), ואיד. כרוב כ״י: בה, שנשתבש כנראה ע״פ ראשית השורה. — ואנֹרף, נ״א: ותגֹרף. — ואסקיני, נ״א: ותסקיני. — VIII ד׳: אלגֹית, נ״א: אלגֹות. — ה׳: וחדך, נ״א: עהדך. — ז׳: בפרגאנך, כ״י אחד: ברהאנך. —

68 א׳: תבואהו (תבואיהו), ילין בהשלוח כרך ב׳: תגוריהו. — ג׳: נקבע, ילין שם, ובכ״י Dav: נבקע, ואולי כך נכון. — ה׳: נוסח החרוז אצל ילין: קראוה (חכמים) המריבה, כי אמת סָכָל תהא פּוֹרָה ורוֹבָה, ובכ״י Dav כמו אצלנו. —

68a: שיר זה על השתיקה דומה ממש לשיר הקודם על המריבה. גם בראשי החרוזים „להומ׳ק״ ובשורה ה׳: „קראוה (חכמים) מריבה״, „קראוה מבינים השתיקה...״, אלא שלשיר 68a נוספים (גם בכ״י Dav ו־V, ובכ״י האחרון פעמים) עוד ז׳ חרוזים, שאינם אצל ילין בהשלוח, המדברים על תלמוד תורה וכנראה אין להם כל ענין לשירנו ועי״כ שמתים בסוגרים. — ד׳: מועיל, נ״א: נחת. — ה׳: ריח, כ״י V (פעמים): רוח. — ח׳: זקוקה (כ״י V בהעתקה אחת), יתר המקורות ואיד.: חקוקה. — י׳: החשוקה (כ״י V, העתקה אחת), יתר המקורות ואיד.: היא חשוקה. —

69 א׳: תנה, ילין בהשלוח, כרך ב׳: קחה. — ב׳: נגדך (ילין, כ״י Ber, In, Dav, איד. ברשומות א׳), איד.: כבודך. — ג׳: מתנך (רוב המקורות), איד. ילין: חרבך, ובכ״י In: „חרבך״ עם התקון: מתנך. — זוג, כ״י Ber: אשה. — ד׳: קנה, כך נכון ע״פ ראשי החרוזים וכ״י In ו־Dav (גם איד. ברשומות); ילין: וקנה, כ״י Ber ואיד.: תקנה. — ה׳: (גם כל...): שורה זו איננה אצל ילין (אך נמצאת בכל כ״י אשר לפני) וכנראה נוספה ע״י יד אחרת לברכת חברי החתן; בכ״י Ber ו־Dav: וכל במקום: גם כל. —

70 שיר זה אינו תימני אלא של ר׳ יהודה הלוי, כאשר הכיר גם באכר בספרו ע׳ 48 ובראדי בדיואן מביאו בכרך I ע׳ 182. ע״פ בראדי וע״פ כ״י Ber, In, Dav תקנתי עכ״פ נוסח השיר ואציין כאן מנוסחאות איד. וכ״י רק המקומות החשובים: I א׳: הכלי, איד. וכ״י Dav: היכלי. — ד׳: רקחו, כ״י Dav ואיד.: רחקו. — הורה, כ״י Dav ואיד.: הודה. — ו׳: מעלל, כ״י In: מהלל. — II ב׳: כמור, איד.: כמו. — ג׳: גבר, כ״י In: יגבר. — III ג׳: אם, כ״י Dav ואיד.: עם. — ד׳: לקראת, כ״י Dav ואיד.: לקרוא. — IV א׳: חנית, איד. וכ״י Dav חֲנֵת. — ג׳: און, איד.: חן. — ד׳: חמאה ולי, כ״י Dav ואיד.: בלב חלי (משורה ה׳.). — V א׳: אַד, איד. וכ״י In ו־Ber ו־Dav: איך. — ב׳: בעת, כ״י Dav ואיד.: בבית. — ה׳: המלים „אן איש עסא יעטלי״ נשמטות בכ״י Dav ואצל איד. —

71 IV א׳: מצפג, כן הנוסח גם בכ״י Dav; לקמן ע׳ 871 מציע איד. כנראה בצדק לגרוס מצפץ, שהוא האתב״ש של „יהוה״, וכן בשיר 86, ז׳ (ע׳ 100): בסוד

מצפץ, ובכ״י Ber ו־In: לשירנו: מצפצף; בשיר 277 (ע׳ 295): מצפן (איד. Dav) ובכ״י Ber: מצפצף. — V ד׳: תכלל, נ״א: תתכלל. — ד׳: מעל (כ״י Ber ו־In), איד. וכ״י Dav: מעל. —

72 I ג׳: בשירות, כ״יי Be, Dav, Cin: בסודות, ע׳ בשורה III ו׳–ז׳: ונשיר... בסודות. — ו׳: בשושנים (כ״יי Be, Cin, 2242), איד. וכ״י Dav: כשושנים. — ח׳: ברז (כ״יי Be ו־2242), איד. וכ״יי Cin ו־Dav: בסז.—ולוי, כ״י Be: ללוי. — II א׳: פי... על(א), כ״יי Dav: עלא... ופי. — ב׳: נסבח (Be, Dav, 2242), איד. וכ״י Cin: יסבח. — אלקהאר, Be ו־2242: אלקדאר. — ג׳–ד׳, השורות בחלוף בכ״י Be.— ד׳: אלאסטאר. כך תקנתי ע״פ כ״י 2242, וביתר המקורות: אלאנהאר. בשבוש משורה ג׳. — ח׳: דואר, Be: דיאר.—אלוהג, Be ו־2242 אללהג. — ט׳: פלא, Dav: ומא.— III א׳: עלי זבול, Be, 2242: לכל גבול. — ב׳: גבול, Be, 2242: זבול. — ו׳: וישיר (Be, 2242, Cin), איד., Dav: ונשיר. — ח׳: יעוררי, 2242: תעוררי. — ט׳: בשחרי, Be, 2242: וסיהרי. — IV א׳: יסאני, Be: יסצי. — תכט, Be: רבט. — ב׳: דאלך, Cin: דאך. — ג׳: בהא, Be, 2242, Dav: בהו. — באקלאם, Dav: באלאקלאם. — ד׳: רגל, Be, 2242: פהים. — סאברי, Be, 2242: שאברי; Cin, Dav: פאכרי. — ז׳: לשינך, 2242: לסינך. — ח׳: אלאביאר, Be, 2242: אלאנואר. — V א׳: שמו, Dav: שהיא. — ד׳: קצח, 2242: קצ״ח, Be: התקצ״ח, Dav: קְצָה, Cin: קצ״ה. — ט׳: שמור, Dav: טמור, 2242: טהור, ואולי כך נכון.— בצפון, 2242: בציון, ע״פ שורה ח׳. — VI א׳: קאל, Dav Cin: קָל. — ב׳: נרגסן (כ״יי 2242, =נרקים, Narzisse), Be: נרגסאן, איד., Dav, Cin: רנגסן.—ה׳: אכצר, Dav: אכשר. — ו׳–ז׳, בכ״י Cin ו־Dav בחלוף הסדר. — ח׳: ועינך בכ״י Be אולי יותר טוב: בעינך, וכן בשורה ט׳: בארבע מיה. — VII ב׳: לחבבתי (Be, 2242), איד, Dav, Cin: בחכמתי. — ד׳: בסהרי, Cin: במשמרי (ע׳ IX ד׳). — ו׳: והוד, 2242: ורוא. — ח׳: מספרי, Cin, Dav: יספרי. — VIII ד׳: צבי, נ״א: צבי. — באלאחכאם, Dav: ובאלעלם. — ו׳: ומרפוע (Be), יתר המקורות ואיד.: ומרבוע. — ח׳: נאר, Cin: נור. — וכלאה (איד. 2242, Be), Dav, Cin: וכלה. — טאירי, Cin: טאהרי. — ט׳: חאצרי (Be, Dav), יתר כ״יי ואיד.: חאירי. — IX א׳: המשוררים, Cin, Dav: משוררים. — ג׳: מספרים, Cin ו־Dav: מסוברים, אולי נכון. — ד׳: קני, Be: קנה. — במשמרי, 2242: מִשַׁמרי, Cin ו־Dav: בסיהרי, ע׳ VII ד׳. — ה׳: מאירם (Be, Cin), Dav 2242 ואיד.: מאירים. — ו׳: לכל נער (Be), איד. 2242: בכל יער, Cin, Dav: לכל יער. — ז׳: נשר (Be), יתר כ״יי ואיד.: נער. — ח׳: לבוש בתר, כ״יי Cin ו־Dav יותר טוב: לבוש יקר. — ט׳: כתשבי, Cin: בתשבי. — וטהרי, Cin: ונשהרי (כך אולי נכון, ומזה:) Be: משהרי, Dav: ונמהרי. — X א׳: בסכרה, Be: לסכרה. — ב׳: מנבר, Cin, Dav: נבאר. — ולאלקלב (Be, Cin, Dav), נ״א: ואלקלב. — חא״סי, Be: חאברי (או: חאסרי). — ד׳: רגל, נ״א: הו(א). — לקא, Cin: ינאל. — ה׳: בבסתאן, נ״א: כבסתאן; ה׳–ז׳: באנצאנה... באשנאנה... באליאנה. נ״א בחלוף. — ז׳: פמא לך באלואנה, נ״א: כמא לך כאלי, פמא... אלוי. — ח׳: כנוסחו של איד. כך גם בכ״יי Dav, Cin ו־2242, אך בכ״י Be: נגוח ראדמה

פתאר... ואולי הנכון: נגוח ראדם לא פתאר. — ט׳: פאלא (Be) עי״ם המשקל. יתר כ״י ואיד.: אלא. — י׳: מגדרי, Be: מנאדרי. —

74 שיר זה אינו שלם כאן (ע׳ כ״י V) בסופו ועל זה העיר כבר איד. בנקודות שבסוף השיר. בסקורו של איד. נשמטה גם שורה י״ב (מהר מצוה) שהוספתי עי״ם כ״י V והיא משלמת גם שם המחבר בראשי החרוזים: שמי יוסף בן חזסק. — ג׳: חֲטָאַי, תקנתי לצורך המשקל במקום: כל החטאים. — ד׳: וליל, תקנתי עי״ם המשקל תחת: ולילי. — ה׳: לעזרתינו אלי, תקון עי״ם המשקל והנוסחאות, איד.: לעזרתי גואלי, כ״י V: לעזרתינו אלוה. — י׳: חוסה (כ״י V), איד.: חוס. — י״ג: מהר, שמתי בסוגרים כמיותר עי״ם המשקל. —

74a א׳: אלי, הוספתי עי״ם כ״י לצורך המשקל. — תכלה, כ״י In יותר טוב: יכלו. — ג׳: אני גם, כ״י Dav: וגם אני, גם איד. ברשומות I: גם אני. — ה׳: סלת „נפשי" המיותרת עי״ם המשקל איננה בכ״י Dav, In, Ber. —

75 I ד׳: לחזותה... כללה יקר, In: לחזות... כלילת יוקר. — IV ג׳: לעצתי, In: את עצתי. — V א׳: ברננים, Ber, In: ברוחים. — ג׳: בקטורה (כ״י In), איד. ו־Ber: בקטורת, שלא כחרוז. — VI ג׳: עדי, Ber, In: אידי. — VIII ג׳: נתבחר, Ber, In: נתבאר. — IX ד׳: בקהלו (In), Ber ואיד.: בקהלי. —

76 ב: אם, נ״א: כ״י. — ג׳: דברי, נ״א: דרכי. — והלבינה, In: והלבינו, Ber: והלבישה. — לִשְׁנִי, כ״י 2242: לשוני (!). — ד׳: ואבואה לגני, במקום זה בכ״י In: וִיכרת שֵׁם פלוני. — ז׳: אזכרה, In: אזכרך (נכון?). בכ״י In בסוף השיר עוד שורה ערבית. —

77 א׳ ציר, כ״י In: צור. — כלי חמדה, In: בלי חכמה (!). — ב׳: תורה, נשמט בכ״י 2242. — ה׳: משקל הבוגר חסר. — ח׳: בקברו, 2242: בקרבו. — י״א: בחי, 2242: כחי. — י״ד: בחסדו, 2242: לחסדו. — ט״ו: משה (איד. ודפוס II), בכ״י Be, Ber, V, Dav, In, Cin, 2242: יעקב (ע׳ שיר 162, ה׳). —

78 ח׳: ועלמה, נ״א: בעלמה. —

79 ב׳: גולה, נ״א: גולים (טעות). — ד׳: נהללים (כך גם ז׳ כ״י ודפוס II), כ״י V ו־Cin: נכללים (ע׳ שורה י׳). — ו׳: בכ״י Dav נשמטו המלים אחר „ורעיוני" עד אחר „ורעיתי" ודלת השורה ו׳ מחוברת עם סוגר שורה ח׳; בכ״י Cin נתחלפו סופי שתי השורות (ו׳ וח׳) הדומות: לבי ורעיתי (!) ברנה צוהלים... ואני ורעיתי בחשק נבהלים, בהשתוות „רעיתי" בשתי השורות; נוסף לזה נתחלף שם גם סדר השורות: ט׳—י׳ לפני ז׳—ח׳; ואולי זה סימן על יתור הבית ט׳—י׳ הכופל האות ב׳ בראשי החרוזים אלש(ב)בזי בשירנו. — י׳: בחפה, In: בחבה. — כ״ד: זקן וגם בחור, כ״י V: בחור וזקן טף. —

80 ג׳: אב, כ״י 2242: רב. — ד׳: בקו (ה׳ כ״י ואיד.), כ״י In: כקו. — ה׳: ענין, כ״י In: עָנָן. — בפשט, כ״י Be: בשפע. — ים, כ״י V: יום. — ח׳: ושלחת בכדכודי, 2242: ושלחת לי בכ׳, In: בכדכודיא שלחת. — ט׳: פתורות, כ״י V: בתורות. — י׳: בסוד, In: יסוד. — י״א: פניאל, כ״י In: פניאל הוא (אולי נכון). — י״ב: תשיב, כ״י In (כנראה נכון): חשוב. — י״ד: כשרטון, In: משרטון. —

81 ט׳: נהגה (איד. וכ״י Ber, Dav ו־2242), כ״י In: נהיה. — י״א: ומנהרת (כ״י Ber, In ו־2242) נראה לי יותר טוב מן: ומהדרת (איד. וכ״י Dav). —

82 ד׳—ה׳ לקוי במשקל, אך ככה גם בדפוס עדן ובכ״י Cin. —

83 ב׳: נתדלדלו, נ״א: נידלדלו. — יסבלו סבלו (איד., Cin ו־Dav) ה׳ כ״י, אבן ספיר ואיד. ברשומות: וצרות סבלו, ע׳ שורה י׳. — ד׳: משלו... שפכו, כ״י 2242: משכו... משכו (ע״פ שורה ו׳ ע׳ שם). — ו׳: משכו, כ״י 2242: ישפכו. — ט׳: הדרום (שם עיר), כ״י 2422: הדרם. — י׳: סבלו, כ״י In, Dav ו־2242: קיבלו. — י״א: נחלו, כ״י 2242: נואלו. — י״ב: לכבוד... יתהלכו, כ״י 2242: אכתוב... יתהללו. — י״ג: נגעל (איד., אבן ספיר וג׳ כ״י), ד׳ כ״י: נפעלו. —

84 א׳: בנים, תקנתי ע״פ כ״י Dav ו־Cin; איד. ודפוס עדן: העם. — ובתשובה, תקנתי ע״פ כ״י Dav, יתר המקורות: ובתשורה. — ג׳: זכות משה רחימאי, תחת זה בכ״י Cin: לאהבה הקדושה, ואולי כך נכון. — ט׳: בשכלי, כ״י Cin: ברגלי. — לבבי, Cin: לבי. — י׳: לרגלי, כ״י 2242: לגורלי. — י״א: לפני השורה האחרונה נשמטה שורה (גם בכ״י 2242) שנמצאת בכ״י Cin ו־Dav:

ושלום על בני דורי וגילי אשר להם בעִסְקוֹני תשוסה. —

י״ב: לצמרת. 2242: לצורת. —

85 ב׳: העירני, כ״י Dav: תעירני. — ד׳: בחן, כ״י Ber: בחיק. — ד׳—ה׳: מלת „עצובה״ עד לפני „כתובה״ בשירה ה׳ נשמט בכ״י Ber ועל כן נשתבש שם „כתיבה״ במקום כתובה, כנראה ע״פ שמות ב׳, ה׳—ו׳. — ה׳: בתורת (Dav) נכון ע״פ המשקל, יתר המקורות: תורת. — י׳: היא, נשמט בכ״י Dav. — אין שורה ו׳ סוף השיר (אע״פ שכך היא גם בכ״י V ו־2242), כי כ״י Ber ו־Dav מביאים עוד ז׳ חרוזים נוספים המשלימים ראשי החרוזים ל„אלשבזי משתבזי״ שנשמטו אולי מפחד הישמעאלים; וז״ל:

מתי שקר עינם לא יביקר   עדת עֲקָר (ויקרא כ״ה, מ״ז) וחכמתם (Ber: חכמתם) גנובה.
שאלים כבהמות הם משולים   מבוהלים בעץ (Dav: בעין) דעת תנובה.
תכונתם מבוערת בדתם   ואהבתם בבור אינה (Dav: איבה) חשובה.
בלי חכמה ולא דעת ועצמה   אבל ערמה בלבותם נצובה (=נטועה).
זמונים לעשות ראשי נייסות   ומחסיסות בלי מתן קצובה. —
ידיד חוסה עלי עדה אנוסה   ותכנסה (Dav: ותנוסה) לתוך שערי תשובה (Ber: הטובה).
ותנן על בני איש תם בלכתם   תהא דעתם בחסד אל רהובה.

86 (מלבד שנויי כתיב ודקדוק והשמטת מלים בכ״י 2242). — י״ב: סדורות, 2242: צמודות. — י״ד: קונו, Cin ו־2242: קוני. —

87 I א׳: דגלי, נ״א (רוב כ״י): שבטי. — ג׳: ברוב, Be: בראש. — II ב׳: וחזקי (גם כ״י V ו־Cin), נ״א: וחִשקי. — ו׳: מקום, Be ו־2242: יום. — ח׳: עדתו, Be: לעדותו. — III ב׳: ורב (או: ורוב), Be: ברב. — ג׳: שוני, 2242: שונה. — ז׳: שבולה (גם כ״י Cin ו־2242), כ״י Be ו־V: סגולה. — ח׳: בחן תהיה (גם Cin ו־2242), Be ו־V: תהא בשמו. — IV ז׳: שבשי, 2242 (בטעות): שרשי. — הם (=זקני הסנהדרין),

כך ברוב כ״י; איד. וכ״י Cin: היא. —ח׳: שמחי. 2242: המשי (=II א׳). — V ח׳: איומה איד. ו־Cin. יתר כ״י: יחידה. — מצולה, כ״י 2242: צלולה. — VI א׳: ילוד נכון בכ״י Be, V, 2242 ואצל איד. ברשומות; איד. פה וכ״י Cin: יקול. —

88 ב׳: דרכו, בכ״י In אולי נכון: דרבי. — בכ״י Ber ״ארצה״ גם אחר ״מנהג״.

89 ג׳: נבונים, Ber: נמונים. — ד׳: תהנהירי, תקנתי ע״פ כ״י Ber והמשקל תחת: ״הנהירי״ בכל יתר כ״י ודפוסים. — במקום ״צפורת״ בכ״י 2242: צְפִירת. — ט׳: לנו, דפוס עדן: לי. — בסיסא, Ber: כסיסא. — י׳: ״היא״ נשמט בכ״י 2242. — י״א: ומשמעת, Ber: ומשכנות. —

90 ב׳: חמר יינה, כך נכון ברוב המקורות, ע׳ שיר 147 V ח׳, 183 II א׳, 184 V א׳ (חמדת יין). ובכ״י Ber: חסר יינה. ובאבר בספרו ע׳ 87 (N 14) המתרגם stets mengt sich ihr Trunk und כנראה גרס בטעות: תמיד במקום חמר. — ו׳: (ע׳ 103) בשורה זו פעמים: חן וחסד. ואולי צ״ל ברלת: יקשר חוט של חסד. — ח׳: קבועים, נ״א: תקועים. — י׳: את, אינו במקצת כ״י. — י״א: לב, כ״י 2242: רב. —

91 א׳: חסדו וטובו, 2242: טובו וחסדו. — ב׳: סגולת, נ״א: סגולות. — ג׳: זכות אבי, תקנתי לצורך המשקל; המקורות: בזכות אב. — ח׳: נוסח הדפוסים וכ״י Ber, Dav ו־2242: ״הלא רב לך בגלות (נ״א: בגלותי) נסוכה, בגלותך שבי אצל חכמים״ אינו יוצא ידי המשקל והענין וכנראה אין ״בגלותך״ אלא נ״א יותר נכון תחת ״בגלות״ וע״פ זה נסיתי לתקן.—ט׳: שביה, כ״י Dav: שבייתי, וזה מתאים יותר כפי המשקל.— מתוך הסבה, 2242: מהסבה. — הזעמים, 2242: זעמים. — י׳: לאור, 2242: אור. — והטהרי מחטא, 2242: וטהרי מחטאות. —

92 א׳: אל, כ״י 2242: אֶל אֵל. — ו׳: לבני ידידו, כל׳ בני אברהם אבינו הנקרא גם בפי הערביים כליל אללה, ידיד אל. כך גם בכ״י In ו־2242 ובדפוס עדן, אך בכ״י Ber, Cin, Dav: לבנו ידידו. — ח׳: בסודו, נכון בכ״י Ber ו־In ע״פ החרוז, וביתר המקורות ואיד.: בסיני (ע״פ שורה ז׳). — י׳: אשר חלקם, נ״א: אז חלקום (חלקם). — י״ב (ע׳ 104 ב׳): ישן, נ״א: יישן — תכתבה, נ״א: תכתבם. — רכים (וקשים), כך נכון בכ״י Ber ו־Cin; כ״י Dav: רפים, כ״י In: רבים, כ״י 2242, דפוס עדן ואיד.: דינים. — ט״ו: יהא שכרו, נ״א: שכרו הוא. —

93 א׳: בן איש, אולי בעיקר בִּין איש? כ״י 2242: בן איש לידע בסודות. — ג׳: ותשמח, נ״א: ותזכה. — ד׳: יתחברו ב׳ כ״י, נ״א: יחברו. — ט׳: מאבותם, In: מאבותי. — ט״ו: שבט, נ״א: שבטים. — י״ז: סחרה, נ״א: סבבה. — י״ח: נחשרו, כך נראה לי לתקן; איד., דפוס IV וז׳ כ״י שלפני: נחברו, וכ״י Ber: נחסרו, שהיא לפי דעתי טעות הבנה של נחשרו בשין שמאלית תחת שין ימנית מלשון חשרת מים. — כ״ה (ע׳ 105 שורה ב׳): פזורינו (אשר נתפזרו), אולי ט״ס במקום: פרודינו. — כ״ח (שורה אחרונה): חסדים, כ״י Ber: חסדיך. —

94 ד׳: הגיוני, כ״י 2242: הֶגיוני. — ה׳: דל, נשמט בכ״י 2242, ובכ״י Dav: כל. — ח׳: כל עוני (גם דפוס IV וה׳ כ״י), נ״א: על עוני. — י״א: ושין למד וסם, Ber: ושין דלת וסם. — שכני (רוב המקורות), נ״א: זקני. —

95 א׳—ב׳: סופי החרוזים אצל איד. ובכ״י 2242: נדודים... הפזורים, שלא

כחרוז; נוסח מוטעה זה האחרון (הפזורים) נמצא גם בכ״י Be וכדי לכוון את החרוז נשתבש גם סוף שורה א׳: ברורים; ובכ״י V ו־Cin (ה)נדודים גם בשורה ב׳, ובכ״י Dav בשתי השורות: הנדונים. ואולם בגליון מביא כ״י Be את הגרסאות: „הפרוזים" (וכך גם Ber עם ההערה: והוא נכון, וכך תקנתי. וע״י השבוש „הפרוזים" יצא אפוא התקון „הפזורים", אשר מסנו נשתבשו יתר הנוסחאות. — ה׳: יחד, נ״א: יחדו. — ט׳: לבני (השוה שיר IX 5 ד׳) תקנתי ע״פ נ״א המובא בכ״י V; יתר המקורות ואיד.: לבי, איד. במזרח ומערב: לי. — י׳: אז תשיש (כך כל המקורות), השורה חסרה. ואולי צ״ל: אזי ישישו. —

96 ו׳: יניעו (רוב המקורות), איד., ברשומות: יביעו. — י׳: המה, כך כנראה נכון בכ״י In, Dav ו־2242; איד., וכ״י אחרים: הבה. — אור, אולי צ״ל: איד (=אֵד).— אחר שורה י׳ זו נשמטו שתי שורות במקורו של איד. בדפוס IV ובכ״י Ber, Dav ו־2242, שנמצאים בכ״י In ומשלימים ראשי החרוזים: אלשבזי משתא שץ, וז״ל:

יחד בשם האל אזי הם עומדים,
מודים שבחיך והם יזועו. —

י״א (ע״פ הסדר בדפוס): האדים, כ״י Ber ו־In: אדים, Dav: ואידם. — ט״ז: ישביעו, Dav: ישפיעו, וכן גם בשורה האחרונה במקום: ישמיעו. — בכ״י 2242 עוד שבושים חסרי ערך בכמה מקומות בשיר.

97 ג׳: אהבתה (כ״י Cin, ילין בהשלוח ודפוס עדן), כ״י Be, Ber, In ו־Dav: באהבתה, 2242: באהבתו. — ד׳: ביתן, כ״י Be: עדן, 2242: ביתה. — ז׳: שושבינה (מקורותי), ילין בהשלוח, כרך ב׳: ושושבינה, ע״פ המשקל. — ח׳: במצות, נ״א: במצוות. — חקוקה, Dav: בה חקוקה. — ט׳: זכה, נ״א: זיכה. — אבי, כ״י Cin: אדון. — י״א: כמן, Cin ו־In: כצוף. — י״ב—י״ג: פה נשמטה במקורם של איד. וילין בהשלוח בדפוס עדן IV ובכ״י Ber ו־In שורה שלמה שנמצאת בכ״י Ber אחרי שורה י״א ובכ״י Dav, Cin ו־2242 אחרי י״ב (ילמדנו...) וזה לשונה:

ובזכותה יקרב את (Cin: קץ) משיחו ויעָלם אל (Be משמיט: אל) סגלות ספוקה. —

י״ב: ולמדני, Be: ילמדנו. — מתוק, In, Cin ו־2242: ספי. — כמו מר מדלי מבור, 2242: כמר מדלי בבור. — י״ג: יקבץ יה, Dav: יקבצה. — בחן, ילין: בכן. — נפשי, In, Dav, 2242: נפשו, אולי בצדק. —

98 ד׳: סוד (כ״י Ber ו־In) ולא: סוף (איד., Dav, 2242) שנשתבש ע״פ „גוף" שלאחריו. — ז׳: עמו, 2242: שמו. —

99 א׳: מהודרה, Ber: מאושרה. — ד׳: לו, אינו בכ״י Dav. — ז׳: לך צור יקראה, כ״י V ואיד. ברשומות (ע״פ כ״י V?): חוק לה וקראה. — ח׳: לך אל, איד. ברשומות וכ״י V: לך צור. — אל יטעה, In: אלי טעה. — שהוא נורא, Ber ו־In: אדון נורא. —

100 ו׳: תשפני, הגירסא הנכונה „תשכני" נמצאת בכ״י In, Cin, Dav. — ח׳: „סדרי" פה אולי במובן המלה הערבית „צדר" = מושב הפנים, מושב הכבוד. — י״א: וחסד, In: וחיים. — י״ב: לעולמות, In: בעולמות. — י״ד: כי, In: רק, וגם במקום „דק", In: רק. —

101 ד': מציד (גם ד' כ"י), כ"י V ו־Be: מצד, Dav: מכל. — ח': לנטע, (ג' כ"י) ע"פ המשקל תחת: נטע. —

I 102 ב': שוכן, בכ"י Dav: שואן, אולי נכון כפועל נגזר מן שָׁאוֹן. — י': אל חלצו... כך גם בכ"י Dav, אך כנראה שבוש ע"פ השורה הקודמת (דל חלצו), ואולי צ"ל: אַל ילחצו דישן ולא דישון, השוה בראשית כ"ו, כ'—כ"א: בני שעיר... ודשון ואצר ודישן. — י"א: כסף, נסיתי להשלים לצורך החרוז (צופך) והמשקל ע"פ תהל' צ"ה, ד': וצאן ידו, ובכ"י Dav כמו במקורו של איד. — II ו': גין, Dav: נין. — ז': הסלים ‚לבני ברית' אינן אצל איד. והשלמתין ע"פ כ"י Dav. — ז'—ח': ורית־יון=רתיון במלה אחת, פירושה טובה וחמלה, ע' תוספתא נגעים ו' (צוקרמנדל ע' 625 שורה ל"ב): ‚ואין המקום דן את האדם אלא ברתיון', והחבר שהמשורר מתכון אליו הוא כנראה סעודת הלויתן וזה פירוש: מטרית טורף אשר שלה, כלומר החלק הנָטוּר ושמור לחסידים מן הדג הטורף אשר שלה הקב"ה מן הים. — III ו'—ח': מן ‚משיחנו...' עד ‚נשמחה תוך' נשמט בכ"י Dav. — IV ג': כתרם, ע"פ Dav; איד.: פתרם. — V ב': פתרון, Dav: פתחון. —

I 103 ב': באהבה, Dav: באהבו. — III ב': דרשה, Dav: רחשה. — ד': נסבה, Dav נגד החרוז: נסבה. — לרגלה (Ber), איד., דפוס IV וכ"י Dav: לרגלה. — V א': שמעת, Dav: שמע. —

104: באכר בספרו ע' 81 מעיר, כי בשיר קצר זה וכמו כן בשיר המתחיל ‚שלומית אהבה אמרי לדודך' (בכ"י Ber 271b) נזהר המשורר מלהביא האות ק' ולפי הכתובת הערבית שלפני שירים אלה בכ"י Ber חברם אלשבזי בעד איש שלא יכול לבטא אות זו; וכנראה אין זה אלא מקרה שנתן מקום לאגדה זו. — ה': בלכתך ברוב תַּמּוּת, כך בכ"י Ber ו־Dav ובמקורו של איד., ואין מקום לתקונו: ‚בלכתך, ביום תֻּמּוּת'. —

105: נוסח השיר פה (וכן בכ"י II) לקוי בחסר; אחר שורה א' מביאים כ"י Be, V, Cin, Dav, 2242 ודפוס IV עוד חרוז זה:

לבינה צורי (Be: אתי) תזכיני, ונדולה הכל לך קוני.

ובסוף השיר שם עוד שתי שורות:

ושלום רב על האהוב חוסק, להקבילו אז (נשמט בכ"י Dav) פעמי חסק.

יבין (Dav: מבין) סוד אם רם ואם עמק, באהבתך דודי משבני. —

ב': תנשה, דפוס IV: תחשה. — ג' תרמז, כ"י II: תזרח. — ו': דום, 2242: דומם. — ח': הקל, נ"א: והקל, וגם הקל. —

106 ד': ומִבְרָא=מברי, פי' מאכל לחם בלשון תרגום ולא מִבְּרָא כנקוד איד. וכ"י Dav. — דויתא, כ"י Ber, In: וריפתא. — ח': וחטאה, הנקוד הנכון ע"פ הדקדוק: וחַטָּאָה, כלוי החוטא, ולא וחִטְּאָה (In) או וחטאָיה (יתר המקורות); גם סוף השורה כנראה פירושו: החוטא שהוא נרפס (דְּרְפִים) ומטונף במְריו. אך אין לסמוך על נקוד כ"י שראיתי, שהם מלאים שבושים נסים מחוסר הבנה ושונים זה מזה בנקודם.

107 א': דואגת, כך צ"ל ע"פ החרוז תחת דואבת שבמקורות. — ו': בם מתענגת, תקנתי תחת: במ(י)ם תתענגת (איד. וכ"י). —

108 ה׳: עשן (איד. וכ״י רבים), אבן ספיר: עין. — בכ״י Dav ו־2242 נשמטו בשורות ה׳—ו׳ המלים מן „שבים אשרי" עד „נשמה פרחה" ועד בכלל. — ח׳: אהבה וחן, 2242: חן ואהבה. —

109 ב׳: וחסי, אבן ספיר: ואני, שנשתבש כנראה מן: וחני; הוכח (ו׳ כ״י, ג׳ כ״י ואבן ספיר: הצלח (ע״פ שורה ז׳). — ט׳: וחן, א״ס: וחץ. — י׳: אעלה (ו׳ כ״י) הנכון, ולא: נעלה (איד. ויתר המקורות). — ושיר (רוב המקורות), נ״א: בשיר. —

110. י״א וסגלי, Dav: ושגלי. —

111 ב׳: כאש, כך צ״ל; איד. ודפוס IV: בראש, כ״י Dav: באש. — ה׳: בנין, Dav: בנון. — ו׳: בוא, Dav: בא. — ח׳: מזיז ככ״י Dav ואיד., כך נכון ע״פ ישעי׳ ס״ו, י״א, ולא: מזיו (דפוס IV). — י׳: שֵׂעִיר, כ״י Dav מנקד: שִׂיעוּר(!). — י״א: צללו, Dav: קרבו. — י״ב: ידידי, Dav: אלהי. — י״ג: חויה Dav: חווה. —

112 ד׳: תרכסי (כ״י רבים), אבן ספיר: תרכבי, ובכ״י Ber תרבסי, לדעת איד.=תהברי, ואולם ענין החרוז מורה על פעולה משחתת ומקלקלת, ואולי צ״ל: מוני תרפסי, מלשון הפסוקים יחזקאל ל״ב, ב׳: ותרפס נהרותם, ול״ד, י״ח: ומשקע מים תִשתו ואת הנותרים ברגליכם תרפשו, ומשלי כ״ה, כ״ו, מעין נרפש. — ו׳: שלמות, Cin: שלומות. — ז׳: וסטרון, א״ס, In, Cin: מסטרון. — ט׳: תאפן יָהֳבִי. כך צריך לנקד ע״פ המשקל פה ובמקומות אחרים (176 IV ג׳, 182 IV א׳, 183 IV א׳) נגד נקוד הכתוב בתהלים כ״ה נ״ג, ובכ״י אחרים אפילו יָה בִי בשתי מלים ובכ״י 2242 אפילו בשתי שורות; לפעל „אפן" בהוראת גלל והסב בחבור לאוֹפֶן ופָנָה) ע׳ כבר Zunz, Synagogale Poesie הוצאה שניה, ע׳ 426, ולפי זה ההוראה כאן: תגלגל ותשנה מזלי. —

113 ג׳: ותשמידה, Be ו־2242: ותשפילה. —

114 ע׳ גם לשיר 342 הדומה לו. — א׳: לסוד, Cin: בסוד. — ב׳: עורי (Cin, Dav), איד., Ber, דפוס IV: עורה. — שורה אחרונה: שמו, Dav: שם. —

115 ב׳: תתועדו, ה׳ כ״י אשר לפני: תועדו, תוועדו. — ג׳: דרכי, נשמט בכ״י Cin. — י״א: לכל, Cin: כלל. — י״ג: צמחים באדמה דשאו, כך כנראה נכון ע״פ לשון הכתוב: תדשא הארץ דשא; בכ״י In, Cin ו־Dav: צמחים... דשנו, כ״י V: צמאים... דשנו, Ber: צמחים... צמחו, איד.: צמאים... צמחו. — י״ט: שמאל, Cin: שמו. — כ״ג: בורעו, In: וזרעו. — כ״ו: נתיחדו, Cin: יתיחדו. — כ״ח (ע׳ 118, ב׳): לוחות, נשמט בכ״י Cin. —

116 I א׳: הכרמים (איד. וקצת כ״י), כך נכון ע״פ הענין, באבר בספרו כשאר כ״י: הכרובים. — יחד, נשמט בכ״י Dav. — II ב׳: תתחרה, כך נ״ל לתקן, אך בכל מקורותי: תתחברה. — ג׳: משרה כנראה במובן „מסירה וקבלה" נמצאת פעמים רבות בשירי תימן וככה כבר בשירה הספרדית, ע׳ למשל „בנן משרה בנן תורה בנן הוד בנן כבוד" בשירו של יהודה הלוי, שהוציאו ח. בראדי ב„מאנאטססשריפט" 52, 251 שורה א׳. — III א׳: להרבות (כ״י Ber, In ו־2242) ולא כנ״א ואיד.: להראות. — IV א׳: מכונך (ג׳ כ״י) ולא כנ״א ואיד.: מקומך. — ד׳: מתועבים, כך תקנתי, כ״י Ber: מתערבים, יתר כ״י: מתערבבים. — VI ד׳: שמה מדור האויבים, 2242 = VII ד׳:

בני אלהים נצבים. — VII ג׳: אותי, Ber: אותו. — אוי לך, נ״א: אֵי לך. — IX ב׳: תסקרי, 2242: תשקרי, אולי הנכון: תשקדי? — ג׳: במי רע, נ״א: במירע, במרע. — X א׳: תחשור (Ber, In, 2242) ולא: תחשוב (איד. וכ״י אחרים). —

117 ג׳: מערפלי, כ״י V: מפעלי. — ד׳: מאור, כ״י Ber, V, In, Dav: מאד. — ו׳ (ע׳ 120, שורה ב׳): ציון, In: סיני. — י״ז: הלא, כך בכ״י V, איד. ויתר המקורות: הלום. — כ״י (שורה אחרונה): נזהר, כ״י Ber: מוזהר, V: מוהר. —

118 ב׳: ואיך, ו׳ כ״י: והיך. — ג׳: קוני, 2242: לקוני. — ד׳: סוף השורה נשמט בכ״י Cin. — ט׳ (ע׳ 121, שורה א׳): אתי, נ״א: אותי. — (י׳: תבוא, Be: תובא) י״ג: כעץ, Dav: כנן. — י״ד: נפרדים, Cin: נפקדים ואולי כך נכון.

119 ב׳: תעורר, 2242: תעורה. — ג׳: ולדות, 2242: ילדות. — ה׳: מילה, כך בכ״י, Cin. יתר המקורות ואיד.: במילה. — ו׳: וחידות, בכ״י ובדפוס עדן מנוקד: וחִידות, ואם אמנם אין לסמך על נקוד כתבי יד בכל זאת אין כנראה פה מקום לנקוד המוצע ע״י רש״א ורטהימר. וסגנון השיר קשה גם במקומות אחרים, ונראה שבמקומות אחרים (ע׳ לקוי המשקל בדלת השורה ב׳) נפל שבוש בנוסח. — ז׳: והודות, 2242: להודות. — ח׳: ומפעלות השלום, Cin: ומפעלות לשלום, 2242: ומפעלם לשלום, ואולי כך נכון.

120 ו׳—ח׳: שורה ו׳ וח׳ נתחלפו בכ״י 2242. — י״ג (=ע׳ 122, שורה א׳): לַיְשָׁה, כך גם בז׳ כ״י, אך איד. ברשומות ע״פ מקור אחר: לְשָׁה וכנראה הנכון לַשָׁה. — י״ז: זכות, נשמטה במקורו של איד. ונמצאת בכל מקורותי. —

121 I א׳: חלי, באכר בטעות: אלי. — II ח׳: אל תדכאי חן תמצאי, בכ״י In: חן תמצאי אל תדכאי. — ט׳: ומן, כך ברוב המקורות, ובכ״י Ber: במן, וכך מתקן גם איד. אך כנראה ״ומן״ נכון מלשון ״וַיְמַן ה׳״ יונה ב׳, א׳, אשר על פיו גזרו פיטנים אפילו צורות כמו ״מוּמן״ ע׳ צונץ, Syn. Poesie הוצאה שניה ע׳ 437. — III ז׳: סגול (Ber, In), איד. ו־Dav: זבול. — ו׳: אורו, ע״פ כ״י Ber, In, Dav; איד.: הודו. — IV ב׳: קַנָּא, כך נכון בכ״י In; יתר המקורות כאיד.: קנה. — ה׳: שוב, In: שובי. — ו׳: אז יבשו שוסיו, נשמט בכ״י In. — י״א: רק, In: דק. — V ח׳ (ע׳ 124): עולה, כ״י Ber: מעלה. — י״א: בא (כ״י), איד.: בה. — וחץ דרך, כך תקנתי תחת וחן דרך (איד. וכ״י Dav), בכ״י Ber נקרע סוף החרוז. — VI ב׳: כמלקוחי (כ״י), איד.: במלקוח. — לשמו, כ״י Ber: ושמו. — ה׳: עון כחול (איד. וכ״י, Dav), בכ״י Ber ו־In: רחול וכן בטעות באכר בספרו ע׳ 67 הערה 8. — ו׳: טבעו (כ״י In), Dav, Ber ואיד.: טבעי. — י׳: חסדך, כ״י In יותר טוב: חסד. — לפני השורה האחרונה מוסיף כ״י In שורה בערבית:

אללה יחיד איצֿא וסיד יקבל עביד יסלי אלנכיד ואתוב ען דֿנבי
(בעברית: אלוה יחידי גם ואדון יקבל עבדיו ינחם האביון ואשוב מעון).

122 ב׳: הבלי, כ״י Ber, Cin, In, Dav, איד. ודפוס IV: הבלך. — ה׳: תתעדני, כ״י Ber ו־In: תתענגי. — ח׳: תעפי, איד. ברשומות: תעופי (שלא כמשקל). — י״א: תרעי, In: תעדי. — י״ד: נפשי, כ״י Ber ו־In: תמיד. —

123 א׳: חרדה, כ״י V: קדרה. — י׳: תצמדה, כ״י Dav: נצמדה. —

124 I ב׳: וערת, כ״י Ber: ממקור. — בשובה, נשמט בכ״י 2242. — כתקנה, In: בתקנה. — III א׳: משירי, נ״א: משיר. — יהיה, נשמט בכ״י Ber, In ו־2242. — בעזרינו, נ״א: בעזירתינו. — ב׳: ונתחוקה, In: ונתחזק. — V ב׳: למעלה, נ״א: במעלה. — כאמיר, דפוס II באמור. — VI א׳: בעדן, שני כ״י ודפוס II: דעדן. — ב׳: בהון, דפוס II ביה. — אתבחרנא, אתחברנא. — VII ב׳: עתידנא, 2242: עתידין. — VIII ב׳: למשה (דפוס II), יתר המקורות ואיד.: ומשה. — IX א׳: קימא, דפוס II: ברית קימא, מלת ברית כנראה פירוש למלת קימא. — X א׳: ברווחא, נ״א: משיחא. — ב׳: לבית (כ״י Ber), יתר המקורות ואיד.: בית. — לחושכא, נ״א: מחושכא. — XI ב׳: דתיבא (כ״י Ber, In, 2242, In) ולא: דיתבא (איד. ודפוס II). — XII א׳: לזרעא (כ״י Ber, In, 2242 ודפוס II ולא לארעא (איד. ו־Cin). — XIII א׳: לפלכין, נ״א: פלכין, כ״י Ber: מלכין. — ב׳: ויסגי, 2242: יסגי. — מן כל, נ״א: מן בין. —

125 I א׳—ב׳: המלים „הקיפכם שבעה עננים״ אינן בכ״י 2242. — ג׳: העביר (כ״י In, Dav, 2242), שאר כ״י ואיד.: תעביר. — VII ב׳: חסד, In: והסדי. —

126 ט׳: בחיריך, Dav: בחוריך. —

127: שיר זה מובא בדפוס II בהשמטות ושבושים ובשנוי סדר ולא הזכרתי שבושים אלו בפרטיהם בכל מקום. — ב׳: שימח, נ״א: זימן. — ברוב, בדפוס II: באות. — ה׳: הגיון, כ״י In: חביון. — משמן, כ״י 2242: נשמן. — ו׳: במילה, 2242: במצות. — י׳: שהוא, 2242: אשר. — י״ג: ושב, כ״י In ו־2242: ושב, כ״י V: וגם. — י״ז: נִתן (ניתן), Be: יותן. — כ׳: מאד, איד. וכ״י 2242: מאד מאד. — תוכה, כך בכ״י 2242 וכן מתקן כ״י V תחת: תורה (איד. ויתר המקורות). — כ״א: תוסיף, כ״י Dav: יוסיף.

128 II א׳: וגם, נ״א: וקול. — ב׳: תקוה, נ״א: משרה, Dav: מקרא. — III ב׳: לחייו, נ״א: לְחיו. — סבל, In: קבל. — IV ב׳: רשעו (Ber, In, 2242 ודפוס II), Cin, Dav ואיד.: רשע. — ויברח, נ״א: וילך. — V א׳: זה הוא, נ״א: הזה. — אל, ליתא בכ״י Be. — שצוה (איד. וג׳ כ״י), וג׳ כ״י ודפוס II: שצום. — VI א׳: צורי, נשמט בכ״י In. — והבטחתם, Dav: והִטַחתם. — VII ב׳: ונחלתם, נ״א: ותנחילם. — VIII א׳: הצילה, In: תצילה. — ב׳: ישמח וגם יגל, דפוס II: נשמח וגם נגיל. — IX א׳: ותופיע (ד׳ כ״י), איד. ו־Cin: ותושיע, ובדפוס II „והופיע״ תחת „ותושיע״ בדלת. — ב׳: מקדש וההראל, In: היכל ואריאל. — X א׳: תכן, דפוס II: הבון (כך!). — בישראל, In: לישראל. —

129 א׳: לבני, כ״י Ber ודפוס IV ואיד. ברשומות: לשני. — ב׳: יחד, הוספתי ע״פ כ״י Ber והמשכל. —

130 שיר זה הנמצא ככה גם בכ״י Cin הוא בדי חרוזיו הראשונים שירו הידוע של ר׳ יהודה הלוי (דיון של בראדי כרך ב׳ ע׳ 87) ובכ״י Ber אין יותר מזה ובכ״י Dav עוד חרוז ו׳ (צורי...) בלבד, ובכ״י V ב׳ חרוזים אחרים תחת ג׳ החרוזים שלפנינו ובכ״י Be ו־2242 אלו השורות בסדר זה: ו׳ ה׳ ז׳ ושתים האחרונות בכ״י Be בכתב קטן כהוספה מאוחרת. באכר בספרו ע׳ 47 מיחס שירנו לריה״ה אך ע׳ 17 הוא מביאו גם בשם „אשיא״ וצריך למחוק שם משורר זה כליל. — שורה ד׳ בכל כ״י התימניים שראיתי: „ממה... ממך״, תחת „עמה... עמך״ אצל בראדי. וגירסת התימנים נראית עיקר. —

131 שורה אחרונה: אני חתום (כ״י V) ולא: אני שד״י החתום (איד.). —

132 I ב׳: שלום לך שלום. נ״א: שלום לך שבת. — III ב׳: השביעי. Be, Ber: שעשועי. — ד׳: ביא. In: בא. — מיודעי. Be: מיובעי. — IV א׳: נחת. נ״א: שקט. — ב׳: כוסי, כך נכון בכ״י In ובכל יתר המקורות ואיד.: כסאי. —

133 ד׳: ודודה (כ״י V, Dav, Cin ו־2242), איד. ויתר המקורות: ונודה. — ח׳: לאלכל. In: אלכל. — ט׳: לאלאבא. Dav: אלאבא. — י״א: אעתקאדי. In: אלאעתהאדי. — י״ב: ידידי. In: ידידים, וכך נראה יותר. — י״ד: הגלם. Dav: והגלם. — ט״ו: נאלו. נ״א: ונאלו. — י״ט: חית. נ״א: פי חית. —

134 ה׳: שגלני. Dav: כנלני. — נדוד. איד.: הנדוד. כ״י V: מנדוד. — ד׳: נוא (כ״י), איד.: נוע. — ונתגבר. Dav: ונגבר. — ה׳: עלומה. נ״א: עצומה. — ח׳: שדיד (כ״י Be), יתר כ״י ואיד.: שריד. — אלקלב. נ״א: אלעקל. — הסתומה. נ״א: החתומה, התמימה, השלמה, הסמוכה. — ט׳: תתוב. Cin: תְּב. Dav: תוב. — י׳: אדי. נ״א: אלי, אלא, כלשון ההמון (illi) במקום אלדי. — י״ב: סאדאתי יא וד. 2242: סאדתי יא רב. — כחד. Cin: בחד. — י״ג: מְשַׁתֵּר, הוספתי מלה זו ע״פ ז׳ כ״י לצורך המשקל והחרוז; באבר, אשר גם הוא לא גרס מלה זו, משמיט בטעות גם „אלאבתר״ בחרוז הקודם בתרגום שורות אלו בספרו ע׳ 93. —

135 I ח׳: בראנא. Dav: בראגא. — II ח׳: מעת. Dav: בעת. —

136 I א׳: דוד. Cin: דודי. — ב׳: אליו. Dav: רם על. — II א׳: פי אלאחלאם. נ״א: באלאחלאם. — ב׳: צלאם. Cin: צׂלאם. — מתשדד. ג׳ כ״י: מתשרד. — מא. In: מן. — III א׳: בן בין אויבי. Cin: בין בין אויבי. Dav: בין אויבי כמו. — IV באלאעלאם. Cin אולי נכון באלעלאם. דפוס I: באלעלאם. — יסתניר. In: יסתנאר. — אלאעלי. Cin: אלעאלי. — ב׳: ואלנפס כ״י V: יתפלא. Cin: תפלח. — גנאן. In: אלגנאן. — תתפרק ען. כ״י V ו־In: תתשאק מן. — פאיתי (= فاتي). In: פואתי. Dav: פואדתי. — V א׳: ובו. נ״א: וגם. — VI א׳: אלאחבאר. Dav: אלאחבאב. — יפתו. נכון בכ״י Cin ו־In. יתר המקורות: יפתי. — VII א׳: כעוף תפרח. Dav: תעוף תסרח (!). — שמשי נכון בד׳ כ״י. יתר המקורות ואיד.: נפשי. — ב׳: יום. כ״י V: זה. — עלה. Cin: עלי. —

137 II א׳: (ע׳ 185. שורה א׳): יא ודי. Dav: פי ודי. — ד׳: מן חיל תצל. ד׳ כ״י: חין אתצל (אתצאל). — ה׳: אי קד. כ״י: לי קד. — III ב׳: אורה. In ו־Cin: אורם. — תשלים. In, Dav: השלים. — IV ב׳: הגרי. איד.: הרני. — ואלחץ. נ״א: אלחץ. — V א׳: פני. Dav: בני. — VI א׳: חתא. נ״א: חית. — ב׳: מנהא. In: מנא. — ג׳: אל סקר. In, Dav: אלסקר. — ה׳: אסתקדח. In, Dav: אסתקרח. —

138 I ב׳: תזכור. In: תזכיר. — ו׳: ציר. כ״י V: אור. — ז׳: גם. אינו בכ״י ושמתיו בסוגרים. — II ד׳: כאלקדים (כ״י), איד.: אלקדים. — III ב׳: עוד (Ber, In), איד וכ״י Cin, Dav: עוז. — IV ב׳: תנעקד. Ber: תעתקד. — ג׳: נארי. הוספתי ע״פ כ״י Dav, Cin, In ואינו ביתר המקורות. — ז׳: אדי. נ״א: (א)די הו. אינו בכ״י Ber. — V ג׳: Dav, Cin, In, II יותר טוב: או; כ״י V: אם בזמן זיווג. — VI א׳:

חקיר, Cin: סקיר. — נאל אלצברא, כ״י V: כאלצברא. — ז׳: סהו קאצרא, כ״י V: סהו קד אתא, כ״י Dav, Cin, In: סהו אתא, Ber, II: אתא. —

139 I ג׳: ארשת, Dav: ברשת. — ז׳: נוהלי, Be: נהלי. — II א׳: דאים (איד. וד׳ כ״י) יתר כ״י: ואנב. — ג׳: תעוד (ד׳ כ״י) ולא: סנור (איד. וג׳ כ״י). — III א׳: אופנים (ד׳ כ״י), איד. כנ״א: ואופנים. — ג׳: רוננים כ״י V, איד. ויתר כ״י: חוננים. — ד׳: הוא כבית (רוב כ״י), נ״א: היא בבית, הם בבית. — IV ב׳: אבכם, כ״י Be: אנכם. — ג׳: ונסק, נ״א: ונאסק. — VI א׳: ידידי רוץ, נ״א: ידידי קום, ידיד נפשי. — VII א׳: אלקול (רוב כ״י), כ״י Dav וכ״י אחר של י. דודזון: אלכלאם, כ״י Cin ואיד.: אלסלאם. — ד׳: נׄגנם, רוב כ״י: נגנס. —

140 II י׳: חכמאתי, In: אכמאתי. — ח׳: עאר, ליתא בכ״י In. — III ו׳: בצל האהבה, In: בצלו באהבה. — IV א׳: לרוחי, כ״י In: „נ״א: לעקלי״. — ב׳: תחמל, In: חאמל. — ג׳: כׄאצׄעין (כ״י In), איד. וכ״י Dav: כׄאסעין. — V ו׳: תציץ, In: נ״א: יציץ. — ז׳: על חברתי, הוספתי ע״פ כ״י In ואינו גם בכ״י Dav. —

141 III ב׳: מסרום (Ber, In), איד. ו־Dav: מסקום. — IV א׳: וליל, Dav: ובליל. — VI ב׳: בקול, In: וקול. — ובנגינות, In: ובנגינה. — XI ב׳: ארׄא, נ״א: אלא. —

142 I א׳: דורי, In: דוד. — ב׳: חן, In: לי. — II ב׳: אלמרַכַּב (Ber, In), Dav ואיד.: אלמרכאב. — אלוחיד, Ber, In: כׄאלקי אלוחיד (הוספת פירוש). — ג׳: נפסי, In: ונפסי. — ורוחי, Dav: רוחי. — באלצבח, נ״א: ובאלצבח. — ד׳: תשרח וסר, Ber, In: ותשרח לאסראר. — III א׳: לבי, נ״א: לבבי. — ב׳: בחיק, Ber, In: בחיק דוד. — עלת, Ber, In: ועלת. — ג׳: תכין... סלאך, Ber, In: ותכין... וסלאך. — ד׳: כמו ציץ בעדן (Ber, In), איד. ו־Dav: בעדן כמו ציץ. — תאיר, Ber: ותאיר. — IV א׳: ולסני (Ber, In), איד., Dav: לסני. — כׄאלקי (איד. Dav), Ber, In (אולי נכון): לכׄאלקי. — ב׳: Ber ו־In: ושכרה ומדחה יגב פי דׄכרה בתוחיד צארקי. — ג׳: אלאהי ועזי ונׄאית (Ber, In), Dav: אלאהי והו נׄאית, איד.: והו גׄאית. — וסלי, Ber, In: יגלי. — ד׳: בפצׄלה (Ber, In), איד., Dav: פצׄלה. — ד׳: כל יום, In: וכל יום. — V ב׳: וישלח... משיח, Ber, In: בחסדו ישלח... עבדו. — מסברים, Dav: מסברי. — ג׳: יחידה, Ber, In: יחידתי. — תשיר, In: אשיר. — ד׳: וקול צח אנוז (גם Dav); Ber, In: בקול לח לבי אחוז, ואולי צריך לתקן ע״פ בראי ל׳, ל״ז: ויקח סקל לבנה לח ולוז, למשל: סקל (שנשתבש ע״פ „בקולי״ בשורה הקודמת) לח לבנה אנוז וברית סלה? — VI א׳: לעם בנך נקרא צופה (Ber, In); Dav: לבנך נקרא צופה, איד.: לבנך נקרא. — VI ב׳: שבויה, Ber, In: משביה. — ג׳: תמיד בך אתה (Ber, In), איד., Dav: בך תמיד. — ד׳: ומחול (Ber, In), אינו אצל איד. ו־Dav. — VII ב׳: יוקד בזין אלעראסי (Ber), In: יעקד בזין אלאעראסי, איד. Dav: ידור באלעראסי. — ג׳: כׄלי ארוי (Ber, In). איד., Dav: (רק:) מרוי. — ד׳: שא יתפצח (Ber, In), איד. Dav: (רק:) יפצח. —

143 א׳: באכר בספרו: „הב כוס זה נרפאה יגוני״ בצווי ולא בשאלה, אולם כ״י Ber, In, Dav כאיד. ואין המשקל והענין די מחוורים להכריע. — ג׳: ודומה, In:

זרוסה. — ח׳: קרובים, In: קְרָבים. — ו׳: מחרוגים, In: מחרוגו. — צרך (בכ״י ואיד.) = צְרִיךְ. —

144 I ד׳: שרקייה (Ber, Dav) איד.: סרקייה. — ז׳: רואית (Ber), איד. רצׄאיה, Dav: רצׄאיא. — ח׳: שך (Ber, Dav), איד.: סך. — III ב׳: בכל סר, Ber: בסר רב. — ג׳: אשיא, Ber: אלאשיא. — אלכימיא (Ber), איד., Dav: אלפימיא. — ז׳: באקיא, Ber: באקי. — ט׳: אלכׄפיה, Dav: אלכׄאפיה. — V א׳—ב׳: בכ״י Ber בחלוף הסוגרים: ובנין... ועלן... — VI ו׳: אלרחיב (Ber), איד., Dav: אלרהיב. —

145 I ב׳: דאר, כ״י Be: דׄאת. — ג׳: רוא, Be: הוא. — אל נאהרי, 2242: אלאנהרי. — ד׳: להא, כ״י II, V, 2242: תגיר. — ט׳: אלמסתאכׄרי: אלמסתנׄפרי. — II א׳: תכספה, 2242: נכספה. — ב׳: תוספה, Cin, Dav, 2242: תוכפה. — ג׳: בחלוק, Be: בחלוף. — ה׳: תרין, נ״א: שני. — ו׳: בראי, 2242: ברא. — III ג׳: נאדייה (נׄאדייה), נ״א: אנׄדייה. — ט׳: מנשור, נ״א: משהור. — IV ח׳: סופרי, נ״א: סוברי. — ט׳: יוצרי, ג׳ כ״י: זוהרי. — V ב׳: בצׄלה (איד. וד׳ כ״י), נ״א: בצׄהלה, בפצׄלה. — ג׳: וולי, Be: ואלי. — ד׳: בכ״י החרוז: פארקתני יא ור סהגור (נ״א: סקהור) קצדי אליהי זאירי, וכנראה נשתבש הנוסח ע״פ שורה ח׳. — ה׳: תקל, נ״א: תקאל. — VI ג׳: עירו (רוב המקורות), בכ״י Dav אולי נכון: עורי. — ד׳: ינשור, 2242: ינשיר. — ח׳: ולרסח (כ״י), איד.: ורמ״ח. — סוברי, נ״א: סופרי. — VII א׳: אב, ליתא בכ״י Cin. — בלג, 2242: יבלג. —

146 II ג׳: אוכירה, In: הזכירה. — אלתעדיד (ו׳ כ״י ודפוס I), כ״י V: אלתעׄדיב. — VI ב׳: ישים, נ״א: יתן. — VII א׳: לאלעלם, נ״א: לאלרוח. —

147 I ב׳: אשאלה צורי וקוני, ליתא בכ״י Cin. — ח׳: אנשה, Dav, איד.: אנשי. — II ג׳: בוהלך (Be), יתר המקורות ואיד.: בנהלך. — ט׳: קסמי, Dav: נסמי. — III ו׳: אויבי, נ״א: אויב. — IV א׳: אסלאף, Dav: אשכאף. — ג׳: רוס אלסנאלס, Dav, איד.: רים אלסנאלם. — ח׳: דמעי (רוב כ״י), נ״א: דמועי. — פי אוגאני, נ״א: פי וגוני, פי אלוגוני, באלוגוני. — תכדיבן, Cin: תכׄדביין, Dav: תנכידן, Be: תנכירן. — VI א׳: אלליל (רוב כ״י), דפוס I ואיד.: אללה, ובכ״י V: אללה, ותקונו בצדו: אלליל. — ג׳: פתואן, נ״א: פתיאן. — ח׳: צרחת סנטק לסאני. ליתא בדפוס I. —

148 II א׳: בחי אהבתך, בכ״י Dav: „ויוסיף שכלך נ״א בחי אהבתך" ובכ״י V, Cin, 2242 בלי הציון „נ״א": ויוסיף שכלך בחי אהבתך; ואולם אחרי שהשיר חורז בכל בתיו גם את הדלתות (שסח—רס״ח; סלבשה—קדשה) ולא רק הסוגרים, אין ספק כי גם „ויוסיף שכלך" וגם „בחי אהבתך" הם מגוף השיר, אלא ש„בחי אהבתך"... היא התחלת השורה ב׳, שהמשכה נאבד, ואחר כך מלאו את החסר בשורה ב׳ שלפנינו (שמאל...), אשר לפי זה איננה מקורית, ועל כן שמתיה בסוגריים. — III א׳: תדרשה, 2242: תפרשה. — IV ב׳: ואויביך, נ״א: ואויבך. — VII א׳: תצאל, Dav: תצאר. — VIII ב׳: בלחד אלתארבו, ה׳ כ״י: בלחדה תארבו. — IX - XII: בכ״י Cin ו־Dav סדר הבתים הוא: XII, X, XI, IX. — IX א׳: צור, Cin: צורי. — XII א׳: תנלא, 2242: תוולא. —

149 שיר זה אינו שלם כאשר ניכר מראשי החרוזים: אלשב[נו]י ת. — I ב׳: בשיר, נ״א: בקול. — ג׳: מהודר, נ״א: מהולל. — ד׳: וזמיר, Be: וזמר. — ו׳: גדוד, Cin: גבול. — II ב׳: תנצם אלאנגאם, נ״א: תנגם אלאלחאן. — ד׳: ונאר, In: ונארה. — ו׳: ואלאחראק, In: ואלאחתראק. — III ט׳: מפוארי, In: מפארי. — IV ג׳: קאים, In: דאים. — ד׳: אלפלך, Cin: אלפלק. — ה׳: סאטעה, Dav: סטאעה. — ז׳: ודור, In: ודוור. — V ג׳: וכל, נ״א: בכל. — וכונני (רוב כ״י), Dav, איד.: יכונני. — VI ב׳: אבלג̇, כ״י V: מבלג̇. — ג׳: יסכן, כ״י V: יסאכן, Be: יספן. — ו׳: ביום, נ״א: לחין. — ז׳: תמסי, In, 2242: תכסי. — ח׳: תסכן, 2442: סאכן. —

150 I ז׳: כתרין, Be: קטרין. — ט׳: החרוז נשמט בכ״י Be, Ber, II, In. — II א׳: בחצרתי (ח׳ כ״י), איד.: לחצרתי, Cin: חצרתי. — ג׳: סכינתי, נ״א: סכנתי. — ה׳: יצל, נ״א: יצאל. — III ב׳: לשבטי ביום, Be: שבטי בים. — ג׳: גורים שנים עשר נִגְסָר (=נגזר במסור), כך צ״ל לפי דעתי תחת:... נסכר (ט׳ כ״י ואיד.). — ד׳: בתוך, Dav: תוך. — IV ד׳: עלמנא, נ״א: עלומנא. — V א׳: בארצם, Dav: לארצם. — ב׳: ונערו, נ״א: נערו. — ז׳ (ע׳ 154): וקיום (ח׳ כ״י), 2242 ואיד.: וקיים. — ט׳: אני, In: הוא. — מהללי, נ״א: מהוללי. — VI א׳: פיה, ליתא בכ״י 2242. — ז׳: יקצדהן, In: ידכרה. — ט׳: וד, In: ודוד, Be: בד. — כאס, Be: אלכאס. —

151 ד׳: אכנף, נ״א: אכנאף; ותכתב, נ״א: תכתב. — פעלנא, Dav: פעלהא. — ה׳: סתה, נשמט בכ״י Cin. — ח׳: לתוך, נ״א: בתוך. — ט׳: ושירה, In: ושיר. — י״א: ואלתעלים, ותעלים. —

152 I ג׳: במא, Dav: כמא. — ח׳: אלדגאני, נ״א: אלדנאני. — ט׳: עקלי, Dav: אעלי. — II ב׳: נצבי, Dav: נציבי. — ג׳: ואלסא, נ״א: באלסא. — ז׳: אסאלך, Cin, 2242 יותר טוב: אסלאך, Dav: אסלך. — III ב׳: ונונן, נ״א: ונון. — ג׳: וסינן סר, נ״א: וסין סר, Be: וסר פי. — IV א׳: וקאף (רוב כ״י), איד. כנ״א: וקוף. — ד׳: אלמטבע, Dav: אלמוולע. — ו׳: אלגלילא, נ״א: אלאגלא. — ז׳: טולא, Be: תולא. — ח׳: יגיר, כ״י V: ינאל. — ט׳: וסיד, 2242: ופיה. — V ב׳: תופת (=רוק), כך תקנתי ע״פ הענין תחת: שפת (איד. ורוב כ״י) ואולי כך נכון בכ״י Cin ו־Dav (רשימותי אינן ברורות). — ח׳: ואשיר, Be: וישיר. — VI א׳: יובח, נ״א: ווכח. — ב׳: נהנאות (ה׳ כ״י) = נהנות (מלשון הנאה) ולא נחנאות (כ״י II) או גאנחות (איד.) — ד׳: בכלי (איד. בהערתו מביא נ״א: פרס תרוה בסלי), בכ״י Be: (כדם תרוה) בסלי, Dav ו־2242: כְּסֶלִי. — VII ג׳: נרוסם, איד.: תרוסם, 2242: נקוסם. — ט׳: פלילי (רוב כ״י), איד. ו־Cin: כלילי, אך בפירוש המובא בכ״י Cin: פלילי. — VIII ב׳: אסתדלית, איד. אסתלדית. — ו׳: אלאשיא, נ״א: שייא. — ט׳: אלאהי יעגני (ה׳ כ״י) ליתא בכ״י Be; איד.: לארצי יעלני, שבו השלים המעתיק החסר ע״פ V ט׳. —

153 I ט׳: יענו, Dav: יעלו. — נדגלו, 2242: נסנלו. — II ב׳: אחסאנהו (רוב כ״י), איד. ו־2242: אחסנהו. — ג׳: לא, נ״א: לם. — ד׳: ואכתף, נ״א: ואכתאף. — סבעה, In: סבעת. — ח׳: בתעצים (איד. וה׳ כ״י), Ber אולי נכון: בתנצים. — ט׳: נארא, In: נרא. — III ב׳: נבטחה (איד. Ber), כ״י V ו־2242 אבטחה, Be, Cin, In,

2242: יבטחה. — ד׳: ברכה, 2242: ברכות. — ח׳: עליו, 2242: עלי. — ט׳: לבו ונפשו, Be: לבי ונפשי. — הבהלו (==הבהילו). Ber: נבהלו. — IV א׳: אלפנון, In: אלאפנאן. — ג׳: ילחץ, נ״א: תלחץ. — ד׳: יחיו, 2242: וחיי. — ח׳: קד, Dav: די. — נאהלו, Dav: נאפלו. — V א׳: שלים, Dav: שלוה. — ב׳: זרחו, נ״א: יזרחו. — ח׳—ט׳: שורה ט׳ אינה בכ״י אשר לפני, תחת זה יש בכ״י Be, V, Cin, In, Dav, 2242 אבל לא בכ״י Ber לפני ח׳ עוד חרוז זה: רעים אהובים הם וטובים סודות נכוחים מללו, וכך נראה עיקר, ואחרי שנשמטה שורה זו באחד כתבי היד מלאוה במקורו של איד. ע״י שורה ט׳. — ג׳: אללה, נ״א: ואללה. — נפארן (רוב כ״י), נ״א: נפראן. — ד׳: לאלדין, שני כ״י: לדין. — ז׳: וכלהו, נ״א: וכלהא. — ח׳: פאעלו, כ״י V: פאצלו. — VII ב׳: לסלל, Ber: להלל. —

154 III ג׳: ולא מהרה, כ״י V: ומהרה לא. — V א׳: יוקפנא, Dav: יהקפנא. — VII ב׳: ונפעל (רוב כ״י), נ״א: ונגעל. — IX א׳: תקנה (Ber, Dav), כ״י Be, V, Cin, 2242 וכ״י שני של דורזון: תכנה, דפוס II: תיכנה. — ותוכה (Be, V, דפוס II), יתר כ״י: ותשמח; ע׳ 262, ט׳. — ד׳: בקבלה וסוד תפתח, באכר בספרו, ע׳ 98 בטעות: ... יסוד... ובתרגומו: In der Kabbala eröffne dir ein Fundament. — X ב׳: קיאנינה, איד, ו־Cin: קואננה. —

155 I א׳: ורתת (ח׳ כ״י), איד: אתרת. — ג׳: אלכד שנאן, Be: כד אלאונאן. — אלסכיב, איד, וכ״י Cin, In, Dav: אלסביב. — ד׳: אלריח, נ״א: אלנפס. — ז׳: לאלעקלא, נ״א: לעקלא. — ח׳: פאעל... תדרכה, Be: דא פעל... תדכרה. — II א׳: ומהרה, Ber: וקבלה. — ד׳: תוכף, Be ונ״א בכ״י V: ותוכן; אמנם נ״א זה לכאורה יותר ברור, ואולם מקומות כמו 144 II ח׳: תכף לסודות ההויה, 241 VI ד׳: „משיג וגם תוכף׳ בחרוז עב „יוסף׳ מעידים על נוסח זה: ופירושו דבק בדבר ורודף אחריו. — טבע, נ״א: טבעי. — תחרות, נ״א: תחרית. — ט׳: וכסן, נ״א: וכוסן. — לדלים, Dav: עניים. — III ב׳: אולהתני, In: אלהיתני. — בבית, Cin ואיד.: בבית — לטרפי, נ״א: טרפי. — ד׳: הריב, 2242: קריב. — ז׳: יהוי, נ״א: יהוא. — ח׳: ואדם, In: ואדאם. — לו, נ״א: ולו. — ט׳: מן, כ״י V: פי. — וניראן, Be: וכראן. — נציב, כ״י V: נציב. — IV א׳: עלי כל שבחך, כך רוב כ״י, Cin: כל שבחך, איד.: (כל) שבחך. — ב׳: וחסדך, אינו אצל איד. ובכ״י Cin ו־2242. — ד׳: מתיך, In: מתוך. — תרעה, קצת כ״י: תרעי. — V א׳: באלקפאר, נ״א: פי אלק׳. — ב׳: נמוסי, נ״א: המוסי (ע׳ 159 IV ט׳). — ד׳: אלנריב, In: אלאדיב, כנראה נכון, ע׳ שורה ט׳. — לסאן, 2242: אללסאן. — ז׳: ליוסף, איד.: יוסף. — ח׳: אלאכואן, נ״א: לאלאכואן. — ט׳: יחתפל, שני כ״י: יחתסל, 2242: יחתלף. — VI א׳: מעוא, כ״י V: מענא. — בספתי, כ״י V: לספתי. — ב׳: אלנבהאת, שני כ״י: אלזכייאת. — תחדף, 2242: תחרף. — ג׳: למא (ה׳ כ״י), Be: למן. — ד׳: פי (איד. ו־Cin) אינו ברוב כ״י וכך נראה. — רמוזי, In: רמוזן. — ח׳: ופי אלנציב, כ״י V: ופיה נציב. — ט׳: נפארן, נ״א: נפראן. — חביב, Ber: צדיק. —

156 I ב׳: אכגל, Be: אבלג. — II ד׳: בהכני (איד. וד׳ כ״י), ביתר כ״י

יותר טוב: בהכאני. — III ב׳: במרה (بمرّة בבת אחת), Be: במדה (بمدة). — IV א׳—ב׳: בכ״י Be בחלוף המלים האחרונות: ואלצׁלאיל... ואלפצׁאיל (2242: ואלפאצׁיל). — V א׳: זגראת, נ״א: זגרת. — ב׳: אלסקלי, נ״א: אלסקילי. — ג׳: וחלי, כ״י V: וחאלי. — VI ב׳: אלכׁפאת, 2242: אלכפאת. — וסן, 2242: סן. — יזוג, קצת כ״י: שא יזוגׄ. — ג׳: פרקת (כ״י), איד.: פרגת. — ד׳: מגרות, איד.: מגדוס. — VII א׳: אלי (=אלדׁי), נ״א: אלא. — תהרב: נ״א: תכרב. — ב׳: אלא, 2242: ארׄא. — תקרב (רוב כ״י), איד. ו־Cin: תגׄרב. — ג׳: סן, נ״א: אן, ואן. — ואלא, נ״א: ואן. — VIII ב׳—ג׳: כמו אצל איד. הסדר בכ״י Cin ו־In וברוב כ״י ג׳ (שובה...) לפני ב׳ (בין...). — ב׳: בין לשם ודר ומאם בני שקר... אולי צ״ל:... ומאם אבני קיר, ואולי נשתבש הנוסח ע״פ בית IX ג׳: ומאם בני עשו, ובכ״י II אפילו אצלנו: ומאם בני עשו שקר. — ג׳: חדר (רוב כ״י), איד. וכ״י Cin: הדר. — ד׳: יעלה, 2242: נעלה. — IX א׳: להר ציון, איד. ו־Cin: לציון. — ב׳: עוזך בטוב והדרה (רוב כ״י), איד. ו־Cin: עוזי בטוב וחדוה, 2242: עוזך בהוד והדרה, In: עוזי בטוב והדרה. — X ד׳: נאלה, Ber: פיה. — אמתחאצי, כ״י V, 2242: אחתראצי. —

157 II ד׳: אביאד... תכׄשי (קצת כ״י), איד. כנ״א: אביאר תגׄשי. — III ד׳: ראשי (ו׳ כ״י), איד.: נפשי. — IV ג׳: אאל (וג׳), תקנתי במקום: אֲל, אַל; דפוס II: עייאל. — כׄירת, Dav: כׄרית. — ד׳: יפשי, נ״א: יכׄשי, יפתי. — VI ב׳: בת, Be: בדת. — VII ג׳: רפקה, דפוס II: לפקה. — VIII ד׳: אצאה, נ״א: תצאה. — XI א׳: באלאקנא (רוב המקורות), כ״י אחד: באלקנא, איד. באללקנא. — ב׳: עטלה, איד.: ננטלה. — גׄאירה, איד. וג׳ כ״י: נׄאייה. — ג׳: פי, כ״י אחד: מן. — ד׳: תׄם אנׄשי, 2242: לא תגׄשי. — XII ג׳: מבוארי, נ״א: מפוארי, ושתי הנוסחאות אינן מניחות הדעת, אולי הנכון: מאמרי, שנשתבש ע״פ המלה ,מפציחי׳ שלפניה. — ד׳: שרשי (המקורות), איד.: נפשי. —

158 I ב׳: אתׄום, נ״א: אתׄאם. — ד׳: מוסר, Dav, 2242: מיסר. — במא, נ״א: למא. — II א׳: מן, הוספתי ע״פ ה׳ כ״י ואצל איד. ובכ״י V אינו. — ד׳: אלמניע, 2242: אלמניר. — III ב׳: פי, ליתא בכ״י Be. — IV ב׳: מקרב (ה׳ כ״י), איד. ו־Cin: תקרב. — ג׳: צלח, Be: שלח. — יכפיה מא, נ״א: יכפי במא, יכפיה במא, יכפי המא. — V א׳: יכׄץ, נ״א: וכׄץ. — ב׳: ירוו, נ״א: יפתו. — ג׳: יעידיהם, 2242: יעידנא. —

159 I ט׳: סביל, Dav: סגול; המלים ,להם סבולי׳ אינן בכ״י 2242. — II ואפתאה בכל, נ״א: ואפתא(ה) כל. — ט׳—י׳: בדפוס II בחלוף הסדר. — ט״ו: תרסים, כ״י V: תרגים. — III א׳: שוכבי (כ״י V), איד. ויתר כ״י: שוכני. — י״א: זבדכם (איד., Dav, Cin), רוב כ״י: זכרכם. — ט״ז: עלי, נ״א: ועלי. — IV ב׳: פי, נ״א: ב. — ח׳: טרפי (רוב כ״י), נ״א: טובי. — זין אלכרים (=מיטב הכרמים), כך ברוב המקורות, דפוס II בין אלכרים. — י״ד: יצח, נ״א: צח. — V ג׳: חמד (ע״פ החרוז) כדפוס II, כ״י ואיד.: חשקי. — ו׳: חטבה, In: חבטה, 2242: חטאה. — י״א: ארון, In: אדון. — ט״ו: יזכור (דפוס II וקצת כ״י), רוב כ״י: וזכור. — אחר חרוז זה מוסיף דפוס II עוד חרוז:

סיני בקול הרעים, בדבר אדון נורא. —

160 I ו': כנאסר, נ"א: וגאסר. — ח': יעבר, In: יעמוד.—עובר, In: עבר.—
II ב': קצרי, In: וקצדי. — רב מא (ربما), ברוב המקורות בשתי מלים, וכן חית מא
IV ה, וכהגה רבות. — ד'—ה', בני כיי בחלוף הסדר: ה', ד'. — ו': תוהי, נ"א:
תוכי. — מכאני, איד. בלוח ירושלם: אלאמכאני. — III ג': פיצהו (Cin, Ber), יתר
כיי ואיד.: מצלה. — ד': לחלשי, Dav: לחלשי. — ה': יכשי, נ"א: יגשי. — IV
א': יחדו, In: יחדי. — ח': וחמל, Dav: וחמלי. — V ג': יהבי, כיי Be, Ber, In,
Dav, 2242: לְיהבי, ע' לשיר 112, ט'. — VI ב': מחבוב (רוב המקורות), Cin ו־2242
ואיד.: מחנוב. — ג': ערפה, נ"א: עדלה. — ה': הוד, In: הודו. — ח': ואגמל, כיי
In: ואכמל. — VII ג': השרידים (ד' כיי) עים החרוז, איד. וג' כיי: השלימים.—ה':
להו קים, נ"א: לְה קים, 2242: לְהָקים. — VIII א': יא, נמצא בכ"י Cin ומשלים
ראשי החרוזים: משתא שבו!] וביתר המקורות ליתא. — אלמלקס, Be: אלמעתק. —
ב': הובחר, נ"א: נבחר. — ג': אלאעראס, נ"א: אלעראס. — ד': וחמר, In: וזמרה. —
ה': ומסמר, נ"א: ומזמאר. — אללה, In: אלאהי. —

161 I ג': מנא, Dav: מני. — ח': תברד, Dav: תברד. — II א': אלהים,
נ"א: אלהי. — ח': נחמד, נ"א: מחמד. — III ג': לאכן, בקצת כיי בשתי מלים. —
ד': קד, אינו בכ"י Be.—וארתאד, קצת כיי: וארתאר.—ח': תנתקד, 2242: ינתקד.—
ט': מן, נ"א: מא. — IV ה': אויביך, נ"א: אויבך. — V ח': פיצך, נ"א: כצך,
מצלך. — ט': אתכל, 2242: אכתל. — VI ד': יאבד, Be, Ber: פרד, כ"י V: פחד,
2242 מקד. — ט': באהבתך, 2242: באבתך.

162 א': תעלא, נ"א: תעאלא, תגלא. — ג': אלמא, ג' כיי: אלכל. — חיאתו,
רוב כיי: חמאהו, ובכ"י 2242 ליתא. — ד': וזונתהו, נ"א: יזוונהו. — י"ד: מא פי,
נ"א: מן פי. — ט"ו: פיה נוח, נ"א: נוח פיה. — וכלין, נ"א: וכל מכלוק. — כ': צבי,
2242: צבי. — כ"א: שהר, נ"א: שדר. — ואותאר, כיי V ו־2242: ואסתר. — ותק,
2242: ואתק. —

163 I ח': ברחלה (כיי Be, Ber, In, Cin, Dav, 2242): בחרלה, בחדלא.—
II ג': תנובה (כיי V, In, Dav, 2242) ולא כיתר כיי ואיד.: תבואה. — ח': מסלה,
אולי צריך לנקד שלא ככיי: מִסְלָה=המסולאה בפז. — III ב': לה בתום, עים המשקל,
קצת כיי ואיד.: בתום לה. — ג': בקִדָּה (רוב כיי) Cin ואיד.: פקידה. — ה':
רועים, נ"א: רועה. — ד': דרדק, נ"א: קטנה (פירוש). — IV א': אלאנסם, נ"א:
אלנסום. — פ', כיי 2242: יום. — ג': אזויהא, נ"א: אגאזיהא, אוניהא ובכ"י 2242:
אוניהא ומתוקן בגליון: .אגזיהא כצ"ל. — ו': ואללה, נ"א: אללה. — V ב': באלעלם,
Dav: באלעאלם. — אלכאמל, 2242: אלעאלם. — ג': ואנסי, ד' כיי: ואכסי. — ח':
אלרסולא, נ"א: לרסולא. — VI ב': אם, In: אז. — מכוכים (קצת כיי), כך נכון ולא:
סבוכים (רוב המקורות ואיד.). — ו': גביר, Dav: נגיד. — VII ב': ואסובבה, נ"א:
ואסובה. —

164 I ב': אלמאכי (רוב כיי), איד. וכיי Dav: אלמאבי. — ג': תגול (Ber,
Dav), רוב כיי ואיד.: תגול. — ד': מלתקייה, 4242: מלתקהה. — ח': אלערוך,
2242: ערוך.—II ד': בעלמה, Cin, 2242: ועלמה.—ו': זה יפתח זה ויוכל, כך נכון

בכ״י In, Dav, 2242: איד. ומקורות אחרים: זה יפתה וזה יוכל. — ט׳: רשע, In: ישע, ואת הנוסח „רשע׳ מביא In כנ״א. — III ג׳: שירי, נ״א: שירות. — ד׳: זרחו, In ו־2242: זרחה. — כנול, In: גטול. — ז׳: ומצאו, Ber, Cin: ימצאו. — ח׳ — ט׳: נוסח שני החרוזים שונה לגמרי בכ״י 2242 וז״ל:

ישמחה דודי בתמה, זה בזה יחד כלול.
הִיא מחיה כל נשמה אל אשר ישלים נמול;

ובכ״י Be, Ber אין סוגר השורה ח׳ וכל השורה ט׳, אשר לפי זה הושלמו באחד הנוסחאות אחרי שנשמטו, ואולי נוסח כ״י 2242 הוא עיקר. — ט׳: תלול (כ״י II), In: כלול (=שורה ח׳), איד.: בלול. — IV ג׳: ויופי, In, 2242: דיופי, ואולם השוה 181 II ד׳ ועוד. — ה׳: נשמחה בביא, רוב כ״י: נשמעה כי בא. — הבתים בערבית שאיד. השמיטם, משלימים ראשי החרוזים: אלשבוי. —

165 I ב׳: שרקי, Dav: שקקי. — וגרבי, נ״א: וקבלי. — II ב׳: תכּצם, נ״א: תכּאצם, תכצם, תכּצם. — ד׳: בו לשובי, כך צ״ל לפי דעתי; רוב כ״י: בו בשובי, איד. ו־Dav: לו בשובי. — III א׳: ואיבם, In: איבם. — ג׳: לעבר, In: בעבור. — IV ב׳: ואלמוג, In יותר טוב: ואלמוג. — ד׳: הושם, Cin: שם. — V ב׳: חאנב, נ״א: חאנב, חאכב, חאכם. — VI ב׳: ואכתפו (רוב המקורות), איד. ואכתפי, 2242: ואכתפאה. — VII א׳: אלאסבאט, נ״א: אלקום. — ב׳: נמעה (איד. וכ״י Dav, כנראה בטעות ע״פ שורה א׳), יתר כ״י: סבצה. — VIII א׳: אלמקדם, In: אלקדם. — ב׳: עליהו (רוב המקורות), איד., Dav ו־Cin: עליהם. — אנבי (איד., Cin, In, Dav), נ״א: ינבי. —

166 I א׳: קוני, Cin: קִצְבִי. — ב׳: וגם, Cin, 2242: ופי, Dav: וכי. — II ב׳: נביא, Cin: נביאי. — III א׳: אור, Cin: אורי. — וכך, 2242: ויככך. — ד׳: נתרנגן (ג׳ כ״י), איד.: נתרנץ. —

167 I: הבית הזה חסר כנראה שורה אחת. — II ב׳: מורה, 2242: מורא. — ד׳: אנחה, Dav: אנחה. — III ד׳: ושרבי (כ״י), איד.: וסרבי. — IV א׳: ישמעון, נ״א: ישמעו. — V ב׳: תפוונ, Cin: תכוונ. — אנתצב, Cin, 2242: תנתצב. — ג׳: ואלנסר, Cin, 2242: ואלנסם. — ד׳: סוקהו (Ber, In), איד., Cin, Dav, 2242: סוקהו. — VI ה׳: חסד אל חי (In, 2242), Cin: חסד אלהי, Dav, Ber, איד.: חסדי אל. — VII ב׳: עאליך, נ״א: עאליון. — VIII ד׳: חדשות (In, Ber), ולא: קדושות (Cin, Dav, 2242 ואיד.). — ה׳: מעלת (In, Cin, 2242), יתר כ״י ואיד.: מעלות. — IX תהוי אזהאר, 2242: תהו אלאזהאר. — ב׳: סל (מ״ל, קצת כ״י), יתר כ״י ואיד: סאל. — ג׳: ינוא, נ״א: ינוי. — ד׳: בעת (Ber, In), ולא בעד (יתר כ״י ואיד.). — X ה׳: תרחיק, Ber: הרחיק. — XI ה׳: ואברי, נכון בכ״י In, Cin, 2242; יתר כ״י ואיד.: ואפרי. — XII ד׳: נוסח השורה הזאת שונה בכ״י In וז״ל: יזכרה קץ עדתו, יעלו אל הגבול. —

168 I ג׳: מבאחת (רוב כ״י), איד. ו־Dav: מבַחַת. — ד׳: מא אחסן, 2242: מן אחסאן. — ה׳: מבאיעה (ד׳ כ״י) ע״פ החרוז, Dav ואיד.: מביעתה. — ח׳: מציב, Ber: יציב. — II א׳: ימללה (Ber), ולא: ידברה (Dav, כ״י V, 2242, איד.),

אדברה (In). — III ב׳: ואהל, נ״א: אהל. — ה׳: אלתׄרא, 2242: תׄרא. — ו׳: יעאקב, כ״י V: יחאסד (פעמים). — ח׳: אלכתיב, 2242: אלכתׄים. — ט׳: מא, ליתא בכ״י In. — צדיקן, 2242: אהולן. — IV ח׳: שוטמות, שיטמות. — ט׳: תשאגל, 2242: תשגל. — ח׳: קסים, 2242: סקים. — ט׳: ואלסקים (כ״י V), איד. ו־Dav: ואלסהים, Be, In, 2242: ואלבהים. — VI א׳: ישמעו, In, 2242: ישמחו. — ב׳: ונלות, 2242: ומלכות. — ג׳: רם, Dav ואיד.: יום. — ח׳: בניב, נ״א: וניב. — ט׳: לאלעאלם, 2242: לאלעלם. — VII ג׳: מחראב, 2242: מחארב. — ד׳: השורה אינה בכ״י 2242. — בקא, In: ברא. — ח׳: אלרגים, 2242: דׄא אלרגים. — ט׳: ילוד, תקנתי ע״פ כ״י V ו־2242, יתר המקורות ואיד.: ילד. —

169: הערת איד. בדבר משקל השיר, ש.אכפשי המציא המשקל מתדארך׳ יסודה בטעות הבנת בדברי Freytag בספרו Die Verskunst der alten Araber ע׳ 128, ע׳ שם. — II ג׳: נוקרים, Ber: נדקרים. — III א׳: תכסל, Be: תסלי. — IV ב׳: הוד, In: עוז. — ג׳: נעורת, אולי צ״ל: נאורת. — V ג׳: תנבי, In: ונארא תנבי, 2242: אלנבי. — ד׳: חין, 2242: יום. — נורה, In: בנורה. — לי, 2242: בי. — VII א׳: תהייא, In: תחייא. — VIII ג׳: כעסים טוב וכשליו וכמן (Be, Ber), יתר כ״י ואיד.: בעסים טוב ובשליו ובמן, — שם טעמן, Be: סוד נטמן (בשבוש ע״י השפעת השורה הקודמת). — IX ב׳: תבלג, Cin: יבתלג. — סנאהא, Be: סנהא. — תוודי, Ber: תודי, Be: תעדי. — ה׳: אלאצלי, Be: אלעצרי. —

170 ב׳: אלמעארף, Cin: אלמערף. — פי, נ״א: כלי. — דע, נ״א: דעת. — נוספה, נ״א: נוספת. — ג׳: מן, Cin: מאן. — ד׳: פי, נ״א: ב. — מה, נ״א: ומה. — ה׳: ליס, Cin: לא. — קבול, Ber: כמול. — אחר חרוז זה נשמטה אצל איד. ובקצת כ״י שורה שצורתה:

בדפוס IV: לא בד לאלגסם מא יהוי לאלאצול, לשוב כשהיה אלי אדמתו.
בכ״י Cin: מן בעד מא אלגסם יהוי לאלאצול, ישוב כשהיה אלי אדמתו.
בכ״י V: מן בעדמא אלגסם מא יהוי אלאצול, ישוב כשהיה עלי אדמתו. —

ו׳: בל, Cin: כל. — אלאצול, דפוס IV: לאלאצול. — ז׳: יצהר, כך נכון בכ״י V, יתר המקורות ואיד.: יצהל. — בכל, נ״א: ברוב. — ח׳: להשיבה, נ״א: תשיבה. — עלי, נ״א: אלי. — אחר חרוז זה נשמטו ברוב המקורות ואצל איד. שתי שורות (בדפוס IV ובכ״י 2242 גם שורה ט׳), שנשמרו רק בכ״י V וז״ל:

אלקצד יא וד תבקא נפול, השב בחבור גוף עדי נשמתו.
באלי סואדי פי נואבן לא יזול, השב לכשלון לב ולנבוכתו. —

י׳: בכפרן (רוב כ״י ודפוס IV), Dav ואיד.: בכברן. — יערף, Cin: יחכם. — אלעדול, נ״א: עדול. — מחייב (Ber) ולא כיתר המקורות ואיד.: מחריב. — י״א: ממשיך, נ״א: ימשיך. — לכל, Cin: בני. — י״ג: סלאמי (Ber, Cin, 2242; דפוס IV: סלאם), Dav ואיד.: ומאני. — מיודע לי (דפוס IV ורוב כ״י), Dav ואיד.: ומיודעי. — אהבתו, נ״א: חכמתו. —

171 ד׳: בעשר מכות... ובסוף ...במכת בכורות. אולי הנכון ע״פ מקומות דומים: בתשע מכות... — ו׳: אלבחארא, נ״א: אלבחרא. — ז׳: אשתק (קצת כ״י),

Dav, In ואיד. אשתאק, 2242: אשתקק. — טור, Dav ואיד.: טוד. — ט': נגערו, Cin: נגעלו. — ואסר... משה, In: ואמרו... ומשה. — משה אדוני, 2242: אדוני משה. — י': ספח, נכון בכ״י Cin, יתר המקורות ואיד.: ספא. — י״א: בר. In: אלבר. — י״ב: מספק, 2242: מספיק. — י״ד: טור, נ״א: בר. — בהא מדכוראת, Ber: איצא מציאת. — ט״ו: שימו לבבכם, נ״א: שיתו לבכם. — י״ז: ומצות, Dav מנקד: ומִצְוֹת. — כ״א: ומכל, נ״א: מכל. —

172 ע' לשיר זה גינסבורג בספר היובל לשטיינשניידר ע' 95 — 97 ובאכר בספרו ע' 36 על אי אלו טעיות של ג', שאין אני מזכירן. גם רוב הנוסחאות המובאות כאן בשמו נראות כטעיות ההעתקה או הדפוס. — I ד': אלוחשי, נ״א: אלוחש. — ח': אלמהנם, Dav ו־2242: אלמהגם. — II ב': נסיר, 2442: יסיר. — אלססאר, גינסב': אלחמאר. — ג': עדינאה, נ״א: עדינה. — ד': אלסן, 2242: אללְסן. — ה': אלזמי, גינסב': אלזמר. — III א': אלמחל, Dav ואיד.: אלמחאל. — צפי, צאפי. — ב': נניין, גינסב': נפיין. — ג': ונתסאיר... אלתסכין, גינסב': ונסייר... אלתסנין. — ד': תהדים, גינסב' ו־2242: תקדים. — ז': שורה זו ליתא אצל גינסב'. — ט': באן, גינסב': כאן. — IV א': באלכדוד, 2242: פי אלכ'. — ב': וצל חין, 2242: חין וצל. — וזאע נסע. 2242: סע נסיע. — ג' — ד': סוגר השורה ג' ודלת השורה ד' נשמטו בכ״י Ber, 2242 ואצל גינסב'. — V ג': בריתנו, Ber, 2242 וגינסב': אבותינו (ע״פ שורה ב'). — ה': יקבץ, גינסב': וקבץ. — ה': שהוא, 2242: שהיא. — VI ז': נמצאה, איד.: נמצא. — VII א': יא אללה, ליתא בכ״י 2242. — ב': דלה באיאם, גינסב': דלה כאיאם. — ג': ובאלנסלה, 2242: ואלנסלה. — ד': כתר, גינסב': סתר. — ז': והאשאה ליס, 2242: תאשיה למן. — VIII ג': אלהתכי, Dav, איד.: אלתהכי. — וצאלת אלשרוד, 2242: ואפסאל נאר יגור. — ה': ותדכר, גינסב': ותשכר. — ו': ואלכמר, Ber, 2242 וגינסב': ואל חי, והאחרון מעיר: רמז ליין, ועי' לשיר 194 III ו'. — IX ב': אהמאל, 2242: המל. — ט': בפרצה, קצת כ״י: בפרצה. — X א': אלודוד, 2242: אלכאלק. — ב': נחדת, גינסב': פחדת. — ד': סא, אינו אצל גינסב'. — ח': פי, 2242: פיה. — ט': טיור, גינסב': טייר. —

173 I ב': פי, נ״א: פיה. — ד': ואלאכם (כ״י II, V, Dav), איד. ואלחכם, Be: ואלנסם. — י': פי, נ״א: פיה. — II ד': אומן (=אוּמן), בקצת כ״י ואצל איד. בשתי מלים: או מן. — ח': לשמה, בקצת כ״י ואצל איד. מנוקד: לשָׁמה. — III א': באלעלם, נ״א: אלעלם. — ויא, נ״א: יא. — ב': בכרסי, נ״א: אלכרסי. — ג': כלין, Be: גלין. — ד': ואלא (איד.), כ״י: ולים. — ד': דוא, Be: רוא. — ט': פי, כ״י II: פן, Be: כן. — ומאסי, נ״א: ימאסי. — IV ג': ונורא, נ״א: נורא. — בעסו, כ״י V: בך אל. — ד': ארוסמה (רוב כ״י), Dav ואיד.: ירוסמה. — ט': סנת, נ״א: סנה. — V א': ומכתץ ודהבא (איד. ו־Dav), רוב כ״י: ומשבץ ודאהבא. — ג': וויגד, נ״א: ויסד. — וירוע, Be: וידוע. — ד': וקד, נ״א: קד. — ח': אנאשד, נ״א: אנשד, איד. אנאסד. — VI א': רב, נ״א: רם. — ב': בְּמשה, נ״א: כמשה. — ח': סורו, הוספתי ע״פ ג' כ״י. — VII ב': לפכרנא, נ״א: לדכרנא. — ג': אנבה (רוב כ״י), איד. Dav: או בה. — ה': טור, ב' כ״י: אלטור. — VIII ב': בקרית, נ״א: כקירת. — ה':

אשרי, נ״א: אנשי. — ח׳: ובוא, איד ו־Dav: ובו. — בסוף השיר מוסיף כ״י V עוד חרוז זה:

יא אללה תעטני תֹובי וקותי, דֹי טלב יעקוב גדי. —

174 I ד׳: יתבלדו, נ״א: יתכּלדו, יתלכדו. — ו׳: תעמיד, Dav, Cin ו־2242: תעמוד. — ח׳: נפרצות, נ׳ כ״י: נפרזות. — ח׳: ואלסואחלי, נ״א: ואלסאחלי. — י׳: יחליש, קצת כ״י: יחלוש, וכך נראה נכון גם ע״פ החרוז. — מכלול (נ׳ כ״י), ולא מכטר (נ׳ כ״י אחרים ואיד.). — II ב׳: הו, אינו בקצת כ״י: וסלי (נ׳: כ״י, איד. ונ׳ כ״י אחרים: סלי. -- ד׳: פני, Be: בני. — ו׳: אדי, נ״א: אלי. — III ג׳: ואן, כ״י Cin (יותר טוב?): ומן. — ז׳: אלצׄיק, נ״א: אלהם. — ט׳: אלדׄי, נ״א: דׄי. — י׳: ברכעה (איד. ו־Dav), ברוב כ״י: בכרעה. —

175 I א׳: תגרני (Ber), איד.: תגרנא. — ב׳: עציאן וגל, Ber: אלעציאן ואל. — ד׳: אלאריאן, Ber: אלארגאן. — ו׳: ואלנעסה (Ber), איד.: נעמה. — ח׳: ואלאחסאן, Ber: ואלתחסתן. — האן (Ber), איד.: חאן. — II ד׳: תוכה (Ber), איד.: יוכה. — III ד׳: תרכין (Ber), איד.: תרפין. — IV ב׳: יהבי, ע׳ לשיר 112 ט׳. — ד׳: כמו חָלָב בתוך עַטָן כך צריך לנקד ע״פ החרוז ל״תַפָן״ (Ber: תופן) וע״פ לשון הכתוב ״עטיניו מלאו חָלָב״, איוב, כ״א, כ״ד, ועַטָן לרבים עֲטִינִים כמו ״פסל־פסילים״, חֲרָט־חֲרִיטִים. — VI ט׳: ראתן (Ber), ולא: דתן (איד.). — י׳: להתבונן, Ber: והתבונן. — VII ד׳: אתקאן (Ber), איד.: ארכאן. — ו׳: פרקי, Ber: פקרי. —

176: שיר זה מעורב עברית־ערבית והבתים הערבים נמצאים בכ״י In ו־Dav, שני בתים (Strophen) אחר בית I, שלושה אחר II ואחד אחר אחר בית III ו־VI. — והם משלימים ראשי החרוזים: (י)סאלם בן יוסף. — I א׳: יפת, In: יפה. — II ד׳: הדר (איד., Dav, Cin), In: חמוד. — ו׳: בחיך (נ׳ כ״י), איד. בחיכך, ע׳ IV ד׳. — III ב׳: וריסי (איד. ו־Dav), In, Cin: וראשי. — IV ד׳: בחייך (כ״י), איד.: בחיכך. —

177 הבתים הערבים משלימים ראשי החרוזים: לאלשבזי. — א׳: החלי, 2242: תחלי. — ב׳: ואשירה בקול (איד., Dav, 2242), Be: ואשיר שיר בקול, In, Ber וכ״י V: ואשיר שיר וקול. — ונגון, In: בנגון. — ה׳: כאש (כ״י), איד.: כאם. — II ג׳: לבריתך, 2242: לבירתך. — III א׳: בחשק, In: בחשוק. — IV א׳: באל חי, איד.: באלהי. — ו׳: ממללי (איד., Dav, Be), כ״י Ber, II, V, In: מהללי. — בכ״י 2242 נשמטה כל השורה ו׳. —

178: הבתים הערביים משלימים ראשי החרוזים: לאלשבזי. — I ו׳: מבין (Dav), איד.: מבן, In: מבור. — II ב׳: הסירו, In: הסירום. — ופגרו (In, Dav) = הרסו, כהוראת ״פגר״ במדרשים, איד.: ומגרו. — ג׳: דכאונו, In: דכאוני. — ד׳: שרידים (כ״י), איד.: שדידים. — נבונים, In: נכתים. — משקדים, כ״י: משקרים (שלא כחרוז). — ו׳: ונכבדים, הוספתי ע״פ כ״י In ובכ״י Dav ואצל איד. ליתא. — ז׳: נחנו... שמחנו, Dav: נחיני... שמחיני. — III ב׳: יציל (In, Dav), איד.: יזיל, ויש שסופרי התימנים מחליפים ז׳ וצ׳. — ד׳: נענה, In: נעלה. —

179 : הבתים הערביים משלימים ראשי החרוזים: לשלם יוסף. — I א׳: לחכמה, In: בחכמה. — ב׳: נתרף (כ״י In) = נשחת, איד. ו־Dav: נרתף. — ד׳: תרחף, In: תירקף. — ו׳: משתכללות, In אולי נכון: משתלשלות, ע׳ VII 193 ו׳. — ז׳: ותחתמה, In: ותחכמה. — III ג׳: ותחברה (= שורה א׳). אולי צ״ל: ותחסרה. — IV א׳: גם בטחו, הוספתי ע״פ In ו־Dav, ואצל איד. ליתא. — ו׳: לא, In: לו. — ח׳: נתענף, In: נתעבף. — ינגף, Dav: יתגנף. — יכרסמה, In: נכרסמה. —

180 I ד׳: כוללת (כ״י). איד.: כוללת. — III א׳: בשנים לוחות, In: בשני הלוחות. — IV ב׳: ישעה, In: יעטה. — V ב׳: אני. אולי צ״ל: אֱלִי? — ד׳: ברכי, Cin: ברכים. — ו׳: חנני, Be: חפצי. — ח׳: בעל, Be: בעלי. — ונהלה (רוב כ״י), Cin: ונהלא (יותר טוב), כ״י V ו־2242: ונחלה. — ט׳: גנים (רוב כ״י), איד. ו־Dav: בנים. — VI ב׳: תצחיח (כ״י), איד.: ותצחיח. — ד׳: ואשהורן, נ״א: ואשהור. — בסוף השיר מוסיפים כ״י V, In, 2242 עוד חרוז, שאינו ביתר כ״י ואצל איד. וז״ל:

לבי זה צועק והומה לך אלי שומע תפלה. —

181 : הבתים הערביים משלימים ראשי החרוזים: משתא שבוי. — I ד׳: רמים, Cin: רם. — II ד׳: עם, נ״א: גם. — III א׳: לעושי, נ״א: לקונך. — מצואים, נ״א: מצאים, יצוריו. — ו׳: שרידים (איד., Cin, Dav), בששה כ״י אחרים: שבטים. — ז׳: יתמכה ידי (איד., Cin, Dav), Ber, In: יסמכה ידי, ד׳ כ״י: יסמכה עלי. — בחשלי, וע״פ זה בשורה ח׳: מושי ומחלי, נ״א: בהלשי — כחלי ומושי. — אסרה (איד., Cin, Dav), In, 2242: יאסרה, יתר כ״י: ואסרה. — IV ב׳: במעלתם, רוב כ״י: במעלותם.— סביביה, נ״א: סביבותיה. — ז׳: הוא, כך נכון בכ״י In, יתר כ״י ואיד.: היא. — וחבלי, Ber: וחלקי. —

182 : שמתי נקודות לסימן השמטת בתים ערביים בשיר: על ידיהם משתלמים ראשי החרוזים: משלם. — II ה׳: עוד, כך נכון בכ״י Ber; איד., In, Dav: סוד (ע״פ שורה ד׳). — III א׳: תְּקֻפַּי (במקום: תַּקִּיפַי), תקנתי ע״פ כ״י: In, Dav; איד. ו־Ber: תקני. — ד׳: בשלי (Dav), In ואיד.: כסלי, וכהנה רבות. — IV א׳: משתה (יותר רגיל: מִשְׁתֶּה), In אפילו: משתא. בטעות ע״פ כנויו של שבוי: משתא. — הבית הערבי המסיים פה שיר זה בכ״י Ber אינו בכ״י In ו־Dav ותחת זה בכ״י In עוד שתי שורות בעברית וז״ל:

ראש סחני תמר חסד צלי
רם על סנלגלי לב סנסני.

ואולי שורות אלו הם סוף בית שלם שנאבד. —

183 : ג׳ בתים ערביים אחר בית IV משלימים ראשי החרוזים: משתא שבוי.— III א׳: חסד ייני, ע׳ לשיר 90 ב׳. — IV ג׳: נופי (Ber, In), ולא: גופי (Cin, Dav ואיד.). — ה׳ אֱלִי (= אלילי), כך בכ״י Ber, Cin ו־Dav ולזה כיוון המשורר כפי המשקל; In: אלילי, איד.: אליל. — V א׳: לכל יהבי, Cin: ליהבי. — ג׳: אלוהי בי (Ber, Cin) ע״פ המשקל והענין, In: אלוה בי, Dav ואיד.: אלוה בו. — לאהב, Cin: לאהוב, ואולי כך נכון. — ד׳: נשסאל, Ber: נשמל. — ה׳: במשי (כ״י), איד.: בטשי.—

184 : הבתים הערביים משלימים ראשי החרוזים: משתא אלשבוי. — II ב׳: ביום

(Ber, V) איד., Cin. 2242, Dav וכ"י אחר של י. דודזון: ביד. — III ב': ירד, כ"י V מביא נ"א: יורד, הורק. — IV א': כוסף (Ber, V), כך נראה יותר עם החרוז מאשר: נכסף (יתר כ"י ואיד.). — ב': שכלי, Cin: שכל. — אלהי, Ber, V: אלהים. — V א': חן מעין גנים (ה' כ"י), Dav ואיד.: שיר מעין גנים, כ"י V: חן מחמד גנים, ואולי כך נכון. — והדס, נ"א: הדס. — ב': ייני, Ber: יכני, ומזה בכ"י V: ימי. — VII א': וחתן, נ"א: חתן. — אחר בית VII מביאים כ"י Ber, V, In וכה"י השני של דודזון עוד בית זה:

הוא יזכר לנו זכות (V: ברית) מילה, יַראנו שמחה וגם גילה.
תוך ציון נשמח ונגילה, וימינו דגלי בחן תצבי(א). —

מלת וימינו נמצאת רק בכ"י שני של דודזון ואינה ביתר כ"י. —

185 I ב': יוצרי, ליתא בכ"י Cin. — ו': גאולי (עם ישעי' ס"ג, ד'), In: גאולים. — II ג': חיתי (חיתי) עם In, Cin, Ber ואיד.: חיותי. — II א'—ג': כנראה נשמטה שורה, שהרי I, III—V ארוכות יותר, והסדור בדפוס אינו מכוון. — III ב': בכתב (איד., Cin), Ber, In: ככתב. — IV א': נואמה (= נואם, מדבר), In: נאמה, Ber: נעמה. —

186: ג' זוגי שורות (= שש שורות) בערבית הנשמטות פה משלימות ראשי החרוזים לשבזי משתא. — ד': השוה 184 I א'. — ה': ובעוד (השוה איוב כ', ב'), כך Ber, In: ובעד, איד. ו־Dav: ובתוך. — שרעפי, Ber: סר עפי, בשתי מלים. — ז': ישוב, אולי צ"ל יַשֵׁב? ע' תהל' ק"י, א'. — ח': יזכור, Ber: יזכיר. — ט': ממלתעות, In: ממתלעות. —

187: ראשי החרוזים היוצאים בצירוף הבתים הערביים הנשמטים: שלם בן יוסף. — ה': ישמרו (איד. ודפוס עדן), Be ו־2242: שמרו, וכך נראה יותר. — ח': חלוש, Be: חולש. —

188: ראשי החרוזים בצירוף הבתים הערביים הנשמטים: שלם יושף. — II ב': זה וזה (איד., Dav, 2242), Ber, In: זה בזה. — ד': ארמ"ע=אש רוח מים עפר, נכון בכ"י In; Ber: אדמע; איד., Dav, Cin: ארבע. — III א': בריאה, בכ"י In: נטיעה, ומתוקן בגליון: בריאה. —

189: ראשי החרוזים בצירוף הבתים הערביים הנשמטים: שלם בן יוסף. — II א': קדשי (איד. ו־Cin), יתר המקורות: קודש — III א': נעימת, נ"א: נעימות. — V: בית זה נשמט בכ"י Dav למרות סימן ראשי החרוזים "שלם בן יוסף" המצוין בראש השיר שם. — א': ישלח, נ"א: יחיש. — העולמים, נ"א: עולמים.

190: ראשי החרוזים בצירוף הבתים הערביים הנשמטים: שלם שבזי. — II ד': ואהרן, In: אהרן. — ו': הספרים, כך תקנתי, ובמקורות ואצל איד.: הסדרים. — III ג': כסיל, In: וכסיל. — ח': בצורי, כך תקנתי עם החרוז; Ber ו־In: ברורי, איד., C, Dav: בדודי. — IV ב': לדידי, אולי צ"ל: לְיָדִי. — ג': ודודי, אולי גם כאן צריך לתקן: וצורי. — הכין, In: הבין. —

191: ראשי החרוזים בצירוף הבתים הערביים הנשמטים: שלם יוסף. — I ב': ישמע, Dav: ישעה, ואולי כך נכון. — II ג': 2242 מוסיף כתקון "הו(?)" אחר

„העצה׳. — ד׳: יכתיר (ג׳ כי״י), איד. ו־2242: יסתיר. — III ג׳: מרליק, Dav: מבהיק (ע״פ שורה ב׳). — ד׳: תשיר, תקנתי ע״פ כ״י Dav לצורך החרוז. כ״י V, Be, 2242: תשיב, איד.: השיב. — מלך (רוב כי״י), איד. ו־2242: מלכו. — IV ב׳: נוגה, Dav: נולה (ע״פ שורה א׳). — ג׳: חדשה, Dav: דורשה (ע״פ שורה ב׳). —

193: ראשי החרוזים: אלשב[ו]זי משתא, ע׳ ל־V א׳. — IV א׳ — ב׳: תחלת בית זה לקויה בחסר, כאשר נראה מהשואה ליתר הבתים, ובכ״י 2242 הנוסח כמו אצל איד. — ו׳: ושפתו, 2242: ושפתך. — V א׳: עם ראשי החרוזים צריך בית זה להפתח בז׳ (של: שבזי), ומשום שגם בבית זה רק ו׳ שורות במקום ז׳ חרוזים שברוב הבתים, ברור הדבר, כי נשמטה שורה בתחלת הבית, אשר בראשה אולי מלת: זכור; וע׳ לשיר 194 III א׳. ובכ״י 2242 הנוסח כמו אצל איד. — VII ב׳: בטעמו, גם כ״י 2242, אך אולי צ״ל: כטעמו. — ו׳: משתלשלות, ע׳ לשיר 179 I ו׳. — VIII ה׳: ומחסי, 2242: מחסי. — ד׳: תבארו (2242), איד.: תבחרה. — IX ד׳: נחוירה (2242), איד.: נחבירה. — שַׂכָל, תקנתי, איד. וכ״י 2242: שִׂכַל (כלו׳ שִׂכָל, שהרי אין סגול בנקוד העליון). —

194: ראשי החרוזים בצירוף הבתים הערביים הנשמטים: שבזי משתא, וע׳ לבית III א׳. — I ג׳: תסיר (ו׳ כי״י), איד. תשיר, וע׳ לשורה II ד׳. — ו׳: הוא סוד, Ber: כי הם. — מחיים (כי״י), איד.: מקיים. — ח׳: המאירה (ה׳ כי״י), איד. ו־2242: המאירי. — II א׳: תאו, In: תחַו. — ב׳: יזרחה (רוב כי״י, עם המשקל), איד. ו־2242: יזרח. — ג׳: סהר, In ו־2242: סיהר (כך רגיל בכתבי התימנים), ובכ״י Cin ליתא. — ה׳: בשם, Cin: שם. — ו׳: לכל, Cin: כל. — ז׳: רוחי, Dav: רוח. — ונסבי (=קְחִי) כך בכ״י In, וכן נראה לי יותר מאשר: נשבי (איד. ויתר כי״י). — ח׳: שושני (רוב כי״י, עם המשקל), איד. ו־2242: ששוני. — III א׳: לפני שורה זו נמצאת בכ״י עוד שורה המשלמת את האות מ׳ בראשי החרוזים: שבזי משתא, וז״ל:

משבי יפת עין לדל ונשבה חסד ואהבה. —

ג׳: נשמח, Be: נשמע. — נעלה (כל המקורות), אולי בכל זאת הנכון: נענה. — ה׳: תחברה (רוב כי״י), איד. ו־2242: חברה. — IV ב׳: לנפשי (רוב כי״י), איד. וכ״י 2242: נפשי. — ו׳: חתן מאד, In: מאד חתן. — ז׳: חי (ע׳ לשיר 172 VIII ו׳), Cin: ישע. —

195: ראשי החרוזים: מאלם... — I ב׳: ואטלני (איד. וד׳ כי״י), Cin: ואללע. — י׳: צדיק, Cin: צמיק (טעות המבטא). — III ג׳: פְרקתך (Ber, Dav, 2242), In: פרקתה, איד.: כרקתך, Cin: פְקְרָתֵךְ, ואולי כך נכון. — ד׳: רקיק, 2242: תִקיל (ע׳ שורה ה׳). — אלרצדי, Ber: אלצמדי. — באלברדי, Ber: כאלברדי. — אלסכיב (Cin, 2242), יתר כי״י ואיד.: אלסביב. — ח׳: כאלגמדי, 2242: באלגמדי, Ber: כאלמנֹדי. עלי, Ber: מעאל. — IV א׳: בעלה, 2242: כעולה. — ב׳: מכלא, Ber, In: מפלא. — ג׳: עצמו (Ber, In), Dav, Cin, 2242 ואיד.: עצמי. — ה׳–ו׳: כך נכון בכ״י Ber, ובכ״י In: „בשחק׳ במקום „בחשק׳, וביתר כי״י ואצל איד. בחלוף הסדר: דוד בחשק לב נעשק, פיהו נשק...׳ —

196 ד׳: גואלי (איד. ושני כי״י), כ״י II ו־2242: פועלי. — ו׳: אלמעאיש,

כך נכון בכ״י 2242, איד.: אלמעאים ומזה ביתר כ״י: אלמעאים. — י׳: לבסהא, 2242: לכסהא. — י״ז: תרוץ (ג׳ כ״י), איד. ו־2242: תרוץ. — י״א (=ע׳ 215, שורה ג׳): אלבקא, 2242: אלתקא. —

197 IV ד׳: עירך (Ber); In, Dav ואיד.: עבדך. — V א׳: מצרים, Dav אולי נכון: מצירים. — VI א׳: ששון בציון (Ber, In) ע״פ ראשי החרוזים: שלם יושף; איד. ו־Dav: ציון בששון. —

198 I ב׳: את, אינו בכ״י Ber. — II ב׳: יקוי (يقوى) לך (Ber), איד: קונן. — III ב׳: כן (Ber), איד.: סן. — V ב׳: וההראל נקריבה, Ber: ואריאל ונקריבה. —

199 I ב׳: לאל צורי (Ber, In וכ״י שני של דודזון), Dav: אלי צורי, איד.: אלי יצרי. — מקדשו (Ber), איד ו־Dav: מקדשי, In וכ״י שני של דודזון: מקידש. — ויאמר, נ״א: גם יאמר. — II ב׳: (ו)אנרף (In, Dav), יתר כ״י ואיד.: אנדף. — ה׳: קלב, In: קלבי. — IV א׳—ג׳, את השורה (אלמנצֹום... ואלאזראר) החסרה במקורו של איד. הוספתי ע״פ כ״י Ber, In, Dav וכ״י שני של דודזון. — ואלאזראר (איד., Ber), יתר כ״י: ואלאזהאר. — אלמנֹנום, Dav וכ״י שני: אלמנגום. — ואלאזהאר (תקון), Ber: ואלאודהאר, יתר כ״י: ואלאזראר. — ג׳: נא, In: מא. — ה׳: ואלארואח, In: ואלאדיאח. — תנֹגם, In: תנגם. — V א׳: בני, ליתא בכ״י Dav. — VI א׳: אלורק (Ber, In), Dav ואיד.: אלורד. — ב׳: אסן, In: אאסן. — סן, הוספתי ע״פ כ״י Ber בלבד. — ג׳: סהמה, In: וסאנה. — ד׳: אפנא (Ber, In) איד. ו־Dav: אפנאן. — ה׳: ירבח, איד.: ירבא. — סלאמה, נ״א: אלסלאמה. —

200 II ג׳: וקבלנו, In: וקבלו. — III ב׳: קדם אליהם ונֹד קומי, 2242: קד אלקום ונד קול. — תעלים, כ״י V: פי תעלים. — ג׳: תחלים (איד. וכ״י Ber, II, V, Cin, Dav, 2242), In: תסלים, וכך נראה יותר. — IV א׳: ביום שלישי למשה, כ״י V: ביום שני דבור. — ב׳: סביב, 2242: סְבב. — ד׳: ומשם (Ber, In, Dav), 2242: ומהם, יתר כ״י ואיד.: ומשה. — V ב׳: מחפוראת (כ״י V בלבד); Ber כ״י II, Cin ואיד.: מחבוראת, Dav ו־2242: מחנוראת, In: מחרופאת. — ד׳: וקד (ד׳ כ״י), יתר כ״י ואיד.: וקאל. — אלאשיאתי, נ״א: אלאשיאת. — VI ד׳: ומנתי, 2242: ומותי. — VII ג׳: שנים עשר ספר, 2242: שנֵים סְפַר. — ד׳: לכל שבט (In, Cin, Dav, 2242), יתר כ״י ואיד.: שבתו. — IX ג׳: בקרבן, In: לקרבן. — X ג׳: כלילה (רוב כ״י), איד.: בלילה, Cin: גלילה. — XII א׳: לאבאנא, 2242: לאבאיאנא, כ״י V: לאבֹואנא. — עהודה, Dav: עהדה. — XIII א׳: ובצהלה, נ״א: וצהלה. — ב׳: ביוסם, נ״א: ביום. — ג׳: הוא, ליתא ב־2242. —

201: שיר זה הנמצא בכל מיני סדורים ומחזורים ממזרח ומערב (ע׳ דודזון, אוצר הפיוטים) ואצל התימנים הוא נמצא רק בדפוס II, ואינו בשום כ״י, בודאי אינו תימני (שלא כדעת באכר בספרו חלק עברי ע׳ 16), ולפי דודזון במקום הנזכר מחברו: אברהם בר מאיר הלוי מהוספאלץ. מקורו של איד. כנראה אינו דפוס II אלא דפוס אחר ואין ביכלתי להביא פה נוסחות כל הסדורים הרבים ואביא רק גירסות דפוס II, ותקנתי ע״פ דפוס זה. — א׳: ארץ ושמים (דפוס II ואיד. באוצר נגינות ישראל), איד. פה: שמים וארץ. — ה׳: אמה (דפוס II), איד.: אמות. — ט׳: שתי,

דפוס II: ש״י.—מכוסות במפות (יופת), בדפוס II רק: במפות נָאות. ואפילו בהעתקתו של איד. הראשונה מלת „מכוסות״ כתובה כתקון נוסף מעל לשורה (גם במקור אשר לפניו?) וע״פ זה גם נירסת מקורו בעיקר: במפות יָפות (ולא: יופת), במקום „במפות נאות״ בדפוס II. — י״ד: יזכו, דפוס II: זוכים. — ט״ו: אף דבר (דפוס II), איד.: ודבר. — י״ח: לכל בניו בני, ע״פ צירוף הנוסחאות של דפוס II: לבנוי בני, ואיד.: לכל בני. —

202 I ט׳: חליל נעים, Ber: נעים חליל. — II ג׳: אעלוה, כך נכון בכ״י Cin; איד. ו־Ber: אעשה. — III ח׳: אל, ליתא בכ״י Cin. — מבשר, Cin: ובְשַׂר. — V ב׳: השבל, איד.: השכל. — ג׳: מעונו, Ber: מרומו. — ד׳: בחצר, Cin: בחצרי. — VI א׳: אנֹצֹר, Ber: אשבק. — VII ו׳: לאלאנואר, Cin, Ber: דּו (ד״י) אלאנואר. — ח׳: וקאדר, Ber: וקאהר (ע״פ שורה ט׳). —

203 ג׳: גריא, In: כריעא. — ד׳: הוא, Be: המא. — לנוח, נ״א: לנח (השם העברי).—ט׳: ומריה, In, Dav: מריה.—י׳: נאיה, In: נויה.—י״א: שקר (ה׳ כ״י ואיד.), דפוס II: לשון. — י״ג: קחה, 2242: למר. — רפאות, Be ו־In: רפוי. — אבן, Dav: בן. — בקייא, In: בקאיא. — י״ד: ואדֹא, נ״א: ואלי, ואלא, ולא. — מתת, נ״א: מת. —

204: לשירו זה של הראב״ע אין כ״י התימנים מביאים אפילו שנויי נוסחאות של ערך ועי׳ ראזין, Reime u. Gedichte des A. ibn Esra II, 26 לנוסח השיר ופירושו. וע״פ זה המלים „נפלאתה לי אהבתך״ הם בסוף חמשת הבתים. —

205: ג׳: כל קהלי, 2242: לכל הקהלי. — ה׳: ימים, 2242: ימים תרחם (ע״פ שורה ד׳). — וישישו, 2242: ישישו. — ו׳: ראות (איד. ודפוס IV, שהוא כנראה מקורו של איד.), 2242 (כנראה נכון, כפעל ערבי): ראית. — מנסוך, אולי צ״ל מנסוכן ע״פ המשקל. — י״ג: גלאלת (2242), דפוס IV ואיד.: גלאלה. — י״ד—ט״ו: השורה מן „בני יעקב״ (אחר „אלכלי״) עד „נכון אלכלי״ נשמטה בכ״י 2242. —

206 IV א׳: שעה אלי מרודתי, אולי צ״ל, מרודתי ע״פ לשון הכתוב „זכר עניי ומרודיי״, איכה ג׳, י״ט. —

207 III ג׳: אשק (Dav), איד.: חשק. —

208 I ו׳: בכל, In: לכל. — ח׳: שלול, In: שכול. — II ו׳: והשרישו אלי גנתר (איד.), הגירסה הנכונה בכ״י In: והשרישו אלי גֶתֶר (בראשית י׳, כ״ג). וגתר (ומזה: גיתר — גנתר) פה במקום מִדְיָן, כלומר הביא את משה רבנו לארץ מדין. — III ד׳: וגם חמה, In: והחמה. — V ד׳: ובין מרי ותוגרתו (כך גם בכ״י In) ותוך עשו ומלכותו. לפי דעתי צ״ל: „ותיגרתו״ או „ותיגדתו״ מלי תרגום „תיגדא״ (נ״א: תיגרא) תרגי של שרביט המלך. —

209 ה׳ החרבות, 2242: ברחובות (ע״פ שורה ד׳). —

211: לפי באכר בספרו חלק עברי 17 שיר זה של אהרן בן שלום אלמנזלי. בראשי החרוזים ש[מו] אהרן בב. ואולי נשמטו שתי שורות אחר שורה א׳. — ב׳: ורועי (Ber, Dav), דפוס IV, כ״י Be, V ואיד.: ואלי. — ג׳: תשכבה, דפוס IV: תולה. — ה׳: נשא (כ״י V), רוב כ״י ואיד.: נשוא. — חטאי ואת פשעי, דפוס IV וכ״י Ber:

חטאי וגם פשעי, כ״י V: פשעי ואת חטאי. — כפשעי, אולי צ״ל כרשעי, שנשתבש ע״פ „פשעי" הקודם. — תגמלני, Ber: תנחליני. — ו׳: מקבל (כל המקורות), אולי צ״ל: תקבל. —

212: שיר זה הוא עברי־ערבי, כלומר עם תרגום ערבי חפשי אחר כל שורה ושורה. מכאן יש ללמד, שהנוסח שלפנינו חסר אחר שורה ז׳, שהרי החרוז הערבי ח׳ אינו תרגומו של ז׳ אלא של חרוז שנשמט. — ו׳: סלא (כ״י V), איד. ו־Dav: סאלת. — ח׳: קצוד, איד. ו־Dav: קצור. — י״ד: ואסתדרך, Dav: ואתדרך ואסתדרך (שבוש עם תקונו). — ט״ז: נגיב, כ״י V: נגוב. — י״ז: הסדרים, נ״א: סדרים. —

213: שיר זה שהוא חקוי לשירו הידוע של ר׳ יהודה הלוי „פני אדום וצח לבבי סביאו" איד. בטעות עוד פעם במספר 854. — ה׳: יראבו, הנ״א: ישאבו, שאיד. מזכירו למספר 854 הוא שבוש ע״פ שורה ג׳. — סים (נ״א: ציץ) מלשון הגמרא מנחות מ״א ע״ב: ר׳ חנינא עביד לה (לציצית טליתו) סיסא, ופירוש רש״י: כמין פקעת; וע׳ גם לשיר 8 III ח׳—ט׳. — י׳: אח תֹּם, ולא: אחתם (איד.). —

214 ב׳: ונאוה לכל בריה רצוניה באמרו, פי׳: ובאמרו נאוה (=ניתן) לכל בריה רצונָה. - ד׳: ואידו, אולי צ״ל: ויָדו, וכל הסוגר „וגם הכל במחשבתו..." אינו מענין הדלת ושונה ממנה גם בזה שהוא מזכיר את השם בגוף שלישי, ואולי יש כאן שבוש. — ו׳—ז׳: השורה ו׳ שונה מיתר חלקי השיר בסוף החרוז (גזוים, למול: לבדו, באמרו, שאלתו...) וגם בענינה (צרת ישראל) אשר בודאי לא יעבר המשורר עליה בשורה אחת בלבד; השורה ז׳ בודאי אינה מגוף השיר אע״פ שהיא מתאימה בסוף החרוז „בעלותו" לצורת יתר השורות; אך ענינה ולשונה „ראו חתן כמו מלך ביפיו..." מראה שהיא ראשית שיר חתונה מעין שיר 288 המתחיל „ראו חתן צעיר ימים" או 287 „יהי חתן כמו עיש וכימה והכלה כבת מלך פנימה", 8: „אמת אתה חתננו כמו סהר בתוכנו, כמלך את לפנינו..." ועוד. ואולי צריך לגרוס בסוף שורה ו׳: „תחת גוזזי" במקום „תחת גזוים" וכנראה נשמטו עוד כמה שורות אחר ו׳ המדברות בענין זה, ואת השורה ז׳ המיותרת גם לפי ראשי החרוזים צריך למחוק פה. — ז׳: כסהר (כ״י V), יתר מקורות ואיד.: כמו סהר. — בעלותו, Dav: בעלתו. —

215 בראשי החרוזים: אהרן, ואיני יודע למה יחס איד. שיר זה לאלחריר אע״פ שדוד ילין (ע׳ פה, ע׳ 882) מביא כשם משורר זה: אהרן בן שלם אלחריר. — ד׳: תקוה, כ״י V, איד. ודפוס IV: מקוה. — חסדך, כ״י V: טובך. —

216 ג׳: דאבה (כ״י V), איד.: רעבה. —

217 I א׳: דמות הסהר, איד. בלוח א״י: דמתה סהר. — II ד׳: עד, In אולי נכון: עור. — III א׳: קולות, In ואבן ספיר: כסות. — ב׳: בך, In: לך. — ג׳: אלכה, In: תלכה. — ד׳: תום (א״ס), איד. ו־In: טוב. — IV ב׳: ביתך, In: ביתי. — V א׳: דברה, א״ס: זכרה. — ג׳: לבך, In: לכך. — VI ב׳: שמור, In: שמאל. — VII ד׳: הוא, א״ס: היא. — IX ד׳: כפיר למזמה, א״ס: כפור למרמה. —

218 ד׳: הא (Dav, 2242), ליתא אצל איד. — ח׳: שלָמא (2242), כלו׳: בחיל צבא שאין לו שלום, שאינו בטל מעבודתו, איד. ויתר המקורות: שלימא. — ט׳: נהוריא, 2242: נהורא. — אדמה, 2242: ארעא. — י׳: אָת (= אות בעברית), ולא: אֵת (כי״י), 2242: ית. — י״א: וגם, נ״א: ואף. — י״ב: מגלייתא, נ״א: מגלותא. — י״ג:

הוי לן, 2242: הוי ית. — י״ד: אבהן, נ״א: ית אבהן. — ט״ו: לקרסך... אלהא, 2242: לקסך... אלה. —

219 ו׳: קטנים, נ״א: קטנות. — ט״ו: וצורתם... כלולים, נ״א: וצורותם... פלולים. — י׳: ושרטוטין, נ״א: והשרטוטין. — י״ד: בו, ליתא בכ״י Dav. — ט״ו: לאין (Ber, Dav, 2242, דפוס IV), איד., כ״י V, דפוס II: אין. — קץ, נ״א: סוף. — י״ח: עבור, דפוס IV: בעבור. — כ״ב: וסים, בכ״י 2242 ליתא. —

220 א׳: דקודשא, 2242: דקדישא. — ב׳: ליה שבח, 2242: ונשבח. — ג׳: שרי, 2242: שדי. — ה׳: שביב (Dav, 2242) איד.: סביב (שגיאת המבטא). — ו׳: כל עלמיא, 2242: ית עלמא. — ח׳: נהורי דעבד אדם בארעא, אינו מובן, וכנראה נשתבשה המלה הראשונה ע״פ „נהורא׳ בשורה שלפני זו; ואולי צ״ל נטורא דעבד אדם בארעא, ע״פ לשון הכתוב בבראשית ב׳ ט״ו: ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה. — י״ב: וקמיה (2242), Dav: יקמיה, איד.: נקמיה. —

221 ה׳: מקימות, כ״י A^1 (Adler 126 כעת בספרית הסימינר בניוירק): מקורות. — ט׳: סביבותם, A^1: סביבתם. — י״ב: משולים (A^1), איד.: משוכים. — ט״ו: ונרון (A^1), איד.: ונדון. — וסימי, A^1: וסמי. — ט״ז: טב, A^1: טס(!). — י״ז: נחוה (A^1), איד.: נחסה. — י״ט: וההלל (A^1), איד.: והלל. —

222 ב׳: סכם, 2242: סכמא, בפה, בסמיכות, כך שלא כדקדוק גם בכ״י. — ג׳: נבראו (השני), ליתא בכ״י 2242, ואפשר שבתחלה היה פה פעל אחר, ואחרי שנשמט באחד המקורות השלימו את החסר באותו פעל „נבראו׳ של הדלת. — ה׳: נשלמו, 2242: נשלמו בו. — ו׳: ובה, נ״א: ובו. — אל, 2242: יה. — ט״ו: ושָם, ליתא ב־2242. — אדמה, נ״א: האדמה. — י״ח: עסך, ליתא בכ״י Dav. — וחוסה, 2242: ירחם. —

223 ב׳: במקרה, Dav: במקרא. — ה׳: חרבן, תקנתי לצרך המשקל, איד. ו־Dav: לחרבן. — ו׳: עוז, תקנתי, איד. ו־Dav: עול. — ט׳: ואֻלָּם (= אלים), תקנתי, איד. ו־Dav: וסֻלָּם. — י״ד: סמך, אינו בכ״י Dav. —

224 ג׳: מרחבי, ותקנתי תחת: מרקבי (איד. וכ״י V). — ד׳: הארץ (כ״י V), איד.: ארץ. — ט׳: להגרים ואדום (כ״י V), איד.: לההרים (?) וצדום (?). —

225 III א׳–ב׳: השורה מן הסוגר של א׳ עד הדלת של ב׳ „לא יאמרה... שלומי׳ הוספתי ע״פ כ״י Dav ובמקורו של איד. ליתא. — ד׳: לענו, Dav: ליענו. — IV ב׳: הוא, אינו בכ״י Dav. — VI ג׳: לאל, Dav: לשל. — VII: וזכות, Dav: הזכות. — X ג׳: כחדא, או: יחדיו, כך צריך לתקן תחת: כחדיו (איד. ו־Dav). — XII: בסוף השיר מוסיף כ״י Dav שורה זו:

שלום לרבותי כמו רביבי יורה סביבי. —

226: בר״ח חיים ושלמה, ולפי דעתו של דודזון, אוצר II 289 נשמטו שורות בר״ח „בן׳, ולא צריכא; ובכ״י Dav כמו פה. —

227: איד. נותן פה רק הבית הראשון מד׳ בתים בכ״י. —

229 ב׳: פי לילן, נ״א: כמא לילן, למא לילן. — ג׳: פקדה, 2242: פקידה. — ד׳: כם, Be: קד. — עאר, Be, Dav, Cin: דאך. — ה׳: יעפי (איד., 2242), רוב כ״י: יסלי. — ו׳: כאלמהר, Dav: באלמהר. — אדי, Cin: דיב, Be: דינ. — בחִלָה, כך

מנוקד בכ״י Cin. ואולי צ״ל: באֵלה. — ברוגי (רוב כ״י), Cin: גרוני. — ד׳: בכ״י Be רק עד שורה ז׳. — ט׳: יהמני (רוב המקורות), כ״י V: יהרגי, עם נ״א: יוגלי; בכ״י Cin כל השוגר: כאלחמאמי וסט ברגה יהמני. — ו׳: חאכם, נ״א: חֲכַם, חכאם. — י״א: צַף, כ״י V: צף, כ״י II: כף, Cin ו־Dav: כם. — נקשן, Dav: נקשה. — אונאגה, Cin: אבֹואגה. — י״ג: דא, אינו בקצת כ״י. — נצרהו, Cin: ינצריהו. — י״ד: אלקום, ה׳ כ״י: אלקלוב: — ט״ו: לא, נ״א: מא. — אראהו, Dav: ארי. — דאך אלמחתגי, כ״י V: די הו מחתגי. —

230 א׳: וגם, 2242: אני. — למול רבי, 2242: למרותי(!). — ב׳, אינו בכ״י 2242. — ג׳: השיבני בענין, 2242: השיבוני באלו. — ה׳: ואתה דן בקלה לחמורה (ע׳ הערת איד.), נוסח כ״י 2242: ומי ידון בקלה וחמורה, וכ״י Dav כאיד. עם הנ״א. — ו׳: ומי האיש, 2242: ומה הוא איש. — שחיטה, נ״א: שחוטה (פה ושורה ח׳). — ד׳: ויודע (כ״י 2242), יתר כ״י ואיד.: וידוע. — ח׳: שורה ז׳ בכ״י 2242 אחר שורה י״ב. — קרואים, 2242: קראם. — י״א: ומי אחר, נ״א: ומה הוא איש. — י״ב: יאכלה (איד. ו־Dav), יתר כ״י: יאכלנה. — וזן זה בתוך, 2242: מעט לתוך. — י״ג: העוף בלא מראה וכשר, עם הנ״א המובא בהערת איד.: הוא עוף בלא מרה ובשר, כן גם בכ״י Dav, ובכ״י 2242 כאיד. בפנים רק בשנוי „הוא עוף", ובכ״י V: הוא עוף בלא מרה וכשר. וכך אולי נכון. — י״ד: תאמר, 2242: תאמרה. — ט״ו: מגרשת, 2242: גרושה היא. — י״ח: למול קהל ובם עדה (איד. ורוב כ״י), אולי צ״ל: ...וגם עדה, ובכ״י 2242: בירכו בתוך קהל. — כ״א: תסורה, כ״י V: סדורה. — כ״ב: וקח, נ״א: וגם. — לכל, נ״א: בכל. — כ״ג: אבי אבינד, Dav: אבינד, כ״י V: אבי גד. — לחלפון, כ״י V: לחלמון. — צרורה, 2242: שמורה. —

231 I א׳: אני, 2242: ואני. — ג׳: ואן, 2242 ואנא. — ה׳: ולבי (ד׳ כ״י), איד. ו־Dav: בלבי. — II ג׳: עמוד, 2242: לעמוד. — ד׳: מאד, 2242: עד מאד. — III א׳: סתר, בכ״י 2242 ליתא. — ד׳: תבנה מקדשן צדק הלבישן, ע״פ כ״י In, יתר מקורות ואיד. רק: מקדשן הלבישן. — VI ג׳: מהימן, Ber: מתימן. — ד׳: מיחיאל סימן (כלו׳: בראשי חרוזים שם המשורר: מיחיאל) יחיש עת וזמן, ע״פ כ״י In, יתר מקורות ואיד.: תן סימן עת חזמן. —

236 V ב׳: ביום, כ״י V: כיום. — ג׳: עור ופסח, איד. ברשומות: עוד וכסא. — ט׳: לתשעה (כך גם Dav), ברשומות: לע. —

237: בראשי החרוזים בצירוף הבתים הערביים: יעקבא. — II ג׳: וסכור, Dav: חכור. — III ד׳: וכלל, Dav: ובכלל. —

238: שיר זה אינו של משה בן שלמה אלא של סאלם שבזי, כאשר ניכר מראשי החרוזים ע״פ הגירסא הנכונה בשורה ג׳; ע׳ לשם. — ב: אדם, In: אבן אדם. — מן נטעת, ליתא בכ״י 2242. — (ו)באלנטק (כ״י II, V, Dav, In, Cin); איד., דפוס עדן וכ״י 2242: ובאלעלם. — ג׳: לא ניר, כך נכון ברוב כ״י, ורק בכ״י 2242, בדפוס עדן ואצל איד.: מן ניר. — אל יעקב, In: יעקב. — ד׳: יום, ליתא בכ״י 2242 ובמקומו מעל לשורה: בעד. — ואכסאה, 2242: ואכסה, Cin: ואנסא. — ה׳: שמל פצל, In: פצל שמל, ומתוקן שם: בפצל שאמל. — מלך מע מלך (כ״י II), יתר מקורות ואיד.

מלך מע פלך. — ואלאסתקץ כלין (רוב המקורות), כ״י II ואלאסתקבלין, ואינו מחוור. — ו׳: שי, ליתא בכ״י 2242. — במא, Cin (אולי נכון): כמא. — הם צנעה, Cin: צנעה, In: צנעה הו. — ואצנאף, 2242: ואצנף. — ז׳: כל השורה נשמטה בכ״י 2242 ובכ״י Cin נשמטה המלה הראשונה: ויין. — ואכֿתץ, In: ואכֿתאץ. — ח׳: יא, ליתא בכ״י 2242 ו־Cin. —

239 I ב׳: ועצה וגם ערמה, 2242: בעצה וגם חכמה. — ג׳: ותסר, 2242: והסיר. — ה׳: בחייך, 2242: ירידי (עים שורה א׳). — ו׳: ותהלה, 2242: יהגה. — ז׳: והגיד, 2242: הגיד. — ח׳: ונעימה, Ber: ומה נעימה. — בקולות, 2242 (אולי נכון): בקולה. — II א׳: אלפגרא סחרא, 2242: אלפחרא פגרא. — ב׳: באלקפרא, 2242: באלצחרא. — ב׳: באלאכֿדארי (2242) עים החרוז, איד. ושני כ״י: באלכֿרודי. — ג׳: תנד, 2242: הנד. — ח׳: דינה, 2242: ודינה. — ט׳: לכמה, 2242: רמה. — II א׳: אלי אלבחרי, 2242: ואלבחר. — ג׳: וצי (Dav), יתר מקורות ואיד.: וסי. — ולו לם בקא מכפות, 2242: לכנה בקי מכבות. — ד׳: יצרן, 2242: תדרון(!). — ז׳: להבין (Ber), יתר מקורות ואיד.: להבין. — IV ב׳: חראיר (Ber, Dav), איד. ו־2242: תראיר. — ג׳: אלצגרי (2242), יתר מקורות ואיד.: אלסגרי. — ה׳: ויצבר, 2242: יבצר. — ח׳: ינמא וישרח, 2242: ינסמא ויסרח. — שורה זו דומה מאד לחרוז III ח׳. — ט׳: ילווח, נ״א: ילוח. — ט׳: בתלויחאת, 2242: בתאלריחאת. — V א׳: ועיני, 2242: עיני. — זבריה, מיותר עים המשקל והענין ובמקומו בכ״י 2242: סעדיה, ובכ״י Ber ליתא וע״כ שמתיו בסוגרים; ואולם זה שייך שורה שלמה, שהרי בית זה קצר מיותר בתי השיר. — ב׳: בתך, נ״א: לתוך. — מדקדק, 2242: ארקדק. — ג׳: תן... ידידה, 2242: ותן... ידידי. — ד׳—ו׳: ובאר... ורפא... ואתה, Ber: באר... רפא... אתה. — ז׳: פרנס, נ״א: ופרנס. — ח׳: הוא... דמה, 2242: היא... ידמה. —

240 ב׳: שמים (איד. ו־Dav), ע׳ שורה ח׳: דפוס IV: המים. — ח׳: בשָׁמַיִם, כך מנוקד נכון בדפוס IV ולא „בִּשָׁמַיִם״ (איד. ו־Dav); מלת „ראשי״ שאחריה אינה בדפוס IV ושמתיה בין סוגרים. — י׳: וניב, דפוס IV: עם ניב. — י״ד: שורה זו הנמצאת ככה גם בכ״י Dav היא באמת מורכבת משרידי שתי שורות הנמצאות בצורתן הנכונה בדפוס IV:

שים הזקנים עוד לנגד עינך וגם ארבעה טורים יהו בינתים,
עם דברות הנתונים על שני לוחות כתובים משני עברים.

רק באופן זה יוצא השם סעדיה (ס׳ גבורים, ע׳ זקנים, ד׳ טורים, י׳ דברות, ה׳ של אברהם). — ט״ו: זה שם (דפוס IV), איד. ו־Dav: שם זה. —

241 I ג׳: לחץ, Ber: לחן. — ו׳: התבחרי (Ber), איד. ו־Dav: התחברי. — II ב׳: ומבפנים, נ״א: ומפנים. — י״ג: ויתמוקק, In: ויתמקמק. — IV ב׳—ג׳: סוגר השורה ב׳ ודלת של ג׳ אינם בכ״י In. — ד׳: בדין צדק (ג׳ כ״י), איד.: בלי צדק. — V ה׳: חור, Ber: אור. — ז׳: נכסי, נכון עים החרוז אך הכוונה: נִסְכִּי בחלוף האותיות, וכן בכ״י In וכהנה רבות בשירי התימנים, ע׳ לשיר 849, ושלא כהערת איד. למקומו. — ח׳: תיסבה (Ber, In), איד. ו־Dav: תסבבה. — ח׳: עועים, Dav מנקד עוֹעִים, ושגיאות כאלה רבות בכתבי היד. — VI ז׳: שָׂמוֹ, כך נקדתי, Ber: שמו, איד,

ו־Dav: כמו כוכב־מו. — ח׳: בָּנָא (Ber, In), איד. ו־Dav: בנה. — ט״ו: באלנארי, נ״א: באלנאר. — ט״ז: רחק, איד.: דחק. —

242 I א׳: ברוח חבה, In: לרוב חבה. — ב׳: ליונת (Ber, 2242) איד. ו־Dav: ליונה. — ח׳: ארחיק, In: ארחק. — עצבה (In, 2242), Ber, Dav, איד: עצבי. — II ח׳: איבה (2242) ע״פ החרוז; איד., In, Dav: איטה, Ber: עולה. — III א׳: תרדם, איד.: תרדם. — ג׳: עונה, In: חונה. — ד׳: שמאלה, נ״א: שמאל. סמאל. — לכל, In: כל. — ו׳: יעקב, In: בה יעקב. — IV א׳: והאזן לי, In: והאזן למילי (ע״פ: לטלולי, שורה ב׳?). — ב׳: אם יש לך בין..., כך בכ״י Ber, In (ע״פ המשקל); איד. ו־Dav, 2242: אם יש לך אב בין, ואולי סוף הנכון: אם יש לך לֵב בין. — ג׳: לחידות, In: בחידות. — ח׳: ושמח, In: תשמח. — V א׳: ידיד (In) ע״פ המשקל, יתר המקורות: ידידי. — VI א׳: קהל (גם כ״י Dav), ביתר כ״י נכון: הקל. — ב׳: יתנו, 2242 מנקד: יַחְנוּ(!). — ויכסוף (In, Dav 2242), איד. ו־Ber: ויכסיף. — ה׳: תעש, Ber: תעשה. — ו׳: הדרך, Dav: הדורך. — ז׳: תגאל (Ber, In), יתר כ״י ואיד.: תשאל. —

243 II ח׳: ישבר, אולי צ״ל: יְנַשֵּׁר, ע׳ 257 II ד׳. —

244 ו׳: החצר, Ber, In: חצר. — כ׳: וירשו, Ber, In: ירשו. — כ״ב: בראש, In: ברוב. — כ״ג: יבאר (Ber, In), איד. ו־Dav: באר. —

246 י׳: ויהוה, בכ״י V כאן והלאה תמיד בשנוי: ידיוד׳. — י״ד: וכל יהוה, כ״י V: ולידוד. — אחר שורה ט״ו מביא כ״י V עוד שמונה שורות. —

247 שיר זה הוא כפי ראשי החרוזים משל סעיד בן יוסף הפרצי, והוא השיר הנזכר בשם אותו המשורר ע׳ 271 (112 א.). — ד׳: ועוזי (2242), איד: ועוז. — ו׳: לי, ליתא בכ״י 2242. — ח׳: הנפולות, 2242: הנופלות. — ט׳: לבניה, 2242: לבינה. — י״א: חברים, 2242: חבתוב (ו בלי נקוד). — י״ג: ותסמכני, השלמתי ע״פ 2242, ואצל איד. ליתא. — טהורות, 2242: הטהֹריות. — ט״ז: והם (2242), איד.: והאל. — י״ח: ובנות, 2242: ואבות (אולי נכון). — י״ט: (אחתום...) שורה זו בכ״י 2242 אחר שורה כ״ג (שערים). — כ״א: וסלאבים, 2242: ומלאכי. — כ״ד: מאדון, 2242: מאְדוֹנֵי. —

248 II ה׳: יועציהם (כ״י V), איד.: יו..ציהם. — III ו׳: ברמש, כ״י V: ברחש. — V ח׳: סמוכים (כ״י V), איד.: סתומים. — VIII נ׳: חבילה, נ״א: חכילה, כחלוף הנוסחאות בשמואל א׳, כ״ג, י״ט: כ״ו, א. ג. —

249 ו׳: בעזרת (כ״י V), איד.: בעצרת. —

250 III א׳: נחתמה (כ״י V), איד.: נהתמה. — IV ב׳: כליל אישון, כ״י V: וליל כאישון. — VI ב׳: ערך לו ברך (כ״י V), איד.: עדן לו ברן. — VIII ה׳: תרפה (כ״י V), איד.: תרבה. —

251 I ב׳: עיני, Ber: קול. — ו׳: יחדרון, בכ״י Ber, 2242 נכון: ואדרון (כמו בשיר 159 V, י״ב). — II ד׳: פרח, Ber: עלה. — III א׳: דלתו, 2242 מנקד: דַּלְתוֹ(!). — ב׳: אתמול טל (כך גם 2242), Ber במלה אחת: אתמלטל, וכך כנראה נכון. — ה׳: גם, Ber: צוד. — ו׳: כשברון (Ber, 2242), איד: בשפרון. — IV ב׳: בשונאיו (השוה: משנאיו, שורה א׳), Ber: במוצאיו (כמו בשורה ג׳), וכנראה שתי

הנוסחאות מוטעות. — ג׳: ברשע או לשע, Ber: לשע או ברשע. — ו׳: אלי, Ber: עלי. — V ו׳: ותרום, Ber ו־2242: ותרים. — שמרני, 2242: ישמרני. —

252: סדר הבתים כאן אינו נכון כלל, כנראה באשמת הסדר בדפוס, שהרי בהעתקת איד. הראשונה הסדר נכון כפי כ״י Ber וראשי החרוזים והשיר 44 אשר שירנו מיוסד עליו, ולא יכלתי לשנות הנדפס. הסדר הנכון הוא: מי ישמעה, שחר יבקשני, לא תנעה, מה לך לאסרני, הן לא דרשת, שלש מומות, לכת לאצליהם (ע׳ 275). משוררים בנגון, הרים ומבה (ע׳ 274), חבר אני לכל, רחום זכור, ותנאלה אותם, זכרה זכות, יחיד עשה (276), מחסדך עליון, עוקד ונעקד, מלא ידיהם. — בהערותי פה מונה אני את הבתים לפי סדורם כאן בימין ואח״כ בשמאל. לחרוזים הלקוחים משיר 44 ע׳ גם שם. — VI ו׳: חסידים (Ber) כבשיר 44, איד. גם פה: קדושים. — VII א׳: הרום, אבן ספי״: הלום. — IX ב׳: נשמנו, תקנתי תחת: נצפנו (גם א״ס ו־Ber), שנשתבש ע״פ השורה שלפניה. — XI א׳: הנערב, כך מתקן א״ס וכן בכ״י Ber אך בנוסח שלפני א״ס: הנאהב. — XII א׳: לאצליהם, א״ס: לאציליהם. — XIII א׳: משוררים, כך Ber וכן מתקן א״ס, ובנוסח שלפניו: שרים. —

254 ג׳—ד׳: בכ״י Ber ו־Dav כמו פה, אך בכ״י V ו־In ואצל איד. ברשומות „ומשמרתך אמת חוקי׳ לפני „והרחק גם לכל הזקי׳. — ג׳: אמת, Ber: מאד. — ה׳: לך In: ישתחוו. — ז׳: כלך (המקורות), איד.: מלך; ע׳ 52 III ד׳; 259 ד׳. — ח׳: בעזריך, ברשומות: בעזרתך. — ט׳: מיד, כ״י V: דודי; ואל תפנה, איד. ברשומות וכ״י V: ואל תונה. — י׳: וגם, כ״י ואיד. ברשומות: הלא. — י״ג: ובה (כ״י V ורשומות), איד. ויתר כ״י: אוי. — י״ד: ותשב (Dav, כ״י V, In ורשומות), איד. ו־Ber: ותשיג. — ט״ו: מים (כ״י V ורשומות), יתר כ״י ואיד. פה: עמס. — י״ט: עדי תאכל (רוב המקורות), In כנראה יותר נכון: ואת אוכל. — כ׳: אצלה לפניך, כ״י V רשומות: תעלה לנויך. — כ״א: ואראלים ואופנים וחשמלים, נ״א בחילוף הסדר. — כ״ג: נבקש, כ״י: אבקש. —

255 ג׳: יקבץ, 2242: וקבץ. — גלות, ליתא בכ״י 2242. — ד׳—ז׳, סדר השורות (ערסם, במקום: עמרם), הוא ככה גם בכ״י Dav ו־2242. — ו׳: לעם, נשמט בכ״י 2242 ובמקומו מעל לשורה: אלי. —

256 ב׳: דע, ליתא בכ״י Dav, ובהעתקת איד. הראשונה: ורע. —

257 II א׳: בחמלה, ליתא בכ״י Dav. — III א׳: כארבה, Dav: באהבה. — ח׳: תאחר (Dav), איד.: נאחר. — V ב׳: ינאל למלאך, אולי צ״ל: יביא למלאך, ונשתבש ע״פ השורה שאחריה. —

258: שיר זה, שהיה לפני בו׳ כ״י (V, Be, Ber, Dav, Cin, 2242) מצטיין ביותר ברבוי הנוסחאות השונות. — I ב׳: בה, נ״א: פיה, בכ״י Be ליתא. — ד׳: תארת, Ber: תאתר. — סחאיב (Ber), רוב כ״י ואיד.: סחאב. — צבת (כ״י), איד.: צאצת. — ה׳: פלאספת, נ״א: בשתי מלים. — ו׳—ד׳: בכ״י Be: ד׳ לפני ו׳. — ט׳: מנבעהמא (ג׳ כ״י), Ber, 2242: מנבע המא, איד. וכ״י V: מנבעה מא. —ומרום, Ber: ודרום. — II א׳: כלקכם, Dav: כלקהם. — ב׳: אלפין, Be: אלף. — ג׳: אלארוה, Ber: יסוא. — ויסיר, כ״י V: ויזיל, Ber: ידל. — III א׳: ללה, נ״א: לאלאה. — ג׳:

יעבד ויס:ד, Ber, 2242: יקצד ויעבד. — ד׳: חין, אינו בכ״י Ber. — ו׳: אלמדיון = אלמׄדׄן לצרך החרוז. — IV—V: Be, Ber סביאים כבית רביעי את ז׳ החרווים הראשונים של V שלנו עם שתי השורות האחרונות של IV שלנו. ואח״כ כבית חמישי את ד׳ החרווים הראשונים של IV שלנו עם הסוף של V. — IV א׳: ונבצר. נ״א: ונגצׄר. — ב׳: חתומים, Ber: רשומים. — ה׳: יום, 2242: ביום. — א׳: וצראבה (נ׳ כ״י ואיד.), Ber, 2242: וצְרַבה, כ״י V: וצרצה. — לחין, Be: וחין, Ber: חין. — יאסוה, כ״י V: ילקוה (יותר טוב!). — נאים (=نائم), Be: נחים, 2242: קאים. — V—IX בכ״י V סדר הבתים: V, VIII, VII, IX, VI. — V ג׳: וחין, נ״א: וחית. — ירמו אל כהנים, Ber: אלכ׳ ירמו. — ט׳: ואיך, Be: והו. — VI א׳: ונגצׄר, Ber: ונבצר. — ב׳: וכיף הו צורת אלאולם, Ber: ונגצׄר כיף אלהיכל, Be: ונגצׄר כיף הו אל היכל. — ג׳: בקדשים, 2242: בקרשים. — ה׳-ו׳: ונזבחה... ונקריבה, Be: ונזבח... ונקריב. — ח׳: חית, נ״א: וחית. — ט׳: אן, בקצת כ״י ליתא. — ס:א, 2242: ע:א. — VII א׳: כנת, ברוב כ״י: קד כנת. — נאסבתה, Cin ואיד.: נאשבתה. — באלאוול, 2242: באלאקואל. — ב׳: כל דׄא אלחפל, Be: לדׄא אלמחפל. — אלמקוול, Be: אלאוול. — ג׳: אמתאל, נ״א: אמתׄל. — ואנזל, Be: אנׄזאל. — ט׳: מקרקשכם, 2242: מתוגכם. — אלעמאים, כ״י V: אלעמאׄמים. — VIII א׳: אלאחבאב, נ״א: אלחבאב. — ג׳: תקבל, Be ו־Ber: תדכׄל. — ד׳: וחאולהם, 2242 (אולי נכון): וקאולהם. — ו׳: תקאבלהם, נ״א: תקבלהם. — באלאכפאף (כ״י V ו־Dav), Cin, 2242 ואיד.: באלאכתאף, Be: באלאכׄפאף, Ber: באלאכׄטאף. — ז׳: ותתׄניהם, כ״י V: ותתעיהם. — באלאכתאף, שני כ״י ואיד.: באלאכפאף. — ח׳: צדר, כ״י V, Dav ו־2242: סטר, Be: צטר, Ber עדר. — כׄאדם (Dav, 2242) ע״פ החרוז, יתר כ״י ואיד.: כׄדאם. — ט׳: ן׳=אבן (רוב כ״י), אבן (Dav), Ber: אב. — אלנהיכי׳ כך הנוסח בכל כ״י, גם בכ״י Cin אשר שם הוא על מקום גחש ועל כן הוא נראה כמו פ׳ או ב׳, שלא כדעת באכר בספרו חלק עברי ע׳ 29.—IX א׳: וכם. כ״י V ו־Ber: וכא. — בידי, 2242: בירי. — תנבע, Ber: ארבע. — ב׳: לחין, Be. ו־Ber: חין מא. — ה׳: לאן אלעבד (איד., Cin, Dav, 2242), יתר כ״י: לכן אלצׄיף. — ו׳: ולא כן, Cin ו־Dav: ולאכן, יתר כ״י: ולו כאן. — ט׳: בקא:ון, Cin ואיד. בשתי מלים: בקא נון. — X א׳: פלא, נ״א: לא. — אחד, נ״א: חד, חד כאן. — ב׳: לא כן, Dav ו־2242: לכן, ובכ״י Be ו־Ber ליתא. — אסעאף, Be: אסעף. — ג׳: ילען, 2242: לען. — ד׳: ואללה, נ״א: אללה. — ה׳: ואחבאבי, Be, Ber: פאחבאבי, 2242: לאחבאבי, כ״י V: אלי אחבאבי. — אואדד (=אאהב כידידים), Dav: אוארד. — ז׳: וכם, נ״א: כמא. — ח׳: אַבִיר (איד. וני כ״י). נ״א: כׄיר. — XI א׳: והדׄא אלגמע כלה פי, Be ו־Ber: ולאכן כל הדׄא אלגמע ב. — פאצׄל, Ber: כאמל. — ב׳: רגל, Be: ונל. — מחתפל (איד., Cin, Dav), 2242: מחתוי (אולי נכון), יתר כ״י: מחתני. — ג׳—ד׳: Be ו־Ber: בחלוף הסדר. — ג׳: סכׄי, כ״י V: סבי. — ד׳: מאכלה, Be: מאכלת. — מא, Be ו־Ber: מן. — כאסי, Dav: כאס, Ber: מכסי. — ומטעם, Be: ומטעמכׄי (בצירוף מלת סכׄי בתחלת שורה ג׳ הבאה בכ״י זה אחר ד׳). — ה׳:

אלמסוור, Be ו־Ber: אלמדוור. — ו׳—ט׳: בכ״י Be ו־Ber צורת חרווים אלו היא בזאת:

ואשמך (Be: ואסמך) מן ד̇מרמר,
לחין אכסל ואצ̇גר,

ואסמה קד ד̇כרתה, וערפה מן כאן (Ber: באנהו שכ̇ץ) פאהם,
לאני (Ber: לכני) ארגיתהו מן כלאם אהל אלמלאים. —

ט׳: ובאלסבעת, כ״י V: ופי אלסבעה. — XII: כל הבית ליתא בכ״י 2242. — א׳: שמו, Ber: שמור; ולא ינעת, כ״י V: לאכן לם יבעת̇. — ב׳: מסיתה, אינו בכ״י Ber; כ״י V: אלאסמא בנטריק לאלד̇י הו יערף. — ג׳: צורת חרוז זה היא

בכ״י V: אלי ביינת נעתה דה בוגהה דאכ̇לה צ̇יק,
Be: אלי ביינת לכנה ילחקה צ̇יק,
Ber: אלא ביינת נעתה לכלה ילחקה צ̇יק. —

ד׳: לאנה, כ״י V: לכני. — באלולאים, Be: באלמחצ̄ר. Ber: באלמחאצ̇ר. — ה׳: חפצ̇הו, כ״י V: וחפצ̇הו. — ו׳: ורא, כ״י V: בר̇א. — אלגמע, Ber: גמע. — אלאגלא, Be: אלגלילא. — ז׳: אללה, כ״י: אלרב. — ח׳—ט׳

בכ״י V: ירד אלאגאם כלין אלי מוצ̇עה סאלם,
והד̇ה כ̇אתמת קולי ושלום,

Be: יריד אלגאם כלין אלי מוצ̇עה באלכ̇יר סאלם,
והד̇א תמאם קולי ושלום.

Ber: ירד כלין אלא וכרה, יכון באלכ̇יר סאלם,
ותם קולי והד̇א תמאם קולי ושלום. —

259: ע״י השמטת הבתים הערביים שנגמרים בעברית נסתם פירוש השיר וע״כ אני מביאם בצורתם בכ״י Ber, עם שנויי נוסחאות מכ״י Dav. ד׳ שורות, מן ‚ופיה...' עד ‚...ואלתמר' אינן בכ״י Dav ושתי השורות ‚ענקהא...' עד ‚...ומתחבר' הן שם לפני הבית העברי ‚שפתיה... יבהר'. —

(צבית חן... גבור:) גואל אלחסן יא אחבאר, ראיתוהא וכנתו מאר,
תבארך רבנא אל גבאר, ומה יצ̇ר בזה הדור.
(כמו סהר... צור:) כדת מן קצר תתצוור, כמת̇ל אלבדר אד̇א אנור,
תבארך גל מן צוור. צביה זו (Dav: צבית חן) בלחיה אור.

(שאלתיה... שומר:) אנאבתני תכלמני, פאנצת ת̇ם אסמעני,
מחלי (Dav: פמחלי) פיה ברהאני. בתוכו דוב וגם נמר.
(ובו נחש... ההור:) ופיה אלנור ואלאנואר, ואהל אלמלך ואלאנבאר,
וכל אלפהם ואלאסראר, קרימן כאן ומתאכ̇ר.
(ואם אין... תקצור:) כלאמי ישפי אלאחשא, פאנת אקרב ולא תכ̇שא,
אמר יעדי עלא וחשא, קרב דודי ואלתמר.

(שפתיה... יבהר:) ענקהא מחליון (Dav: באהן) ילמח, וצורתה צבי ברח,
ורמונים ותפוח, לכל אדם ומתחבר,
סבת עקלי בלא תבדיל, שר אן (Dav: שראן) מא להו
תעדיל,
בחסן אלעין ואלתכמיל, כחרב היא ביד אבנר. (יהא
חרבך...). —

לשורה ג׳: שופיה, Dav נכון: שופתיה. — ד׳: וכשני (Ber), איד ו־Dav: ובשני. — ככַלָּךְ, כך צ״ל, ע׳ לשיר 264, Dav ואיד.: כמלך, Ber: כפלך; אחר מלה זו מוסיף כ״י V: טוב. — ו׳: וגם, Ber: ובו. — י״ב: לאלמלא, כ״י V: לאלמנא. — י״ד: קרבו, Ber: לבו. — ט״ז: עם, Ber: שה. —

260 א׳: בין (באכר בספרו), איד.: אין. —

262: בראשי החרוזים בצירוף הבתים הערביים הנשמטים: אני יוסף בן ישראל משתאא. — II א׳: לחַשֵׁב (בי כ״י) ע״פ המשקל, נ״א: לחשוב. — III ב׳: אובה, Be: אבכה. — ג׳: במסולת, במסלת (רוב כ״י ודפוס IV), נ״א: מסולת. — שעיר, כ״י V: צעיר. — ד׳: פז, כ״י V: סוד. — IV ב׳: מאור, כ״י V: מזיו. — ד׳: ותשמח (ג׳ כ״י, דפוס IV ואיד.), ג׳ כ״י ודפוס II: וגם תשמח. — V ב׳: בריאת, Dav ו־2242: ברית. — המצואים, נ״א: הנמצאים. — VI ב׳: ואערוך, Ber ו־Dav ודפוס II: ואעריך. — ואשיג, Be ו־Ber: אשיג, כ״י V: להשיג. — ד׳: אהבתיהי, Ber ואיד.: אהבתיו. — ה׳: נדברו, כ״י V: נזכרו. — VIII ד׳: ישעו, ג׳ כ״י: סופו. — IX ג׳: יגעה, דפוס II: איגעה. — מכל, Dav ודפוס II: מעול, דפוס IV: מרוב. — ד׳: ואורה, כ״י V: ותורה. — X א׳: תשמרו, נ״א: תשמרה. — ג׳: לבוז (Dav), ולא לבוות (רוב המקורות), או: לבנות (כ״י V, 2242 ואיד.). — ד׳: ינק (רוב כ״י ודפוס IV), איד. וכ״י 2242 ודפוס II: חרפה. — XI ד׳: אבלתי, ליתא בכ״י 2242 ואצל איד. — XII ב׳: אשמרך, Ber ו 2242 ואיד.: אשמרה. — חיים, Cin: ימים. — XIII ד׳: שוכן ובולה (Ber, Cin, Dav והדפוסים) ע״פ החרוז, 2242 ואיד.: שוכ, ערבות, כ״י V: יחיש גאולה. — ה׳, ליתא בכ״י Cin. —

263 א׳: חָשֵׁךְ (נקוד כ״י Dav), נ״א: חושך. — ה׳: ואז, ילין בו שלה ברך ב׳: ושם —

267 I ח׳: לבית תור, Dav: לבית כור, והכונה כנראה: בית תר במקום שם העיר ביתר, ע׳ שהשיר לפסוק עד שיפוח היום, שה״ש ב׳, י״ז. — ט׳: מוכה (Dav), איד.: מכה. — II ג׳: יונקים (Dav), איד.: יונק. — ד׳: יהו (Dav) ע״פ המשקל, איד.: יהיו. — לכל, Dav: כל (ע״פ המשקל). — ח׳: ואיי ים, Dav: ואיים. — III ג׳: לפני המלה האחרונה נשמטה פה שורה שלמה הנמצאת בכ״י Dav ע״י דמיון החרוזים (ברזי—פרזי) וכך צורת שתי השורות:

תשרה שכינת אל בבית נוי, צפון ברָזִי,
יראו בני קדם ארם ובוזי, וקהל פְּרִזִי. —

IV ג׳: בבן (Dav), איד.: בן. — ד׳: ישפט (Dav), איד.: משפט. — ט׳: יהיה (Dav), איד.: יהי. —

268 ד׳: ארמון (כ״י A^2 [אדלר] שהוא כעת בסימינר ניויורק), איד.: הארמון. — י״ד: היא, תקנתי; A^2 ואיד.: הוא. — י״ט: בפרדס, A^2: כפרדס. — כ״ד: או כמי קול (A^2), איד. רק: כמו. —

268b I ב׳: כובים, Ber: כתבים. — ג׳: חס, Ber: חוס. — II ב׳: עצות, Ber: עצת. — ו׳: חום, תקנתי תחת: חוס. — ח׳: ושלום, Ber: וחסד. — ט׳: לחול, תקנתי תחת: מחול (איד. ו־Ber). — מי חלי (Ber), איד.: מיחלי. — III ב׳: יזורר, Ber: מוורר. — IV א׳: במלין (Ber), איד.: למלים. — ב׳: אחר שורה זו נשמטה שורה שנמצאת בכ״י Ber:

קום והתגבר באומץ, תדעה חומרין וקולין. —

ד׳: ובחרה (Ber), איד.: וברחה. — ו׳: יתכפה אסיף (Ber), איד.: יחפפה אסוף. — V ב׳—ד׳: ג׳ חרוזים אלו שהיו סדורים אצל איד. בשתי שורות סדרתי ותקנתי ע״פ כ״י Ber. — ב׳: בחוריהם שרידים, איד.: בחורים שרידי. — ג׳: נגידים (Ber), איד.: נגידי. — ו׳: בחרב, Ber: וחרב. — ח׳: החטובים (Ber), איד.: החשובים. —

270 ג׳: זה השם, Dav: את השם. —

271 א׳: ימלם, כך גם Dav ו־In לצורך החרוז; Ber: ימלאם. —

272 א׳: כן, Ber ו־In: וכן. —

273 א׳: בחדוא, In: בחדותא. — ב׳: יתהון, Ber: יתוותא. — ג׳: רמא (Ber, Dav), איד.: דמא, ובכ״י In ליתא. — ד׳: עולמן (Ber) = נעלמות, איד.: כלמן, Dav ו־In: פְלמן, פולמן (מלשון פלמוני = פליאות? או: מכוסות בבוץ מלי אבנים המפולמות?). — ה׳: הוריתיה, Dav: אוריתיה, In: ארִיותיה. — ז׳: טועמן, רק Ber: טעמן. —

274 א׳: לועז, Dav: לועוז (ע״פ המבטא התימני). — ד׳: מלכי, ליתא בכ״י In. — ט׳: ובמתק, In: ובתפנוק. — ומגרש, Ber: וממגר גרש. — י״א: בנין (Ber), יתר כ״י ואיד.: בנין. — כהוליד, In: בהוליד. —

276 ד׳: שפע (Ber), Dav ו־In ואיד.: שמע. — נטר, Ber ו־In: נטרי. — ד׳: ויחזי לדידן, ליתא בכ״י Ber. —

277 א׳: וישמשוניה, Ber: ישי. — ב׳: שתא אנפין, תקנתי; Ber: שתת אפין, Dav ואיד.: שתא אלפין. — ו׳: וביה, איד. ו־Dav: בביה. — ט׳: דמצפן, כך גם Dav; Ber: דמצפצף, ועי׳ לשיר 71. — י׳: מנהיר, איד. ו־Dav: מנהור. —

280 ג׳: לחתן, Dav ו־2242: לחתן הזה. —

283 ב׳: יום אורך, In: מפחדך, ואולי „ומפחדך" הנכון ומזה: יום אורך. — ג׳: מתרוננים, תקנתי; כ״י ואיד.: מתבוננים. — שיר נותנים (Ber), איד. ו־In: מתפללים. — ד׳: לנו, In: עסק. — ה׳: לצל (In), Ber ואיד.: בצל. —

284 א׳: והוא יחוש, כ״י V: ולא. — ג׳: הכום (איד. וכ״י — ו־Dav), Ber ו־In: הסוס, וכך נראה יותר. —

285 א׳: מפוארה מהודרה, בכ״י Ber בשתי נוסחאות שונות. — ב׳: כ״י Ber ו־2242 מוסיפים בסוף השירה: ברוב טובו לפנינו, ובכ״י In ו־Dav ליתא. — הקרה, In: הקרא. — ד׳: וחתן זה ארונינו, In: בבית חתן אדונינו. —

286: בראשי החרוזים בצירוף הבתים הערביים הנשמטים: ילוד יושף. —

287: שיר זה שנמצא גם במחזור ארם צובה אולי אינו תימני. ע׳ דודזון, אוצר. — א׳: כבת (2242 ודפוס IV), Dav ואיד.: כמו. — ז׳: יזכו ויראו (דפוס IV), איד. וכי״י: יראו ויזכו. — בעוז. ליתא בכ״י Dav. —

288 ה׳: כך הנוסח גם בכ״י Dav ו־2242 ואצל ילין בהשלח, אך כנראה יש כאן שבוש. —

289 ב׳: תאיר כאור החמה. 2242: וכיונתי מי ימצא (!). — ג׳: מפני, כך גם בכ״י. — ד׳: ראה, 2242: ראיה (ע״פ „ולחיה״ שאחריו). — ח׳: ידיה, 2242: דבריה (מתוך טעות הבנה של „אמירי״ = אומר).

290: שיר זה אינו תימני אלא של ר׳ יהודה הלוי ובראדי בדיון II 47 מביאו בנוסח מתוקן. — גירסאות כ״י אשר לפני: נכנס אל, Ber ו־2242: יוצא מ. — ב׳ (יורש... רפידתו): ליתא בכ״י In; נאמנו, 2242: נאמניו. — עשה, 2242: עשו. — ונדיבות, קצת כ״י ואיד.: ונתיבות. — ד׳: ובחצים, איד ו־In: וכחצים. — ה׳: לתוחלת, איד.: תוחלת. — ו׳: ראשו, 2242: ראש. —

291 II ד׳: כל כרמי הורק, תקנתי; כ״י Ber ו־In, א״ם ואיד.: כל כרמותי רק. — III על, Ber: את. — IV ד׳: לך, איד. בלוח ירושלם: לכה. — ונרוה (Ber), יתר מקורות: נרוה. — V ב׳: לו (Ber), In ואיד.: לה, אצל א״ם ליתא. — ג׳: תפוח (איד., Ber, In), א״ם: תפלח, איד. בלוח ירושלם (ע״פ השערה?) הפלח, ואולי נכון. — עץ סוכר, כך תקנתי תחת: עין סוכר (Ber: סוֹבֵר, א״ם: סובר) של המקורות שנשתבש ע״פ שורה ד׳. — ד׳: כָּפְרִי (מלי הכתוב: אשכל הכֹּפֶר... בכרמי עין גדי), תקנתי תחת „ספרי״ של כל המקורות, שנשתבש ע״פ שורה ג׳. —

292: שיר זה בצורה הנדפסת ע״י איד. וכן בכ״י Dav חסר חרוזי האותיות מ׳, נ׳, ס׳, ע׳ שבא״ב, הנמצאים בכ״י In, Ber ו־2242 (בשני האחרונים בלי חרוז ס׳) וז״ל:

מ̄י מנה תשמח (נ״א: ישמח), בבעתֹך בן צמח,
כמא בארק (In: אלבארק) ילמח בגו ענניא, —
נ̄וצר אתה חסד, ומוגד לא תוגד,
נסכח לך סרמד בכל עדניא.
ס̄אלתך יא כ̇אלק, אלאהי יא ראזק,
תנ̇ית עברן עאיק, ותפריק חייא.
ערינו נבנה, קצורן לא תפנא,
אליהא תגמענא (Ber: תגמע כלן), מכל ארעיא.

לפרטים: א׳: שורה זו אינה שלמה בכל המקורות. — ב׳: ברוך, In: וברוך. — אלפלך, In: אלאפלאך. — בארעא, In: ארעא. — ד׳: טוב דבר, Ber: הוא דבר. — ואקבל מא דבר, In: ובא מה שדבר. — ה׳: האל, In: אל. — ו׳: לאנך, In: לאנך ד̇ו. — ט׳: ועאלי, In: יהו עאלו. — י׳: אלמרסא (Ber, Dav, In), איד. ו־2242: אלמרשא. — י״ב: תשמיד (In, 2242), יתר כ״י ואיד.: ישמיד. — מכל (Ber, In, 2242), Dav ואיד.: מלך. — י״ד: ותצלחהא, איד. ו־Dav: ותצלחנא. — סוסיא, איד. ו־Dav ו־2242:

סוכיא. — ט״ו: חסדיהו. Dav ו־2242 ואיד.: חסדינו. — י״ח: לה. In: ללה. — כ׳: בני. In ו־Dav: בן. —

293 א׳: אשירה לאהוב. בכ״י In בין החרוזים „אשירה לברוך... לגבורי׳ עד „לתמים לתוסף לתקיף׳ וכדומה בשירים אחרים מעין זה. — ביום שמחת. In: ויום שמחת. — ב׳: עם קרבי. בכ״י In רק עד פה. —

294: בכ״י In רק ב׳ שורות. — ב׳: היא (כ״י). איד.: הלא. —

295: א׳ — ב׳: בכ״י בשנוים בסדר. —

296 א׳: אהוב נם (=נאם. In ו־2242) ולא: נם (איד.). — ב׳: מיחדה. In: תיחדת. — ג׳: כחמה. In: החמה. — ד׳: יא אללה יא רב יא ואלי. ליתא בכ״י In. — ה׳: קאתלי: מקאתלי. —

297 ג׳: גדול. תקנתי. איד.: גבול. —

299 ה׳: לשועתי. תקנתי תחת: ישועתי. —

300: הערת דוידזון, אוצר I 880—881 לשיר זה איננה מכוונת. כנראה נתחלפו שם שני שירים שונים. — ב׳: הוספתי שורה זו עם כ״י V ובמקורו של איד. ליתא. — ה׳: ויעלוץ (כ״י V ודפוס IV). איד.: ויעלף. —

301 ב׳: בטוהר. כ״י V: כטוהר. — ד׳: משה (כ״י V). איד.: עשה. — ומה סוד (כ״י). איד.: ומהסוד. —

302: משיר זה מצא איד. במקורו אך את חרוזי האותיות א׳—ח׳ ויו״ד שבא״ב עם חרוז החתימה „ושלום עליכם׳ ואולם בדפוס II נמצא השיר (שאינו בכ״י אשר לפני ואולי אינו תימני) בשלמותו לכל אותיות הא״ב ואח״כ תחת חרוז החתימה שלפני — שאינו שם — ד׳ חרוזים אחרים ובראשיהם שם המחבר דויד:

דגולים ברוכים, ועמים נסוכים, עזורים סמוכים, ביום הפסח,
ושוכן שחקים, עונה עשוקים, משיחו יקים, ביום הפסח,
יבנה דבירו, ישכלל עירו, ויאיר נרו, ביום הפסח,
דברו שירה, למלך נורא, בהוד ובהדרה, ביום הפסח,

ואזכח זבח ביום הפסח,

מיתר בתי השיר אני מביא כאן רק את שנויי הנוסחאות לחרוזים המובאים ע״י איד. — ג׳: על ידי עבדו. דפוס: והושיט ידו. — ד׳: תעשה. דפוס: עשה. — ה׳: ואבד זרעו ושבר זרועו: ועמו וזרעו וגם הזניעו. — ו׳: והוציא לעמו מבין לאומו. דפוס: והציל עמו מכל זעמו. — ח׳: ובחר. דפוס: ורצה. — ט׳: (יצאו ידידים) בדפוס: יצאו חפושים והם מלובשים, שמחים וששים... —

303 ב׳: גדולה (כ״י Be, V, Cin, Dav, 2242 ושני דפוסים). איד.: גבולה. — ג׳: בינו ובינם. נ״א: בינו לבינם. בינם לבינו. — התחיל. נ״א: החל. — ה׳: ויחיש. נ״א: ויביא. — ו׳—ז׳: בשני כ״י בחלוף הסדר. — ו׳: ונם. דפוס IV: ושם. — ז׳: אל שהוא. כ״י Be ו־V: יה שהוא. דפוס II: ארון. דפוס IV: ומלפני („שהוא) ארון׳. —

304 ב׳: יצורים (Ber). Dav ואיד.: יאורים. — ד׳: עזרו. Dav ואיד.: עזרי. — ד׳: הקדרה (Ber). Dav ואיד.: קדרה. —

305 ו׳: בעצם, 2242: בעוצם. — י״א: ממהלומות (איד. ו־Dav), 2242: מהלומות (שלא כמשקל). — כ״א: שועי, 2242: שועת שועי. —

306 ב׳: אקרא, 2242: נקרא. — ג׳: רבבי. 2242: רִבִי. — ה׳—ד׳ אינם בכ״י 2242 וסימן החסר בגליון. — ז׳: בתרוני, כך נ״ל לתקן, איד.: פתרוני, Dav ו־2242 וילין בהשלח: כתרוני. — ט׳: חשפו, ילין ו־2242: חשו. אולי נכון. — י״א: כהניעי, 2242: בהניעי. — כאיבות, כך בכל כ״י. — י״ז: פצני, 2242: פרני. — מאסורי, 2242: מאסָרי. — כ׳ (ראה...): נרבות, 2242: ערבות (ע״פ השורה האחרונה). —

307 א׳: עינים (= מעינות), 2242: עבים. — ב׳: אש, 2242: אֵל. — י״א (מאיר...): במענה, 2242: במעני. — כאיש (2242), Dav ואיד.: באיש. — ט״ו: מחזיקיו, Dav ו־2242: גם מחויקיו. — כ׳: ונתן לי, 2242: ונתן. — כ״א: גנבו, 2242: גנב. — כ״ד: ביום, 2242: כיום (נכון?). — כ״ו: הלבנה, ליתא ב־2242. — ואור חמה, 2242: ואור החמה. —

309 א׳: אפים (גם כ״י), דפוס IV: כפים. — ב׳: פתיחן, דפוס IV: פתיחתן. —

310: שיר זה הוא של ר׳ שלמה בן גבירול, בהוצאת ביאליק II 49. — נוסחאות: א׳: חסדך, כ״י V: חסד. לאין יש (כל כ״י), ביאליק: ליש אין. — ב׳: רקם, Ber: ריקם. — ב׳—ג׳: כ״י V מחליף את הטורים: ומי בטן... ומי עצמי... — ד׳: בין, Cin: כן. — ו׳: (איד. ור׳ כ״י): לבך ראני, In כמו ביאליק: חסדך באני (= שורה א׳). —

312 ה׳: שמו אלף... ו־Cin: שמו ואו והיא. — מועלת, Be: פועלת. — ו׳: והדין פועלת בעוברי, Be: והטוב נותנת ללומדי. — ט׳: בסוד, Be: לסוד. — י״ב: הכירה, Dav, Ber ואיד.: הבירה. — ט״ו: ה״א, דפוס IV: והיא. — ט״ז: בנפש, Be: לנפש. — י״ח: מפעלם, Be: פעולם. — כ׳: פלי, Cin: פאלי. — כ״ב: בעומק, Be: ועומק. — כ״ה: הוָה, Cin: בוְיה. —

313: שיר זה אינו בכ״י אשר לפני ונמצא במחזור ארם צובה וכנראה אינו תימני. —

315: אשר (גם בכ״י Ber, V, In, Dav, 2242 ואצל ילין בהשלח), אינו בדפוס IV והוא מיותר ע״פ המשקל ושמתיו בין סוגרים. — ב׳: חושק, 2242: חָשֵק. — ג׳: עד אשר, 2242: על אשר. — ו׳: צומח, Dav ואיד.: צורח. — י״ג—י״ד: שני החרוזים הערביים נמצאים רק בכ״י Dav ואצל איד. ואינם בכל יתר המקורות. — יחסן, תקנתי; Dav ואיד.: יא סין. —

316 א׳: שוררו, Ber: ישוררו. — ח׳: ותפארתי (Ber), Dav ואיד.: ותפארת. — העדרים, Ber: הנערים. — ט׳: ליל ויומם, Ber: יומם וליל. —

317: אוצלי, נ״א: אנצלי. — ג׳: איקצה, איד.: אי קצה, 2242: אי קצה גרת. — אשפיהו, 2242: אשפי, In: אשבי הוא, איד.: אשני הוא. — ד׳: קולי, In: קולה. — ו׳: כלץ, 2242: אר כלץ. — אלנאר, Ber ו־2242: נאר. — אלגב, 2242: גב. — ז׳: ונורי יכספי, כך תקנתי ע״פ כ״י 2242 כפי החרוז; בכל יתר המקורות ואצל איד.: וכבר מחלי (השלמה מאוחרת). — אחר שורה זו מביא כ״י 2242 עוד חרוז שלם שנשמט ביתר המקורות:

מַן פארק אלאכֹוה ואלאחבאב אגמעין, פַּת אטעמה ולא ימתיק בפי. — ח׳: אלא, Ber, 2242: מבלגי אלא. — מן הו, 2242: מן. —

318 ב׳: הייתי. Dav: היית. —

319 ד׳: נגלמת, תקנתי תחת: נכלמת (גם כ״י Ber ו־In), שנשתבש ע״פ החרוז הקודם. — ח׳: תשאלה, In: תשאלון. — ט׳: קודמת, Ber: שומרת. — י״א: וימין, Ber: ימין. —

320: שיר זה אינו נראה תימני. — ג׳: נוּמִי באוני, תקנתי ע״פ הנוסחאות: נומי בעיני (In וילין בהשלה, והוא הבין נוּמִי מלשון תנומה ושֵׁנה), עיני ואוני (Dav ואיד.); והפירוש: נשבעתי לבל אשמע לקולם אך אסגרה בתנוך אוני המשוך את אוני, ומשתמש במלת נומי (שעלתה לו נומי בבשרו) על ערלת האוזן האטומה. — ד׳: אמאם (Ber), הוספתי, אצל איד. ובכ״י Dav ליתא. —

321 ה׳—ו׳: בכ״י Cin ו־V בחלוף הסדר: נראה... אכיל... — ה׳: יבגה, כ״י V: וגם. — ז׳: ישים, Cin ו־V: יָרֵב (יותר טוב). — עבריך, V: מגוריך. —

322 ב׳: ושובי, Cin: ושועי. — ג׳: חשוקה, Cin: עשוקה (=חשוקה). — בקרבי (איד. דפוס IV, Dav, Cin, In), כ״י V ו־2242: בלבי. — ו׳: חטא, Dav, Cin, In: חוב. — ז׳: אלאהי לי, Dav: חביבי. — ט׳: לאבני, תקנתי: כ״י ואיד.: לאני, דפוס IV: ומע דֹאך. — ותייקנת... ועאר, Cin: ותנקנת... ועד. —

323: שיר זה הנמצא במחזורי סוריה כנראה אינו תימני. — נוסחאות המקורות התימנים: א׳: תחלה, ליתא בכ״י Dav. — ד׳: כתקון, כ״י V וכ״י מפואר של דורוון: בתקון. — ט׳: ומיסב, כ״י V: מיסב. —

325 ט׳: זה חסידיו, Dav: אסיריו. —

326 ב׳: עושה, 2242: עשה. — ג׳: שמחה וגם משתה (כ״י V), איד. ו־2242: ש׳ ויום מ׳, Ber: משתה ויום שמחה. — ז׳: וכי, כ״י V: וגם. —

327 ו׳: ניסכא, Dav: ניסבא. — י״ד: לכל, Dav: וכל. —

328: לפי כ״י Dav השיר של חיים בן סלימאן כסאר אמתי. — ג׳: בשולי (Dav), איד.: בלולי. — י״א: בספרו (Dav), איד.: בספו. — י״ד: להתרפות, תקנתי: איד. ו־Dav: להתרפאות. —

329 ב׳: וסקל (Dav), איד.: ושקל (טעות הסבטא, ע׳ לשורה ט׳ ולשיר 381 ח׳). — ו׳: Dav ואיד. מנקדים: ספרֵדִי. — ט׳: מסלאים (Dav), איד.: משְׁלחים, ע׳ לשורה ב׳. — י״ד: זרעו, Dav: זרע. —

330: שיר זה נדפס גם בתכלאל ח״ב, 85a, שם הוא מיוחס למהרי״ י אלצֹאהרי. — ב׳: ועד לא, Dav: ועוד לא. — ג׳: גנוה, תכלי׳: גנוזה. — ה׳: במשל (תכלי׳ ו־Dav), איד.: כמשל. — ו׳: ותשכיל, תכלי׳: ותחכים. — וסכל ונמהר (תכלי׳), Dav: ושֵׂכל (כך מנוקד בכ״י) ונמהר, איד. ושכל נמהר. — רקידות (Dav), תכלי׳ ואיד.: בקידות. — י״א: בלבשם (ואולי צ״ל: תלבשם), תכלי׳: ברוב עם (!). — י״ב: פלדות, תכלי׳: לפידות. — י״ד: נתנה, תכלי׳: נתנם. — י״ד: פקודות, איד.: נקודות. — ט״ו: ליקרים, תקנתי: המקורות ואיד.: לריקים. — י״ז: שדודות, תכלי׳: שְׂרֻדוֹת שרודות. — כ״א: כעולות, איד.: פעולות. —

331 ב׳: עת (Dâv), איד.: עוד. — ו׳: על מהלל, Dav: על מה. — ח׳: וגם (Dav), איד.: וגם. — י״ב: לשרשיו, Dav: לשרשים. —

332, שורה שלפני האחרונה: ומה אמך לביה, תקנתי ע״פ הפסוק ביחזקאל י״ט, ב׳; איד. ו־Dav: ומה אמר לביה. —

333 י״ב: עסוקים Dav: עסיקים. —

334, ע׳ 320 שורה ז׳: כעננים (Dav), איד.: בעננים. — ח׳: וזעף, איד.: יזעף. —

335: שיר זה אינו תימני (וגם אינו בכ״י שלפני) אלא של חריזי, בהוצאת קאמינקא ע׳ 285 ושם שורה ב׳ אחר שורה ד׳. —

336 ב׳: צרי, Ber, 2242: צרור. — ג׳: הכתבים נחלקו (כ״י), איד.: הכתב נחלק. — ד׳: אשר (כ״י), איד.: א... — ה׳: ואש בוערת (כ״י), איד.: אשר כוננת. — ו׳: שעה (כ״י), איד.: שהם. — חוה... ליקום, 2242: חיה... לקיום. — ז׳: חנכ״ל שצ״ם, איד.: חנבל שוה, ע׳ לשיר 86. — ט׳: שרת, 2242: יושרת. — י׳: מוכרת (Ber), 2242: ספרת, איד.: סוכתרת. — ט״ו: אחת, 2242: אחר. — ט״ז: לאם לענן סנין, 2242: נגן בסים אחרת. — לוה, איד.: לצה. — י״ז: דעה, 2242: דיעה. —

337 א׳: וגם, 2242: והוא. — ג׳: עבדו, כ״י A^1 (אדלר): עברו. — מצירים, 2242: מצורים, A^1: מציקים. — ד׳, ליתא בכ״י 2242. — ה׳: אני, ליתא בכ״י 2242. — ו׳: ובן, 2242: ובת. — שלשה, נ״א: שלשת. — ז׳: ואורים, 2242: באורים, A^1: באורים גם בתומים. — ח׳: קדשים, כ״י: קרשים. — י׳: כיוסף הוא, כ״י: כמו יוסף. — י״ב: וכל אויב, ליתא בכ״י 2242. — בלבך (כ״י), איד.: בלבבך. — יהיו, נ״א: יהו. — ט״ז: לדורים, 2242: לדרורים. — י״ח: לך (כ״י), איד.: רב. — ויחנה, כ״י 2242: ויחָנך (!). — גנורים, כ״י: נגודים. — י״ט: ולא, נ״א: ואל. — כ׳: בזה הדור, כ״י: בגלות זה. — כ״ב: וצָר (כ״י), איד.: וצור. —

338 י״ג: בו מאומה (כ״י V), ליתא במקורו של איד. — י״ד: השלמה (או: התמימה), תקנתי ע״פ החרוז; איד. ו־V: הישרה. —

340 ג׳: אין, בהעתקת איד. הראשונה: הין. —

341: שיר זה, כאשר העירותי בפנים הספר בקצור, היא חידה על הגפן, אפשר היה לחשוב גם על עץ הזית, הזיתים והשמן, ואולם היין מתאים יותר. (האב), הענבים (הבנים השחורים או לבנים), והיין, בן הזקונים אשר, למען יחיה, יומתו ויוכתו הענבים. — א׳: אב, תקנתי תחת: בן. — נשמותם בחייהם תלואים, תקנתי ע״פ הכתוב „והיו חייך תלואים" (דברים כ״ח, ס״ו) והכונה על הענבים התלויים בגפן; כ״י V ואיד.: נעימותם בחייהם, שנשתבש ע״פ הפסוק „הנעימים בחייהם" שמו׳ ב׳, א׳, כ״ג. — אסיפתם וזמן מלא עדנים, על חג אסיף הענבים. — ג׳: יחיה (כ״י V), איד.: יהיה. — ד׳: ובו תמצא סגולת הזמנים, על היין לקדוש. —

342: ג׳: לחושיך (Dav, In, Ber), איד. וכ״י V: לחושך. — ד׳—ה׳: סוגר השורה ד׳ ודלת של ה׳ אינן בכ״י Dav. — ד׳: תהני (In), איד.: תחני, כ״י V: תאני. — ה׳: כרוכב האני (כ״י), איד.: ברכב החני. — ח׳: תשובתך, Dav: תשוקתך. — ט׳: חני, Ber ו־Dav: פני. — י״א: עד, כ״י V ואיד.: אם. — שם תמצאי, איד. וכ״י

V: ותמצאי. — ופינָה, כך נכון בכ״י In ו־Dav, יתר כ״י ואיד.: ונוגה. — אחר חרוז זה בכ״י Ber, In, Dav עוד שורה זו:

לא ענתה כי נענתה (Dav: נעתה) בגוף ואף לא אמרה הנה אני הנני. —

343 א׳: ויבע. Be: וינע. — שה פזורה. Be: הפזורה. — ב׳: ונקבץ. איד. כלוח ירושלם ודפוס IV: ונשמח. — בשמחת. Ber, Cin, Dav ו־2242: לשמחת. — ד׳: ואשמים (Cin, 2242). יתר כ״י ואיד.: ואשמות. — ה׳: וכליו. Cin: אלהים (ע״פ שורה ו׳). ובכ״י 2242 נשמטה שורה שלמה בין יקימהו (שורה ה׳) עד אחר יקימהו (שורה ו׳). — ו׳: יקימהו. נ״א: יקימנו. — ח׳: הגבורה. 2242: הגדולה. — י׳: ובאל. נ״א: באל. — י״ג: יצרך. כ״י Be, V, 2242: עצמך. — בין חרוז זה על „ולא תרצח״ וזה שאחריו אצל איד. על „לא תחמד״ מביאים כ״י II, V, Be, Cin, Dav, 2242 חרוז זה:

„ולא תגנוב מאומה על דבירך בתוך לבך תהא כשרות וטהרה״.

אך ברור הדבר כי זה לא חרוז אחד אלא שריד משני חרוזים על „לא תגנוב״ ו„לא תענה״ ונשמטה שורה גם פה:

ולא תגנוב...
ולא תענה מאומה על חבירך בתוך לבך תהא כשרות וטהרה. —

י״ז: והמאה. כ״י II: והם מאה. Be, V ו־2242: וגם מאה. —

344 ד׳: פי. נ״א: ב. — ה׳: תעלם. 2242: תהם. — ז׳: בין. הוספתי ע״פ כ״י Be, V, Cin, Dav, 2242: אצל איד. ובדפוס IV ליתא. — ח׳: פיא. נ״א: יא. — י׳: באנץ. Cin: באנד. — תכון (Cin, 2242). יתר מקורות ואיד.: תמן. — י״א: לאלאלאה. Cin: אלא אלאלאה. — ירדנא (Be, Cin, Dav, 2242). נ״א: ירדרנא, ירהדנא. — קדימי (Be). נ״א: יקמי, יקימי, וקימי. —

345: בכ״י V ו־2242 השיר מעורב עברי—ערבי בחרוז ערבי אחר כל חרוז עברי. — א׳: מן העליה (כ״י V ובאכר בספרו). 2242: מהעליה. איד. (גם ברשומות): בעליה. — ג׳: וצוארה. 2242: וצורתה. — מרובד. 2242: מדובר. איד. ברשומות: יכובד. — ד׳: בנויה. 2242: פנויה. — ו׳: בדבורי. איד. (גם ברשומות): בדבר. — י׳: ביפיה. כ״י: בפיה. —

346 ה׳: ויהי (ילין בהשלח). איד. וכ״י Dav: תאוין (ע״פ שורה ג׳). In: כאכול. — ו׳: ועדי. ילין: ועד. — ט׳: העברתני (In, Dav). איד. וילין: העבדתני. —

347 I ג׳: בחן. Cin: לחן. — ח׳: אלנואדרי. 2242: א׳נוהרי. — ט׳: אלשואערי (כ״י V, Cin). איד.: אלשואברי. Dav ו־2242: אלשואכרי. — II ב׳: אמלאכן. 2242: אמלכן. — ד׳: אלמרגאן. Cin: אלמראן. — ה׳: והו(א) סין. איד.: וכוסין. — ז׳: כלשם (Cin, 2242). איד. ויתר המקורות: בלשם. — III ז׳: לכת. איד., Cin ו־Dav: לבת. — רעים. Dav: ריעים. — IV ב׳: יסלי. ליתא בכ״י Cin. — לאלאחנרי (כ״י V). נ״א: לאלאהגרי. לאלאהגארי. — ד׳: בפרדוסה (V, Cin, 2242). Dav ואיד.: ברדוסה. — ורודן (ורודא). 2242: ורדן. — ז׳: ומהללים. כ״י V, Cin: מהוללים. — V 9: ואל. Cin: ואלי. —

348: איד. השמיט את הבתים הערביים, המשלימים סדר הא״ב והמכילים גם

הם חלקים בארמית, אך גם חרוזים עבריים אחדים שישנם רק בקצת כ״י נשמטו עם אלו וע״כ הוספתים בהערותי במקומם. — א׳: עוד חרוז ערבי באל״ף אחר א׳ בכ״י In, Dav ו־2242, ואחריו בכ״י In בלבד גם חרוז עברי בבי״ת, ח״ל:

ברא כל בחכמה בדעת ובמזמה. מאד ונעלמה בעיני חייא. —

ד׳: בשרש עץ רטוב אלהים אז בטוב, באילן חייא. Ber, In ו־Dav: אלהים אז בטוב כשורש עץ רטוב בכל (Dav: וכל) אילניא; בכ״י 2242 אין ״אלהים אז בטוב״. — ה׳: אחר שורה זו ותרח ערבי־ארמי עוד חרוז עברי בכ״י Ber, In, Dav ו־2242:

כאורח האיתן דמות זה החתן, אשר שש במתן בגן ביתניא. —

ו׳: מעושר, Dav ואיד.: מעֻטר. — ולובש בגדי שש, ליתא בכ״י In. — ז׳: בשמחה, 2242: ושמחה. — בנהוריא, In: בזהוריא. — ח׳: נגל, 2242: נגאל. — יגיל, 2242: ייגל. — ט׳: פרוכת לפניו נערכת תטהר, 2242: פורסת לפני נעדרת תטהר. — י׳: נכונים בדרכים, 2242: נבונים כדרי. — י״א: סביא (Ber, In), איד.: רמיא, Dav: דניא, 2242: שריא. — בסוף עוד חרוז חתימה בערבית. —

349 I י״א: בוחן (Ber), איד. וכ״י Dav ו־In: בחון (טעות המבטא התימני). — II ג׳: וארושה, In: וארושה. — ט׳: קדשי (Ber), איד., Dav ו־In: ראשי. — III ד׳: תשב, איד. ושני כ״י: תהיה. — תהיה, Ber: אתה. — נסוף (איד. ו־Dav), Ber, In נכון: כסיף. — IV ד׳: רעה, In: דעה. — ה׳: כורעי, איד.: פורעי. — י״א: זהבי, איד. ו־Dav: זה בי. — V ד׳—ה׳, השוה שיר 8 III ד׳—ה׳ ו־241 (גם זה משירי ״יום אזכרה״) I לסגנון השיר. — ז׳: לגיף, In: לגן(!). — ט׳: מנעסך, In: סעסך. — י״א: יבחרה, כנראה במקום יברחה, וכן (261) אשטחה במקום: אשתטה, אמחדה תחת: אמדחה, (241 V ו׳:) נכסי במקום: נסכי, לצורך החרוז. —

350 V ה׳: הַשיב, איד. ו־Dav: הָשֵיב. — VI ב׳: תשיב, איד.: תסיב, ע׳ לשיר 329. —

351 I ג׳—ד׳: בכ״י In ד׳ לפני ג׳. — ד׳: יחלים (In), Dav ואיד.: יחלום. — II ד׳: לגביר, In: לדביר. — III ב׳: אשק, In: אחיה (משורה ג׳). — ג׳: גם, In: לו. — IV ב׳: ואל, In: ולא. — לקולך, In: בקולך. — V ג׳: כי נשבר, In: בי נשבר. — ברוב (In), איד. ו־Dav: ברוש. —

352 I א׳: יין יין ישן, Dav נכון רק: יין ישן, Ber ו־In: כוס ישן. — II ה׳: פודה, Ber, In: יפדה. — ח׳: בניָתן, In: בֵינותן. — IV ג׳—ז׳: בכ״י In עוד שורה שלמה אחר חרוז ג׳ (שנשמטה בטעות ביתר המקורות):

(4) זכרך אהוב נפשי בפי כדבש ומן.

גם המשך הבית כפי צורתו בכ״י In (בהשואת נוסחאות כ״י Ber ו־Dav) לא היה כמו אצל איד. אלא:

(5) אתה הנאמן,
(6) תוך לבך חָכמן,
(7) על פיך טל ומן,
(8) בנעים שיר הימן.

לנוסחאות שורות אלו: (5) אתה הנאמן, נמצא רק בכ״י In ונשמט עם שורה

(4). — (6), כך בכ"י In וביתר כ"י שְׁניהו לנסתר במקום נוכח, אחרי שלא היה לפניהם נושא בנוכח שנשמט עם (4) ו־(5). — (7) כך נכון בכ"י In, ביתר המקורות: „אל פיוי בטעות. — (8) כך נכון בכ"י Ber ו־Dav וזה ליתא בכ"י In. — החרוז ז' בהוצאת איד. „בנעים טל (In: על) נסמן" נמצא אמנם בכל כ"י, אך הוא מיותר ע"פ חשבון החרוזים בכ"י In ואולי אינו אלא חבור נוסחאות השורה (8) ו־(7): בנעים טל וסן, שנשתבש, אך אולי צ"ל בסמן במקום: נסמן, ע' VI ח'. — V ב': משבא (כ"י), איד.: מסבא. — ג': ארוני, In: הגביר, Ber: אדוני הגביר. — ז': ינאה (Ber, In), ולא יגאה (איד. ו־Dav), ע' III 67 ו'. — VI א': תיגע בעשרותך ומבינה חדל. אולי צ"ל: אל תיגע בעשרך... ע"פ לשון הכתוב במשלי כ"ג, ד': אל תיגע להעשיר מבינתך חדל. — ב': רעך, In: ריבך. — ג': לרשים לך, In: להשיב. — ד': מצוף ונופת מאכל, In: מתוק ונופת מהלל. — ה': חשים, In: חטה. — ח': תוך בסמן (=תוך בשמים), In: מור בשמן. —

353 II ד': כנר, תקנתי תחת: כצר (גם כ"י Dav, In). — ז': זנוני, בכ"י In בלתי ברור, אולי: ענוני, וכך נראה יותר. — III ו': נשקני, In: ונשקני. — והעתר, תקנתי לצורך החרוז תחת: והאזין (גם כ"י). — V ב': בנודך, In: בנאדך. — ד': צרך (כ"י), איד.: צלך. — ז': וממוני, In: גם ממוני. — בסוף עוד שתי שורות בערבית בכ"י וע"כ שמתי נקודות. —

354 ע' 213.

355 II א': הדה, 2242: הדא. — ב': אלרחמאן באלמלך, Be ו־2242: יא רחמאן אלמלך. — ב': אותם ברחמיך, כ"י V: אותם לעיניך, Be: לברית ולשלומיך (בעיקר נ"א לשורה א'). — בעולבוני, 2242: בעלבונם. — IV ב': ואנעאסך, כ"י V: ואיסאנך. — אנחל, Be: אהלך. — V א': כמו, 2242: למו. — VII—IX בכ"י 2242 הסדר: IX (מצו) — VIII (קד) — VII (אין). — VII א': בהתולים, תקנתי תחת בהלולים (גם כ"י). — VIII א': ולם... אלגרב ואלמשרק, 2242: לא... אלשרק ואלגרב. — ב': שנוני, 2242: שנוני. — IX א' משובש בכ"י V. — חסו... כסו, 2242: כסו... חסו. — ב': וגם נסו, Be: ולא נסו, 2242: ולא חסו. — X ב': אנסוני, נ"א: ואנ'. — באלשר, 2242: בשר. — XI ב': ולא, נ"א: ואין. — יוקר, 2242: חקר. — ושמי, נ"א: ושמו. — היה, נ"א: יהיה. — XII א': יקתנא, 2242: ותקנא. — כם, נ"א: סם. — ישנאני, Be ו־2242: ויש'. — XIII ב': לבו, איד. ו־Dav: לבוז. — XIV א': הביטה, נ"א: השקיפה. — ב': יביא, נ"א: תביא. —

356 I א': בכוחי, כך נסיתי לתקן תחת: בברחי (גם כ"י Dav) ע"פ סוף השיר: „יתנו צדקך בכחי..." — II ח': קרוחי, אולי צ"ל סרוחי. — IV א'—ב': ... נוך תכונן, מקדש יבונן... על שַׁן יבונן, קשה להאמין, כי בשני החרוזים זא"ז ישתמש המשורר באותה מלה זרה, ולפי דעתי צ"ל בחרוז ב': על שן ילונן, ע"פ הכתוב באיוב ל"ט, כ"ח: ויתלונן על שן סלע ומצודה. ואולי גם בחרוז א' צ"ל: מקדש יְרֹנֵן. —

357 י': כל קהלך, כ"י V ו־2242: כי אהלך. — י"א: תחדש, 2242: תחרש. — י"ב: וזכרה, 2242: סבהה (כך!). — י"ג: לדבר, כ"י V ו־2242: אדבר. — סוגר השורה נשמט ב־4222. — ט"ו: עם (כ"י V ו־2242), איד. ו־Dav: גם. — ט"ז: וקטנים, כ"י: עם קטנים. —

358 I א׳: באור (באכר בספרו ח׳ עברי ע׳ 37), איד. ו־Dav: כאור. —

359: שיר זה נמצא בכ״י Dav ו־2242. בכ״י זה האחרון בשנויים גדולים בהשמטות ובמלואים ואין פה מקום להזכירם כלם בפרטות. — I א׳: הגומה (כ״י), איד: מנוחה. — ב׳: בכ״י 2242 שורה (ורה) נוספת אחר חרוז ב׳. — ג׳: שביעי, ליתא בכ״י Dav. — ה׳: צורה וסמל, 2242: סָכָל וְסָמֶל. — II ג׳: ספקלריות, Dav ואיד. בשתי מלים: ספק לריות (!). — ז׳: כי, 2242: הם. — ח׳: בערמה, 2242: בחרמה. — ט׳: ,מלהזיק שַׁד, סתרים על פניהם שָׁם ופרמה׳, כך ראיתי לתקן תחת: ,מלהזיק (2242: מלהשיב) שָׁם סתרים על פניהם שַׁד (כ״י: שַׁיר!) ופרמה״ של איד. וכתבי היד. — IV—III: בכ״י 2242 הסדר: IV א׳—ד׳; III ה׳—ט׳; א׳—ד׳; IV ח׳—ט׳. — III ב׳: החלקים, 2242: החלוקים. — ד׳: מרורים אחריתם (2242), Dav ואיד.: באחריתם מרורים, שלא כחרוז. — ז׳: בבני, 2242: ובני. — ח׳: עם, 2242: כל. — IV ד׳: תהרס, נ״א: תהרסה. — ה׳: קין והבל, 2242: ערמה והבל. — ו׳: לוטן ושובל, 2242: קין ותובל. — ח׳: יתרים, 2242: כתרים. — ט׳: משמע מהם, 2242: משמעותיהם. — V ד׳: הברורים (כ״י), איד.: הברוכים. — ד׳ (סוגר) — ט׳, בכ״י 2242 בנוסח אחר שחלקו מלוקט כנראה מבית X ובשורה פחות. — VII—VI אינם כלל בכ״י 2242. — VI ה׳: הגביר (Dav), איד.: הגבור. — ח׳: ישימה, Dav: ישׂימה. — ט׳: כמי, תקנתי תחת: במי (איד ו־Dav). — VIII ב׳: נדמה, 2242: נראה. — אל דיוקניו, 2242: על דיוקנו. — ו׳: חכם, 2242: נדיב. — ז׳: בו (2242), איד. ו־Dav: לו. — X—IX: בכ״י 2242 X לפני IX. — IX ב׳ משקה... באחרונה, 2242: משק... לאחרונה. — ג׳: כל... פשוטים הולכים, 2242: כי... נפוצים הולכות. — ד׳: לקחה מה (אולי צ״ל: לקריתימה), 2242: וירושלימה. — ו׳: מקטנם עד זקנם, 2242: מגדולם עד קטנם. — ח׳: מזקנים גם נערים... מרומא, 2242: הכשרים הטהורים... מעונה. — ט׳: לא, נ״א: אל. — תשופם (2242), איד. ו־Dav: תשופון. — גבר ריע, 2242: גביר רֵיַע. — X ב׳: חכמה ונָטל (2242), איד. ו־Dav: חלמה ונֵטל. — ג׳: כבן עזאי (2242), איד. ו־Dav: כבן חסדא. — ד׳: נפשו... בחכמה, 2242: גופו... בערמה. — ו׳ ליתא בכ״י 2242. — ז׳: אחר שורה זו עוד חרוז קצר ב־2242: שיר בני הימן ואסף. — ח׳: שחק (2242), איד. ו־Dav: שחר. — ח׳ (הסוגר) וט׳ שונים בכ״י 2242. — XI ב׳: פוק, 2242: מן פוק. — ג׳: אלמאס, 2242: אלנאס. — ד׳: מחצבותיכם, 2242: מא חציבתכם. — ה׳—ט׳ שונים לגמרי בכ״י 2242. —

360 I א׳: והשכימה, Ber: קנה חכמה. — ח׳: כל פעול, Ber: הפעול. — II ב׳: לה דבר, Ber: בה לבר (ע׳ גם לשיר 361 II). — III ג׳: ולא (Ber), איד.: ולך. — IV ח׳: ינול, Ber: יניל. —

361 I ב׳: תאו כמה ולה איטה, Ber: היות אָמָה והחטה, כ״י 2248 בספרית הסימינר בניוורק: תאַו כִּיָמה היות אָמָה, וכך כנראה נכון. — ג׳: איטה (Ber), איד. ו־2248: חומה. — תעצומה, שניתי תחת ותעלומה (איד. וכ״י). — ד׳: פגשתני, 2248: פת שתייה. — ח׳: בכ״י Ber אין חרוז שמיני בכל הבתים. — הגלול, 2248: בעיגול (=ז׳). — II א׳—ב׳: בכ״י Ber ו־2248:

נשה אלי ואגידה סגמתי אשר

היא (ליתא ב־2243) בתוך לבי ולא ברה (2243: ברה) לשוני בה לבר.

ע' לשיר 360 II ב', — ג': ילדה, 2243: ילאה. — נשיא ושר (2243), איד.: אשר, Ber: ובר. — ד': היא (כ"י), איד.: לך. — ה': אכור, Ber: נִיכר. — ו': בכל מוסר, כ"י: לכל דבר. — III א': עשו בסם, כ"י: עליו בשם. — ד': חנות (2243), איד., ו־Ber: חנית. — ו': קרך, כ"י: היסך. — ז': נסול, 2243: שלום. — IV ב': מהרי (כ"י), איד.: מהדי. — תני, 2243: וסי. — ד': וה, Ber: לו. — ז': לו (כ"י), איד.: לך. — בהול, אולי צ"ל: צהול. — ח': חרוז זה אינו גם בכ"י 2243, ע' ל־I ח'. —

362 III ח': שכול, אולי צ"ל: סכול=סכל. —

363 א': הרם רגלי, לפי דודזון, אוצר ע"פ פזמוני כלכותה: הרם רגלי. —

366 ו': וקרח (גם בכ"י Dav): לפי הענין דרושה מלה כמו: ומשלג. ומלת קרח נכנסה מתוך השורה הקודמת. — לצורת השיר לא השגיח איד., כי כשם שהמשורר מביא בתחלת החרוזים מלה במלה את החרוז הראשון, כן גם בסופי החרוזים הוא מסיים במלים של השורה האחרונה ולפי זה צריך לתקן גם בשורה ד' „נדונים" תחת „ודינים" אך בכ"י Dav בשני המקומות: ודינים. — בסוף השיר „כשנים" (Dav) במקום „בשנים" (איד.). —

לעמוד 349, פסקה IV. כאן מדבר ידידי איד. על ספרו של באכר, ונעלם ממנו מאמרו של באכר More about the poetry of the Jews of Yemen בס"ע Jewish Quarterly Review, New Series, כרך II, משנת 1912 ע' 373—418, אשר בו תקן ב. כמה מטעיותיו וגם הוסיף חומר חדש על דמובא בספרו. —

לעמוד 349 פסקה אחרונה: חידות אלו, שלפי דבריו לא מצאם במקום אחר היו לפני בקצת כ"י אשר בידי והבאתי נוסחותיהן לקמן.

368 ב': ונשא מגבעות (גם כ"י V ו־In), אולי צ"ל: ונשיאת גְביעות. —

369 ב': מאומה, In: מאום. — ד': ועת יכבד, כ"י V: עוד יכבד. — ה': כקול רעם, כ"י V: קול הרעם. — ו': ולא ראש, In: וגם ראש. — אבל לו, In: אבל. — ט': מחדש, כ"י In ו־V: מחודש. — י': ושיחי (In), V ואיד.: בשיחי. —

370 ד': נברא (כ"י), איד.: נבראה. —

371 ג': באמנה (ע"פ אבתר ב' כ'). כך בכ"י, איד.: באמונה. —

373 ב': מסורסת בחלוף שניה, כ"י V: ... שְׁנִיָּה, לפי דעתי צ"ל: ... בחִלוּץ שיניה, והכונה, שמלת אֵש מסורסת אם יקחו ממנה השי"ן, מה שאין כן בבעל חיים בחלוץ שִׁנָּיו. — ה': עבר, כ"י V: עפר. —

374 ג': ובאור בקר, כ"י V ו־In: ובבקר. — ולעת ערב ישובו, כ"י: ולערב (ו)ישובו. — ה': גם, כ"י V: בם. —

375 ב': ברמיו, In: גרמיו. — ד': כלם In: וכולם. —

376 ב': תתפוש, In והרכבי במקום הנזכר: לתפוש. —

377 ב': קצרים (כ"י In), איד.: מצרים. — ג': ישרים גם (In), איד. רק: הם. — ה': הדלת חסרה תנועה. —

378 א': ורקה (In), איד.: ודקה (גם ב„מזרח ומערב"). — ב': אילים, In: אלים. —

379: ד׳ שורות אלו אינן שיר אחד אלא שתי חידות כאשר ניכר בעליל מתוך כ״י In וע״כ בצדק הובאו בקבץ הנזכר ע״י איד. רק ב׳ השורות הראשונות שהן חידה בפני עצמה. אמנם שתי החידות על ענין אחד. —

379a ב׳: ארם. בכ״י In בלתי ברור. ואולי צ״ל: אחים. —

380 ב׳: בכסף. In: בכוסף. —

381 א׳: כסופו (כ״י V). איר.: בסופו. — ד׳: בנסאו. כ״י V: בנבאו. ואולי הנכון: בכסאו. —

לעמוד 356—359: כאשר העירותי לעיל לע׳ 340 נעלם מאת איד. מאמרו של באכר ב־JQR, ובו הודה באכר בעצמו על טעותו ותקן ש:י מקומות בנוסח ההקדמה והכנסתי תקוניו גם כאן. —

לעמוד 360—366 על המשקל: בחלק זה לא נגעתי ורק פה ושם תקנתי טעיות דפוס. —

לעמוד 367—374: ברשימתו זאת אסף איד. גם רוב החומר המובא ברשימת באכר בספרו ע׳ 70—78 וערכים רבים הנזכרים בלי משל בספרנו מיוסדים על משלים אצל באכר וע׳ שם. מצדי הוספתי בהגהתי א) בערכים רבים את מקום המשלים בספרנו כפי מספר השיר וב) הערות קצרות בסוגרים במקום שאין דעתי כדעת איד., והדבר כדאי להעיר עליו. — סדור המלים בסדר הא״ב אינו מדויק תמיד ולא נועזתי להרבות בשנויים. כאן אוסיף עוד הערות ספורות למקצת מלים ברשימת מלואים לרשימתם של באכר ואיד. שתכיל רק מלים נבחרות ביחוד מאלה המשלים שנוספו או נתקנו ע״פ הנוסחאות שעלו בידי; המספר מורה על המקום בשיר, וע׳ שם.

רשימת מלואים:

אדרון 169, 251.
אכסר, באכסר — בלי מדה 8.
אֱלִי = אלילי 188. —
אִלָּם (במקום אַלִּים כנקודנו) 175.
אֲנָק = שבעים ואחד 175.
בחר, התבחרי 241.
בטשי — רמסי, דרכי 188.
גְּרֵם — חטא, אשמה, 116 III א׳; IX ב׳. —
דברון — דבר 251.
דרדק, כשם תואר — קטן, סנדרי דרדק 163.
דָּשׁא, דשאו, קל מן „תדשא הארץ״, 115.
הדם, יהדמה (מן הדם = הרס בערבית), 25 I י״א.
הֲרָצָה 291 III נ׳. —
זידות, תחת: זרות 341.
זמנו, זמנם = כל זמנו—תמיד 68a; 299. —
זְרָז = וריזות; זרוי 257 IV ב׳. —
חמס, הפעיל: מחמיסות 85. —
טַבַע, הטביעה בים, טְבָעִי וכדומה 121, 178, 196, 241. —
יְכָלָה 176 III.
כְּבוּל — כבלים 241.
כְּשָׁל, כְּשָׁלִי 182.
מוקשן — מציב מוקשים, יקוש 235.
מטרית — דבר שמור ונטור 102.
מיכלי — מאכלי 39.
מָכות — שפלות 21.

מלא — נתמל = נתמלא 188.
מעוה — עון, מעותי 350 II ה׳, —
מְפֻזָּר 140.
מַצָּבָה — מעמד, מקום 154. —
מרד, מרוד 144 V ג׳, מטריד 127.
מִרְעִי — מחלתי (ארמית) 241.
משורים, רבים ל„משורה" — מדה 226.
מִשְׁכְּלִי (תימני?) 71.
נער, ננערת = נְעוֹרָה (מלי עור), עֵרָה 45.
נצב, נצובה = נטועה 85.
סִיב (או: סֵיב?) — שֵׂיבָה, שָׂב.
סים — פקעת חוטים 218.
עולי, העול שעשו לי 147.
עטב, יעטב (ערבית) 250.
עלה, מקור: עֲלוֹ 261, ע׳ צונץ ע׳ 379.
עלצון, 363.
עסקון 84.
עֲספַּי = עפעפי 144.
עתם, נעתם — החשיך, נעשה אפל (ערבית) 121.
פלילי — פלי, נפלא, סוד פלילי 152.
פלני — פלוני 65 III ג׳, —
פתה תפתה — תבאר, תפתור (ערבית) 165.
צנף, נצנף, נפעל 179.
רדיה — שאול 116, 134.
רתיון — חמלה 102.
שואן (?) — מן שאון 102.
שגל, ולו אני שְׁגוּל 361.
שִׁכּרוֹן 251.
שלג, פעל, שולגת 107.
שמאל, פעל: נשמאל 183 (סוף).
שפי, שופי — שקט 116, 351.
תיגרה או תיגדה — שרביט 208.
תחם, יתחמה 179.
תחרות, תחרית, ש״ע מן (ה)תחרה 155.
תכף, תוכף — נאחז וצמיד 144; 145: 155; 241.
תְּלוּל — הר תָּלוּל 164, 206.

תַּפּות — תּם, ישר — 104 (ע' לשם). —
תעצום 190 III ט.
תריץ — ישר (ארמית) 144.
תרף 179 I ב'.

לע' 375—377: שמוש הלשון. כאן לא יכלתי לתקן סבלי לנגוע בעצם הרצאתו של איד. ומתוך הערותי לרשימת המלים יקל על הקורא לעמוד על הדברים שבין ידידי לביני. גם לרשימת המשוררים והשירים מיעטתי בתיקונים אע״פ שגם סדר הא״ב אינו מדויק תמיד. ורק לע' 882 אעיר עוד פעם על מאמרו הנ״ל של באכר ב־JQR, שמתוכו אפשר להוסיף עוד על הרשימה שלפנינו, וכמו כן על מאמרו של ר' לוי על אודות כ״י הנקרא אצלי In ב־Jewish Studies in memory of Israel Abrahams ע' 266—282.

תקוני טעויות

עמוד	שורה	כתוב	צ״ל
424	16	(וני)	(آ ل)
״	34	אלכרים	אלכרום
״	35	״	״

DIWAN OF HEBREW AND ARABIC POETRY OF THE YEMENITE JEWS

Collected from Manuscripts and edited with
explanatory notes on the poets and on the contents,
metres, style and language of the poetry

by

A. Z. IDELSOHN

with additional notes and corrections

by

H. TORCZYNER

1930

THE SIGMUND RHEINSTROM MEMORIAL PUBLICATIONS

No. I

PUBLISHED BY THE
HEBREW UNION COLLEGE PRESS
CINCINNATI, OHIO, U. S. A.